BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
19 P
40

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
2 B
10

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

71. 3. 28.

71 71
e
28

12268

Applic.° al Coll.° Rom.°

MEDICI
ANTIQVI GRÆCI
ARETAEVS, PALLADIVS RVFFVS, THEOPHILVS:
Phyſici & Chirurgi.

Partim nunquam, partim anteà, ſed nunc auctiores editi.

Omnes à
IVNIO PAVLO Craſſo Medico & Profeſſore Patauino Latio donati.

Quibus acceſſerunt Stephanus Athen. & ipſius Craſsi Quaſtiones Medicæ & Naturales.

BASILEAE
Ex officina Petri Pernæ
Cum Grat. & Priuilegio S. Cæſ. Maieſt.
Anno M D LXXXI.

Sereniſsimo
FRANCISCO MEDICI MAGNO ETRVRIAE DVCI,

CELSVS CRASSVS S. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

GRATVLANDVM ætati noſtræ puto, Sereniſs. Princeps, quòd literarum ſtudia, quæ fatalis quædam barbaries ſuperioribus ſeculis deſedauerat, ita culta atq; illuſtrata videamus, vt ſperandum ſit, ſi res procedat, vt cœpit, fore aliquando, vt ad vetera illa tempora quamproximè accedat. Nam vt de reliquis taceam, quod res ipſa loquitur, Medicinam nobiliſsimam artem, vitæq; humanæ adeo neceſſariam ex captionum quorundam inutilium ſenticetis extractam præſtantium virorum opera atque induſtria, quanto puriorem habeamus, atq; nitidiorem, nihil attinet dicere. Ex omnibus verò qui in tam vtili labore alius alia ratione deſudarunt, non poſtremum locum ij obtinere mihi videntur, qui ad veteres ſcriptores vel emendandos atq; illuſtrãdos, vel in latinũ ſermonem conuertẽdos induſtriam ſuam contulerunt: & fortaſſe ſi rem quis diligẽtius expendat, vt non adeo ſpecioſam, vtiliorem certè illos rei medicæ nauaſſe operam comperiet. cùm enim medicinam vt reliquas ferè omnes diſciplinas antiquitati acceptam refe-

ramus, quamfacile, aut omnino quo modo ad illius cognitionem peruenire ſe poſſe quis ſperet, niſi priſcis illis doctiſsimis viris ducibus, qui & ipſi tam nobilis artis, cum humani ingenij viribus ſuperiorem iudicarēt, Deos auctores agnoſcebant? In his qui in hanc curam incubuerunt fuit pater meus, Iunius Paulus, qui quantum à medicina facienda, & illius profeſsione otij dabatur, in publicam ſemper vtilitatem libentiſsimè contulit. & quanquam, non hac parte tantùm, illuſtrandis ſcilicet veteribus autoribus, medicinæ iuuandæ deſiderio tenebatur, ſed et alia quædam ex ſuo deprompta ingenio litteris mandauerat, hæc tamen, vt etiam eruditæ, in libros Theophraſti de Stirpibus, qui ex multis nobiliſsimi philoſophi ſcriptis mendoſiſsimi nobis ferè ſuperſunt, Annotationes, inchoata atque impolita illius & publicis & priuatis occupationibus remanſerunt. Inueni tantùm inter illius ſcripta, libros hos veterum Medicorum, cæteros quidem olim in latinam linguam ab ipſo translatos, ſed maturius poſteà & diligentius emendatos: Palladij verò ſcriptoris græci, nunquam editos, in librum VI. Hippocratis de Morbis in populum graſſantibus, & in librum de Articulis, non inutiles comentarios, quos latinos fecit paulò antequam decederet è vita. Huius autoris editionem debebunt aliqua ex parte ſtudioſi Hier. Mercuriali excellentiſsimo medico, eidemq; viro eruditiſsimo, qui illum ex V. C. Io. Sambuci bibliotheca deſumptum, quam non tam ſibi, quàm publicæ vtilitati habet inſtructiſsimam, Vienna annis ſuperioribus attulit, Patriq; meo communicauit. Addita ſunt alia nonnulla, & medicis ipſis vtilia, & his qui rerum cognitione delectantur, non iniucũda. Quæ omnia in lucem emiſſurus, Sereniſs. Princeps, nomini tuo illuſtriſsimo conſecrare volui. Quod ſi ad aliquem Principem monumenta doctorum hominum

num

num mittenda ſunt, tibi potiſsimum deberi iudicem, ijs orto maioribus, quorum ope & liberalitate literarum ſtudia prope extincta, in Italia noſtra tempeſtate reuixerunt. noti ſunt illi Heroes, Laurentius, Leo, Clemens. Coſmi celebrantur: Academia conſtituta: libri vndiq; conquiſiti: viri docti ſummis præmijs accerſiti: qui veſtram florentiſsimam familiam immortalitati commendarunt. Accedit quod meæ in veſtram Serenitatem perpetuò propenſæ voluntati ſatisfacere videbar, quam non ignoro mihi cum multis eſſe communem. Quis eum Principem non colat, qui patri maximo & ſpectatiſsimo viro à ciuibus ſuis ad ciuitatis gubernaculum atq; imperium euecto, vndequaque ſimilis, tanta prudentia, iuſtitia, comitate, atque clementia Reip. ſuæ conſulat? Declarauit id Maximiliani Cæſaris ſapientiſsimi de tua eximia virtute iudicium, cùm te decreto honorificentiſsimo Magnum Etruriæ Ducem appellauit: quo honoris titulo anteà Pius V. Pontifex Max. & Sanctiſsimus, Coſmum patrem tuum honeſtauerat. Te itaque oro, Sereniſsime Princeps, vt hoc exiguum ſanè munus, ab homine tamen Serenitati tuæ addictiſsimo profectum, ea humanitate, qua literatorum hominum fructus ſoles, accipere velis,

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

MINIME opus eſſe puto, amice Lector, vt multis tibi verbis probare coner, quantopere ſtuduerim pro viribus rem literariam tuaque ſtudia iuuare. Satis enim id ipſa res, & in omni ſcientiarum atque artium genere editi à nobis libri vtiliſſimi demonſtrant. Operam certè dedi ſedulò (neque aliud nunc etiam ago) vt optimos quoſque libros, veterum præſertim auctorum, conquirerem, tibíque vtendos exhiberem. Magna ob id voluptate affectus ſum, quãdo auctore & hortatore D. Hieronymo Mercuriale Philoſopho & Medico celeberrimo, Celſus Craſſus, Græcos aliquot Medicos, quos in præſentia tibi repręſentamus, ad me miſit. Non enim dubitare potui, quin eorum publicatione publicè omnium bonorum fauorem promeriturus eſſem, propter incredibilem ſcilicet fructum, quem ex eorum lectione artis Medicæ ſtudioſi hauſturi vidētur Ediderat iam antè Iunius Paulus Craſſus Aretæum à ſe è Græco in Latinum verſum, Venetijs: nunc verò, ipſe ante obitum recognitum, & multis capitibus ex Græco exemplari auctum, vnà cum Ruffo Epheſio, (vt in præfatione ſcribit) filius eius Celſus alijs quibuſdam adiectis, non minus vtilibus & præſtantibus libris, item à patre verſis, ad nos miſit. Nolo ea tibi hoc quidem in loco pluribus commendare, ne ſutor vltra crepitam audire cogar. Hoc tantùm dicere debeo, me in eis excudendis, quæ integra fuerunt, ſumma vſum eſſe diligentia & fide, vt quantum fieri potuit, quam emendatiſſima in lucem venirent. Quæ manca habui, ideo publicare nunc nolui, quòd in ſpem certam veni, breui admodum fore, vt perficiantur: & vt ita fiat, nec labori nec ſumptibus vllis parcam. Coniunximus cæteris Stephanum Athenienſem non ob aliam cauſam, quàm vt

vno

vno comprehenſa volumine Medica Græcorum opuſcula, quæ inuenire potuimus, tibi hoc tempore daremus.

Quinam illorum auctores fuerint, quaq; ætate vixerint, nondum ſatis compertum habeo. Ruffum Epheſium Galeno antiquiorem eſſe, ex eo manifeſtum eſt, quod eum nominat aliquoties, atque etiam laudat. Quippe neminem de atra bile accuratius ac melius ſcripſiſſe ait Ruffo. Floruit circa Traiani Adrianique Cęſarum tempora. Arethæus Galeno poſterior fuiſſe videtur, vt cuius nulla inueniatur in Galeni libris mẽtio. Equidẽ ea eſt doctrina huius viri, vt veriſimile ſit, Galenum, ſi eius ſcripta vidiſſet, ſine mentione aliqua præteriturum non fuiſſe. Meminerunt eius tum Paulus Aegineta & Aëtius: vnde certa ſatis coniectura colligi poteſt quo tempore ſcripſerit. Hippocratem quidem citat teſtem, eiuſque dicendi formam feliciter ſatis imitatur, ſed liberè interim ab eo diſſentit aliquando, ſicut & ab Ariſtotele nonnunquam recedit. Reliqui poſt hos floruerunt, & recentiores quidem ſunt, ſed doctrina tamen veteribus nequaquam cedunt. Verùm hac de re nimis multa fortaſſe dixi. Qui legere & expendere volet, rectius me iudicabit. Mihi hoc ſolùm fuit propoſitum monere, me vtiliſſimum opus, imò præclarum theſaurum Medicis offerre, in eoque exprimendo non tam meis, quàm tuis commodis ſtuduiſſe. Dabo etiam in poſterũ operam, vt quæ adhuc latent huius generis ſcripta, tibi liberaliter communicem.

Vale.

IVNIVS PAVLVS CRASSVS ERVDITIS LECTORIBVS S. P. D.

AB HINC triennium Aretæũ medicũ veterem, & eximium, Ruffumq́; de corporis humani partibus ſcribentem, latinos pro viribus fecimus, ſed nobis ob græcorum codicũ innumerabiles ferè mendas planè ſatisfacere non potuimus. nosq́; in multis lapsos eſſe pro certo habuimus, propterea fidelius aliquod exẽplar mirificè expetebamus: & diligenter bibliothecas omnes, quas cunque potuimus, ſcrutati ſumus, & ab amicis requiſiuimus. Demum Aretæi græcum librum Pariſijs excuſum, multo noſtris manuſcriptis codicibus emendatiorẽ, & quinque capitibus auctiorem inuenimus, atque continuò verſionem noſtram cum illo contulimus, eamq́; multis in locis emaculauimus & longè caſtigatiorem, clarioremq́; reddidimus, verùm cum id opus ego iam moliri conſtituiſſem à medico quodam Gallo, viro, vt conijcere licuit, non inerudito duḋum factum fuiſſe cognouimus, quod ipſe non detrahendi nobis ſtudioſe feciſſe teſtatur, ſed vt admoneret & ad inchoatum opus elimandum, abſoluendumq́; incitaret. Me præterea bonũ interpretẽ appellare nõ recuſauit: & à noſtra verſione, quã ipſe doctam meditationẽ vocat, ſe in edendis græcis nõ mediocriter fuiſſe adiutum confitetur. Hiſce quidem verbis amicum erga nos animum præ ſe tulit, ſed amici operam nequaquam exhibuit. Quapropter ipſi ego ob bona verba gratias agere non debeo, cum opus verbis repugnare cognouerim vt in Aeſopi apologo lignatori vulpecula reſpõdit. Nam ſi amico in me animo fuiſſet, me per literas commonefacere, & nonnulla errata mihi detegere, neq; ea prius, quàm à me reſponſionem acciperet, vulgo patefacere debuit. Ego enim aut me purgaſſem ac errorum mihi obiectorum rationem attuliſſem: aut ſi exſacuri non potuiſſent, eos ingenuè (qui meus eſt animi candor) amico faſſus eſſem,

meę, ad caſtigationem parauiſſem. Sed illud profectò, quod pleriſque hominibus accidere conſueuit, hominem impulit, vt in alienam ſegetem falcem immitteres. Studium videlicet captandæ gloriolæ, & alienis detegendis vitijs. (quo nihil facilius ac iucundius eſſe poteſt) ſtetandi ingenij affectatio. Cæterùm ex illis, quos mihi obiecit, erroribus, æquus iudex pleroſque græcorum exemplarium deprauatorum cauſa fuiſſe commiſſos animaduertet: nonnullos verò neutiquam errores appellandos, ſed eadem ſententia cum ſit, verbis tantùm noſtram ab eius verſione differre: Quaſdam autem particulas, quæ à nobis rectè verſæ fuerant, ab ipſo, (eius pace dixerim) corruptas fuiſſe comperiet. In quibuſdam vtiq. nos, minus diligenter præ nimia feſtinatione rem conſiderantes, fuiſſe deceptos, haud dubiè fatemur. neque enim ſapiens, qui nunquam, ſed qui rarius labitur, vocādus eſt. atque vt dici vulgò ſolet: Quandoque bonus dormitat Homerus, *admodumque facilè eſt inuentis addere, ſed inuenire ac perficere longè difficile. At huic noſtro interpreti id, quòd & cæteris mortalibus, obtigiſſe video, à tergo videlicet manticā non reuocauit: & qui in alienis deprehendendis peccatis lynceū ſe geſſit, in ſuis agnoſcendis talpæ ſimilis cæcutiuit. vt ex quinque capitibus Aretæo additis, ab vtroque noſtrum in latinum ſermonem verſis vnuſquiſque, ſi comparauerit, facile percepturus eſt. Neque enim ego ſingula (vt ipſe fecit) recenſendo tempus contererevolui, ſed omnia diligentis, atque ingenui lectoris iudicio permittere malui. Accipite igitur benigni lectores, qui veterū autorum lectione delectamini, Aretæū ac Ruffum, quàm diligentiſſimè ab erroribus purgatos & ampliores factos: Inſuper & auctarium, diuini ſcilicet Hippocratis, perbreuem quidem, ſed planè aureum atq. ediſcendum libellum de purgatorijs medicinis, quem multis antè annis verteramus, ſed nunc accuratius relectum multò meliorē reddidimus neq. in futurum vnquam à iuuanda poſteritate vllis laboribus deterrebimur, vbicunq. ei nos prodeſſe cognouerimus. Valete. M D L V.*

ARETAEI CAPPADOCIS MEDICI INSIGNIS DE CAVSIS ET SIGNIS ACVTORVM MORBORVM

Liber Primus ſine principio.

Iunio Paulo Craſſo Patauino Interprete.

Hæc ſunt integri Libri Capita. Ex quibus prima quatuor perierunt.

De Phrenitide.	Cap.	I.
De Lethargo, ſeu Veterno.	Cap.	II.
De Tabe.	Cap.	III.
De Apoplexia.	Cap.	IIII.
De Acceſſione morbi comitialis.	Cap.	V.
De Tetano ſeu Rigore.	Cap.	VI.
De Angina.	Cap.	VII.
De Affectibus columellæ.	Cap.	VIII.
De Tonſillarum vlceribus.	Cap.	IX.
De Pleuritide.	Cap.	X.

De cauſis & ſignis acceſſionis morbi comitialis. Cap. V. ſine principio.

hebetudines, vertigines, tendonum grauitates, venarum colli repletiones & diſtentiones. nauſea frequentiùs quidem à cibis, non minimè tamen & ab inedia puſilla quædã nauſea ſequitur, & vberior pituitæ fit vomitus. paucis aſſumptis cibis faſtidiũt, & crudi ſunt. flatibus replentur: præcordia elata habent. Hæc ſanè perpetuò comitantur. Cùm verò acceſſio appropinquat, ſplẽdores quidam purpurei, aut nigri, aut omnes vnà permixti ob oculos in orbẽ verſantur, ac diſcurrũt: vt quæ in cælo fit Iris, prætenta eſſe videatur. fœdum odorem ſentiunt: aures ſonant, iracundi fiunt: bilis præter rationem accenditur. Quidã ſanè nulla de cauſa, quã ob animi angorẽ, ceciderunt: aliqui intentè fluminis decurſum, aut rotam, quæ circumuoluitur, aut turbinem, qui in orbẽ agitur, conſpicati: alios autem rerũ graueolentium, vt gagatis lapidis odoratus proſtrauit. His vtique in capite vitium inhæſit, atque inde noxam inferens ortũ habet. Nonnullos verò & corripit à neruis procul à capite poſitis incipiens, quicũque principium in conſenſum affectus inducunt. Itaque magni

manuum, aut pedum digiti conuelluntur: vnde & dolor, & ſtupor, & tremor ſequũtur. atque hæc in caput impetum faciunt, ſi & malum ſurrepens caput inuaſit. His porrò fragor quidam redditur perinde, ac ſi ab ligno, aut lapide verberentur. cumque ab humo ſurrexerunt, quædam tanquam ſi ex inſidijs vapulaſſent, commemorant, hoc ſanè pacto illi, quibus primò id malum incidit, decipiuntur. Quibus verò familiare & conſuetum eſt, ſimul atque morbus in digitum impetum dedit, aut alicunde exortum eſt, vſitatos, qui adſunt, adiutores inclamant, futuram ab experimento calamitatem proſpicientes. obſecrant quoq; vt membra vnde oritur, conſtringant, reflectant, dirigant. quinetiam ipſimet ſibijpſis affecta membra, tanquam inde morbum eximentes trahunt velluntque, atque ita ſibimet auxiliantes, nonnunquã &* nos ad ægritudinis notitiã impulerunt. Nonnullos vtiq; ceu inuadente fera pauor corripuit, aut adumbrationis opinio inceſſit atque ita prociderunt. At in ipſo morbi inſultu ſenſibus captus homo iacet: manus ipſi neruorum diſtentione conuelluntur. crura verò non ſolùm diſtracta ſunt, ſed etiam huc atque illuc à tendonibus proijciuntur. Id genus calamitas iugulatis tauris haud abſimilis eſt: ceruix incuruatur, caput variè diſtorquetur. ſiquidem nonnunquam pronum, ceu arcus, inflectitur, quando pectori maxilla adhæreſcit: nonnunquam verò in ſcapulas refringitur: veluti his, qui per vim crinibus trahuntur, vſu venit. quando modò in hanc, modò in illam partem ad humeros admouetur. Sic laborãtes magno hiatu os aperiunt: id ſiccum habent, linguã prælongam: vt periculum ſit, ne aut magno vulnere ſaucietur, aut penitus abſcindatur. Interdum conuulſione dentes inter ſe colliduntur: oculi inuerſi ſunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiſcũt. quòd ſiquando conniuêre velint, palpebræ non committuntur, ſed alba oculorum cernuntur, ac ſubapparent. Supercilia nonnunquam, vt his, qui ad iram concitantur, in glabellam attrahuntur nonnunquam ad tempora vehementer admodum reuelluntur, vt cutis circa frontem valde prætenta ſit, atque in ſuperciliorum medio rugæ euanuerint. Malæ ruentes palpitant. Labia interdũ quidem in acutum clauduntur, interdum verò ad obliqua dilatantur: quando in ridentis ſpeciem dentibus circuntenduntur. Malæ rubent quidem, ſed cùm morbus increuit, & faciei liuor accedit: ceruicis vaſa diſtenduntur: vox, vt in ſtrangulatu, auſertur: etiam ſi vehementer inclames, non ſentiunt eorum vox nihil niſi gemitus & ſuſpirium eſt, reſpiratio verò ſuffocatio quædam eſt, veluti in his, qui laqueo ſtrangulantur. Inter initia arteriarum motus vehementes ſunt, & celeres, & parui: in fine verò

Po die acceſſionem repulerunt.

magnũ

magni, tardi, & languentes: in vniuerſum autem ordine carentes. Penis quoque arrectio ſequitur. Hæc vtique circa acceſsionis finem patiuntur. Vbi ad mali remiſsionē perueniunt, tunc ſponte vrinam reddunt, aluus fluit: nonnullis etiā adſtrictis compreſſisque vaſculis genitura excernitur. id verò & dolore irritante, & humiditate erumpente accidere poteſt. ſiquidē & iſtis neruorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, craſſam & frigidam: eam ſi trahas in longum, veluti filum, ipſius multitudinē deduces. Porrò ſi temporis longitudine, & laboris vehementia, quæ intra pectus ſunt, ferbuerint, ſpiritus verò intus coercitus omnia concuſſerit, eorundē quoq; & conuulſio & perturbatio ſequatur: humorū autem fluctuatio ad ſpirandi vias, os ſcilicet ac nares, ſpiritum cum humore difflauerit, præcedens ſtrangulatio iam in omnibus remittere videtur. Quinetiam, vt magnis procellis concitatum mare, ſpumam ore profundunt: quando & tanquam iamdudum expulſo morbo reſipcunt, & reſurgunt. Cæterùm cùm à morbo quieſcunt, ab initio membris ſegnes ſunt: capitis grauitate premuntur: diſſoluti ſunt, languidi, pallentes: conſternati animo ob laſſitudinem morbique verecundiam contriſtantur.

De Tetano, ſeu Rigore. Cap. VI.

TEtani muſculorum in maxillis tendonū diſtentiones ſunt dolorem quidem magnum inferentes, celerrimè verò necantes, haud facilè quoque ſanabiles hi ſunt affectus. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicantur: omnia enim cum principiorum vitijs cōſentiunt. Species verò conuulſionis tres ſunt, cum rectum corpus riget, aut retrorſum flectitur, aut prorſus verſùs incuruatur. Recto quidem corpore Tetanus dicitur, cùm neutram in partem detortus homo, atque inflexilis contentus eſt. At conuulſiones, quæ retrorſū, aut in priorem partem fiunt, à tentione & loco nomenclaturam accipiunt. Nam in auerſam partem ægrotantis reclinationē Opiſthotonon vocamus, neruis, qui eo loci ſunt, malè affectis: Emproſthotonon autem, ſi in priorem partem homo deflectitur, neruis anterius poſitis laborantibus. Tonus enim neruorum, tentionisque vocabulum eſt. Cauſæ autem iſtorum infinitę ſunt. nam ob vulnera fieri ſolent, membrana aut muſculis aut neruis punctis, ex quo plerunque moriuntur. A vulnere enim conuulſio lethale eſt. Cōuellitur autem & ex abortu mulier: verùm & hæc rarò admodū euadit & ab aliquo vehementi ceruicis ictu nonnulli conuelluntur: Et frigus longè excellens horum vitiorum cauſa eſſe poteſt. Quapropter hyems omnium maximè horum vitiorum ferax eſt.

ſecundo loco ver & autumnus, æſtas autem minimè, niſi vulnus præceſſerit, aut peregrini morbi graſſentur in vulgus, Mulieres ſanè magis, quàm viri, neruorum diſtentione tentantur: frigidæ enim ſunt. verùm ipſæ frequentius liberantur, quoniam humidæ ſunt. Quantum ad ætates attinet, pueri aſſiduè hoc morbo vexantur: ſed non facilius pereũt, quod illis vſitatũ & familiare id vitium ſit. Iuuenes aũt rarius, quàm pueri, id patiuntur: ſed crebrius intereunt: viri minimè. At ſenes inter omnes magis & eo vitio corripiuntur, & eo necantur. In cauſa eſt frigiditas & ariditas ſenectæ, & mortis hæc eſt natura. Cæterùm ſi frigiditas cum humido coniungatur, minus noxiæ ſunt conuulſiones, minùs, que ab ipſis diſcrimen impendet. Affectus hos iſta comitantur, * omnes ſubitò atque affatim corripiunt, dolor, labor & intentio tendonum adeſt & dorſi, & muſculorum qui in maxillis & pectore ſunt. Inferiorem enim maxillam ſuperiori annectunt adeò, vt neque vectibus, aut cuneis per Iouẽ facilè diduci poſſint. Quòd ſi qs videntes abducens humorem inſtillauerit, non demittunt, ſed effundunt, aut ore cõtinent, in narèſue retrudunt. Iſthmus enim ſimul inhæreſcit: ac tonſillæ duræ atque intentæ eius, quod deuoratur, impreſſioni nõ cedũt. Facies eſt rubida, variegata, oculi ferme rigẽtes. qui vix circumuoluãtur, ſtrãgulatio vehemẽs, ſpiratio vitioſa, manuum crurumque diſtentio, muſculi palpitantes, facies varijs modis diſtorta, buccæ & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes ſtrident, In alio verò quodam & aures mouebantur, Ego ſanè vidi, & miratus ſui, lotium * ſupprimi vſque ad inſignem meiendi difficultatem, aut ſponte * effundi, cùm veſica * premeretur. Hæc vtique omnibus conuulſionis generibus communia: propria verò cuiusque hæc ſunt, Tetani quidem in rectum totius diſtentio, nullam prorſus in partem detorta, neque declinans. recta quoque ſunt crura & manus. Opiſthotonus verò retrorſũ incuruat hominem, vt reflexum caput inter ſcapulas locetur, guttur extat: maxilla inferior plerunque dehiſcit, & raro cum ſuperiore committitur. in reſpirando ſtertunt, venter & pectus prominent, lotium his minus contineri poteſt, abdomen intentum eſt, & ſi percutias, reſonans. manus retrorſum extentione detorquentur, crura inflectuntur, nã econtrariò ac poplites vitioſè admodum curuantur. At ſi in priorem partem contrahũtur, conuexa quidẽ his terga ſunt æqualiter cũ parte pectori oppoſita, quam Metaphrenon Græci appellant. coxendicibus extra pulſis, dorſum totum rectum eſt, vertex caputque in pectus vergunt: mentum oſſibus pectoris affigitur: manus conſertæ ſunt & cohærentes, crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis. ſuſpirant autẽ muſ

ſantes

Margin notes:

* *vt collectum de omnibus fit.*

* *ſupprimitur*

* *effunditur.*

* *premitur.*

ſantes profundius. Si pectus & ſpiritum morbus occupauerit, facilè migrant è vita. Bonum quidem ægrotanti, quòd laborib⁹, diſtortione, turpitudineque liberatur. præſentibus quoque hominibus minus triſte, ſeu filius, ſeu pater ſit. Verùm ſi in vita adhuc perdurent, ſpiritu licet vitiato, nihilominus permanente, prorſum verſus non arcus modo inſtar, verùm & orbis incuruãtur: vt caput genibus adnexũ habeant, cruraque ad terga in priorem partem refracta ſint adeo, vt genu articulus in poplitem depulſus eſſe videatur. Inhumana calamitas, iniucundus aſpectus, triſte intuenti ſpectaculũ, & malum inſanabile: ob inuerſionẽ autẽ vel ab amiciſſimis hominibus nõ agnoſcuntur. Votũ quoq; illis qui adſũt prius impiũ nũc honeſtè efficitur. ægrũ vita defungi, quo vnà cũ vita doloribus & acerbis malis liberetur. Quinetiam neque medicus pręſens atque aſpiciens, ad vitã, aut ad doloris leuamen, aut ad figuræ emendationem quicquã opis afferre poteſt. Nã ſi membra dirigere relit, viuentem ſanè hominem diſtraxerit diſcerpſeritque. Igitur victus à morbo nihil vltra ſubueniens contriſtatur duntaxat. Hæc verò eſt medici magna infelicitas.

De Angina. *Cap. VII.*

ANgina peracutus affectus eſt. ſpiritus enim compreſſio eſt. Duę verò eius ſpecies ſunt: aut enim inſtrumentorum ſpirandi phlegmone eſt, aut ſolius ſpiritus in ſeipſo cauſam habentis affectus. Inſtrumentorum quidem tonſillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, ſummæ arteriæ. Quòd ſi depaſcitur phlegmone, etiam linguæ & maxillarum interius: cùm ob phlegmones excellentem magnitudinem linguam extra dentes proferunt. oris enim cauernam implet, & ipſius quod abundat, extra dentes exeritur. Hoc malum Synanche gręcè, Angina latinè, & Cynanche, id eſt, Canina angina nominatur: aut quoniam huiuſmodi animalia aſſiduè hoc malo vexantur, aut quòd etiam ſana linguam exerére conſueuerunt. Alteri autem generi contraria eueniunt, inſtrumentorum collapſio, & * ſingulorum naturæ inſignis macies, & ſtrangulatio vehemens: vt ipſiſmet in pectore latentioribusque partibus, circum cor atque pulmones abdita eſſe inflammatio videatur. Anginam hanc appellàmus, quaſi interius vergentem, atque angentem. Ego verò exiſtimo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe, praua conuerſione ad calidiſſimum ſiccisſimumque conuerſi, nulla corporis parte inflammatione laborante. Id autem mirandum non eſt: nam in * Charonœis ſtrangulatus citra vllum corporis affectum acutiſſimi contingunt: imò vel vnica inſpiratione prius, quàm corpus aliquod malefici-

* *pro ſingulorum naturæ maior macies.*

* *Coroneis.*

ſum contrahat, homines moriuntur. Quin etiam & à rabido cane, qui in faciem, dum ſpiritus adducitur, tantummodo inſpirauerit, & nullo pacto momorderit, in rabiem homo agitur. Talem igitur reſpirationis mutationē interius fieri haud eſt ex his, quæ fieri nequeant: quandoquidem & alia infinita eorum, quæ in homine ſunt, eandem ſpeciem cū exterioribus cauſis obtinent. ſucci perdentes intra corpus ſunt, & exterius. morbi quoque medicamentis perniciosis aſſimiles, & à medicamentis talia vomūt, qualia ob febres vomere ſolēt. Quocircà neque à ratione alienū eſt in peſtilentia, quæ Athenas afflixit, nonnullos exiſtimaſſe in puteos Piræi à Peloponnenſibus venena fuiſſe coniecta. Homines enim peſtilentis morbi cū lethalibus medicamentis ſimilitudinem ignorabant. Adeſt ſanè Canis angina laborantibus tonſillarum, faucium, totius oris inflammatio: lingua extrà dentes & labia prominēs: ſaliua effunditur: pituita craſſiſſima ac frigida defluit: facies rubicunda & inflata eſt: oculi exerti, patentes, valde rubent: potus in nares refunditur: dolores acerbi ſunt, ſed etiam ſtrangulatione ſimul vexati eos obſcurius ſentiunt: pectus & cor ardent: frigidi aeris deſiderium adeſt, & admodum exiguum inſpirant eousq;, donec demū intercluſo ad pectus aeris tranſitu ſtrangulentur. Nempe quibuſdam cum pulmone vitium facile cōmunicatur. hi verò permutatione moriuntur. febres ignauæ oriūtur, molles, nihil proficiētes. At ſi alicui in bonū res vertitur, abſceſſus ſecundum aurem hinc atque inde exterius, aut interius in tonſillis fiunt. Quòd ſi cum torpore non admodū tarde fiāt, euadunt quidem, ſed cum * dolore atque diſcrimine. Sin autem morbo in abſceſſum mutato tumor maior ſubeſt, in acutū abſceſſu inſurgente, repentè ſtrangulantur. Hæ ſunt planè caninæ anginæ ſpecies. Anginam aūt collapſio, gracilitas, pallor comitantur, oculi caui, interius demerſi, fauces & gurgulio retracti, tonſillæ multò magis ſubſidentes, vocisque priuatio. Huiuſce ſpeciei ſtrangulatus longè quàm prioris violentior, quippe cùm in pectore malum ſit, vbi ſpirandi initium ponitur. eodem die moriuntur, qui acutiſſimè ægrotāt nonnunquam & antè, quàm medicum acceſſiuerint. nonnulli & acceſito medico nihil profecerunt: mortuus eſt enim æger antè, quàm medicus arte vteretur. Quod autem in melius vertitur, inflammat omnia, quæcunque extrorſū phlegmone impulerit. quare ex ſynanche, id eſt, angina fit cynanche, id eſt, canis angina. Bonū quoque eſt, ſi in pectore magnum œdema, aut inſigne eryſipelas oriatur. Egregius verò medicus aut cucurbitula in pectus malum detrahit, aut ſinapim oſſibus pectoris, aut partibus iuxtà maxillas imponens extrinſecus * vlcerat, difflationemq́ue molitur. Quibusdam ſanè ad breue tempus

* *Labore.*

* *Alia lectio attrahit.*

ne tempus vitium his auxilijs exterius tractum fuit, abſolutum ve-
rò ſubitò recurrit, & * ad interiora reuerſum eſt. Cauſæ vtique in-
finitæ ſunt, refrigerationes magis, exuſtiones minus, plagæ, ab
oſsibus piſcium penetrationes in tonſillas, frigidæ potus, ebrieta-
tes, ſaturitates, & mala à reſpiratione prodeuntia.

* ſuffocatio.

De affectibus Columellæ. Cap. VIII.

CORpus ſolidum ex palato pendens, inter tonſillas poſitum,
Columna & Gurgulio nominatur. Vua enim affectionis no
men eſt. Columella natura neruus eſt, ſed humidus. nam in
humido loco ſitus eſt. Iſte itaque Gurgulio pluribus incommodis
afficitur. Etenim phlegmone craſſeſcit, æqualisq; à baſi vſque ad
extremum terminum efficitur in lõgum protentus, ac rubore ſuf-
fuſus. Columna huiuſce vitij appellatio eſt, Si in extrema tantùm
parte rotundatur, & magnitudine liuet, atque ſubnigricat, Vua
huiuſmodi affectus cognominatur: omnia enim vuæ ſimilia ſunt,
& figura, & color, & magnitudo. Tertius affectus eſt membrana-
rum ab vtraque parte iacentium, quæ veluti ſquammæ latæ, aut
veſpertilionum alæ conſpiciuntur. id genus morbi Lorum voca-
tur: loris enim ſimiles ſunt membranarum in latum explicatio-
nes. At ſi in tenuem & oblõgam membranam Columella deſinat,
veluti vrinaculum in extremis habens, Craſpedon Græci hunc af-
fectum nominant. quod montis radicem vel pedem ſignificat. Pro
uenit autem & id ſponte quidem ex fluore, quemadmodum & alia
vitia. Fit verò & per abſciſsionem obliquè factam ab vno tantùm
latere membranam relinquente medico. Sin autem bicornis Colu
mella reddatur, geminis membranis hinc atque inde pendẽtibus,
nomen quidem nullum obtinuit, verùm affectus ipſe perſpicuus
eſt. omnia verò hæc facilè fuerit introſpicientem dignoſcere. O-
mnibus ipſis ſtrangulatus accidit, & ægrè cibum potumque deuo
rant. tuſsis quoque omnibus adeſt, ſed præcipuè Loro vexatis, &
Craſpedo. quædam enim arteriæ titillatio à membranis oritur: nõ-
nunquam verò & aliquid humoris in arteriam clanculum inſtilla-
tur, vnde ad tuſsim prouocantur. Vuam autem & Columnam ma-
ior ſpiritus difficultas ſequitur, & valde impedita deuoratio. in his
enim humor in nares repellitur, quoniam tonſillæ per conſenſum
malè habent. Senibus Columna accidere conſueuit: Iuuenibus au
tem ac viris Vua. ſiquidem hi ſanguine referti ſunt, & inflamma-
tioni magis obnoxij. Pubeſcentes & pueros membranarum vitia
ſæpius infeſtant. Secari autem omnia citrà noxam queunt. ſed in
Vua adhuc rubentibus locis ſanguinis effluuium, & dolores, &
phlegmones incrementum ſuperueniunt.

De Tonſillarum Vlceribus. *Cap.* *IX.*

VLcera in Tonſillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non lędentia. Aliqua aliena, peſtifera, necantia. Mitia quidem quotquot ſunt munda, exigua, non altè deſcendentia, non inflammata, dolorem nō excitantia. Peſtifera autē quotquot ſunt lata, caua, pinguia, quodam concreto humore albo, aut liuido, aut nigro ſordentia. Id genus vlcera Aphthæ nuncupantur. Quòd ſi concreta illa ſordes altiùs deſcenderit, affectus ille Eſchara eſt, atque ita græcè vocatur, latinè Cruſta. Cruſtam verò circumueniunt rubor excellens, & inflammatio, & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo, & exiguæ raræque puſtulæ, quas Græci Exanthemata vocant, orientes, hiſque aliæ ſuperuenientes in vnum coaleſcunt: atque inde latum vlcus efficitur. Id ſi * interius in os depaſcendo ſerpit, ad columellam vſque peruenit, ipſamq; exedit, & linguam etiam occupat, & gingiuas, & frena, id eſt, dentium alueolos, denteſque inde labefactantur, & denigreſcunt. In collum etiam phlegmone erumpit. atque iſti haud ita multis diebus poſt phlegmone, febribus, fœtore, inediaq; conſumpti intereunt. At ſi in pectus per arteriam id malum inuadat, illo eodem die ſtrangulat. pulmo enim & cor neque talem odoris fœditatem, neq; vlcera, neque ſanioſos humores ſuſtinent: ſed tuſsis ſpirandiq; difficultas enaſcitur. Cauſa maleficij tonſillarum eſt frigidorum, aſperorum, calidorum, acidorum, adſtringentiumq; deuoratio. quandoquidem hæ partes pectori ad vocem edendam, Spirationemq; inſeruiunt: & ventri ad alimenti tranſmiſsionem, & gulæ ad eiuſdem deuorationem obſequio ſunt. Internis verò partibus ſi quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ, & pectori, ad iſthmum, & tonſillas, & loca ibi poſita mali conſenſus & eructationes perueniunt. Quapropter pueri vſque ad pubertatem maximè hoc morbo tentantur. præcipuè nanque pueri multum frigidumq; aerem inſpirant. quoniam in his plurimum caloris ineſt, & ad cibos intemperantes ſunt, & varia concupiſcunt, & frigidá potant, & excandeſcentes ac ludentes altius vociferantur. Puellis quoque vſque ad menſtruæ purgationis tempora hæc vitia vſitata ſunt. Regio Aegypti horū affectuum planè fœcunda eſt. aer enim ſpirando ſiccus adducitur. varios præterea cibos ſuggerit. radices enim, herbæ, atque olera ibi largè proueniunt, & acria ſemina, & potio craſſa: aquam quidem Nilus ſuggerit: ſibi verò Aegyptij ex ordeo, & ex flocibus ſeu vinaceis potiones acres conficiunt. Syria quoque, maximè illa, quæ Cœle, ideſt, caua nominatur, huiuſmodi morbos procreat. vnde Aegyptia & Syriaca vlcera id genus appellant. modus verò mortis quàm miſerrimus accidit. Dolor quidem acer, & calidus, qualis in carbunculo, ſpiritus vitiatus, exha-

* aut erius

exhalant enim maximæ putredinis odorem, eundemq; rurſum vehementer in pectus ſpirando adducunt. Immundi adeo ſunt, vt neque ſuum ipſorum odorem ferre queant. pallida his ſeu liuida facies, febres acutæ, ſitis, vt igne accenſi videantur: Potum, veriti dolores, non admittunt, moleſtiunt enim, cùm tonſillæ comprimuntur, aut potus in nares reſilit. cùmque decumbunt, ſurgunt vt ſedeant, decubitum non ferentes. quòd ſi ſedeant, quiete carentes, iterum decumbere coguntur. plerunque autem recti ſtantes obambulant. nam quieſcere nequeunt, quietem fugiunt, dolorem tollere dolore tentantes. Inſpiratio magna eſt, frigidũ enim aerem ad refrigerationem deſiderant: expiratio verò parua. Nam veluti igne exuſta vlcera cùm ſint, à calido præterea ſpiritu incenduntur. raucitas adeſt: vociſq; defectio Atque hæc in peius ruunt, cùm ſubitò in terram collapſis anima deficit.

De Pleuritide, id eſt, morbo lateris. *Cap. X.*

SVb coſtis, dorſo, & internis pectoris ad iugula vſque tenuis membrana robuſtaque oſsibus in hærens ſubſtrata eſt, cui nomen ſuccingens inditum eſt. In hac cùm phlegmone ſuborta fuerit, ignis adeſt cum tuſsi & ſputis varijs. Pleuritis morbus iſte à Græcis appellatur. opus eſt autem hæc inter ſe conſonare, atque conſpirare ab vna cauſa omnia pendentia. Quotquot enim ex his ſparſim alia ab alia cauſa proueniunt, & ſi omnia ſimul ingruunt, pleuritis non vocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad iugula vſque aſcendens, ignis acer. Decubitus in latus inflammatum facilis eſt. in ſua enim ipſius ſede membrana collocatur. in oppoſitam verò partem decubitus dolorem concitat. à pondere enim, & phlegmone, & ſuſpenſione in omnes membranæ continuas Partes ad humeros vſque & iugula, quibuſdam verò & in terga, & in dorſi ſcapulas dolor protenditur. pleuritida veteres Græci appellarunt, Latini morbum lateris, vel coſtarum eam verò ſequitur difficilis ſpiritus, vigilia, ciborum faſtidium, malarum rubor hilaris, tuſsis arida, ſputa ægrè exeuntia, pituita, aut bilioſa, aut abundè cruenta. aut ſubflaua: & hæc ordinem nõ ſeruantia ſed aliàs alia aduenientia ac recedentia. Ex omnibus verò peius eſt, ſi cruentum ſputum deſit. Delirant aũt: & nõnunquã comate occupantur: atq; in ſoporem grauem inclinantes mentis alienationem patiuntur. Itaque ſi in malum vertatur morbus omnibus in peius vergentibus, intrà ſeptimum iſti in ſyncopam lapſi conſumuntur. At ſi in ſecunda hebdomada educi ſputa incipiant, & mala ſimul augeſcant, decimoquarto die pereunt. Nonnunquam ſanè intra huius temporis ſpatium omnium in pulmonem tranſitus eſt. Trahit enim in ſeipſum pulmo rarus, & calidus, & ad ꝓxima trahenda ſeſe cõmouens, Tuncq; morbi trãſmutatione repen-

ARETAEI CAPPADOCIS
DE CAVSIS ET SIGNIS ACVTORVM MORBORVM.
Liber Secundus.

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Hæc inſunt in ſecundo Libro.

De Pulmonaria.	Cap.	I.
De Sanguinis reiectione.	Cap.	II.
De Syncopa.	Cap.	III.
De Ardoribus.	Cap.	IIII.
De Cholera.	Cap.	V.
De Voluulo.	Cap.	VI.
De Iecinoris acutis morbis.	Cap.	VII.
De Cauæ venæ acuto morbo.	Cap.	VIII.
De Renum acutis affectibus.	Cap.	IX.
De Veſicæ acutis affectibus.	Cap.	X
De Vteri ſtrangulatu.	Cap.	XI.
De Satyriaſi.	Cap.	XII.

De Pulmonaria. Cap. I.

OB DVO potiſsimum viuunt animalia, eſcam videlicet & ſpiritum. ex his multo magis vitæ conducit ſpiratio. hanc enim ſi quiſpiam ſupprimat, non diu feret incolumis: ſed protinus interibit. Huius inſtrumenta multa parata ſunt, Initium ſunt Nares: via eſt Arteria: locus continens Pulmo. Pectus autem pulmonis eſt vallum & conceptaculum. Verùm cætera vt inſtrumenta ſolùm animali ſubſeruiunt, pulmo verò attrahendi cauſam in ſe continet. Namque in ipſo medio calidum viſcus ſedet cor, vitæ ſpirandiq; principium. Id pulmoni quoq; attrahendi frigidi aeris cupiditatem inijcit. ſi quidem ipſum incendit: verùm cor eſt, quod attrahit. In primis igitur ſi cor affectum eſt, non diuturna eſt mortis dilatio. Si pulmo malè habet, puſillam quidem ob cauſam difficulter ſpirat, malè vitam agit, mors tardiſsimè aduenit, ſi quis medelam adhibet. Si vitium inſigne fuerit, qualis eſt phlegmone, ſtrangulatus ſequitur, vocis ſpirituſq; ſublatio: ſubitanea pernicies imminet. Hæc eſt ægritudo ea, quam Græci Peripneumo-

niam Latini Pulmoniam dicunt. vomica ſcilicet pulmonis. Eam febris acuta comitatur, tunc pectoris grauitas ſimul ipſis adeſt, doloris carentia, ſi ſolus pulmo inflammatur. Quippe cuius natura dolore immunis ſit, ob corporis raritatem lanis eſt aſsimilis: Aſperæ arteriæ in ipſo inſertæ ſunt, cartilaginoſæ, & ipſæ dolorem non ſentientes. Muſculorum pulmo expers eſt: neruos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos. his de cauſis pulmo dolorem non pcipit. At ſi quæpiam ex membranis eum ambientibus & ad pectus deligantibus inflāmatur: adeſt tunc & dolor. ſpiritus eſt deprauatus, calidus: ſedere uolunt laborantes, ad ſpiritum ducendum rectam formā quærentes: ad id enim hic eſt ſitus aptiſsimus. rubeſcit facies, ſed malæ præcipuæ, oculorum album nitidiſsimum ac pingue eſt. ſummæ nares limæ ſunt, venæ temporum, vel etiam colli elatæ apparent. cibos auerſantur. arteriarum pulſatus initio magnos habent, inanes, creberrimos, perinde ac ſi feſtinare coacti ſint. calor in exterioribus membris modicus humectasq́; eſt in interioribus ingens aridus. Inde fit ſpiritus calidus, ſitis, linguæ ſiccitas, frigidi aeris auiditas. mentis ambiguitas ſuperuenit. tuſsis adeſt plerunq; ſicca: ſin aliquod ſputum mouet, id vel ſpumans pituita eſt, aut aliquid exquiſitè bilioſum, aut cruentum, floreo calore valde perfuſum. id verò cruentum alijs pernicioſus eſt. Quòd ſi mortifera magis ægritudo redditur, vigiliæ augeſcūt, ſomnus paucus, torpidus, haud abſimilis ſopori, quiā Græcis Coma nominatur. cogitationes ſtultæ inſurgunt. mēs alienatur. nō admodum ecſtaſi corripiuntur præſentia mala ignorant. nam eos ſi de morbo interroges, nihil periculi inſtare reſpondent. eorū algent extrema: liueſcunt vngues * curuanturq́;. motus arteriarū parui frequentiſsimiq́; ſunt, & deficientes: quando ipſis proxima mors eſt. nam ſeptimo die plerunq; moriuntur. Porrò ſi nonnunquā morbus ſubſiſtit, & aliquantulū in melius vergit, vehemens de narib. ſanguinis eruptio conſpicitur: aut per aluū cū perturbatione multorum bilioſorū & ſpumantiū ſuccorum deiectio, qui ex pulmone in imū ventrē depulſi fuiſſe videri poſſunt, ſi multi liquidiores & facile deijciuntur. Nōnunq̄ verò & per vrinarias ſemitas euocantur: Cæterū quibuſcunq; hæc ſimul eueniunt, hi q̄primum ægritudine ſubleuantur. Quidā vtiq; ſunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur aut ex pleuritide fit permutatio, ſi maius bonū ſuboritur. Quòd ſi ad inteſtina aut veſicam ex lateris morbo ſanies deriuata ſit, tunc quidē continuò pulmonis vomica liberantur: ſed diuturnū vlcus, quod demum ſaneſcet, in latere patiuntur Quib. verò in pulmonē pus irrumpit: nōnulli ob ſubitaneā & copioſam effuſionem & reijciendi infirmitatem ſuffocantur. At quicunque ſuffocationis periculum ex tumoris eruptione ſubterfugiunt

* vigilant

terſuginnt: hi longo tempore pulmonis vlcere cruciantur & in phthiſim prolabuntur. Verum ex abſceſſu & phthiſi pauci admodum ſenes liberantur: ſicut neq; à pulmonia iuuenes & florentem ætatem agentes.

De Sanguinis exitu ab ore. *Cap. II.*

SAnguis ab ore duobus modis emittitur. primo ex ipſo ore, capite & vaſculis, quæ ibi ſunt. via eſt palatum & fauces, vbi eſt gulę & arteriæ principium. ſcreantes verò & cum parua tuſsi, vel etiam citatiore in os ſanguinem eructant. nam cùm ab ore fertur, neq; ſcreatu opus eſt, tum expuere dicimur * cum vero paucisſimus & guttatim aut etiam ſi copioſus repēte de capite, vel ab ore eruperit: nondum reiectio eſt appellanda: ſed idem vel ſputum, vel ſanguinis eruptio, græce hémorrhagia dicitur. ſin ab inferioribus aſcendat à pectore viſceribusq; ibi latentibus, pulmone, aſpera arteria, locisq; ſpinæ finitimis: huiuſmodi non ſputum, ſed reiectio latinè, græcè anagoge vocitatur, aſcenſionis, ac viæ, per quam fertur, nomen habens. Signa verò vtriuſq; communia exigua & pauca ſunt, quantum & locus permittit, in quem reiectio & ſputum conueniunt. Singulorum autem propria, magna, & multa, & * periculoſa ſunt. quibus vtramque effuſionis ſanguinis ſpeciem internoſſe leue eſt. Igitur ſi à capite ſanguis decurrit, vbi multus eſt, plura maioraq; aderunt: pauca minoraq;, vbi raro paucusque expuitur. caput graue eſt, dolet. ſonant aures facies rubet. venæ diſtentæ ſunt. vertigo infeſtat. Et ante hæc cauſa euidens fuit, percuſſus, frigora, calores ingentes, vinum largius epotū. Quippe id ſubito ac valde caput implet repenteq; multum ſanguinis effracta vena profundit. modica ebrietas rareſacta vena ſanguineum ſputum mouet. Interdum per nares ſanguinis conſuetum profluuium ſiſtitur, ad palatum vero conuerſum reiectionis imaginem præbet. Igitur ſi de capite profluit, titillatio in palato gignitur, creber ſcreatus fit. poſt quem ſputum erumpit, inde iraſcuntur, tuſsique magnopere agitantur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tuſsim ſanguinem extrudunt: idq; multos falſos habuit ex inferioribus viſceribus reiectionem fieri ſuſpicantes. Nonnunquam & ex capite decurrit in gulam, ſicq; cum nauſea euomitur. falſoq; multis ita perſuaſit, vt ex gula ferri ſanguinem crederent. Qui expuitur ſanguis, haud ita multum craſſus eſt, colore ater, leuis, æquabilis, alienæ materiæ non permixtus. ſcreantibus enim confeſtim in linguam cadit rotundus. auulſionique obediens. Tu vero ſi palatum etiam inſpicias, id ſordidius vlcerosum, & ſæpius ſubcruentum videbis. Huic ſimplex curatio breuiſque ſuffecerit. adſtringen

** at ſi largius ſanguis effundatur etgut &c.*

** periculum indicantia.*

tia videlicet medicamenta palato adhibita,& ea frigida.ſiquidē ea leſacientia, & quæ rara faciút corpora, & quæ dilatant, fluxum maiorem eitant.Eaq; ſit à capite cadētis ſanguinis coniectura. At caput quoque vel per venæ ſectionem, vel per nares,vel per aliam diſflationem euacuandum eſt & hæc maturè facienda ſunt.nam ſi diutius ſanguis feratur, quædam erit eius curſui exercitatio, eiusq; loci membra ſuſcipiendo ſanguini aſſueſcent. vlceratur autē & arteria:vnde tuſsis,nō ſcreatus exoritur:atq; inde fit eruptionis initium. Si vero à pectore inferioribusq; viſceribus ſanguis effluxerit: reiectio latinè, græcè anagoge nūcupatur. Vtriq; valde mortifera eſt. ſi* ab aliquo principe membro effracto ſanguis manauerit,aut à concaua cordis venas ſanguinem ab iecore illi ſuggerēte, aut à magna arteria ſecundum dorſi ſpinam diſcurrente.nam erumpente ſanguine, perinde ac ſi iuguletur homo ac ſtranguletur, mors inſtat celerrima. Quibus autem ex pulmone, aut coſta,aut aſpera arteria profunditur,non æquè citò intereunt: verūtamen in ſuppurationē pectoris, græcè empyema dicitur, & in phthiſim non rarò incidunt. Minus periculi ab aſpera arteria portēditur. Si gula aut ventriculus ſanguinem vomunt, non ita perniciosum eſt: et ſi valdè copioſi ſanguinis vomitus eſt. neq; longa curatio eſt, neque varia. Si à iecore aut liene prodeat, non facile id fit, neq; continenter. nanq; in ventriculum & inteſtina expeditius hæc viſcera ſanguinem propellunt. haud ita tamen, quin credendum ſit, hæc eadem ad ſuperiora, videlicet pulmonem & arteriam,poſſe retrudere.Siquidem in febribus à liene.& iecinore per narem illam ſanguis erumpit, quæ è regione patienti viſceri opponitur.Locos,vnde fit exitus,iam recenſuimus :eorumq; periculi vel mortis diſcrimina.Effuſionis autē ſanguinis tres ſunt modi, vel rupta vena aliqua, vel exeſa, vel rareſacta. Rumpitur quidē repente vel ictu, vel conatu ferendi oneris, aut tollendo ſibiq; imponēdo,vel ab edito loco deſiliēdo, vel clamore, vel magna ex candeſcētia, aliaúe id genus cauſa: cùm ſubito in arteriam copioſus ſanguis effunditur. Si ab eroſa parte, hominē interrogare opus eſt,num prius tuſsierit,difficulter ſpirauerit, nauſea vomitus úe antea infeſtauerit? in his enim diuturnis affectibus copioſa & acri fluctione pſeuerante vaſcula exeduntur. Vbi igitur detritę & attenuatæ,ad extremum cōſumptæ fuerint ambientes mēbranulæ, hac atq; illac ſanguine perfluút. At rareſactio citra rupturā eſt proinde nō ſubitanea,neq; cū multi aut craſsi ſanguinis exitu.nā cū rareſcunt venarū corpora,tenuis pars excernitur. Quòd ſi multus in aliquo inani ſpatio ſāguis collectus rurſus emittitur, craſsior ſeipſo redditur:nō tamen multo craſſior, neq; ater quale cōcrementū, aut grummus eſt: ſed copioſior. vt potè qui vnū in locū prius

* ab his principibus mēbris

A prius cõfluxerit. Id genus autẽ repẽtini exitus plerunq; fœminis, qui bus menſtrua non reſpondẽt, euenire ſolet: idq; ſingulis mẽſibus euenit. ijſdemq; mẽſtruę purgationis circuitibus apparet: necnon ijſdem ſtatis ceſſationis diebus ſupprimitur. ac niſi mulieri laboranti ſuccurratur, per multos circuitus ſãguinis emiſsio reuertetur. Nempe quibuſdam vaſa rupta ſunt, ſed multitudine reiectio euariat. Et ab arteria, an à vena feratur, intereſt. Quoniam ater eſt ſãguis, craſſus, & facilè concreſcens qui à vena mittitur: pręterea minus diſcriminis affert, celeriusq; compeſcitur. Ab arteria flauus tenuisq; prolabitur. haud ita cogitur, citiùs hominẽ perimit, & maiori negotio

B ſupprimitur. nam arteriæ agitatio ſanguinis fluorẽ mouet, vulnusq; frequenti concuſſione dehiſcit. Eroſionis autem curatio magnam diligentiam poſtulat, cùm ſit longa, difficilis, & periculoſa. Etenim parte membri deficiente, ad ſolidationem vlcus non ducitur. vlcus enim, non vulnus efficitur. Rupturę verò facilior ſolidatio, quia vulneris oræ ſe contingunt. & hæc ſecundo periculi ordine cõſiſtit. Minimus in rareſactione metus ſubeſt. ſpõte enim ſanguis conquieſcit. Ac adſtrictio refrigeratioq; in medẽdo ſatis eſt. Cæterùm & ſedes, vnde ſanguis proficiſcitur, obſeruãdæ ſunt. Siquidem multa ſunt communia indicia, & erroris occaſio in promptu eſt, curatioq; di-

C uerſa. A gula igitur haud ita ſępe per rarefactionem ſolet ſanguis effluere cùm ob cibos potionesq; refrigeratio & adſtrictio eius partes condenſet. Quinetiam roſiones haud frequenter fiunt, ac minùs, quàm rarefactio, gulam infeſtant. quippe fluctiones erodentes non multũ tẽporis in ea ſubſiſtunt: ſed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentiùs gulæ incidit ruptio. itaque ſi interdum rupta eſt, non tam magnæ, ſicuti, à pectore, ſanguinis profuſiones fiunt. in cauſa eſt venularũ, quæ ibi ſunt gracilitas, arteriarumq; tenuitas. ſanguis verò exiens non magnoperè nigricat, ſubflauus eſt, non exactè, lęuorem habet, aut ſaliuæ permixtus eſt. cum nauſea et vomi-

D tu reijcitur. leuis tuſsicula citatur, modò humidum quippiam mouens, modò arida. id euenit, quoniam gulę affectum arteria quoque participat, ſecũdùm illam extenta & adhæreſcens. morſus vel adſtrictio vlceris inter deuorandum percipitur: idq; præſertim, ſi benè frigida, aut calida, aut acerba ſint, quę deglutias. nonnullos autem et gulæ ipſius dolor inuadit ad interſcapulũ vſque interdũ pertinens. vomunt pituitoſa. nonnunquam, ſi morbus producitur & maius eſt eorũ ieiunium, permulta reijciunt, febres haud ita multùm continuæ, ſed erraticæ ſunt. E ventriculo niger concretusq; ſanguis euomitur, etiam ſi ab arteria fluxerit. Si à vena, multò nigrior, com

E pactiorq; eſt nauſea multa adeſt: pituitoſus, bilioſusq; vomitus. ſi priùs homo comedit, cum cibis mixtus ſanguis eijcitur. in eodem enim loco cibus ſanguisq; colligitur. ructus crebri fiunt, & virus

A

De Syncopa. Cap. III.

R Ecte planè medicus & vulgus, rectè inq̃ huic affectui nomen
indiderunt. O Cyphon, cuius mali eſt nomen? Ecquid e-
nim maius, ecquid celerius ſyncopæ facultate? ecquidnam aliud
nomen ad hanc rem appellandam ſignificantius? quid verò corde ad
mortem vitamue opportunius? Neque ſyncopam cordis ægritu-
B dinem eſſe, aut vitalis in eo poteſtatis detrimentum, non creden-
dum eſt. tanta eſt mortis celeritas, & talis morbi ſpecies. Quippe is
affectus vinculorum poteſtatis vitam fouentis diſſolutio eſt, homi-
nis conſtitutioni aduerſarius. hanc enim tenaciter corripiens non
dimittit, ſed diſſoluit ac diſsipat. Neque id magnum eſt miracu-
lum. Nam & alij affectus quorundam membrorum, quibus inhæ-
reſcunt, indeque accenduntur, proprij ſunt & periculoſi. Ingui-
num quidem tumores peſtiferi & permaligni (Bubonas Græci
nuncupant,) iecoris ſoboles ſunt, nullaque alia ex parte prodeunt.
Tetanus autem neruorum labes eſt: Comitialis morbus caput obſi-
C det. Pari igitur ratione & ſyncopa cordis & vitæ ægritudo eſt. Qui-
cunque verò ſtomachi affectum ſyncopam eſſe opinantur: quoni-
am cibis vinoque in nonnullis & frigida vires refectæ ſunt, & ægri-
tudo ſublata: ijdem mihi videntur capillorum capitis, & cutis affe-
ctum eſſe phrenitin ſuſpicari: quoniam capillorum detonſione, &
cutis irrigatione phrenitici releuantur. Verum cordi ſtomachus vi-
cinus magni momenti eſt, vnde in cor tam noxia, quàm vtilia deri-
uantur. Etenim per pulmonem etiam, vt ſpiret, aerem cor accer-
ſit: veruntamen pulmo haud ex æquo ſpirandi facultatis particeps
eſt. cum facultates non in inſtrumentis, ſed vbi eſt vitæ fons atq; ro-
D boris, ſtatuantur. At ſtomachus vitæ neque principium, neque ſe-
des eſt: aliquis tamen ab eius imbecillitate lædi poteſt. Nam & ci
bi cordi nocentes non ſtomacho officiunt, ſed cordi per eum no-
xam infligunt. Si quidem & ab illis morientes cordis affecti notas re-
præſentant, arteriarum motus paruos debileſque, cordis concuſsio-
nem cum vehementi palpitatione, vertiginem, animi deliquium,
torporem membrorum, reſolutionemque, copioſum ſudorem, qui
ſupprimi nequeat, refrigerationem in toto corpore, ſenſus vociſque
priuationem. dicendum ne eſt hæc ſtomachum perpeti? Sed
quæ nam ei propria? Nauſea, vomitus, cibi faſtidium, ſingul-
E tus, eructatio ſimplex, vel acida. Illi præterea, quibus cor labo-
rat, ſenſus aciem exquiſitiorem habent: vt videant, vt exaudiant
plus, quàm antea, mente etiam ſunt firmiore, & animo puriore.

proinde non tantùm præſentia declarant,verùm etiam futura veriſſi- A
ma diuinatione prædicunt. Num ne igitur & hæ ſtomachi poteſtates
ſunt? hercule minimè,ſed cordis,vbi & anima & eius natura inhabi-
tat, ad quod & virtutum ibi ſitarum calamitas pertinet. Huius verò
morbi eſt tenoris naturæ deſtructio autore frigido humidoque.quip
pe hoc oppreſsi intus & in cute refrigeſcunt,non ſitiunt: frigidū ſpi-
rant: quamuis magnis ac perurentibus febribus, vnde ipſa ſyncopa
dependet, affligantur. Natura enim robuſta & probè temperata o-
mnia ſuperat,omnibus dominatur,ac per humorem & ſpiritum & ſo
lida,horumque omnium conuenientem ordinem & modum homi-
nis vitam adminiſtrat. Quòd ſi naturæ nexus, id eſt, Tenor diſſolu- B
tus ſit: tunc affectus oritur, cuius prægrediens cauſa eſt comburens
febris,quæ græcè Cauſus dicitur.ea verò huiuſmodi eſt.

De Cauſo, id eſt, febre vſtoria. *Cap. IIII.*

IGnis paſsim & acer & tenuis eſt: ſed intus maximè. Spiritus tan-
quam ab igne,calidus. Aeris vehemens attractio. Frigidi cupiditas.
Lingua arida. In labijs & cute ſquallor. Algēt extrema. Lotiū quàm
bilioſiſsimum. Inſomnietas arteriarū,motus crebri, parui,imbecilli.
mobiles. Oculi puri,* lucentes,ſubrubri. Facies benè colorata. Si morbus vlte-
rius creſcit,omnia maiora & ſæuiora fiunt. Arteriæ minimis motib. C
& creberrimis agitantur. Ignis ariditsimus & acerrimus. Mēs delirat.
omnia ignorat. Siticuloſi fiunt. Omnia frigida attrectare cupiunt,pa
rietem, veſtem, pauimentum, humorem. Manus frigent, ſed palmæ
perquàm calidæ. Vngues liuent. Spiratio crebra eſt. Roſcidus hu-
mor circa frontem & iugula. Cùm ad ſummam ariditatem caloremq;
corporis natura peruenerit: tum calidum in frigidum,ſquallor in im-
brem conuertitur. Rerū nanq; ad extremū magnitudinis incrementa
in contrarium ſtatū prolabuntur. Vbi ergo naturæ nexus ſoluti fue-
rint,ea ſyncopa eſt. Tunc ſudor ingēs toto corpore funditur, & nullo
pacto cōpeſcitur. Spiratio frigida eſt. Vapor è narib. multus exhalat. D
Siti non vexantur. cætera enim exaruerunt. quinetiam alia inſtrumē
ta ſitiunt, os & gula. Vrina tenuis & aquea redditur. Aluus plurimū
adſtricta eſt: nonnunquam tamē pauca quædam bilioſa deſcendunt.
Copioſa & aliena humiditas redundat. Oſſa quoque tabeſcentia diſ-
fluunt: & vndique,vt in flumine,ad exteriora omnia dilabuntur. A-
nimus ſtabilis & conſtans eſt: ſenſus omnis purus & integer: ſubtile
ingenium. Mens vaticinando idonea. Primum quidem ſeipſos de
vita migraturos præſentiunt, deinde præſentibus futura denunciāt.
Nonnulli verò interdum eorum dictis fidem non habendam putant:
ſed dictorū euentus homines in eorum admirationē concitat. Aliqui E
præterea ex his cum quibuſdam vita defunctis ſermonē habent: for-
taſſe quidem ipſi ſoli præ ſenſus acumine & puritate eos adeſſe cernē-
tes:

A tes: aut fortè ipſorum animo viros, cum quibus verſaturi ſunt, præ-
noſcente, atque enarrante. Quippe anteà in lutulentis humoribus &
caligine demerſus erat: quos vbi morbus exhauſit, & ab oculis tene-
bras deterſit, quæ in aere fiunt, prædicant, exutoque ſordibus animo
veraciſsimi vates efficiuntur. Sed quorum ſucci & ingenium adeò
extenuati ſunt, hi non diu admodum ſolent eſſe ſuperſtites: cùm eo-
rum vitalis potentia iam in aerem ceſſerit atque abierit.

De Cholera. Cap. V.

B CHolera eſt materiæ à toto corpore in gulam, ventriculum &
inteſtina retro fluens motio, vitium acutiſsimum. Suprà e-
nim per vomitum erumpunt, quæ in ore ventriculi & gula congeſta
fuerant. Infrà deijciuntur humores in ventriculo inteſtiniſque
natantes. In primis quæ euomuntur, aquæ ſimilia ſunt: quæ anus
effundit, ſtercorea, liquida, tetrique odoris ſentiuntur Siquidem lõ-
ga cruditas id malum excitauit. quod ſi per clyſterem hæc eluantur,
primo pituitoſa, mox bilioſa feruntur. Initio quidem facilis morbus
eſt, dolore vacans: poſteà verò tentiones in ore ventriculi & gula:
tormina in ventre naſcuntur. Si magis ſæuiat morbus, & tormina au-
C geſcunt, anima deficit, membra reſoluuntur, cibos exhorrent, ani-
mus conſternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nauſea
& vomitus inuadit, tum ſyncerè flaua bilis expellitur: deiectiones
quoque ſimiles ſunt: Nerui tenduntur, tibiarum brachiorumque
muſculi conuelluntur. digiti incuruantur. vertigo oboritur. ſingul-
tiunt. vngues liuent, refrigerãtur algent extrema. totum corpus rigo-
re concutitur. Si malum ad vltimum venit, tùm verò ægrotus ſudore
perfunditur. bilis atra ſuprà infraque prorumpit. conuulſione impe-
dita, veſica lotium cohibetur: quòd tamen, cùm in inteſtina humores
deriuentur, abundare non poteſt. voce priuantur. arteriarũ pulſatus
D minimi ſunt ac frequentiſsimi: cuiuſmodi in Syncopa propoſuimus.
conatus ad vomendũ perpetui ac inanes fiunt. inclinatio ad deijcien-
dum prompta, quam Tineſmon Græci vocant: ſicca tamen, nihilque
ſucci egerens. mors demum ſequitur dolorib. plena & miſeranda, per
conuulſionem, ſtrangulatum, & inanem vomitum, Id genus maximè
æſtate, graſſari conſueuit, ſecundo per autumnum, minus vere
hyberno tempore minimè. Inter ætates autem iuuenta,
& ea, quæ robuſtior eſt, hoc ferè corripiuntur: ſe-
necta rariſsimè: pueri magis quàm ſe-
nes, ſed non mortiferè.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE

A cauſa eſt carnoſa inteſtini craſsitudo. Dolor autem in gracilibus, quidem inteſtinis tenuis eſt & acutus: in pleniore verò inteſtino eſt redundans humiditas,& incumbens grauitas. dolorque modo ad coſtas vſque ſuperiores aſcendit,quãdo & ſpeciem lateralis morbi præſe fert, ſiquidem & iſti febricitant: modo ſub ſpurias coſtas in dextrã aut in leuam partem deſcendit,ſic, vt iecur aut lienes dolere videantur, item & ilia nonnunquam dolore torquentur. Colon nanque prægrande eſt, & quoquo verſum ſe circunuoluens. Quidam ſunt etiam,quibus & in ſacro oſſe dolor inhæreſcit,& in femoribus,& illis in locis,quibus teſtes appenduntur, Græci Cremaſteras appellant.

B Qui hoc genere tentantur, vomitione plerunque inani laborant, quòd ſi quid reiecerint,id eſt ſubtile,bilioſum,olei ſimile.In hoc malo periculum tanto leuius eſt, quanto laxum inteſtinum tenuibus corpulentius,pinguius,& noxæ tolerantius eſt.

De acutis Iecoris affectibus. *Cap. VII.*

C QVibus iecur male habet,hi non celerius,quàm qui corde ægrotant,ſed maiore cruciatu laborioſiusque perimuntur. maxima enim iecoris pars ſanguinis concrementum eſt. Si in huius autẽ viſceris portis aliqua incidat cauſa mortifera: æquè, ac ſi ex corde laborarent, celeriter conſumuntur. Ratio in promptu eſt,quia videlicet hæ partes membranis, tonis gracilibus & magni ad vitam momenti, grandioribusque venis contexuntur. præterea, vt ſapientum quidam prodiderunt, hoc loco appetitricis animæ domicilium eſt. Sanguinis vtique profluuia è iecore omnium maxima fiunt: neque ab re: venarum enim radicatio iecur eſt. Itaque in ipſo magna vomica haud ita frequenter, neque in particulis magis præcipuis oritur.

D homo enim vita excedens præuenit. At exiguæ frequentius eueniunt. inde fit vt mortẽ quidem euadant, ſed longinquo morbo implicati crucientur. Ipſius enim functionis, qua ſanguinem condit, ceſſatio non conceditur: neque dilatio: atque hinc ad cor & ad viſcera infrà ſeptum ſanguis diffunditur. At ſi qua magna iniuria, vtputa verbere, longa ciborum multorum vitioſorumque corruptione, ebrietate,vehemẽti refrigeratione,phlegmone in portis iecoris excitatur,tunc ægrotus celerrimè iugulatur. Ignis enim in profundo corpore depaſcitur,obſcurus, acer Venarũ motus torpent. Doloris ſpecies variæ & diuerſæ ſunt. Nonnunquam enim dextra in parte defigi

E tur adeò, vt acutum telum adactum eſſe videatur, interdum torminibus ſimilis eſt. rurſum verò interdum dolor cum ſumma grauitate coniungitur: atq; inter dolendum virũ debilitas vocisq; caſus

incidit. Tranſuerſum ſeptum, & interna coſtarum tunica inferius de A trahûtur. quoniam inde iecur ſuſpenſum onere ſuo degrauat. Proinde ad iugulum è regione oppoſitum vehemens dolor peruenit. Tuſsicula quædam imperfecta, ſeu potius tantum ad tuſsim inclinatio eſt. ſi quando verò tuſsiunt, nihil reddunt. vitioſè ſpirant: neque enim pulmoni tranſuerſum ſeptum opitulatur, ei ad conſtringendum ac dilatandum morem gerens. paulum aeris adducunt, plus expirant. colore ex atro viridiq; permixto infecti ſunt, plûbea ſcilicet ſpecie, cibos oderunt. quod ſi quid ſumpſerint, eis inflantur præcordia. ructus bilioſi, acidi, graue olentes exeunt, nauſeant, vomere fruſtrà conantur. venter ſolutus multa bilioſa excernit, viſcida pauca: B ſed perpetuò augeſcunt mala. mens haud ita multum delirat: torpida, ſuſpenſa, & attonita eſt: magna eſt in corpore ſegnities, extrema frigent. tremor adeſt, horrores, ſingultus inanis, conuulſioni ſimilis, morbus regius: pura bilis. totumq; corpus bilioſo colore ſuffunditur. Quin morbus regius ante ſeptimum diem ſi apparuerit, plurimos ſuſtulit. Quibus autem vel ſanguinis profuſio, vel per aluum multorum bilioſorum exturbatio, vel vrina ſyncera plurima effluens mortem depulit poſt tres ſeptimanas iecur his ſuppurat. Quòd ſi multum temporis citra abſceſſum prætereat, in hydropem ineuitabilem terminatur. hi ſiticuloſi ſunt, parum tamen bibût, eorum cor- C pus ſqualIet, pinguedine carens. appetunt acida, ſed guſtatus ſapores non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum eius temporis variorumq; fructuum eſum ſequente cruditate. Inter ætates florens ei magis obnoxia eſt.

De Venæ Concauæ acuto morbo. *Cap. VIII.*

AB Iecoris portis media inter eius extrema lata vena ingreditur quæ ſemper in tenues pluresq; dum ſcinditur, deniq; in tenuiſsimas viſumq; latentes toto iecore diſpergitur. Iſtarum ſummis oſculis aliæ venarum extremitates cômittûtur: quæ ex gracilibus & D pluribus maiores amplitudine, ſed numero pauciores conſtituûtur. Demum in medio iecore in venam vnicam grandem coaleſcunt. Inde hæc in duas partitur, quæ Iecoris extrema petunt. Harum altera ſuperius primam fibram penetrans, in eius conuexa egreditur: mox tranſuerſum ſeptum, perforans, in cor inſeritur. Hæc vena Concaua nominatur. Altera verò quintam fibram, quæ inferius iacet, traijciés * ſιμὰ. vſque in iecoris gibba * ad ſpinam peruenit: & eo loco ad coxendices vſque porrigitur. Ea quoque eodem nomine Concaua nuncupatur: quoniam vna & eadem vena eſt ab initio de iecore exoriens. Si quis enim fruſtulum aliquod de ſuperiore vena Caua cordi infixa in eam, E quæ iuxta ſpinam protenditur, & à ſpina per iecur ad cor, impulerit, eundem enim deſcenſum aſcenſumque inueniet. Hæc igitur vena, ſcit.

A na, (vt arbitror) vniuerſa ægritudines & acutas & validas patitur, nam tota vna eſt atque continua. à nonnullis autem medicis ea pars duntaxat, quæ ſecundum dorſum diſcurrit, ægrotare creditur. quoniam eius, quæ cor intrat, notæ obſcuræ ſunt. intra pectus enim rei nulli adhærens, ſed in pectore ſubleuata protenditur, donec tranſuerſum ſeptum egreſſa cordi inſeritur. Igitur ſi quod ingens malũ hanc venam corripiat, pectore ambiente delitescit. In hac itaque vena Cedmata oriuntur, (ſunt autem Cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ prouenientes,) quando ſanguis copioſius erumpens citiſsimè vitam delet: Per ſuperiora quidem per pulmones &
B arteriam effluens ſi in pectore facta ſit effractio: Si iuxta principium, in imum ventrem deſcendens in inteſtinis continetur, atque adeo inteſtina replentur. cùm prius, quàm deiectus ſanguis in conſpectũ detur, homines intereunt quippe aluus ſanguine redundabat. Naſcitur & circa venam phlegmone, quæ & ipſa ſi magna ſit, celeriter hominem tollit. ignis enim acer mordaxque in ambabus cauitatibus incluſus accenditur, paucusque duntaxat foris apparet, vt tangenti caliditas tenuis eſſe videatur: æger verò ſeſe cõburi exiſtimat. pulſatus arteriarum exigui ſunt, creberrimi, ac veluti oppreſsi atque repulſi. frigus adeſt extremorum, ſitis aſpera, oris ſiccitas: facies de-
C color rubet: omne corpus ſubrubidum eſt: præcordia dura ſunt atque reuulſa. dolor in dextra parte maior, & eius palpitatio in longitudinem ad ilia vſque perueniens. quibuſdam & arteriã ſecundum dorſum: quod pulſatio in alteris præcordijs manifeſtat, nam & ipſa venæ cauæ morborum particeps efficitur iuxta illam in ſiniſtro latere poſita, vtpotè ea, quæ in omne corpus diducitur, nihil leuaminis afferente, neque cutim emolliente. cutis autem, ſic affectorum ſqualida, rugoſa, atque aſpera eſt: ſed in partibus prominentibus atque oſſeis, vt in cubitis genubus, digitorumque articulis magis talis conſpicitur. ſomni tumultuoſi fiunt. aluus quibuſdam nihil reddit, qui-
D buſdam exiguum, acre, bilioſum. lotium * acre mordaxque eſt. mens vtique his conſtat, ſed quadam ſegnitie torpet, & corpus tabe conſumitur. tum quotquot hunc habitum viderunt, eum cauſum, ideſt, ardorem appellarunt. quandoquidem quæ adſunt, ſub ardoris genere collocantur. Per Autumnum hæc labes exoritur, cùm ferum quiddam & immane viros ac iuuenes occupat, quibus mala viuendi ratio, laboresque tenuem corporis habitum compararunt. Decimoquarto die hi plerunque moriuntur. quibus morbus diutius trahitur, duplo longiori tempore pereunt. Quotcunque autem aut ab initio puſillam phlegmonem habent, aut magnam paulatim remittentem, mortem quidem euadunt, ſed nondum morbo liberantur.
E Hi longo ſanè tempore cauſo laborant, verùm omnia periculoſa iam deſinunt, dolores, præcordiorum diſtentiones, & arteriarum motus prauitas & mentis ignauia. adhuc tamen faſtidioſi ſunt: lan-

* flauum

D

guentes, conſilij inopes, ſimulque & ardor, & ſitis, & linguæ oriſq́; A
ſiccitas ægrum diſcruciant. multum diuque trahentes ſpirant. & ſu-
bitò totum aerem vna ſpiratione refrigerandi cauſa adducunt. Ve-
rum ſi frigidam quamplurimam affatim bibunt, breui quidem inter-
uallo moleſtia leuantur: ſed poſtmodum ipſis ſitis accenditur: rur-
ſumque vberrimè aquam ingurgitant. & hæc eſt mali ſucceſsio &
reciprocatio. At egregius medicus frigidam liberaliter citra noxam
propinare poteſt: vt in alijs exuſtionibus aſſolet. ſed longè tutius
ardore à vena caua oriente laborantibus eam conceſſerit, Quòd ſi
ventriculus aut veſica potam aquam infrà expellant, neque vomi-
tione opus eſt: ſin id facere nequeant, à multa frigida epota multũ B
vomendum eſt: homo enim diſrumperetur, ſi tanto bibito humore
nihil aut per ſudores, aut per vrinam, aut per ventrem effunderet.

De renum acutis affectibus. Cap. IX.

RENes quantum ad corporis ſpeciem attinet, haud ita multum
periculis patent, tametſi in aliquod acutum vitium incidant:
glandulosa enim ipſorum natura eſt. ad mortem verò inferendam
benè habiles ſunt: ipſorum autem actio peropportuna eſt, vrinæ vi-
delicet à ſanguine ſecretio, eiuſdemque expulſio. ſed eam cohibet
aut calculus, aut ingenita phlegmone, aut ſanguineum cõcrementũ,
aut id genus. quandoquidem ex conſenſu affectionis ob formam C
corporis prouenientis nulla creatur offenſio. Vrinæ autem inter-
cluſio omnia ſæua & acerba facit, ignem acrem & faſtidiũ inferentẽ,
dolorem grauem ſecundum lumbos in dorſo, partium diſtentionẽ,
ſed magis circa præcordia. Suppreſsio autem lotij non ex toto fit,
ſed ſtillatim quidem meiunt: multum verò effundere cupiunt. re-
dundantiam enim ſentiunt. Quòd ſi & acre mordaxque lotiũ ineſt,
frigent, tremunt, conuelluntur, diſtenduntur præcordia & replen-
tur. Hæc morbi forma perceptioque, doloris alui inflationi à cibo-
rum multitudine corruptioneque prouenienti ſimilis eſt. arteria-
rum motus initio rari ſunt ac ſegnes: ſi malum plus vrgeat, parui fi- D
unt, crebri, turbulenti, inordinati. ſomni tenues dolore vexati, non
continui: ſed repente à ſomno, perinde ac ſi quis pupugerit, proſili-
unt: poſtea in ſoporem tanquam laſsitudine oppreſsi delabuntur.
mentis alienatio haud ita magna eſt: nugátur, facies liuet. At ſi quan-
do rurſum meiendi auiditas redeat, cum neruorum diſtentionibus
magniſque doloribus modicum quiddam, idque ſtillatim eijciunt.
tum paulum cruciatibus leuantur, poſtmodum in eadem relabun-
tur. Inter hos illi celerrimè pereunt, qui nihil prorſus emittunt. Qui-
cunque vtique pereunt: plures enim aut calculo in veſicam per vri-
næ ſemitas delapſo, aut phlegmone ſuppurante, paulatimùe per dif- E
flationem exhalante liberantur: quamquam enim paulatim & auarè
effundatur vrina, mortem tamen facilè effugiunt: at longo tempo-
ris curriculo eorum habitus contabeſcit, atque iure iſta ægrotan-
tes

A tes patiuntur. In peiuſque labentes ad colliquationem deuoluun-
tur. Anni verò tempora, loca, ętates hunc morbum ferunt, quæ & in
vena caua laboráte ferebant. Nonnunquam è renibus ſanguis mul-
tus, ſubitaneus erupit, multiſque diebus continenter effluxit: verùm
nemo ex huiuſmodi profluuio moritur: ſed phlegmones ratione, quę
ſimul cum ſanguinis profluuio naſcitur, ſi ſanguis retentus ſit, plerũ
que autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriũtur.

De Acutis in veſica ægritudinibus. *Cap. X.*

Veſica difficiles in acutis morbis dolores patitur, & ſi ab alijs vi-
tium participet: difficiliores, magiſque mortiferos, ſi per ſe la-
B borare inceperit. quandoquidem omni corpori & neruis & menti
labem comunicare valentiſsimè poteſt. Quippe veſica neruus frigi-
dus albuſque eſt, & ab innato calido quamlongiſsimè, quàmproxi-
mè verò externo frigori poſita. Nam in imo vẽtre longiſsimè à tho-
race infima ſita eſt. nobili quoque & neceſsario munere fungitur,
vrinæ videlicet emiſsione. Hæc porro ſi tantum calculis aut ſan-
guinis grummis, aut qua alia propria, peregrinaúe calamitate inter-
cluſa fuerit, pernicioſum eſt. In mulieribus enim ipſis & vteri phleg-
monas comprimit, in viris autem extremum rectum prælongum-
que inteſtinum. In pleriſque verò ob inuoluntariam præ vere-
C cundia retentionem in cœtibus hominum, aut in conuiuiis reple-
ta diſtenditur, conſtringereque non valens nihil amplius excernit.
Igitur vbi vrina ſupprimitur, ſuperiores quoque partes, renes vi-
delicet, replentur: vrinæ ductus (græci Vreteras appellant) diſten-
duntur: ilia dolor ponderoſus infeſtat: nerui cõuelluntur: tremunt:
horrent: deſipiunt. verùm ſi ad hæc & vlcus accedat, aut inflamma-
tio, multa ſanè damna eueniunt: Sed mors ab vlceribus ſanè quam
celerior inuadit. Cæterùm de vlceribus, abſceſſu, ſuppuratione & id
genus alijs, quæcunque non acutiſsima ſunt, in libro de longinquis
morbis tractabitur. Quęcũq; vero peracuta ſunt, & intra quatuorde
D cim dies, aut paulo citius ſeriuſùe hominem perimũt, qualis phleg-
mone eſt, aut grummi ſanguinei, aut calculus in ceruicem delapſus,
de iſtis in præſentia ſermonem faciam. Quapropter ſi quid horum
inciderit, vrina retinetur: abdomen intumeſcit: dolor acutus totum
ventrem occupat. veſica turget: decimo die luteus ſudor exit: pitui-
ta vomitur primò, deinde bilis: vniuerſum corpus friget, ſed pedes
vehementius. Si malum vires maiores acquirat, tum febres cum ſin-
gultu hominem corripiunt: micant arteriæ inordinatis, frequẽtibus
ac puſillis motibus: rubida facies eſt: ſitiunt: animo ancipites ſunt:
mens non conſtat: nerui contrahuntur. Medicamẽtis prætereà exi-
E tialibus & cantharidibus, aut bupreſte & pneumatibus veſica deuri-
tur. & tota aluus maiorem vim patitur: ac prorſus in peiorem ſta-
tum delabitur: neque longa mortis mora interponitur. Nonnunquã
& ſanguinem veſica effũdit. flauus autem ac tenuis veſicæ ſanguis.

eſt.Sed nunquam hac de cauſa homines pereunt, quamuis haud fa- A
cile ſanguis ſupprimitur. Grummi verò & phlegmonæ minantur
interitum. refrigeratio enim & extinctio caloris ingeniti, quæ Ne-
croſis græcè dicitur, & gangræna, & quæ eam comitantur mala,fa-
cilè hominem tollũt. hæc vitia hyeme & autumno graſſãtur: In æta-
te virili,magis etiam in ſenecta vigent Reliqua anni tempora & æta-
tes neque aſsiduè hos morbos ferunt, minimeque mortiferi ſunt.
Pueri omnium maximè his calamitatibus vacant,

De Vulua ſtrangulatu. Cap. XI.

IN medijs ilibus mulierum Vulua poſita eſt, muliebre viſcus, ani- B
malis fermè naturam adeptum. Siquidem per ſe huc atque illuc
verſus ilia mouetur: quin etiam ad ſuperiora è regione pectoris
cartilaginem ſubit: in latera quoque in dextram videlicet, aut le-
uam partem, aut ad iecur, aliave inteſtina mouetur: & ad inferiora
natura procliuior eſt. vtq; paucis abſoluam, penitus errabunda eſt,
& iucundis odoribus delectatur, ad ipſoſque ſe recipit: contra fœdè
olentibus contriſtatur, & ab ipſis longius ſe proripit, ac prorſus eſt
in homine vulua perinde, atque in animali quoddã animal. Hæc ita-
que ſi repente ſuperiora petierit, ac diutius ibi commoretur, viſceri-
buſque violenter incumbat, interdum homo veluti comitiali mor- C
bo correpta citra neruorum diſtentiones ſtrangulatur. anguſtijs
namque iecur, tranſuerſum ſeptum, pulmones, cor celeriter oppri-
muntur. Qua de cauſa ſpiritus priuatio, imbecillitaſque adeſſe vidẽ-
tur. præterea & venæ ſomniferæ, (Carotidas græci vocant) cordis
vitium participantes, affliguntur. vnde capitis grauitates & ſenſu-
um abolitio cum nouo quodam ſopore adueniunt. Incidit etiam i-
pſis aliud vitium proximè dicto non abſimile: in quo ſpiritus & vox
auferuntur: ſed à vulua non prouenit. quippe & viros infeſtat inſtar
morbi, quem Catochon nominant. At mulieribus à vulua malè ha-
bentibus tetra odoramenta naribus ſubiecta, iucunda verò natura-
libus appoſita opitulantur. altero autem affectu laborantibus hæc D
fruſtra adhibentur: nihilque opis afferunt. Præterea membra in vul-
uæ morbo agitantur, in altero affectu quieſcunt Amplius tremo-
res ſpontini, & non ſpontini, ſed ex abortiui fœtus cauſa vuluæ re-
frigerationes vehementes, copioſæ, ſanguinis profuſionis retentio,
& id genus alia in cauſa ſunt. Itaq; ſi in ſuperiora ſubeunte vulua ve-
xari mulier inceperit, ad obeũda negotia pigrior redditur: exoluitur
infirmatur: genua labant: vertigo infeſtat: extrema debilitãtur: caput
dolet graueſcitque. in venis ab vtroque naſi latere iacentibus dolo-
rem mulier percipit: quòd ſi ceciderit, ſtomacho mordetur. iuxta E
præcordia ilia, ubi vuluæ domicilium eſt, inania ſunt. motus arte-
riarum intermittunt, ordine carent, deficiunt ſpiritus magnopere
angitur. vox intercipitur. ſentiendi facultas impeditur, ſpiratio ig-
nora obſcuraque eſt. celerrima nec opinatò mors aduenit. nihil enim
adeſt, quod mortem inſtare ſignificet. color namque viuidus eſt, ac
multò

A multo poſt mortem tempore magis rubent, oculi parùm admodum extantes fulgent, haud ita multùm intenti, neque tamẽ valde remiſſi & conniuentes. Cęterùm ſi prius, quàm malum ad extremũ venerit, aliquando vulua in ſedem propriam migret, à ſtrangulatione liberantur. quando aluus ſubmurmurat: humiditas adeſt locorum muliebrium: ſpiritus aſperior manifeſtiorq́ue redditur. celerrimè ab affectu excitantur, quemadmodum & celerrimè interitus aduenit. nam facilè ſuperiora vulua petit: facilè quoque inde recedit. Quippe vulua ſuapte natura ſuperfluitat. membranæ verò eam ſuſtinentes humidæ ſunt: humidus eſt & locus, vbi reconditur. Amplius fuga & appetentia triſtium iucũdorumq́ue mouetur. quo circà labaſcit facilè, ac veluti arboris ramus huc & illuc, ſuſque deque impellitur. Propterea & iuuenes fœminæ id vitij patiuntur, ſeniores immunes ſunt. Quibus enim ætas, & vita, & mens vaga magis & erratica eſt, his vulua quoque errabunda inſtabiliſq́ue ſit neceſſe eſt: Quibus verò firma ac ſtabilis ætas, & vita: & mens fuerit, his & vulua ſimiliter afficitur. Hæc vtique à vulua proueniens ægritudo (ſtrangulatus videlicet) mulieribus duntaxat infeſta eſſe poteſt. Veruntamen communes quoque viris ægritudines in vulua oriri conſueuerũt, Phlegmone videlicet, & ſanguinis profuſio. communes etiam ſunt, quæ comitantur, notæ. vtpotè febres, arteriarum motus, abolitio, refrigeratio, vocis amiſsio. In ſanguinis autem profuſione & maturius mors ingruit, quemadmodum cùm quis animal iugulat.

B

C

De Satyriaſi. *Cap. XII.*

SAtyri Dionyſio ſacri, qui pictura, quique ſtatuis exprimuntur, arrecto pene figurantur. quod diuinæ rei ſignum eſt. Eſt verò & affectus ſpecies, qui laborantis penem excitat erigitq́ue: atque ob Dei figurę ſimilitudinem Satyriaſis nuncupatur. Eſt autem inexplebilis coeundi appetitus. Verum neque ſi ad veneris opus accedant, quicquam iuuantur: neque multo aſsiduoq́ue concubitu ſedatur arrectio. Conuulſiones autem omnium neruorum fiunt, & tendonum diſtentio, & inguinum, partiſq́ue eius, quæ inter inguina & femen eſt, Plechada græci nominant, genitalium propterea inflammatio & dolor. in facie rubor ineſt, & vapor quidam roſcidæ humiditati ſimilis. porrò ipſi ægri ſeſe incuruant & cõprimunt: quieſcunt triſtes, demiſsi, vtpotè calamitatem ſuam grauatim ferentes. Quod ſi hominis verecundiam id malum ſuperet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur: Intemperãtes quoque adeo vt palàm venerem exerceant, menteq́ue indecenter titubantes nam ſe continere nequeũt. ſiti laborant. pituitam largiùs euomunt: quoniam labris ſpuma, quemadmodum hircis in libidinem ruentibus, iuſidet: quinetiam haud abſimilis odor eſt. lotium poſt longam retentionem effunditur album, craſſum, genituræ ſimile. aluus reſoluitur, coſtæ & axillæ ſponte pruriunt ac titillantur. conuelluntur: à

D

E

A De Liene. Cap. XIIII.
De Morbo Regio. Cap. XV.
De Cachexia, ideſt malo corporis habitu. Cap. XVI.

De Diuturnis affectibus, proœmium. Cap. I.

Diuturnarum ægritudinum dolor ac labor multus eſt,
tempus colliquationis longum, & medicatio inſtabi-
lis. vel enim haud ex toto deleti ſunt, vel ex qualibet
leui offenſa morbi deleti reuertũtur. Nam laborantes
æquo animo ferre vſque in finem non audẽt. quin eti-
B am ſi æquo animo ferunt, in victus ratione nimis lõga delinqunt. Si
verò & labor operoſæ curationis ſubeatur per ſitim, famẽ, amara me
dicamina, & dolorẽ excitantia, aut per ſectionẽ, aut vſtionẽ, quibus
in diuturnis morbis egemus, vt miſeri ægroti mortem, quã iam pri-
dem appetebant, effugiant. tunc me hercule in magna animi conſtã-
tia diu præſtanda, auxilijs variandis, iucundis citra noxam ægro
concedendis, ipſoque decipiendo medici virtus atque excellentia
dignoſcitur. Cæterùm & ęger fortis ſit, & cũ medico aduerſus mor-
bum conſpiret, neceſſe eſt. qui non ſolùm corpus tenaciter arripiẽs
ipſum celeriter tabefacit & exedit: verùm etiam ſenſum magnoperè
C ſubuertit, animamque inſanam reddit. Namque ab intemperie cor-
poris id genus furorem, atque inſaniam, quam græci Melancholiam
vocant, proficiſci nouimus. de quibus in ſequentibus dicam. in præ-
ſentia de Cephalæa, ideſt, de vetere capitis dolore ſermonẽ inſtituã.

De Cephalæa. Cap. II.

SI caput repẽte obuia quaque de cauſa, per plures etiam dies dolo
rẽ patitur: hic affectus Cephalalgia gręcè nominatur: ſi multo
tempore dolor infeſtare aſſueuit, & per longos frequenteſque cir-
cuitus, ac indies maior violentiorque inſultat, difficulter ſanationẽ
D admittens: id genus Cephalæam græco vocabulo appellamus. Eius
formæ infinitę ſũt. quibuſdam enim perpetuus dolor inhæret, exi-
guus quidem, ſed non intermittens. nonnullis per circuitus reuer-
titur, vt his, qui quotidiana intermittente febricitant. nonnullis
ab occaſu ſolis vſque in meridiem; & tunc ex toto remittitur. vel à
meridie in veſperam, aut etiam vlteriùs vſque in noctem permanet:
ſed non multùm hæc durat circuitio. Pręterea dolor modò eſt in to-
to capite, modò in dextra magis, modò in ſiniſtra, modò in fronte,
aut ſyncipite, hæcq; eodem die incertè & erraticè fieri ſolent. Qui-
dam dextra tantùm parte dolent, quidam leua: qua tempus, vel au-
E ris, vel ſupercilium vnum, vel oculus ad medium vſque terminatur,
vel qua naſus in æquas tantum partes diuidit. vltra quem terminum
dolor non progreditur, dimidium tantùm capitis occupans. Id viti-
um ſolum Eterocrania dicitur, haud leue malum: quamuis intermit-

A bus, & peracutus, & pernicioſus: quando quidem nonnunquãm acceſſio vna hominem rapuit. At ſi diligenti cura vim morbi ſuſtinet laborans: ægrè tamen vitam ducit inter fœditates, ignominas atq; dolores. Morbus autem non facilè recedit, ſed ætatibus melioribus, & pulchriori tempore viget. vexat etiam familiarius pueros & adoleſcentes. interdum ſecunda fortuna euenit, vt per ſuccedentem prouectiorem ætatem abigatur quando ſimul cum ætatis flore euaneſcit: Sed & tum quoſdam abiens deformes efficit, pueros quoque pulchritudinis inuidia perdit, aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut ſenſum aliquem prorſus auferens. Quòd ſi ma-
B lum hoc penitus inſederit, atque radices altius egerit: neque ipſum medicus, neque ætatis mutatio ſubmouent, ſed cum ægrotante viuit atque commoritur. Interdum morbus iſte membra oculoſq; conuellens ac diſtorquens, dolores ciet: interdum & mentem in furorem adegit. Triſte medius fidius eſt ipſius inuaſionis ſpectaculum: turpis & eius deſinentia cum ſtercore, & lotio, & ſpontina ventris ſolutione. Ipſius quoque morbi origo infamis & præter hominum opinionem eſt: Quippe nonnulli flagitioſis hominibus à luna immitti exiſtimant: cuius rei cauſa & ſacrum morbum hunc nominát. Verum & alijs rationibus id nomen ei fuit impoſitum: aut ob magni-
C tudinẽ, omne enim magnum, ſacrum dici conſueuit: aut quod non humana ope tolli queat, ſed diuina: aut quoniam dæmone correptus eſſe homo videatur: aut ob hæc ſimul omnia ſacer morbus appellatus eſt. Quæcunque ſane huic tanquam acuto morbo ſymptomata eueniunt, ſuperius memorauimus. At ſi diu permanet: neque per intermiſsiones citra noxam degunt torpentes, abiecti animo, mœſti, hominum aſpectum conſuetudinemq; vitantes: neque ætate procedente mitiores fiunt. vigilant. per quietem multis formidoloſis imaginibus terrentur. cibum ſumere faſtidiunt, ſumptum malè conficiunt. decolores, facieq; plũbea ſunt. ob ingenij ſenſuſq; tarditatem
D ægrè diſcunt, auditus hebet. aures tinniunt. capiti bombi veluti quidam inſonant. Lingua in ſermone perplexa eſt ac titubat, aut ex vi morbi, aut ob vulnera, quæ tempore exacerbationis accepit. tunc enim ob conuulſionis neruorum motum lingua in ore varijs modis torquetur. Rationem quoque vſq; eò morbus conturbat ac deijcit, vt prorſus deniq; infatuentur. Atq; horum omnium cauſa eſt cum humiditate frigiditas.

De Melancholia. Cap. V.

ATra bilis in acutis ægritudinibus ſi in ſuperioribus apparet, op-
E pidò quàm mortifera eſt: ſi ad inferiora deſcendens exijt, non valde vacat diſcrimine. In tardis autẽ longiſq; morbis, ſi ad aluũ bilis atra ſeceſſerit, in tormina iecoriſq; dolorem finitur: Mulieribus verò purgatio vice menſiũ aduenit, ſi in cęteris abeſt mortis periculũ. At ſi

A rationē quærentes nihil largientes, ſed non ita multo poſt ſimplices, prodigi, multa largientes, non virtute animi, ſed morbi varietate. Quòd ſi malum exaſperatur, homines oderunt, ab eiſq; fugiunt. de inanibus conqueruntur. vitæ maledicentes, mortem expetunt Atq; iſtorum multis ſenſus ac mens vſque eo ſtupore fatuitateq; capiuntur, vt omnium ignari vel et, ſuimet immemores in morem beſtiarum vitam degant. corporis quoque habitus in peius labitur: colore fœdo, ex atro viridiq; commixto tinguntur: niſi inferius bilis deſcendat atq; exeat, ſed quoquo verſum per corpus cum ſanguine diffundatur. multi cibi capaces, nihilominus tamen extenuati ſūt, quoniam ſomnus in eis neq; potu, neq; cibo mēbra confirmat, ſed vigilia
B ad exterius mouet, ac diſsipat. proinde & aluus arida eſt, nihil deijciens. nonnunquā vero deijcit ſicca, rotunda, atro quodā bilioſoq; circunfuſa, vrina pauca redditur, acris, bilioſa. multū flatuoſi ſpiritus in præcordijs eſt. ructus putidi ferūtur, graue olentes perinde, ac ſi ex maris lacuna exhalarent. nōnunquā & humidū quoddā acre cum bile reijciunt, arteriarū motus ferè parui ſunt, pigri, inualidi, crebri, frigori * ſimiles. Fama eſt, ex his quempiā inſanabiliter ſe haben tem cum puellā deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuiſſe ſanatū. Ego vero ſuſpicor, eū ab initio in puellā exarſiſſe, inde triſtē, * aſſi. Au
C & lāguenti animo, quòd ea nō potiretur, euaſiſſe, fuiſq; popularibus melancholicū viſū eſſe, neq; iſte amorē eſſe in cauſa noſcebat. at vbi puellę amatę ſe cōiūxit, mœſtitia receſsit: ira, & animi lāgor diſcuſſus eſt: gaudiū triſtitiā deleuit: & mens amore medico prorſū ſanata eſt.

De Furore. Cap. VI.

FVroris modi ſpecie permulti ſūt, genere tantùm vnus. eſt enim ex toto mētis alienatio diuturna, vacās febri. Etenim ſi febris quandoque coniungitur, id non ratione furoris propriè, ſed alio caſu incidit. Quippe & vinū inflammat, & per ebrietatē delirare cogit. præterea quædam eſculenta amentiā pariunt, vt mandragora & al-
D tercus. ſed neutiquā hi inter furētes numerandi ſunt: nā repente hęc adueniunt, & celerius conquieſcunt: furor autem ſtabilis ac permanens eſt Furori autem nihil ſimile delirium habet, quod ſenectæ calamitas eſt. Eſt enim ſenſus, mentis, rationiſq; marcor & ignauia ex refrigeratione proueniens. At furor ex calida ſiccaque cauſa exoritur, functioneſque tumultuoſas præſtat. Deliramentum autem à ſenectute incipiens, nunquam per interualla deſinit, ſimulq; commoritur: Furor vero & intermittit, & diligenti curatione radicitus vellitur. Sed intermiſsio non ſincera eſt, quando per ſe furor deſinit. cùm nō congruenter aut medela, aut temporis anni clementia
E curatur. Nōnullos nanq;, qui penitus ſoluti morbo videbantur, aut veris tēpus, aut error in victu, aut ira caſu aliquo proritata denuo ad furorē reuocauit, Porrò illi huic vitio facilè patēt, qui natura ſunt

iracundi,acriter excandeſcẽtes,negotioſi,faciles,hilares: qui iocoſis, A
pueribusque delectantur. Illi etiam,qui contrario his ſunt ingenio,
quicunque videlicet ſtupidi ſunt,triſtes,tardi in diſcendo,in laborib.
perſeuerantes,& qui cũ demum quid didicerunt,facile obliuioni tradunt,hi & melancholia promptius capiuntur, qui & antea in furorẽ
procidunt. Verum & in ætatibus,quibus calor & ſanguis multus eſt
hi furore exagitantur, vt puberes iuuenes & qui in omnibus vigent.
In quib. aũt calor ex atra bile accenditur,corporisq; habitus ad ariditatẽ vergit:his in melãcholiã cadere facillimũ eſt.Hĩc victus ratio,mul
cibi aſſũptio ſaturitas immodica,ebrietas,luxuria,veneris appetentia
hãc ægritudinẽ concitant. Nonnunquã & mulieres,niſi mundetur B
corpus,furor infeſtat:cum ipſarum vteri ad virilem congreſſum apti
euaſerunt,aliæ verò haud ita facilè,ſed admodum acerbè in furorem
aguntur. Cauſæ tales ſunt,vir nimirum furioſus fit,ſi conſuetus ſanguinis exitus,aut bilis, aut ſudoris, aliqua de cauſa repreſſus eſt. Et
quibus furor voluptati eſt,rident,ludunt,ſaltant noctu,atq; interdiu
iraſcuntur palam:nonnunquam coronati incedunt, ac ſi ex aliquo
certamine victores redeant:quib. obuiam fiunt,ſunt aſpectu iucũdi
Alij verò ab ira furentes nonnunquam ſibi veſtes proſciderunt, &
ſeruos interfecerunt,& ſibi ipſis manus intulerunt. & obuius quiſque
calamitatis non vacat periculo. Species vtique infinitæ ſunt. Ingeni C
oſi nanq; ac dociles Aſtronomiã callent ſine doctore: Philoſophiãq;
poſsident à nemine traditam:Poeticam quoque veluti à muſis infuſam norunt. Aliquid enim & in morbis emolumenti præbet docilitas. Rudes autem atque indocti homines hoc malo circumuenti grauia pondera ferunt:figulinam exercent,aut fabrilem:aut lapides cælant. Præterea & monſtroſa quædam cogitant. Timebat enim quiſpiam ne vaſa olearia prociderent: Alius non bibebat,ſe laterem eſſe
exiſtimans, ne humore diſſolueretur, pertimeſcens. Id etiam fama
diuulgat,carpentarius quidam olim fuit, cùm domi eſſet,prudens operator:ligna benè metiebatur,ſcindebat,complanabat,clauis iunge D
bat,aptabatque. in domo extruenda ſobrius cum exactorib.operum
verſabatur,paciſcebatur,pro laboribus iuſtam mercedem poſcebat,
porrò iſte in loco,vbi arte ſua fungebatur,mente conſtabat:at ſi in forum quandoque diſcederet,ad balneum,aut ad aliud quippiam neceſſarium:inſtrumẽta deponens primo ſuſpirabat,deinde egrediens
humeros conſtringebat: poſteà cùm è ſeruorum,fabricæ,lociq́ue illius conſpectu abijſſet, tum penitus inſaniebat,& furore rapiebatur.
quòd ſi ad eundem locum celeriter recurriſſet, iterum ad ſe redibat.
* & hæc erat lo.i & mentis prolatio. * Hæc erat inter locum illum & viri mentem cognatio. Cauſa morbi huius in capite præcordijsq́ue continetur: modo vtroque mem E
bro pariter laborare incipiente, modo alterum altero inuicem ſimul
lædente. Verùm præcipua furoris & melancholiæ ſedes viſcera ſunt.

quemadmo-

A quemadmodum caput & ſenſus in phreniticis plerunque primariò laborant. in quibus vis ſenſoria oblæſa eſt, & quæ non adſunt, tanquam iam præſentia conſpiciunt: & alijs non conſpicua, ipſorum ſeſe oculis repræſentant. At furentes tantummodo vident, quæ videre oportet, ſed de illis non ſentiunt, vt ſentiendum eſt. Itaque ſi magnum eſt malum, promptiore ingenio ſunt. ſenſibus acutiores fiunt, ſuſpicioſi ſunt, iracundi nulla de cauſa, mœrentes præter rationem, cum in ſeuerum & tetricum furor vertitur, cum verò ad animi hilaritatem inclinat, læti & alacres fiunt, prius dicti ſine lædente cauſa vigilant, vtriſque vitio deprauata eſt. capitis dolor, aut ſaltem grauitas co
B mitatur. auditu prompti ſunt, mente tardiſsimi. in quibuſdam ſanè peculiariter ſonant aures, & bombis adeò perſtrepunt: vt tubarum fiſtularumque voces audire ſeſe exiſtiment idque fit, cùm morbus crementum accepit. multo vento inflantur, inquietè ſe habent. in ſumendo cibo voraces atque auidi. vigilant enim & vigilia famem ſuſcitat. verùm neque, vt ægri ſolent, emaciantur: ſed magis peculiaris melancholicis corpulentia eſt: item pallore quodam ſuffunduntur. Quòd ſi autem viſcerum inflammatio inuaſerit, tunc appetentia nutricatioue hebetatur. oculi caui fiunt, non conniuentes: ob quos cœrulea atræque imagines ſeſe obijciunt, ſi ad melancholiam affectus ver
C git: ſed rubicundiora & punicea viſa ſunt, ſi ad furorem inclinat. pleriſque etiam tanquam fulgurans ignis apparet, pauorque eos veluti inſtantis fulminis occupat. nonnullis verò & rubent oculi, & ſanguine ſuffuſi ſunt. In ſummo ægritudinis impetu varijs ſecundum quietem viſis perturbantur, immoderateque venerem concupiſcunt. verũ neque eos palàm cõcumbere pudor aut timor impedit. communione facti & increpiti ad iram excitati, furore penitus inſaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam immenſum ſpatiũ decurrunt: & quid agant, neſcientes, eodem, vnde diſceſſerant, curſu feruntur. Alij pòſt longum iter ad ſuos propinquos redeunt. Item nonnulli uociferan
D tur, latrocinium, aut vim illatam querentes. Alij ab hominum conſpectu in ſolitudines fugiunt: ſecumque tantummodo verſantur. Cùm verò iam inclinatus eſt morbus: ſtupidi, quieti, mœſtique ſunt: in notitiam enim morbi venientes, ſua calamitate miſeriaque triſtantur. Alia reperitur furoris ſpecies, qua laborantes propria membra dilacerant, pia cogitatione Dijs ſuis tanquam id poſtulantibus gratificantes. Id furoris genus à perſuaſione quadam duntaxat proficiſcitur. in cæteris hi temperantes modeſtique ſunt. excitantur autem tibiæ cantu, alioue animi oblectamento, aut temulentia, aut præſentium hortatu. Deorum afflatu hic furor prouenit: qui cum ſedatus eſt
E hilares ſunt & curis vacui tanquam dijs initiati. præterea decolores & macie affecti ſunt, diuque ex vulnerum doloribus infirmum eorũ corpus eſt.

De Neruorum reſolutione. *Cap. VII.* A

APoplexia,Paraplegia,Pareſis,Paralyſis,omnia genere eadē ſūt,
aut enim motionis,aut tactus,aut vtriuſque defectus eſt:inter-
dum & mētis,interdum & reliquorum ſenſuum, Sed Apoplexia qui
dē totius corporis & ſenſus,& mentis,& motionis reſolutio eſt.pro-
inde Apoplexiam fortem ſoluere nulla facultas poteſt:debilem verò
tollere non facilè eſt.Paraplegia eſt tactus motusq́ue remiſsio,ſed in
membro vno,vt puta manu crureve.Paralyſis autem motus tantum
ferè eſt actionisq́; defectio. Quòd ſi nonnunquam ſolus tactus defi.
ciat,(raro autem id euenit) potius Anæſthesia,ideſt,ſenſus abolitio B
quā Pareſis, ideſt defectio nominatur. At ſi Hippocrates apoplectō,
ideſt,attonitum crus ſecundum rectum dicat:illud tāquam mortuo
ſimile,inutile,& inſanabile vult ſignificare. quod enim in toto corpo
re eſt vehemens Apoplexia,illud in crure Paraplegiam vocat. Vrinæ
autem in veſica aut ſuppreſsio,aut retinendi impotentia,Pareſis pro
priè eſt. Palpebrarū verò & malarum,muſculorūq́; in maxillis,& ge-
næ in alterutram partem diductio, ſi per conuulſionem torqueātur,
Canina cōuulſio nominatur. Genuum reſolutionē, ſenſusq́; per ali.
quantum temporis ſtuporem,& exanimationem,& caſum Lipothy
miam,ideſt animæ deliquium vocitamus. Verum nōnunquam mem C
bra ſingulatim reſoluuntur:ſupercilium,exēpli gratia,ſolum, aut di.
gitus,aut maiora etiam,vt manus cruſve: nonnunquam ſimul plura:
& aliàs dextra tantùm,aliàs ſiniſtra:aut vnum poſt aliud omnia reſol
uuntur exquiſitè,aut debiliter.neq; tantum quæ diſtātia ſunt,& quæ
eodem cenſentur nomine,coniugataq́; ſunt:vt oculi, manus, crura:
verum etiam coniuncta, cognataq́; vt nares vſq; ad medium,& lin-
gua vſque ad fines,qui in ipſa media poſiti ſunt.vna tonſilla, & iſth.
mus.ipſaque gula dimidia reſoluitur. Ego ſanè ſtomachum etiam,&
inteſtina,& veſicam,oblongumq́; inteſtinum vſque ad principium,
ideſt anum, idem vitium pati exiſtimo. Sed interiora membra reſolu D
ta latent,obſcuraq́; ſunt. imperfectæ verò ſunt ac dimidiatæ eorū fun
ctiones,proinde mihi & membra dimidia pati videntur in duas par-
tes à morbo diducta. Hæc res nimirum documento eſt, quo dextræ
partis facultas & natura à ſiniſtræ partis natura & facultate differat.
Quippe aſsidens cauſa æqualis eſt,& vtriq; cōmunes morbi occaſio
nes:ſiue frigiditas ſit,ſiue cruditas. Sed vtraque haud æque pati ido-
nea eſt. Natura verò æquè valens eſt,vbi ſubiecta ſunt æquè valen-
tia:idem autē inæqualib. ineſſe nullo modo poteſt. Igitur ſi infra ca-
put aliquod principiū affectum ſit,qualis Medullæ dorſi membrana
eſt,quæ nominis eiuſdem ſunt & contigua,dextra in dextris,& in ſi- E
niſtris leua re ſoluuntur. Verùm ſi caput primo in dextra patiatur,ſi-
niſtra:ſi in leua,dextra neruorū reſolutione laborant. Hoc ideò eue-
nit,

A nit. quòd Neruorū initia permutata ſunt. Neq; enim dextri nerui in dextras partes ſecundum rectū vſq; ad extremū progrediuntur: ſed ab initio enati protinus ad oppoſitos tranſeunt, ſe inuicē in figuram huius literæ, X, quam Græci Chiaſmon vocant, permutantes. Vtque ſemel dicā, ſiue omne ſimul corpus reſolutionem neruorū patiatur, ſiue aliqua membra, ſiue ab alterutra, ſiue ab vtraq; parte: nerui de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nā ſenſu quidē, vt paucis dicā, hi priuantur, non admodum autē facilè ex ſe motū amittunt. Quòd ſi p communionē cū his, qui mouentur, aliquid vitij contraxerint: paulū & ipſi motus perdiderint. Nam & per ſe ipſi motū tametſi minorē

B naturaliter poſsident Nerui enim à muſculis ad muſculos tranſeuntes motionis principatū obtinent: & his, qui à capite manant, impertiunt. Nerui enim capitis ab illis plurimū motus participant: tamen ex ſe quoq;, licet minorem, vim mouendi habent. Atq; hi nimirū in motu noxam magis patiuntur. Raro autem vſu venit, vt per ſe iactu ram ſenſus faciant: neq; tunc ex toto eam facere videntur. At ſi qua copula neruorū ab oſſe quopiam enatorū, & ad oſſa pertinentiū, ſoluta. aut rupta fuerit: membra proprio ſitu non continentur, luxantur, locoq; dimouentur: non tamen ſenſu priuantur. Hæ ſunt aūt Paraplegiæ ſpecies. quandoq; enim membra reſoluta in longum porrigū-

C tur: neq;, quando extrema longiſsima apparent, iterū poſſunt recuruari. nonnunquā in orbem flectuntur, neq; in longum extenduntur Si quis autem ea, ceu ligna adaptans & poliens, violenter protrahere nititur, breuiora ea ſeipſis inueniet. Vtrunq; id vitiū & in oculis pupilla ſuſtinet. aut enim in amplitudinē magnam diffunditur: idque Platycorien, id eſt pupillæ amplificationē appellamus. aut hæc eadē in anguſtum contrahitur, idque Phthiſis, aut etiā Mydriaſis à nobis dicitur. Veſica etiam in ſuis obeundis munerib. deprauatur, & Pareſim, quam vocant, patitur. aut enim per extentionē reſoluitur, cùm retinendi impotens lotiū effundit: aut in ſe ipſam conuoluitur, cùm

D vrinæ plena reddere nihil poteſt. Morbi huius, Pareſis videlicet, cauſæ prægredientes ſex numerantur vulnus: percuſsio, refrigeratio, cruditas, venus, vinolētia. Cæterùm & animi immodicæ perturbationes vt repēte incuſsi pauores, timores, animi cōſternatio, & mœror: præterea & in pueris terrores: interdū inopinatū atq; ingens gaudiū: itē riſus vſq; ad mortē implacabilis neruos reſoluere conſueuerunt. Hæc vtiq; morbi initia ſunt: Sed vltima atq; potiſsima cauſa eſt ingenitæ caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut ſiccitate iniuriam patitur. ab hac verò magis, quàm ab illa ſanatu difficilis læſio eſt: nec nō & à vulnere, neruiq; interciſione malum inſanabile prouenit. Quā-

E tū ad ætates attinet, ſenes & ipſi curationē vix recipiūt: pueri facilè ad ſanitatē redeūt. Inter anni tēpora hyems hanc ægritudinē gignit præcipuè, 2. ver, 3. autūnus, æſtas omniū minimè. Habit⁹ corporis pingues

natura, humidi, deſides, belluini, hoc vitio facilè corripiuntur Affe- A
ctus hi iam perfecti talibus ſignis deprehenduntur, immobilitate, ſenſu ſopito. qui neque calidum, neque frigidum, neque vellicantes aut ſcalpentes, aut aliter contingentes percipiat. Rarò euenit, vt iſtis extremitates doleant: verum ſanitati recuperandæ indolentia non leuiter prodeſt. Porrò morbus hic repente inuadere ſolet nonnunquam tamen etiam prælonga habet initia, grauitatem, motum difficilem, torporem, frigoris ſenſum, aliàs caloris exceſſum, ſomnos breues, cogitationes, ſiue apparitiones vehementiores, atque tunc ſubitò reſoluti ſunt. Nempe in Canino vocato ſpaſmo, ideſt, neruorum conuulſione, omnes faciei partes conuelli, non magnopere viſi- B
tatum eſt. Sed ad dextras partes leuæ, ad leuas dextræ feruntur: quando buccæ atque os huc atq; illuc, tanquam ex ſede propria diſcedente maxilla longius detorquentur. Etenim quibuſdam nonnunquam articulus luxatus eſt, cùm valde hiantibus maxilla ad inferiora delapſa fuit. in læſa mala oculi inuerſio & ſtraboſitas, (vt ita dicam) fit: in palpebra inferiore palpitatio. palpitat & ſuperior aliàs quidem cum oculo, aliàs vero ſola. Contenduntur & labia ſeorſum alterutrum: nonnunquam vero & ambo collapſa balbutiunt. quibuſdam & exactè occluduntur, poſtea repente ac latè dehiſcunt, & ſolitum ſputum cum ſtrepitu eijciunt. conuellitur & lingua: ſiqui- C
dem & ipſa muſculus eſt & neruus: quando ad palatum ſecundum latitudinem tota cohærens ſubitò ſeſe remouit, & concuſsionis ſonum reddidit. conuellitur & columella: ac ſi os, quæ interius ſunt, in vnum cogat, inopinatus ſonus redditur: ſi vero dehiſcat, columellam intueberis nonnunquam palato ſecundum latitudinem adhærentem: nonnunquam violentia quadam in longum productam, ac deſcendentem: fiſtulæ perſimilem: quandoquidem & ipſa ſonum edit. Porrò caninæ conuulſiones decipiunt quippe integræ ac ſanæ partes ægrotare ſpectantibus videntur. Nam in omnem partem tentione, colore, oculi maiore amplitudine, læſæ partes rectè valere exi- D
ſtimantur. Deprehenduntur verò & ridendo, & loquendo, & conniuendo. Siquidem læſæ partes omnes cum violentia & ſtrepitu quodam trahuntur: labium riſu caret: inter loquendum non mouetur: palpebra non volubilis, oculis intentus ac rigens eſt: ſenſus tangendi nihil percipit. At ſana membra loquuntur, conniuent, ſentiunt, rident.

*interna

De Phthiſi, Cap. VIII.

SI ab externa cauſa abſceſſu in pulmonibus facto, aut à longinqua tuſsi aut à ſanguinis reiectione & pus extuſsiant: Pye & Phthiſis E
nominatur. Si pectus autem, coſtæue ſuppurauerit, materiaq; per pulmones traducatur, id genus Empy græcè vocatur, Purulentia à latinis

A à latinis dici poſſet. Quod ſi & ab his pulmo exulceretur à præterla-
pſo pure corroſus, hoc vitium non vlterius empyem, ideſt, purulen-
tiá ſed Phthoem .i. corruptionem appellato. Simul autem adeſt & i-
gnis aſsiduus, qui nunquam intermittere videatur, interdiu latens
ſudore atque corporis frigore. Hæc enim propria Phthoem ſequun-
tur, quòd videlicet caliditas excitatur, & in noctem emicat, interdiu
rurſum in viſceribus deliteſcit. patet autem iſtorum inquies, & im-
becillitas, & colliquatio. Nam ſi per diem corpus ignem euaderet,
cur non fieret tunc homo carnoſior, & robuſtior, & morbi toleran-
tior? vt enim receſsit, grauia magis intenduntur: arteriarum motio
B nes paruæ & imbecillæ fiunt: vigilant, color languet, & alia omnia
patiuntur, quotquot febricitantes comitari ſolent. At ſpecies humo-
rum propè infinitæ ſunt, liuidorum, atrorum, purorum ac ſyncero-
rum, aut pallido alboque, aut albo & viridi mixtorum, latorum, ro-
tundorum, durorum, glutinoſorum, aut rarorum diffluentium, aut
odore carentium, aut fœdè olentium. Omnes autem hæ puris formę
ac ſpecies ſunt. Quicunque verò aut igne, aut aqua humiditates ex-
plorant ac notant, hi haud ita multum phthoem mihi dignoſcere vi
dentur. Nanque viſio quolibet alio ſenſu certior eſt, non modo his,
quæ reijciuntur, intuendis, ſed etiam ægrotantis ſpecie conſideran-
C da. Siquis enim vel plebeius hominem viderit pallentem, imbecillū,
tuſsientem, macie confectum, hunc vera Pthoe laborare pronuntiat.
Quinetiam quibuſcunque quidem vlceratus pulmo non fuerit, nihil
ominus tamen diuturnis febribus conſumpti ſunt, ſæpiusque duri-
ter, & abſque effectu vllo tuſsientes nihil reijciunt: hos quoque Phthi-
ſicos haud ita multū impropriè nominarunt. Simul verò & his adeſt
pectoris grauitas: pulmo enim infirmus eſt: angor, intolerantia, ci-
bi faſtidium, veſpertina extremorum frigiditas, & matutina calidi-
tas: ſudor vſque ad pectus caliditate moleſtior: per tuſsim varia, qua-
lia memorauimus, extruduntur: vox rauceſcit: ceruix nonnihil tor-
D tuoſa eſt gracilis, non verſatilis, ſed veluti rigens atque intenta: digi-
ti tenues, ſed articuli craſsi ſunt: oſsium duntaxat ſpecies remanſit, ſi
quidem & carnes extabeſcunt, vngues adunci fiunt digitorum ven-
tres rugoſi & lati. nam præ macie neque faſciam ambientem, neque
rotunditatem obtinent. quam ob rem & vngues adunci ſunt. ea eſt
enim ipſorum requies & fulcimen, quę ipſorum extremitates replet
quoniam & ipſi laborem ſuſtinent, quemadmodum & ſolida mem-
bra. Item nares ijſdem acuminatæ, graciles: malæ extantes & rubidę
oculi caui, lucidi, micantes: tumida pallida ſeu liuida facies eſt, bucca-
rum tenuia dentibus inhærentia cauſę ſunt cur ridentib. aſsimulētur
E in omnibus denique cadaueris ſpeciem referunt. Hunc in modum
& cætera ſeſe habent: tenues enim & carnibus priuati ſunt: brachio-
rum muſculi non apparent: mammarum neque veſtigia extant: ſolæ

A to quá mors,valentiorem cauſam habet. Igitur quanto ad ſanitatem iecur melius eſt,tanto & deterius à morbis afficitur. Etenim celerius & violẽtius inflãmatur: & frequentius pernicioſiusq; abſceſſum patitur. At duro tumore,qui Scirrhus græcè nũcupatur,affectũ velocius atq; dolẽtius,quã lienis,interficit. Quę ad inflãmationem attinent,in libro de acutis morbis propoſui. Quòd ſi in pus conuertitur, dolor acutus ad iugulũ vſq;,aut & ad ſummũ humerũ pertinet. Nã præ onere interſeptũ,vnde iecur ſuſpenſum eſt,detrahit: interſeptum verò mẽbranã coſtis ſubſtratã degrauat:ipſum,n.illa conſequitur: quæ planè ad iugulũ vſq; & ad ſummũ humerũ extẽta eſt,atq; hęc omnia
B ſimul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cũ horrorib. in ſuppuratione exoritur:tuſsis arida nõ admodũ crebra diuexat:colore herbaceo ægri tinguntur:ſi largius colorentur,in auriginẽ incidunt in albidũ vergentes:ſomni haud ita viſis imaginibusq; vacant. Prudẽtes verò cũ ſint in omnib.in aliquo tamẽ ad tẽpus oblato repente deliran t,ad ſeq; protinus reuertuntur. Tumor ſub mãmis,aut ſub coſtis oritur:multi aũt mẽbranæ Peritonæi tumorẽ eſſe falſò crediderunt. Verũ ſi tumor ſub ſpurijs coſtis fiat,cũ premitur,dolor excitatur: iecur intumeſcit,humiditate nãq; refertũ eſt. At ſi nõ ſub oſſe remane-
C ant,inflatur mẽbranæ ſignũ. Et ipſius quidẽ circũſcriptio & fines patent:poſt n.fibrarũ circũductum in vacuum abdomen comprimens manus deſcendit,ac ſubſidet. Peritonęi verò interminata duritia eſt: & extremitatis proceſſus nequaquã cernitur. Porrò ſi ad interiora ſubit abſceſſus,lõgè medico natura præſtat: aut.n.ad inteſtina,aut ad veſicam pus conuertet. verùm multo innocentior eſt in veſicam via. At ſi extra feratur abſceſſus,ipſum non ſecare vtiq; malũm eſt: nam ſi prętermittatur inciſio,à pure iecur eroditur,nullaq; mortis dilatio eſt. Si ſecare autem malis,profluuij ſanguinis periculum inſtat, ſtatimq; hominem perdi contingit. nam ſanguinis è iecore profuſio coerceri nullo modo poteſt. Igitur ſi aliquando neceſſariò ad ſectionem
D venire cogeris,vſtorium ferramentum candens perſpicuumq; ab igne accipito,& vſq; ad puris locum intrudito, idem enim tibi & ſecat & comburit. Quòd ſi homo periculum euadit,tum pus album effluet,concoctum,læue,olidũ,quoniã craſſum eſt. iſtis febres & acerba remittunt, omniaq; facilè mulcebuntur. Verùm ſi in inteſtinum pus effunditur,ex aluo primum aquea feruntur, poſtea humori, in quo ſint lotæ carnes,ſimilia:item qualia in torminibus, vbi vlcerata inteſtina ſunt, exire ſolent. interdum cruentum virus & concretus ſanguis effũditur. fertur & bilis flaua,ſyncera,aut porracea,& poſtrema interitum afferens nigra bilis. Si non ſuppurat vlcus, & mali odoris quædam veluti putredinem venter expellit,crudũ alimentũ præter-
E fluit ob ventriculi inteſtinorumq; intemperiem: neque enim be-

inæquale. Et fruſtra carunculárum ſimilia in eo fluitantia rotunda, A
aut lata ſunt, quæ facilè abluantur, aut tenacia. Vtque in ſumma de
pure dictum ſit, quæcunque alba feruntur, concocta, inodora, læuia
rotunda, & celerius extuſsiuntur, aut per aluum deturbantur, hęc
tuta & ſalutaria ſunt: quæcunque autem perpallida, biloſa, & inæ-
qualia ſunt, ea praua eſſe ſcito: Sed multo his peiora, liuida & atra.
putredinem enim et exedentia viſcera ſignificant. Ad hæc & habitum
ſimul animaduertere conuenit, & quæ morbum comitantur: nam ſi
excretionem bene tolerat, febre vacat, rectè concoquit, bene colo-
ratus eſt, bene ad cibos ſe habet, ſi facilè extuſsit, ſi arteriarum mo
tus bonus eſt: ſi vires firmæ, ęgrotus perniciem euadit. At ſi febris B
ſuperueniat: omniaq; in deterius conuertantur: de ſalute deſpera-
tum eſt. Pręterea & loci abceſsibus occupati ſimul noſcendi ſunt: qui
buſcunque enim in oſſe pectoris, quod Sternon vocant, empyema
ideſt purulentia fit: tardè abſcedit. nudæ enim, & excarnes, & carti-
lagineæ partes illæ ſunt: eiuſmodi verò non facilè phlegmones re-
dundantiam ſuſcipiunt, & abſque ſuppuratione multum temporis
permanent. Siquidem res frigida cartilagines ſunt, ſed earum phle-
gmonæ minimè nocent. Ipſius verò habitus colliquationes prauæ
ſunt, breui enim tempore ſuppurant. Lienis, iecur, & pulmo, & in-
terſeptũ celerius quidẽ pus ducunt, ſed periculoſa & mortifera ſunt C

De Pulmonis abſceſsibus. Cap. X.

QVicunque pulmonia laborant, ſi pituita ſit, niſi diffundatur,
ſuperſtites erunt. hi verò morbi primum impetum euaden-
tes purulenti fiunt. Futuri quidem, aut iam perfecti abſceſſus indi-
cia in capite de purulentis expoſuimus. Cùm perfectus iam abſceſſus
eſt, non vi ac laboribus ad eum rumpendum reijciendumque, quem-
admodum in alijs corporibus vſu venit, opus eſt: ſed facilè per ſu
periora excernitur: cùm magis in raritatibus, quàm in corporis ha-
bitu diſtentio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo eſt, ſpon-
giæ ſimilis, humorem haud moleſtè ferens: qui aliam poſt aliam ina- D
nitatem eo vſque, donec ad aſperam arteriam deueniat, permutare
ſolet. Circuitus autem humori faciles ſunt, quandoquidem flexile
atque lubricum pus eſt. Reſpiratio etiam ſurſum ſpiritum efflat. Sæ-
pius autem mortem effugiunt, niſi aliquando quiſpiã ſubitanea ac
multi humidi attractione ſtranguletur: quòd arteria puris multitu-
dine obſtructa aerem non recipiat. Horum nonnulli progreſſu tem-
poris moriuntur, quemadmodum phthiſici aut purulenti extingui
ſolent. Sputa verò candida ſunt, ſpumantia, cum ſaliua permixta,
aliàs cineracea, aut ſubnigricantia. Et Bronchia, ideſt, aſperæ arte- E
riæ circuli nonnunquam expuuntur ob vlceris varietatem, ſi altè ab-
ſceſſus penetrat: quando & fragmenta viſceris expelluntur. Rauce-
ſcunt:

A ſcunt: breue ſpirant: grauem vocem edunt. ipſorum pectora lateſcunt,& latioribus humiditatis cauſa indigent. oculorum nigræ partes fulgent, albæ verò albiſsimæ fiunt, ac pingues: malæ rubent, venę in facie elatæ ac tumidæ ſunt. Mirum eſt autem in his, quòd tenor, quàm pro corpulentia, maior eſt, animi verò alacritas & conſtantia tenore potentior.

De Aſthmate, ſiue Anhelitu. Cap. XI.

SI à curſu, exercitationibus, & quolibet negocio ſpiritus ægrè redditur, Aſthma græce, Anhelitus latinè vocatur. Morbus quoq; B ille, quem Græci orthopnœam dicunt, & ipſe Aſthma nominatur, in acceſsionibus enim & ipſi anhelant. Orthopnœam verò appellant, quoniam erecto duntaxat corpore facilè ſpiritum ducunt: decumbentes enim ſtrangulantur, propter extentionem igitur, quæ in ſpirando adhibetur, effectui nomen Orthopnœa, id eſt, Recta ſpiratio inditum eſt. *Orthopnœa* Erectus enim homo ad reſpirandum extenditur. at ſi ſupinus decubuerit, ſtrangulationis inſtat periculum. Afficitur autem pulmo, ſimul etiam quæ ſpirationi conducunt afficiuntur, interceptum & pectus. At ſi cor vitiatum ſit, nunquam diutius vita produci poterit: hoc enim loco ſpirandi viuendíque initium ſitum C eſt. Cauſa eſt frigiditas ſpiritus, atque humiditas: materia verò, craſsi glutinoſique humores. Huic vitio mulieres opportunæ ſunt magis, quàm viri: quandoquidem & humidæ & frigidæ ſunt. Pueri facilius, quàm hæ liberantur: nam ipſorum natura in incremento eſt, quæ valentiſsimè calefacere poteſt. Viri tametſi non facilè hoc morbo capiuntur, citius tamen capti pereunt. Differtur autem interitus quibuſcunque opere conficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incaleſcit, & accẽditur: quemadmodũ calcis opificibus, aut ęrarijs fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi verò incepturi notæ huiuſmodi ſunt, grauitas pectoris: tarditas ad opus ſolitum, & ad aliud quodli *Signa morbi* D bet gerendum: in curſu, aut in accliui itinere difficilis & ægra ſpiratio: rauceſcunt, ac tuſsiunt: flatus in præcordijs, atque eructationes præter rationem excitantur. vigilant: noctu parum & obſcurè incaleſcunt: nares acutas, & ad ſpirationem paratas habent. Si malum in peius ruat, malæ rubent: oculi prominent, veluti in his, qui ſtrangulantur: ſtertunt, dum vigilant, multo magis, cùm dormiunt: humida, obſcura, ſonoq; carens vox eſt: multum & frigidum aerem cupiunt: ſub diuo ambulant: quælibet enim domus ipſis ad trahendum ſpiritum parua & anguſta eſt. Erecti ſpirant, tanquam omni aere attracto potiri cupientes, præ aeris autem cupiditate & os aperiunt, patefa- E ciuntq;, tanquam eo ampliore indigentes. Ipſorum facies præter malas, quæ rubent, pallida eſt: ſudor circa frontem & iugula emanat: aſſidua & aſpera tuſsis infeſtat: reijciuntur pauca, tenuia, frigida, veluti

A infinitæ ſunt,quas ſuo loco poſteà memorabimus. Sed magnum pro fectò miraculum eſt, quomodo id fiat,vt ab exili tenuiq́ue membrana nihil craſsitudinis habente,membrana inquam coſtas interius obtegente,tanta copia puris effundatur. multum enim colligi in multis deprehenſum eſt.Huius rei cauſa eſt inflammatio ex ſanguinis multiudine oriens,ob quam membrana craſſeſcit: verùm ex multo ſanguine multum in medio pus contrahitur. id ſi ad interiora ſubeat, coſtarum oſſa ſuam propriam ſedem obtinent, ſed phthiſis altera ſpecies ſuperius à nobis memorata ſecundum naturam eueniet: ſin ad exteriora procurrat,oſſa diſiunguntur. in aliquod enim inter co

B ſtas medium ſpatium ipſius abſceſſus acies exeritur:quando in hanc atque in illam partem coſtarum oſſa pelluntur. Notarum autem quędam omnium communes,quædam ſingulorum affectuum propriæ ſunt: grauitas potius quàm dolor, commune ſignum eſt. Pulmo enim dolorem non percipit. febres obſcuræ, horrores veſpertini, ſudores in remiſsione, vigilia, tumores in extremis pedib. manuumq; digitis ſubinde conſiſtentes, atque inſurgentes,inquies, cibi abominatio,totius corporis macies. Quòd ſi & in longum mutatio producitur,habitus phthiſicus redditur. neque enim vltrà in officio natura perſeuerat· quoniam concoctio non fit,qualis anteà.non carnis

C adeſt conueniens modus:color,qualis belluæ,efficitur. Spiratio cunctis quidem mala,ſed illis peior,quibus ad ſuperiorem ventrem morbus aſcendit.quin etiam tuſsis ab initio tantiſper vexat,donec inflammatio* quæ vrget,perſeuerat quando & dolores,& horrores augentur,& caliditas,& vigilia, & ſpiritus difficultas adhuc magis increſcunt. Venarum motus parui,torpentes,imbecilli fiunt:mens delirat, pectus diſtenditur. Verùm enimuerò ſi ad ſuppurationem inflammatio veniat,omnia maxima fiunt:ſed reiectio parua eſt cum maiore tuſſi & ex violento abſceſſu* in primis pituita fertur bile infecta,ad nigritiem vergens, tanquam admixta fuligine, adhuc tamen cruenta ac

adeſt aut vrges.

violenta ex tentione

D pinguis pituita eſt. Quòd ſi proximè rumpenda inflãmatio eſt,quæ reijciuntur,ſpeciẽ carnis habent, craſsioraque ſunt. At ſi iam rupta ſit, ſtrangulatus diſcrimen impendet, ſi multum ſubitaneumq́ue pus emanauit:ſi pedetẽtim verò emittatur,exactè ſanitas aduenit. Porrò ſi ad inferiora pus tranſire velit, partes quidem ſuperiores, vbi erat abſceſſus, acutus dolor occupat.aluus verò humida eſt, primũ aquoſa cũ pituitoſis deijciens, deinde cruẽta quædã circumfluentia ruſſúq; carnoſa,cùm iam effractus abſceſſus eſt. Hæc pus ſequitur aut per aluum, aut per vrinæ vias elabens. Sed materiæ ad renes & veſicam traſmutationes meliores omnibus ſunt. At ſi pus infrà ſupraúe feratur,

D eius color varius eſt, pallidus, aut albus aut cinereus, aut liuidus, aut ater. pus item aut olidum eſt, aut odore vacans: craſsiſſimum, aut mediocris corpulentiæ: aut læuè,æquale, aut aſperum

enis,ſed membrana affecta eſſet. nam peritoneon,quod Græci vocát, inflãmatione occupari iſti exiſtimant, contumax autem atq; indomi tus inſtar lapidis tumor eſt.talis plerunq; à Scirrho lienis efficitur: quando & ambiguitas difficultasq; maxima ſimul adeſt. Verũ ſi fortè ſuppuret,tractabilis eſt vtique: & in parte ſumma, vbi puris quoque creatio eſt,tactui cedit:vbi verò pus non ducit,tactui omnino reſiſtit. Porrò nonnunquam ſcirrhus totus ſuper ventrem ſuſpenſus eſt, in hanc,atque in illam partem,prout impellitur, delabens:donec,puſil lus cũ ſit,locum ad fluitandum habet. Adeſt nauſea & anxietas: maximè cum inſtat eruptio. Incrementi autem notæ ſunt febres, dolo-
B res,& horrores. multoties. enim ho rrent:nonnunquam verò nõ horrent cum breui caliditate, & dolore vacant: hac de cauſa interdũ & in ſplene abſceſſus oriens latuit. rarum enim,& ſenſu carens in ſanitate quoque viſcus eſt. Turgent iſti,atque humoris, tanquam Hydro pici,pleni ſunt,atro colore viridi admixto ſuffuſi. ægrè omnia patien tes,pectore veluti pondere oppreſſo grauiter ſpirantes,euidens enim malum eſt. vſque ad ſuperiora ſpiritu venter impletur craſſo,caligino ſo,humido quidem ad ſpeciem, cùm tamen non ſit humidus, tuſsis adeſt,multumque irritantur,ſed pauca ſicca extruduntur. Venter ſi quæ infra depellit aquoſa, primò paulum ſubleuat,deinde ſi largius
C deijcit,hominem quidem tabefacit, ſed nihilominus iuuat. At ſi & abſceſſus ruptus fuerit:pus vtique purum & concoctum nunquam excernitur,ſed ſubalbidum & cinereum, quandoque fæculentũ, aut liuidum,quòd ſi & profundior abſceſſus fuerit,nigra etiam fertur hu miditas:quando & aliqua ſucci lienis, qui ſimul tabeſcit, particula exprimitur. Quibuſdam præterea & integræ lienis partes exierunt: ſiquidem & natura diſſolubilis lienis eſt. Cæterùm ſi morbus vlcere non ſubſtitit, ſed in longum tempus extrahitur, cibos auerſantur, malo ſunt habitu,tumidi,aſpectu fœdi,multis vlceribus toto corpore,ſed maximè in cruribus ſcatent,rotunda,liuida,concaua, ſordida,
D ægrè ſanabilia vlcera ſunt. ſique demum tabefacti interiere. At in exiguo tumore cum duritia & renixu indolentia eſt. vnde fit,vt iſti longiorem vitam ducant. Verùm ſi ab affectu ſuperentur,aqua intercus aut pthiſis neceſſariò ſequitur: & corporis eliquatio ſuperuenit, atque iſte ſanè perniciei modus ipſos è vita migrare compellit. Pueri ac iuuenes facilè calamitatem hanc patiuntur, facileque inde liberantur: ſenes verò non facilè vtique læduntur, ſed affecti euadere interitum nequeunt. Quinetiam ſeniores quidam neſcientes ipſi vitio lienis abſumpti ſunt: nam & puſillus tumor ipſis cauſa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabifica lienem lædit, & iuuenibus ocium
E maximè nocet,quicunque à certaminibus exercitationibusque corpus quieti deſidiæque tradunt: loca paluſtria,aquæ exuberantes,ſalſæ,viroſæ: inter anni tempora ferinus autumnus.

De Morbo regio. Cap. XV. A

* *Iſteritia* SI bile flaua, vitellina, aut crocina, aut nigra cum viridi mixta omne corpus à viſcere ſuffuſum ſit: affectus hic à Græcis Icterus, à latinis Regius morbus, ſiue Arquatus, ſiue Aurigo dicitur. Difficile vtiq; in acutis malum eſt: quia non ſolùm ante ſeptimum apparens, ſed etiam poſt ſeptimum infinitos necauit. raró autem ad extremum febrem bene iudicauit: ipſe verò haud facilè diſcutitur. Neque vitio iecoris tantummodo prouenit, vt nonnulli medicorum exiſtimant: ſed & ventriculus, & lienis, & renes, & laxum inteſtinum in cauſa ſunt, & ab iecinore quidem naſcitur, ſi phlegmone, aut ſcirrho B viſcus illud opprimitur, à ſolito tamen munere nō impeditur: * creatur enim in iecinore bilis, eamque in iecinore poſita veſica ſecernit. Verùm ſi meatus ad inteſtinum bilem deferentes phlegmone, aut ſcirrho interclusi fuerint. veſica autem exundauerit: bilis retrò labitur. Cum ſanguine igitur miſcetur, qui per totum corpus diſcurrens, ſecumque bilem vehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis ſpecies bile tingitur. Stercora verò albida ſunt & argillam referentia. neque enim bile colorantur, quoniam humoris eius affluxu carent. idcirco & venter valde ſiccus eſt. ſiquidem bile nec madet, neque ſtimulatur. color autem ad * albedinem vergit. Si morbus regius ab liene ortum habeat, color eſt ater cum viridi mixtus. ipſius enim * atra bilis alimentum eſt: cùm ſanguinis atri effigies quædam ac ſimulacrum ſit. cuius purgamenta non ſuſcipit, neq; elaborat lienis ægrotans. inde fit vt per omne corpus cum ſanguine dilabantur. Propterea lienis arquato laborantes cum viriditate quadam nigricant. At ipſorum quoque conſueta ſtercora nigriore colore imbuta ſunt. nam quod alimenti in ſplene abundat, ad vias exitus tanquàm recrementum propellitur. A laxo etiam inteſtino & ventriculo arquatus prouenit. vbi concoquendi facultas in ventriculo & laxo inteſtino quod Græci Colon nominant, læſa fuerit. nam & in colo concoctio efficitur, & ab ipſo alimentum in iecur digeritur. Igitur ſi aliud alimentum crudius iecur ſuſceperit, proprium quidem elaborat, & conficit, alienum verò dimittit. ſanguis enim, qui diſtribuitur, coli ceſſationem atque inertiam retinens. in omnem partem labens eam diſſeminat. in colo autem cruditas ipſius bilis effectio eſt. Hunc ſanè in modum ab omnibus viſceribus arquatus oriri poterit, non modò ab ijs, quæ iecori eſcam ſuggerunt, ſed etiam ab ijs, quę à iecore ſuſcipiunt. Neq; enim per canales duntaxat ſenſiles, ſed multo copioſius per halitus natura in omne corpus alimenta diſtribuit: qui à toto in totum natura ipſos per ſolidas ac denſas partes dirigente diſcurrere facilè queunt. gignuntur itaq; halitus bile infecti: & corpus, vbi inſederint, colorant. Nempè per aluum laborante colo non

C, D, E (margin letters)

* *creat enim in iecinore bilem.*
* *album cum viridi mixtum.*
* *atrum*

A non fit albida excretio : iecur enim creandis ſuccis nullam noxam
patitur, exitumque bilis ad inteſtina patentem habet. Habitus quo-
que totius corporis ad morbum regium citandũ ſummopere efficax
eſt. habet enim & in toto cauſam, quæ huiuſmodi eſt. In omnibus
corporis partibus calor ad concoquendum inſitus eſt : in omnibus
item humorum eſt creatio ac ſeparatio, ſed aliorum alia, ſingulis autẽ
propria; vt puta in carne ſudor, in oculis lachryma, in articulis & na-
ribus mucus, in auribus Cypſelis græcè dicta , Latini auriũ Marmo-
rata, ſeu Cerumina vocant. Itaq; ſi ad ſingula obeunda munera cali-
dum fatigatum laſſatumq; fuerit : ipſum quidem in acre atq; igneũ
B vertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt. ignis enim o-
pera amara & bile infecta ſunt. quòd ſi & in ſanguine cruditas inci-
dat: ſanguis bilioſus efficitur, & quoquo verſus nutriens diſpergitur.
Propterea & vbique bilis conſpicitur. Planè acerbum id malum eſt,
color verò ſpecie horribilis: etenim colore aurũ repræſentant: ſed nõ
hominẽ decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At ſuperuacuũ mihi
videtur, vnde id nomen Icterus tractum fuerit, explicare : præterquã
à terreſtrib. feris quadrupedibus: quas Græci Ictidas, latini Viuerras,
aliqui Martes vocant. & Syluestris muſtelæ ſpecies eſt. his n. beſtijs
oculi huiuſcemodi colore tincti ſunt. Duæ ſunt huiuſce labis ſpecies *Icteri ſpecies*
C aut enim in flauum croceũq; vergit, ſimulq; albicat & vireſcit: aut in
liuidum nigrũq; declinat. atq; adeo iſtorum cauſa eſt, ipſius autẽ bilis
ſpecies eſt : Aliqua enim bilis flaua eſt ſubtilis, perſpicua, tenuioris
generis aut ad liuidũ atrũq; declinans: aliqua magis colore ſaturata
vt crocum, aut vitellum eiuſdem ſpeciei quis affirmet. Secunda bilis
ſpecies nigrioris coloris eſt, porri, aut iſatidis herbæ colorem refe-
rens, atra. inter hæc extrema infinitæ ſunt colorum varietates, penes
autem calorem atq; humiditates iſtarum mutatio fit. Quin etiam vi-
ſcera huiuſce varietatis cauſæ ſunt: vt puta ſi flauum viſcus ſit, qua-
le iecur eſt, aut liuidum: qualis lienis. Quo circa ſi ab aliquo viſcere
arquatus oritur: à iecore quidem, iecoris notæ ſunt: à liene, lienis: ſin
D gulorumq;, vnde oritur, membrorum ſingula indicia apparent. Si
nullius membri ſigna videantur, vniuerſi habitus ægritudo eſt. Per-
ſpicua verò ſunt & ea, quę in albiſsimis oculis cernuntur Frontis au
tẽ ſecundum tempora, in corporibus naturaliter albis præcipuè, &
in paruo arquato color exquiſitior effloreſcit. Porrò quicunq; nigro
arquato laborant, in his ater color viridi cõmixtus apparet, ijdem fri
gent: imbecilli, deſides, triſtes, atq; demiſsi animo ſunt: tetrum odorẽ
exhalant: guſtatum amarum habent: ſpiritum non facile ducunt : in
ventriculo morſum percipiunt: alui excrementa porracea, ſubnigra,
E arida ſunt, ęgreq; deſcendunt: vrina valde colorata eſt, ad nigrius ver
gens: ad hæc cruditate laborant, cibum deteſtantur, vigilant, m[illegible]ẽt.
melancholia agitantur. At in albiore arquato color eſt ex albo & vi-

ridi temperatus: mente ſunt hilariores: cibos accipere primò eos pi- A
get,ſed vbi cœperunt, nauiter comedunt,facilius quàm priores concoquunt:alui purgamenta alba ſunt,arida,cretacea.lotium reddunt flauum,pallidum,crocinum. In vtriſq; corpus omne pruriginoſum eſt:calor in naribus exiguus quidem,ſed mordax percipitur: nam bilioſum diſtrahit laniatq;: Guſtatus amarorum quidem non amarus, quod mirum eſt,non tamen dulcis: dulciũ verò amarus.in ore nanq; bilis in lingua reſidens,& prius cibis occurrens ſenſum ludificatur,ac decipit.Lingua enim bile ſuffuſa eos non ſentit.atque anteà quidem ieiunij tempore bilis quieſcit:neque iccirco lingua propter conſuetudinem ægrè fert:verùm ſi cibis excitata bilis efferbuerit,ipſa cibis ob- B
iecta prius linguam mouet ac ſtimulat.Itaq; ſiue amara ſit eſca,amari ſenſus eſt,ſiue dulcis,bilioſi perceptio. bilis enim ſenſio præuenit. Falluntur autem, qui amara videri dulcia exiſtimant.res enim haud ita ſe habet:ſed quoniam membrorum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi conſuetudinem amaritiem non percipit, ideò ſpeciem dulceſcentis repræſentat.verùm in dulcibus & amaris cibarijs idem ſtatus reperitur. fallacium igitur ciborum velamentũ bilis eſt. Vtique ſi nullius viſceris calefactio euidens fuerit plerunq; ſine noxa arquatus eſt, ſed diuturnior. ſi perſeuerauerit, atq; inſuper viſcus inflammatione vexatum fuerit: in aquam intercutem,& malum C
corporis habitum vt plurimum deſinit. Plerique & ſine aqua intercute colliquati interiere. Id malum adoleſcentulis iuuenibusque familiare eſt: quibus & minus officit. Pueris autem non admodum inuſitatum, non omnino tamen innoxium eſt.

De Cachexia,ſiue malo corporis habitu. Cap. XVI.

OMnium ſimul vitiorum malus habitus con uerſio eſt Siquidẽ ab omnib. morbis propagatur & emanat. Verùm & ipſe ſolus citra alios morbos materiam multam lutulentam pro fomite nactus, D
à principio noua ægritudo gignitur. Et habitus quidem malus ſimplex communis eſt omnium & ſymptomata multa comitantur:nomenque ipſum ſignificanter inditum eſt.Gracilitas verò,aut pallor, aut tumor,& ſi quid aliud inſit, ad tempus durans in corpore exoritur. Malus autem habitus vnius ingentis affectus ſpecies eſt, eique nomen tale fuit impoſitum.Nam hominis ad omnia bonus habitus eſt:& ad concoctionẽ aut ad diſtributionem ſanguinis creatio, atque omnis naturæ functio inde prouenit.hæc conſequitur facilis ſpiratio validæ vires,floridus color,ſed prima omnium ſanitas.Quòd ſi ad imbecillitatem vitioſorum corporis humorum, quæ Cacochymia à græ E
cis dicitur, natura conuerſa fuerit: id iam malus habitus eſt,quem Græci Cachexiam nominant. Valetudo hæc vix ſanabilis eſt, malumq;

A lumque longiſsimum. longo enim tempore acquiritur, neque ab vno corporis vitio, neque ab vno viſcere prodiens. Sed omnium eſt in deterius conuerſio. Quocirca ab hac enaſcentes morbi ineuitabiles ſunt, vt puta aqua intercus, aut phthiſis, aut eliquatio. Siquidem & mali habitus cauſę colliquationis germanæ ſunt. Morbus * autem in multum tempus extrahitur: inteſtinorum difficultas adeſt continua: quibuſdam morborum reuerſiones eueniunt. benè vtique cibos appetunt, tametſi multos ingerant, ac repleantur: crudi verò, & non confecti digeruntur. quoniam alimenti elaboratio ad coctionem pertinens, debilis admodum atque inualida eſt. Labis huius cauſæ ſunt & ab hæmorrhoidibus, quas vocant, venis effluuij ſuppreſsio, & vſitatorum vomituum retentio, & ab exercitationibus quies, & ſudorum exiccatio, & ab ingentibus laboribus ocium, quando enim horum ſingula, quæ aderant non amplius reuertuntur: tunc ſequitur corporis grauitas, pallor ſubinde repetens, venter flatibus refertus, oculi concaui, ſomni graues torporem afferentes. Verùm enimuerò hæc ſi erraticè, & non ſtatis temporibus fiant: morbi inconſtantiam infirmitatemque ſignificant. ſin altius exactis radicibus maneant. neque deſiſtere velint: ingentis mali nuncia ſunt. Stantibus pedes tibiæque intumeſcunt, decumbentibus autem * partes decliues atque iacentes. Quòd ſi decubitum mutauerint, tumor in illas decumbentes partes deuoluitur: humidique aut frigidi in grauitatem fit circuitus. nam ſi calor humidum euaporet, id verò non effundatur, poſteà delabitur. Multos vtique cibos appetunt, edaces admodum ſunt: celerior concoctione diſtributio fit, crudiorum magis, quàm inconcoctorum. nutricatio non perficitur. Sed hoc inde prouenit, quoniam in toto alimentum à natura non concoquitur. in ventre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem eſt. quapropter neque optimus, neque boni caloris ſanguis procreatur. cumque crudorum ſuccorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia euaneſcat: ſic malo habitu vſque ad ventriculum graſſante, & affectu iam ſummam potentiam obtinente, tunc ſanè tumidi fiunt, imbecilli, & ad omne opus abiecto proſtratoque animo. Aluus ſiccior eſt. plerunque recremenra bile priuata, alba, aſpera, crudaque deijciunt: corpore ſquallent, ſudore carentes & pruriginoſi. ſomnus nequaquam firmus eſt, ſed decumbentes conniuent: tardè ſpiritum ducunt: arteriarum motus languidi ſunt, debiles, frequentes: poſt quãlibet autem vel exiguam actionem frequentiſsimi fiunt. Pòſt hęc reſpiratio cum anhelitu fit: venæ in temporibus elatæ apparent: partes E enim, quæ circumiacent, emacruerunt: verùm & in brachialibus longè grandiores inflatione venæ redditæ ſunt: ſanguis atro calore viridi admixto infectus eſt. Ab his phthiſis, aut colliquatio hydro-

(margin B at "ad coctionem…Labis"; C at "bentibus autem"; D at "mne corpus")

* *iſte paruæ inteſtinorum difficultas eſt.*

* *femora decliuia atque iacentia*

dem anaſarca vocatam, aut aſcitem adducit: iſtorumque procreatio ineuitabilis eſt. Aetates huius morbi feraces ſunt in primis ſenectus, neque mortem euadunt. Pueri & celeriter pati idonei ſunt, & liberantur facilius. Florentes ætate haud ita valde huic malo patent, non tamen penitus facilè ſanantur. Tempus anni non vnum hanc fert ægritudinem, neq; vno tempore finitur: verùm autumnus concipit, hyems alit, ver ad vltimá vehementiá perducit, æſtas verò interficit. A

ARETAEI CAPPADOCIS

DE SIGNIS ET CAVSIS DIVTVRNORVM MORBORVM. B

Liber Quartus.

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Hæc inſunt in hoc libro.

De Hydrope.	Cap.	I. C
De Diabete.	Cap.	II.
De Affectibus renum.	Cap.	III.
De Vitijs veſicæ.	Cap.	IIII.
De Seminis effluuio.	Cap.	V.
De Stomachi vitijs	Cap.	VI.
De Ventris affectu.	Cap.	VII.
De Dolore inteſtini coli.	Cap.	VIII.
De difficultate inteſtinorũ.	Cap.	IX.
De Leuitate inteſtinorum.	Cap.	X.
De Affectibus vteri	Cap.	XI.
De Articulorũ & coxendicis nodis.	Cap.	XII D
De Elephantiaſi.	Cap.	XIII.

De Hydrope, hoc eſt, Aqua inter cutem. Cap. I.

AQua intercutem, quam Græci Hydropa vocant, iniucundum aſpectu vitium eſt, & toleratu difficile, ab ipſo enim perpauci liberantur: idque fœlicitate quadam ac Deorũ potius, quàm artis auxilio. Maiora enim omnia vitia ſoli Dij medicantur. Nam aut in viſcere primario E morbus delitеſcens totum in malum habitum conuertit, aut omne corpus ingruente peſtilẽtia in malũ ſuccũ viſcera permutauit, quãdo ſibi

A ſibi vtraque viciſsim ad perniciem ſuffragantur:nullaque eſt pars no xa carens, quæ vel modicam naturæ opem afferre poſsit. Eſt autē ad humectationem fluctio frigida,craſſa,qualis eſt nebula vniuerſo:aut conuerſio ab humida & frigida cauſa in talem habitum hominem permutante. Neque enim in inferiori ventre fluctuans humidum Hydropa nuncupamus:quandoquidem neq; ibi vitium eſt: ſed cùm morbum conſequitur tumor, inflatio,coloris fœditas: iſte in aquam habitus colliquans hydrops & eſt,& appellatur. Nam tametſi nonnunquā foras ſponte aqua prorumpit,aut aliquis præcordia reſcindens effundit:adhuc in ſede ſua permanent hydropici.Princeps itaq; B cauſa malus habitus eſt,ſpecies autem plures.verùm & eius nomen aliud atque aliud. nam ſi ſit humida ſuffuſio, quæ in ilibus fluitet, & præ inflatione,cùm verberantur,tympanum quodammodo referāt: Tympanias nominatur: at ſi aqua copioſa in peritoneo continetur, natantque in humore inteſtina: Aſcitem eam cognominarunt.ſin autem ilia nihil iſtorum habeant,ſed omne corpus intumeſcat,ſi ex alba pituita craſſa,& frigida: Phlegmatias ei nomen eſt: ſi in humorem ſanguineum,aquoſum,tenuem,carnes liquatæ fuerint,Hydrops anaſarca generatur. praua quidem eſt harum ſingularum conſtitutio,peior autem multò ipſarum permixtio.Nam earum,quæ in ilibus fiunt C vna vni earum,quæ totum corpus inflant,ſociari nonnunquam conſueuit. Difficillimus eſt autem tympanias cum anaſarca vocato copulatus. Ex occupantibus enim ilia ſeparatim tympanias aſcite improbior eſt:ex infeſtantibus verò totum corpus leuco phlegmatias,quam anaſarca benignior. Mitis quidem vt in deſperatis morbus eſt,ſi minor ſpecies cum minori pariter coniungatur:peior verò ſi aliqua ex minoribus cum altera ex maioribus admiſceatur. Quòd ſi duarum maiorum mixtio exactè facta fuerit, grauius inde malum exoritur.Notæ autem maximæ ſunt,& viſu,& tactu,& auditu facillimæ. In aſcite nanque in ilibus tumorem, in pedibus inflationem videre li D cet, facies, brachia,& reliqua gracilia cernuntur,intumeſcunt teſtes præputium,& totus colis ob inæqualitatem tumoris tortuoſus eſt. tangito verò, & aliquam in partem manum imprimens intrò moderatè pellito. ad alias enim partes humiditas tranſfluit. Verùm etiā in corporis ad alterutrum latus conuerſionib.humor in locū decliuē & tumorem & fluctuationem facit,fluctuantiſque liquoris ſonitus exauditur.quinetiam ſicubi digitum impegeris,locus cauus efficitur & multum temporis cauus perſeuerat.Hæc vtique aſcitem ſigna declarant.Tympanias autem vltra tumoris ſpectaculum,etiam auditu ſonorus eſt.nam ad palmæ percuſſum abdomen ſonum edit; neque E ad corporis conuerſionem ſpiritus locum mutat.Et ſi enim locus ambiens aliquorſum inclinat,ſpiritus tamen æqualis ſuprà & infrà vbiq; permanet. Cæterùm ſi in nebulam & aquam ſpiritus vertatur, (nam

Hydropis ſpecies

aſcites ex tympania gignitur) ſi non perfectè mutatus aliquádo fuerit, ex dimidio factus in ventre fluitat. Cæterùm anaſarca & leucophlegmatias ilia habent inania: tumidam faciem & brachia & quæcunque in alijs vacua ſunt, in huiuſmodi ægrotis opplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida, & craſſa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumeſcunt: abdomenque ex inflatione craſſeſcit. mammæ quoq; in tumorem excitantur. illis ſcilicet, qui iuuenes robuſti in ętatis proſpera fortuna conſiſtunt. At in hydrope anaſarca vocato carnis liquamentum fit in ſuccum ſpeciem carnis referentem: ſaniesq; cruenta, qualis ab inteſtinorum vlceribus emanat, talis verò & à membris aliquo graui, quod ſuperinciderit, contuſis, ſi* paulũ ſuperficiẽ ſecueris, humor effunditur. Ex duabus quidẽ ſpeciebus permixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus verò ſimul ineſt pallor, ſpirationis difficultas, tuſsis: diuerſis temporibus ſegnes ſunt, pigritia multa, à cibo alienatio. quòd ſi aliquid aſſumant quamuis modicũ, & flatu carens, nihilominus valde inflantur, diſtentiones patiuntur, quales ex ſaturitate fiunt. citra madorẽ eorum corpus eſt: iccirco neq; in balneis ſudore madeſcunt. præterea albidi ſunt, & effœminati. Anaſarca laborantes colore ex atro viridiq; permixto infecti ſunt: obſcurasq; & nigras venas habent: In aſcite atq; tympania conſpicuæ, atq; admodum euidẽtes ſunt in brachialibus atq; in abdomine. In anaſarca verò atq; phlegmatia tumore omnia deliteſcunt: ſomni ſunt graues, torpentes, breues: animæ deliquium, circa minima quæq; ſolicitudo, viuendi cupiditas: tolerantia non ex animi alacritate, ac bona ſpe, vt in ijs eſt, qui proſpera fortuna vtuntur: ſed ex ipſa morbi natura. neq; cauſa dici poteſt, ſed mirari tantũ id licet, quod mehercule magnum eſt. nanque in alijs haud omnino pernicioſis affectibus ægrotantes abiecto ſunt animo, triſtes, mortis amatores, in his verò & benè ſperant, & vitæ cupidi ſunt. Ambo hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem nonnunquá à copioſo frigidæ potu continuò prouenit, cũ prę nimia ſiti ad ſaturitatẽ quiſpiam multam aquam gelidam ingurgitauerit, poſteà humidum in peritoneum delatum ſit, atq; inde in ventribus inſitus calor refrigeratus fuerit. deinde in ilia guttę effluũt, quę prius in aerẽ verſæ per tranſpirationẽ diſcutiebantur. Id igitur ſi incidit, facilior eſt huius morbi curatio, ante quàm viſcus aliquod, aut totus homo affectus ſit. Cæterũ & ventoſus cibus, & cruditas, & bupreſtes aquam inter cutem pepererunt. Eſt hæc omnibus cõmunis calamitas viris, mulieribus, cuicũque ætati, præterquam quòd alij in aliam ſpeciẽ ſunt propenſiores. In vocatá anaſarcam, & leucophlegmatiam pueri: Iuuenes autem ad conſiſtentem vſq; ætatẽ inundationi ilium obnoxij ſunt. At ſenes omnibus quidem generibus ſunt expoſiti, cũ inopes ſint caloris: frigida enim ſenectus eſt. verũ ad humoris multitudinem.

*quod mẽbrum multũ ſecu. &c

A B C D E

A tudinem contrahendam apti non ſunt. ipſis igitur tympanias accidere cõſueuit. Omnes quidem ſpecies prauę, hydrops enim morborum omnium vitiũ eſt: Sed inter ipſas leucophlegmatias mitior habetur: nam multę, & varię ſunt eius tollendæ proſperæ occaſiones, ſudoris, aut lotij excretione, aut alui nonnunquam in huiuſmodi ægrotantibus copioſo effluuio, iam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias eſt: adhuc tympania difficilior anaſarca. Oportet enim medicum hoc in morbo totum hominem permutare. Quód profectò neque Dijs ipſis facilè fuerit. Nonnunquam & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: vt ſecundum caput

B in eo morbo, qui Hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone ſolo, aut iecinore, aut liene, aut in mulierum vtero. & cœteris hæc ſpecies ſanabilior. Nam ſi eius oſtiolum à priori concluſione hiare cœperit: humorem quidem ſi habeat, effundit: ſi ſpiritum, efflat. quòd ſi vterus anaſarca laboret, plurimùm tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi ſpecies talis agnoſcitur: in ea veſiculæ quædam puſillæ, crebræ, humoris plenæ in loco, vbi Aſcites fieri ſolet, excitantur. Cæterùm quòd humore multo refertæ ſint, illud indicio eſt, ſi abdomine perforato parum admodum humoris effundes. Ab interiori ſanè parte veſica occluſit: at ſi altius inſtru-

C mentum impuleris, iterum ſuccus emanabit. Hæc vtique aquæ inter cutem ſpecies haud leuis eſt: vnde enim id genus veſiculæ eruperint, via haud facilè reperitur. Alij nanque affirmant huiuſmodi ampullas per inteſtina tranſijſſe. Ego verò id nunquam vidi: iccirco, neque non ſcribendo affirmo. nam ſiue ex inteſtino colo, ſiue ex ventre ferantur, qualis ſit ipſarum generationis modus, quid dicam nihil certi habeo. iter enim ad omnium excretionem per ſedem lubricum, ac patens eſt. at ipſius humoris in ilibus collecti per inteſtinorum rupturam egreſsio credi non poteſt: neque enim innoxium,

D neque citra perniciem inteſtini vulnus eſt.

De Diabete, ſiue vrinæ profluuio. Cap. II.

Diabetes qui vocatur affectus, miraculũ quoddam eſt, haud ita ſæpè hominibus vſitatus, carniũ, ac membrorum in vrinam colliquatio. Frigida atque humida, vt in aqua inter cutem, cauſa eſt. Tranſitus autẽ conſuetus, renes & veſica. Neq; n. cũ intermiſsione lotium reddunt: ſed perinde atq; canales laxati ſint, indeſinẽs eſt profuſio. Diuturna eſt huius morbi creatio, & longo tẽpore concipitur. Breuis erit autẽ hominis vita. in quo affectus iſte perfectus fuerit: ve-

E lox enim eſt colliquatio, & feſtina interdũ mors aduenit, & vita fœda eſt ac vexata laboribus. Sitis intolerãda eſt, potus copioſus, multitudini tamẽ lotij non reſpondens, copioſius enim lotium redditur.

neque eos quiſquam neque à potu,neque à mictu inhibere poteſt. A
Quòd ſi vel punctum temporis inhibeantur,ſi quidem à potu, os ſiccatur,corpus areſcit, viſcera ipſi ſua conflagrare opinantur, omnia faſtidiunt,de omnibus dubitant, haud multo poſt mortem obeunt ardentiſsima ſitis adeſt. Mictum verò quæ ratio ſuppreſſerit. aut quæ verecundia dolore potentior? Sin autem vel parum temporis à meiendo abſtinuerint, intumeſcunt lumbi,teſtes & ilia:cumque remiſerint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ verò partes detumeſcunt in veſicam enim confluit exundatio. Cùm morbus iſte iam perfectus eſt, facilè omnes eum deprehendunt. Sed cùm futurus eſt,os humore priuatur: ſaliua eſt albida,ſpumans, perinde atque in ſiti: nondum tamen ſitiunt. præcordia grauia ſunt: calorem, aut frigus à ventre in veſicam tendere ſentiunt, prout aduentantis morbi proceſſus eſt,quinetiam paulò plus lotij,quàm moris erat,effunditur. ſitis adeſt,ſed nondum vehemens. Cumque amplius crementum accipit,calefactio parua quidem, ſed mordax viſceribus inhærens exoritur. abdomen habent rugoſum, venas extantes, totum corporis habitum gracilem, quando & vrinæ profluuium, & ſitis iam auctæ inſigniter ſunt.cumque ad extremum colem vitij conſenſus peruenerit, protinus vrinam reddunt: atque inde mihi huic morbo Diabetes appellatio indita fuiſſe videtur,perinde ac ſi pertranſeuntem dixeris, quòd in corpore humor non remanet: Sed vbicunque in homine collectus ſtagnauerit ad exitum labitur. Durant ſanè aliquod tempus, licet non admodum diu: nam cum dolore meiunt, atque atrox fit liquefactio. neque enim ex potu aliqua inſignis portio in corpus abſumitur. & carnium magna copia in vrinam eliquatur. Huiuſce languoris cauſa aliquis acutus morbus eſſe poteſt,qui hanc in partem impetum fecerit, & in criſi aliquod malignum virus latenter morbi reliquerunt. Haud incredibile eſt etiam aliquod perniciosum venenum ex his, quæ veſicam & renes infeſtant, huic affectui cauſam præbuiſſe. Quinetiam ſi quis à Dipſade morſus ſit,talis morſum affectus ſequitur. Dipſas autem reptilis fera ſi quem percuſſerit, ſitim non ferendam accendit, iſque copioſè bibit:neque ſiti medetur,ſed ventrem obruit humore: adeo inexplebilis eſt bibendi cupiditas. At ſiquis ob ventris diſtentionem doleat, graueturque humoris copia,& ideo paulum temporis à potu abſtineat, iterum ſitiens largiſsimè bibit. Atque hæc eſt malorum viciſsitudo: ſe nanque mutuò ſitis & potus adiuuant. Alij præterea ſunt,qui lotium non reddunt: neq; vlla eſt alia eius, quod bibunt, tranſpiratio, itaque potus inſatiabili auiditate, humoris inundatione, ventris diſtentione, repente ac penitus diſrupti ſunt. E

De

A *De Renum affectibus.* *Cap. III.*

RENES ſubſtantia glandulas, quas Græci Adenas vocant, refe-
runt: colore autem rubidiores ſunt, quale eſt iecur potius,
quàm mammæ, aut teſtes. nã & hi adenes ſunt, verũ albiores. Figura
teſtibus ſimiles, lati magis ſunt, iuxta & retorti. Sinus habẽt exiguos
ad lotiũ excolandũ cribrorũ inſtar foraminib. peruios. Ex vtroq; ner
uoſi canaliculi tanquã fiſtulæ expullulant, qui in veſicæ terga vtrinq;
ſeſe inſerunt, æqualis eſt aũt lotij à renib. in veſicam via. Multi autẽ
B atque varij affectus renes iſtos meatusq; malè habent: aliqui acuti
ſanguinis profluuio, & febribus, & inflammationibus iugulantes, hi
verò ſunt, quotquot ego enumeraui: aliqui diuturni hominem col-
liquatione diſſoluentes. haud lętales quidem, ſed inſanabiles, & vnà
cum ægroto cõmorientes. Diuturni itaque ſunt abſceſſus, vlcera, cal
culorum exortus, hęmorrhoides vocatæ. Vlcera quidem hominis ex
abſceſſu facta omnia planè diuturniſsima ſunt, atq; ægrè ſanationẽ
recipientia. Calculorũ verò diuturna eſt creatio, cum dolore obſtru-
ctiones: haud enim facillimus eſt exitus. ad hæc difficilis eſt & lotij
ſuppreſsio. At ſi multi ſint, & exigui calculi, ſeſe mutuò impedientes,
C remorantur: aut ſi vnus magnus locorum anguſtijs intruſus inhære-
ſcat. Atq; vtroq; in rene hæc fieri vſu veniat, intercluſa vrina, diſten-
tiſque locis, paucis diebus ſuperſtites ęgri moriuntur. Rectè ſanè
natura renũ ventrem oblongum, & vrinæ canalibus magnitudine ę-
qualẽ fabricauit, exiguis quidẽ calculis ampliorem, quò ſuperius cõ-
cretus calculus expeditiſsimũ in veſicam iter inueniat, atq; ideo la-
pilli oblongi generantur. Plerunq; enim propè vrinę fiſtulas id ge-
nus lapilli cõcreſcunt: & quotquot eo loco fiunt, inæqualis craſsitu-
dinis ſunt. priori quidẽ in parte ob canaliũ anguſtiã graciles cunt. po
ſteriori aũt craſsiores fiũt: quoniã renes deorſum vergũt. in ſolis au-
D tem renibus oriuntur, hisq; igneo calore feruentibus. neq; .n. ſedem
in fiſtulis vrinæ calculi obtinent, ſed arenulæ cum lotio per eas fiſtu-
las inferius delabũtur, quę & indicia & materia huiuſce affectus ſũt.
Quòd ſi aliquando grandior effectus lapis concauo renis inhæſerit.
tunc dolores lumborum circa muſculos, quos Pſoas Græci appellãt,
excitantur, & ad medias vſq; coſtas perueniunt. Multis ſanè dolor
iſte, perinde ac ſi morbi lateralis eſſet, impoſuit, præterea grauitas
adeſt coxẽdicis: dorſum ægrè incuruatur: difficulter annuũt: tormi
na dolores inferunt grauia, perſeuerantia: inteſtinũ enim ſinuoſum
eſt, cumq; exundat vrina. & diſtentiones increſcunt, ad meiẽdum, vt
E in parturiginibus, proritantur: flatuoſi ſunt, ſed flatus excerni ne-
queũt. febres adſunt mordaces, præaridæ: ſqualida quidẽ lingua, ſic-
ca verò eſt aluus: macreſcũt, à cibo abhorrent: quòd ſi quid aſſumant,

† *Hæc verba abundare videntur.*
ne que concoquere, neque diſtribuere facilè poſſunt. Sin autem in lo· A
tij canaliculum lapis inciderit, concuſsio corporis fit, vt in rigore. cal
culi progreſſus ſentitur † communi ſimul violento. Quòd ſi in veſi-
* *tranquillus*
cam delapſus fuerit, lotium aquoſum vberius effunditur: aluus deij-
cit: flatus inde exhalant * extentus ſtomachus eſt: ructus eduntur, à
prioribus malis quies datur. interdum quoque vlcerato canali præ-
ter lotium cruor emanat. Secundus porrò cruciatus eſt, cùm per
colem calculus tranſmittitur. Nam ſi amplior ſit, quàm vrinæ iter,
(Græci Vrethram vocant) capere poſsit, in eo multum temporis hę-
ſitat, atque veſica multitudine vrinæ completur: tumq́ue eius ma-
iore cum dolore ſuppreſsio fit. nam cum veſica & canales vre- B
teres vocati replentur. Aegerrimè autem tortuoſi calculi exeunt:
quoſdam enim & hamatos vidi, in meatibusq́ue adnatas quaſdam
calloſas duritias. Plerunque autem oblongi propter canalium recti-
tudinem figurantur. At colore nonnulli albicant argillam referentes
talesq́ue ſæpius in pueris generantur: alij flaui ſunt inſtar croci, hi
verò in ſenibus reperiuntur, quibus & in renibus creari ſolent. crebri
us enim pueris in veſica lapilli oboriuntur. Concretionis autē cauſæ
geminæ ſunt: In ſenib. frigidum corpus, & craſſus ſanguis. frigidū ve-
rò craſſas materias celerius cogit, indicio ſunt aquarū natura calidarū
fontes: hæ nanque refrigeratę in tophaceum lapidem condenſantur. C
Calculi generatio.
At in pueris multū ſāguinis limū elixatū generandi calculi veluti ſedē
ignis habet. Igitur in calculi creatione talis eſt affectio. Cæterùm nō
nulli ſunt, qui per quoſdam circuitus ſanguinem meiunt, huiuſmo-
di affectus hæmorrhoidum profluuio ſimilis eſt: ſimilis eſt quoq; cor-
poris conſtitutio. nam valdè palleſcunt, torpent, ignaui ſunt, cibum
faſtidiunt, cruditate laborant: & cùm excretus eſt ſanguis, languidi
fiunt, membra reſoluuntur, caput verò leuius habent & agilius. At
ſi per circuitum nihil ſanguinis effluxerit, capitis dolore vexantur,
oculorum acies hebet, tenebræ eius obuerſantur, vertiginem pati-
untur. Inde alij infiniti in comitialem morbum incidunt, tumidi, D
veluti caligine perfuſi, aquam inter cutem patientibus ſimiles:
alij morbo atræ bilis, aut neruorum reſólutione tentantur. Nam ex
conſueti profluuij ſanguinis retentione huiuſmodi mala prouen ūr,
Siquidem à renibus defluat ſanguis mundus, lotio non permixtus,
plerunque tamen cum veſicæ vrina confuſus emanat. Nonnunquam
& ex renum diſruptione ſanguis fertur multus collectim. verùm cō-
gitur, & in grummos denſatur: vtq́ue in ſanguine extra corpus effu-
ſo fieri aſſolet, interdum vtique ſic & in veſica congelatur. quando
atrociter vrina ſupprimitur. Ruptionem verò vlcera diuturna, atq;
vix ſanabilia ſequuntur. indicia ſunt ramentum, aut membranula a- E
raneæ inſtar rubida egrediens: aut pus album meiendo profuſum,
modò purum & ſincerum, modò cum vrina permixtum. Ab his &
abſceſſus

A abſceſſus dignoſcendi ſunt, ſi veſperi febres acceſſerint & rigores: dolores circà lumbos & pruritus. At ſi ruptus fuerit, grummi purulenti carniſque formam repræſentantes eijciuntur: quin etiam & albida ſanies excernitur. Vlcera verò mordacia ſunt, modò repurgata, modò ſordentia: id pus manifeſtat: vrina quoque aut olida, aut nihil olens. Ver ſanguinis profluuia & abſceſſus parit: hyems autem, autumnuſque calculos. Quòd ſi à calculis vlcera facta ſint, inſanabiles inde morbi naſcuntur, cita colliquatio morſque adueniunt.

B

De Veſicæ affectibus. *Cap. IIII.*

VEſicæ morborum nullus placidus eſt. quippe acuti inflammatione, vulneribus, conuulſione, febribuſque acutis interficiunt. Vlcus verò & abſceſſus, aut reſolutio, aut lapis magnus tolli nequit: neq; enim potione, aut medicamento frangitur, aut circumteritur: neq; præter noxam exciditur. opus eſt enim & tenues veſicæ partes ſimul cædere. id verò aut eodem die hominem perdit, aut paucis diebus conuulſionibus, febribuſque conſumit. Niſi excidatur autẽ præter vrinæ concluſionem doloribus, febribuſque, aut liquationibus homo contabeſcit. ſin haud ita magnus ſit calculus, frequentius lotium
C cohibetur: nam facilè in ceruicem delapſus lotij tranſitum obſtruit. ſecurius autem quàm grandiores exciditur, ſed veſica quoque neceſſariò fauciatur. cumque mortis periculum euaſerint, in fiſtulam Græci Rhœada vocant, prolabuntur. quod licet periculo vacet, ingenuis tamen hominibus non eſt tolerandum, perpetuum ſcilicet vrinæ profluuium, ſiue quis ambulet, ſiue dormiat, ambulantib. verò maximè in iucundũ. Valdè parui autem plerunque citrà noxam exciduntur. Quòd ſi veſicæ inhæſerit calculus, ex contriſtationibus pa tefiet: ſed neq; dolorum, neq; grauitatis expertes ſunt, licet vrinam expeditè reddant: ſin minus, & vrinæ difficultas accedet. Omnes ve-
D rò calculos ex ſabuloſis vrinæ ſubſidẽtijs deprehendes: & quòd iſtis virilia ſæpius arriguntur. quando enim meiunt, ſubeſtque calculus dolent, tractant, attrahuntque pudenda, tanquam calculum cum veſica exempturi. Anus quoque vitij particeps redditur pruritu laborans. Prominet verò & rectum inteſtinum vi, contentionibus, imaginatione perinde, ac ſi iam lapis excernatur. Ambo enim inter ſe copulantur anus & veſica: quorum vno affecto, & alterum afficiatur neceſſe eſt. proptereà inflammato podice vrinæ exitus clauditur: & veſica exacerbata ſedes nõ deijcit, licet aluus admodũ ſicca non ſit. Tales vtique ſunt ex calculis* labores. At ſanguinis effluuium, ta-
E menſi non admodum citò enecet, tempore tamen procedente infinitos iugulauit. Ab eo verò grummi creantur, lotij ſuppreſſio, & matura mors non ſecus, atque à calculis fieri compertũ eſt. quamuis enim

* dolores

ſanguis tenuis flauusq; eſt,neq; valdè concretioni aptus.veſica tamē longo tempore congregat,ac eadem calefaciens & elixans cogit conſpiſſatq;, atq; ita grummus efficitur,& vrinæ intercluſio,quam Græci Iſchuriam vocant, inferendæ morti potentiſsima. His accedit dolor acutus,ignis acer, lingua arida. & ab his delirantes moriuntur. Sin autem à vulnere dolor excitetur: vulnus vtiq; mortiferum eſt: vlcus verò & ſi non protinus interficit, febribus tamen, aut inflammatione inſanabile redditur. Tenuis quidem eſt craſsitudine veſica. neruus autem ſubſtantia. quocirca neque carnem contrahit, neque facilè ad cicatricem ducitur. Accedit & vrina bilioſa,acris, mordax vlceris,cōmunis victus. Veſica enim cùm repletur,diſtenditur: cùm inanis eſt,ſubſidit. in extenſione igitur & contractione eundem,quē & articulus, affectum patitur. In articulo verò nullum vlcus benè ſaneſcit: ſuppurationē autem ex abſceſſu contrahit. Veſicæ ſigna eadē ſunt, quæ & in alijs membris inflammatis. Nam etſi febribus rigoribusque ſuccedat abſceſſus.eadem pericula impendent. Verùm ſi pus craſſum,albū,non tetri odoris eijciat:ab his orta vlcera benigna ſunt. At ſi depaſcantur,fęculentam,mucidam,graueolentē vrinā reddunt. Huiuſmodi ægrotantib.non tarda mors aduenit. Mordax quidem vrina eſt,& cū dolore eſt eius emiſsio. Ad ſummū vſq; colē dolor peruenit. Ipſos vtiq; omnia etiā cōtraria lædūt,& ſaturitas,& inanitio,& otiū,& motio,& lauatio,& illuuies,& cibi aſſūptio,& ieiunitas,dulcia, et acida:cū alia alios lędāt,alios iuuēt.in vnū aūt cōuenire nō poſsint.

A B C

De Seminis profluuio. *Cap. V.*

MOrtis quidem periculo vacat Genituræ profluuium, iniucundum tamen eſt,& vel auditu inſuaue. Nam ſi intemperies & reſolutio humida occupat, genitaliaque membra,(vt à frigidis cōtingere ſolet)profluit ſemen:neq; ipſum vel inſomnis cohibere poſſumus. verùm ſi quis dormiat,ſeu vigilet,cohiberi non poteſt profuſio. neq; geniturae lapſus, ſenſu percipitur, Ægrotant quoque & tali morbo mulieres,ſed partibus illis prurientibus,& cum voluptate ijs genitura profunditur:quinetiam virilem coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt: nam quod effluit, humidum, tenue, frigidumque eſt, ſine colore,infœcundū. Qui enim genitale ſemen refrigerata natura emiſerit? Quòd ſi iuuenes hoc vitio laborent,omnes ſenilem corporis habitum induant neceſſe eſt: quippe qui ſegnes fiant,reſoluti,exanimes,torpentes,hebetes,imbecilli,recurui,rugoſi,ignaui, pallentes,albidi,effœminati, à cibis abhorrentes,frigidi,membris graues & ſtupidi, cruribus impotentes, & ad omnia remiſsi & languidi. Multis ſanè id genus ægrotatio ad neruorum reſolutionē (Paralyſim græci vocant) viam ſtrauit. Quomodo enim neruorum facultas

D E

A facultas nō afficiatur,cùm natura ad vitę generationē faciēs refrigerata ſit? Atqui & genitura vitalitatē impartiens nos viros efficit, calidos, articulatos, hirſutos,vocales,animoſos,intelligere facereq; valentes: id viri teſtantur.Contrà verò quib. non ineſt vitalis genitura,rugoſi ſunt, debiles, acutæ vocis, glabri, imberbes, effœminati: eunuchi id manifeſtant. Siquis autem vir & ſeminis profundendi abſtinens fuerit, robuſtus eſt, audax,neq; vel feras expaueſcens: teſtimonio ſunt ex athletis temperantes. Nam & illi,qui natura quibuſdam præſtant, ob intemperantiam deterioribus multò peiores fiunt: contrà natura deteriores ex temperantia præſtantiorib. longè meliores euadunt.
B Neq; ſanè ab alio quopiā,quàm à genitura robuſtum animal generatur. Vitalis itaque genitura ad ſanitatem,ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generandum mirificè confert. A Satyriaſi in ſeminis profluuium corporis ſtatus deuoluitur.

De Stomachi affectibus. Cap. VI.

STomachus delectationis, triſtitięque princeps eſt,cordis haud ſpernenda vicinia,ad tenorē,animiq; alacritē,ſiue abiectionē ob animæ conſenſū hæc eſt potiſsima ſtomachi facultas. Hæc mihi alio loco dicta ſunt. Delectationis quidē hi partus ſunt,bona concoctio, carnis conueniens incrementū,floridus corporis color. Triſtitię verò
C iſtorum contraria. nonnunquam & animi abiectionem,cum alimento caret,inducit,atra bile vexatur, cibum refugit. Cum itaq; ſtomachus ægrotat: eſcas odit,& abominatur, non modò cùm offeruntur, verùm etiā ſi non in conſpectum dentur,ſed eas memoria repetant, nauſea aut anxietate, aut madore ſtomachi, aut eius oſtioli dolore perciti.& ſaliuā effundunt quidam,& vomitib. lancinantur. Quòd ſi corpus ſimul ab his vexatur,ſi ventriculus iſtorum vacuus eſt: dolorē tamen,quàm cibi ſumptionē, facilius tolerat. Sin autē interdum ad alimentū capiendum accedere cogitur,id multò peius eſt. dolor aūt famis eſt,ore conterere triſtitia,in deuorādo maior conflictatio. Cæte-
D rùm non erga vſitata quidē ita ſe habet, erga aliena verò optimè: ſed quæ naturaliter habēt,in contrariū mutata ſunt:& omnia grauatim fert:fugaq; adeſt,& odium alimentorum. In interſcapulis præterea dolor inhæret:ſed longè maior ſi edant,deuorentq;: faſtidiunt: animi pendent: viſus hebetatur: aures ſonant: caput grauatur: membra torpent: crura,brachiaq; reſoluuntur: palpitant præcordia, dorſum imaginātur verſus crura moueri: aliàs alio,huc atq; illuc ſeſe ferri exiſtimāt, ſeu ſtent,ſeu iaceant: quemadmodum à ventorū flatu harundines,aut arbores agitantur: pituitam frigidam,aqueā reijciunt. Quando verò & in bilioſis redundat bilis: iſtorum oculi tenebris caligant: ſiticuloſi
E non ſunt,etſi à cibis ſitire videntur: vigilant: tardi ſunt: dormitant: nō vero tamen ſomno: ijs, qui ſopore graui (Coma Græci appellāt) occupantur, ſimilia patiuntur, macie confecti, valdè pallētes, debiles, reſo- Coma

A minem premit, & eſt liquidi alimenti inconcocti profluuium: niſi à recenti & proxima cauſa vnum aut alterum tantùm diem permanente oriatur, præterea & totus homo debilis redditur, quia corpus non alitur, vnde longus morbus, Cœliacum quem vocant, efficitur, *Cœliacus morbus* latinè, ventricularis dici poteſt, ob concoquentis caloris imbecillitatem, frigusque ventriculi: cùm liqueſcit quidem à calore alimentum, ſed non concoquit calor, neque in ſuccum proprium vertit, ſemicoctum imperfectumque relinquens, cùm perfectionem aſſequi non poſsit. id verò concoctione deſtitutum ad prauum commutatur & colore & odore & conſiſtentia. albus eſt enim bile priuatus co-
B lor: olida excernuntur, & lutulenta: liquida & inconſiſtens ob profligatam actionem ſubſtantia eſt, virtutem modò atque principium coctionis præſeferens. Hac de cauſa venter flatuoſus eſt, ructus aſsidui, tetri odoris. Quòd ſi & deorſum penetrent: ſtrident inteſtina flatus erumpunt aſperi, humidi, argilloſi. videtur autem ipſis tanquam humidum quoddam effluere. Dolor ventriculi grauis eſt, ſubinde punctiones referens. gracilis verò, & emaciatus homo redditur, pallidus, iners, nihil ex negocijs vſitatis valenter efficiens: ſed cùm ambulat, membra labaſcunt, temporum venæ exertæ ſunt. ſiquidem ob alimenti penuriam tempora habent concaua: atque in
C omni corpore venæ inſignes apparent. non modò enim morbus iſte non concoquit, verùm ſtatim neque in molem corporis diſtribuit: Nam haud ſolùm concoctionis, ſed etiam digeſtionis vitium mihi eſſe videtur. Porrò ſi in incremento morbus ſit, materias ab omni corpore in ventriculum rurſus adducit: tunc ea iam eſt corporis eliquatio, os eſt aridum, ſumma cutis ſquallida, nihil ſudant: ventriculus nonnunquam vt ab ardenti carbone peruritur, aliàs tanquam à cryſtallo conglaciat. interdum verò ſanguis in extremo vitæ diſcrimine conſtitutis in deiectionibus flauus defluxit, purus, non permixtus: vt venæ oſtiolum patefactum eſſe videatur. acredo nanque venas exe
D dit. Longiſsimum & difficulter curabile vitium eſt. Etenim ſi abſque manifeſta cauſa deſijſſe videtur: iterum inuadit, vbi & ex leui errore iam denuo ſuboritur. Per circuitum igitur morbus iſte reuertitur. Senibus hoc malum familiare eſt, & mulieribus magis quàm viris. Pueris autem ventris effluuium aſsiduum eſt ob quotidianam cibi intemperantiam, ſed non ventriculi tergoribus morbus aduenit. Ex anni temporibus æſtas hoc malum ſæpius affert, ſecundo autumnus deinde hyems frigidiſsima, ſi proximè ad extinctionem calor deueniat. Diuturnum quoque morbum & affectus iſte, & difficultas, & læuitas inteſtinorum conſequuntur. Verùm & largiſsimus frigidæ
E potus interdum hanc labem progenuit.

De Colicis, id eſt inteſtini plenioris morbo laborantibus. Cap. VIII. A

COlici ſanè voluulo & ſtropho, id eſt, torminibus celeriter neca-
tur. longè plurimę ſunt huiuſce morbi cauſæ. Signa verò hæ
ſunt, grauitas in ieiunio, vbi affectus maximè vrget: pigritia mul
ta adeſt, tardi ſunt, cibos refugiũt, graciles, vigiles, facie tumidi. Quòd
ſi propè ſplenem ęgrotet colon, id eſt, laxius inteſtinum, colorem ha-
bent nigrum cum viridi mixtum: album verò cum viridi, ſi propè ie
cur, ab his enim proximis viſceribus malum communicatur. Sin au
tem cibum acceperint, quantumuis paucum, & flatu vacantem, mi- B
rum in modum tum inflantur, & difflandi quidem cupiditas eos in-
ceſsit, ſed inferius exitus intercluditur: ſuperius verò ructus violen-
ter tentati neque ipſi finem aſſequuntur. Si qua verò parte flatus vi
erumpunt, viroſi planè odoris ſunt ſurſum petentes, & acidos ru-
ctus excitantes. Renes & veſica in partem huius doloris adducũtur.
& vrina cohibetur. iſtis alia pro alijs accedunt. Miraculum autem his
maius eſt, quòd in teſtes & cremaſteras, id eſt, ſuſpenſores inopina-
tus dolor inuadit. Non paucis medicorum hæc morbi communica
tio in occulto eſt: ſi quidem nõnunquam & ſuſpenſores execuerunt,
propriam morbi cauſam eos continere opinati: quocirca & his pro C
alijs alia fiunt. Ab hoc quoque vitio alia prodeunt, abſceſſus, & vlce
ra non mitia, aqua intercus, & phthiſis, morbi inſanabiles: nam à fri-
gore & craſsis humoribus, & longè glutinoſa pituita propoſiti inte-
ſtini morbus exoritur. Quinetiam & ætate & tempore, & regione
frigida, & aſpera hyeme prouenit.

De Dyſenteria, id eſt, difficultate inteſtinorum. Cap. IX.

SVperiora inteſtina ad cœcum vſque tenuia & bilioſa ſunt atque
inde græcè Cholades nominantur. poſt hæc inferiora vſque ad D
inteſtini recti initium craſſa & carnoſa ſunt. In omnibus vlcera
ſunt. dyſenteria verò eſt horum vlcerum ſpecies: iccirco & varij exi-
ſtunt morbi. Aliqua etenim ſuperficietenus inteſtina radunt, exco-
riationem tantùm facientia, & innoxia ſunt: ſed longè innocentio-
ra, ſi in inferioribus inteſtinis conſiſtant, alia paulò etiam profun-
* benigna diora vlcera. verùm neque hæc * immitia ſunt. Alia profunda non
vno loco manentia, ſed exedentia, glanduloſa, ſerpentia, & ſphacelũ
inferentia, mortifera ſunt. Venulæ quoque in hiſce vlcerum paſtio-
nibus cirtumroſæ apparent: & in his vlceribus ſtillationes ſanguinis
largiores cernuntur. Alia eſt ſpecies vlcerum, quæ oris tumentibus E
aſpera ſunt, inæqualia, calloſa, vt in ligno Gemmam dicimus. id ge-
nus vlcera vix medicabilia ſunt: neque enim cicatricem facilè con-
trahunt.

A trahunt, & facilius aperiuntur. Dyſenteriæ cauſæ plurimæ ſunt: principes autem cruditates, refrigerationes aſsiduæ, acrium ciborum aſſumptio, obſonij, quod Græci Myttoton vocant, latini Moretum dicerent: cœpæ ipſius, allij, carnium vetuſtarum, acrium eſus: à quib. poſtea cruditas ſuperuenit. Super hæc humidum aliquod inuſitatũ, vt mixtura illa, quæ Cyceon græcè dicitur aut potio * Ryteon appellata: aut qualia in ſingulis regionibus loco vini fiunt contrà ſitim remedia. plaga præterea, & refrigeratio, & frigidæ potus inteſtina exulcerant. Excrementa verò, & quæ cum vlceribus ſunt, alia atque alia in alijs atque alijs reperiuntur. Nam ſi in ſuperficie ſint: ex ſuperioribus quidem tenuia, bilioſa, inodora, præter eum, qui ab inteſtinis fit, odorem: ieiuni autem inteſtini excrementa magis infecta, crocea, mali odoris: Aliqua verò & cum alimento liquato quidem, ſed aſpero exeunt. at modò grauis odor ab vlcerum putredine fit, modò vt à ſolo ſtercore prouenit. Ab inferiorum autem inteſtinorum vlceribus aquoſa, tenuia, ſine odore feruntur. Sin profundiora vlcera ſint, ſanioſa effluunt, ſubrubida, vinoſa, aut inſtar aquæ, in qua caro lota ſit: & hæc modò ſola, modò cum ſtercore, hocque liquidum & circunfuſo humore diſſolutum, non infectum bile, inodorum: aut compactum, ſiccumque, ſed ob humorem circunfluentem lubricum deijcitur.

Dyſent. & cauſa

* Bryteon

C Cæterùm ſi maiora, læuioraque vlcera ſint, & in ſuperioribus inteſtinis, eorum ratione, à quibus, & per quæ tranſeunt, bilioſa, effunduntur, ſedem enim vellicant: nam bilis acris eſt: eoque magis ſi ab vlceribus effluat. bilis verò & inſtar vnguinis pinguis eſt. Ex profundioribus autem vlceribus, ſed inferioribus cruenta manant, craſſa, pituitoſa, carnoſa, non valde pinguia, ramentoſa: vtpote quæ ab inteſtinis abſtrahantur, quinetiã & integrę inteſtinorũ partes commixtę ſunt. Excernuntur quoque & albida, craſſa, mucoſa, adipis conciſæ ſimilia, humore circunfuſa. Hæc vtique à recto oblongo inteſtino feruntur. Nonnunquam ſanè mucoſa tantùm, vellicantia, parua, teretia, mordaciaque egeruntur, crebro ſurgere cogentia, & deijciendi cupiditatẽ cum voluptate afferentia: ſed quæ deijciũtur valde pauca ſunt. Tenaſmus huic vitio nomẽ eſt. A cęco aũt & carnes lõgè rubicũdæ, & grandes excernuntur, circunſcriptionem multò maiorem habentes: In ipſo enim profunda fiunt vlcera, cruor etiam craſſus, fęculentusq; emanat: & hæc omnia multò quàm antedicta fœdius olent. Cæterùm poſtquam ſerpunt, & exedunt vlcera, & nullo remedio vllo in loco coerceri poſſunt, à ſuperioribus quidem non ſolùm exquiſitè bilioſa, ſed & crocina, ſpumea fęcem vini referentia, & nigra, iſatidis, & porri ſuccum repræſententia, antedictis craſsiora, atque inſtar putredinis graueolentia deijciuntur. Alimentum nunc minus concoctum eſt, ſolum vt à dentibus voracius contritũ. At ſi inferiora inteſtina vlceribus erodũtur, guttæ cruoris atræ, craſſa, carnoſa, rubida,

grummoſa, nonnunquam nigra, multis modis variantia, olida, non ferenda per ſedem expelluntur: humiditatumque exitus inuoluntarij fiunt. Nonnunquam oblongum quiddam in pluribus non diſcretum, inſtar ſani inteſtini deijcitur: & ignaris rei ſuſpicionem præbuit inteſtini. At negocium ita ſe habet, inteſtinorum tunicæ perinde ac ventriculi geminæ ſunt, & altera alteri obliquè ſuperiniecta eſt. Igitur cùm earum connexio diſſoluitur, interior tunica ſecundùm longitudinem abſiſtens foràs egreditur: exterior ſola intus remanet, & carnoſa efficitur, & cicatrice ſolidatur: ſaneſcuntque homines & ſine noxa viuunt. id verò inferius inteſtinum ſolum patitur. in cauſa eſt tunicarum carnoſa ſubſtantia. Quòd ſi ex quopiam vaſculo cruor emanet flauus, aut niger: purus, non cum cibo aut ſtercore mixtus effunditur: verùm humor extenditur, concretus latis araneolis ſimilis eſt. in grummum enim, cùm refrixit, obduratur: neque ſanguinē excretum eſſe credideris. ob ſonum autem multum cum ſpiritu maior quàm pro effectu, excretionis eſt apparentia. Interdum & in pleniore inteſtino purulentus abſceſſus efficitur, nulla nouitate ab alijs internis vlceribus differens: etenim ſigna, & pus, & vlcerum medicatio penitus eadem ſunt. Si res duræ, carnoſæ * contritis aſperiſque corporibus ſimiles excernantur: abſceſſus non benigni moris ſignificatur. Nonnunquam ex laxo inteſtino aqua multa dyſenteriæ modò profluit, idque plurimos ab hydropico morbo liberauit. Vlcera quidem inteſtinorum (vt paucis dixerim) huiuſmodi ſunt. Cæterùm & ipſorum formæ, & ab ipſis purgamenta tot ſunt, quod ſuprà comprehendimus. Quæ ſingulis quoque ægrotantibus accidunt, explicabimus: ſeu placida, ſeu noxia vlcera ſint. Itaque collectim dictum eſto. ſi exulceratio ſuperficietenus fuerit ſiue ſuprà, ſiue infrà: febrem non habent, nec dolorem: ac ſine decubitu tenui victus ratione diuerſis modis ſaneſcunt. Sin vlcus altius deſcenderit, in ſuperioribus quidem mordacia tormina & acria ſunt tanquam à pauca calida bile. alijs, atque alijs temporibus ſuppurant inteſtina: plerunque verò ſuppurant, aut coctiones dimidiatæ ſunt, cibos tamen non horrent. Si inferiora vlcerata ſint, longè ſuperioribus ſunt ſalubriora. hæc enim humiliora inteſtina multò carnoſiora ſunt alijs. Sin caua & depaſcentia vlcera in ſuperioribus graſſentur: febres acutæ concitantur, non emicantes, in viſceribus demerſæ: extrema refrigerantur: cibus faſtiditur: vigilia adeſt, ructus malè olent: nauſeabundi ſūt: bilis, vomitus, vertigo. cumque multa expellantur, ea verò bilioſiora ſint: tormina atque alij dolores magis perſeuerant. His accedit virium conſumptio, genuumque reſolutio: ardore æſtuant, ſiti bundi ſunt & anxij: atra per nauſeam reijciunt, lingua eſt arida: arteriarum motus puſilli, debiles. atque his germana ſunt, quotquor, de pernicioſis vlceribus mortifera expoſui. oris etiam ventriculi dolore

*contrita

A B C D E

A vſque ad animæ deliquium torquentur. Quidam verò neque ex eo deliquio in priſtinum reſtituti ſunt, ſed in tali affectu vitam finierunt. Huiuſmodi calamitates & inferiorum inteſtinorum corroſionibus communes ſunt, ſi depaſcantur vlcera, neque fluorem compeſcere valeamus, præterquàm quòd tormina doloreſque ſub vmbilico inferius, vbi vlcera ſunt, percipiuntur. Formæ autem excrementorum tales ſunt, quales ſuprà poſuimus. Verùm ſi inter initia parua vlcera ſint, in longumque tempus depaſtio producatur: alia alijs vlcera ſuperueniunt, aliquibus miteſcentibus, aliquib. in ſummum excreſcentibus. quales enim ſunt in mari fluctus, talis eſt in vlceribus tem-
B peſtas. Cæterùm ſi quando & natura reſiſtere potens fuerit, ſimulq; & medicus ſubuenerit: depaſcentia compeſcitur, mortiſque timor remouetur: inteſtina tamen dura, tumida, cicatricoſaque remanent, & non niſi longo poſt tempore ſaneſcunt. Verùm enimuerò cùm ab inteſtinis cruor erumpit, ſi ex magna vena, aut arteria exeat, matùra mors aduenit: neque enim aut manum intromittere, doloremque attingere, aut medicamentum ipſi vlceri adhibere poſſumus. Quinetiam ſi medicamento ſanguinis profluuium coercetur, non propterea tuta eſt, ac vera mortis euaſio: quandoquidem nonnullis magna cruſta (Eſcharam Græci vocant) decidens, venæ oſtiolum paſ- *Eſchara*
C tentius efficit. Vbi verò & grumi intus cócreſcunt, intusq; remanét, ineuitabilis morbus eſt. Incipientibus igitur ſanguinis eruptionibus ſuccurrere oportet. plerunque autem cùm futuræ ſunt, licet non admodum claris ſignis, tamen ſeſe indicant. anxietas enim adeſt, & animi ambiguitas: grauitas ea in parte eſt, quæ rumpitur: & facies rubet ſi nondum ruptura facta eſt. Sin autem vena proximè reſciſſa eſt. plurimum venter mollitur omnino: ſi ſatis temporis præterijt, difficilius atque tardius ſoluitur. Huiuſce qualitatis ſunt inteſtinorum vlcera. Præcipuè naſcuntur æſtatis tempore, ſecundò autumni, minus vere minimè hyeme. Pueris quidem, & adoleſcentibus ventris profluuia
D contingunt: difficultas autem inteſtinorum viris & iuuenibus. Senecta verò ægrè medicabilis eſt, & ad ducendam cicatricem longum tempus requirit. At vlcera exedentia ſenibus inuſitata, ſanguinis verò profuſio & ſenectæ eſt conueniens.

De Leuitate inteſtinorum. Cap. X.

Si à torminibus, & ablatis, valdeque profundis ſuperiorum inteſtinorum vlceribus cicatrices crebræ, craſſæ, ſolidæq; contrahantur: ſtercora ex his deorſú liquida, ab alibili indiſcreta prolabuntur. Inteſtinorú enim ra iias, per quá ſurſú verſus alimonia diſcurrit, à ci
E catrice intercluſa eſt. Homo igitur nutricationis inopia laborat: & pallor adeſt, & infirmitas. Affectus iſte qui ab cicatrice fit, Lienteriæ cognomen accepit, ab inteſtinis ſcilicet, quæ Græci Entera vocant:

* vlceribus

& nunc quidem à * cicatricibus morbus exoritur. Aliâs verò inteſti- A
na cicatricis expertia ſunt, ſed conſuetudo & exercitatio inteſtina profluuium pati edocent. In iſtis enim calidum, ſi quandoque refrigeratum neque concoctionem, neque digeſtionem moliatur, ſed prę imbecillitate retinere non poſsit, omnem elaborationem alimentum ſubterfugit. Quòd ſi ex tempore, & non ſtabilis, ſed leuis momenti purgatio fiat: ſimplex à cibis vomitus morbum ſoluit. Sin autem aliquo tempore prorogetur, & in ſede firma iſtorum cauſa permaneat: nihil opis vomitus affert. Morbus quoque longus, & malus habitus qui decumbere non cogit, lienteriam peperit. Aqua intercus nonnũquam in hanc ægritudinem fœliciter commutata eſt, in malum ſcil: B
ex malo. ſed melior eſt ſucceſsio.

De Vteri morbis. Cap. XI.

MVlieribus vterus ad purgationem & partum bonus eſt, ſed morborum infinitorum, malorumque aceruum congerit. neque enim vlceribus tantùm, & inflammationi, & fluori obnoxius eſt verùm etiam ſi totius repente ſurſum verſus moueatur, celerem interitum affert. Alibi quidem ſcriptũ eſt, qui nam ipſius morbi perniciosi acuti ſint. Diuturni verò hi: fluor duplex, duritia, vlcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor ſanè ru- C
ber, aut albus eſt, forma declarat. Ruber quidem, ſi ſanguis flauus emanet, & huius ſpecies: vel liuidus, vel niger & tenuis, vel craſſus & & concretus, vt grummi. Aut albus, vt aqua, aut flauus cum pallido

Ichor

mixtus vt bilis: craſſus verò aut ſubtenuis aut tenuis liquor, quam Græci Ichora vocant, & male olens. albus autem vt pus. ſed exquiſitè albus, vt album ſerum. quin etiam gutta cruenta nonnunquã cum pure ſimul effluit: mille aliæ ſunt ſecundùm rationem maioris & minoris iſtorum ſpecies. Circuitus verò modo eſt menſtrua purgatio, ſed non ad priſtinum præſcriptum diem reuertitur. non multus quidem ſanguis, ſed per multos dies effluit. paucorum autem D
dierum fit intermiſsio ſed omnino pura. Alter eſt circuitus modus, ſed ad certum diem, neque plurimi ſanguinis eſt plerunque prima purgatio, bis autem ac ter purgantur per totum menſem. Tertia eſt quoque fluoris ſpecies, indeſinens quidem effluuium eſt, & ſingulis diebus modicum: ſed in totum menſem ſumma fit non admodum modica: neque enim vterus oſtium claudit, ſed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiens. Verùm ſi neque intermittatur, neque parum effluat, ob ſanguinis effuſionem moriuntur. Signa vtique hæc ſunt, præter humiditatis effluentis colores, ipſius hominis color, peruigilant, cibos oderunt, moleſtia vexantur, diſſol- E
uuntur in rubro profluuio magis, & dolore torquentur, & in ambob. quod effluit, mali odoris eſt, ſed modò magis modo minus. Albũ enim proflu-

A profluuium peius eſt,ſi quando maior adeſt putredo. Aliàs autem rubrum, cùm ſæuius debacchatur eroſio. Breuibus ſanè dictum eſto.ater fluor omnium peſsimus eſt, deinde liuidus, pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem ſunt, ſed minus periculoſi. Ex his ipſis pallidus deterior quidem eſt,ſed longè melior eſt ille qui cũ vſitato colore mixtus eſt: vſitatus autem eſt ruber eiuſq́ue ſpecies. Quin etiam & ipſis minus noxij ſunt vſitati:ſed re vera ſenioribus infeſtiores ſunt rubri fluxus,* minimè autem puellis, quibus magis albi nocent. Item altera eſt albi fluoris ſpecies menſtrua purgatio,ex albida,acris,& pruriginem cũ voluptate afferens. In iſtis verò & hu

minimè verò puellis albi nocent.

B mor albus, craſſus, genituræ ſimilis prouocatur:hanc ſpeciem Gonorrhœam,ideſt,fluxũ ſeminariũ muliebrem appellauimus. Eſt aũt vuluæ refrigeratio: quam ob rem humorum tenax eſſe non poteſt: quin etiam ſanguinem in albidum colorem tranſmutat: vim enim ignis rubrificam non habet. Id genus vitij & ſtomachus patitur, ideò & pituitam euomit. Simili affectu & inteſtina laborant, cùm profluuio græcè Diarrhœa vocato,ægrotant. In vtero præterea vlcera ſuboriuntur, aliqua lata, pruriginoſa ,tanquam ſale inſperſa: hæc ſunt quædam ſuperficiei excoriatio. pus habent craſſum,inodorum, paucum. Vlcera huiuſmodi mitia ſunt. His cauiora ſunt vlcera & de

Gonorrhea,

C teriora, quib. dolores parui accidunt, pus paulo plus,grauius olent: nihilominus tamen hęc quoq; placida ſunt. Quòd ſi altius penetrẽt, & labia dura aut aſpera fuerint, ſanies quædam olida exit,& quàm in ſuperioribus,dolor eſt maior:exedit autem vuluá vlcus,& nonnunq̃ caruncula quædam ſeparata egreditur. neq; ad cicatricem vlcus id ducitur,ſed longiſsimo tempore hominem tollit:nam maximè diuturnũ eſt.huiuſmodi græco vocabulo Phagedæna nuncupatur. Nempè mortifera vlcera ſunt,ſi præter ipſa dolor exacerbat,& mulier valdè contriſtatur: & res putrida ab vlcere neq; ipſis ægrotis tolerabilis emanat,efferaturq́; manuum attrectatione & medicamentis,& quo-

Phagedæna

D libet genere medelæ exaſperatur. venæ autẽ in vtero turgent, & proximæ ſimul partes diſtenduntur. id verò perſpicacib. medicis tactu deprehenditur: neq; enim aliter liquet.cæterùm ignis & moleſtia totius,& duritia ſimul,vt in feris vlcerib. inſunt,quæ & ipſa mortifera ſunt,nec nõ & Cancri appellationẽ obtinent. At cancer neutiquã vlcus eſt,ſed tumor durus & indomitus, qui vnà totũ vterum diſtendit dolores quoq;, & reliqua omnia,quæ in vlcere inſunt,cancrum comitantur. Hæc eadem verò canceroſa vtraque & diuturna,& pernicioſa ſunt. Vlceratus autem cancer non vlcerato longè improbior eſt, & odore,& doloribus,& vita,& morte. Nonnunquam integra vulua de

b Alter Cancer quiſq;

E ſede ſua egreditur,& mulieris fœminibus inſidet. incredibilis calamitas:Sed neque inaſpectabilis eſt vterus, neq; ingenerabilis cauſa.relaxantur enim membranæ ilib. appenſæ:quæ vteri ſunt ligamenta nec;

uoſa: quæ in fundo ſunt iuxta lumbos gracilia, quæ in ceruice hinc atque inde iuxta ilia, maximè neruoſa, lataque ſunt: qualia nauigiorum vela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ emittuntur, cùm vulua foras procidit, plerunque ſane huius modi exitus mortem affert. Accidit enim ex abortu, & magnis concuſsionibus, & violento partu. At ſi non interficit, diu hæ vitam producunt, non viſibilia videntes, extra alentes vterum, atque fouentes. Videtur autem nonnunquam duplicitatis vteri interius ſuccingens tunica, quando à contiguo diuellitur, Geminæ nanque membranæ tantum ſunt differentes à tunica, hæc verò abſcedit & fluctione, & abortu, & violento partu quando ipſa ſecundis inhæreſcit. Nam cùm ipſæ vi extrahuntur, ſimul & vteri tunica extrahitur. verùm niſi pereat mulier, reuertens eadem tunica vtero ad amuſsim connectitur, aut paulùm extra prominet: contegit enim feminibus mulier. Nonnunquam vteri oſculum ſolum ad ceruicem vſque procidit, ſed rurſum intrò ſe recipit, ſi vterus ſuffimenta mali odoris olfaciat. ipſum quoq; mulier attrahit, ſi grata odoramenta naribus ſubijciat. Quinetiam obſtetricis manibus paulatim intrò recurrit, ſi placidè & ſenſim prematur, & prius remedia mitigatoria, quæ Græci Hyſterica vocant, id eſt Vterina ei adhibita fuerint.

De Arthritide & Iſchiade, id eſt, Articulorum & Coxendicis dolore. Cap. XII.

Podagra. Iſchias. Chiragra

COmmunis omnium articulorum dolor eſt Arthritis: ſed pedum dolorem Podagram vocamus, coxendicum Iſchiada, manuum verò Chiragram. Nempè aut ex tempore dolor eſt, ſi ex aliqua parum durante cauſa conſurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus eſt morbus, cùm ab exigua occaſione dolor & morbus excitati ſunt. Eſt autem omnium ſimul neruorum affectus ſi auctum malum omnibus ingruat. Initio verò nerui articulorum vincula, & quæcunque ex oſsibus exorta ſunt, & in oſſa inſeruntur: dolere incipiunt. At iſtorum magnum eſt miraculum: non dolent quidem vel minimum, etiam ſi quis ſecet, aut collidat: at ſi quis ab ipſis doleat, nihil aliud eſt eis ad dolorem citandum potentius, non ferramenta adſtringentia, non vincula, non vulnerans gladius, non exurens ignis. nam & hæc aſſumuntur tanquam maiorum dolorum remedia. Quòd ſi quis ipſa dolentia oſſa præciderit: ſectionis dolor, vt exiguus à maiore obſcuratur. Sin autem iſte præualeat, eos voluptas capit priorum malorum obliuionem afferens: id ſanè patiuntur dentes & oſſa. Cauſam quidem veram ſoli Dij nouerunt, probabilem verò & apparentem etiam homines. Eſt autem (vt ſimpliciter dicam) huiuſmodi. Quod prædenſum eſt, contactum, vulnerationemq; non ſentit. iccirco & ex tactu vulnerationeq; non dolet.

A let. Dolor enim eſt res aſpera ſenſui: denſum autem nō exaſperabile, ideo quoque eſt indolens. At rarum bono ſenſu præditum eſt, & vulnere exaſperatur. Cæterùm quoniam & denſa ingenito calore viuunt, per hunc eundem calorem etiam ſentire poſſunt. Siquidem efficiens cauſa ſubſtantialis ſit, vt gladius, aut lapis, ſubſtantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim denſa eſt. Sed ſi caliditatis inſitæ intemperatura, corripiatur, ſenſus fit permutatio. cumque ipſorum ex ſe ipſa dolet caliditas, ab interna ſenſus pulſione excitatur. natura autem in maius excedente, vel ex abundantia dolores proueniunt. At aliàs in alios articulos morbus articularis inuadit, B quibuſdam in coxendices, (eaque parte plerunque claudus remanet:) & in alia quædam membra nonnunquam exiguus. quandoque nec in paruas particulas tranſit pedes et manus. nam ſi maiora membra occupauerit morbum ipſum capere valentia, inſtrumenta illa nō ſupergreditur. Sed ſi ab exiguo membro initium cœperit: mitis eſt, & inopinata inuaſio. Iſchiadis quidem à femore poſterius, aut poplite, aut tibia initium eſt. Aliàs verò in coxæ cauo (Cotylam Græci vocant, Latini Acetabulum) dolor apparet, rurſus in clunē, aut lumbos impetum facit, & omnia potius eſſe videtur, quàm coxendicis morbus. Verùm etiam articuli ita ferè dolere incipiunt, magnum C pedis digitum dolor occupat: rurſum calcem in priori parte, qua nitimur, deinde in concauam ſubit: Melleolus autem poſtremus intumeſcit. Doloris cauſam non legitimam afferunt, aliqui nouæ crepidæ attritum, aliqui longam obambulationem, alius plagam, aut calcationem, nullus inteſtinam domeſticamq; cauſam explicabit. Quin etiam ægrotis verum audientibus incredibile eſſe videtur, quam ob rem in inſanabilem affectum inciderunt, quoniam principijs, cum debiliſsimus morbus eſt, medicus non reſiſtit, qui vt temporis ſpatio vires acquiſiuit, nihil medici diligentia proficitur. Quibuſdam in pedum articulis vſque ad mortem reſidet morbus, quibuſdam in o- D mnis corporis ambitum vagatur, plerunque à pedibus in manus proſilit. neque enim multum intereſt in pedibus ne an fiat in manibus: cum vtrique eiuſdem naturæ ſint graciles, excarnes, externo frigori proximi, à calore interno remotiſsimi. Item cubiti flexura, & genu conueniunt. poſt hęc coxarum cauitates, quas Cotylas Græci vocant, & vocatus Periſtrophus. Tranſitus quoque in dorſi, thoracisq; muſculos fit: incredibileque eſt, quàm latè malum ſerpat. Vertebræ dorſi, ceruicisque dolent, & in ſummo ſacri oſsis dolor inhæreſcit. ſimulque omnium bos, aſinus. & proprius cuiuſque dolor. Verùm etiam tendones & muſculi cum diſtentione dolorem patiuntur; E nec non maxillarum, & temporum muſculi. Item communicatur renibus & veſicæ O rem admirabilem. Poſt omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoquo verſus nerui & muſculi ferun-

K

tur, dolent capitis ſuturæ,& quid doleat ægrotus ignorans indicat ſuturarum ſpecies:ob'iquam, rectá tranſuerſam, poſterius,ac prius. Tenuem autem dolorem & in oſsibus defixum conqueritur. Vniuerſam enim oſsium compagem morbus populatur haud ſecus, atque pedis,aut manus articulum. In articulis quoque tofacea quędam coaleſcunt. ab initio quidem veluti abſceſſus occupant: poſtquàm verò magis ſpiſſantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones:demum tofi ſolidi albi conſiſtunt.in toto autem membro tubercula exigua, quales ſunt Ionthi à Græcis appellati, Vari à latinis, & maiora exurgunt. Humiditas verò craſſa, albicans, grandinoſa eſt: nam & totius morbus frigidus inſtar grandinis eſt. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præ ſe ferre. ſiquidem modo ex calore, modo ex frigore voluptas percipitur. At mihi placet vnicam eſſe morbi cauſam inſitam frigiditatem, vnicumque eſſe affectum, verùm ſi protinus increſcat & caliditas apparuerit,refrigeratione opus eſt: ac talibus delectatur: & huiuſmodi affectum calidum vocant. Quòd ſi dolor in intimis neruis demoretur, & articulus non calens collapſus ſit,neque extumeat: frigidum hunc eſſe dixerim:in quo ad caloris reuocationem medicamenta calida requiruntur. multis autem valde acribus opus eſt. Caliditas enim collapſas partes in tumorem excitat,& internũ calorem ad ſuperficiem euocat.quo tempore frigida medicamina proficient. Huic rei fidem id facit,quòd iiſdem eadem non conducunt. nam quod modo profuit, id aliàs noxium fuit. atque(vt compendio dicam,)calore in principio, frigiditate in fine opus eſt. Haud facilè quidem continua podagra gignitur·ſed nõ nunquam longo interuallo temporis intermittitur, tenuis enim eſt. Et in ludis olympicis podagricus,morbo ſedato,curſu victoriam adeptus eſt. Viri quidem facilius ſedquam mulieres leuius in hunc morbum incidunt. Mulieres autem, licet rarius, quàm viri, difficilius tamen hoc vitio laborant. Quod enim neque vſitatum, neq; familiare eſt, id ſi aliqua vrgente cauſa potentius euaſerit: violentum cùm ſit, maiorem calamitatẽ infert. Aetas autem huic morbo plerunq; ſubiecta eſt à quinq; annis ſupra triginta. celerius quoque, aut tardius, pro vt cuiuſque natura,aut victus ratio poſtulat. Atroces ſanè dolores ſunt, ſed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manuum contactũ immobilitas, ciborum auerſatio, ſitis, vigilia. Si diſcrimen euaſerint:tanquam ab inferis elapſi laxiorem vitam degunt, incontinentes, ſimplices,hilares,auari,& in victu molles. ac delicati. Iccirco verò tanquam mortem rurſus euaſuri licentioſè pręſenti vita fruuntur. Multis in hydropicum morbum podagra conceſsit, quibuſdam in deprauatam ſpirationem, Aſthma Græci vocant, latini Anhelitum. Hæc verò ſucceſsio immedicabilis, atque ineuitabilis eſt.

Aſthma

De

A *De Elephantiaſi. Cap. XIII.*

ELephanti morbo & feræ elephanti communia multa ſunt & ſpecie, & colore, & magnitudine, & victu. Verùm neque vlli alij ſimilia ſunt, neque affectus affectui, neque animal animali. Nam Elephas fera & longè ab alijs differt. primum quidem ingentiſsima craſsiſsimaq; eſt. Magnitudo enim tanta eſt, vt magnum animal ſuper aliud animal turris inſtar imponere queas. Craſsitudo quoque tanta quátam plura craſsiſsima animalia inter ſe coniuncta vix æquare valeant. Cæterùm neque ſpecie cuipiam admodum ſimilem inuenias: ſi-
B quidem omnes exquiſitè nigro colore toto corpore obſcurantur. Nam equorum alius candidiſsimus eſt, quales Rheſi equi thracij: alij albis pedibus, qualis Menelai Podargus: alij flaui, quales centum & quinquaginta: alij cærulij, vt illud Homeri, factus equo ſimilis cócubuit, Cæruleos habens crines, ita boues ſe habent, ita & canes, ita quælibet reptilia, & animalia, quæ ſuper terram depaſcuntur. Elephantes autem ſoli nigri, tenebricoſo colore, nocti & morti ſimiles. *Elephantis deſcriptio* Specie verò tali ſunt. capita quidem & facies informes habét, figura non euidenti, ſuper breui ceruice, vt caput in humeris conſidere videatur: atque ideo non euidens eſt, aures enim grandes ſunt, latæ,
C alarum ſimiles, ad iugula vſque & pectoris oſſa. Hæc ceruicem armosque tegunt, ſicut nauigia velis conteguntur. Cornua verò mirandum in modum candida nigerrimo colori internitentia poſsidet Elephas. alij hæc dentes appellant. Hæc ſola autem candidiſsima ſunt, quale nihil in vllo alio quanuis candido animali reperitur. & hæc ipſa non ſuper frontem & tempora, qualis cornigeris natura eſt, ſed in ore ſuperiorique maxilla ſita ſunt, prorſum verſus ſpectantia, recta non admodum, ſed paulum in ſuperiora retorta, quo à recto detorqueri liceret, & in ſimis dentibus pondus extollere. Grandia vtique cornua ſunt, lógitudiné extéti brachij, Orgyiá Græci vocant,
D æquát mediocria. alia his multo maiora duplo longiora ſunt, prominentiam habet ſuperior maxilla à labro enaſcentem, lógam, exoſſem tortuoſam, ſerpentis ſimilé. Duo verò in ſumma prominentia foramina ſút: & hęc penitus in pulmones vſq; pertinétia natura terebrauit, duplicis tibiæ imaginé referentia. Hac ſanè fiſtula tanquá nare ad reſpirationé, nec nó & vice manuum id animal vtitur, poculum etenim, cùm velit, hoc proceſſu corripit, complectiturq;, & validè retinet: neq; ab eo quiſpiam vi eripere poſſet, niſi alius ſit potentior Elephas. herbam etiam ad pabulum hoc quærit: neq; ore minoribusque dentibus carnes edendo vitá ducit. prælongi enim pedes longè à terra diſtans animal ſuſtinent. quinetiá breue (vt diximus) collum eſt.
E ore igitur humi pabulari nó poteſt, Nónunquam & cornuum ab ore proceſſus herbam os tangere prohibet. Itaque hac prominentia ma-

Proboſcis gnum pondus haurit:deinde quæcunque venatur, hac complexu ventri futura alimentum in os detrudit. Ritè igitur primi illi Proboſcida hanc vocauerunt,nā,pro,id eſt,ante ſe animal,hac boſcetę,id eſt, pabulatur. Verùm enimuerò neque ex palude aut flumine ore bibere ei licet. Eadem enim cauſa eſt,quòd ſi ſitiat,proboſcidis extremā narem in aquam demergit:deinde tanquam reſpirans,vice aeris,multum aquæ attrahit: vbi verò impleuit,narem ceu poculum in os fluminis inſtar effundit:deinde iterum attrahit,iterumq; effundit,quoad ventrem tanquam onerariam nauem compleuerit.Corium habet aſperum,craſsiſsimumque,tumoribus inæquale,fiſſuras habens.ceu ſemitas prælongas: aliàs diuiſuras concauas tranſuerſas, aliàs **A** verò obliquas valdè profundas. Totum Tripodonio perſimile eſt. **B** Pili autem alijs quidem animalibus natura, aut ſetę ſunt, Elephanti verò ſordida lanugo eſt. Infinitæ ſunt & aliæ differentiæ inter elephantem & cætera animalia, Etenim retrò verſus quandoque ſecundum genu flectitur, quemadmodum & homo, & mammas propè axillas habet,vt mulieres. Cæterùm non in præſentia mihi opus eſt de animalis huius natura tractare, niſi quatenus ex eo & morbus Elephas vocatus pateſiat: quotque ægrotantis forma huius animalis naturæ ſimilia obtineat,agnoſcatur. Morbum quoque hunc Leonem vocauerunt, ob extremarum frontis rugarum ſimilitudinem: quam **C** partem Græci Epiſcenium nominant. De ea poſterius ſuo loco dicetur. Satyriaſis etiam appellatur ob malarum ruborem, atque inexplebilem impudentemque coeundi libidinem. Necnon & Herculeus dicitur, quoniam eo nullus maior eſt, neque valentior. Magnus eſt quidem potentia morbus. ad mortem enim inferendam eſt omnium longè efficaciſsimus, eſt etiam viſu fœdus, & in omnibus terribilis, quemadmodum & elephas belua. Ineuitabilem quoque affert interitum: quandoquidem à mortis cauſa ducit originem. Ea ingeniti caloris frigiditas eſt non exigua, vel potius congelatio, ceu quædam ſæua hyems: cùm aquam in niuem, aut etiam in grandinem, aut cryſtallum,aut glaciem conuertit. Hæc eſt communis mortis ac morbi **D** cauſa. Veruntamen neque vllam inſignem coniecturam morbi principium obtinet: neque vlla noua,atque inuſitata labes hominem inceſsit:neq; in corporis ſummis partibus repræſentatur, vt protinus videre quis poſsit,& incipienti malo reſiſtere. ſed in viſceribus tanquam domo Plutonis deliteſcens ignis iam ſuccenditur,internorumque victor rurſum in ſuperficie aliquando exardeſcit. Plerunque ſanè à facie hæc peſtis incipiens tanquam ignis de ſpecula procul conſpicuus effulget: Nonnullis verò ab extrema cubiti curuatura,à genu, à manuum,pedumq; articulis. Icciroo autem huiuſmodi hominum **E** ſalus deſperata eſt:quoniam medicus ad morbi debiliſsima initia artē nō adhibet negligens,& ægrotantiū calamitatis ignarus.Tardi enim ſunt,

Satyriaſis morbus

A ſunt, vt ab aliqua leui & vulgari cauſa, ſomniculoſi, quieti, ſicca aluo. Hæc etiam ſanis haud valde inuſitata ſunt, In morbi autem cremẽtis reſpiratio graue olet ob interni ſpiritus exhalationem. Huiuſce rei aer, aut quippiam aliud * extrinſecum cauſam præbere videtur. Lotiũ craſſum eſt, album, turbidum, quale iumentum reddit. venerem appetunt, *crudorum & inconcoctorum diſtributio fit:* neq; iſtorum eſt ſenſus & meditatio. neque enim concoxerint nec ne, percipiunt: & cruditas hæc concoctioni ſimilis eſt. nã ipſis haud frequens eſt in optimum aut familiare concoctio. Digeſtio verò facilè fit, tanquam in ſuum ipſius alimentum raptim morbo attrahente: propterea valdè

* intrinſecũ

* ſeminis crudi & inconcocti emiſſio fit.

B ſiccitate inferioris ventris laborant. Tumores alij iuxta alios exurgunt, nondum quidem continui, ſed craſsi & aſperi: & interſtitium tumorum deſciſſum eſt, vt elephantis corium. Venæ latæ ſunt, non ſanguinis redundantia, ſed cutis craſsitudine. Non multo poſt aũt & ſedes declarat vniuerſo corpore in æqualem tumorem diſtento. Pili in omni corpore præmoriuntur in manibus, femoribus, tibijs: Item in pube, in mento rari ſunt: rara quoq; in capite cæſaries. quod verò maius eſt, intempeſtiui cani & caluitium affatim ſubitoque ingruunt. non multo poſt autẽ pubes & mentum glabreſcunt. Quòd ſi qui pauci pili remaneant: hi magis dedecent, quàm qui defluxerũt.

C Capitis cutis altius reſciſſa eſt: rimæ autem frequentes, profundę, aſperæ ſunt. Tumores in facie duri, acuti: nonnunquam faſtigio albido, baſi viridiore. Pulſus puſilli, graues, tardi, tanquam per cœnum vix ſe mouentes. Venæ temporum diſtentæ ſunt, & ſub lingua ventres bilioſi. Lingua grandinoſis varis exaſperatur. Neq; inopinabile eſt & omne corpus talibus ſcatere tuberculis: quandoquidem & in victimis prauos humores habentibus carnes grandinis plenæ ſunt. Sin autem valdè ab intimis partibus erumpit morbus, & in extremitatibus apparebit: impetigines ſummos digitos infeſtabunt, genua prurient, pruritusque cum voluptate ſcalpetur. Ambit verò impe-

D tigo & mentum nonnunquam in orbem: rubent malæ cum tumore haud ita magno: oculi caliginoſi, æ nei coloris ſunt: ſupercilia prominentia, craſſa, glabra, deorſum verſus pondere vergentia: contractis glabellis eminens tumor inſurgit: color liuidus, aut ater eſt. Epiſceni um vehementer contrahitur, vt oculos contegat, quemadmodũ iraſcentib. aut leonib. accidit: vnde & Leonina hęc ægritudo vocatur. Igitur neq; leoni, neque elephanto ſolùm, verùm etiam nocti tenebroſæ æquales ſunt. Hypopia, id eſt, ſub oculis inſurgentia oſſa, & nares cũ atris tumoribus ſalebroſæ, extantesque ſunt. labiorum prominentia craſſa eſt pars autem inferior liueſcit, naſus tumet * dentes non

E albi ſunt, ſed nigricare videntur. Aures rubent admixta nigritia, obſtructæ, elephanticæ vt grandiores conſueto eſſe videantur. Vlcera in baſi aurium ſunt: ſanies defluit: pruriunt. Totum corpus rugis aſ-

* alq; exias:

ſperis exaratur. nec nõ & altè deſcendũt ſciſſuræ veluti nigri in corio A ſulci. proptereà & Elephas huic morbo nomen eſt. Plantarũ & calcaneorum vſque ad medios digitos fiſſuræ ſunt. Quòd ſi plus augeſcat malum: tumores malarum, menti, digitorum, genuumq; vlceroſi fiunt. vlcera fœtida ſunt, & inſanabilia: alia enim ſuper alia exurgunt, ſuper alia alia niteſcunt. ſiquidem nonnunquam membra hominem diu morte præueniũt, quoad de corpore excidát nas⁹, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, turpi vita ſæuiſque eruciatibus liberans, quàm membratim dilaceratus homo ſit. At longæua eſt, quemadmodum & Elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor ſit, longè acerbius affligit. Aliter atq; B aliter paratorum ciborũ appetentia eſt non obtuſa, ſed guſtatus qualitatis expers eſt: nullaq; edendi ac potádi delectatio. omnia verò ob doloris cruciatum oderunt: alimento priuatur corpus: rabioſa ineſt cupiditas: ſpontinæ ſunt laſsitudines, ſingulorũ membrorũ ſpecies hominem grauitate inuſitata premit, quantumlibet exigua membra ſint. quinetiam corpus omnia grauatim fert: non balneis delectatur, non illuuie, non cibo, non ieiunio, non motu, non quiete: ab omnib. enim morbus alienus eſt. ſomnus tenuis, vigilia peior mala ſua cogitans. ſpirandi vehemens difficultas: ſuffocationes fiunt, ac ſi laqueo ſtranguletur. Hoc igitur pacto nonnulli vitá perdiderunt, inexcitabilé C ſomnum in mortem dormientes. Itaq; tales, cùm ſint, quis non aufugiat? aut quis non auerſetur, licet filius, aut pater, aut etiá germanus frater ſit? cùm metus eſt, ne morbus communicetur. Proptereà multi in ſolitudines & montes ſibi chariſsimos abduxerunt: aliqui eorũ egeſtati, quoad viuerent, ſubuenientes, aliqui verò minimè: cùm eos vita defungi mallent. Fama eſt eorum quendam, qui in ſolitudinem expoſiti erant, ex terræ latebris reptantem viperam intuitum, aut fame coactum, aut morbi tædio inductum, vt malo malum commutaret, viuenté viperam ediſſe, neq; è vita migraſſe, quàm omnia ipſius membra computruerint, atq; exciderint. Alterum præterea ferunt, D viperam in muſti dolium irrepſiſſe conſpicatum, cùm muſtum ad ſatietatem ingurgitaſſet, vomuiſſe, multumq; veneni ſimul cum muſto reieciſſe, vt verò in muſto fera extincta fuit: iterum hominem muſtũ largiſsimè epotum, vitæ pariter ac morbi finem quærentem, vbi aũt ſatiatus, iuxtà inebriatuſque fuit, primum quidem humi proſtratus inſtar morientis iacebat. poſteaquàm deinde graui ſopore experrectus eſt, ebrietatemq; diſcuſsit, in primis comæ defluxerunt, præterea digiti & vngues: deinceps omnia in ambitu corporis membra cõtabuerunt. quoniam verò adhuc in ſemine facultas erat, iterum tanq̃ ab ortu hominé natura veluti ex cera creauit. alios enim crines enu- E triuit, vngues nouos, & nitidam carnem inſtaurauit, ac vetus corium ceu ſerpentis ſenectam exuit; & tanquam alter homo ad vitæ munia

reuocatus

A reuocatus eſt. Ita habet fabula non a dmodum quidem vera, neque valdè fidem excedens. Malum enim malo pulſum eſſe probabile eſt: naturam verò ex reſidua vitæ ſcintilla hominem redintegraſſe, haud ita à ratione abhorret, vt monſtr o ſimile eſſe videatur.

ARETAEI CAPPADOCIS
DE MORBORVM ACVTORVM CVRATIONE
Liber Quintus.

B IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Hæc inſunt in hoc libro.

Curatio phreniticorum	Cap. I.
Curatio Lethargicorũ, ſeu Veternoſorũ.	Cap. II.
Curatio Tabis.	Cap. III.
Curatio Apoplexiæ.	Cap. IIII.
Curatio acceſsionis morbi Comitialis.	Cap. V.
Curatio Tetani, ſeu Rigoris.	Cap VI.
C Curatio Anginæ.	Cap. VII.
Curatio vitiorum columellæ,	Cap. VIII.
Curatio Peſtilentium in faucibus vitiorum.	Cap. IX.
Curatio Pleuritidis, ideſt, morbi coſtalis ſeu lateralis	Cap. X.

Proœmium.

ACutarum ægritudinum medica mina ſpeciebus ſignorum contigua ſunt, quæ ſuperioribus libris à me cõprehenſa fuere. Quæcunque ſanè in febrium curatione fiunt ſecundum ipſorũ differentiam, & ſecundum mor-
D borum ſpeciem, & in ipſis diuerſitatem: eorum plura in tractatione de Febribus explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiunt, qualis Phrenitis eſt, aut ſine febribus, qualis Apoplexia: eorum duntaxat medicamina commemorabo: vt ne aberrem, neque verboſior ſim, alia in alijs deſcribens locis. Idem verò principium, quod & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

Curatio Phreniticorum. *Cap. I.*

AEgrotum cubare conuenit in conclaui mediocris amplitudinis aeris temperati, hyeme tepidi, æſtate frigidioris, atq; humidio-
E ris, verè aũt & autũno ſecundũ temporũ naturas cõiectura vti decet. Deinde quieſcere iubẽdũ eſt & ægrotos ipſos & omnes domeſticos. Acutè nanq; audiũt phrenitici, & ſtrepitib. irritãtur: nec nõ & ab his

in furorem aguntur. Parietes læues ſint, æquales, neque ſupereminen- A
tes, neque feſtucas, aut aliquid exertum habentes, neque picturis ex-
ornentur: pictura enim parietum mentem turbat: nam præ oculis
falſa quædam ſimulacra obuerſantur, & quædam non eminentia tan
quam eminentia manib. contrectant, omniſq; occaſio citra cauſam
manuum agitationem prouocat. Cubilis longitudo & latitudo mo-
derata ſit: quò neque in ampliori volutari, iactariq́ue poſsit, neque
ob nimis anguſtum delabi è lecto. Stragulæ veſtes glabræ ſint, vt ne
floccos colligendi in mentem veniat. In molli lecto decumbant, ná
durum ſtratum neruis ingratum eſt: Non minimè autem inter cæ-
teros ægrotantes phrenitici neruis laborant: facilè enim conuellun- B
tur: Amiciſsimi eos inuiſant: fabulæ & ſermones animum ne velli-
cent: cùm delectabilia omnia eſſe oporteat, illis præcipuè, quorum
iracunda inſania eſt. Vtrum in tenebris an in luce habendi ſint, ex
morbi natura conijcere debemus: nam ſi ad lumen efferantur, &
quæ non ſunt, cernunt, & quæ non adſunt, cogitant, aut pro alijs alia
cognoſcunt, aut quaſdam nouas & vanas imagines accipiunt, atque
in ſumma lucem, aut quę in luce ſunt, extimeſcunt, obſcuro loco eos
continere præſtat: Sin ſecus ſe habeant, lucido. bonum eſt autem ad
lucem reſipiſcere, placariq; inſaniam. Ne diu à cibis abſtineant: cibi
verò humidiores ſunto, paucioreſq́ue, & continui: nam cibi iram de- C
mulcent. Occaſio autem exhibendi cibi eſto in vtriuſque remiſsio-
nibus, febris videlicet, atque delirij. Quòd ſi ab inedia furunt, & non
deſinat febris, cibos dare non valde febrim lędentes vtile eſt. Nempè
bonum eſt febrim deliriumq́ue in acceſsionibus remiſsionibuſq́ue
concordare, quò exhibendi cibi oportunum tempus inueniatur. In
primis itaque conſiderandum eſt, ſanguis nec ne mittendus ſit. Si
mentis quidem alienatio vnà cum febre à principio inuaſerit: vena
in cubiti curuatura primo aut ſecundo die, media potiſsimùm ſecan-
da eſt. Quòd ſi non niſi tertio, aut quarto die delirium accedat, vſque
ad primum decretoriorum dierum circuitum venæ ſectio differen- D
da eſt. At ſi vltra conueniens tempus, vt puta ſexto aut ſeptimo die
ſuperueniat, multo ante iudicationes in acutis morbis euacuandum
eſt, aut purgandum, aut alijs irritationibus vtendum. Venæ quoque
inciſor ne multum ſanguinis detrahat, licet à principio ſecet, phreni-
tis nanque malum eſt in ſyncopam facilè mutabile. Sin autem ægro-
tus valde repletus ſit, & iuuenis, plurimo cibo, & largiſsimo vini po-
tu ſaginatus: hæ ad phrenitidem rationes non pertinent: verùm iſtis
& citra delirium multum ſanguinis hauriendum eſt: longè autem
minus auferendum, ſi ijdem phrenitici ſint. Verùmtamen audacius
vena ſoluenda eſt, ſi à præcordijs non à capite morbus oriatur: ibi E
enim vitæ principium eſt: caput verò ſenſus, neruorumq́ue originis
locus eſt, ſanguinemq́ue potius à corde trahit quàm alijs diſtribuat

Igitur.

A Igitur ſi membrũ hoc affectũ ſit, venam cubiti ſcindere non cõuenit: quippe in illis vitijs inanire vaſa oportet, à quibus non modica noxa prouenit.. Quod ſi vires patiantur, vt quantum ſanguinis ſatis eſt, euacuetur: ſemel auferendum eſt: ne, dum repetendo tempus conteritur, exhibendi cibi occaſio elabatur: quandoquidem phreniticis continuæ febres ſunt, neque remiſsiones longas habent, ſed breues, & latentes ſubleuationes. Cæterùm ſi ante mediocritatem defecerit æger: ad ſecundam remiſsionem differendum eſt, niſi longo tempore poſt ventura ſit. Quòd ſi non ſit: vires inſtaurando odoramentis, faciei tractatione, & pedum compreſsione protinus
B ſanguis detrahendus eſt: quantum verò mittendum ſit, facultas oſtendet. Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maximè: aridiores enim ſunt, quàm ſi ſola adeſſet febris. neque mulſa danda, niſi bilioſi ſint: nam facile à bilioſis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulſa conuenit. Bonum quoque eſt ex his ſorbitiones ſimplices præbere, quales ſatureia, aut apio, aut anetho incoctis fieri ſolent. hæ nanque bonam ſpirationem conciliant, & vrinam cient: conducit autem phreniticis lotij excretio. Omnia olera proſunt: ſed malua potiſsimum. lentor enim bonus eſt & ad linguæ arteriæque læuorem, & ad ſtercorum
C deſcenſum. optima eſt beta, blitum, coronopus & cucurbita, in tempore & quicquid ſuis tẽporibus optimũ fuerit. Ordei verò mundati cremor liquidiſſimus quidem in primis quo nutribilior ſit: ſed tanto etiam ſpiſsior craſsiorq; ſit, quanto plus temporis morbus progreſſus fuerit. Verùm in iudicationibus & paulo ante iudicationes cibus ſubtrahendus eſt. Si morbus longiori tempore producatur, cibos ne ſubtrahito, ſed triticea exhibeto, quò ſufficiat ægrotus: quando extremorum & volatilium carnibus in cremore liquefactis plerunque opus eſt. oportet enim hæc in elixando valde diſſolui. Ex piſcibus ſaxatiles alijs præſtantiores ſunt. atque omnino regionis illius optimos
D deligito. quippe aliam regionem alias piſcium ſpecies procreare creditum eſt. Vinoſæ naturæ fructus ſubtrahito: quoniam caput & mentem percutiunt. Verùm ſi neceſsitas vrgeat, viribus autore ventriculi labantibus: mala in mulſa elixa, aut in maſſa farinę ſubactæ toſta exhibeto, aliorum ſingula calida aqua diſſoluito, ſi roborandi duntaxat oris ventriculi cauſa exhibeas: ſin autem vires quoque inſtaurare opus ſit, non vſque adeo vinoſa facultas diſſoluenda eſt. Cibi quidem (vt ſemel dicam) huiuſmodi ſunto. Irrigandum verò caput eſt refrigerandi cauſa oliuę acerbæ contritę vnguine: nam caput in phreniticis calefieri non amat. Quòd ſi vigiliæ & cogitationes ægrotum
E agitent: roſacei parem modum in principio miſceto: adhuc verò plus roſacei addendum, quò magis * extra intraque) caput roboretur ac refrigeretur. At ſi mens labefactetur, et locutio euariet: * varant hæc verba

L

ſerpylli comam oleis incoquito: aut hederæ ſuccum, aut ſanguinalis affundito. Si mentis verò alienatio vehementius hominem turbet: peucedanum, & ſpondylium oleis inferuefacito, & aceti parum inſtillato: hæc enim halitus & caliditatem diflant, craſſasq; humiditates, quæ & ipſæ deliramenti cauſæ ſunt, diſcutiunt. Cauere autem conuenit, ne in ceruicem ac tendones madefactio deſcendat. Tendonibus enim atque neruis inimica eſt. Nempe irrigandi ſemper occaſio eſt, præterquàm exacerbationis initio: rarius quidem in incremento, omnium verò frequentiſsimè vigente morbo, cùm maximè inſaniunt, tum maximè irrigandum eſt humore frigido: atque æſtiuo tempore multo magis refrigerato, hyeme verò tepido. Vt miteſcat autem delirium, poſca, aut conyzæ decocto cum ſpongia facies fouenda eſt. Deinde œnanthino, aut crocino vnguine linenda: quin etiam nares, & aures iiſdem imbuendæ: Hæc enim ſomnum alliciũt. Siquando iſti pernoctant, neque interdiu ſopiuntur, ſed penitus intenti ſunt oculi atque inſtar cornu rigentes, iactantur autem, & è lecto proſiliunt: his ſomnus & quies conciliandi ſunt: primum quidem caput roſaceo mero irrigando, aut amaracino cum ſucco hederæ, aut ſerpylli, aut etiam ſertulæ decocto. Magis autem ſoporiferũ eſt papauer in oleo elixum capitis ſincipiti ſuperdatum, aut in aqua faciei: per ſpongiam impoſitum, ipſę quoque integræ herbæ (ſi proximè lectæ fuerint,) virides ceruicalibus ſubijciendæ ſunt. craſſant enim, madefaciuntque ſpiritum aridum tenuemq;: & caliginẽ quandam ſenſibus obducunt: graue autem & torpens eſt caligo: id verò eſt ſomni principium. At ſi valentioribus auxilijs egebunt: & ipſa papaueris lachryma ex aqua frons inungenda. quin etiam nares ea linendæ, & in aures infundenda eſt. Contrectatio pedum ſuauis ex oleo: capitisque attactus efficax eſt, ſed potiſsimum ſi tempora, aureſque ſcalpantur. nam & ferarum iram furoremque aurium & temporum mollis attrectatio coercet. Cuique verò vſitata ſomnum acceſſunt: Nautis in cymba decubitus, & maritima nauigatio, & littorum ſonus, & vndarum murmur, ventorumque bombus, & maris nauiſque redolentia: Muſico quoque tibiarum exercitatio quietem affert, aut lyræ cantus, aut citharæ, aut meditatio puerorum canentium: Ludi autem magiſtro puerilium fabellarum enarratio. Atque ita alijs alia animum demulcentia ſomnum inſinuant. Cæterùm præcordijs ac ventri madefactiones & cataplaſmata adhibeto, ſi phlegmone ſubſit, atque durities, flatuſque, diſtendat: oleum quoque ex oliua bene matura nequaquam acerba inijcito: id enim craſſum eſt, & viſcidum, & calefaciens. Hæc vtique in inflammatione facienda ſunt. Inijciatur verò in ipſa anethum, aut conyza: bonum quoque eſt ſi ſimul omnia. Quòd ſi adſit etiam inflatio, cumini & apij ſemina adijcito, & quæcunque lotium flatuſque prolectant: nec non

Somnũ conciliantia.

A B C D E

A non & nitrum cribratum inſpergito. Verùm ſi in iecore vitium do-
lorq́ue fuerit: lanas ab oue ſordidas accipito, oleum verò acerbum,
aut roſaceum, & ſapâ græcam, aut creticam admiſceto: ſertulamq́ue
incoquito, atque omnibus in vnum ſuccum permixtis iecur irriga-
to. Ad lienem verò oleum cum aceto bene facit: aut ſi magis quàm
prius turbet, poſca: & pro lanis ſpongia mollis adhibeatur. nam mi-
rum in modum his gaudet miteſcitque lienis. Porrò ſi præcor-
dia interius ſint, ſurſumque trahantur, & circumten a cutis ſit:
optimum hoc remedium erit loco vnguinis, aut vnà cum ipſo craſſo
tantundem opportunum eſt. cunila verò & ros marinus incoquan-
B tur. anethum quoque non iniucundum erit. Quòd ſi cataplaſma-
tis tempus erit idoneum, oleis quidem ijſdem in ijſdem affectibus
vtendum eſt. Materia ſit autem lini ſemen, fœnum græcum, ordei
tenuis farina. Bonum eſt autem & faba, & eruum, ſi venter intume-
ſcat: pariter & milium torrefactum in ſacculo poſitum leue molle-
q́ue fomentum eſt: pinſitum verò & aqua intercutem laborantibus
cum melle & oleo & lini ſemine cataplaſma bonum eſt. Flores au-
tem & herbæ & ſemina quæcunque à me in irrigationibus poſita
ſunt, & in cataplaſmatibus eadem ſunto. Mel verò & cum ipſis bo-
num eſt, vt arida cogantur, miſceanturque ſquallentia, atque vt ca-
C lor diutius permaneat: ipſum quoque ſolum bonum eſt pro cata-
plaſmate ſemicoctum, & ad irrigandum, ſi cum aliquo humore li-
quetur: mollit enim, calefacit, flatus lot umq́ue euocat, & ardores
obtundit. Nam hæc quoque mulſa epota præſtat: hisq́ue plura
& meliora, ſi interius arteriam, pulmones, pectus, & ventrem ſu-
beat. Aſsiduè verò aluus irritanda eſt glandulis, aut illitionibus
(ſæpius enim ſicceſcit,) vt à capite materiæ detrahantur, & à pe-
ctore halitus difflentur, & alui purgamenta excernantur. Quòd
ſi multis diebus venter ſuppreſſus fuit. ipſum mulſa, oleo, & nitro
ſubluere opus eſt. Verùm ſi non ſatis phlegmones exhalationes de-
D ſierunt, cucurbitulam affigens incidito, qua parte phlegmone ex-
tumuit, & maior apparet: vnam autem, aut duas affigito, prout
phlegmone ſignificauerit, & vires præceperint: & ſanguinis detra-
hendi copiam ab his coniectare oportet. Exceſſus enim ſyncopæ
autor eſt. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem eſto,
Tertio verò ceratum cum aliquo ex oleis ad irrigandum aptis impo-
nito. Deinde epithemata in inflammatione ſi facultas ſit, ex hyſſo-
po, fœnogræco ex mulſa decocto; terebinthi arboris reſina, & cera:
olea verò in ijſdem eadem Quòd ſi nihil iſtis delirium remittat: ton-
dere caput neceſſe eſt: ſi longiſsimi crines ſint, primum dimidij: ſi
E. breuiores, ad cutim. Poſteà prius refectis viribus cucurbitula ver-
tici capitis affigenda eſt, ſanguisq́ue hauriendus: verùm prius inanis
cucurbitula interſcapulo adhibeatur. Cæterũ quoniam thoracem in

omnibus acutis morbis medicari oportet: nam prorſus ipſe cũ corde A
& pulmone laborat, primùm quidem ob ſpiritus modò calidi, modo frigidi neceſsitatem, præterea ab ardenti febre, & tuſsi, & humorum prauitate & neruorum communione, & oris ventriculi noxa, nec nõ ſuccingentis membranæ, & ſepti tranſuerſi vitio: (cor enim ſi maiori aliquo malo oppreſſum ſit, nunquam ſaneſcit) in Phreniticis vtiq; & hæc in primis mitiganda ſunt. ſiquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum, quæ in pectore ſunt, vitio exoritũr. ea verò ſunt, ſpiritus calidus & ſiccus, ſitis acris, ignis intolerabilis, qui vndique in thoracem confluit, & prauitas quidem à domeſtico calore cõmutato & maior & moleſtior prouenit. Ab alijs etiam membris in B
thoracem contributio fit: Extrema nanq; frigida ſunt, caput, pedes, ac manus: ſuper hæc autem thorax eſt. igitur humectandi refrigerandique auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmalum, aut nardus incocta ſit. Aeſtate verò & ſapa græca benè faciet. At ſi epithematibus vti oporteat: palmulæ vino auſtero maceratæ, deinde contuſæ in placentam cum nardo, polenta atque œnanthe ſuaue pectori cataplaſma fuerint. Refrigerant quoq; mala pinſita cum maſtiche & ſertula: quæ omnia cera & nardo excipiantur. Sin autem & os ventriculi torpeat, & à cibis abhorreat: ſuc cum abſinthij, aut comam vnà cum his terito, ipſo etiam in oleo in- C
cocto præcordia irrigato: & aquam, in qua maduit, aut ipſius ſuccũ ante cibum propinato duos ſcilicet aquæ illius cyathos, aut amari ſucci cyathum ex aquæ cyathis duobus. At ſi os ventriculi ardor malè habet, non ratione morbi, ſed ipſum duntaxat ab acris ſalſisque humiditatibus, ſiue à bile mordetur, atque ſiti perareſcit: lac aquæ admixtum in cibis exhibendum, heminæ videlicet dimidium vno aquæ cyatho temperatum: atque ita huiuſce lactis plurimum ſorbeat: nonnihil etiam cum pane aſſumat. Verùntamen ſi ardor hominem torqueat, & ſitis, & anxietas, & furens inſania, & frigidæ cupiditas: propinanda quidem frigida eſt, ſed non tanta, quanta in D
ardore morbo abſque phrenitide propinatur. In iſtis enim timendũ neruis eſt. itaque danda eſt, vt ori ventriculi ſubueniatur. pauca verò ſatis eſt, parum enim potant phrenitici. Cæterùm ſi in Syncopam prolabantur, nam & hoc incidere ſolet, viribus euaneſcentibus in ſudorem liqueſcente homine, omnibus humoribus extrorſum impetum facientibus, tenore ac ſpiritu fatiſcentibus: tunc cura delirij poſthabetur. ſed cùm metus ſit, ne in vaporem humiditatemque homo diſſoluatur, vnicum ſubſidium vinum eſt. celeriter enim ſubſtantiam alendo inſtaurat: & quoquo verſus ad extremitates vſq; permeat tenori tenorem apponit: & ſpiritum torpentem expergefa- E
cit: frigiditatem calore temperat: laxantem madorem aſtringit: extrorſum erumpentia atq; diffluentia coercet: olfactu ſuaue delectat:

vires

A vires demũ ſulcire ad vitá prorogandam poteſt: atq; in inſania ad irá
demulcendam optimũ eſt. Hæc omnia epotum vinũ ſimul præſtat.
iracundia nanq; molleſcente animo conquieſcit: atq; ipſimet ad re-
creandas vires cibos accipiunt: quinetiá ſe ipſos ad voluptaté replent
Nẽpe ſi iá plus tẽporis morbus extrahitur, & febris ignaua eſt, & deli
riũ in fatuitaté vertitur, & præcordia nõ vſq; adeò læſa ſunt, aut tumo
re, aut inflatione, aut duritia, ſed in capite potiſsima morbi cauſa eſt,
audacter lauare oportet, atque ſæpius caput perfundere, habitus ná-
que ſanabitur: & caput diſflabitur: & omne corpus exhalabit, Atque
ita ſiccitas obtunditur: & ſenſus caligo diſcutitur: & mens ſtabilis,
B atque inconcuſſa firmatur. Hæc vtiq; ſunt tollendi morbi præcepta,

Curatio Veternoſorum. Cap. II.

VEternoſi in luce & ad ſolis radios collocentur: morbus enim ni-
hil aliud eſt, quam tenebræ. & magis in loco calido habeantur;
ipſius enim cauſa eſt inſita frigiditas. cubile agitabile ſit. ſtragulæ ve-
ſtes, parietum picturæ, omnia ſint varia, quæcunque viſum proritare
queunt. multus habeatur ſermo: pedes premendo tractentur: vellá-
tur pili. membra ſcalpantur. Si altus ſopor obtineat, vociferandũ eſt.
iracundè increpandus eſt æger: his, quæ timere conſueuit, deterren-
C dus: quæcunque prius optabat expectabatque, annuncianda ſunt;
omnia ad ſoporem diſcutiendum contrà, atque in phreniticis moli-
enda. Quòd ad Veternoſorum euacuationem attinet: hæc nouiſſe o-
portet, ſi alteri morbo, vtpote phrenitidi ſuccedat veternus, venam
ne ſoluito: neque alicunde multum ſanguinem educito: ſed ventrem
ſubluito non ſolùm ſtercoris educendi cauſa, ſed etiam vt aliquid à
ſuperioribus partibus reuellatur, & à capite deriuetur. igitur mul-
tum inſit ſalis, & nitri. Optimum verò ſit, ſi ſublutioni caſtorium
inſpergas. imum enim inteſtinum veternoſis frigidum eſt, & ad ex
cretionem emortuum. Si non per ſucceſsionem, ſed per ſe veternus
D incipiat, & æger plenus eſſe videatur: ſi ſanguinis, vena in cubiti cur
uatura ſecanda eſt: ſi pituitæ aquoſæ, aut aliorum ſuccorum, purgare
opus eſt, cnico ex ordei cremore, aut nigro veratro ex mulſa inter i-
nitia, ſi mediocriter purgare velis. Sin autem copioſius, medicamen
ti, quod Hieram ideſt Sacram vocans: pondo drachmas duas ieiuno
dato cum mulſæ cyathis tribus: atque tantiſper expectans, quoad
purgatio confecta ſit: tunc cibos, ſi opportunum ſit, exhibeto: ſin mi
nus in poſterum diem alimentum differto. Nonnunquam ſanè &
veſperi hyeræ drachma cum aquæ aut mulſæ cyathis duobus diſſo-
luta in tempore datur. Nempe inedia malum eſt, malum eſt & cibi
E multitudo. Igitur exiguo cibo vti ſingulis diebus oportet: neq; ſu-
bito ac penitus ieiunandum eſt, os enim ventriculi per totum diem
refectione caloreque indiget. Quin etiam cibus eſto attenuans,

& aluũ leniens in iuſculis magis quàm leguminibus, gallina cõchride A
cùm herba verò mercuriali elixato, acetumque affundito, & ſuccis
iniecto, ſi fortè ſucco ptiſanæ vtendum ſit. Bonum autem ſpiritum
reddit, vrinamque citat fœniculum, apium olera, aut horum ſemina.
Item porrum acrimonia ſua proficit, & braſsica cum oleo & garo.
optimè facit & cuminum dulce cum braſsica ad flatus digerendos &
lotium euocandum. Veſica enim atque venter in quolibet morbo
irritant, atque infeſtant. Irrigationes capitis tales fiant, quales & in
phreniticis. Vtriſque enim ſenſus pleni halituum ſunt: quos refrige-
rando adſtringendoque roſæ atque hædere ſucco propulſare neceſſe
eſt: aut digerere per tranſpirationem extenuantibus, exempli cauſa B
ſerpyllo, aut aceto cum roſaceo. Si nerui doleant, & totum corpus,
ſed multò magis extrema frigeſcant: caput ceruicemque caſtorio cũ
anethino oleo inungito, atque irrigato. quin etiam ſpinam eodem,
ſicyonio, aut gleucino, aut veteri oleo admixto perfundito: nec non
& manus ab humeris incipiendo & pedes ab inguinibus perungẽdi
ſunt. Nonnullis quoque veſica eſt humectanda: quæ tanquam ner-
uus patitur, & tanquam vrinæ iter laborat: inſuper & humorum a-
credine vexatur: bilioſum enim lotium eſt. Sin autem maior tremor
adſit, & conuulſionem minetur, neceſſariò & ſicyonium oleum capi
ti ſuperfundẽdũ: ſed breuis eius vſus eſto. Quòd ſi præcordia inflã-ma C
ta ſint, cutis verò tumida, inflata, diſtentaque, aut introrſum vergen
tibus præcordijs concaua efficiatur, madefactiones & cataplaſmata
eiuſmodi ſint, cuiuſmodi in capite de phreniticis comprehendimus.
Cucurbitula minimè vtitor, ſi à phrenitide in hanc labem incidit:
audacius verò cucurbitula vti poteris, ſi ab initio morbus iſte inuaſe-
rit. Sin autem atra lingua ſit, & tumor in præcordijs appareat: cucur
bitulam affigere neceſſe eſt, poſtquàm verò interuallo temporis ſen-
ſus purgati fuerint, & alia facilius feret: capitis vertici applicare. quã-
doquidem ea parte euacuare ſine vlla virium moleſtia poſſumus. Et
flatus ſuprà infraque eliciendi ſunt. Veternus enim flatus colligit. D
& in ventriculis, & in toto corpore ignauia, marcor, animæque de-
fectus conſpicitur. Motus autem ac vigilia diſcutiendi facultatem
habent. Rutam igitur viridem cum melle & nitro contritam illinito:
magis quoque flatus digerit, ſi cum his & terebinthinæ reſinæ pars
vna miſceatur. Fotus quoque flatus prouocat aut cum ſordidis
calentibusque lanis, aut cum aſperis panniculis veteribus atque at-
tritis: aut cum ſpongia ex aqua, vbi hyſſopum, aut origanum, aut pu-
legium aut ruta incocta ſit. Euocant autem flatus & quæcunque ante-
cibos propinantur: quæ vtique pituitam bilemque ab inteſtinis &
ſtomacho educunt. Hyſſopum in mulſa elixum, dictamum creti- E
cum, origanum acria quidem ſunt, ſed eductoria, Adiantum gra-
menque flatus & lotia erumpere faciunt. Si manus & caput contre-

miſcant,

A miſcant, caſtoreum dimidiæ drachmæ pondere ex mulſæ cyathis tri
bus ad plures dies bibendum eſt: ſi bibi verò non poſsit, ad demo-
liendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta incocta ſit,
duplum in imum inteſtinum infundatur: idque per plures dies fa-
ciendum. Vltrà verò vtilitatem, quæ ex hoc prouenit (nam ſuprà
infraque flatus expellit, & nonnullis vrinam, ſtercusque detrudit)
ſi fortè in omne corpus dilabens penetrat, firmi atque robuſti nerui
efficiuntur, & habitus ad calidum ſiccumque permutat: morborum
que conſtitutiones conuertit. Optimè etiam proficit ſi in nares
inſpiretur: nam & ea ex parte ſpiritus ſternûtamentis educit. Et
B quemadmodum per veſicam vrinam expellit, ita & per nares mucũ.
Hos autẽ effectus hoc loco ſuaui caliditate præſtat, & melius quàm
alia ſternutatoria, ſcilicet quàm piper, veratrum, radicula, Euphor-
bium. Nam hæc ad primum atque vltimum attactum immitia
ſunt, & caput ſenſumque perturbant. Caſtoreum verò paulatim
adhibitum calefacit, cùm & alioqui capiti conducat: quandoqui-
dem nerui vndique ex capite oriantur: morbis autem neruorum ca-
ſtoreum medetur. Cæterùm ipſum cum aliquo aut aliquib. ex ſu-
pra comprehenſis admiſcere non ingratum fuerit. nam ſi admixtum
ſit, non protinus quidem caput mediocriter conturbauerit, diutius
C verò caliditatem accenderit. Nares proritatione humidæ reddan-
tur. odoramenta applicentur, acria quidem ad ſenſum, ſed faculta-
te calida: quale ipſum caſtoreum eſt, aut thymbra aut pulegium aut
thymum, viridia aut arida aceto perfuſa. Acribus medicamentis
pedes genuaque illinantur. Materia eſto calefaciens, & ex adiectio
ne mordens: nam vtroque veternoſis opus eſt ad calorem excitan-
dum atque vigiliam. Primum igitur vrtica crura verberato. tenuiſ-
ſimæ nanque vrticæ partes adhærentes non diu perſeuerant sed pru
ritum & dolorem non grauem inferunt: mediocriter verò ſtimulãt,
& tumefaciunt, & calorem excitant. Quòd ſi hæc vehementiora fie-
D ri volueris: lemniſticis, atque euphorbij pares portiones cum vngui-
ne gleucino illinito. Optimum quoque eſt ſcillæ crudæ laminis per
fricare. ſed à membris omne oleoſum detergere oportet: quodli-
bet enim acre minimè mordax eſt admixtum cum vnguine, (niſi id
medicamentoſum ſit,) quale eſt cyprinum, aut gleucinum, aut ſicyo
nium. Si præter hęc altus adhuc ſopor occupet: proderit ſyluaticum
cucumerem ex aceto tritum, & æquę ſinapis portioni admixtum im
ponere, acre verò eſt id cataplaſma, celeriterq; ruborem concitat:
celeriter quoque calefacere poteſt. verùm ne puſtulas vulneraq; effi-
ciendo periculum inferat, frequenter detrahendũ eſt cataplaſma atq;
E nunquid horum acciderit, inſpiciendum. Hæc vtiq; ad ipſius torpo-
rem, ac veluti demortui languorẽ diſcutiendum quolibet morbi tem
pore pręter exacerbationum inuaſiones mollienda ſunt. Quòd ſi iam

ſenſum recuperet, pondus tamen aliquod in capite inſit, & ſonus aut bombus obſtrepat: etiam per os pituita elicienda eſt. Maſtichen in primis mandendam exhibe, vt continenter expuat: poſtea rurſum vuam taminiam, granum gnidium: ſed omnium maximè ſinapi, & quoniam vſitatum eſt, & quoniam inter alia magis pituitam educit: ac ſiquis ſponte ipſum deuorauerit, quæ in ventriculi ſunt, diſijcere poteſt: poteſt etiam aluum madefacere, & flatus excernere. Etenim aliquando caſu hæc mihi euenerunt: cùm homo quidã me cõſentiẽte ipſum deuoraſſet. Bonus autẽ magiſter eſt experientia, opus eſt verò & ipſum periculum facere: imperitia nanq; timoris & cautionis cauſa eſt. Caput quoque poſtquàm ad cutim detonſum fuit, niſi magnopere proficiat: vt tranſpiret, radendum eſt: quin etiam ad vſum acrium medicaminum vt eius, qui ex lemniſtide conſtat, aut hydar, aut thapſia, aut ſinapi humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo veteri illitum capiti ſuperdandum eſt: cumq́ue horę ſpatio ibi permiſſum fuerit, ſpongijs calidis fouere opportunum fuerit. Item ex vſu erit & lauatio omnibus iam, aut ſaltem plurimis, & præcipuis ad morbi depulſionem adhibitis, adhuc tamen corpore torpente, vbi & geſtatio proderit, & frictio, & quælibet lenis corporis agitatio.

A B C

De curatione Tabis. *Cap. III.*

ISTos ſanè ſi & tabes malè habet, ocyus ſuccurrendum eſt, ad balneum deducendo, & corpus dimouendo. Tabis quoque lac medela eſt, & nutricatio, & ventris calefactatio atq; humectatio & veſicæ lenitio. Quin etiã eadem huic vitio, quæ & catocho, expediunt: ſimilis enim atq; eadem eſt horum morborum ſpecies. Caſtoreum vtique iſtis oportunius eſt atque lenius & potui datum, & illitum, & in inteſtinum infuſum. Mulieribus autem qualia his ſimilia ab vtero vitia oriantur, in libro De muliebribus morbis à nobis diſputabitur.

D

De curatione Apoplexiæ. *Cap. IIII.*

APoplexia validus planè morbus eſt. nam in omnibus exanimes ſunt, quorum & corpus & mens ſtupet. Si & ægrotus ſenex ſit (quibus familiare id vitium eſt) non enim liberatur, & morbi magnitudine & ætatis miſeria oppreſſus. Quibus autem notis morbi magnitudo conjectanda ſit, anteà à nobis poſitum eſt. Si iuuenis æger ſit: debilis eſt apoplexia, non tamen facilè remouetur. Tentanda igitur curatio eſt. Aequale ſanè adiutorium vtpote magno affectui magnum remedium miſsio ſanguinis eſt: niſi quis plusq́uã conueniat, mittendo delinquat. modum autem conjectare difficile eſt: nam ſi paulò plus detraxeris, hominem planè ſtrangulaſti, ad vitam enim tuendam his vel paucus ſanguis efficaciſsimus eſt: cũ E

ſit vitæ

A ſit vitæ corporiſque alimenti fomes. ſi minus detraxeris, quam cauſa poſtulat: nihil magni per magnum auxilium contuleris: adhuc enim cauſa permanet. Sed prꝗſtat minus detrahendo delinquere: nam ſi minus detractum eſſe viſum ſit, aliqui verò optimi ſucceſſus apparuerint, iterum venam reſcindere congruens fuerit: ſcindenda eſt autem vena in concauo cubiti, hęc enim in ſiniſtro fluida eſt. Simul quoque in puſilla apoplexia & reſolutæ partes conſiderandæ ſunt. in ſiniſtro ne, an in dextro latere reſolutio ſit. à ſalubribus enim partibus (vt dicere mos eſt) ſanguinem haurire oportet. hac enim ſanguis facilè delabitur: hac etiam à læſis partibus materia deriua-
B tur. Igitur ſi abſque euidenti cauſa attoniti reddantur: ſic de ſecanda vena ratiocinandum eſt. At ſi ab ictu, aut delapſu, aut compreſſione in hanc labem inciderint, in aliud tempus res differenda eſt: nonnullis verò ad medelam atque vitam id ſolum ſatis fuit. Cæterum ſi frigiditate multa & torpore, & ſenſuum abolitione hominem occupante vena minimè ſcindenda videatur: ſubluenda aluus eſt: quò multitudo ab inteſtinis extrahatur (plerunque enim ex voracitate & crapula in morbum talem prolabuntur) vtque humores caput occupantes reuellantur. Sublutio planè acris eſto, pituitam, bilemque ſubducens. Igitur nitrum ſolum ne habeto, ſed etiam euphorbium
C trium obolorum pondere, (qui eluendæ aluo modus vſitatus eſt:) & cucurbitæ agreſtis interanea, aut centaurij comæ decoctum ex oleo, aut aqua. Optima quoque ſublutio fuerit, mellis conſuetæ portioni ruta adiuncta, & cum vnguine elixa, & terebinthi arboris reſina, & ſal pro nitro, & hyſſopi decoctum. Quòd ſi per hęc ſubſidia paulùm excitatus homo fuerit, aut febre correptus, aut ſenſum ab illo marcore ſuſcipiens, aut arteriæ bono motu reſtituto: aut facie vtcunque meliora ſignificante: ſpes ſalutis concipienda eſt, audaciusque ſubueniendum. Interim igitur roboratis viribus, purgatorij medicaminis, quod Sacrum vocant, ieiuno maximè quidem integra potio danda
D eſt: ſi vires prohibeant, dimidium cum mulſa, & æger in lectica ſupinus collocatus agitandus eſt: ſenſim eum qui ferunt, geſtantibus: frequenter verò, quò laſsitudo arceatur: interquieſcat. ac ſi aluus liquida ſit, libens admittito: ſin ſecus, aquæ: aut mulſę cyathos duos potui dato. Sin autem & dum purgatur, nauſeabundus ſit: id ne prohibeto. nam & illa diſtentio ad expergefaciendum vigorem quendã præſtat, & pituitæ vomitus morbi cauſam euellit: ſenſum verò, & caput, & neruos repurgat ſacrum quod vocatur medicamẽ. De qualibet itaque ab initio adminiſtranda purgatione ſatis diſſeruimus. Totum verò hominem lanis inuolutum oleo ſicyonio perfundere oportet, aut gleucino veteri, aut ſingulis ſeorſum, aut ſimul mixtis.
E Sed optimum fuerit ad conſpiſſanda olea ceræ parum colliquare, atque iſta nitri ac piperis mixtione valentior reddenda eſt, ſin verò

tenuiter contrita & cribrata. At miram habet vim ad reſolutos caſto- A
reum, & illitum cum aliquo ex antedictis oleis: ſed longè potentius
eſt, ſi cum mulſa potui detur, portio verò tanta ſit, quantam in veter-
noſis nouimus. Coniectare autem oportet & ætatem ægrotantis, &
mentem an pluribus diebus bibere ſit paratus. Nempè inunctiones
irrigationibus præſtant, facilius feruntur, & magis proficiunt: neq;
enim dilabentes lectum & ſtragula inquinant, ægrotis verò id inuti-
le eſt, ſed inhærentes corpori in colliquatas partes & à calore ſorben
tur. quinetiam & ipſarum perpetuitas conducibilis eſt: nam irriga-
tio diffluit. Inunctionum autem materia eſt, quæcunque à me ſuprà
dicta ſunt: cum ipſis verò caſtoreum. Accipitur itaque reſina tere- B
binthi arboris, euphorbium lemniſtis (hoc eſt ad arce) pyrethrum
æquis portionibus: piperis, galbani dimidium, nitri Aegyptij tri-
plum, ceræ quantum ad humidam conſiſtentiam ſatis ſit. Cæterùm
medicamina multo magis, quam hæc, varia, & multo plura ſeorſum
loco ſuo tradita ſunt. Epiplaſmata quoque duris diſtentisque par-
tibus ſuperdanda. Horum ſylua eſt lini ſemen, fœnum græcum, fari-
na ordei, mel: oleum, vbi ruta, aut anethum incocta ſint: althææ ra-
dix pinſita, & in mulſa vſque ad ceræ mollitudinem decocta. Sunto
verò & tractabilia, & temperatura ſuauia. Si quidem adhuc febre va
cant, aut leuiter poſtea febricitant, poſthabita caloris cura hæc fa- C
cienda ſunt: At ſi febres acutæ ſunt, & reliquus morbus his leuior
eſſe videtur, febres verò in diſcrimen adducunt, ad has & victus ra-
tionem, & reliquam curationem concinnare oportet. Alimentis itaq;
ſummè tenuibus, & facilis coctionis veſcendum eſt, atque opportu-
nitas nunc magis obſeruanda. Et per totam curationem in exacer-
bationibus ſubtrahere, atque penitus in febres animum intendere
opus eſt. Cùm morbus autem diu trahitur, & caput in cauſa eſt, cu-
curbitula occipitio affigenda, & ſanguis largiter hauriendus: plus
enim, quàm venæ ſectio, proficit, & vires nequaquam labefactat. D
Sed prius inter ſcapulas inanem cucurbitulam admoueas: vt in con-
trarium eius, quæ in occipitio eſt, ſuccos reuellat. Nempe interdum
& gula reſoluta eſt: in qua ſola attonitis ſalutis præſidium collocatur,
deuorandis ſcilicet alimẽtis, & medicaminibus tranſmittendis. neq;
enim inediæ famisque tantummodo periculum inſtat, verùm etiam
tuſsis, difficilis ſpirationis, atque ſtrangulatus. Nam ſiquis intra os
liquidum cibum infundat: in arteriam ſubter labitur, cùm neq; ton-
ſillæ ad impulſum ciborum concidant, neq; epiglottis in proprium
locum ſubſidat, quæ arteriæ operculum à natura ficta eſt. Quapro-
pter opus eſt mulſum, aut ſuccum longa myſtilla infundentem, ſupra
que arteriam attollentem in gulam demittere: id quoque enim ad E
deglutiendũ inſeruit. Verùm enimuerò ſi ægrotus iam morti proxi-
mus ſit, ipſius adeò ceruix ſpiritusq; congelaſcunt. ideo ceruicẽ &
mentum

A mentum calefactorijs illinito & foueto. Fruſtra verò laborant, atque imperiti illi ſunt, quicunq; ſub mento cucurbitulam, vt gula dilatetur affigunt: quandoquidem non dilatatione ad impoſitionem ciborum, ſed ad degluttiendum compreſsione opus eſt, dilatat autem cucurbitula: & cùm deuorare velis, prohibet reuellens ac retrahens: cùm remittendum potius ſit quò in deuorando conſtrictio fieri poſſit. Inſuper arteriam repleri, vt ſtrangulatio fiat periculum eſt, neq; etiam ſi hac, & illa in parte gutturis affixeris, quicquam prodeſt. muſculi nanq; & nerui & tendones & venæ ante ipſum poſiti ſunt. Veſica vtique, & laxum inteſtinum inter ſe proxima interdum ad
B excernendum debilitantur, reſoluuntur, recrementorumq; ſemper plena reperiuntur: veſica verò & in maximam molem extumeſcit. Interdum autẽ ita reſoluuntur, vt purgamenta continere nequeant: per ipſa enim tanquam inanima ſuperuacua delabuntur. Tunc igitur inſtrumentum, quod Catheterа vocant, in veſicam demittere haud ſanè tutum eſt. ne corrumpatur enim veſica atque homo conuellatur, diſcrimen impendet: ſed præſtiterit cremore haud multo aluum ſubluere: cumque ſtercus ab inteſtino eiectum fuerit, iterum inijciendum eſt cum oleo caſtoreum. Spes autem vnica omnium pariter reſolutorum, ſeparatimque ſingularum partium eo vitio la-
C borantium in oleum inceſsio fuerit. quomodo verò ipſa adminiſtretur, in ſermone De diuturnis morbis exponetur.

De Comitialis acceſsionis curatione. Cap. V.

COmitialis morbi primus caſus pernitioſus eſt, ſi acutè morbus inuadit: non nunquam enim & vno die hominem perdit. Periculoſæ etiã ſũt per circuitus exacerbationes. vnde factum eſt, vt in acutorum numerũ comitialis morbus poneretur. Quòd ſi malo aſſueſcat homo, & morbus tenaciter adhærens occupet: nõ ſolum diuturnus, verùm etiam nonnullis perpetuus efficitur. nã ſi ætatis flo-
D rem vigoremq; excedit, conſeneſcit cum ægro, commoriturq; Quot quot igitur medicamina vt diuturno morbo cõueniunt, in ſermone De diuturnis comprehendentur: quotquot autem ad mortis celeritatem euitandam facienda ſunt: horũ plura in ſermone De attonitis tradid mus, venę ſectiones, alui ſublutiones, inunctiones, cucurbitulas. hęc enim vt homo expergiſcatur, valentiſsimè eff ciũt. Quotquot autem prolapſui peculiaria adiutoria inueniuntur, ea in pręſentia doce bim us Pueris itaq;, quibus ex corruptione, aut ex vehementi refrigeratione inuſitata hęc labes inceſsit: vomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundã ſuccorũ prodeſſe conſueuit. pennæ autem irino
E vnguento delibutæ nauſeã excitant. veruntamen & irino non vſque ad conuulſiones tonſillæ ſunt illinendæ. Comprimere quoque leniter ilia opus eſt, puerum in ventrem ſuſpenſum conuertendo: hæc.

enim figura ad vomitum habiliſsima eſt. At ſi vellatur, aut diſtorque atur inferior maxilla, aut manus & crura iactentur, aut vnà cũ toto corpore oculi diſtendãtur: manibus perunctis tractando demulcere conuenit: obtorti oculi dirigendi ſunt: rectæ partes ne torqueantur, ſuauiter continendæ: frigida membra lanis antiquis ſordidis, attritisque panniculis fouenda: ſedem præterea melle cum rutaceo oleo inũgito, aut cum nitro, aut reſina liquida cum his mixta: hæc quoq; leniter intra anum intrudito. flatus enim proliciunt. flatuum autem excretio huiuſce morbi in pueris medela eſt. Porrò ſi deglutire valeant: pharmacum iſtud exhibendum eſt, cardamomi pars vna, æris combuſti ſiliqua vna: hæc ex mulſa propinato, aut enim euomũt vnà cum humoribus ventriculum infeſtantibus, aut aluus ſubducitur. Optimum quoque eſt huiuſmodi linctuarium, cardamomi, ſinapis, hyſſopi comæ par modus, iridis radicis pars cum nitri duplo, piperis tertia pars: omnia cum melle permiſceto, & maxillam diducens in os infũdito: interius etiam, quàm vbi ſunt tonſillæ, quò deglutire valeant, inijcito. Hæc adeò pueris expediunt. Iuuenib. aũt & hæc quidẽ proſunt, verùm etiam potentiora his medicamina ad vomitũ deligenda ſunt, vt narciſci bulbi, ſinapis, & Hyſſopi pares partes, æris & piperis dimidio minus, quàm priora, cum melle miſcens exhibe. Hæc profectò ad leuandam exacerbationem abundè fuerint: quæ verò ad propulſandum morbum facient, in ſermone de diuturnis morbis perſequemur.

De curatione Rigoris, quem Tetanum vocant. Cap. VI.

IN præſentia lectum mollem, tractabilem, læuem, ſuauem, calidũq; eſſe magnopere neceſſe eſt: neruos enim inflexiles, duros, rigentesque morbus efficit. quin etiam cutis tota ſquallens aſperaque corpori obtenta eſt. palpebræ natura verſatiles vix oculos conniuendo protegunt. oculi intenti ſunt, in profundo conuoluti: nec non & artus ſunt deligati, ob diſtentionem immobiles. Aegroti domicilium calidum eſto etiam ſi æſtas ſit, citra ſudorem, aut reſolutionẽ: ad ſyncopam enim morbus inclinat. Neque verò ad alia magna remedia cunctanter accedendum: haud enim differendi datur occaſio. Quapropter ſiue ob refrigerationem abſque manifeſta cauſa rigor inuaſerit, ſiue ex vulnere, ſiue ex abortu mulieri inceſſerit: venam in cubito reſcindito, curans in deligando brachio laxiorem compreſsionem fieri, ſectionemque leniter & facilè expediri: ſiquidem iſta neruorum conuulſiones cient. Semel etiam crura citra defectum animæ frigusque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur: res enim frigida ſiccaque fames eſt. Propinetur itaque mulſa ſpiſſa meracior, & ptiſanæ cremor cũ melle.

Iſta

A Iſta nanque & tonſillis comprimendo minimum dolorem inferunt, & gulæ deglutiendo lenia ſunt & facilia, & ad molliendam aluum mollisſima, & ad vires inſtaurandas valentisſima. Omne corpus lanis inuoluito oleo gleucino, aut crocino ma⸗dentibus, in quibus aut roſmarinus, aut conyza, aut artemiſia incocta ſit: atque omnia & facultate & ad tactum calida ſunto. Oblinere autem corpus vnguine conuenit, quod ex limniſtide (quam adarcem eſſe putamus, (quod in ſtagnis naſcitur) & euphorbio, & nitro, & pyrethro conflatum eſt. his verò & multum caſtorei adijciatur. Bene quoque fuerit tendones lanis contegere, & ſecundum aurem & mentum loca

B perungere. nam partes hæ maximè patiuntur ac diſtenduntur. Præterea leuibus calefactorijs fouendi ſunt tendones & veſica per ſacculos milium torrefactum includentes, aut bubulas veſicas olei calidi ſemiplenas: quò locis, quæ fouentur, ſecundum latitudinem applicari valeant. Interdum coegit neceſsitas, vt capiti fomenta adhiberentur: quod neque ſenſibus vſque adeo tutum eſt, neque neruis ſalutare. ſenſibus enim quandã caliginẽ offundit multis halitib. ipſos petentib. neruos aũt replet. Quo circà modo fouẽdi quàm tutiſsimo vtendũ eſt, atq; materia haud ita multũ fœdè olens deligenda. vtique materia eſto oleum in veſicis in duplici vaſe citra nidorem feruefa-

C ctum: aut ſales tenues in ſacculo. milium enim ac lini ſemen tactu quidem lenia ſunt, ſed halituoſa & graueolentia. Ratio verò fouẽdi huiuſmodi eſto. tendonibus reſupinato ægro fomenta vſque ad verticem ſubijcienda ſunt: vlterius verò ad ſynciput ne procedito. iſte namque locus omnibus ſenſibus communis eſt: ab ipſoque tanquam ex fonte õmnia adiumenta, omnes noxæ ſcaturiunt. Quòd ſi epiplaſmata tendonibus ſuperdanda ſunt: erectum occipitium eſto: nam ſi magis ſurſum verſus impoſueris, caput exhalationibus complebis. Materia ſit autem epiplaſmatum lini & fœnigræci ſemina. Poſt epiplaſmata verò vtilis fuerit cucurbitula occipitio ab vtroque

D ſpinæ latere adhibita. Sed parcè admodum flamma accendatur: nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpreſsio, doloris conuulſio niſque autor eſſe ſolet. Igitur diutius trahere præſtat, ac molliter magis, quàm plurimum breui tempore. ſic enim tibi in conuexum locus ſine dolore attolletur, qui concidendus eſt. Scopus autẽ modi ſanguinis extrahendi tibi vires ægrotantis proponantur. Hæc vtique rigoribus, qui ſine vlceribus fiunt, remedia conueniunt. At ſi ex vulnere conuulſio facta ſit: pernicioſum profectò id eſt, ægreque de ſalute ſperari poteſt: nihilominus tamen opem ferre decet: quandoquidem nonnulli & adhibitis remedijs mortem euitarunt. Opor-

E tet igitur vltra cæteram medelam & vlceribus conſulere cum calefacientibus, quæcunque à me iam dicta ſunt, irrigando, & fotibus, & cataplaſmatis & medicamentis, quæcunque & facilè calorem exci-

tent, & humectando pus abundè moueant. Vlcera enim in rigore A
ſicca & ſquallida ſunt. Accipito ergo thuris mannam, polij comam,
terebinthi pinique arborum reſinam, althææ radicem, & rutam co-
nyzamque herbam: hæc in cataplasmatis commiſcere opus eſt. alia
liquando, alia, quæ puluerea ſunt, inſpergendo, alia in oleo prius
macerando. althæam verò in mulſa ante contuſam decoquito.
Inſpergendum eſt etiam vlceri caſtoreum: neque exiguus inde in to-
tum corpus calor emanabit. Horrores enim ab vlceribus prode-
untes malefici ſunt. Perungendæ quoque ſunt nares, caſtoreo
cum croc... o vnguento permixto: quin etiam caſtoreum trium obo-
lorum pondere aſſiduè bibere expediet. verùm ſi ab hac potione B
gula laboret: interijcienda eſt laſerpitij radicis exhibitio ponderis
tanti, quanti & caſtoreum dandum eſſe diximus: aut myrrha dimi-
dio minus, quam laſerpitium. ſed omnia cum mulſa potanda præ-
beantur. Quòd ſi cyrenaici laſerpitij lachrymæ copia tibi fiat:
hanc opus eſt melle cocto inuolutá ad erui magnitudinem deuoran-
dam dare. ita enim optimum factu eſt, quò palatum præteriens ægro-
tum lateat: acris eſt enim, ructumque inſuauis ac fœdè olens exci-
tat. ſi neque hac ratione deuorari poſsit, in mulſa eliquata propine-
tur. Omnib enim potionibus, quæcunque calefacere, humecta-
re, diſtentionem laxare, & neruos remollire aptæ ſunt, hæc haud C
dubiè valentior eſt. Cæterùm ſi nihil ægroti deglutiant, in anum
caſtoreum cum oleo dandum eſt: hoc etiam anus cum vnguine aut
melle illinendus: hoc item veſica irriganda, & cum cera liquato vt
craſsius reddatur, perungenda. Sin autem flatum ſtercusque edu-
cendi tempus adſit: purgatorij, quod Hieram, id eſt, Sacram vo-
cant, drachmas duas cum mulſa, & oleo in ſedem inijcito. Nã præter-
quam quòd illa euocat: inteſtinum etiam & inferiorem ventrem ca-
lefacit ac fouet. varium nanque & calidum medicamentum hiera eſt.

De curatione Anginæ. Cap. VII. D

DVæ anginæ ſpecies reperiuntur, Altera cum caliditate, & ma-
gna tonſillarum inflatione, & extrorſum verſus tumefactione:
quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adiacentes particulæ in tumo-
rem efferuntur: Altera iſtis locis collapſis, & ſubmiſsis efficitur ſed
interius compreſsio maiore ſtrangulatu diſcruciat: vt interna inflam-
matio ad cor vſque pertinere videatur. Huic quàm celerrimè occur-
rendum eſt, nam & hac celerrimè ægroti rapiuntur Igitur ſi crapula,
& ebrietas in cauſa ſunt: eodem die inferius humorem inijcito: is q;
duorum generũ ſit, alter vſitatus, quò ſtercora educantur: alter eiuſ-
modi, vt aliquas à tonſillis pectoreq; humiditates euellere poſsit. ne- E
que tamen in cæteris ... eracior eſto: ſed centaurij & hyſſopi de-
cocta infundenda ſunt. hæc enim & pituitam educere ſolent. Si te-
nuis

A nuis autem victus præceſſerit: ſcindere cubiti venam expediet: & la-
tior ſectio, quò maiore cum impetu, copioſiorque ſanguis emanet,
facienda eſt. Huiuſmodi nanque profuſio minimè quidem ad calidi-
tatem mitigandam ſatis eſt: ſed ſtrangulatum ſoluere, & reliqua o-
mnia diminuere valet. Haud ignobile quoq; adiumentum præſtat, ſi
ad animæ vſque defectum ægrum perduxeris. vſq; eò tamen, dum
ne anima deficiat. quandoquidem nonnulli ſecta vena ab animi de-
liquio vita exceſſere. Item vinculis ſuprà talos & genua conſtringen-
tes opitulabimur. Optima quoq; ſunt vincula ſupra brachialia verſus
cubitos, & ſuprà cubitos verſus humeros. At ſi deglutiēdi via expedi-
B tiſsima ſit: elaterium & cum mulſa. & cum ſero lactis, quantū ad pur
gandum hominem ſatis ſit, præbeatur. alijs enim purgatorijs elate-
rium in his ægrotis præſtantius eſt. Conferunt etiam cneorum ſeu
thymelæa, & ſinapi: ſiquidem hæc ambo ventrem repurgant. ad hæc
verò ſi inflationes ſubſederint, linguam ad palatū reflectens, ipſius ve-
nas reſcindito. quòd ſi promptè multusq́ue ſanguis defluat: inter a-
lia remedia hoc magis proderit. Irrigationes vtique locis inflamma-
tis primum quidem aſtringentes, quò retrorſum materiæ labantur,
conueniunt. quam ob rem lanæ ſordidæ cum æſypo vino madentes,
& oleo ex immaturis oliuis expreſſo accipiantur. Quin etiam cata-
C plaſmata irrigationibus ſimilia ſunto, exempli cauſa palmulæ vino
madefactæ tonſæq́ue cum roſarum folijs, quò ſit autem viſcidum &
molle cataplaſma: etiam ordei farina admiſceatur: aut lini ſemen, &
mel, & oleum vt omnium mixtura fiat. Quòd ſi ad ſuppurationem
veniat: calida admouenda ſunt: quibus & in altera anginæ ſpecie v-
tendum eſt. adeſto igitur fœnigræci farina, & manna, & reſina, quæ
liquari poſſunt: & polij coma inſpergatur. nec non & fomentum ca-
lidum adhibeatur ſpongijs decocto lauri baccarum hyſſopiq; madē-
tibus. Ad mouendum pus autem efficaciſsimum eſt columbinus fi-
mus tenuiter per criſeram. id eſt, lineum ſacculum inſtar pulueris
D tranſmiſſus, ac ſuper inſperſus. idem & caninus eodem modo præ-
ſtat. Ex mulſa verò cum lentis, aut hyſſopi, aut roſarum, aut palmu-
larum, aut ſimul omnium decocto collutiones fiant. Illinendū præte-
rea totum os eſt vſq; ad intimas fauces ſimplicibus quidem, vt moro
rum, aut malorum punicorum aqua maceratorum ſucco, aut palmu
larum decocto: compoſitis verò medicamentis, vt Diamoro, quod vo
cant, aut eo, quod ex Beſaſa, id eſt, ruta ſylueſtri, & ſucco rhois com-
ponitur: aut Diachelidonio. id eſt, ex hirundinibus confecto medica
mento. Sin vlcera cruſtoſa ſint: collutiones & gargariſmi fiant ex
hyſſopi in mulſa, aut pinguium ficorum in aqua decocto: præter hæc
E amylum percolatum in mulſa, aut in ptiſanæ tragíue cremore. Si
Angina cum concidentia, quæ erat altera ſpecies, occupet: ab inte-
rioribus extrorſum omnia euocanda ſunt, & humores, & caliditas, &

omnis caro, vt totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes A
ſunto cum ruta, & anetho: nitro inſperſo: Et cum his ſuperius memorata cataplaſmata. Proficit etiam ceratum ex nitro & ſinapi ad calorem excitandum ſuperdare: calor autem exterior huiuſmodi vitium tollit, ſed in collo tumor extuberat. Tumor autem foras in ſublime elatus à pulmonis inflammatione liberat, intus verò abditus anginam patientibus pernicioſum malum eſt. At quicunque ſtrangulationem ab angina verentes, quò laxius ſpiritus duceretur, arteriam ſecuerunt: non ſanè experimento rem comprobaſſe videntur. Quippe caliditas inflammationis maior ex vulnere efficitur, ſtrangulatum adauget, tuſsimq́ne commouet, Quin etiam, ſi alioqui periculum id B
euaſerint: vulneris oræ in vnum coaleſcere nequeunt. ambæ enim cartilagineę, atque inter ſe inglutinabiles ſunt.

De Curatione columellæ. Cap. VIII.

Vitiorũ, quotquot columellam infeſtant, Aliqua per ſucceſsonẽ curare neceſſe eſt: ſed de eorũ chirurgia diſputare ad præſentem locum non attinet: Aliqua, vtpote acuta, medicamentis ſananda ſunt, nam facilè ſtrangulant, & difficultate ſpiritus aliqua iſtorũ hominem perimunt. Talis eſt vtrique, quã Vuam & quam Columnam dicimus: vtraque enim cum inflammatione, craſsitie longitudineq́; C
ſuboritur ita, vt in arteriam pendulę fiãt. Aequabili ſane craſsitudine à baſi ad ſummum vſque palatum columna, inæquali verò vua conſtat. huius enim ad palatũ baſis gracilis eſt, in extremo teres et craſſa, rubẽs aut liuida. iccirco & Vuæ appellationẽ id vitium ſortitum eſt, Quapropter his maturè opẽ ferre decet: celerrima nanque à ſtrangulatu pernicies impendet. Proinde ſi ęgroti iuuenes ſunt, à vena cubiti ſanguis detrahendus eſt: vtque largius euacuetur, maiore plaga vena aperiatur. ſiquidẽ huiuſmodi ſanguinis detractio à ſtrangulatu, tanquã à laqueo, ægrotantem liberat. Subluenda quoq; aluus eſt initio, ri lotione primũ: deinde aliàs atque aliàs acriore, vſq; eò dum ali D
quid à ſuperioribus partibus deriuetur. Circumdentur & vincula adſtringẽtia ex tr emis cruribus ſupra malleolos & genua, necnon & humeris ſupra brachialia atq; cubitos. Quòd ſi ſtrangulatio inualeſcat, cucurbitula occipitio atque pectori adglutinetur. & iſtarum aliqua incidatur: omniaque adminiſtrentur, quæcunq; à me in capite De angina pręcepta ſunt: cùm eadem in vtroq; vicio ſit mortis ratio iiſdẽ præterea intra os medicamentis & adſtringentib. & mollientib. & exteriori fotu, & cataplaſmatis, & oris inunctionibus vtendum eſt Circum columnam verò, aut circũ vuam adſtrictoriũ rhoi ſuccum, acaciam melle aut aqua diſſolutam, hypocyſthida, terrã Samiã, Lemniamue, aut ſinopicam rubricam, atque omphaciũ ponito. Si vlcero E
ſa ſit vua, gummi & amylum roſarum aut palmularum decocto liquefacta

A quefacta: item ptiſanæ aut tragi cremor adhibeantur. At in columnæ curatione aliquanto plus valentiorum medicaminum adijcito, quæ ex myrrha, coſto, atque cypero componantur. Nam id genus acria columna tolerat. Verùm ſi nõnullis locus iſte purulētus effectus eſt, atque palati oſſa computruerunt: hi longo temporis interuallo vitam finiunt. Sed horum auxilia nobis alio loco pręcipientur.

De Curatione peſtilentium in faucibus morborum. Cap. IX.

HOrum vitiorum curatio cum alijs tonſillarũ affectibus qua cõmunis eſt, qua propria. In inflammatione & ſtrangulatu purga
B tio per clyſteres, venæ ſectio, irrigationes, cataplaſmata, fotus, deligationes, cucurbitulæ, omnia demũ eadem, atq; in ijs, conueniunt. Illitiones autem acriorum medicamentorũ faciendæ ſunt: neque enim vlcera quieſcunt, neq; cruſtæ in ſuperficie fiunt. Verum ſi ab his ſanies ad interiora deſtillet: celerrimę partes, etiam ſi integræ erant, vlcerantur: celerrimeque vlcera interius depaſcendo ſerpunt, atque hominem perimunt. Porrò igne vitium adurere, iuuat, ſed imprudētis eſſe id facere propter Iſthmum iudico. Sed medicamentis igni ſimilibus, quò & depaſtio coerceatur, et cruſtę decidant, vtendũ pręcipio. Ea verò ſunt alumen cum melle, galla, balauſtiũ arida cum inul
C ſa. Hæc eadem calamo, aut penna, aut craſſo & oblongo caule, quò medicamina ad vlcera perueniãt, inſpiranda ſunt. Optima ſanè eſt & chalcitis vſta cum trita cadmia ex aceto. eſto autē cadmia portione dupla: & rhei radix cum aliquo humore. Præterea ne vlcerum compreſſio fiat, cauendum eſt: ab ea nanque & humeſcunt, & magis exedunt. Hac de cauſa opus eſt pinna medicamenta arida inſpergere: liquida verò liquentiſsima reddētem in gurgulionem infundere. At ſi cruſtę iam reſoluuntur, & vlcera rubida fiunt: tunc conuulſionis maximè periculum ſubeſt. reficcãtur enim plerunque vlcera, & cum his nerui diſtenduntur. Itaque lacte cum amylo, & ſucco ptiſanæ, aut tra
D gi, aut lini ſeminis, aut fœnigręci remollire madefacereque conuenit. Quibuſdam & columella vſque ad palati os exeſa eſt: quin etiam tonſillę ad baſim vſque & epiglottida. ac propter cicatricem deuorare neque ſolidum quicquam, neque liquidum poterant Sed & ipſũ, quod bibebat, interdum repercuſſum hominem fame necauit.

De curatione Pleuritidis, ſeu morbi lateralis. Cap. X.

NVlla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus valē
E ti remedio ſuccurramus, datur occaſio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoq; ſuccingentis mēbranæ in peius vrget, nec nõ & tuſsis pectus caputq; concutiens vires proterit. Quo-

N.

circa eodem potiſsimum die vena cædenda eſt. Sin auté ex ingurgi A
tatione ciborum potusque ægritudo prouenerit, inedia diem vnum
ægroto imperanda. pòſt, ſanguinem à vena mittito, quę in cauo cubi-
ti eſt, non eius, qui ſecundum rectum in ceſſum inflammatis coſtis op
ponitur: præſtat enim maximè procul abducere. Sanguinem veró ne
vſq; ad animæ deliquium fundito: nam ſi refrigeratū corpus animi
deſtituitur, pulmoniam inuadere periculum eſt. Humores enim ex-
teriori caliditate attractioneque priuati, in penitiores partes relabun
tur. Item pulmo rarus, calidus, ad trahendumque valentiſsimus eſt:
coſtis etiam proximus, earumq; doloris eſt particeps. Verùm morbi B
pulmonis pleuritidi ſuccedentes non vſque quaque ſalubres ſunt
Pleuritis verò à pulmonis vomica exoriēs benignior eſt. Quapropter
cùm mediocriter ſanguis effluxerit, interiecto ad recreandū hominē
temporis ſpatio, iterum detrahere opus eſt: ſi bene quidem habeat,
eodē die, cùm longa remiſsio fit, ſin minus, poſtridie. Quòd ſi neq; fe
bris remittat, (ſæpe enim diem vnum febris occupat, & augetur,) ter
tio die in ſecunda remiſsione, in qua & cibi dandi ſunt, ſanguinem
mitte: totum hominem vberius perungens, coſtisque oleum molle in
fundens cum calido vnguine ex rutæ anethiue decocto. Ipſum verò
latus admodū leniter irrigandū eſt, ſed nonnullis & dolor & inflam C
matio erupit, vt eorum locorum affectus eſſe videretur: cùm tamen
ad interiorum vitiorum incrementum ſit. At in præſentia de alimo-
nia, quemadmodū & de vniuerſa curatione, quò nihil in ea delinqua
tur, ſermonē habeamus. in alimentis enim medicamenta ponentur:
quin imo in alimētis medicamēta ſūt. Itaq; genere calidus humidusq;
cibus eſto, lenis, æquabilis, abſterſorius diſſolutorius: pituitam ſol-
uendi, extenuandiq; poteſtatem habens. Proinde cibarijs omnibus
ptiſana anteponatur, initio quidem, quò ipſius craſſamentum ſoli
dumque reijciatur, in cremorem percoletur, ſoloq; cum melle condi
atur. ab ipſa verò vſitata ad voluptatē varietatēque parandam medi D
camina remoueantur: in hac enim ægritudine ſolus cremor ſatis eſt.
Quippe humectare, calefacere, pituitam ſoluere & detergere. per ſu-
periora ſine moleſtia, quæcunque euocanda ſunt, euocare, facile quo
que ventrem ducere ſola ptiſana poteſt. Ipſius verò lenitas blanda eſt
& ad deuorandum habilis. ipſius etiam lentor caliditates mitigat,
membranas mundat, tuſſes cōcoquit, omnia emollit tales ordei virtu
tes ſunt. Halica verò ſecundū gradum occupat: quæ cùm pauca quæ
dam cum ptiſana communia poſsideat, ob ea probatur, optimaque cē
ſetur. Lentor enim, lenitas, ſuauitasque in deuorando vtrique com-
munia ſunt: in cæteris omnib. halicam ptiſana antecellit: ſed ea quo E
que ſimplex cum melle ſolo conficiatur. Tragi pręterea boni ſunt.
Deterior ipſis oryza eſt: quoniam ſiccat & exaſperat: potiusq; coſta-
rum purgationem ſupprimit, quàm facilem reddit. Optimus quoq;
eſt

A eſt panis aridus, contuſus, per ſubcerniculum tranſmiſſus, bene tẽperatus, concoctu facilis: cum mulſa, quantum ſatis eſt, alimenti præbet. Nempè ſi iamdiu morbus producitur, cum dictiſque cibarijs homo labare cœpit: ptiſana ex ordeo præbeatur bene trita, bene cocta: condiatur verò anetho, ſale & oleo tenui, puro, non viſcido, non exaſperante. At non multum olei cum ptiſana coquere præſtat. nam & ſorbitionem pinguem reddit, & prauitatem oleum deponit: longa enim decoctione in cremorem ordei abſorptum amplius non apparet. Item porrum cum ſua coma, & amygdala amara cum cremore incoquantur. Ita nanque ferculum ad ſpirationem expediendam cõ-
B modum medicamentoſumque ab his efficitur. Porri autem cum cremore comeſti vtilitatem iuxta delectationemq; ſummam afferunt. Iam verò et ouorum bonum ſuccum creantiũ opportunitas adeſt. ac ſi humida copioſaque per os materia feratur: ſulfur ignem non expertum nitrumq; in oua inſpergito. Sed mirificè proſunt oua nuper à gallina edita ex igne, igne carentia: quippe à matre caliditas in eſt igne quidem humidior, ſed ægrotanti familiarior, vtpote animal ab animali. Sin autem pituita glutinoſa ac tenax ſit, in oua oleum infundito, ac reſinam ſiccam pineam, quò ſulfur melius reddatur, inſpergito: nec non & terebinthi reſinam eliquato. Piper præterea in
C ouis, in ptiſana, in omnibus epulis, & quæcunque piperi ſimilia ſunt benè proficiunt, Inter carnes extremi pedes in cremoribus eliquati, columbæ, gallinæ elixæ, porcorum cerebra cum omento quidem toſta, ſine illo vero nidore vacantia. Si inter ſpirandum æger ſtrepitum non reddit; dandi ſunt etiam marini piſces aut ſaxatiles quicquid optimum regio ferat. Verum ut neque cupiditate delinquat, neque victus tenuitate contabeſcat, ex fructibus malum concedito in aqua, aut mulſa elixum, aut cum adipe aſſatum: ſed coriũ & interiora aſpera cum ſeminibus abijciantur. Tempore quoque illo, quod Horam græci nominant, fici, & alij id genus fructus conce-
D dantur, quatenus ſcilicet innoxij ſunt, quin potius adiumentum præſtant. Hæc ſanè de alimentis abundè ſint. Lateri autem lanæ ſuperdẽtur ſulfure fumigatæ vnguine delibutæ, in quo anetũ rutaúe incocta ſit. Iugiter his latus madefaciendum, cataplaſmatiſque ante cibi aſſumptionem tegendum eſt. præter vſitata cataplaſmata ſertulam in mulſa elixam accipito, cui papaueris carnem incoctam commiſceto, mannę quoque puluiſculum inſpergito. At ſi humidius ſputum copioſumque reijcitur, lolij farina, aut irionis commiſcenda eſt: & nitrum inſpergendum. Cæterum ſi morbus productior ſit, dolor eſt pertinax, & humida ſit expurgatio, tunc puru-
E lentum hominem fore ſperatur: itaque ſinapi & cachrys cataplaſmatis admiſcenda ſunt. Sed ſi penitiores locos ægroti frigidos eſſe perſentiunt: acetum affundito: illud autem efficere operæ precium eſt,

N 2

vt cataplaſmatum calor diu efficax permaneat. melior eſt enim id genus caliditas,quá cataplaſmatum innouatio. Proinde calefactiones in ſacculis ex huiuſmodi, vt pote ex milio fiant, aut ex calenti oleo in veſica incluſo. Omnis verò fotus machinatio, ne pondera dolori dolorem adijciant, leuis eſto. his enim leuibus & aſſumpto cibo, cum dolor infeſtat, vti nihil prohibet. Iam verò poſt hæc etiam ad mouendæ cucurbitulæ occaſio adeſt: Sed hoc poſt ſeptimum diem facere optimum fuerit : ante ne feſtines. haud enim placidi morbi ſunt quicunque ante ſeptimum cucurbitam requirunt. eſto autem magna, omni ex parte lata, dolentem locum ambire valens. quippè cùm haud interius deſcendat dolor, ſed in latitudinem diffuſus ſit. At flamma ſub cucurbita multa eſto: quò non ſolum attrahat, verum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne ſcarificandum eſt, tantumque ſanguinis, quantum vires permittunt, detrahendũ. multò verò plus eſto, quá ſi alia de cauſa de præcordijs ſanguinem haurires. nam maximè perſpicuum eſt, quod in lateris morbo vexatis à cucurbita percipitur adiumentum. Sal quidem, aut nitrum in ſcarificationibus mordacia ſunt ac dolorifica, ſed ſalutaria. Quapropter conſiderandæ ſunt hominis vires & ingenium : nam ſi forti animo ac tolerans ſit : ſal inſpergendus eſt, non ipſis vulneribus ita, vt ipſa contingat: ſed ſuper linteolum oleo madidum inſpergatur. id verò ſuper locum ſcarificatum extendito: humiditates enim ex ſalis colliquatione manantes minus, quàm ſal, mordaces ſũt Sed multo oleo perfundendum linteolum eſt, quò huius lenitate morſionis dolor retundatur. Secundo die autem cucurbitam affigere mirificè iuuat: vt ex vulneribus tenuis quædam ſanies extrahatur. id verò priore cucurbita multo eſt efficacius, multoque magis vires conſeruat, neque enim ſanguis, aut alimentum, ſed ſanies emanat. Atque id quidem facito, cùm prius vires exquiſitè perpenderis. Die tertio ceratum cum cyprino oleo & rutaceo imponito. Quòd ſi vlterius purgatione ſputa indigeant: in ceratis reſinam eliquato aut ſulfur ignem non expertum admiſceto: atque iterum fotum loco adhibeto. Porrò modus cucurbitæ talis eſto. fictile vas habendum eſt, leue, lateri congruens, latum: aut æneum. Id pronum in labra dolentibus locis circumponito: flammam verò multam cum oleo ſubijcito, quò viuens flamma in longum tempus ſufficiat. Vaſculi autem oras carni ne imprimito, ſed ad difflationem tranſitus aliquis eſto quò minus ſuffocata flamma extinguatur. diutius verò illam accendere licet. nam intra vas illud incluſa caliditas optimum fomentum eſt, & bona ſudoris prouocatio. Neq; verò medelam inferioribus partibus adhibendam negligere oportet: viris quidem in anum rutaceũ oleum, mulieribus autẽ & in vterum infundendum eſt. Perpetuò ſanè quę bibuntur, ac deuorantur, ſunto mulſa cum ruta & ſucco ptiſanæ,

A næ, ſi continenter tuſsit: vt in alimento medicamentum ſit. Verùm ſi
nondum alimenti prębendi tempus adſit, aliquod compoſitú, quod
Picerium Græci dicunt, accipiatur ex varijs conſtans, cùm melle
ad conſiſtentiam decoctum. Globulos autem fabæ magnitudinem
ęquanies, turbinatosque dare oportet ſub lingua continendos, huc
atque illuc iactandos: vt non deuorabile, ſed eliquabile ſit. Suaue
quoq; eſt id, quod ex papauere cum melle ac ſertula campana medi-
camen conficitur lene, atque ſomniferum. Hæc vtique & ante cibi
aſſumptionem, & aſſumpto cibo, & poſt ſomnum ipſum præbenda
ſunt: ſed ieiuno medicamentoſa exhibeantur: Quale eſt, quod hæc
B accipit, vrticæ, lini ſeminis, amyli, nucis pineæ, cuiuſque contriti
cyathum, amygdala amara numero vigintiquinque, totidem & pi-
peris grana. oportet autem hæc torrere, ac trita cum melle ad ecleg-
matis temperaturam permiſcere. horum detur myſtilla vna, ſi liqui-
da crudaq; excreat, myrrhę pondo drachmas duas, croci pódo drach
mam vnam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra ſub-
igito. id ſanè medicamentum & ante cibi acceptionem, myſtillæ di-
midiatæ menſura dari debet. bene facit in longo lateris morbo, quan
do & oxymel dare conuenit, ſi ſpirandi vrgeat difficultas. Frigidam
verò aquam quicunque medici pleuriticis conceſſerunt, neq; qua ra-
C tione id fecerint, aſſequi valeo, neque experimento confirmare, quip
pe ſiqui à frigida periculum euitarunt, hi profectò mihi non labora-
re pleuritide viſi ſunt. Verùm apud vetuſtiores etiam medicos ſpe-
cies quædam concurſus pleuritis, ſeu Lateralis morbus vocabatur:
cùm bilis eſſet excretio cum dolore lateris, & exigua febre, vel etiam
ſine febre. Huiuſmodi ſanè affectus nomen quidem pleuritidis, rem
verò non obtinet. Quinetiam ſpiritus nonnunquam in latere conclu
ſus ſitim, dolorem, prauum, mollemque caliditatem excitat: id quo-
que vitium ignari homines Pleuritim nuncuparunt. His nempè
frigida aqua remedio eſſe poterit, cùm proſpera vtentis fortuna ex
D tincta ſitis erit, bilis ac ſpiritus per inferiora ſubducetur, & dolor &
caliditas exhalabunt. Verū in lateris inflammatione & ſuccingentis
membranę tumore nonſolum frigida aqua, ſed etiā frigida reſpiratio
noxia eſt, Itaq; ſi ex prius tradita medendi ratione incolumes eua-
dunt pleuritici, paulum tamen adhuc tuſsiunt, & caliditas ſubinde
repetit, atq; infeſtat, ad hæc penitus diſcutienda maturan
dum eſt. aut enim quæ relinquuntur, recidiuas faci-
unt, aut ad ſuppurationem conuertuntur.

ARETAEI CAPPADOCIS
DE ACVTIS MORBIS CVRANDIS,

Liber Sextus.

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

In hoc libro continentur.

Curatio Pulmonariæ.	Cap.	I.
Curatio Reiectionis ſanguinis.	Cap.	II.
Curatio Cardiaci affectus.	Cap.	III.
Curatio Choleræ.	Cap.	IIII.
Curatio Voluuli.	Cap.	V.
Curatio Acutorum Iecoris Affectuum.	Cap.	VI.
Curatio Acuti morbi Venæ & arteriæ dorſi,	Cap.	VII.
Curatio Acuti Renum morbi.	Cap.	VIII.
Curatio Acutorum Veſicæ vitiorum.	Cap.	IX.
Curatio Vuluæ ſtrangulatus.	Cap.	X.
Curatio Satyriaſis.	Cap.	XI.

Curatio Pulmonariæ. Cap. I.

PEracutum lethaleq́ malum eſt inflammatio tumorq́ue
pulmonis: quas ſtrangulatus breuis conſequitur. Igitur
æquis reſiſtentia viribus, matureq́ ferenda ſubſidia ſũt.
protinus in cubito venæ aperiantur, ſiue vtraque in dex
tra videlicet, ac leua manu, idq́ue potius: ſiue vna tan-
tum, & ea maior. quò ab vtraq́ue pulmonis regione humiditatum re
uulſio, non tamen vſq; ad animi deliquiũ fiat: ſtrangulatum enim D
animi deliquium auget. Cæterùm ſi vel paulum reſpirauerit: tunc
ſupprimendus ſanguis eſt, ac denuò poſtea mittendus. nam ſi à ſan-
guine morbi cauſæ prouenerint: eas venæ ſectio tollit. Atqui ſeu pi-
tuita, ſeu ſpuma, ſeu quæuis alia humiditas tumefaciat: venarum ina-
nitiones ampliorem pulmonis locum ad reſpirationis tranſitum effi-
ciunt. opus eſt autem etiam humores & flatus poſt venæ ſectionem
deorſum verſus trahere, nitro, melle, ruta, reſina terebinthi liquida
ſedẽ oblinẽdo. ſed miſsionis ſanguinis loco, ſi quod maius impedimẽ
tum ſit, acrem ſuccum per clyſterem in ſedem immitto: vt puta, ſa-
lem cum nitro, aut terebinthi reſinam cum melle. Ruta quoque in E
oleo, & hyſſopum in aqua decocta: Item cucurbitæ ſyluaticæ car-
nes interiores in aqua excoctæ conueniunt, Præterea inanes cucur-
bitulæ

A bitulę egregiè faciunt, ſi tergo, dorſo præcordijsq; vbiq; adhibeantur. quod ſicubi pectus carnulentum ſit, quò minus circùm oſſa cutim cucurbitula incumbens affligat, ibi eam affigito. nam ſi ad quancunque partem corporis humores diſtrahantur, & ſpiritus ad extima euocetur, quibus pulmo opprimitur: aliquod mali ſolamen inuenias. omni enim ex parte Pulmonaria obſidenda impugnandaque eſt. Verùm neque vllum ex his medicamentis, quæ ore ſumpta conducunt, deſpiciendum eſt. quippe ea eſt natura pulmonis, vt ſiue rectè valeat, ſiue ægrotet: ad ſe humores alliciat. Quocircà eiuſmodi medicamenta præbeantur, quæ humores ad tranſpirandum attenuent,
B lubricos fluxilesque ad extrudendum efficiant. Propinetur quidem celeriter iuuandi cauſa nitrum cum hyſſopi decocto, aut muria cum aceto & melle, aut ſinapi humidum cum mulſa. ſingulis autem iridis radicem & piper inſpergere auſo benè cedit. item hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto. Quòd ſi interdiu inſomnes ſint, & noctem quoque totam peruigilent, ne hominem furor corripiat, metus eſt: varijsque ſomnificis medicamentis, niſi ægritudo remittat, vti decet: quo medicamenta in tempore data morbi acerbitatem leniant & obtundant, multa verò ſoporifera ſunt. At ſi in ſtrangulationis impetu, iamque aduentante interitu medicamen præbeas: apud tuos
C contribules mortis eius autor appellaberis. Alimenta pariter eiuſmodi eſſe debent, acria videlicet, tenuia, craſsitudinem diſsipantia, extergendique facultatem habentia: Inter olera porrum, aut cornicis pes, aut vrtica, aut braſsica in aceto incocta. Inter frumentacea verò ptiſanæ cremor parum origani, aut hyſſopi, nec non piperis ſed plus nitri loco ſalis accipiens. Alica præterea mulſæ incocta prodeſt. Omniaque per elixationem flatum abijciant: flatus enim vomica pulmonis laborantibus infeſti ſunt. Vinum, ſi febre vacant, quod haud ita multū adſtringat, potui detur: quippe denſat corpora adſtrictio: Iſtis verò membra potius laxanda ſunt, ſputique eductioni magno-
D pere ſtudendum. Sed in totum potus modicus eſto, cùm pulmoni madefactio inimica ſit: quoniam à gula atque ventriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut ſale contegatur. Optima inunctio eſt ea, quæ ex adarce fit. Sinapi etiam aridum, & cū cerato humido prodeſt. Atque in ſūma & humores & calor, & ſpiritus foràs educendi ſunt. Huic rei opitulantur acrium olfactus atq; illitio, & extremorum deligatio. Hæc facienti niſi morbus cedat, de hominis ſalute actum eſt.

De ſanguinis Reiectionis curatione. *Cap. II.*

E OMnes ſanguinis effuſiones haud mite vitium ſunt, non modi ſolū ratione, vt ſi per fracturam, aut eroſionem, verum etiam ſi per rarefactonem effunditur. neque ſi ex pectore, aut pulmonibus

aut ſtomacho, aut iecore fertur, periculoſum eſt, è capite verò ſi defluit, minorem noxam affert: ſanguinis enim exitus eſt: ſanguis autẽ omnium eſt alimentum, omnium calor, omnium color. terroremq́; incutit, ſanguinem ab ore vtcunq; manantem intueri. malumq́; eſt, ſi à primario viſcere: peius verò ſi ob fracturã, aut eroſionem profunditur. Huius itaque vitij medicus ad opem ferendã maturet, neceſſe eſt. Inprimis quidem aerem frigidiorem ad reſpirationem deligito, conclaue non titubans, cubile firmum, quò nullam in partem quatiatur, inhabitet: cõcuſſiones enim malum exaſperant, ſtratum ſolidum haud multũ cedens, neque profundum, neque calidum eſto. poſitus figuraúe corporis erecta ſit. ne ſermocinẽtur, neúe ſermones audiant. animi abſit perturbatio, ſed contra oblectamentis leniatur: ſiquidem id genus ægrotos magna animi conſternatio corripit. quis enim vomens ſanguinem mortem inſtantem non perhorreſcat? Igitur ſi ſanguine referti ſunt, & venas prominentes habent, in qualibet ſãguinis profuſione venam pertundito. nam ſiue ex fractura, ſiue ex eroſione profluit, ſectio venæ conducit. Sin rarefactio in cauſa eſt: ne multitudo venam effringat, metuendum. cædenda eſt autem caua in cubito vena. Etenim ex hac facilè ſãguis effluit, & ipſa ſectioni expoſita eſt vtq́ue per plures dies ſanguis innoxiè decurrat commodè aperta ſeruatur. in omnibus autem omnium (vt ita dicam,) pręcipuorum viſcerum hęc eſt ſanguinis via. vena vtiq; hac ſuperior, nec non & hęc vnius in brachio venę ambę propagines ſunt. quare nihilo plus ſuperior quã media emolumenti affert. nã propaginum ignari ſunt, quotquot, ſtomacho & iecori ſuperiorũ venam copularunt. Sin à liene ſanguis fertur: ſiniſtræ manus venã illam, quæ inter minimum annularemq́ue digitum ſita eſt. reſcindito: quandoquidem medicorum nonnulli eam ad lienẽ vſque pertinere arbritrantur. verùm & hæc ipſa inter cubiti venas inferioris propago eſt. cur itaque potius eã quis propè digitos, quàm in cubiti curuatura proſcindat. cum hoc in loco amplior ſit, & ad effluxum habilior? Prorſus quidem ante animæ defectum ſanguis cohibẽdus eſt, atq; haud ita multus auferendus: nam & ipſa cruoris per os effuſio ſatis hominem labefactare poteſt. aſsiduè verè poſt paucum detractum ſanguinem iterum detrahito & eodem die & poſtridie, nec nõ & perẽdie. At ſi ęgrotus tenuis, & inops ſanguinis ſit, venam ne ſcindito, hæc de ſanguinis miſsione abundè ſint. Succurrendum eſt etiam extremorum deligaturis, pedum quidem ſupra malleolos & genua, manuum verò ſupra brachiale & cubitum. faſcia ipſa lata ſit, quò ſit validior, neq; dolorẽ moueat conſtrictio. Nẽpè locis, vnde ſanguis erũpit, lanas ouiũ ſuccidas imponito, & humore perfundito, vtpote auſtero vino, & roſeo aut myrtino oleo. Si cruoris effluuium vrget: lanarum vice ſpongię admouendæ ſunt, & pro vino acetum infundito, locumque myrtino ſubungito. In omnibus autem

ſpon-

A (margin, line 1) — B (margin, line 12) — C (margin, line 20) — D (margin, line 30) — E (margin, line 40)

A ſpongiis acaciæ, aut hypocyſthidis, aut etiam aloes, ſucci aridi ſint. op
timè facit & omphacium aceto liquatum. Quòd ſi irrigatio ſordida
ſit, ægreque feratur: emplaſtris vti conueniet: cutim enim circumten
dunt, ac veluti manu corripiunt, quin etiam ipſorum facultates refri
gerare, exiccareque magnopere valent. Infinitæ verò aliȩ aliis experi
mento cognitȩ vires inſunt: ſed optima emplaſtra ac tutiora ſunt, que
cunq; acetum habent, & ſalicis foliorum ſuccum, nec non & bituinẽ,
& æruginem, & alumen, & thus, & myrrhã, & æs vſtũ & æris ſquamã
atque in ſumma quæcunque huiuſmodi emplaſtra ſunt, emplaſtris
ſordidæ lanæ, aut ſpongiæ pauco aceto perfuſȩ ſuperdentur, Sin em
B. plaſtrorum diſtentionem ferre nequeunt, id genus epithema facito,
Palmulæ pingues nigro vino auſtero maceratæ ad mazæ, id eſt, pla-
centæ craſsitudinem conteruntor: poſtea acacia trita, & malicoria
inſperguntor, hæc omnia panniculo trito ac veteri illita pectori in-
ducuntor. Item polentam vino aut aceto perfuſam, nec non lentis
farinam tenuem per incerniculum tranſmiſſam cerato ex vnguento
roſeo facto excipiens imponito: cum quo & ſymphyti radicem tuſam
& cribratam admiſceto. Aliud epithema hæc recipit, Prunorum Da-
maſcenorum, quæ Brabyla Græci vocant, agreſtium radices in ace-
to incoquito, ad ſpeciem placentæ contundito, ac rhoi, cominis, myr
C ti paulum miſceto. ex his vtique alia alijs, prout medicaminum effi-
cacia, lenitate, odore opus eſt, miſcenda ſunt: ſiquidem & ægrotanti-
bus gratificari decet. Hæc nimirum exterius applicanda remedia ſũ-
to. At his præſentior medela in potionibus deuorandiſque conſiſtit,
vt proxima vulneratis partibus medicamina ſint. Porrò triplex iſto-
rum forma eſt, vt vel fluctionis ductus ligent, cogendo vaſcula & cõ-
primendo: vel defluentẽ humorẽ craſſum compactumque efficiant:
quò licet tranſitus pateant, ne deſtillet: vel exiccent incurſus in ſede
antiqua ſanguinẽ retinentes: vt ne effluuio loci exhauſti ita permane
ant, exundatioque ibi ſit, quò facta eſt effuſio. In venarum quidem
D rarefactione aſtrictio ſatis eſt. Ipſi namq; ceu ſitula noua imbecilla in
rarefactionibus perfluunt. Diuiſionibus verò, vt labia committan
tur, adſtrictio quoque medetur: ſed maioribus valentioribuſque
medicamentis vtendum. Verùm enimverò ſi ſit eroſionis modus,
neque per adſtringentia vlceris oræ cogantur, ſed vulnus dehiſcat,
neque ex compreſsione in vnum redire valeat: ſanguinem atque ca-
lorem congelare neceſſe eſt. nam iſtorũ immobilitate concretioneq;
profluuiũ coercetur. Poſca igitur rarefactis ad ſtringẽdũ ſatis eſt: neq;
enim ſanguis effluens purus eſt, ſed ipſius ſanies per oſtiola parua dilabi
tur. atq; huiuſmodi poſca neq; adeo multa, neq; frequenter egemus.
E Nonnullis & exterius admota remedia abundè fuerunt. Quin etiã pal
mularum, aut ſiliquarum eſculentarum decoctũ potui datũ ſolùm
quoſdam liberauit. eſto autem acetum ex vini adſtringentis genere,

quòd ſi non medicatione, tempore ſaltem acre adſtringensq́ue euaſerit. Verùm in vulnerum dilatationibus præter poſcam medicamenta primum ſimplicia adhibeantur, vt plantaginis aut ſanguinalis herbæ, aut ſeridis ſuccus ſingulorum portiones aquę. cum poſca: quòd ſi adhuc plus effluat, hypocyſthidis, aut acaciæ ſiccorum cuiusque pôdo drachmam in tres poſcę cyathos inſpergito. optimè verò facit & vuæ acerbæ ſuccus. At ſi calamitas hæc ſemper in peius irritetur: gallam tritam, & rubi radicem arefactam, & lapidem ex mari Coralliũ quod vocant, aridum tuſumq́ue conſpergito. verùm rhei radix ad refrigerandum, ſiccandum, adſtringendum, omniaque facienda his efficacior eſt. ſed hæc quoque cum poſca ſola præbetur. Sin auxilia maiora requiruntur: radicis huius pondo tres obolos ſeridis atq; plantaginis ſuccis, qui trium aut quatuor cyathorum menſuram compleant inijcito. In eroſionibus autem prorſus aſtringentia adhibere tentato: quò dilabentem ſanguinem concretum, compactumq́ue reddas, & ſuſcipientia membra conſtringas: vt procul vulnere venæ concidant, & occludantur. quin etiam quæ bibuntur tenacia ſunto, concretionem efficere valentia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato: item & leporis, aut inuli, aut hœdi coagulum. Sed multum ne concedito: nam iſtorum aliquod nonnunquam plus, quàm cõuenit, datum hominem iugulauit. coriandri quidem ſucci ne minus ſemicyatho cum tribus poſcæ cyathis præbeatur: coaguli verò tres oboli ſummum quatuor. Ad hæc huiuſmodi fluoris ſanguinei ſpeciebus & terra Samia efficaciter ſubuenit, & eretrias, & aſter quæ vocatur, valde candida. & rubrica ſinopica, & ſigillum lemnium. Iſtorum pond⁹ minimum drachma, maximum drachmæ tres cum decocto aliquo præbeatur: vt palmularum, aut ſiliquarum edulium, aut rubi radicũ. Sin arteria exaſperatur, proptereaque tuſsiunt: in cretica ſapa id genus terræ inſpergantur. egregiè ad arteriam leniendam & amylum facit. id genus humoribus profuſum, nam cum læuore & glutinandi poteſtatem habet. Si profuſio ſanguinis vrget: ſemel in die ante cibi aſſumptionem dandum eſt: ſin minus & ſecundo & tertio ſub veſperam. Ex medicamentis quoque ſiccis catapotia fieri poſſunt ex melle ad conſiſtentiam decocto: qualis eſt galla trita. optimus eſt etiã rhous, quo in obſonijs vtimur, vinacea, acuti rumicis ſemen, per ſe ſingula & ſimul omnia. Hæc vtique & ſub lingua ad perpetuam eliquationem habenda ſunt. Gummi etiam cum planta & porrum, & ſpinę lachryma proſunt. Variorum ſanè medicamentorum infinita eſt experientia, varij etiam vſus: vt paſtilli ex Aegyptia ſpina, & paſtilli ex Electro, & eius, qui Croceus appellatur, quorum apparatus proprio loco expoſitus eſt. Porrò cum febris abeſt: omnia in medicamentis audẽda ſunt, & multa & multoties exhibenda. Si febre accedẽte vexãtur (plerunque autem corporum inflammationibus febres ſuperueniunt) neque affatim eruptio ſupprimenda eſt, neq; in acceſsionibus medicamen-

A B C D E

A medicamenta potui danda: quoniam multi celerius febre, quàm ſanguinis effuſione cõſumuntur. Alimenta varia ſunto, ſpecieque medicamentis ſimilia, quin etiam in cibis medicamenta reperiuntur. neq; enim in vno duntaxat cibo omnia alimenti bona inuenire facilè eſt. Atqui ſi non vnus cibus ad medicationẽ ſufficit, non vno propterea vti ob ſatietatem facilè eſt: ſed per varia eundum. iam enim diuturna valetudo facta eſt. Itaque aſtringentia ſint alimenta, & facultate refrigerantia, & ad tactum quoque frigida eſſe debent. calor enim ſanguinem prolicit. Alica lota, oryza in poſca: ſin acetum tuſſim exaſperat, palmularum decoctum: panis aſſus, præaridus, contuſus, atq;
B in farinæ ſpeciem redactus & cribratus: atque ex his omnibus cum oleo ſorbitio fiat. item thymbra ſale condita, & rhous cibis aſpergatur. Quòd ſi aliqua in re ægrotanti morẽ gerere placeat: coriandrum, ſi gratum ſit, delectationis cauſa concedito: aut aliquod ex ſeminibus vrinam mouentibus, facilemq́ue ſpirationem reddentibus. lens vtique, ſi profluuium ſanguinis vrgeat, cum plantaginis ſucco præbeatur: ſi non vrgeat, à ſucco abſtineto: quippe qui nec concoctu facilis, neque guſtatui iucundus eſt. iſtis verò minimè omnium ægrè concoctilia danda ſunt, At ſi ob ſanguinis effuſionem mortem inſtare vereris, tunc iniucunda concoctu difficilia, quin etiam immania ſint
C licet ea, quæ ſalutem afferunt: propterea galla arida trita lenti ſiccæ & frigidæ aſpergatur: oua coquendo craſsiora effecta cum mali punici corio, aut galla exhibeto. tale vtique neceſſariò in medicamine alimentum eſt. Potus omnino parciſsimus eſto: nam ſicco victui humor inutilis eſt. Hæc nimirũ adhibenda ſunt, ſi aſtringere ac refrigerare ſtatueris: ſi verò ſanguinem ac ſpiritum craſsiorem efficere, lac, amylum, & alica proſunt: modo cum amylo, modo cum alica lac miſceto. horum temperatura, vt ne ſit liquida ſorbitio, ad concretionem perueniat. Cæterùm ſi adhuc magis craſſare adſtringereq́ue cupias: alicam cum palmulis decoquito. ad ſpiſſandum autem amy-
D lum lacq́ue optima fuerint, &* far tyrrhenum cum lacte: craſſum cùm ſit, viſcidum & glutinoſum. Hœdi verò coagulum in decocta liquida cauſa concretionis affundito, ſicut in lac quoque, vt ad recentis caſei temperaturam deueniat: his craſsius eſt milium, vt far, in lacte decoctum. inſperganturautem galla & malicorium. Verùm exiccantium aut craſſantium mediocritates coniectura aſſequi oportet: id genus nanq; tuſſim mouent. Siccitatis quoque excellentia nonnullis & venas lacerauit, Si bene cedi curatio, ſanguiſq́ue compeſcitur: in contraria paulatim adijcien do fiat mutatio: atq;, (vt dici ſolet) nequid nimis. huiuſmodi enim vitia facilè reuerti ſolet, ac maligno ingenio prę-
E di ta ſunt. Iam verò hominem inſtaurare, carneq́ue replere. & nouas cicatrices ſolidare neceſſe eſt geſtationibus, mollibus frictionibus deambulationib. animi oblectamentis, cibis varijs atq; vſitatis. Hęc vtiq;

*ζεα

facienda ſunt,ſi à ſanguinis exitu vulnus coaluit,& congruenter lo- A
cus ſanatus eſt ſin vlcus relinquitur, purulentumque fit: altera deli-
beratione opus eſt. ſiquidem & iterum profuſio ſanguinis redit.ve-
rum de hoc affectu in ſermone De diuturnis morbis diſputabimus.

De curatione Cardiacorum,aut Syncopæ. Cap. III.

IN ſyncopa medicum prouidentiæ ſedulò nauare operam neceſſe eſt:futuram enim ſi proſpexeris,& præſentia ubi feſtinanter opem ferent,&ipſam antè quàm inuadat,propulſabis,præſentem verò nō facilè euadunt ægrotantes. Solutionem nanque naturæ Syncopam eſſe diximus.Inſtaurabilis autem non eſt diſſoluta natura.Hanc igi- B
tur maximè quidem futuram arcere,ſin minus, ſaltem nuper incipiē-
ti reſiſtere debemus, præſcienda verò ea ſunt,quæ de acutis morbis diſſeruimus,quando & cauſas,& ſigna explicauimus,Nam febris ardens initium eſt:febrem ardentem ſigna peſsima conſequuntur,ariditas,vigilia,caliditas viſcerum,qualis ab igne prouenit,extimæ partes frigent:manus pedesq; extremi frigidiſsimi ſunt:reſpiratio in attrahendo longa eſt.ſiquidem frigidi aeris,quoniam ignem expirant, auidi ſunt:arteriæ motibus exiguis,creberrimis.tremulisque agitantur.Ab his itaq; ſumpta coniectura& ab alijs,quotquot à me inter ſigna comprehenſa ſunt,ipſi ab initio ſyncopæ occurrendum eſt. Qua- C
propter niſi hæc omnia impediant,habitus,ætas,anni tempus,hominis timiditas,vena cædenda eſt. Quòd ſi multa prohibeant,quę numerum inſignem,& magni faciendum conſtituant,vtpote lingua aſpera & ſicca & nigra,(omnia enim interiora ſigna noſcuntur) in omnibus facultas perpēdenda eſt:niſi prius morbo,doloribus,inedia labefactata ſit:ſiquidem non defectu tantùm verùm etiā ſtrangulatu proſternitur. At vbi præ multitudine ſynopa fiet,& inflammatio aliqua inſignis in pręcordijs,aut iecinore appareat,nequaquam procraſtinare expedit. Secanda eſt igitur vena caua in cubito:per minutas ſectiones,id eſt ſcarificationem, etiam ſanguis detrahēdus eſt quò fa- D
cultas haud ita inſignem iacturam faciat:copioſum enim ac ſubitum naturam vitiat. quum etiam multo minus ſāguinis quàm in alijs occaſionibus, hauriendum eſt:nam in ſyncopa ſi vel minimum erroris committitur,ad interitum ducit. Protinus igitur ad vires inſtaurandas alimentum dare conuenit. Natura enim priorum repulſa,& nouorum adiectione lætatur. Vtiq; ſi miſsionem ſanguinis facultas nō ſuſtinet,inflammationesque infeſtant,cucurbitula tunc multo ante morbi iudicationē ei admouēda eſt, In iudicatorijs enim diebus ſyncopa incidere ſolet:in iiſdem verò circuitibus & naturæ iudicant, & morbi interimunt.Si vini potandi neceſsitas homini incidit,diligen- E
ti conſideratione opus eſt:neq; enim vſque adeò tuta eſt inflammationibus vini potio.ſiquidem vini potio inflammatione laborantibus

dolores

A dolores auget, inflammatione vacantibus naturæ incrementum affert: ſed antè quàm ſemel, aut iterum cucurbitulam affixiſti, & ad mẽbra relaxanda, & ad ſanguinis facilem exitũ vtilis eſt, nõnullis & poſt cucurbitulæ ſecundã affixionem benefecit. Hoc verò in caſu & parſimonia vtendum eſt. nam & in cucurbitulæ vſu nimiæ ſanguinis effuſionis idem periculum adimus : euacuationibus autem per clyſterem duntaxat ad inueterata ſtercora eijcienda opus eſt: ſed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidæ, quotquot mihi in ſermone de phrenitide relatæ ſunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aer mundus, ad inſpirandũmque frigidior deligen-
B dus: Viſus plantarum, picturæ, aquarumque aſpectu oblectandus: & hæc omnia iucundè ſuauiterque intuenda. amicorum præſentium locutiones ſint iocularesatq; ridiculæ. Summa ſit in ægrotantis corpore quies, in animo hilaritas. odoramenta ſuauia, quæ capitis ſenſum non grauent, adhibenda. quin etiam grati odoris alimenta naribus offerantur, qualis polenta eſt aqua aut aceto reſperſa, aut panis calidus recentiſsimè coctus. Nempè vino haud copioſè os colluatur, neque prorſus denegetur. Potum frequẽtiorem, quàm alijs. & magis aſsiduè his concedito. Eſca per totum diem ſit leuis, concoctilis, plerunque triticia, nec non ægrotanti iucunda, licet paulo deterior: iſtis
C enim magis, quàm alijs gratificandum eſt: quãdoquidem haud minimè ad ſtomachi reſolutionem id morbi genus aptum eſt. Inedia verò aut fames nequaquam prodeſt: ſatis enim morbus ipſe omnia conſumere, & exhaurire poteſt. Porrò cùm iam circuitus ad iudicationem peruenit, humiditas verò iugulum frontemque irrorat, extrema algent, arteriarum pulſatus minimus eſt, frequentiſsimus veluti repẽs, ac tenore debilis, tum paulum quid alimenti triticei ſumendum, vinũq; euidenter deguſtandum eſt. Sed caput irrigationibus præmunire oportet, pariter & veſicam. Hęc verò auxilia in tractatu De phrenitide à nobis memorata ſunt. Vinum vtique non pleno ore, neque
D ad ſaturitatem vſque ingurgitandum eſt. Aliqui ſanè importunè repleti, poſtea in appetentia, atque cibi potusque accipiendi impotentia vita exceſſere: multis autem ſatis largè veſcentibus, natura iam reſoluta ad mortem euitandam alimentorum copia nihil profuit: in ventriculum quidem cibis delabentibus, ſed ad recreandas vires à ventre non aſcendentibus. Alimenta ſanè varia ſint oportet, plerunque triticea, quo ſorberi potiùs, quàm mandi apta ſint. ſi ſolida ſunt lubrica, ſaltem efficiantur. Oua neque valde concreta, neque torrefacta ſint, ſed omnino ſoliditatis expertia. Panis buccellæ vino madentes & calefactæ duæ tresúe initiò præbeantur. Poſt autem omnia
E frigida miniſtrentur, niſi forſan interius phlegmonæ deliteſcant. Vinum odoratum, haud ita multum adſtringens, quàm minime craſſũ deligatur, ex Græcis Chium, aut Lesbium, & quotquot alia inſulana

tenuis ſunt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, niſi vehementer adſtringat. atque ex his omnibus illud vitandum eſt, quod peruetuſtum, aut valde nouum ſit. Nempè detur primo calidum non minus cyathis quatuor ante iudicationem, neque plus cotyla, ſiue hemina, quamuis bibax homo ſit. deinceps cibo exhibito, ſi inflammatio permiſerit, iterum frigidum vinum, quod ſiti medeatur, propinandum. At ſi neceſsitas vrgeat: vino non ſolo, ſed cum cibo vtendum eſt, verùm ne mentem vinum lædat, cibus ante ſumendus eſt: & poſt hæc abſtinendum. Si poſt aliquod temporis interuallum dormire velit, quies concedenda eſt. Verùm ſi multus ſudor emanet, arteriæ iam micare deſinant, vox acutior reddatur, & pectus calore deſtituatur: vini quantum potare poſsit, concedendum. in ſolo enim vino refrigeratis ſpes vitæ poſita eſt. Vinum itaque ſit vſitatum, & modo id ægrotus tantum bibat, modò cibum cum vino aſſumat. id autem per interualla fiat ad tollēdam laſsitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo prouenit. nā qui exiguas vires habent, & aſſumendo cibum valdè laborant. Igitur & ipſum decet forti eſſe bonoque animo, & medicum ſuaui oratione eum ad bonam ſpem cohortari, varioque alimento & vino opitulari: nec nō & alia efficaci medela vti opus eſt & ad ſudores coercendos, & ad vires inſtaurandas, vt penè extinctæ reuiuiſcant. Quapropter pectoris ſiniſtræ mammæ palmulæ in vino maceratæ cum aloe & maſtiche ſuperdentur: ceratum verò cum nardo factum iſta excipiat. quòd ſi iſtud durum ſiccumque fiat: aliud epithema imponendum: mala cotonea extracto ſemine, & quicquid durum eſt, contuſa polentæ odoratæ admiſceto: poſtmodum abſinthij & myrti comam, acaciam quoque & mannam cribratas permiſceto: ſimulque omnia ſubacta œnantino cereto excipito. Si per hæc ſudor non ſupprimatur, vuæ acerbæ ſuccus miſcellæ addendus eſt, ſuccus igitur iſte, quē Græci omphacion vocant, cum maximè acerbus eſt, & acacia, & gummi, & rhous eſculentus, & alumen, & palmulæ, & roſarum ſuccus benè olens ſimul omnia cùm nardo & labruſca ex oleo pectori ſuperponātur. huiuſmodi nanque epithema iuxta refrigerat & adſtringit. Decumbat verò æger in aere frigido, aut & ad vrſam domus vergat. at ſi & frigida boreæ aura afflabit, malè ſpirantem animum excitabit. Moretur autem & propè virentia prata, fonteſque, & obſtrepentes riuos: nam & ab his emanans bonus halitus, & mentis delectatio, animam fouet, & naturam ſuſcitat, vitæque teſtituit: quin etiam cibi potioniſque deſiderium laceſsit. Cæterùm ſi quis ob inopiam hæc aſſequi nequeat: imitari oportet & auram frigidam ramorum benè olentium voluptarijs flabellis. & tempus vernum folijs ac floribus præſentibus humum ſternentes. Operimentum quoque leue ſit & obſoletum: vt aerem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare

A

B

C

D

E

A exhalare permittat. optimum verò eſt vetus linteum. Ceruices quidem & iugula & pectus polenta conſpergito: vt odoris ſuauitate nutriat, ſiccitate coerceat. item & polline quidem corporis raras partes contegito: nec non & faciem terra Samea lineo ſacculo cribrata, & raro linteolo incluſa reſpergito, vt minutiſsimus puluis in frontem & malas excutiatur. calx præterea extincta, & gypſum exuſtum per lineum paruum ſacculum, quem Græci Criſeram vocant, transmiſſa ſudore madentibus inijciantur. Compreſsit ſudores nonnunquam & ſpongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humore coguntur, & cutis raritas conſpiſſatur. Prodeſt etiam ſedem inungere:
B vt frigidus flatus, & ab alimento exortus effundatur. Item reuocandus excitandusq; eſt extremorum calor illitu gleucini olei, aut ſicyonij, quod ex agreſti cucumere efficitur, cum pipere, caſtorio nitro, & cachry: modicũ ceræ in eis eliquando, vt inunctio membris inhæreſcat. Illitio quoque ex adarce (limneſtida vocant) euphorbio & lauri bacca calorẽ exuſcitat: pariter & bulbi crudi, illi inquã, qui exigui & rubri ſunt, cum pipere & aceti fæce læuigata valentiſsimum pedibus cataplaſma imponitur: ſed intra horæ ſpatium illud frequentiſsimè auferendum eſt. inſtat enim periculum vlceris & veſicarum. Porrò ab his ſpes affulget, ita ægrotantẽ perniciem euaſurum. Quòd
C ſi omnia ſecundum rationem medicus præſtet, recteque omnia cedant: cum ſyncopa ſi inflammationes quoque adſint, diſcutiuntur: ſudor nuſquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos vſque pedes, & ſummas nares diffuſus reuiuiſcit: facies vegeto calore decoratur: pulſatus arteriarum in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, ſed vehementes: vox autem conſueta reuertitur, & canora eſt: ipſeq; prorſus viuidus efficitur. laſsitudinem quidem haud exiguam percipit, verùm dormire etiam conſpicitur. atqui ſi ipſum ſomnus occupauerit, cibaria planè concocta erunt, ſenſus mali obliterabitur: naturæque vis egerminabit, & reuireſcet: cumque à ſo-
D mno expergiſcitur, bene ſpirat, leuis eſt, expeditus & robuſtus: reuocat autem in memoriam morbum ceu quoddam ſomnium. At nonnulli ſunt, quibus febres obſcuræ, tanquam morbi reliquię, remanent: nonnunquam & inflammationes modicæ, & lingua arida, & ſudoris priuatio: præterea rigent, torpent, diſſoluuntur. hi ſanè in tabem prolabuntur. Tunc verò tempus terendum non eſt quiete & victu tenui: ſed ad motiones ęger traducendus per geſtationes, frictiones & lauacra: quò vitę reſiduũ à morte vindicetur, augeatur. ac recreetur. Propinandum verò eſt etiam lac maximè mulieris, quæ proximè peperit, puerumque nutrit. hi nanque alimento, vt nuper in
E lucẽ editi pueri, egent. ſi lactis humani copia non datur: aſinæ, quæ nõ pridem peperit, lac accipito: tenue eſt enim ac fluxile huiuſmodi lac. Poſt hęc ad reſumptionem & ad conſueta æger ducendus eſt.

A calida verò calidiſsima ſunto. Sin horum auxiliorum nullum proficit: cucurbitula in interſcapulo affigenda eſt, atque infra vmbilicum, verùm aſsiduè cucurbitulæ mutandæ ſunt: nam ſi diutius permaneant, dolorem cient. periculumq; eſt, ne veſiculas excitent. Profuit interdum & auræ motus ſuauis: vt & ſpiritus reuiuiſcat, & cibus in ventriculo remoretur: vtque melius ægrotus ſpiret, meliusque arteriæ micent. At ſi hæc in peius labantur; ventri, pectorique talia imponenda ſunt, qualia & ad ſyncopam ſupra memorauimus: palmulæ vino madefactæ, acacia, hypocyſthis, hæc roſeo cerato excepta, linteoloque illita ventri imponito: pectori autem maſtichen, aloem, abſinthij comam tritam cum cerato nardino ſuperdato: aut
B œnanthem toti pectori inſpergito. Pedes verò & muſculos, ſi couellantur, ſicyonio, gleucino, aut veteri oleo cum exigua cera perungito, caſtoreo quoque reſpergito. Porrò ſi frigidi etiam pedes ſint: vnguine ex adarce & euphorbio inungito, & lanis obuoluito, & manuum palpatione foueto: quin etiam dorſi ſpinã, tendones & muſculos; nec non & maxillas iiſdem inungere expedit. Quòd ſi poſt hæc ſudor & vẽter ſuppreſsi fuerint, & ſtomachus cibos admittat, neque euomat, motus arteriarum magni & validi ſint, & conuulſio deſinat, ſed calor vbique increſcat, & extrema infeſtet, ſomnus verò omnia concoquat: *lauandus
C ſecundò die aut tertio ſoluendus * eſt æger, & ad conſueta mittendus. At contrà ſi omnia vomitu reijciat, ſudor perennis effluat, frigeat laborans, & liuidus fiat, motus arteriarũ etiã propè extincti ſint, & vires cadant, cùm ita inquam ſe habuerint, inde honeſtam fugam capeſſere bonum eſt.

Curatio Voluuli. *Cap. V.*

IN voluulo dolor eſt perimens ob inteſtinorum phlegmonem: diſtentio adeſt, & inflatio: celerrima ac * fidiſsima pernicies impendet. nonnulli enim deſperata ſalute ægrotantes mortem euidentem *ſæuiſsima
D tantummodo formidant: aliqui verò in voluulo ob cruciatus acerbitatem mortem expetunt. quocirca neque remedium vllum morbo inferius, neque debilius à medico adhiberi opus eſt. Verùm ſi morbi cauſam inflammationem eſſe inuenerit: venam in cubito magna ſectione aperiat: quô multus ſubitò ſanguis inflammationis alimentum, vel vſque ad animæ deliquium effundatur. Etenim hoc vel ſedandi doloris, vel ſtuporis ac ſenſus priuationis initium eſt. In voluulo autem recreatio eſt ac reſpiratio, vel ad breue tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio: quandoquidem hominibus ita viuentibus mori beatum eſt: Medico autem cuiquam nobili mor-
E tem inferre nefas ducitur. Sed fas eſt interdum, cùm præſentia mala euadi non poſſe manifeſtè prouideat, grauitate capitis torpida ægrotum ſopire. Sin abſque inflammatione ob corruptionem, aut ingens

A *Curatio acutorum Iecoris vitiorum. Cap. VI.*

IN iecore ſanguinis creatio eſt,& in totum ſanguinis à iecore ema-
natio: ac omnino iecur eſt veluti ſanguis gelatus. ideo phlegmo-
næ hoc loco acutiſsimæ fiunt. hac enim in parte alimentum reſidet.
Sin vſpiam alibi phlegmone conſtiterit : non vſque adeo acuta eſt:
aduena eſt enim ſanguinis accurſus. in iecur autem non opus eſt
aliunde influere. nā ſi obſtructio aliqua exitus occludat :iecur effu-
ſione priuatum repletur abundatq; ſanguine, alimenti verò ad iecur
tranſitus adhuc patet : aliud eſt enim iter alimenti à ventriculo &
B inteſtinis in omne corpus. Quocircà euacuare facilè oportet, venam
cubiti ſecando: multum quidem ſanguinis, ſed non ſemel totum de-
trahendo. Inedia primum iubenda eſt, poſtea cibi paucitas, vt et me-
dicamentis ingredientibus iecur inane pateat. Inſuper medicamen-
tis exterius appoſitis, quæ in iecore aceruata ſunt, diſcutere oportet.
igitur illinatur aloe, aut nitro, lanæ œſypo ſordentes admoueantur.
Refrigeratione quoque opus eſt. iecur enim ſanguine accenditur:
nam ſanguis calidus eſt. Huiuſmodi ergo cataplaſmata ſunto, acci-
piatur farina loliacea, aut irionis, aut ordei, & ſeminis lini: ex humo-
ribus autem vinum acidum, cydoniorum ſuccus, capreolorum vi-
tis, labruſcæ maturæ, aut oleum cum ea. Item cum ſpongijs fomen-
C tum fiat ex decocto baccarum lauri, lentiſci, pulegij, iridis: per iſta
mitigato morbo cucurbitula maior applicetur, vt ex omni parte hy-
pochondrio circumdetur: atque altius concidenda cutis, vt multum
ſanguinis effundatur. Nonnullis autem hirudines, quàm ſcarifica-
tiones, magis placent. nam eius beſtiolæ morſus altius penetrat: ve-
rùm eroſiones quoque maiores facit: vnde & ſanguinis effluuium æ-
grè ſupprimitur. cumq; ſanguinis potu ſaturata hirudo ceciderit:
cucurbitula eſt applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit.
Quòd ſi ſatis euacuatum ſit: vulnera medicamentis ſanguinem co-
D ercentibus morſuque carentibus obtegenda ſunt, vt araneorum te-
lis, manna, aloeq; inſpergenda: panis cum ruta aut ſertula aut althææ
radicibus elixus ſuperdádus. tertio verò die ceratū cū myrobalano,
aut abſinthij coma & iride conuenit. Quin etiam & malagmata vo-
cata medicamenta talia eſſe debent, vt extenuare, aut rarefacere, aut
vrinā ciere valeant. optimum ſanè eſt medicamentum ex ſeminibus
cōſtans: quorum omnibus medicis experientia perſpecta eſt. bonum
eſt & illud, in quo aut ſampſucus ,aut ſertula ponitur. Cibi tenues
ſunto, labiles, lotium mouentes, penetrabiles: alica cū mulſa, & ſor-
bitio ex ea cum ſale & anetho. Ordei verò cremor & detergendi fa-
E cultatem habet: at ſi & dauci ſeminum nō nihil addatur, ad vrinam
laceſſendam prçſtantior eſt: ſubducit enim per alueolos, qui à iecore
in renes pertinent. opportunus verò eſt à iecore effluentibus illuc

A præbet: etenim refrigeratione indigent, cùm in eorum viſceribus veluti quidam ignis exęſtuet, & dulci alimento, nec non & multo in parua mole: has nimirum virtutes alimenti lac obtinet: eſto autem mulieris, quæ proximè peperit: & duobus lactis cyathis vnus aquæ admiſceatur. lac etiam bubulum optimum eſt: tertio loco caprinum ponitur. Cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique ſucci, fęnicu. li radix, & apij ſemen: indatur et mel: aqua verò, quę bibitur, iſta habeto. Oportet etiam ſudores elicere, & vbique diſſlationes humidas & fluxas facere. Caput ſicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori & ſiniſtræ mammę, quale in ſyncopa, ſuperdetur. Cubile rectus decubitus: vt omnia his ſimilia ſint, quæ in ardentibus B febribus fiunt. Exercitatio * modica ad ſudores euocandos, nec non & balneum, ſi iſte interius exardeſcit. neque enim iudicationibus buiuſmodi vitia ſoluuntur, & ſi ardoris ſpecies ſunt. * Geſtatio

Curatio acuti morbi in Renibus
Cap. VIII.

PEracuta ſanè in renibus inflammatio exoritur. ſimul enim inflammantur à iecore in renes diſcurrentes venæ: cum illis autem & iecur: cùm hand ita prælongæ ſint, ſed valde latæ adeo, vt renes proximi iecori ſuſpenſi eſſe videantur. C Verùm & vrinæ retentio inflammationi ſuperuenit, vehementiam inflammationis adaugens: nam renum caua lotij non exeuntis alluuione replentur. Porrò idem & in calculis euenit, ſi in renibus calculus vrinę canalium laxitate maior oriatur, qui non egrediens inhæreſcit, atque ſic & ipſę vrinā intercludit. Cæterùm de calculorum creatione in libro De longis morbis, ſermonem babebimus · quomodo aut ne coaleſcant, aut iam concreti exterantur, comminuanturque. De calore autem atque obſtructione, quæcunque celeriter enecant, in præſentia differemus. Si calculi iam conflati ſunt, adeſtque inflammatio: venam cubiti, D niſi ætas præpediat, ſecato: benè fluidus autem multusq; ſanguis exeat: neque enim phlegmonę tantùm euacuatione mitigantur, ſed etiam calculorum intruſiones vaſorum inanitione laxantur: quin etiam per mictum calculi elabuntur. Poſtmodū irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis et cataplaſmatis particulæ remittuntur. Artemiſia verò herba, & iuncus, & odoratus calamus in cataplaſmatis eſto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto: maximè nanq; ab ea parte euacuatio profuit: Aluus præterea ducatur per clyſteres cum lubricis, & viſcidis potius, quàm E acribus, ex maluæ, aut fœnigræci cremoribus. nonnunquā verò medicamenta ante cibos vrinam citantia dentur, qualia in vitijs iecoris narrata ſunt: pariter & cibaria ſimilia concoctu facilia. cruditas

enim iſtis noxam affert. Optimum ſanè lac eſt, maximè quidem aſi- A
næ: ſecundo equinum: ouillum autem & caprinum confert, quate-
* non ſuppe-
rent
nus lac eſt. Si * pauperes ægroti ſint, eos lauare ſatius eſt. ſin minus
in decocto herbarum deſidant vmbilico tenus ſolio repleto. Verùm
ſi ad pus vergat, quibus cataplaſmatis ac medicamentis vtendum ſit,
multis in locis ſuperius traditum eſt. At ſi calculus inſtiterit: fomen-
tis vtique, & cataplaſmatis iiſdem vti oportet. calculi verò medica-
mentis potabilibus conterendi ſunt, ſimplicibus quidem ſio, & pri-
onite (betonicam, triſaginemúe puto) herbis cum oleo aut aceto e-
ſculento decoctis: earum quoque ſucco potui dato: compoſitis autẽ
ea antidoto, quæ * Biſtimus appellatur, & ea, quæ ex viperis con- B
* Biſtini
* Scincus
ſtat, & beſtia, quæ * Coſcinos id eſt Cribrum dicitur, & quodcunq;
experientia optima eſſe comprobauit. Geſtationes iſtis, & corporis
concuſsiones ad mouendum propellendumque calculum bene fa-
ciunt: nam calculorum in veſicam tranſitus ingentes dolores conci-
tat. quòd ſi inde exciderint, dolor tollitur, vt neq; per ſomniũ dolo-
rem ſentire ſibi videri ſoleant. quin etiam tanquam ex ineuitabilib.
malis animus perterritus ſoluitur.

Curatio acutorum Veſicæ affectuum. *Cap. IX.*

ET Veſicæ acuta vitia renalibus ſimilia proueniunt, phlegmonę, C
& vlcera, & lapides, & grummorum obſtructiones: à quibus vri-
næ ſuppreſſio, & ſtillicidium exoritur, ſed in hoc membro acutior do-
lor eſt, interitusque celerrimus: veſica enim neruus latus eſt. At re-
nes veluti concrementum ſanguinis iecoris ſpeciem habent: in qui-
bus, & grauiſsimi, & maximè miſerabiles morbi incidunt. vnde *
* Mars
mors cum maximis cruciatibus miſeris mortalibus ingruit. Proti-
nus igitur ventris ea pars laxa, quam Ceneona Græci vocant, ſecãda
eſt: multoque oleo cum ruta & anetho veſica eſt irriganda. Si con-
cretus ſanguis doloris, impeditæque vrinæ author ſit: oxymel bibere D
debet: aut calcis parum cum mulſa, quò grummi diſſoluantur: dein-
de quæ vrinam mouent, & herbæ, & ſemina exhibenda. Sin ex ſan-
guinis effuſione periculum inſtet: abſque vlla cunctatione ei magis,
quàm cæteris ſubueniendum: neque enim id leue diſcrimen eſt. Nẽ-
pe medicamina ſanguinem coercentia adhibenda: opem fert autem
& veſicæ refrigeratio, ex roſaceo & vino irrigatio, & cum lanis ſucci-
dis obuolutio. Epithema bonum eſt, palmulæ ex vino cum malo
punico, aut ſucco rhois. Verùm ſi auerſatur epithemata grauia &
vehementes refrigerationes euitandæ. cauendum eſt enim, veſica na-
tura frigida tenuiſque, ne ita multum refrigeretur. ſed eam gleuci-
no illinito, aut acacia, aut hypocyſtide ex vino. A ſpongiis verò, ni- E
ſi valde vrgeat ſanguinis eruptio, abſtineto. Eſcæ triticeæ coctu fa-
ciles, bonum ſuccum gignentes, lotiumque educentes præbeantur
quales

A quales à me in capite de renibus comprehenſæ ſunt. Lac, vinum dulce, theræum, aut ſcybellite. Medicamenta potabilia ſunto, vrinaria, bene olentia, fluxilia, & id genus alia. Vtiliſsimum vtique veſicæ remediũ cicadæ ſunt tempore ſuo toſtæ pro cibo exhibitæ. extra tẽpus aũt aridę tritæ cũ aqua: ſed radicis nardi parũ cũ cicadis elixetur. in ijſdẽquoq; loco balnei ad veſicæ laxamẽtũ æger deſidat. Quòd ſi lapillorũ interpoſitio mictũ impediat: oriculario ſpecillo lapis amouendus eſt, vrinaque educenda, niſi adſit phlegmone. in phlegmonis nanq; neq; meatus inſtrumẽtũ admittit: præterea oriculario ſpecillo vulnerantur. At ſi expediri medicatio nequit, homoque doloribus conſu-
B mitur, locum eum, qui ſub glande eſt, ceruicemque veſicæ incidito: vt lapis excidat, atque vrina effundatur, ac deinde potiſsimum medendum eſt ad cicatricem vulnus ducendo: ſin minus, puris effluuiũ quod Ræas græcè dicitur, factum eſſe pro futura hominis vita ſatius eſt, quàm vt tormentis miſerrimè cruciatus intereat.

Curatio Vuluæ ſuffocationis. *Cap. X.*

Vlua in mulieribus membranis extentis hinc atq; inde ſecundum ilia continetur, ac perinde atque animal vitia in olfactu patitur. nam ad benè olentia delectationis cauſa ſe recipit, fœdè olentia
C contriſtantiaque præ moleſtia refugit. Igitur ſi aliquid ſuperius triſte offeratur: vulua ad naturalia deſcendit: ſi extra, oſtio naturalium opponatur: retrò ſurſumque recedit. nonnunquam verò in hoc aut illud latus ad lienem, aut iecur mouetur. ad * receſſum eius autem contractionemque membranulæ, vt in nauibus vela, cedunt, atque conſentiunt. Hæc verò illi & propter inflammationem eueniunt. Nam ſi eius ceruix afficitur. atque intumeſcit: fit prominentior. Si in fundo exoritur, inflammatio ſurſum repit, Sin ad pedes foras vergat: turpis & immunda res eſt, dolores afferẽs & cõtriſtans, præterea difficulter ambulare poteſt, & in latus & ſupina decũbere, niſi pedes
D mulieris phlegmone laborẽ. At ſi ad ſuperiora vulua recurrerit, quã ocyſsimè hominem ſtrangulat, vrget autem ſpiritum comprimens: neque enim prius conqueri, & clamare, & opem ab adſtantibus petere valet, quòd nonnullis, hiſque pluribus reſpiratio, nonnullis autem vox celerius intercipitur. par eſt itaque eos, qui his miſerijs interſunt, prius quàm mulier intereat, medicum accerſere. Verùm ſi fortè aliquando occurreris: cognita phlegmone venam ſcindito, præcipuè quidem eam, quæ in malleolo: quæ ſi non bene fluida ſit, eam, quæ in cubito eſt, petito: Sed à vena malleoli ſanguinis miſsionem repetito. Alia verò omnia adminiſtrato, quæcunque ſtran-
E gulatui & citra inflammationem ſubueniunt. qualia ſunt manuum, ac pedum vincula ad torporem vſque adſtringentia; fœdè olentium,

* *extenſionem*

olfactus, vt liquidæ picis, capillorum, lanæque exuſtorum, flammæ A
in lucernæ extinctæ nidoris, caſtorei, quod præter fœditatem odoris neruos etiam refrigeratos calefacit. lotium præterea vetus vel demortui ferè corporis ſenſum magnoperè ſuſcitat, & vterum ad inferiores partes abigit. Porrò medicamenta odorata naturalibus ſunt imponenda: vnguentum verò lene ſit & minimè tactum vellicans, nardus, aut bacchar Aegyptiũ, aut vnguentũ ex malabathri indicæ arboris folijs compoſitum, aut cũ aliquo odorato vnguine tuſum cinnamomum: atque his muliebres locos oblinito. Quòd ſi ex his fuſile medicamen confletur, illud in vuluam infundito. anum quoque flatuũ eductorijs inungito. per clyſteres quoque non acres, ſed molles B
viſcidos lubricoſque humores indito, vt ſtercora ſolum eijciant, ſedeſque vtero ampla vacuaque remaneat. id ſuccus althææ, fœnigrecſue præſtabit: ferulam verò, aut ſampſucum cum oleo decoquito. Cæterùm ſi maiore vi, aut depulſione vulua egeat: tunc validæ mulieris aut viri benè tenacis manibus hypochondrium comprimatur, aut faſcijs adſtringentibus ſuccingatur: quò in anguſtum locus redigatur, neque iterum ſurſum verſus vulua procurrat, Item naribus apprehenſis ſternutamenta citentur: quibuſdam enim ſternutamento & contentione vulua in propriam ſedem redire poteſt: in nares autẽ puluis inſpiretur ex radice lanariæ, aut piperis aut * caſtoris C

* fibri

Item leues cucurbitulæ in fœminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ vuluæ cauſa defigantur. amplius & dorſo inter ſcapulas ſtrangulatui ſubueniens admoueto. Sin à phlegmone ſtrangulatus proueniat: vena ad pubem veniens ſcindenda eſt, multumque ſanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum euulſiones vt mulier ad ſe redeat, ſimul benè facient. At ſi vel parum tolerare poterit, in decocto aromatũ deſidat, odoratisq; ſuffumigetur. Ante cibos caſtorei paulum bibat, & hieræ paulum cum caſtoreo. Quòd ſi ferre valet: lauetur, & in tempore ad antiquos vſus reuertatur detq; operam mulier, vt quàm facillimè menſes elabantur. D

Curatio Satyriaſis. *Cap. XI.*

NEruorum in virilibus inflammatio penis tentiginem facit cũ appetitu contriſtationeque in actu venereo. fiunt autem diſtẽtiones neruorum conuulſioni perſimiles, nunq̃ mitigabiles. Quin & ipſo concubitu ſedari non poteſt iſta calamitas. Mentis quoque alienatio ſequitur. nam primũ quidem impudentes euadunt, dum caſum ſuũ licentioſè narrãt: audaces enim eos coeundi inſatietas efficit. Poſteà verò cùm affectus iſte deſierit: tunc ad ſe redeunt, & mente optimè conſtant. Igitur omnium horum cauſa venam in cubito & in talo E
aperias, & multum cruoris, ac ſæpe detrahas. neq; enim id temporis intempeſtiuum fuerit & ad mentis ſtupefactionẽ, & ad inflammationis

A nis remiſsionem,& ad caloris virilium mitigationem faciendam animæ deliquium afferre. quippe ſanguis multus calorem & audaciam valde accendit, inflāmationem alit, mentis perturbationem confuſionemq; veluti eſca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamēto, quod Hieram, id eſt, ſacram vocant, purgato: neque enim purgatione ſolùm egent. ſed etiam leni medicatione: vtrunque autē præſtare hiera poteſt. Inſuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina & inguina (Plechada græci vocant,* & locum inter anum & ſcrotum) Perinæos grçcê dicitur & teſticulos lanis ab oue detonſis adhuc ſordentibus obuoluito. ſed lanas roſaceo ac vino perfundito : parteſq; iſtas * vacant ea verba

B multa irrigatione madefacito, ne ab lanis caliditas oriatur: immo natiuus calor à frigida humorum poteſtate obtundatur. Eiuſmodi quoq; cataplaſmata ſuperdanda, panis cum plantaginis herbæ ſucco, & ſolano, et ſeride, & papaueris fol js, idque genus alijs, quæcunque torporem, frigoraque inijciunt. nec non & ſimilibus virilia & locos inter inguina & femina, & coxas illinito cicuta ex aqua, vel vino, vel aceto: item mandragora, aut acacia, & ſpongijs vice lanarum vtitor. Interea ſubluenda aluùs eſt maluæ decocto. & oleo, & melle: omnia verò acria vitentur. Defigantur in coxa cucurbitulæ, aut in abdomine Optimæ ſunt autē & hirudines ad ſanguinem deorſum

C attrahendū. Et ſuper vulnera cataplaſma imponatur micæ panis cum althæa. Poſtea in aqua deſidat. vbi artemiſia, ſaluia conyzaq; decoctę ſint. At ſi longiori tempore vitium extrahatur, neque multitudo ſecundum proportionem minuta fuerit, et neruorum conuulſionis metus adeſt. (nam facile in his affectibus conuelluntur) curandi rationem mutare opus eſt. quippe calefacientia ad mouenda ſunt, gleucinum ſcilicet oleum, aut ſicyonium pro roſaceo: lanis autem mundis & cataplaſmatis tepefacientibus partes illæ contegendæ: quandoquidem neruorum inflationes nonnunquam huiuſmodi curatio mitigauit. amplius & caſtoreum cum mulſa bibitum

D Cibaria parum nutrientia frigidaque ſunto: pauca triticea: plurima olera, malua, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo ſuo tempore collectus. A vino, et carnibus lōgo temporis interuallo abſtineto: ſiquidem vinum eſt neruorum calefactio, animę remollitio voluptatis reuocatio, genituræ creatio, veneriſq; excitatio. Hæc à me in acutos morbos remedia ſcripta ſint. Oportet autem & iuuenē medicum ipſū ſuo marte aliqua ſibi comparare: neque omnia ex alienis commentariis depromere. Hoc ſanè pacto acuta vitia fiūt, vt ordine ſingulis, quæ ſcripta ſunt, aut omnibus vti valeas.

Q

ARETAEI CAPPADOCIS
DIVTVRNORVM MORBORVM CVRATIVVS.

Liber Septimus.

Procemium.	Cap.	I.
Curatio Cephalææ.	Cap.	II.
Curatio Vertiginoſorum.	Cap.	III.
Curatio Morbi comitialis.	Cap.	IIII.
Curatio Melancholiæ.	Cap.	V.
Curatio Phthiſis ſeu vlcerum pulmonis.	Cap.	VIII.
Curatio Vlcerum iecoris,& effuſionis puris.	Cap.	XIII.
Curatio Lienis.	Cap.	XIIII.

Cætera capita deſiderantur numero octo. vide primum librum de ſignis & cauſis longorum morborum.

Procemium. *Cap. I.* C

IN longinquis morbis dilatio medelæ mala eſt: nam ob cunctationem in vitia inſanabilia prolabuntur. Inflatio ſanè ita habet, vt non facilè recedat, ſi ſemel inuaſerit: at ſi & diutius trahitur, temporis ſpatio vires acquirit: & nonnunquam euenit, vt commoriatur. Exiguos quoq; morbos maiores excipiunt: cumq; priores diſcrimine vacarent, eorum ſoboles pernicioſa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum ſilere conuenit, ne morbus deprehendatur, erubeſcentem: neque aufugere vim curationis metuentem: neq; medicum pigrum eſſe, ignauumque oportet: vtrunque enim ad morbum inſanabilem efficiendum D conſentit. Nonnulli autem ſunt ægroti, qui præſentium, nec non & futurorum ignoratione ad finem vſque cum morbo degunt. Nam plerique neq; pereunt, neque futuram mortem ſuſpicantur: quocirca neque ſe medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalæa colligitur: de qua prius ſermonem inſtituam.

Curatio Cephalææ. *Cap. II.*

CApu quanto ad vitam magis neceſſarium eſt, tanto difficiliori ægritudine laborat. Atq; morborum capitis inuaſio quidem E tolerabilis eſt: nã parum dolent, aures ſonant, grauitas adeſt: at ſi intendãtur, finis eſt mortiferus. Igitur exiguos dolores ne ſpernito: nã

& exiguis

A & exiguis medicamentis in quibuſdam diſcuſsi ſunt. Si plus tempo-
ris extrahuntur: maiores cruciatus ſuperueniunt. propterea vena
cubiti incidenda eſt: ſed duobus ante diebus vinum bibat. tantum
autem ſanguinis detrahito, quantum eius vires tibi coniectanti o-
ſtenderint, verùm non ſemel totum detrahere magnopere expedit,
porrò quorum vires copioſam ſanguinis detractionem patiuntur
his ipſis continuo morbus *diſcutitur: atque id omnibus longis æ-
gritudinibus conuenit. Tribus autē quatuorúe diebus interiectis (* *labefactatur*)
liberalius alendi ſunt: Deinceps purgatorium, hieram quod vocant
cum mulſa propinandum: ea enim à capite morbi alimentum ma-
B ximè abducit, modus verò medicamenti quatuor aut quinque drach-
marum pondo eſto. Quòd ſi bene purgauerit; tunc lauandus eſt. &
vinum exhibendum, & vires augendæ. Poſtea iterum vena frontis
recta ſcindenda eſt: hęc enim eſt opportuniſsima ſanguinis detractio
modus autem eſto hemina, aut paulò plus. neque vltrà ſanguinem
mittito, quoniam vaſa inanire non expedit. Deinde capillis nouacula
detractis cucurbitulam priorem vertici affigito, alteram inter ſca-
pulas citra ſanguinis effuſionē admoueto: et eam, quę in vertice fixa
eſt, liberius ſcarificato: quò ſanguis vberius attrahatur, & partes pro-
fundiores incidantur. remedia nanque ad oſſa vſque penetrantia
C cephalæam iuuant. Quòd ſi vulnera cicatricem ducant, arteriæ ſe-
centur: duplices autem ſunt, aliquæ poſt aures paulò vlterius, pro-
prijsq; motionibus produntur: aliæ verò aurium arterię prorſum
verſus ſitæ ſunt auribus proximæ: nam inſtrumento, quod Antitro-
chon Græci nominant, adducuntur. verùm hæ quoque proprijs
pulſationibus innoteſcunt. nempè maiores oſsibus vicinæ ſecentur:
hæ nanque vtilitatem afferunt. adiacent & aliæ ſingulis oppidò te-
nues, quas incidere prorſus inutile eſt. modum verò incidendi in
libris De manuum operationibus expoſui. Cæterùm poſt medelam
in cephalæa, morbo comitiali, & vertigine, vtque ſemel dicam, in
D omnibus capitis vitijs (prius ventre, aut purgatorio, quod deuore-
tur, aut clyſtere, euacuato) pituita euocanda eſt: modò è naribus per
ſternutatoria, modo ex ore per ducentia pituitam. Species autem
ſternutamenta citantium ſunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri te-
ſticulus. hæc quidem ſunt vulgata & communia. ad læuorem autem
terito, & cribrato, & calamo aut craſsiore pennæ anſerinę caule in-
ſpirato. His efficacius in attrahendo violentiusq; euphorbium eſt cū
aliquo ipſorum admixtum. Quin etiam cum oleis miſcetur gleuci-
no ſcilicet, aut ſicyonio, id eſt, ex cucumere ſyluatico, aut cum vn-
guento ex ſtyrace: redditur autem magnopere liquidum, vt fuſile ſit.
E infunditur per naſi fiſtulam: hæ verò geminæ ſunt, atque, ab vno
canali cognatæ & cohærentes adeo, vt ſemel vtriſque infundendum
ſit. neque enim tolerabilis eſt alterutrius naris ſigillatim dilatatio.

nam protinus caput accenditur, & acerbus dolor inuadit. Quæ au A
tem per os pituitam eliciunt, hæc ſunt: ſinapis, granum cnidium, piper, vua taminia id præſtant vel mixta, vel ſingula. Cæterùm quoniam & ipſa mandere, & expuere aſsiduum eſt: iccircò & cum aqua, aut mulſa, aut poſca permixta danda ſunt: atque os eluendum. ad tonſillas enim impulſo humore extentoq; collo expirationis flatu abluatur. Poſtea quàm pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lauandum caput, atque perfundendum: vt perſpirabile atque difflabile reddatur: ingentes enim obſtructiones fiunt. Cœna frugalis & ſimplex eſto: in qua & vinum ad ſtomachi reſtitutionem ſumatur, ſiquidē & ipſe magno dolore vexatur. Interea verò vbi vi- B
res ęgri ſtabilieris, lotione per clyſterem vſitata opus eſt: in qua nitri multum inſpergatur, aut reſinæ à terebintho arbore pondo drachmę duę eliquentur. poſtridie ſanguis è naſi interioribus detrahatur intro enim pręlongum inſtrumentum immittitur, quod Cateiadion vocant, aut illud, cui Storyne nomen eſt. aut ſi quis horum copiam non habuerit: pennæ anſerinæ caulem craſsiorem ſumere debet, eiuſque neruoſam partem denticulatim inſtar ſerræ incidere, atque ſic in narem vſque ad oſſa, quæ ob cribri ſeu colatorij ſimilitudinē, Ethmoeidę vocantur, immittere: deinde vtraque manu agitare, quò locus à dentibus inſculpatur, ac vulneretur. Facilis eſt autem ac C
copioſus ſanguinis curſus: nam graciles venæ hîc deſinunt, corporaque hac in parte mollia ſunt, & ſectioni habilia verùm & multos nares vulnerandi modos vulgus nouit, herbas ſcilicet aſperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitantes. cū verò quantū ſatis ſit, euacuaueris, quod erit heminę dimidiū detergendum eſt ſpongijs & poſca. aut aliquod aridum, quod ſiſtendi ſanguinis vim habeat, naribus inſpirandum, galla, aut ſciſsile alumen aut balauſtium. Verumenimuerò poſt hæc remedia ſiue dolor capitis perſeueret, ſiue deſinat: oportet ad finem huius medicationis peruenire. quoniam id malum ſæpe reuerti ſolet, & in ſuo vigore cō D
ſiſtens plerumque delitеſcit. Itaq; nouacula deraſis capillis, (quādo quidem & hoc capiti prodeſt,) ferramentis candentibus vrendum eſt: ſi in ſupercie, ad muſculos vſque peruenias: ſin oſſe tenus penetrare velis, à muſculis caueto. nam muſculi exuſti neruorum diſtentiones cient. quòd ſi in ſumma cute vſſeris, vinum odoratum albū cum roſaceo infundere ſatis eſt: Pittacium verò madefactum per triduum ſupra cruſtas extendito. quòd ſi cruſtę altius deſcendant: porri comam cum ſale tritam, linteoloque illitam ſuper dato. Tertio die cruſtis ſummam cutim tantùm occupantibus ceratum ex roſa: profundioribus autem lentem ex melle imponito. Sed quæ medica E
menta cicatrici ducendæ ſint, alio loco deſcribemus. Nonnulli ſuper frontem ea in parte, vbi ſutura eſt, quæ Corona dicitur, cutim oſſe-

te-

A tenus inciderunt:illudque aut exterentes,aut excidentes vſq; ad meditullium (quam Græci Diploen nominant)ad carnis repletionem perduxerunt. Alij & oſſa ad membranam vſque perforarunt. Verùm id genus remedia temeraria ſunt: nihilominus tamen adhibentur, ſi omnibus alijs tentatis adhuc cephalæa perſeuerat,& æger eſt animoſus, vel corporis robur excellit. Nempè ſi paulatim ad ſanitatem acceſsio fiat: exercitationes recto corpore pectori humeriſque adhibeantur, manuum fiat geſticulatio, alteres iaciantur,ſaltu corpus moueatur, atque in his peritè corpus torqueatur. primò & poſtremò crura fricentur, medio tempore caput. picatio aſsiduè picem inſper-
B gendo adminiſtretur. item caput rubrificandum:nonnunquam ſinapi cum duplo pane affricando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam medicamenta ſimul illinendo, quale eſt illud, quod ex adarce, & euphorbio, & pyrethro componitur. proficit autem & ad dolorem in tempore ſedandum, & ad radicem mali extirpandam thapſiæ ſuccus, & medicamina cum ipſa iungenda. quotcunque cutí tumefaciunt: & varis ſimilia tubercula excitant. Victus ratio in ſingulis dolorum generibus tenuis eſto: exiguus potus, & aquæ potio ante vllam medelam potiſsimum adhibeatur.ex toto verò ab acribus temperet, cepis,allijs, & ſucco laſerpitij.à ſinapi autem non penitus:
C ſiquidem eius acrimonia, præterquàm quod ſtomachi vim roborat: capiti quoque haud ingrata eſt: pituitam fundens ac difflans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum peſsima faba eſt, & eius ſpecies piſa, & quæ à Græcis ochri, & dolichi nuncupantur. illi cicerculæ folio ſimiles, hi faſeoli aut lobi à nonnullis vocitati. ſecundo loco ponitur lens: quæ nonnullis concoctionis excretioniſq; virtutibus prædita eſt:ſed caput replet, doloremq; concitat.nihilominus cũ pipere elixa ſpernenda non eſt, Far lotum haud ingratum eſt cum vino& melle,quantũ ad condimentum ſatis ſit:& ex ipſo conflata ſorbitio & eius ſemina in ſimplici iuſculo decocta.vtique bona ſunt & in con
D dimento,quod Græci Carycam vocant,ſemina cari, coriandri, aniſi: apij verò ſemen ijs anteferendum; mentha herba,& pulegiũ pręterquam quod bene olent, quendam vim habent,& vrinam mouendi, & flatus per inferiora expellendi. Inter carnes vetuſtæ omnes damnãtur:nuper interfecti galli carnes laudantur ,Inter aues torquatus palumbus,columbus,& aliæ quęcunque haud ita multum pingues ſunt,ſuum extremitates ,lepus aſſatus. Bubula ouillaque caro craſſum ſuccum creat, & caput replet. Hœdus non penitus malus.Lac & caſeus caput dolore vexant. Ex piſcibus ſaxatiles deligendi,& quotquot in ea regione optimi cenſentur. Olera elixa quidem ea aſſumá-
E tur quæ lotium & ventrem citant, malua,blitum, beta, aſparagi, acris verò & braſsica eſt. At inter cruda lactuca omnium eſt optima. Radices autem etiam elixæ prauæ ſunt. radiculæ, rapæ,pa-

ſtinacæ vrinam mouent, ſed caput explent. ſiſarum flatus edit, & vẽ- A
triculum tumefacit. Vinum album tenue dulce admittatur, tantùm
adſtrictionis habens, quòd aluum non remoretur. Omnia bellaria
p atur capiti inimica. quin & palmularũ omne genus. ficus autẽ & vua de-
mulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam Græci vocant: bo
nitate præſtat. ſed quibuſcunque vel etiam iuuantibus ſatiari malũ
eſt. peior eſt cruditas: labores minus, quàm cruditas nocent. nihilo-
minus & ipſi ſunt detrimentoſi. Deambulationes matutinæ aluo
prius exonerata citra ſpiritus difficultatem benè feruntur. optimæ
ſũt etiã & à cœna. geſtatio longa per loca nõ ventoſa conueniet. atq;
vbi ſol caput non feriat: ei nanque Sirius officit. Vſus veneris capiti B
ac neruis labem accerſit. Peregrè proficiſcatur ægrotus in regiones
calidiores ex frigidioribus. & in ſicciores ab humidioribus Confert
& nauigatio, & in mari vitæ traductio. & ſiquis ſit maris accola, in ſal
ſa aqua frigida lauari, & in mari natare, & in arena volutari, victumq;
ex mari quærere proderit. Doloris verò capitis, quẽ Eterocraniã Græci
nominant, eadem medicamina ſunto: nam quę toti capiti remedia cõ
ducunt, eadem ſingulis eius partibus adhibere bonum eſt. Quibuſ-
cunque verò per hęc morbus depulſus non fuerit: ijs reliquum eſt,
vt veratro vtantur, vtpote vltimo atq; valentiſsimo omnio remedio.

Curatio Vertiginoſorum *Cap. III.* C

ET ſuccedit cephalææ vertigo. & ipſa per ſe proprijs de cauſis ori
tur, ſi profluuium ab hęmorrhoidibus coercetur, ſi è naribus
ſanguis non effluat, qui prius effluere conſueuerat, ſi corpus non
difflatur aut ſudore, aut labore antea fatigatum. Igitur ſi ab cepha
læa ducit originem, ea medendi ratione vti debemus, quæ ad cepha
læam ſupra ex poſita eſt. quibus autẽ violentius cum vltimis reme-
dijs occurrendũ ſit, poſterius explicabo. Sin ab aliqua humorũ ſup
preſsione morbus inciderit, vſitata excretio mouenda eſt. naturæ
nanque ſalutare eſt materiæ recurſus. At ſi iſta tardat, malum verò
increſcit, in alijs quidem ſuppreſsionibus aut ſanguinis è naribus D
manare aſſueti, aut ſudorum, ſanguis mittendus eſt è vena cubi-
ti: Sin ab iecore multis humoribus affluente, aut à liene, aut
aut ab aliquo ex viſceribus in medio corpore poſitis vertigo prode-
at; cucurbitulæ ſubueniunt. Sed quantum ex vena defluit, tantun-
dem per has ſanguinis eſt detrahendum. ſanguis enim eſt cauſæ a-
limentum: quemadmodum & ventriculus. Deinceps capitis re-
media ſubiungenda, vena frõtis recta aut naſi venę vtrinque in angu-
lis ſecandę: cucurbitula vertici affigenda; arterię incidendę caput ra-
dendũ rubrũq; faciendum: pituita è naribus per ſternutatoria, aut ex
ore, quemadmodum docui, euacuanda: omnia denique modo in ce E
phalæa narrato adminiſtranda. duntaxat adijcitur cyclamini ſuccus
aut anagallidis in nares fundẽdus. Poſteaquàm verò medicaminum,
capitis

A capitis ad finem perueneris; deinde quotquot efficaciora ad vertiginoſos inueniuntur, ea ſunt adhibenda. Vomitibus à cœna, necnō vomitibus ab eſu radicularum uti poſtea decet: quin etiam ad veratri aſſumptionem hæc præparatio fuerit. nā præexercendus eſt ſtomachus, cū vehementioribus vomitorijs vti volumus. Pituita quoq; in præſentia magis attenuatur, & ad veratrū bene funditur. Veratri exhibēdi modi plures ſunt, vt validioribus quidem ſuccurrat, ad magnitudinem amę, aut paulo craſsius eſt incidendum: & cum fare loto, aut lente aſſumitur pondo drachmę duę., imbecillioribus autem & gracilioribus decoctum cum melle propinatur. duarum aut
B trium myſtillarum modus eſto. quis verò ſit faciendi modus, alio loco declarabitur. Inter ſingula autem remedia æger cibis reficiendus eſt: quo ea quæ interim incidunt, ſuſtinere valeat. In acceſsionibus quoque ſic opitulandum eſt, deliganda ſunt crura ſupra talos & genua, & manus brachialia, brachiaque infra humeros prope cubita. ad caput irrigandum facit roſaceum cum aceto. oleo verò incoquito ſerpyllum, aut ſpondylium, aut hederā aut id genus alia fricentur extrema, & facies. olfaciat acetū, pulegium, mentham, aliaque eiuſmodi ex aceto inter dentes aliquid apertionis cauſa imponatur. nonnunquā enim maxillę colliduntur & cohęreſcunt. in tonſillis fiat ti-
C tillatio: vomitus citetur. nam interdum reiecta pituita æger à tenebris excitatur. Hactenus ad acceſsionis leuamen & tenebrarum diſcuſsionem dictum ſit. At de vniuerſa victus ratione tam in curando quàm poſt curationē hęc noſtra ſententia eſt. Somnus multus ęquè, atque inſomnietas inimica ſunt: multus enim ſomnus ſtuporē capitis ſenſibus inijcit: vaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi planè grauitatis, et ſonorum in auribus, et ſplendorum quorundam oculis obuerſantium cauſæ, morbi verò indicia ſunt. vigilia verò cruditatem facit, alimentum ſubtrahit. laborem affert, corpus contriſtat, mētem labefactat: propterea facilè furere, atq; atra bile vexari
D iſti conſueuerunt. Mediocris autem ſomnus ad alimenti diſtributionem, & ad laborum diurnorū leuationem vtilis eſt. Aluo ad excretionem conſulendum: nam diſflationis cauſa potior aluus eſt. Iterū crurum frictio per aſpera linteola vſque ad ruborem, deinde dorſi & laterum, poſtremò capitis adhibenda. ab his ambulationes circa initia & finem leniores. mediæ verò acriores. Quies conſiſtentia ſpiritus poſt ambulationes eſto. Vocē leniter exercere oportet, grauibus vocibus vtentem ſonum edere. acutæ nāque voces capitis diſtentiones, temporum palpitationes, cerebri pulſationes, oculorum inflationes, auriūque tinnitus efficiunt. mediocriter acuta vox edita capiti
E prodeſt. Poſtea verò geſtationis tempus adeſt ad diſſiandā totam capitis grauitatem opportunæ. longa ſit autē, verùm citra fatigationē, neque in tortuoſis regionis tramitibus, neque aſsiduis itineris flexi

bus geſtatio fiat: quoniam ſic vertigines oboriuntur. ſed rectæ & lõgæ & lenes etiam ambulationes fiant. Siquidem prandere aſſueti ſint, panem ſolùm prębeto quantus exercitationibus impedimento ne ſit. prius enim concoctum eſſe oportet. caput & manus exercendæ, horumq́ue frictiones faciendæ. In his verò leniter agendum: vt caliditas excitetur, & caro augeatur, & vires reſtituantur. poſtea ſuum ipſius caput erectum fricato diutius hunc laborem ſuſtinens. Quin & exercitationes ad ceruicis vſus, & ad manuum agilitatem faciunt, ſi ſcienter fiant. ſurſum verò attollendo caput atque oculos exercere oportet. Manuum exercitatio fit, aut diſcorum iactu, aut certando pugnis. pila verò parua & magna detrimento eſt. nam capitis & oculorum circumuolutiones atque intentiones vertigines afferunt. optimæ faciunt ſaltus & curſus. omnia velocia exercitia cruribus conueniunt, & omnia roborant Frigida lauatio illuuie, illuuies autem calida lauatione melior. aſtringere, denſare, ſiccare caput frigida lauatio efficaciſſimè poteſt:: & hic ſalubris ſtatus eſt humectare, ſoluere, tenebras offundere valentiſſimè calida lauatio poteſt: & hæ capitis morborum cauſæ ſunt. tales ſunt & auſtri auditui graues, exercitationibus quies ſuccedat, vt perturbationem ſedet. Capitis preſsiones ad cutim poliendam faciunt. Aquæ, aut aquati vini propinatio confert, prãdium frugale, ac ſimplex eſto: coma olerum aſſumatur, quæ ventrem molliunt, maluæ, betæ, bliti. Liquamen bonum ſtomacho, ori ſuaue, aluum leniens, neq; graue capiti, ex thymo, aut thymbra aut ſinapi conficitur. Oua hyeme calida, æſtate frigida, putamine ſpoliata, non toſta præbeantur. Oliuæ, palmulæ. ſalſamentum opportunũ. Alica elota cum aliquo dulci, quantum condiendi cauſa aſſumi debet. Poſt hæc ſal adhibendus. Ocium & quies ab audiendo & loquẽdo. ambulationibus vtatur ſub aere perſpirabili. delectat autem locus aut arboribus conſitus, aut herbidus. Vtique vertiginoſus cùm ad cœnam accedit, maximè iterum in frigida lauetur, parum vnguine corpus ſublinens: ſi nolit, at crura tantùm. cœna triticea eſto, quale eſt Itrion, quod eſt placentæ genus, aut ſorbitio ex alica, aut ptiſana flatu vacans, per elixationem concoctu facilis. Medicamenta verò ſuauiorem ptiſanam reddentia ſunt piper, pulegium, mentha, cepæ aut porri paulum, neque tantùm, vt innatet. acetum verò acre vtiliter aſſumit. Carnes ex pinguibus animalibus non pingues, ſuum pedes & capita. Volatilia omnia, ſed multitudinem coniectura metiri oportet. lepus & venatio. gallina in promptu habetur, & iuuat. Omnia bellaria caput dolore infeſtãt præter palmulas aut ficus maturas, aut vuas, ſi flatibus homo vacet, hæc benefacient. In ſecundis quoque menſis vtiliter ea ſumuntur, quæ facilè concoquuntur, ſi nidore vacant, & leuia ſunt. Poſtea deambulatio, mentis hilaratio, in quiete ad ſomnum conuerſio adhibenda.

Curatio

A *Curatio morbi comitialis.* *Cap. IIII.*

INgentibus medicamentis atq; valentiſsimis in morbo comitiali opus eſt. nam quoties eius in mentem venit, non modo laborioſũ malum, & periculi plenum: ſed etiam generis morbi fœditatem, & calamitatis opprobrium exhorremus. atque ita exiſtimo, ſi ſe mutuò in acceſsionibus ſpectantes ægroti, quæcunque patiuntur, cernerẽt: non vltra vitam ducere tolerarent. verùm quæ ſingulis atrocia fœdaque inſunt, ſenſus priuatio, intuendique ſublata facultas abſcondit. Cæterùm medendi rationem naturæ facilitatem ſequi optimum eſt:
B quando per ætatis mutationes in longè diuerſum hominem permutat. Quoniam ſi vſitatus malo victus, in quo morbus alitur, deſierit: non vlterius hominem infeſtat. ſimul enim cum priore victus ſpecie morbus recedit. Igitur ſi caput occupauit, inhabitat. quocirca omnia, quæ à nobis in capite De cephalæa relata ſunt, facere neceſſe eſt: detrahendo ſanguine, & corpore purgando. Venæ autem & quę in cubito, & frontes recta ſecandæ ſunt: cucurbitula admouenda. non eſt autem vſque ad animi deliquium ſanguis detrahendus: ciet enim morbum deliquium animæ. Arteriæ omnes, & ante, & poſt aures incidendæ. in his omnibus excellens purgatio facienda
C purgatorio, quam hieram vocant, atque his, quæ è capite pituitam eliciunt: ſed multo valentiora ſint medicamenta, ſiquidem iſtorum habitus eſt doloris patiens: Hilaritas vero & bona ſpes id genus ægros mitiores reddit. Opus eſt etiam ignem capiti inferre: proficit enim. In primis os perforare vſque ad ſecundam laminam oportet: deinde ceratis [illegible] atque vti tantiſper, donec membrana ab oſsibus receſſerit. Tertio nuda oſſa circuncidere conuenit ac ſi paulum reſiſtunt, vſque ad ſpontaneam auulſionem perſeuerandum quouſque nigra nonnunquam iſtorum, & craſſa membrana inuenta fuerit. Cumque per putrefactionem vel etiam purgationem
D audacter curante medico vulneri cicatrix inducta fuerit. ægrotus morbum euaſit. poſtremò capitis ad ruborem vſque frictiones fiant vſitatæ quidem quæcunque à me ſuperius traditæ ſunt: valentior eſt autem, quæ fit per cantharides. ſed tribus diebus ante, quàm his vtamur: lac, vt veſica muniatur, bibendum eſt: cantharides enim magnopere veſicam lædunt. Hæc abundè ſint cum caput affectum eſt.

At ſi mediæ corporis partes cauſam præbent, & ab his morbus exoritur: rariſsimè autem iſta fiunt: potius enim mediæ partes in conſenſum morbi trahuntur à capite, vtpote ab ingenti malo, quod ægritudinis initium eſt: vtcunque igitur res habeat & in his vena cubiti
E ſoluenda eſt: à viſceribus enim materiæ curſus eſt. Quin etiam iſti magis, quàm alij purgandi ſunt & hiera, & cneoro, quam thymelæam vocant, & coccognidio, quæ chamelæa dicitur. hæc enim pitui-

R

tam extrahunt. peropportunum autem ipſis remedium eſt cucurbitula. epithematum verò & cataplaſmatum ſylua omnibus perſpecta eſt, & ea vbique ſcribere ſuperuacuum ducimus: niſi quatenus eorum vim noſſe conueniat: quòd ſcilicet ijs extenuare, per halitus digerere, fluxa ſpirabiliaque corpora reddere oporteat: & concoquentibus medicamentis calidis, aridiſque. & vrinam mouentibus in nutritione, & in medicatione vtentem. ſed omnibus præſtat fibri teſticulus ſæpius in menſe ex aqua mulſa potus, præterea quæcunque ex varijs compoſita medicamenta idem præſtant, adhibenda ſunt, ex viperis compoſita antidotus, & mithridatia ex pluribus cōſtans, necnon & Byſtini antidotus bibenda eſt: quandoquidem hæ concoquendi facultatem roborant, vtiles humores creant, & & vrinæ mouendæ aptæ ſunt. nam quæcunque ſimplicia medimenta ſcribere opus eſſet, hiſce continentur antidotis cinnamomum, caſia, folia malabathri, piperis, ſeſelisque omnia genera. & quod nam ex valentiſsimis remedijs in iſtis compoſitis non reperies? Fama eſt & vulturis cerebrum, & crudæ * fulicæ cor, & domeſticos feles comeſos morbum diſcutere. At ego iſtorum periculum non feci. nonnullos autem vidi nuper iugulati hominis vulneri phialam ſubijcientes, atque inde hauſtum cruorem bibentes. O ingentem neceſsitatem, quempiam ſuſtinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad ſanitatem nec ne iſti peruenerint, nemo verè mihi affirmare poteſt. Quin & quendam autorem legi, qui humanum iecur epulandum apponi præcipiebat. ſed hæc illis ſcripta ſunto, qui ad hunc vſque miſeriæ terminum peruenerunt. Præterea & victu opitulandum eſt, & ſingulis remedijs, quæ aut ab alijs, aut ab ipſomet ægro fieri poſſunt. vtique in hoc caſu nihil ſpernendum eſt, nihilque temerè faciendum, maximè quælibet exigua adhibendo, quæ penitus proſint, nihil verò lædant. Etenim ſpectacula non ſpectanda, & ſermones, & edulia, & ſuffimenta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter conſiderandа ſunt. Somnus multus craſsitudo eſt, ocium nebula ſenſuum, bonum verò mediocritas. Alui excretio à ſomno, præcipuè flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ ſunt, non flexuoſæ bonum ſpiritum reddunt, ſub arboribus myrto, aut lauro, aut inter arbores acres & benè olentes, ac inter herbas calamenthum, pulegium, thymum, mentham, maximè quidem agreſtes & ſponte naſcentes: ſin harum copiam non habeat, humano cultu procreatas. Inter has quoque geſtationes longæ, & ipſæ rectæ fiant. Itinera facere bonum eſt non ſecundum fluuium ne delabentem aquam intueatur: vertiginem enim aquæ fluxus affert. neque vllum, qui in orbem voluatur, neque turbinem, qui circum agatur, inſpiciat, eſt enim imbecillior. quàm vt firmum ſtabiliat ſpiritū

* mergi

nam ſi-

A nam ſimul cum circulo vertitur: circumuolutio autem vertiginem & comitialem morbum accerſit. Poſt geſtationem lenis deambulatio, poſteà quies: vt agitatio in geſtatione contracta ſedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis, ſudario ex crudis linis confecto inuolutis: inunctio non valde pinguis ſit: frictio lenta quidem, ſed durior denſandi cauſa: tumidi enim & craſsi ſunt plurimi. in medio verò totius frictionis caput erectum perfricetur. Exercitationes ad ceruices & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia, quæcunque à me de vertiginoſis dicta ſunt adminiſtrentur. ſatis verò hic ex copia ibi deſcripta poſitum eſt: præterquàm quòd velociores

B horum exercitationes eſſe oportet ad ſudorem mouendum, caloremque excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verùm & in omni vita oportet excandeſcentiam iracundia vacantē inijcere. Alimēta omnia ex craſsis leguminib. mala: triticei verò panes ſicciores præbendi: alica elota, & ex ea ſorbitiones. ſed medicamenta voluptatis cauſa eadem cum ſuprà poſitis ſunto: nunc autem plura ex acriorib. ponitò piper, zingiber, libyſticum. Liquamina verò ex aceto & cumino & ſuauia ſunt & vtilia. A carnibus quidem maximè in totum abſtineant, ſin minus in curatione ſaltem: in refectione verò carnes deligantur, quæcunque ſunt natura leues: quales ſunt volatilium,

C præter anatem. & concoctu faciles, vt lepores, ſuum pedes, ſalſamētum. & poſt hæc ſitis vtilis eſt. Vini paulum bibatur albi tenuis odorati quod lotium mouet. Elixorum olerum aſſumantur quæcunque facultate acria extenuant, & vrinam citant: qualis eſt braſsica, aſparagus, vrtica: crudorum autem lactuca ea parte æſtatis, quam horam Græci medici nominant. Cucumeres autem & pepon viro quidem robuſto ſuperuacua, nonnullis verò guſtatione tenus præbenda. mala eſt enim horum multitudo, cùm frigida ſint, atque humida. Fici, viridis & maturæ vuæ vſus conuenit. Ambulationes, poſt eas animi oblectatio moleſtia carens iuuat. iracundia vtiq; & venus

D noxiæ ſunt. Effectus enim morbi ſimilitudinem adducit. At nonnulli medici de concubitu falluntur. Nam quoniam naturalis in virum tranſitus aliquantum proficit, puerorum naturam intempeſtiuo concubitu violarunt, tanquam citius eos roboraturi. ſed iſti à natura ſponte præfinitum tempus, in quo omnia remedia fiunt, ignorant. Hæc enim ſingulis ætatib. propria ſimul oportunis temporib. creat. in tempore nanque concoctiones ſeminis, barbę, canorū, Quis igitur medicus naturæ cum mutationem ſeminum à principio, tum præfinitum ſingulis tempus variauerit. Quin & in morbi naturā impegerunt. nondum enim in tempore quidam veneri dare operam cœperunt, ante immaturitate rei noxam accipientes. vitam autem degere oportet in regionibus calidis & ſiccis, ſiquidem res frigida atq; humida morbus eſt.

Curatio Melancholiæ. Cap. V. A

NVm ſanguinem detrahere expediat, deliberatione indiget in melancholicis.ex quo humore morbus oritur:quin etiam ex non paucã malorũ ſuccorum (Cacochymiam Græci nominant) multitudine. Itaque ſi in iuuenili ætate quis morbo corripitur,& veris tempore: vena in dextro cubito media cædenda eſt:vt à iecore ſit opportunũ effluuium id enim viſcus ſanguinis fons eſt,& bilis generatio verum q; verò melãcholiæ alimentum. cædenda eſt, inquam, licet ſint graciles & ſanguinis inopes:ſed paulum ſanguinis mittendũ,quatenus videlicet venæ ſectionẽ vires ſentiant,ſed nullã noxam B earum tenor accipiat. Nã & ſi craſſus,& bilioſus,& concretus,& ater, qualis amurca,ſanguis eſt; nihilominus ipſe naturę prædiũ eſt atque alimentum. Quocirca ſi plus,quàm decet, ſanguinis effuderis,natura cibi penuria de propria ſede prolabitur. At ſi ſanguine refertus eſt æger, plerunque quidem non vſque adeo malus ſanguis eſt,vena tamẽ vtiq; ſecanda eſt.verũ non eodem die ſed alijs diebus repetendo, quantum ſatis eſt,ſanguinis, detrahatur:eodẽ verò die modum ſanguinis mittendi vires declarabunt, medio tempore,quò aliam euacuationẽ ſuſtinere valeat, liberalius nutriatur. Opus eſt autem & ventriculo ipſi quoque ægrotanti & laboranti opitulari.eũ verò C ſi atra bilis vrget, per diem vnum prius tenuiter nutrito nigri veratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulſa præbeantur.id enim bilem atram expurgat necnon & thymi attici coma & ipſa bilẽ atram educit.cõmodiſsimum eſt autem ſingulorum partem,vt ex vtroq; duarum drachmarum pondo fiat, exhibere. poſt purgationem lauetur, viniq; paulũ bibat,& alia in cibis iucunditas concedatur.ſtomacho enim viribus laborioſa purgatio eſt.poſthac iterum ad media faciendus tranſitus.cùm prius verò cataplaſmate atq; irrigatione laxaueris, cucurbitulam iecori & ventriculo, aut eius ori admoueas.nanq; hæc detractio multo, quàm ſectiò venæ eſt opportunior.tergis quoque D inter ſcapulas cucurbitulam affigito :ſiquidem eo loco ſtomachus adhæreſcit, Deinde rurſum reficiendus æger. Atque ſi alimentum vires inſtaurauerit, caput radẽdum:cui poſtea cucurbitula affigenda eſt.huius enim morbi inter alias prima ac maxima cauſa in capite eſt Porro neque ſenſus ipſi à noxa immunes ſunt:nam inde ipſorum ex ortus atq; initium eſt. commutantur igitur & ipſi,ægritudinemq́ue participant. vtique nõnulli & ſenſibus delirantibus corruptè ſentiunt. At ſtomacho potiſsimùm ſuccurrendum eſt:cùm & ipſe malè habeat,& in ipſo bilis atra reſideat. Igitur abſinthij ſuccum ab exiguo incipiens ad cyathi vsq; menſurã aſsiduè deuorato:id enim ne E bilis gignatur,impedimento eſt Benefacit & aloe.nanque ipſa ad inferius inteſtinum bilem deducit. Nempè ſi recens malum ſit,neque

multum

A multum homo à naturali ſtatu diſceſſerit;alia huic medela opus nõ eſt:ſed reliqua victus ratione vtendũ,& ad priſtinũ habitum recuperandum,& ad exactam mali purgationem faciẽdam,& ad vim corroborandã:quæ omnia,ne iterum morbi reuertantur,efficiant. Victum autem in refectione conuenientem poſterius exponam. Si ab his paulũ debilitatus morbus denuò inualeſcere viſus fuerit;vehementiora medicamenta requirit:neq; in aliud tempus differendum eſt. Verum ſi ab coercitis mulierũ menſibus,aut in viro ab ſuppreſſo hæmorrhoidum profluuio morbus creatus eſt, irritandi ſunt loci,& aliquid ſoliti excrementi profundendum. Si cunctatur,neq; deſcen-
B dit, in aliam quampiam partem ſanguine prolapſo,morbus verò exacerbatur,euacuatio facienda eſt,& à talis incipiendum. Quòd ſi non,quantum ſatis eſt,ſanguinis,inde manauerit.cubiti quoque vena ſecetur.Interiectis autem reficiendi cauſa tribus aut quatuor diebus,Hieram,id eſt,Sacram,quæ purgatoriũ medicamentũ eſt,potui dato. Ad hæc cucurbitam medijs corporis partibus applicato,iecori videlicet affigẽs. Sed maturanda negocia ſunt,ac celeritas adhibenda. exiguis enim medicamentis morbus non obſequitur: ſi magnis autem non vincitur,ſed reſiſtit;tunc firma ſede melancholia nititur. Quòd ſi penitus totum corpus occupauerit ſenſus,mentem,ſangui-
C nem,bilem, neruos etiam corripuerit, & ipſa inſanabilis efficitur, & aliorũ morborũ corpori ſobolẽ inſerit,furoris,neruorũ diſtẽtionis reſolutionisq;.quę ſi à melãcholia proueniunt,ſanationẽ vtiq; accipere nequeunt. Quam ob rem ad hoc malum propulſandũ veratro vtendum eſt.Sed antequam veratum ægrotus accipiat, ſtomachum ad vomendum exerceat,& humores extenuet.& corpus fluxile reddat. Vomitiones autem hæc præſtant nonnunquam ieiuno ſtomacho nonnunquam radice prouocati. Docebimus verò & modum & materiã: docebimus & veratri modorũ vtendi ſpecies item quo pacto ſingula & diſtinguere, & ordinare prius oporteat: & quo pacto
D in vomitionibus ſubueniẽdum ſit, indicabimus.Incredibile eſt autẽ niſi ab his funditus cõuulſus eſt morbus, at multorum ſaltem annorũ interuallo non ſopiri,plerunq; enim poſtea melancholia rurſum ſuboritur. Quòd ſi iam firmas radices egit,nihil iam vltra differendum eſt: ſed quæ ad veratrũ pertinent,omnia adminiſtranda. Nempè ægroti omnes ſanari non poſſunt:medicus enim Deorũ potentiam anteiret verùm dolores ſedare,morbos intercipere,atque obſcurare,medico fas eſt. Itaque nimirum his,quæ poſuimus adhibitis, medici defatigantur,ſeque aliud quicquam facturos negant.ac que duas cauſas,aut morbum inſanabilem eſſe,aut omnia ſe remedia
E tentaſſe prętexunt. Nihilominus tamen ſacram ex aloe medicinam ſubinde præbere haud alienum eſt:ſi quidem opportunum melancholię ſubſidium affert,ſtomacho & iecori ſubuenit,bilemque deij-

ciens mirificè prodeſt. Quin etiam maluæ ſeminis pondo drachmã ex aqua propinare optimum eſſe quidam experientia compertum habuit. Infinita præterea ſunt ſimplicia medicaméta: quorum alijs alia vtilia ſunt. Poſt id genus labores demum reficiendus æger eſt: quibuſdam enim quandiu medicatio adhibetur, tandiu morbus permanet, quanuis labefactatus ac debilis: at ſi homo carnes reſarciat, ac vires inſtauret, ſimul omnia morbi veſtigia obliterantur: nam potentia naturæ ſanitatem, imbecillitas morbum parit. Propterea ad refectionem conuertatur ægrotans in aquis ſponte calidis ſæpe commorans. medicamenta enim, quę in his ſunt ingenita, opem ferunt, bituminē videlicet, aut ſulphur, aut alumen, ac multo his plures aliæ facultates. Bona vtiq; eſt humectatio morbi ſquallorem tollens, & curationis vexationem mitigans. Raræ autem ac molles carnes ad ęgritudinis remiſsionem maximè faciunt: verum ſiccę ac denſæ melancholia laborãtibus carnes ſunt. Inunctio pinguis cum leui frictione adhibeatur. cum multo autem oleo, hæc contineat.

Multa deficiunt.

panes loti cũ vino aliquo dulci theręo, Cretenſi, & ſcybellite, quod Pamphyllũ vocãt: aut vinũ & mel, quę iamdiu permixta fuerint. oua & frigidiora & calida, putaminibus nudata: non pingues carnes vim detergendi habentes: porcorum pedes, & capitis partes: auium alæ pingui carentes: venatio, vt leporis, caprearum, damarum carnes: fructuũ autumnalium quiſquis optimus fuerit. Stomachi ſubuerſioni conſulẽdũ eſt ante cibũ, quò minus deuoratus reijciatur. quare ante omnes cibos mulſæ cyathi dimidium dandum eſt, bibitumque per vomitum reddendum: quò ſtomachi excrementa purgentur. ſic enim cibus in ventriculo firmus reſidet. At medicamina neceſſariò educendorum purgatoria ſunt pini fructus, & vrticæ: ſemina coccali & piperis, amygdala amara. mel eis conſiſtentiam præbeat, Sin exiccare volueris: optimè proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex viperis, & Biſtini, & Mithridatis antidotus, et id genus alia propè infinita. Exterius apponenda ſunt cataplaſmata, quorum materia eſt ſertula, & papauer, & terebinthi lachryma, & hyſſopum, & oleum ex roſis, aut ex œnanthe. cera autem hæc omnia cogantur Inunctio pinguis, geſtationes, deambulationes, & alia, quotquot carnes reficiunt, & vires inſtaurant, & naturam in antiquum ſtatũ reuocant, adminiſtrentur. *Sextum & ſeptimum caput deficiunt.*

De curatione Phthiſis, ſeu vlcerum pulmonis.
Cap. VIII. Carens principio & fine.

quemadmodum in naui & tranquillitate. nam ſi rectè habuerit ægrotans an mari geſtatio fieri poterit: atque ibi vitam deget. cum vlceribus

A Vlceribus enim quiddam ſiccum marina ſalſugo communicat. à geſtatione quiete conceſſa vtendum in præſentia pingui oleo. poſt triſtiones oleum cum aceto infundatur, paulum primò, deinde adijciendũ vſq; ad heminas quinq;, aut ſex, aut multo plus etiã: ſin minus at ſaltem quantum quis ferre poterit. multoties enim vel id ſolum, pro omni alimento ſatisfecit. Lac verò aſſumptu ſuaue, potu facillimum, nutritu ſolidum, & qualibet eſca à pueritia familiarius eſt. præterea viſui colore delectabile, medicamen arteriam nõ aſperans, guttur læuigans, ad eijciendam pituitam facilem ſpiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens. vlceribus dulce ſubſidium,
B & quolibet alio benignius. ſiquis multum lactis potat, nullo alio eget alimento. in morbo enim bonum medicamen eſt lac, eiuſdem & alimentum efficitur nam hominum lacte veſcentium nationes frumentum non edunt. optima verò eſt cum lacte & puls, & bellaria, & alica lota, & quæcunque edulia ex lacte fiunt. quòd ſi et alia eſca indigeat: eiuſdem generis eſto. ptiſanæ cremor concoctu facilis, tenuis materiæ eſt. eatenus verò condiendus erit, quatenus abſorptu facillimus ſit. ſiquid etiam ſaporis iucunditatem afferens capiat: & illud medicamentum eſto: qualis eſt liguſtici coma, pulegium, mentha, ſalis exiguum, acetum, aut mel. ſi ventriculus non
C concoquit: huiuſmodi exhibenda ſunt. At ſi nihil ventriculo tale exhiberi neceſſe ſit: omnibus ptiſana præſtantior eſt. Licet & ptiſanam in alicam permutare: minus enim flatuoſa, & concoctu facilior eſt: ſi quemadmodum & ptiſana exterſa deglubitur. In humidioribus reiectionibus faba vlcera purgat, ſed flatibus redundat. item piſum & ochrus, qui & quantò pauciores flatus citant, tantò minus vlcera purgant. Itaque medicus coniecturis ductus, prout præſentia poſtulant: his vti debet. iſtorum quoque condimenta ſunto quotquot de ptiſana memorata ſunt. At oua ex igne quidem aquea cali-
D da: ſed ex animalibus nuper ædita optima ſunt. priuſquam eã, *

De curatione vlcerum iecoris, & puris ab eo effuſionis.
Cap. XIII. Carens principio & fine.

** Cætera deſunt.*

in iecore vlcus pernicioſum inſit. periculoſiſsimus autem eſt, qui in ventrem fit, ſaniei confluxus, ſi ſtomachum occupet, qui viam ſuperiora petentibus præbet. Alimentum enim vitæ cauſa eſt: ipſius verò alimenti dux eſt ſtomachus. inſuper medicamenta intimis corporis partibus ſtomachus diſtribuit: quapropter ſi ad quælibet deuoranda malè ſe habeat, celerius ægrum morbo atque fame conſumi neceſſe eſt. Hæc ſunt cuiuſque loci, quo ſe pus conuerſurum eſt, inter
E ſe differentes notæ. Nam ſi per inteſtina delabitur: tormina vexant, aluus liquida eſt, pituita & bilis fertur: deinde cruentum virus circunfluens, aut humiditas aquæ ſimilis, in qua crudæ carnes

A pientes diſcutere oportet: inflammationibus autem reſiſtendum. Siquidem ſcirrhi inflammationibus ad difflationem tendentibus veluti hæreditario iure ſuccedunt: hæc enim inflammationis germina ſunt. Porrò ijs remedijs vtendum eſt, quę à me in ſermone De acutis morbis relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione ſcirrhus immaneat: igni quoque ſimilibus ad molliendam duritiam vtitor: irrigationibus ex aceto, oleo, & melle. Sed lanæ vice panni lintei complicati accipiantur. Sic vnguentariæ glandis puluis cribratus inſpergendus eſt & cataplaſmatis quàm molliſsimis. †

B *Reliqua iſtius libri deficiunt.*

ARETAEI CAPPADOCIS

DE CVRATIONE DIVTVRNORVM MORBORVM,

Liber octauus.

IVNIO PAVLO CRASSO
Interprete.

In hoc libro continentur.

Curatio Hydropis.	Cap.	I.
Curatio Diabetis.	Cap.	II.
Curatio calculi renum & vlceris.	Cap.	III.
Curatio calculi, & vlcerũ veſicæ.	Cap.	IIII.
Curatio, profluuij genituræ.	Cap.	V.
Curatio ſtomachi malè habiti.	Cap.	VI.
Curatio vitij ventriculi.	Cap.	VII.
Curatio laxi Inteſtini dolentis.	Cap.	VIII.
Curatio torminum Inteſtinorum.	Cap.	IX
Curatio Læuoris inteſtinorum.	Cap.	X.
Curatio vteri male affecti.	Cap.	XI.
Curatio doloris articulorũ & coxẽdicis.	Cap.	XII.
Curatio Elephantiaſis.	Cap.	XIII.

Primum caput deeſt. A

De curatione Diabetis Cap. II.

Diabetes hydropiſpecies

VItium Diabetem, quod vocant, ſi cauſam & effectum
conſideres, hydropis ſpecies eſt, ſola corporis parte,
per quam humor exit, differens. nam aſcitæ
conceptaculum membrana illa eſt, quam Græci peri-
tonion vocant: neque humoris exitum habet ſed eo-
dem loco reſidens inundat. In diabete humiditas ab affecto corpore
eodem modo fertur, & liqueſcentia membra tabeſcũt. In renes autẽ B
ac veſica vt illac fiat exitus, humores decurrũt. At in aqua intercutẽ la-
borantibus, ſi morbus ad ſanitatem inclinat, per hanc viam humor
dilabitur, bona eſt autem cauſę conuulſio, non ſola oneris leuatio.
Hos autem ſitis vehementior diſcruciat. Effluens nanq; humiditas
aridum corpus deſtituit: In hoc morbo colliquatio per eas rationes
ſubmouetur, per quas & aqua inter cutẽ. Ad ſitim verò extinguenda
magno medici artificio opus eſt, ſiquidem in eiuſmodi malo hoc cæ-
tera tormenta longè ſuperat. Atqui ſi humorem biberint, vrina cita-
tur: quæ inſuper et excurrens ea quę in corpore ſunt liquefaciens ſe-
cum euocat. Remediis igitur ſitim lenientibus opus eſt. Sitis enim C
magna vexat, & inexplebilis adeſt potandi auiditas. neque enim e-
tiam ſi, quantumlibet æger biberit, ſiti mederi poteſt. prorſus autem
ſtomacho, vnde ſitis fons emanat, ſuccurrendum eſt. Igitur vbi ſacro
medicamento ventrem ſolueris, nardum, maſtichen, palmulas, cy-
donia mala cruda ſuperdato. Nempe horum ſuccus cum nardo &
roſeo vnguento ad irrigandum optimè facit: cataplaſma verò ex ip-
ſorum carne cum maſtiche & palmulis conficitur. Sed cera &
nardino vnguento hęc bene excipiuntur atque miſcentur aut Aca-
ciæ & Hypocyſthidis ſuccos ad irrigationes et cataplaſmata ſu-
mito. At ei potio ſit & aqua, vbi poma decocta ſint. Alimentum ſit D
lac, & cum eo cibi amylũ, alicaq;, & ex his fiant ſorbitiones. Vina
adſtringentia exhibeantur, quo ventriculo tenor comparetur, eadem
ſint bene diluta, vt alij humores attenuentur ac eluantur. Salſi enim
ſitim excitant. Vinum verò adſtringens ſimul, & refrigerans corpus
immutat ac bene temperat. Ad vires autem inſtaurandas vinum e-
tiam dulce, qualis eſt ſanguis, optimè facit, ſanguinem enim procre-
at. Medicamenta ex varijs compoſita eadem ſunto, quod ex viperis
conſtat & Mithridaticum, aut ex pomis confectum, & alia, quotcũq;
hydropi ſubſidio ſunt. Quinetiam vniuerſa victus ratio ac vita ea-
dem inſtituatur.

Hydrops per lotium leuatur.

Diabetæ colliquatio curatur, vt Hydrops.

Diabetæ ſitis quomodo tollatur.

Diabetæ potio conueniens.

Diabetæ cibi vtiles.

Vini aſtringẽtis & refrigerantis vtilitas.

Vinum dulce vires optimè inſtaurat.

De

De calculi renum atq; vlceris curatione.
Cap. III.

DE Inflammatione, & ſanguinis effluuio, & alijs renum vitijs, quotquot celeriter enecant, in libris de Morbis acutis cõprehenſum eſt: ſed de vlceribus, & calculorum, creatione, quę plerunq; ſenibus commoriuntur, in præſentia maximè ſcribimus, quam proximè poterimus ad ſalutem acquirendam collimantes: ſin minus eam aſſequi valuerimus, at ſaltē vt mali acerbitas leniatur enitemur. Nempe vt innata calculorum fœcunditas ad ſterilitatem commutetur, fieri non poteſt. facilius enim vterum concipiendo fœtui inhabilem quis reddat, quam calculis generandis aptos renes, à calculorū generatione prohibeat. Quapropter ad tranſitum calculis expediendum vtcunq; opem ferre decet. Igitur ſi ſummā ſedem occupant, auxilia monſtrabo. Nam vehementer dolent: Interdum etiā torminibus, & laxioris inteſtini voluulo. & vrinæ retentu conſumpti ſūt. Renes enim, & laxius inteſtinum ſeſe contingunt. Itaq; ſi caculi vrgeant, præterea non feratur vrina, & inteſtina torqueantur, venam malleoli, quæ rectā affecto reni oppoſita ſit, incidito. nam ſanguinis è renibus effuſiones calculorum adſtrictiones relaxant, quoniam plegmone ceu vinculo adſtricta occupat omnia. vaſculorum autem inanitio phlegmonem ſoluit. Lumbos quoque, vbi renum ſedes eſt, madefacito, ſed in oleum, ſeu vetus, ſeu recens ſit * rhytem iniicito. vrinæ autē eliciendæ conuenit anethi coma, roſmarinus, aut ſampſuchus, amaracuſue. Aqua verò, vbi hęc incocta ſint, locum affectum perfundito. paruin enim inunctiones facerent. veruntamen his etiā vouere oportet, bubulis veſicis chamæmalino oleo repletis. cataplaſmatum ad hunc morbum materia cum farinis eadem eſto. Nonnunquam & ſicca cucurbitula calculorum vexationem ſuſtulit: optimum quoque fuerit, ſi ſuper inflammatione ſcarificaueris. cæterum ſi hęc te faciente adhuc remanent calculi, in oleum hominem demittito. id enim ſimul omnia præſtat. Nam tepor relaxat, & quodammodo lentorem affert, Acrimonia verò ad excernendi promptitudinem irritat. Hæc vtiq; ad calculorum exitum faciunt, ipſoſque prouocant. Inter ſimplicia verò medicamenta radices hę potui dandæ ſunt: phu, Mei, Aſari. herbæ autem: Betonica, Triſſagone, aut Petroſelinum, aut Sium. Inter varia ea vnguenta deligito, quæcunq; conſtant, ex Nardo, caſia, Myrrha, cinamomo †

ducendę cicatrici ſinapi auxiliabitur, & ab igne cruſtę, et epithemata quæ ſuprà diximus. At victus ratio, & inunctio, & nauigatio, et in mari vitæ traductio, hæc omnia renum morbis ſubueniunt. †

Calculi creandi inclinatio naturalis tolli non poteſt.

Calculoſorū ſymptomata.

Renū & coli vicinitas.

Calculoſis quę vena ſecanda.

Calculoſis renibus cur venæ ſectio prodeſt.

Lumbi renū ſedes.

**Rutā*

Vrinæ eliciendæ idonea.

Calculis renum ſicca cucurbitula prodeſt & ſcarificatio.

Calculoſis mirè prodeſt deſcenſus in oleū.

Calculoſis vtiles radices & herbæ.

 A

De ſeminis effluuij curatione. Cap. IIII.

ET propter affectus iniucunditatem, & propter eliquationis periculum, & propter humani generi propagandi neceſſitatem, ſeminis effluuium, cum malorum omnium cauſa ſit, maturè tollendum eſt. propterea quamprimum communi omnibus effluuijs medendi ratione vti decet, ea adhibendo, quę partes veſicæ & locorum alueis finitimas adſtringant: itē lūbos, ilia, teſtes, ne diutius genitura profluat, refrigerando, poſtea rurſū omne corpus, quo recremēta ſiccētur, calfacito. adſtringendo ſanè atq; irrigando hęc apta ſunt, lana ab oue carpta cum ſordibus, oleum verò ſit, roſeum vnguentum, aut B
ænanthinum cum vino albo odorato: paulatim verò calfaciendo, oleum vulgare, & ſertula in eo cocta, & ſampſuchus, & roſmarinus, aut conyza adhibeantur: optimè facit & Anethi coma, & magis etiam ruta. At his ad cataplaſmata vtitor ordei, & erui, atq; irionis ſeminis farina, itē & Nitro, ſed mel, quo omnia conſpirent, & colligantur, accipito. Eiuſmodi quoq; cataplaſmata imponenda, quę rubram cutem faciunt & puſtulas excitant, & fluorem deriuant, & locis teporem inducunt. Tale eſt cataplaſma viride, & quod ex lauri fructu conſtat. Sæpe quoq; caſtoreum potandum, & ſolani veſicarij radicis quantum eſt denarij pondus, & menthæ decoctum. Ex medica- C
mentis varia cōtinentibus, quod ex duobus piperibus conſtat, & quę ſymphonus, ideſt, conſonans, vocatur, & philonis antidotus optima ſunt. & potabile medicamentum, quod ex fera, quæ ſincus dicitur, compoſitum eſt, & Biſtini antidotus, & quæ ex viperis reptilibus cōfecta eſt. Sed cuncta victus rationi danda ſunt. permittere quoq; exercitationibus aliquid, & credere opus eſt, ambulationibus ſcilicet, ac geſtationibus: ſiquidem hæc ad calorem, quo affectus hic indiget, habitum conuertunt. At ſi à venere quoq; temperet, et frigida lauetur, hominem quamcelerrimè ad virilem ſtatum conuerſum iri ſperandum eſt. D

De vitio ſtomachi laborantium curatione. Cap. V.

IN alijs morbis poſt curationem victus ratio ad vim roburq; corpori addendum egregie bona concoctio eſt: in ſolis autem vitio ſtomachi malè habentibus hæc mendoſa eſt. Igitur qua ratione ipſa comparetur, explicabo. Nam geſtatio deambulatio, corporis, vociſque exercitato, nec non & cibi concoctionē iuuantes ad ſtomachi cibos faſtidiētis vitium expugnandum ſatis erunt: ſed diuturnam cruditatem ſanare, atq; aridum corpus carnoſum efficere hæc eadem E
nequeunt. cęterum multo plus opis ęgrotantibus afferet meditus, ſi in his eis gratificabitur & omnia mundè adminiſtrabit, & eorum cupiditatibus

Vocis exercitatio concoctionē iuuat.

Gratificandum ęgrotis in quibus.

A piditatibus, modò ne valdè noceat, obſequetur. ſic enim facere optimum eſt, vbi rerum valde iuuantium appetitus non accedat. At medicamenta potabilia eis præbeantur ſucci, Abſinthium, & Nardi vnguentum, & antidotus è uiperis, & apij ſaxatilis ſemen, & zingiberis, *Concoctioni* & piperis, & ſeſelis. hæc enim concoctioni fauent. Quinetiam pe- *utilia ſemina* ctoris adſtringendi cauſa imponantur Nardi, Maſtiche, Aloe, Acaciæ & Malorum cotoneorum ſuccus. ipſæ quoq; malorum carnes cum palmulis pinſitæ adſtrictoria impoſitio eſt. Ad hæc & alia, quęcunq; à me in Diabetę curatione, ad leniendam ſitim ſcripta ſunt eadē enim & in his ſitim cient. Sed ſtomachi tenor vitio ſtomachi

B laborantibus minimè ſiti obnoxius eſt.

De curatione Cœliacorum, ideſt ventriculo malè habentium. Cap. VI.

SI cibos diſtinguere ventriculus nequeat, ſed alimentum non coctum dilabatur, non commutatum, crudum, nihilque ex eo in molem corporis abeat, hos cœliacos Græci vocant, ventriculo- *cœliaci.* ſos nobis vocare liceat. In cauſa eſt caloris ad coctionem facientis in- *ventriculoſi* ſita refrigeratio, ac diſtributoriæ facultatis imbecillitas. Igitur ven-

C triculum quàm primum à laborib. vacare oportet, per quietem atq; ieiunium. Sic enim vires in antiquum ſtatum redeunt. Verùm ſi humorum multitudo ſtomachum obſidere videatur, ante cibum vomitus per aquam, aut mulſam prouocandi ſunt. Ventriculum autem integito, & cum adſtringentibus madefacito, lanis quidem ab oue ſordidis, vnguine verò roſaceo vnguito aut ænanthino, aut malino. optimum etiam fuerit, ſi lentiſcino, & hypociſthide, aut omphacio, cum his verò & cataplaſmata ſuperdentur. ad tactum quidem calida, ſed facultate acerba, & adſtringentia. præterea ſi qua in parte iecoris, aut in porta ventriculi diſtentiones, inflammationesúe incum

D bant, cucurbitulam affigito, & incidito. ac nonnullis id ſolum remedium ſatis fuit. poſteaquam verò ceratis vulnera cicatrice obducta fuerint, duritiemque contraxerint, eò beſtiolas hirudines admo ueto. Deinde concoctoria epithemata imponito. quale eſt, quod ex ſeminibus conſtat. Si chamæleontis radicem habet. optimum eſt, & in quo lauri baccæ permiſcentur. nec non & malagma viride, quod vocant, ac meum, quod myſterium, id eſt arcanum, voco. Nam hæc molliunt, & vellicant, & calorem excitant, & viſcerum flatus diſcutiunt. quibus ad conſtrictionem opus eſt. Verùm & ſinapis, & Limneſtis, id eſt, Adarce, & Euphorbium, & omnia, quotquot eiuſmo-

E di ſunt, refrigerationem quidem arcent, calorem autem reuocát. Eiuſmodi quoque medicamenta adſtringendi cauſa propinanda ſút. In primis quidem plantaginis ſuccus opportunus eſt, ex aqua myrtis

aut cotoneis malis adſtricta. optimum eſt & ſemen acini vinacei ex A vua immatura. Deinde & ventri opitulantia medicamenta potabilia quotquot ex zingibere, & pipere, & apij ſylueſtris in ſaxis naſcentis ſemine conficiũtur: quod ex veris viperis conſtat ſummopere coagmentatiuum. Quòd ſi per hæc nihil, aut parum proficiatur, vomitionibus per raphanos laceſsitis vtitor. Verùm ſi & albi veratri radicẽ in his per noctem vnam abdideris, valentiſſima tibi purgatio ſucceſſerit, per quam & frigidi humores purgabuntur & excernentur, calor autẽ accendetur. At victus quoque ratio, vitaque ipſa hac moderatione ducatur. noctu dormiatur, interdiu ambuletur vox exerceatur Geſtatio aut inter lauros. aut inter myrtos, aut inter thymum fiat. Siquidem perſpiratio, atque ſpiratio medicamentum quoddam B coctionẽ adiuuans ſecum habet. Exercitamenta adhibeantur, frictiones * alterum iactibus manuum iactione. pectoris ac ventris labores, præbitiones. nam minimè promptus ad robur addendum panis eſt. ad hæc ruboris per medicamenta excitatio, Deambulationes lentæ. *

Spiratio ac perſpiratio vim habent coctionis adiutricem.

Reliqua deſunt vſque ad Caput XII.

De Curatione morborum in Articulis & Coxendice Cap. XII. carens principio.

C

ciborum & raphanorum plerunq;: deinde ad veratrum veniendũ eſt. in his victus ratio aliarum affectionũ cõmunis eſt. & poſt victus rationẽ inunctio, lauatio in frigida, marina præcipuè, quidem omnibus articularibus vitijs communia medicamenta ſunt. nã & podagricis veratrum mirificè, ſed in primis morbi inuaſionibus ſuccurit. Quòd ſi multis iam annis inueterauit, vel & à maioribus per ſucceſsionem deſcendit: ægrotum ad mortem vſque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc ſanè pacto ſubueniendum eſt, lanę ex oue ſordidę adhibeantur: irrigationes fiant ex roſaceo & vino: nonnullis & ſpongia ex poſca profuit. Ad hæc cataplaſma fiat, panis ſumatur cum re- D frigerantibus, vt puta. cucurbita & cucumere. Accipiatur & cucurbitula tenuis, & plantago herba. & roſarum folia, Necnõ et ſideritis dolorem ſedat cũ pane & muſco: & ſymphyti radix, & pentaphyllos herba, Quinque foliũ Romani vocant & marrubiũ, quod folijs eſt tenuibus, huius decoctum quidẽ infuſum dolorẽ leuat. ex ipſa verò herba cum panis micis, aut cum ordei farina cataplaſma fiat. Malorum quoque citriorum pars nõ apta cibo cum polenta magnopere ſubuenit: Fici aridi & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc vtique eſt refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorum genus aliud alium iuuit: & idem interdũ alium atq; alium. Nonnullis verò cale- E facientia remedio ſunt: atque idẽ remediũ aliàs alijs opitulatur, Peruulgatum eſt autem & hoc ad dolorem tollendum valde proficere. Capram

A pram oportet herbam iridem ad ſatietatem depaſci: deinde interpoſito tempore, quantum ad pabulum in ventriculo conficiendum ſatis ſit, capram immolare: atque intra eius ventrem in fimo pedes ægrotantis occulere. Demũ infinita ſunt medicamenta: ægrotos nanq; ſibijpſis remedia parare vrgens impellit calamitas. Sed medicorum auxilia in proprijs libris conſcribentur.

Curatio Elephantis. Cap. XIII. & vltimum ſecundi voluminis. De curatione longorum morborum.

MOrbis, quò diſſoluãtur, maiora eſſe remedia opus eſt. Sed quę iam medela excogitari poterit, quæ elephantem tam ingens
B malu expugnare digna ſit? neq; enim in parte vna, aut viſcere vno inhæreſcit: neq; aut intus duntaxat labes occulitur, aut extra prorumpit: ſed & in penetralib totum hominẽ occupat, & exterius totũ amplectitur. Triſte profectò, & viſu terribile ſpectaculũ feræ nanq; ſpecies eſt. ac vnà cũ his viuere, vnà cibũ capere perinde, atque in peſtilentia, formidoloſũ eſt. etenim per inſpirationis communionem facilis infectio eſt. Quod igitur quiſpiã in arte medica inueniat, quod huiuſce mali dignum remedium contineat? Verũ enimuerò omnia cõferre ſimul oportet medicamenta, & victus rationem, & ferramenta, & ignẽ. Hecque ſi nouo & orienti affectui adhibueris: ſanationis ſpes
C affulget. Sin ad ſummũ ſuæ creationis aſcendat, in viſceribusque ſtabilis ſedeat, inſuper & in faciẽ inuadat: tunc de ægri ſalute ſpes omnino abſciſſa eſt. Itaq; venas in cubito ambas incidito: incidito & venas in malleolis eodem die: temporis enim interiectio atq; ſeparatio fundendo vbertim ſanguini, & recreandis virib. aptior eſt. nam ſanguinem ſæpè & multum mittere operepretium eſt: quippe vitij huius alimentum ſit. exigua verò ipſius pars eſt optima, quæ naturæ cibum præbeat. Idcircò qua ratione prauum inquinatumque detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur, coniectandũ eſt:
D quoad alimenti penuria morbus prius fatigetur. noua enim eſca applicata corpori ſpatio temporis antiquam obſcurat atque debilitat. Poſtea medicinam ſacram non ſemel propinato: quin omnia ſæpius iteranda ſunt, & reſumptio, & ad priora reditio. Eſto & alia medicamentoſa in cibis purgatio: ſicut antea De curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiſcuum atque indiſcretum, ſed largius ad aluum molliendam potui detur. verùm quintam aquę partem, quò lac totum dilabatur, atque deſcendat: adijcito. At ieiunos primò ad vomitum celerius ducito, deinde à cibis iterum, poſtea aſſumptis raphanis. frequenter autem atq; aſſiduè omnia fiant. Vera-
E trum quolibet tempore, ſed potius verè atq; autumno diebus alternis exhibeto: atque idem in proximum annum repetatur. Cęterùm ſi morbus inualuerit, potabilia medicamenta, quotquot quis cog-

A non modò vt aſpectu iucunda ſit: ſed quoniam etiam ſordida cuti mordacia ſunt. Ieiuni abſinthite vinum potent * Oppidò quam vtilis eſt panis ex ordeo, & ſalſamentum tempeſtiuum, & exiguum quid maluarum, aut braſsicæ ſemicoctum cum cumini liquamine. In cœna paſtinacę radix apponatur, & alica cum vino & melle antiquo mixtis: & mirina quotquot ventrem ſubducunt, tellinorum iuſcula, oſtrea, erinacei, & ex piſcibus ſaxatiles: ex terreſtribus feræ lepus, aut ſus: inter aues perdices omnes, palumbes, columbi, & quęcunque optima in illa regione inueniuntur. Inter fructus arboreos illi admittantur, quos Græci Horęos vocant: quòd ea parte anni *prandiũ eſt.*

B matureſcant, quam ijdem Græci Horam appellant. Vina dulcia vinoſis meliora. Balnea ſponte calida ſulphuroſa iuuant. vita in aquis diu ducenda eſt & mare, & nauigatio conueniunt. Præterea per veratrum purgationes fiant. Album quidem ſuperiorem ventrem, atrũ verò inferiorem purgat. Quin & album veratrum non vomitum tantùm molitur: ſed etiam omnium ſimul purgantium medicamentorum efficaciſsimum eſt, non multitudine & varietate excrementorum: id enim & affectus ille, qui Cholera dicitur, præſtare ſolet: nõ diſtentionibus & violentia in vomendo (ad hoc enim & nauſea & mare validiora ſunt) ſed potentia & qualitate non vitioſa, quippe

C quæ laborantibus ſanitatem reddit per exiguã purgationem, & modicam intentionem. vetuſtorum præterea morborum omnium firmis radicibus inhærentium, ſi cuncta alia medicamina viribus inferiora ſint: id vnicum remedium eſt. ſiquidem igni facultate perſimile eſt album veratrum: & quod ignis exurens facit, eo plus veratrũ interius diſcurrens operatur: videlicet facilem ſpirationem ex difficili, expallido colore floridum, & ex macie corpulentiam *

Quæ deficiant quære initio huius libri VIII.

HIPPOCRATIS COI
DE PVRGATORIIS MEDICAMENTIS LIBELLVS IN LATINVM SERMONEM verſus. nunquam ante hac editus
IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

B *Quare purgatorium medicamentum non inconſideratè exhibendum. Cap. I.*

EFFectus à purgatorijs medicamentis prodeuntes, non quales reputantur, exiſtunt. ab eodem enim medicamento purgantur & non purgantur. Interdum autem alia purgat, quā qualia purgare conſueuit: nonnunquam vltrà modum purgauit: nonnunquam &, quæ debuit, effecit. Quare nemo purgatorijs medicamentis fretus ea inconſultò exhibere poteſt.

Purgatorij medicamenti incerti effectus.

Non Inconſultò dandū

Cibaria comparat purgatorijs medicamentis Cap. II.

NEmpe ſuſpicari conuenit & cibaria nos alentia purgatoria eſſe medicamenta, ſed minus, quàm illa. Si quidem homines ijs rectè veſcentes proſpera valetudine fruuntur: non rectè, aduerſa corripiuntur: Sin autem immodicè, purgantur quidem perinde, vt à meris purgatorijs medicamentis, ſed parcius ac ſerius, quàm à meris il-
D lis medicamentis. Conſtat igitur & hæc purgatoria eſſe medicamenta. Veruntamen tardiora cum ſint, & nobis familiaria, quotidie corpus intrantia, ſi temerè negligenterque præbeantur, intempeſtiuè homines perturbant, & quodammodo ægros faciunt. At ſyncera & acuta medicamenta purgatoria. ſiquis inſcienter, ac ſine conſideratione præbeat, is nihil quicquam vtilitatis effecturus eſt.

Cibaria quādo purgatorij medicaminis vicē gerunt.

Purgatoriū medicamen temere oblatum.

Quæ quib. medicamenta purgatoria exhibenda Cap. III.

E ITaque in primis bilioſis hominibus, quod bilem purgat præbere opus eſt: pituitoſis, quod pituitam: Aqua intercutem laborātib. quod aquam: Atra bile refertis, quod atram bilem educit. Quòd ſi præter hæc quicquam pur-

Purgatoriū quibus dare expedit.

ges, profectò quæ conuenit non purgabis, quæ verò non A
conuenit, euacuabis. atque ſic in vtroque peccabis.

Quæ ſcire prius oporteat, quàm purgatorium medicamentum purgando homini exhibeatur.
Cap. IIII.

Purgatoriũ medicamentum daturus quæ ſcire prius debeat.

QVando igitur cuipiam medicamentum purgatoriũ daturus es, ſiue infrà ſiue ſuprà purgare velis, cũ prius interroges oportet, num anteà purgatorium aliquod medicamentum potauerit: & num aſſumptis, medicamẽtis aluum ducentibus, ea promptè ac celeriter obediat, B an renitens ac dura ſit? Quòd ſi promptam eſſe, ac facilè ſolui reſpondeat, lenioribus, atque minoribus medicamẽtis egebit: At ſi dura contumaxque ſit, valentiorib. opus erit. Idem verò modus & in medicamentis ſuprà euacuantibus ſeruandus eſt. Verùm ſi nunquam ſe neque ſuprà neque infrà purgatum eſſe, aut purgatorium medicamentum bibiſſe affirmet, nouiſſe oportet, nunquid cum rectè valet, ab his quæ corpus intrant, eius ventriculus facilè infrà ſoluatur, aut facilè ſuprà ad vomitum excitetur: aut ſiquando ipſi ad ſaturitatem repleto alui profluuium acciderit. Hæc omnia percontari neceſſe eſt, quo rectè capere conſilium poſsis. C Nam fœda calamitas eſt, hominem, cui purgatorium medicamentũ dederis, interficere.

Medico quæ ſit magna ignominia.

In quibus morbis, & quibus temporibus purgatoria medicamenta danda ſint. Cap. V. D

Purgatoria in validis febribus cur ante remiſſionem non danda.

QVicunque validis febribus occupantur, his purgatoria exhibere medicamenta, quoad febris non remiſerit, minimè conuenit. At ſiquis exhibere velit, ſaltem citra quatuordecim dies ne exhibeto. Nam carnes ipſorũ ac ventres calidiores cum ſint, medicamentum intercipiunt, nihilque expurgantur. Tuncque febris inualeſcit, & color permutatur: felleoque humore ſuffunduntur. Agitata enim bile, & non expurgata, neque ſorbere volunt,

neq;

A neque bibere: ſed omnia auerſantur, & plerunque intereunt. Verùm ſi obtinuerit medicamentum, ante meridiem quidem nihil purgatur, à meridie verò dum purgatur, nimis inanitur, & ad mortem ducitur. Cæterùm ſi diem hunc euaſerit & ſimul cum purgatione febris remiſerit, ſanitatem recuperat. Quocirca in validis febribus medicamentis purgatorijs vti non conuenit. At ſi qua purgatione indigeat æger, aluum ſubluere, quoties velis, expediet: minus enim periculoſum eſt. Eadem quoque ratione aſtiuo tempore, quinquaginta dies à canis B exortu, ab vſu purgatorij medicamenti cauendum eſt: ſed alui per clyſterem lotionibus vtendum quandoquidem idē periculum imminet.

Clyſterũ vſus in febribus vtilis.

Purgatoriũ qua parte æſtatis vitandum, & eius loco clyſteribus vtendũ.

BREVES INTERPRETATIONES SEXTI LIBRI DE MORBIS POPVLARIBVS HIPPOcratis è voce Palladij Sophiſtæ collectæ.

Initium prædicendorum.

B CVM paulo antè recta via morbos acutos exciderimus
& naturæ aduerſantium curationi operam dederimus,
nunc ad alteram commẽtationem accedamus: poſtq;.n.
acutorum morborum curatio tradita eſt, forte quiſpiam dicere poſſet, curatio iſta eorum, quorum notitia
non præceſſerit, mihi eſt inutilis. propterea hoc loco morborum
notitiam explanat, ſed non omnium. Morborum enim quidam
ſparſim vagantes dicuntur, qui aliàs alios, atque vt fors tulit, hunc
tertiana, illum quottidiana, pro temperamenti victus vitæq; rationis
& reliquorũ cognatorũ diuerſitate plurimos inuadunt. id genus morbos
C bos & ferme in uulgus graſſantes, libri aphoriſmorum, & de ſignis futurorum
exponunt. At alij ſunt morbi cõmunes. multos eiuſdem
vrbis homines infeſtantes. iſtorum autem cõmunium aliqui ſunt familiares,
qui ex aquæ limoſæ aut immundę potione creãtur. & quod
nõnulli ſine diſcrimine lacte veſcũtur: & ab vrbis poſitione aut Boreã,
aut Auſtrum ſpectantis, & in loco edito, aut humili conditæ. Nam
ab his morbos, & multis vulgatos ciuitates contrahunt, vnde & Eudemi,
hoc eſt populo conſueti appellantur. De his in libro de Aere,
locis & aquis ſcriptum eſt. Alij quoque ſunt communes morbi, qui
ex aeris ſecundum qualitatem mutatione proueniunt, vtpote hyems
D quæ frigida & humida eſſe debet. ſi calida & ſicca fuerit, aut frigidior,
& humidior, aut calidior & ſiccior. Itaque ex huiuſmodi mutatione
oriuntur morbi, qui inuſitati, & epidemi, hoc eſt, vulgares, aut populares
nominantur verum ſi aer non modo ſecundum qualitates mutatus
fuerit, ſed etiam aut ab inſepultis cadaueribus, aut ab aquis ſtagnantibus
inquinamenta quædam ſuſceperit, & inde morbi gignuntur,
à quibus pleroſque necari ſi contingat, Peſtilentia id malum nominatur.
Igitur de his popularibus morbis, in aliis libris, qui Epidemij
vocantur, ſermo factus eſt. in præſenti autem de ſparſim vagantibus
maxima ex parte diſſerere, ac circa ipſos ſigna eorum, vnde.
E. pręſens affectus proficiſcitur, indicatoria explorare conſtituit, curationem
verò prætermittit, vel quoniam & diſcernendi, & curandi tẽpus
ipſi non ſuppetebat, vel quoniam publici morbi communem

quandam cum alijs, & quandam ſibi propriam curationem habent: A
communem quidem, quando ſpurij morbi euenerunt (quomodo enim calida intemperies ſanetur nouimus, pariter & frigida, & ſicca, & humida) priuatam verò, ac propriam ab effectrice cauſa, ab ægrotantis temperamento, atque habitu elicimus. Porrò communem curandi rationem in Aphoriſmis perhibuit, particularem omiſit, cum ſingularia comprehendi nequeant, & quoniam auditores in his exercitandi ſunt. Nempè, id eſt præſentis voluminis propoſitum, ac magna vtilitas, talium autem vulgarium, & malignorum morborum dignotio, & cauſa narratur: neque enim aliàs ſolas cœli tempeſtates in primo libro exponit, quandoquidem ibi multa id genus de re le- B
gitima docet. Nam ſeptem cum ſint de morbis publicis libri, primus & tertius omnino Hippocratis legitimi ſunt & elocutione, & ſententijs, ſed profeſſione alieni. Ipſorum nanque præcepta in pellibus conſcripſerat Hipp. ipſa poſterius & verborum decore expolire conſtituens. Verù cum id facere non præuenerit, ea nactus Theſſalus eius filius elocutione Hippocrate indigna enarrauit. Itaque nos medici rebus, non verbis operam impendentes, ipſos libros ex præceptis deligimus. Eius inſcriptio eſt propoſito congruens, Epidemius. ſ. vt quidam aiunt, quòd vbi ea ſcripſit, quę varias vrbes peragrans obſeruauit, deinde tanquam hiſtoricus, ſcriptis mandauit, C
quos videlicet morbos per vrbes vagans, id ė græcè ἐπιδημῶ, forte vidit, eos deſcripſit ac ea de cauſa librum hunc Epidemium inſcripſit: ſed Hipp. ob ea, quæ docet nomen impoſuit. Porrò totum opus in ſeptem capita diſtinctum eſt, hę partes autem Hippocratis ſæculo nō quærebantur. quot enim quæ docebantur, tot etiam ſegmenta erant. Lectionis ordo per ſe liquet. Nam quæ naturalia ſunt, his quæ præter naturam ſemper anteire debent. Quam ob rem liber de hominis natura, ac de pueri natura ordine præmittatur, inter ea, quæ ſunt præter naturā. i. tractatio de morbis ſparſim vagantibus pręcedat: quos Aphoriſmi exponunt. poſtea libri de morbis publicis vni loco pecu- D
liaribus, quos Endemos græcè vocamus, hos liber de Aere, locis, & aquis enarrat: poſtremò libri Epidemij, idem, de morbis popularibus legendi ſunt. Item aliter partiendi morbi ſunt. Alij nanque crebrò, alij rarò, alij rariſsimè eueniunt Crebrò euenientib. liber Præſagiorum aſsignatus eſt: his, quæ rarò, liber de Aere, locis, & aquis: rariſsimè autem apparentibus, liber Epidemius id eſt, de popularibus morbis inſcriptus. Id opus ad partem medicinæ ſpeculatricem redigitur. neque enim in eo curatio traditur, verum ad antegreſſam & externam cauſam morbus reducitur. at cum in docēdo morborum cauſæ inueſtigantur, ſub partem medicinæ cauſarum enarratricem E
ſermo redigitur. Docet autem & affectionum indicia. Igitur & ſub eam partem cadit, quæ de ſignis agit, quod ſi nonnunquam de temperie,

Ordo librorum Hipp.

A perie atque habitu laborantis mentionem faciet, ſub parte de natura loquente collocabitur. Modus verò docendi miſtus eſt. alicubi enim aphoriſtico vtitur, quando à morbi malignitate vrgetur: alicubi enarratorio. Sed miſto vtitur, vbi affectus ſæuitiam explicare cogitur, ne quid ob breuitatem deliteſcat, veritus. ſed forſan, ac reuera neque miſtus eſt hic docendi modus, verùm ipſe ſibi quandam doctrinæ rationem magis nouam, & altiorem excogitauit.

Quibuscunque ex deperditione circa vterum, & tumoribus in capitis grauitatem permutatur, in ſincipitis dolorem. & quicunque alii ab vteris, iſtis octo aut decem menſibus in coxendicem deſinunt. In hac parte lectiones plures

B inueniuntur: nam ἐκτρώσιος & ἐκτρώσεως & ἐκτρωσμός meminit autem & deperditionis. quod ſi ita ſolùm habet, præpoſitionem *de* accipimus, & hoc nomen, *perditionem*: ſi verò legatur *ex deperditione* præpoſitionem *ex* accipimus, *deperditionem* autem, vnã partem orationis, nomen ſcilicet, ſimpliciter quidem abortum ſignificat. Mentionem facit & vteri, nonnulli ſcribunt, *circa vterum*, alij *ab vtero*. vocatur autem à Græcis *hyſtera* (quod latinè ſignificat poſterior) vel quoniam poſt principes partes numeretur, vel quod poſterior ſuam operam præbeat. Vocatur etiam Grçcè μήτρα & δελφὺς & γαστὴρ Mentioñe facit etiã œdematis & recentiores quidẽ ex pituita genitũ tumorẽ œdema vo-

C cant: ſed Hippocrates quẽcunque tumorem ſub œdematis nomine comprehendit, ſed per ea, quę adijciuntur, diſcernit, nam cum dicit, *œdema laxum, & dolore vacans*, verum œdema intelligit: ſi dicat, *œdema calidum, & dolorem excitans, & tangenti renitens*, phlegmonem, id eſt inflammationem ſignificat. at ſi dixerit, *œdema tactui renitens, & dolore vacans*, ſcirrhum exprimit. Hoc loco igitur phlegmonẽ œdema vocat. Meminit etiam capitis grauitatis, quàm καρηβαρίαν vocat. Eſt autem hæc dolor capitis ab extendentibus, et mordentibus et grauantibus exoriens. quæ propriè eſt grauitas capitis. Meminit etiam ſincipitis. eſt autem ſinciput laxum. oſsibus cõſtans, qui-

D bus madefacientia imponimus, vbi cerebrum humectare volumus. inde & locus iſte græcè *Bregma* vocatur. Porrò caput ita fabricatum eſt, vt partem quandam excelſiſsimam habeat. quæ vertex appellatur: alteram inferiorem, anterius poſitam, quæ frons nominatur. inter has medium eſt ſinciput. nam depreſſus vertex, & elata frons ipſum conſtituunt. nec eſt huiuſce particulæ enarratio. Quærendus eſt autem eius ſenſus. inquit igitur, *Quòd ſi mulier prægnans fiat, & genituram contineat vſq; ad quintum, aut ſextum menſem, & dum partus expectatur repente fiat abortus vel à cauſa externa. vel ab inteſtina: externa, vt*

E *puta excandeſcentia, aut ſaltu, aut frigido aere: inteſtina verò, ut ab aliquo vitio corporis abortus quidem euenerit, ſed partui conueniens purgatio non apparuerit, ſed ſuppreſſus ſanguis fuerit, & intus manens diſtenderit, dolorem, & in-*

flammationem concitauit: hac genita capitis grauitas ſuperuenit, præcipuè circa ſinciput, neque hæc deſitura eſt, niſi in coxendicem materia decubuerit. & hæc eſt orationis huius ſententia. Conſiderandum eſt autem, quã ob cauſam hæc eueniant. quod facto abortu, & partus purgatione ſuppreſſa, *capitis* grauitas exorta ſit. & quæ nam ſit vteri procul à capite iacentis affinitas. neque enim neruis ad voluntarium motum facientibus refertus eſt vterus, neque muſculorum extremitatibus paucos etiam neruos ſenſum deferentes ſortitus eſt: multas autem venas, & arterias habet, ex quibus & ſecundæ contexuntur, atq; inde cor & iecur, non cerebrum, eius malis participare opus fuit. Quid igitur vterũ eſſe neruoſũ imus inficias? minime. Verùm nerui quidẽ euidẽter nõ inſunt: ſed quẽadmodũ neruus dilatatur & cõprimitur, diſtenditur enim in grauiditate: poſt conceptionem coarctatur. atque inde neruoſa dicitur. Igitur quæ nam erit cauſa, vt ab eius tumore caput grauari contingat? reſpondemus, vterum quemadmodum ſuprà, & infrà, & antè, ſic & retrò iuxta lumbos appendices & vincula habere. Quocirca ipſa cum inflammatur, & iſta tenduntur, vnde lumbi dolore afficiuntur, hi dolentes ob continuitatem cum tota ſpinali medulla dolorem communicant, ea verò cum cerebro eius fõte, inde & capitis grauitas oritur. Cæterùm non omnino hæc interpretatio vera eſt. afferit enim caput extendi: nos autem grauari dicimus. At veram enarrationem afferentes dicimus, quod vbi inflammatur vterus, febris accenditur, non quælibet, ſed vocata Synochus, cum fiat ex ſanguine: inde multi ſpiritus & fumi ſurgentes, in totius corporis culmen ſubuolant, & grauantes καρηβαρίαν id eſt capitis grauitatem efficiunt. atque hoc ita ſe habet. Cæterùm qua de cauſa ex omnibus capitis partibus præcipuè ſinciput dolore torquetur? tres eſſe cauſas oſtenditur. Anatome. n. pandit per infundibulum duas magnas arterias in caput aſcendere, circa ſinciput deſinentes. quocirca, cũ à febre copioſè ſpiritus gignuntur, iſtius in locum, vbi naturaliter multi ſpiritus erant, id eſt, in arterias confluunt. Hæ ſuſcipientes tẽduntur, ac ſincipiti impertiunt. aut quoniam prouidens natura cerebrum ſuperuacuis abundaturum, quæ partim ab omni corpore (vt pote loco edito poſitũ) ſuſcipiat, partim ipſum (vt pote frigidũ) ſibi generet, plures ei futuras conceſsit, neque futuras duntaxat, verùm & ſincipitis oſſa laxa, & grandia fabricauit. quo per ea tranſpiratio fieri, & ad ipſũ remedia introduci poſsint. Hoc igitur tempore multis ſpiritibus genitis, & in caput aſcendentibus, eius facultas circumuoluitur, ac ſpiritus digeſtionem quærentes, non ad duriſsima ſed ad molliſsima oſſa feruntur. & ſinciput penetrare conãtia ipſũ dolore cruciant. ergo aut propter id, aut etiam quoniam in ſinciput plures muſculi & nerui deſinũt, vt exquiſitè ſẽtiens maximo dolore infeſtetur. Hæc vtiq. rectè dicta ſunt. Quod aũt ſequitur, *octauo aut deci*

mo,

A *mo menſe in coxendicem deſinit.* neq; interpretatus eſt Galenus inquiẽs,
id in artis operibus non videri,ſed.potius hæc adiecta eſſe.quare non ſcrutatus eſt
Hip. vtrum circa octauum, an circa decimum menſem illud eueniat. Ex dictis
igitur aliqua tanquam ſuper addita, aliqua tanquam firmiter aſſerta
explicauit. quod ſcilicet quibuscunque mulieribus facto abortu, &
partus purgatione non accidente tumor exortus fuerit,huic grauitas
capitis, & ſincipitis dolor euenit, & eidem in coxendicem decum-
bet.Sed dictis verbis *mulierib.facto Abortu & purgatione puerperij nõ accidẽ*
*te.*hęc adijcienda, corpori vteri,ne ſolœciſmi ſpecies ineſſe videatur,
Integra itaque lectio, ita ſe habeat. *Quibuscunq; mulieribus facta corruptio*
B *ne,& puerperij purgatione non accidente, tumor in vtero factus ſit, ijs caput gra*
ue ſit. & potiſsimum in ſincipite, & circiter octauum, aut decimum menſem in
coxendicem decumbit. Si verò M. An verò à conceptus, an ab ortus
tempore menſis numerandus ſit, non inquirit. falſa eſt enim oratio.
Sed quid ea verba ſignificant. *Quicunque alij ab vteris?* Reſpondemus,
quod quæcunq; de vteri inflammatione dicta ſunt, eadẽ etiã de quo-
uis alio vteri vitio dici debẽt.Aut quod cerebrũ,cũ vterus inflãmatur
afficitur. & quælibet imbecilla particula ab vtero illatã vim patiens.

Acutum habentes caput,ſiquidem validam ceruicem habeant, & alijs robu-
ſti ſunt. capite autem dolentes, & quibus ex auribus ſordes effluunt, iſtis pala-
C *tum concauum eſt, & dentes malè locati.*

Hęc utpote Hip. ad reminiſcentiam ſcripta neque inter ſe cõtinuan-
tur. niſi forte ita dixerimus, tumore in utero genito caput malè affi-
ci, & acutũ maximè. Nam id genus figuræ imbecillitatem facultatis
ſignificat. Verũ poſtq̃ in ſermonem acuti capitis incidimus, & eius
ſpecies inq̃rimus,capitis figuram pręter naturam indagare importu-
nũ ducimus, niſi prius naturalẽ ſcrutati fuerimus:quoniã ſi paruum
magnũq; caput vituperatur,non niſi in magno corpore vituperatur.
ſed quam ob cauſam,dicere nequeo, niſi cor anguſtum,& non altũ
pectus reprehendatur, prius dixero. Itaq; ſcire oportet, naturam
D cordis pulmonisq; domicilium pectus eſſe voluiſſe,atq; ideo latum
ipſum eſſe oportere.quòd ſi anguſtum factum ſit,hæc viſcera inter ſe
colliduntur:cumque multi ſpiritus ibi ſint,animal ſuffocatur: * eadẽ * *vitiatur*
ratione & paruũ caput malũ eſt,natura.n.uoluit & ipſũ magnum con
dere.nam, licet vna eo pars contineatur, multi tamen ſpiritus inſunt,
propterea uitioſũ eſt. Verũ ne quis ex dialectica ſpeculatione dicito:
paruũ caput vitio datur,magnũ laudi.neq;.n. hoc ſẽper laudatur,ſed
etiam damnatur,maximè ſi ex humore ſordido creatum ſit. at ſi ex
bonę materię multitudine & à valida facultate,id vtiq; bonũ cenſen
dũ eſt,quoniã ſi caput cũ decẽti figura grande fuerit planè bonum eſt.
E ſed quæ nam ſit decens & naturalis capitis figura. quæramus. Nempe
cognoſcẽs natura animam ratione præditam, eiusq; potentiam in
cerebro domiciliũ habere ipſamq; animã è globoſo cœlo deſcendere,

eam in quadratã, aut triangulam, aliamúe figuram intrare non permiſit.ſi.n. perturbanda erat: ſed orbiculatum caput figurauit,verum ob auriũ poſitũ,ipſum leniter vtrinq; explanauit.quo ab utraq; parte exæquato anterior pars atq; poſterior in gibbũ neceſſario cur uatur.ac ſiquid forte in hoc erratũ ſit,acuminatũ efficitur:huius octo formæ proueniunt vna ſi antè & poſt auctum ſit,aut in aliquo dimi nutũ. quod nõ admodũ ſolemus acutũ nominare & cũ anterior pars aucta poſterior minuta fuerit:aut cõtra poſterior aucta, anterior mi nor facta ſit. Hæ verò quatuor ſpecies ſimul patientibus ambabus partibus eueniunt. Interdum una dũtaxat patitur.nã anteriore illæſa poſterior minor creatur, aut è contrario poſteriore nihil paſſa, an terior in maius augeſcit.cum aliqua iſtarum formarum genitum caput acutũ appellatur,in altotiens verò & poſteriore minime vitiata anterior exilior euaſit ſicut & anteriore nil vitij habẽte poſterior in maius creſcit.Has igitur formas acutorũ capitũ intelligit Hippocrates quod ſcilicet,ubi acutã figurã videris,ne ſtatim accuſes, ſed prius explorato, nũquid vitio materiæ an virium imbecillitate id euenerit & figurã proponit inquiens:*Si acutum ſit caput, ſed ceruicem validam magnamque habeat, bonum eſt*, quoniam robuſta facultas magnum cerebrũ creauit.vel quoniam è cerebro naſcens,ſpinæ medulla magna eſt, ipſam quoq; cõtinẽtes vertebræ magnæ erunt.& propterea bonũ eſſe dicitur: inde nanque magni nerui muſculique oriuntur. Iccirco in omnibus validi ſunt ad animales vitaleſq; facultates. Hæc enim à for ti potẽtia fiunt.quæ niſi bene ſe habuiſſet cerebrũ, ſuppeditata nõ fuiſſet:neq; multus ſanguis nõ bene habente iecore: neque calor,niſi rectè cor valeret. atque inde membra omnia fortia ſunt:ſed oſſa præcipuè.quæ ſecundum medullæ dorſi proportionẽ generantur: Nam queadmodũ nauigii tabulæ ad carinæ magnitudinẽ parãtur,ſic & oſſa omnia ſecũdũ vertebrarũ magnitudinẽ à natura fabricantur: Etenim ſi grandes ſunt colli vertebrę,grandis erit & ſcapula.propter hãc & Iugulum,propter quod & humerus & ob ipſũ cubitus& radius,propter quos & extremę manus.Hęc quidẽ de ſuperiorib.partib.dicta ſint. Itẽ ſi magna erunt vertibula, magnum erit & ea ſuſtinens ſacrum os, ob ipſum coxa & femur. ob femur tibia & fibula, ob quas & pes extremus. vides,quomodo acutum caput laudatur:Quid ergo, ſemper ne laudabitur? minimè. Sed tum damnatur,cũ inualida facultas capiti decoram figuram formare non potuit. Verùm vnde hoc iterum di iudicare poterimus? Hippocrates vt pote breuiloquus conſequentia dicit,, antecedentia ſilentio præterit. ipſum enim dicere oportebat acutum habentes caput præ imbecillitate patiuntur. verùm id ſubticens ſymptomata narrat,quod videlicet capite dolent. Nam ob infirmam facultatem acutam formam ſignificat. omni autem fluori ſuccumbit infirmitas. inde capitis dolor exoritur quoniam materia re-

plctur

A pletur cerebrum, vnde ſenſus omnes humore inundantur. ſed Hippocr. ſolum de auribus neque fruſtrà mentionem fecit. quia cerebrũ per omnes ſenſus expurgatur, ſed multum per nares & per palatum minimum verò per aures. quod neruoſæ ac duræ ſint illæ particulæ, Itaque, inquit Hippocrates, *ſi aures, quæ antea cerebrum ita exiliter purgabant, vt ſenſu percipi non poſſet, in præſenti ita ſunt adeo repletæ, vt non amplius ſordes tantum, verùm etiam humores effundant, multo magis & cæteri ſenſus, qui ſemper, & ſecundum naturam humorem eijciunt.* Alio quoque ſymptomate laborant acuti capite. acutam enim figuram, ſed non quàcunque, vituperat. Sed eam, quę ex prioris cerebri ſinus dimi-

B nutione contingit. Igitur ſi anterior ſinus minor effectus ſit, & ad poſteriora receſſerit, ſymptoma quoddam ſequitur. nam docet Anatome, ſuperiorem maxillam capiti articulo copulatam, & ſuperioris maxillæ pars eſt palatum. Ergo ſi ad poſteriora caput receſſerit, maxilla quoq; ſuperior ad interiora ſecedit. inde & palatum concauum efficitur. At ſuperiora maxilla introſum regreſſa, ſi inferior extrorſum vergat, inter ſe dentes non committuntur, ſectores in medio nõ cum ſectoribus, non canini cum caninis, neque molares cum molaribus. Distracti. enim ſunt. nõ inferiores ab inferioribus, neq; ſuperiores à ſuperioribus, ſed ſuperiores ab inferioribus.

C *Quibus cunq; os à palato receſſit, his medius naſus ſubſidit. Quibuſcunq; verò inde vnde naſcuntur dentes, extremus naſus ſimus efficitur.*

Iterum ſermo iſte ab antepoſito abſciſſus eſt. neq; vllam cum eo continuationem habet. Quemadmodum in acuta figura maxilla erat auulſa, ita & nunc patitur, adeo, vt naſo noceatur. mihi diſſectiones oſtendere cum capite ſuperiorem maxillam articulo eſſe cõnexam, quatuordecim oſſa habentem, ſex in oculis, duo ſecundum molares dentes, duo in naſo, duo in extremo mento, & duo alia palati infra naſum, id enim & nos docuit anatomica contemplatio: naſum videlicet ab vtroque latere duo oſſa continere, & in eorum medio

D quandã cartilaginem. Hinc & dilatatur, & adſtringitur. Hęc vtiq; cartilago à dextra & lęua molarium dentium oſſa habet, & infra palati oſſa, ſupra verò menti: in quibus naſus firmamentum habet. At ſæpenumero in palato vlcus depaſcens oritur. palatum autem eſt oris cœli pars interior. Quocirca in eo putrilago fit, atque adeo maligna, vt non ſquamæ modo ab oſſe, verum & ipſum os, aut vi putredinis, aut medici opera excidere cogatur. Igitur ſi os, quo medius naſus fulcitur, inde ablatum ſit, inibi medius naſus ſimus efficitur: quod ſi talis affectus circa mentum eueniat, atq; inde os exciderit, nõ amplius extremus naſus ſuſtinetur: quare pars illa naſi iuxta dentes ſima red-

E ditur.

Infantium fulgores cum pubertate nonnunquam mutationes habent.

Et alias infantes Hippoc. vocat non lactentes, ſed pueros. Quemad-

modum & Herophilus inquit. *Infantes non caluefcunt, non concipiunt*: id A
eſt, pueri. nonnulli codices habent, *epilampſies*, & nihil refert, alij, *epilepſies*. & has omnes lectiones comitiales affectus ſignificare volũt interpretes. Nam ſi legatur, eclampſies, hoc eſt, Fulgores, ita dicit, in pueris non admodum effulget calidum, ſed ob ſeminarium humorem, & ob confuſam viuendi rationem veluti caligine obductus eſt, vnde & ipſorum ſenſus hebetiores ſunt. Sed vbi ad vigorem peruenere, tunc humore ſicceſcente, ipſisq; temperatiore victu vtentibus, purum atq; ſyncerum calidum efficitur. Verum ſi legamus *epilepſies*, dicimus, ſi ex temperamento, aut ex victu pituita exuberante, non potueris ipſam curare, ne propterea expaueſcas, frequenter enim B
aduentante pubertatis ætate vehementior calor euadit: quapropter conuenienter pituitam diſſoluit & extenuat, vnde morbus in vigore ſedatur. At ſi cognatum & familiæ proprium hoc vitium ſit: non vigoris ætas, non pubertatis, non medicus ipſum diſcutere poteſt. quemadmodum neque pulmoniam, neq; coxendicis dolorem. Hoc enim eſt, quod ab Hip. dictum fuit. *In renem dolor grauis*. Sed eſt alterius ſermonis initium. & per comparationem adiectum eſt. falſum eſt enim quoniam pueris dolor grauis in renes incumbit. ſiquidem ipſius eſt illa ſententia, quæ dicit. *Aetate vigentibus calculus in renibus maximè generatur, pueris autem in veſica.* C

In renem dolor grauis, cum cibo implentur, vomuntq; pituitam vbi verò dolores abũdauerint, æruginoſa. & leuiores quidẽ euadunt. liberãtur autẽ, cũ vomitu euacuati fuerint, arenulæq; ruffæ ſubſidũt, cruenta vero meiunt. ſtupor autẽ femoris è regione poſiti. Quieſcere non expedit, ſed exerceri. non expleri. Iuuenes veratro purgare, poplitem incidere. vrinarijs purgare. Extenuare ſimul, ac mollire.

Non docendi cauſa, ſed ad propriam reminiſcentiam hæc ſcribens Hippocrates diſiunctis ſermonibus tradit. Siquidẽ initio vterini affectus, & acutioris capitis mentionem fecit: poſtea & palati vitiorũ, & puerilis morbi. nunc de renali dolore ſermonẽ facere aggreditur. D
Verùm quemadmodum omne vitium, quod in iſchio, id eſt, coxa fit, *Iſchiadicum* à Græcis dicitur, ſed magis proprie *Iſchiaſis*, quando cotyla, ſeu hemina mucore oppleta eſt, ita & quicquid mali circa renes oritur, nephritis vocatur, ſiiue inſtrumentum, ſiue ſimplicem partem infeſtet. Sed propriè vocatur calculus, aut in cauitate aut in renis ſuſtantia genitus. qui morbus & lithiaſis græcè nominatur. De hoc igitur affectu Hippocrates nunc differere ſtatuit. Iterum docendi methodo ſeruata, quæ ad verborum ſignificata pertinent, intelligamus: deinde quæ ad ſententiã, atq; ſic autoris mentẽ cõſideremus. Itaq; doloris grauis meminit. Hoc nomẽ graue, ambiguũ eſt. nã E
graue dicitur, quòd ponderis ſenſũ præbet, & quod acerbũ moleſtumque eſt: vtrumque nunc ſignificare congruenter poteſt. Mentionem facit

A facit & pituitæ, quam græca voce phlegma appellat. Sed per hanc ap
pellationem ſolet Hippocrates modo inflammationẽ, modo frigidũ, *Phlegma*
húmidumq́ue ſuccum intelligere, quemadmodum & in præſentia
facit, Meminit etiam hoc nomen. σιτίον quod de tribus dicitur. Nã
ſuccus, qui in ſtomacho ex cibis gignitur, quem chylum Græci ſcri-
ptores nominãt, ſition dicitur. Sic appellatur & purgamẽtũ, quod ab *Sition.*
edulijs genitũ inteſtinis continetur ſic & ſanguis, ex quo nutriendũ
corpus eſt, nominatur. Nunc quid ſignificet ſciemus. Aeruginoſũ ve
rò malignæ bilis ſpecies eſt. Et hæc, quantum ad verba attinet, ſatis
ſunto. Porrò inquit Hip. morbum calcularium fieri, teq́ue ipſum
B curare debere. fit ergo à calculo dolor grauis. Nouimus enim ipſa
renis cauitas quales neruos habeat: quocirca neq; dolore torquetur
ſed calculi pondere grauatur. At ſi dixeris ipſum vehementi, & a
cerbo dolore cruciari, tum ſcito, calculum è cauitate egreſſum, per
ipſum renis corpus penetraſſe: quod neruos habens dolore afficitur.
Quòd ſi tibi ægrotus dixerit, ſe retrò, & lumbos verſus dolorem per-
cipere, tunc renum corpus dolet: verùm ſi tibi dixerit, ſe anterius. ac
deorſum, iuxta imum ventrem, & in longum extento dolore vexa-
ri, tunc è renis cauo per meatus vrinarios calculum detrudi pro cer-
to habeto. talis eſt enim vrinæ canalium poſitio atque figura. Nam
C anguſti ac prælongi ſub imo ventre extenti ſunt, primum quidem
indicium eſt hoc. Secundum, vter ren ſit affectus demonſtrans, pro
ximi femoris ſtupor eſt. Stupor autem eſt deprauatus ſenſus, & mo-
tus priuatio, & refrigeratio. nam corporum diſſectiones vtrunque
docuere: quod ſcilicet ex quibus partibus renes, neruos, ab ijsdem
& femora ſuſcipiunt. Quam obrem patiente rene nerui quoque pa
tientes ægrè ſentiens, ac difficulter mobile femur efficiunt: quin etiã
femur refrigeratur. Siquidem & diſſectiones oſtendunt, renes vltra
ipſorum proportionem venis eſſe refertos. Atque vnde renes, inde
& femora venas accipiunt. Currit igitur natura ad renẽ vt pote dolo
D re affectũ: inde & femur ſanguine priuatur, ipſius vaſis ſimul in clinã
tibus, & hac de cauſa refrigeſcit. Iſtis verò & pituitoſus vomitus exci
tatur. Dictum eſt enim in parte dignoſcendi artem tradente, coli &
renum morbo laborantes, pituitam vomitu reijcere; & in colico affe-
ctu, ſine controuerſia: in renali autem, quoniam ex doloris magni
tudine fit perturbatio & tumultus. Inde quæ in ſtomacho ſunt in
anguſtum rediguntur. qui ſi conditam pituitam continet, eam per
vomitum exturbat. Item & aliud ſignum eſt, quod videlicet ſtoma-
cho repleto maiori dolore torquentur. nam vbi multus ſuccus eſt in
ventre, ipſum diſtendit, qui diſtentus reni dolorem infert. venter quo-
E que ſtercore tumens renem premit. Necnon & copioſus ſanguis va
ſcula tumefaciens renem dolore infeſtat. eo magis, quo plura vaſa.
continet. At ſi dolores inualeſcent, æruginoſa quoque bilis euomi-

tur. ſiue in ſtomacho genita fuerit, ſiue & ex toto corpore illò conflu- A
xerit. vbi enim multæ vigiliæ præceſſerint, renumq́ue vitia, & dolores, à quibus ſtomachus incenditur, multam bilem generat, quæ reijcitur. Plerunque verò neque eo loci generatur, ſed aliunde illuc fertur. nam ſtomachus, vt pote renibus adiacens labefactatur. atque ſic imbecillior effectus eſt, & acuto ſenſu præditus omnē fluxionem attrahit: ſed præcurrit, quod eſt tenuius. Quid eſt autem bile tenuius? atque inde bilioſus iſte ſuccus per vomitum extruditur. Porro ſciendum eſt in renibus calculum à calore humorem percoquente generari, qui ex materia pituitoſa conficitur. & hoc temporis ſpaci- B
um requirit, prout calor materiam exurit, atque inde varię calculorum formę gignuntur. nam ſi multus fuerit calor, calculum nigrū creat, ſi debilior, rubicundiorem, albiorem. ac pro ſuccorum diuerſitate calculi ſandarachinum colorem induunt, aut atrum, aut ex pallido & albo, aut ex ruffo flauoq; compoſitum pro vario, (vt dixi) ſuccorum diſcrimine. Quinetiā temporis differentiæ lapillum multiuariàm colorant: ſiquidem longius nigriorem, breuius candidiorē ipſum efficit. Quemadmodum enim in pane qui aſſatur, ita & calculo euenire dignoſcimus. Itaque ipſum curare decernimus: verum fortaſſe & ante curationem aliquid vtile ipſa natura molitur. Sed aliqua morbum leuant, aliqua perfectam ſolutionem afferunt. Etenim C
ſi per vomitum pituitam euacuabit, leuamentum ſequitur. nam pituita ſtomachum premens, & per ſtomachum renes, eijcitur. Sed prius in flatus diſſoluebatur: quæ ſuſcipiens ren, vtpote imbecillior diſtendebatur: Ex toto autem morbus tollitur, ſi arenulæ diuerſum habentes colorem ſecundum caloris, & materiæ, & temporis differentias ęductæ fuerint. Verùm quoniam hoc loco Hip. renalem affectum ex craſſiori ſanguine fieri ſupponit, ideo inquit, *Si ubicunde arenulæ vnà cum ſanguine per vrinam expulſæ fuerint, ægrum morbo liberari faciunt.* Tu verò dicito: Si arenulæ humoris morbu facientis colore D
imbutæ vacuentur, hęc vtiq; à natura adminiſtrata curatio eſt. Quod ſi nihil natura moliatur, tu curationē aggredi debes. ad curationē verò accedens prius quidem totius corporis curam habeto, ne fortè recrementis abundans, in renem tranſmittat. Verùm poſt totius corporis curam & ad renis laborantis medicationē te conuertas, & membro accommodatis remediis vtitor. Hæc eſt vna regula. Altera eſt ita præcipiens: non modo reni medeberis, ſed etiam præſeruabis. nam ſæpenumero ad ipſum primo materia delabitur. quam natura inter initia iuuentam robuſta propellit: atque idem bis, ac ter præſtare valet: at metus eſt, ne demum vires labefactentur, atq; amplius influentem materiam reprimere nequeant. Quamobrem renes con- E
firmata conſuetudine lapidem creabunt: itaq; ipſos præmunire tenorem addentibus oportet, ne amplius inuadentem materiam

ſuſcipiant

A ſuſcipiant. Tertium præceptum huiuſmodi eſt. Ab omnibus eandē ſeriē habentibus indicationē accipito. His præmiſſis, curatio quomodo ſit adminiſtranda, videamus. Et primùm quidem naturam imitabimur, & ipſum ad pituitæ vomitum ducemus: neque in corpore multum cibum morari ſinemus, id eſt multum ſuccum, vt ventris inflationem euitemus. neque multum ſtercoris, ne propter inteſtini diſtentionem adiacens ren opprimatur. nam quod ob ſtercoris obſtructionem renalis morbus multotiés exacerbetur, per anum infuſa renum dolorem ſedantia manifeſtant. Quinetiam neq; multum ſanguinis in corpore dimittamus, ne multa conceptacula
B dolentia diſtentaque renem dolore afficiant. Hæc igitur ante cauenda ſunt. Itaque ad curationem accedens, ac toti corpori proſpicere cupiens, ipſi abſtinentiam cibi præcipito, ne fortè ex alimento nimio pituita congeſta calculum generet. Iubeto ipſum exerceri. ſolet enim motus humoris craſſitudinem extenuare, atq; digerere. Sed neque vehementibus, neque multis exercitationibus vtendum eſt: ne fortè ex multa commotione excitatus præter naturam calor lapides gignat. Neq; modo calor augeſcat, ſed etiam materia eo loci cōgregata, tenuiori parte diſſipata craſſeſcat, quodque remanſit terrenum, lapideſcat. Quocirca moderatis exercitationibus vtatur, atque
C his conſuetis cum naturalibus muneribus fungitur. & hoc quidem ad præcautionem pertinet. neque enim auſus eſſet Hip. in ipſo morbo, & aſperrimo dolore ſæuiente exercitationes imperare. Et hæc locutus *Nerodicus febrientes curſibus, aut lucta interfecit.* Sed hæc ad præſeruandum attinent vultq; laborantem Hip. per multum otium, ac pedetentim exerceri. Quod reliquum eſt, ad totius corporis curationem accedit. ac redundante ſanguine venam, non quamlibet ſed reni propinquam in poplite ſecari iubet. Ex qua enim coxendicis vena ren, ex eadem poples ramum ſuſcipit. multas autem & inferius propagines habet: ſed nos ſuperiorem incidimus. vt materia ce-
D leriter detrahat: qua ratione fœmoris quoque è regione poſiti venam protundimus. At ſi non fuerit materia, ſed qualitas, purgationem adhibemus, verùm eo ſeculo, quo medicamenta niſi veratro Hip. purgare poterat? quod nos hiſce temporibus, ob nimium ſordida, & excrementoſa corpora euitamus. Hip. verò corporibus vtpote purioribus exhibebat. Cęterum ſi multitudo ſimul & qualitas adſit, ambobus vtendum erit, prius quidem vena cędenda, vt tranſpirationem moliamur, deinde purgatorio corpus mundabimus. Hinc enim & ab eiuſdem ordinis rebus indicationes eliciantur, ſcilicet ab ętate vigenti, & conſuetudine, à verna tempeſtate. Sed Hip. ſoli-
E us iuuenilis ętatis mentionem faciens, & reliquorum eiuſdem naturæ conſiderationē tibi inſinuauit. Hactenus vniuerſali curatione vſi ſumus, modo nos ad renis ipſius medelā transferamus. Decoctis

vrinam cientibus, calculumque exterere valentibus vtemur. quale A
eſt Damaſonium, Inquit etiam in curatione renum Hippocrates, *extenuandum ſimul eſt, & molliendum*, & id ſanè, quàm congruenter, dixit. Nam cum dixiſſet, *venam incidito, aut purgato* ætate florente fortè quiſpiam ei obiicere potuiſſet, ſi eſſet puerilis ætas, in hoc non poterimus curationis præcepta ſeruare? poterimus vtique. Sed debemus lapidi conterendo magnopere ſtudere. primum quidem quoniam puerilis ætas eſt, ſecũdo quod lapillus per vaſcula vrinaria euaſurus eſt, ea verò & anguſta, & lõgiuſcula ſũt: propterea ipſũ humiditate teneriorẽ efficere debemus, ne aridus cũ ſit, meatibus illis inhęreſcat, atq; ſic dum lentè excernitur, pluribus horis dolorem inferens laborantem diſcruciet. Et hæc eſt vna interpretatio. Altera eſt, B
quòd plerunque calcularis morbus à materia vnà cum qualitate generatur. & vtrique reſiſtere volumus. quo in caſu perſæpe frigidæ aquæ potio renis affectum ſedauit: quoniam vexantem intemperiem extinxit, & vires intẽperie labefactas recreauit: vires autẽ confirmatæ materiam concoxerunt, aut exturbarunt. atque ita renale vitium adẽptũ eſt. Aduerſus vtrunq; igitur occurrit Hippocrates, aduerſus multitudinem per ea, quæ principio dicta ſunt. Sed quoniam calculum gignens materia non ſolùm multa erat. verùm etiam craſſa, multitudinẽ venæ ſectio euacuauit, eius concretionem in præſentia extenuamus: qualitatẽ autẽ & intemperiem extinguimus, atq; abolemus. Verùm enimverò quoniam Hippocrates extenuantia maiori C
ex parte calida ſiccaq; eſſe cognouit, temperantia verò ac mollientia frigida atq; humida. propterea ſãguinem adiecit, vt modo his, modo illis vteretur, vrgenti magis occurrens, altero nõ in totũ poſthabito. Eſt verò & alia tertia interpretatio. Dixit in Aphoriſmis, *corpora oportet, vbi quis purgare velit, bene fluentia reddere:* Cũq; multę eius loci enarrationes adductæ fuiſſent, vnã tantùm admiſimus, quòd ſcilicet, cum euacuare libet, continens benè fluidum humectãdo faciamus, & cõtenta extenuemus: quo per latum inſtrumentum, quod educitur, celeriter delabatur. Idem & hoc loco dicit, hoc eſt, euacuandum ſuccũ D
extenuare. vt quoniam per alueolos vrinæ anguſtos, & longos euocandus eſt, ipſos humectando dilatare. At Hippocrates ab effectu efficiens inſinuauit. nã dicere volens, humectare, ſciensq; quod humectatur, molliri, molli re dixit, pro eo, quòd eſt, humectare. Atq; ita egregie Hippocrates de calculari morbo ſermonẽ fecit. Quin etiã, prout eius ſeculũ exigebat, decẽter curatus eſt. nã quia tunc tẽporis ob aſſiduas exercitationes non multa pituita colligebatur, validęq; vires erant, paruo negotio morbus iſte expugnabatur. At hoc æuo, cum menſa ſit opipara, & muccoſus humor copioſè gignatur, magnaq; E
ſit virium imbecillitas, hæc ſunt in cauſa, vt calculoſi affectus frequentes oriantur. atq; hinc etiam fit vt ægre ſanabilia, vel etiam fermè inſanabilia vitia procreentur. Hæc profectò nõ ignorauit Hippocrates,

A crates, atque ideo dixit, exercitatione vtendum, ac cibo abſtinendum. quorum neutrum hac noſtra ætate prꝗſtatur. Atq; hactenus de calculari morbo diſp utatum ſit.

7 *Muliebria aquoſis diu perſeuerarit, vbi verò nō celeriter ferūtur, intumeſcunt.*

Conſequenter his, quæ ab initio conceſſa fuerunt, ſermonem interpretari debemus & ſententiā conſiderationis exponere. Huius itaq; vocis, muliebre, cuius meminit Hippocrates, tres videntur modi ſignificandi. Dicitur enim membrum muliebre, vterus, teſticulus, ceruix, pudendū. Dicitur muliebre, aliquod in his partibus vitium exoriens: qualis eſt vteri ſtrangulatus, aut menſium retentio. Dicitur
B etiā muliebre opus, nō miniſteriū, quo mulieres occupantur, vt quo tela conficitur, vt colus, vt fuſus: Sed cōcipere, ventrē geſtare, parere, lacteſcere, ſed præ his omnibus menſtruè purgari. Rectè autē dixi, præ his omnibus: nā hac purgatione cōmodè ſe habēte & reliqua proſperè ſuccedunt. Etenim vbi cōuenienter vterus purgatur, bene cōcipiet, quoniā in concubitu bonam emittet geniturā & ipſe cū ſiccior ſit, virile ſemen retinet. atq; inde optimè ventrē gerit, & copioſū lac generat. De hac itaq; purgatione in præſentia verba facit. Ipſā enim muliebria vocat. Inquit enim aquoſis, & nonnulli intelligunt, id eſt, aquam intercutem habentibus. Sed hoc verùm non eſt. ve-
C rum intelligere oportet aquoſas, id eſt, ſeroſiorem, & frigidiorem, & humidiorem ſanguinem menſtruum habentes. Nonnulli præterea dicunt, de mulieribus præter naturam ſe habentibus, eſſe intelligendum: ſed re vera de naturaliter ſe habētibus Hippocrates loquitur. nā frigidius eſſe, atq; dilutius menſtruū purgamentū, ex tēperatura, ętate, habitu, & colore indicatur. Nā omnia de menſtrua purgatione Hippocrates pronūciat. quòd ſcilicet ſi frigidius, & humidius excrementum mulier expurgat, diu purgabitur. Nam illud Diu, vel ad dies refertur, perinde ac ſi diceret, nō duos dies tantū, aut tres, ſed plures: vel etiā prorſus ad ætates, hoc eſt, nō ſolū vſq; ad conſi-
D ſtentē, verū etiā vſq; ad inclinantē ætatē purgabitur. quoniā ſi menſes ſuppreſſi fuerint, tumor in facie apparebit, qui Hydropici morbi autor eſt. & hac de cauſa morb. iſte fit, aut quod mēſtruę ſordis frigus calorē obtūdit, aut multitudo grauat, & ſuffocat. Alias enim edocti ſumꝰ ſubitaneā, & copioſā eruptionē, ac ſuppreſſionē frigefacere, euacuationē digerēdo, ſuppreſſionē multitudine aggrauādo, refrigerādo.

8 *Et in Cranone veteres dolores frigidi. recentes enim calidi. à ſanguine verò plurimi. & quæ à coxendice frigida.*

Cranon eſt vrbis nomen. Hoc loco de populari aut ſparſim vagante morbo Hippocrates loquitur. Si de numero ſparſim vagantium hic
E morbus eſſet. nō eſſet dignus aliquo magno membro, aut alia quadā particula priuatim malè affecta: verùm quoniam vniuerſè loquitur, in, cranone, potius de vulgaribus intelligendū eſt. Inquit igitur Hippocrates, eo ſe loco recentes, & veteres dolores vidiſſe. Nonnulli

nulli ridiculè interpretantur: Quoniam Hippocrates, vt ſuæ remi- A
niſcentiæ conſuleret, hæc in membranis ſcribebat, recentes dolores vocat, quos paulo ante veteres, quos longo prius tempore vidiſſet. At nos longè aliter: ſcilicet, dolorem celeriter orientem: celeriterq́; deſinentem ab Hippocrate nouum, ſeu recentem: dolorem autem longo ſpatio permanentem, veterem appellari dicimus: omnes autem à ſanguine, diuerſo tamen excitari aſſerimus. recentes à calidiori tenuioriq́ue, veteres à magis melancholico & craſsiori. Se quoque circa coxendicem frigidos affectus vidiſſe narrat, hoc eſt coxendicem diſtendentes, vitium ſcilicet à pituita genitum. Verùm vbi frigidus affectus circa coxendicem factus fuerit, quomodo fiat, B
ſcrutandum eſt: nihil enim abſurdi fuerit, ipſum à calore prouenire. Si eius, quod primò, & eius, quod ex accidenti fieri ſolet, meminerimus. Siquidem plerunque circa coxendicem calida intemperies exorta, ſed frigidum humorem ibidem nacta ipſum diſſoluit: atque ita frigidos halitus emittens frigoris deliteſcẽtis notionem præbuit. quemadmodum & è contrario refrigeratio ſuperuenit, quæ meatus coarctans caloris ſenſum præſtitit. Sicq́ue effectum eſt, vt quæ ad curandi rationem pertinent, nobis perturbata ſint. Nanque ſicut in ſtomacho bilis redundans per refrigerantia curationem exigit, ſi tunc cibus datus eſt, non concoquitur: concoquendi enim potentia C
à bilioſo humore concuſſa eſt. cibus verò non concoctus pituitæ ſpeciem exhibet. pariter & hoc loco multi remedijs ex cumino & aniſo compoſitis vtentes, pituitæ effectricem cauſam auxerunt. cum debuiſſent per frigidæ aquæ potum bilem extinguere. In hunc autem errorem inciderunt, quoniam quid primò, quid ex accidenti fiat, non indagarunt. Quemadmodum & Galenus teſtatus eſt, flatus naturali calore diminuto in ventre fieri. ille verò aut à refrigeratione manifeſtè, aut à calore prȩter naturam minuitur. Igitur hæc omnia quærito, quandoquidem in curando propoſitum variant.

9. *Qui in rigores vehementes tendunt, non admodũ miteſcunt niſi in ſtatu.* D

Riger

De rigore hoc loco diſſeritur. Rigor ſanè aliud nihil eſt, quam refrigeratio, & concuſsio. Iſte verò potiſsimum tertianas præcedit. Sed refrigeratio fit cum natura, dum mordetur, & in imas partes refugit, extrema inalgeſcunt. concuſsio verò, cum partes corporis ab acri bile demorſæ quatiuntur. Rigor autem alius eſt præcedens, qualis in tertiana: alius concomitans, qualis in hepialo vocata febre. iſte nanque ex ſemiputri materia gignitur: & quod ex ea putrefactum eſt, febrem gignit, quod non putruit, rigorem. & vna cum febre eſt. quando aduentante iudicatione, materia ex intimis partibus ad corporis ſuperficiem propellitur.. ibiq́ue ſua præſentia cutim mor- E
det. De hoc modo ſermonem facit. nam de eo, qui nunquam in ca- [illegible] verti poteſt, nulla hîc mentio fit. Et hæc quidem ſic habent.

Porrò

A Porrò animaduertendum eſt. plerunque in principio tertianæ rigorem fieri. nam qui in fine excitatur, ad melancholicam febrem pertinet, ſiquidem in tertianæ principio rigor difficilis oritur, & multa perturbatio, cum paulo poſt iudicatio futura ſit. At initio quartanæ rigor vtique fit, & iſte laſsitudinem referens, exiguus,& ſenſum latens: ſed menſem circiter ſeptimum & laſsitudo, & rigor augeſcere incipiunt. quod & propitium ſignum eſt, Tunc enim humoris craſsitudinem extenuari, & ad extima ferri cœpiſſe, mordereque, ac rigorem concitare cognoſcitur. Et hoc eſt, quod ab Hippocrate traditur, Iccirco & per hyperbaton ita legere oportet: *Morbi validos habentes rigores, id eſt, diuturni.* B Vtque perſpicua fiat oratio,ſic ipſam intelligere opus eſt: morbi non admodum miteſcunt, niſi vbi vehemens rigor euaſerit. quod ſanè in vigore contingit.

10. *Suppreſsiones vrinæ, ſi in bonum tendant & aluus non ſoluta fuerit, & ſomni adſint, forſan verò & febris modus: forſan & quæ ad laſſitudinem.*

De ſuppreſſa vrina ſermonem facit. Supprimitur autem vel propter vrinaria inſtrumenta obſtructa, vel propter ipſorum facultatis infirmitatem, vel propter deſipientiam: vt plerunque cum matulam meiendi cauſa petierint, deinde meiere obliuiſcantur: vt propter euacuationes aliunde factas. Siquidem natura tres toti C corpori coctiones dedit, & cuique propriam ſordibus eijciendis cloacam molita eſt. alimenti nanque in ventre concocti ſtercora inteſtina deijciunt: Succi à iecore in ſanguinem conuerſi lotium per renes & veſicam euacuatur. Singularum autem partium nutritarum purgamentum, qui ſudor eſt, per cutaneos meatus effunditur. Igitur ſi multa materia per aliquam iſtarum euacuationum expulſa fuerit, reliquæ parcius & auarè fient. Quocirca ſi copioſa vrina feretur, eò multis recrementis affluentibus, aliæ duæ purgationes non multa eijcient. inde & aphoriſmus ille pronunciat, *Mictus nocturnus multus paucam alui deiectionem ſignificat.* Et hæc de vrinis.

D Propoſitum autem ſermonis huiuſmodi eſt: ſi ad ægrotum acceſſeris, ante omnia quærito, num morbus lethalis ſit an ſalubris? & hoc ex ijs quæ in volumine de Præſagijs dicta ſunt, nanciſci poteris: Ipſū eſſe ſalubrem nactus. rurſum an ex eorum ſit numero, qui paulatim concoquuntur, an ex his, qui ſubitò, ac repente iudicantur, conſiderato. Cognito ipſum ex ijs eſſe, quæ ſubitaneā ac repentinā iudicationem habent: Iterū an per abſceſſum, an per excretionē ſit iudicādus. Explorato. poſtremò per quam viam iudicatio futura ſit, hoc eſt, an per ſudorem, an per aluum, an per vrinam. Dum hæc veſtigas. E ſi fortè æger dicat, mihi non fertur vrina, mihi aluus intercluſa eſt: Item ſi ab eo aliud ſignum dici audies, ſe videlicet rigorem pati: inde ſpes tibi orietur, materiam ad ſuperficiem delatam mordere. vnde:

vehemens rigor, qui iudicatorius eſt, concitatur. atque ita per ſudorem morbi ſolutionem fieri cognoſcimus. Verùm quoniam vel naturæ prouidentia, vel morbi prauitate vrina ſupprimitur, ipſe diſtinguentem notam appoſuit, inquiens: *Si in bonum tendant.* aut ſi ita lectio ſe habeat, *ſi ex bonis*, hoc eſt, ſi ex his, quæ præceſſerunt, vrinis. ſi legamus non *tendant*, ſed *ſint* intelligas, ſupple ægrotantes, videlicet Si præfuerint, inquit, bona ſigna, quæ à decubitu, quæ à facie, quæ à pulſu accipiuntur. Præterea & aliud ſignum eſt à ſomno. potius enim vigiliam eſſe conuenit, vbi eſt anxietas, vbi morbificæ cauſæ vrgent. Re autem vera, ſic inquit, quòd antegreſſa, an ob aliquid boni retineatur vrina, ſignificare poſſunt. Sed neque hæc ſola, verùm & facilis ægri tolerantia. Vnius autem ſomni mentionem fecit. Poſſumus etiam ex morbi natura cognoſcere. nam ſi benignus ſit morbus, potius prouidæ naturæ conſilio vrina compeſcitur, ſi verò malignus, magis ob ipſius prauitatem intercluditur. Morbus quoque ipſe tibi demonſtrare poteſt, ſi vrina non vacuabitur, qualis futura ſit iudicatio. Nam ſi non intermittat, vbi materia intra vaſa manere oſtenſa fuerit, inde & per internas partes euacuabitur. per aluum enim, aut per lotium. Verùm & præincipientes, ſiue externæ cauſæ, quærendæ ſunt, diuerſam euacuationem facientes. Siquidem vbi morbus ab exurente ſole ortus eſt, magis per ſudores fiet euacuatio. Nam ſi meatus arctati forent, & materia craſsior euaſiſſet, peſſum inclinans, ac degrauans per ventrem, aut vrinæ vias effuſa eſſet. at multæ cum ſint externæ cauſæ exemplum eſt laſſitudo, cũ dicat Hippocrates. *forſan verò & quæ ad laſſitudinem*, ea vox *forſan*, non eſt omnino diſiunctiua particula: ſed in membranis deſcripta non ex toto aſſerit.

11. *Abſceſſus non admodum, quibus rigores. Sed quibus ex cruribus effœminationes: veluti ſi ante morbum iter fecerint: à morbo illico. eo quòd fortaſſe id quod ex laſſitudinibus, in articulos decubuit. ex quo & crurum effœminationes.*

Item eidem propoſito inhæret. nam ad ægrum ingreſſus eſt morbum ſanabilem offendit, iudicabilem non ſolubilem. quod reliquum eſt, inueſtigat: qua via iudicabitur? nulla in parte vuidus apparet, quo ſudorem expectare poſsit. nullibi alui diſtentio, quo per inteſtina effluuium expectandum ſit: ſed omnino abſceſſum fore cognouit. Quod reſtat, exploro, quam partem abſceſſus ſit occupaturus. Quòd ſi inter quærendum mihi dicat ægrotus, ego prius quàm in morbum inciderim, multum ambulaui, ac mihi pedes doluerunt: ex hoc loci, in quo futurus eſt abſceſſus, notitiam habui. pedum ſcilicet, aut articulorum. primo quidem, quod caui ſunt. Sed omnia caua ſunt fluorum capacia, Secundò motus ratione incaleſcunt: calor autem fluores accerſit. Ad hæc, ob inanitionem effœminan-

A fœminantur, effœminatio nihil eſt aliud, quàm imbecillitas. igitur imbecilli effecti fluores alliciunt. Ex his omnibus eò inuaſurum eſſe abſceſſum cognoui. Hinc duas imbecillitates membrum contraxit. ex itinere vnam, ex defluxu alteram. Et hoc eſt vnum propoſitum. Alterum eſt etiam, vbi erit abſceſſus, (alicubi enim futurus eſſe ſubijcitur) mihi ſignificans. In ægroto facta fuit, ſed imperfecta iudicatio: tunc ei præcipimus, vt recta victus ratione regatur. Sic enim morbus non repetet. Hæc quidem præcepimus, ſed facta non ſunt. Verùm ipſe aliqua de cauſa ſe loco mouit, multum ambulauit, rurſum eadem accident. id eſt, articulos, abſceſſus B inuadet. propterea & aphoriſmus ille dixit, *Quibus ex morbo ſurgentibus firmatur morbus à morbo ſtatim*. Quoniam dixit, à morbo, ne perſmiſeris ipſum moueri, (tu eum gubernans dicere poſſes) nunquid igitur ei ſemper aſsiſtam? id eo adiecit Hippocrates illico. ex quo & crurum effœminationes. Obſcurum hoc eſſe videtur, verùm perſpicuitatis gratia vocem hanc addidit, *illico*, & alteram à fluxione declarationem, quam nunc refert.

12. *Tubercula foras extumeſcentia, acuminata, in turbinemq́ gracileſcentia, æquabiliter matureſcentia, non circum dura, non decliuia, & non bifida, bona:* C *contraria verò, non bona. quæ ſunt autem quàm maximè contraria mala.*

Quemadmodum abſceſſum fore ſperauimus, & extrorſum papulæ eruperunt. Hæc verò quoniam proportionem cum his, quæ è terra naſcuntur, retinent, quatenus è profundo ad ſuperficiem prodeunt, phymata, græca appellatione vocentur. Hæc autem num bona, num mala ſint, diſcernamus. Primum ſi extra valde promineant: id eſt robuſtæ facultatis indicium, quæ intimas partes liberans extimas inſultat. ad hęc ne ſint lata, ſed acuta. Hæc enim medicus in ſuperficie genita cóſpicatus facilius curat quàm in altum penetrā D tia: nam lata à pituitoſo ſucco, acuta à bile foras procurrente generantur. Bilem autem voco, quam natura ob tenuitatem mobilitatéque ſuper pituitam propellit. Item ne ſint partim dura, partim mollia. inęqualis enim materiæ, infirmiorisque potentiæ inæqualiter dominantis ſignum eſt: ſed totum tenerum eſto, quod maturationē ſignificat. Præterea ſurſum magis quàm deorſum vergat. Suprà enim ſunt membra præcipua. Vis autem robuſta ad partes debiles nocentia propulſat. Item duo non habeat hoſtia præ infirmitate diuiſa natura, ſed vnum, vt ibi natura quietem agat. Porrò hæc omnia bona ſunt: omnia non ita habentia mala. at ſi ex his quædam adſint E quædam abſint, ea in medio ſunt inter ſe differentia. nouit enim Hippocrates & quæ inter extrema ſunt, eſſe contraria.

b

A anginæ circa matutinam horam graſſantur, Aurigines circa meridiem, veſperi aſcarides.aqua intercus noctibus infeſtat. Veſper enim autumno proportione reſpondet. proximè & circa autumnum deſinunt.

15 *Infantibus tuſſiculæ, cũ alui perturbatione, & febre continenti ſignificat poſt iudicationem bimeſtri prorſus, aut viceſimo & tumores in articulos.*

Iterum de alio loquitur Hippocrates. cuius dictio quidem clara eſt ſententia verò falſa. Dicit enim, quod infantibus, infantes adhuc vbera ſugentes appellat) his ſi tuſſis accidat, & alui proluuies,& febris continua, ab his portendi abſceſſum in articulos decubiturum:

B poſt eum, vitia, quæ aderant, ſolutum iri. At hoc in artis operibus videri Galenus negat. quapropter neque horum rationem aſſigno. Cumq; dicit, *bimeſtri, & viceſimo,* id ſanè dicere velle videtur, quòd à quadrageſimo die vſq; ad ſexageſimum moueri incipit: Dicit quoque Hippocratem non dicere viceſimo die pòſt,quàm in lucem editi ſunt,ſed poſtquàm febricitare,aut tuſſire cœperunt.nam quoniam ad articulos abſceſſus ex humore pituitoſiore decumbet, & diuturnus erit morbus. diuturni autem morbi quadrageſimo, aut ſexageſimo, aut octogeſimo die iudicantur, hac de cauſa talium dierum mentionem fecit.

C 16 *Si infra vmbilicũ quidẽ ſuperiora conſtiterint in articulis inferioribus,bonũ eſt, ſin ſuprà, haud perinde morbum diſcutiunt, niſi œdemata ſuppurauerint. In humeris autem ſuppurantia tantulis, eis breuiorem humerum reddunt, Soluerit autem & vlcuſculorum in inferiora eruptio, niſi rotunda, profundaq́; ſint: huiuſmodi enim & alioqui pernicioſa ſunt. & pueruli maximè. Soluerit autẽ & ſanguis emanans. crebrius autem perfectioribus id incidit.*

In præſentia de excretionibus vult ſermonem facere: iudicationéq; per abſceſſum in articulos,per vlcuſcula, & per ſanguinis effluuium fieri ſupponit. Dicit enim eum eſſe bonum abſceſſum, quando à ſuperis ad inferas partes materia delapſa fuerit: malum verò contrà,

D quando ab inferis, ad ſuperas aſcenderit. cum ſuprà ſint nobilia membra, infrà ignobilia. Præſtat autem à nobilibus ad ignobilia, quam ab iſtis ad nobilia materiam transferri. Quin & abſceſſus ferè à pituita originem ducit, pituita verò ponderoſa deorſum vergit. Igitur ſi ab hoc humore fiat, à ſuperis ad infera naturaliter deſcendit. quod ſi ab inferis ad ſuperiora tendat abſceſſus, ſciendum eſt,magna vi, ac perturbatione factum eſſe, vt in quempiam præter naturam locum pituita expulſa fuerit. Omnium dictorum exemplo eſt humerus.Nam ſi ab inferioribus locis affectis tota furſum verſus effuſa ma-

E teria in humerum incubuerit, primum nutritione membrum priuatur: ſępe deinde manus adhibito miniſterio figuram mutans cubitus breuior efficitur. Non omnis autem abſceſſus bonus eſt:ſed quẽ

admodum de pulmonis vomica dicitur, ſi ſit magnus, omnem humorem foras procubuiſſe ſignificans: & longiori ſpatio maneat, quoad ſinuoſum vlcus efficiatur. nam ſi protinus ad interna recurrerit, nullum præſtabit emolumentum. Et hæc de abſceſſu dixiſſe ſatis eſto. Multoties & vlcuſculi exortus morbum ſoluit. Sed nondum ſententiam ſuam explanauit Hippocrates: neque enim vlceris exortus ſed humor vlceris exortum faciens, morbi ſolutionis autor eſt. Itaque ſi fiat vlcus, humor per ipſum erumpens ægrotum ſanare poteſt. At id genus vlcus profundum ne ſit. Nam tale malefici, erodentis, & quę in penitioribus latent, exedentis humoris indicium eſt. Si verò circulare ſit, vbi nitatur, & ſubſiſtat, ad nutriendam carnem natura nõ habet. Anguloſum ergo ſit oportet, quo natura ad carnis opificium fundamentum nanciſcatur. Tertia quoque per ſanguinis effuſionẽ inanitio morbum diſcutere valet. Hæc autem ſanguinis effuſio pueris, & ætate florentibus euenire ſolet, pueris ob ſanguinis redundãtiam per eruptionem, ob eiuſdem acrimoniam florentibus ob eroſionem.

17 *In humeris autem ſuppurantia tantulis eis breuiorem humerum reddunt.* verba autẽ illa. *in humeris ſuppurantia* aut, in crudis, (vtraq; enim lectio ferri poteſt) ſic interpretanda ſunt: ſi in humerum alicui materia pulſa fuerit, ei breuiorem humerum facit, quemadmodum & cruda materia ibi diutius moram ducens, neq; partem illam nutriri permittẽs talibus humerum breuem efficit, & hos Gręci, Galianconas vocant.

18 *Lachrymæ in acutis male habentium ſponte quidem bonæ, inuoluntarie verò defluentes malæ: & quibus palpebra circumtenditur, malum eſt. Malum eſt autem & inareſcens, veluti maris ſpuma: & tenebricoſum, & ſquallidum, & interius corrugati, & concreti, & vix verſiles, & introrſum obtorti, & quæcunque alia omittuntur.*

Ad lethalia ſe tranſfert Hippocrates. Mortem enim prænunciant, quæ in Prælagiis, & aphoriſmis de lachrymis tradita ſunt. nam id ſignum pernicioſum eſt, ſed non ſemper. Siquidem propter lippitudinem, & plerunq; ob temulentiam, & hilaritatem lachymæ effunduntur. Sed hoc non eſt periculoſum indicium, cum neque acutus morbus ſubſit: ipſe verò de acuto morbo ſermonem facit. Sed neque prorſus in acuto morbo letale eſt, vt pote cum aut præ mœſtitia, aut ſæpe cũ deos ad hominis curam habendam euocare conamur, lachrima emittitur. at hoc ſponte fit. Quod ſi inuito ægro, & in acuto morbo fiat, atrox ſignum eſt. Nam cerebri membranarum inflammatio ſignificatur. e qua quod tenuius eſt, eliquatur: aut quoniam retentricis facultatis humiditatem complecti, & conſtringere nequeuntis infirmitas adeſt. vtrunque verò malum eſt. Et lippitudines circa oculum, niſi manifeſta cauſa, vt oculi inflammatio, aut ſomnus præceſſerit,

A ſerit, ſed in acuto morbo genitæ fuerint, malę ſunt. nam potentiæ alteratricis imbecillitatem nunciant. Palpebras quoq; circuntendi letiferum eſt, quod ingentem ariditatem manifeſtet. quemadmodum in præſagiorum libro dictum eſt, & frons arida. Sin oculus tenebreſcat, id vtique perquã difficile eſt: tunc enim ſpiritus animalis exhauſtus eſt. Inde fit, vt oculus reſiccata ipſum vehente humiditate, & aerea ſubſtantia collabatur. quod ſi humidus oculus ita areſactus concidit, quid de alijs ſicciorib us partibus ſperandum eſt? Periculoſum eſt & ſine antegreſſa cauſa corrugari, vt in ſenibus accidit, quod in illis minimè letale eſt. Sed in acuto morbo rugari oculum,
B periculum oſtendit, cum exiccationem adeſſe ſignificet. Item vehementer agitari, aut vehementer obtorpeſcere, ac peſſum cadere oculum. nam ſiquis anteà modeſtus cum eſſet ac ingenuis moribus, depreſſoſque oculos gerens, eos in præſentia ſæpius mouere incipiat, periculoſum hoc ſignum eſt, conuulſionem, aut inſaniam inſtare portendens. Quemadmodum contrà ſi quis prius oculos verſans nunc mouere deſinat, prauum indicium eſt, cum morbum apoplecticũ aut caron, id eſt, ſoporem grauem ac veternoſum minetur. Alia quoque id genus in volumine de præſagiis conſcripta ſunt, quæ à decubitũ, à corporis purgamentis, ab arteriarum motibus, qui pulſus
C vocantur, deſumpta ſunt. Febres aliæ quidem mordaces ſunt manui, aliæ verò mites, aliæ non mordaces, ſed poſt inſurgentes, aliæ acutæ quidem, ſed quæ à manu vincuntur: aliæ ſtatim perurentes: aliæ in totũ debiles, aridę aliæ, ſalſuginoſæ: aliæ pemphingoſę, aſpectu atroces: aliæ ad tactum madentes: quædam valde rubię: quędam perpallidæ: quædam liuidæ, & id genus alia. Veterum enarratorum plærique in febrium diuiſione peccauerunt. Hippocrates verò non omnes ipſarum differentias accipit. Cuiuſque autem rei differentiæ aut à ſubſtantia, aut ab accidentibus colliguntur: ſed accidentium aliud eſt ſubſtantiæ propinquum, aliud
D ab ea longinquum. Exempli cauſa rationale, & mortale ſubſtantiales hominis differentiæ ſunt: ideo & in eius diffinitione ſumuntur. Riſorium accidens quidem eſt, ſed rei ſubſtantiam ſequitur. Caluities cum ſit accidens, procul à ſubſtantia diſtat: idem & de febre cõtingit: nã & ipſa ſubſtantiales, & ab accidentibus differentias habet. At cũ febris ſubſtantiã dico, nomine abutens ſimpliciter ipſũ eſſe dico: quandoquidem febris ipſa non ſubſtantia, ſed accidens eſt: eſt enim qualitas. Itaque ſubſtantiales febris differentiæ ex tribus fontibus hauriuntur, aut ex ſubiecta materia, aut à calore, aut à motionis modo. Modum autem motionis appello, non quemad-
E modum Eraſiſtratus aiebat, per vnam, aut per duas arteriæ pulſationes febrem inuadere: ſed temporibus illis, cum ad eam diem pulſuum contemplatio ignota eſſet, pectori manum imponebant, & non-

nunquam protenus acutus calor efferebatur, vt in bile fieri ſolet, non A
nunquàm poſt longius temporis interuallum. quoniam ex diutino manus iniectu meatus dilatabantur: materiæ tenuabantur, & calor emicabat, vt in muto. Omnes igitur differentias Hippocrates complexus eſt: à ſubiecta materia inquiens, *Febriū quædam mordaces, quædam mites*. nam mordere non eſt caloris, à calore ſumens ait, febrium quædam eſſe perurentes, quaſdam non. hoc à qualitate collegit. Cum verò dixit, *febrem poſt inſurgentem*, hoc ad modum motionis pertinet. Hæ quidem ſunt omnes ſubſtantiales differentiæ, ab accidentibus autem vel ſubſtantiæ propinquis, vel ab ea diſtantibus quæ ſequuntur, cum dicit, *febrem humectam*, qualis eſt quotidiana, B
Pemphinges *aut pemphingoſam*, ſubſtantialia dicit accidentia. Pemphingas autem vocabant veteres ſolis radios. & has febres aiunt dici pemphingoſas, quę ab exurente ſolæ excitatæ ſunt. Alij dicunt pemphinga animam ſignificare: vnde pemphingoſos mente captos, delipientes, que appellari. At ipſe Hippocrates pemphingas puſtulas eſſe à craſſiore ſanguine exorientes. vtque ſemel dicam, peſtilentes carbunculoſasque febres intelligit. Sunt & aliæ à coloribus ſumptæ differentiæ, vt vehementer rubræ, & vehementer flauæ, ſed hæ ſunt ex longè à ſubſtantia diſtantibus. At viri artificium conſidera. nam cum rubrum ſit coloris ſpecies, *valde* particulam adiecit, ſic & de flauo colore fecit: Liuido nihil adijcere auſus eſt, cum ſemper ſit à natura a C
lienus. Dixit, *ad manum mites*, vt diarias notaret. dixit, *mordaces*, ardentes febres innuens. dixit, *valde rubras*, vt ſynochos oſtenderet, dixit, *liuidas*, vt quartanas indicaret. Poſt *inſurgentes* autem, quartanas inſinuans. *debiles & aridas*, vt hecticas ſignificaret: *pemphingoſas* verò vt peſtiferas. Quare ſubiecit, *viſu atroces*. ſunt enim intuentibus horrendæ: hæc autem vox, *ſalſuginoſæ*, in quibuſdam codicibus non inuenitur. niſi & ſalſum humorem mordere, dixerimus. adiecit, ad manum, cum hanc diſcretionem per manum fieri ſciret.

19. *Contentiones corporis, & articulorum duritiæ malum. Et ipſe diſſolutus, & articulorum confractiones malum. Oculi audacia deliratoria, & abiectiones, & infractiones malum.* D

Hippocrates omiſſo de febre ſermone ad lethalia ſigna iterum conuertitur. & inquit, ab omni immodico exceſſu naturam contriſtari. vnde neque valde durum, & valde diſtentum idem ſunt, ſed diuerſa, & duo habent contraria. nam diſtento laxum, & duro molle opponitur, natura verò vni duo contraria non parauit. Quocirca inquit, neque prædura membra ſunto, quoniam hæc nota eſt ſiccitatis & frigoris dominantis, aut conuulſionis incipientis, aut ſcirroſi affectus in abdito latentis. Neque etiam membra ſint vehementer mollia nam hæc contrariorum indicia ſunt, humoris videlicet E
redun-

A redundantis, œdematis orientis, & facultatis membra conſtringere nequeuntis. Et hæc quidem ita ſe habent. At Hippocrates perfectè vnius contrarij meminit, alterum omiſit. dixit enim, *diſtentionem*, vt laxationem intelligas: Dixit, *duritiam*, vt mollitiem quoque perci pias, neque temerè horum potius mentionem fecit. Cognoſcens enim Hippocrates omne immodicum naturæ infeſtum eſſe, magis autem id, quod ei eſt contrarium: vt pote natura magis calefieri amat, quàm frigere. nam calori aſſueta eſt. Sic mollior laxiorque mo tionum cauſa eſſe deſiderat. Tamquàm igitur ab ijs magis vexetur, eo rum meminiſſe voluit. Eſt & aliud dicendum, cur Hippocrates

B dixit, frontem valde aridam, quæ in naturali ſtatu ſemper ſicca & diſtenta eſt. aſſerit autem & totum corpus huiuſmodi euaſiſſe: & quomodo id bonum ſignificet. Ad hæc ſi & ipſe diſſolutus eſt cur malum ſit. diſſolutus eſt enim. quoniam videlicet omnes: vires labefactatæ ſunt. Sed dixit, *ipſe* id eſt ægrotus. Aegrotum autem intelligit Hippocrates triplices vires, vt inde & ægrotantē conijcere liceat. Pręterea eſt & aliud perniciosum, Articulorum confractiones. aut decubitus Decubitus quidem, vt in libro de præſagijs traditum eſt, fit, cū ſupinus æger iacet, aut pronus decūbens à capite ad pedes deſcendit. illud delirij, hoc verò infirmæ virtutis mouentis indicium eſt. At ſi

C legatur *confractiones*, de articulis loquitur. periculoſumque ſignum eſt. nam & valde extentum eſſe, & valde reflexum deſipientię nota eſt. Oculus audax mentis alienationē oſtendit. nam quemadmodū animum audacem vocamus, in quemcunque, inſtar feræ, impetum facientem, ſic & audacem oculum appellamus importunè minantē, in tranſuerſum proſilientem, & aſsiduè ſe agitantem. id nanque aut connulſionem ſuborientem, aut inſaniam portendit. idque magis, ſi cum diu ante modeſtus eſſet, non intempeſtiuè oculos mouebat. vnde tanquam declarans oculi audaciam ſubiecit, *abiectionem audaciam voco*, hoc eſt, oculum temerè huc atque illuc circumferri. aut di

D cere voluit, validas vires non modo vſitata corporis tegumenta: verū & alias circumiectas veſtes ſuſtinere. morbo autem acuto, ingentiq; calore infeſtante. curationem per veſtes adhibitam ferre non poſſe. Poſtea ſubijcit, *infractio malum*. Infractionem genæ vocat retortum illud quod neque integrè apertum eſt, neque integrè clauſum. id in certis a perientibus conuulſis, & claudentibus laxatis fieri conſueuit.

Finis primæ ſectionis.

SECVNDA SECTIO.

1. Dilatare conſtringere,alia quidem ſic,alia verò non.

2. Succos alios expellere,alios ſiccare, alios indere, ac partim quidem ſic,partim verò non.

3. Extenuare, craſſum facere, vas cutem, carnes & alia:& hæc quidem, ea verò non.

4. Complanare, exaſperare, obdurare, mollire, aliqua quidem, aliqua non. B

5. Excitare, ſtupefacere. & alia, quæcunq; huiuſmodi ſunt.

6. Deriuare, cedentem retrahere ſtatim, renitenti cedere.

In primum ſectum explanationem perfecimus: in quo multa, & miratione digna præcepta tradidit. per quæ diſſectricem, & naturalē & diuinatricem ſcientiam didicimus. In præſentia nobis ſecundum ſectum exponit, quod diſiuncta, & obſcura documenta enarrat. Verùm ſecundum morē à nobis anteà poſitum voces declaremus, mox & propoſitum dicamus. Dicit Hippocrates *dilatare*, hoc aūt omnes ſciunt, idem eſſe, quod ampliare. Dicit etiam, *arctare*. hanc autem vocem multi imperiti pro duabus orationis partibus apud Græcos accepere: credebantque Hippocratem dicere arctare, & humectare: ſed decipiuntur. Nam hæc vox συνυγρῶναι arctare ſignificat. Hæc ſit verborum explanatio. Propoſitum verò hoc eſt. Quoniam arctata corpora patefacere & patefacta coarctare opus eſt: id autem faciendum eſt, cum ad immodicam aut concluſionem, aut apertionem corpora mutantur: curationem autem hîc propriam docet Hippocrates volens illud præceptum ſequi, quod contrarijs contraria curari iubet. Sed ne fallaris, neque diſcedas artis opera exequi cupiens: ſed cauſas meatus coarctantes, aut rarefacientes percipito. Rarefiunt autē meatus, (de occultis loquor) & ingens ſudor effunditur: aut ratione caloris, aut propter vehementem expultricis potentiæ motionē, aut contentricis imbecillitatem. Si ob calorem meatus rarefiant refrigerato: ſi ob virtutis debilitatem, roborato. Et rem admirabilem dicam, vinum ſcilicet coercere ſudores. Et ego ſæpius emanante ſudore cum vinum præbuiſſem, retentus eſt ſudor, non ob aliud, niſi quoniam facultatem roboraui. pariter & in toto corpore ſi vena, aut aliquod membrum rarefiat. Sæpè numero autem & à contrarijs coarctantur refrigeratione ſcilicet, aut aquis albulis, aut pluuialib. aut flumineis, aut propter expultricis infirmitatem. Quoniam verò multotiens in ſuperioribus partibus id fieri ſolet, per calorem dilatatio fit conuenienter. Superiora enim reſpicit. At qui in nuda cu-

te

A te meatus ſunt, proinde coarctantur, & inæqualitas fit in corpore;
iccirco aliqua eius pars eſt adſtringenda, aliqua dilatanda. Propterea
dixit, *hæc quidem ſic, alia verò non*. & hæc eſt mens Hippocratis, cum di-
xit: *Dilatare, conſtringere alia quidem ſic, alia verò non*. neque intelligas,
anguſta membra eſſe amplianda, & ampla coarctanda. *Succos alios ex
pellere &c.* Intelligere oportet redundantes ſuccos eſſe expellendos.
Siquidem non raro imperitus medicus ad aqua intercute laborantẽ
accedens & pituitam educere cupiens, bilem ruffam euacuauit, &
ægrotum magis læſit. At Hippocraticus medicus vitioſum & ſupe-
rantem humorem educit. & per præpoſitionem praui ſucci integrã
B euacuationem declarauit. Cumque ſignificare vellet, humida cor-
pora euacuari debere, dixit, *ſiccare*. id enim per digeſtionem facimus.
hoc eſt ſuperfluentem humorem, & corpus vuidum reddentem per
nitrum, arenam, ſaponem, & id genus alia digerentes, id eſt in ha-
litus conuertentes ſiccitatem inducimus. Id autẽ facimus, vbi circa
cutẽ humor eſt. Neque enim per venæ ſectionem, aut purgationem
hunc detrahere poſſumus. Defectum autem humorum per cibos
ſupplemus. Frequenter enim iuuenis florentis ætatis pituita abun
dauit, & hanc euacuamus. in ſene verò ſi pituita redundauit, eam
non educimus, ſed quàm primum ei bonum alimentum damus
C His enim de cauſis cibi & vituperantur, & laudantur à Galeno, non
eiuſdem ratione, ſed ad aliud & aliud referentes. Nam braſsica in li-
bro de alimentorum facultatibus damnatur: quoniam ſuccum ma-
lum, & excrementa generat. Sed in libro de ſimplicibus medicamẽ-
tis ipſam multotiens, tanquam medicamentum laudat. Sic igitur
vt cibus reſpuitur, vt medicamen admittitur, nam ipſa in diuerſis
affectibus vtimur. Extrema verba ſunt veluti peroratio. quoniam
alia membra euacuationis indigent, alia humorum ſupplementi. Et
hoc eſt, quod voluit, cum dixit, *partim quidem ſic, partim verò non*.
Extenuare craſſum efficere, &c. Craſſa corpora aut victus ratione, aut
D medicamentis extenuanda ſunt, nam in libro de Symptomatum
cauſis ſcriptum eſt, incrementum præter naturam fieri, vt Nico-
macho medico accidit. Tunc enim extenuare oportet. ideo de
extenuatione carnis ſcriptum eſt. Oportet autem ſubtiles hu-
mores craſſos reddere. ideo de humoribus dicit, tenues humores vt
craſſeſcant, facito, ea propinans, quæ ex ſimilagine & lacte fiunt, &
craſſos attenua: ſicut eos, qui in pectore continentur. cum materiã
eſſe craſſam, ac tuſſim excitare vides his, vtendo, quæ ex ordeo fiunt,
vt ipſam materiã ſubtilẽ efficias, marrubium, & hyſſopum adhibens.
Vas autem dicit totũ corpus. Sic & cutem ſi aucta eſt, diminuere: ſi
E diminuta, augere [illegible]. Quidam codices habent, neruo[illegible]. Sed nõ
rectè. Quoniã verò inquit Hip. multotiẽs ego breuiloquus ſum, cum

dixi, & alia, tu intelligas quęcunque incremento, aut decremento indigent. Ruſus & hic eſt epilogus. quoniam frequenter membra multa augeri, alia contrà minui poſtulant, propterea dixit, *Et hæc quidem ſic, ea verò non.* A

7 *Complanare, Exaſperare. Durare, Mollire. aliqua quidem, aliqua non.*

Hoc loco videntur contraria eſſe, durare, & mollire. Iccirco dicit Hippocrates, ſi dureſcant mollia membra, ipſa mollienda ſunt, quemadmodum aſperæ arteriæ contingit ſi mollior euadat, cum naturaliter dura ſit. eam durari conuenit. quemadmodum & vterum, quem natura, vt genituram ſuſciperet, durum creauit. ſicut etiam in exterioribus cernimus. nam qui ædes extruit, parietem exaſperat, vt calcē retineat. Iterum & hîc epilogum facit dicens, *aliqua quidem aliqua non duranda, aut mollienda.* B

8 *Excitare ſtupefacere. & alia, quæcunque huiuſmodi ſunt.*

Crebro ad ęgrotum venio: & hunc à principio excandeſcentem ferū atque iracundum non ſolùm in domeſticos, ſed etiam in alienos reperio: ac mores ſuos cōſiderans, licet ſit furore percitus, id ei ob tēperaturam, euenire affirmo. poſtea rurſum ad ipſum accedens mitē, repente quietum, ac taciturnum euaſiſſe animaduerto. tunc ipſum ſtupore captum eſſe aſſeuero. Ipſi itaque calida & acria admoueo, quo ipſum excitem, & ad priſtinum ſtatum reſtituam. Alter à principio erat mitis & placidus, poſtea ſubitò ipſum furibundum & efferatum inueni. atque tunc eundem furere dixi, ac ſtupefacientibus remedijs vſus fui. Et hæc in præſentia dicere voluit Hippocrates. Dixit autem, *Et alia quæcunq; huiuſmodi*, vt intelligas, omnia irritata ſtupefactorijs ſopiri, ſtupefacta calidis & acribus excitari. C

9 *Deriuare: cedentem reuellere ſtatim: renitenti cedere.*

Sciendum eſt, aliud eſſe reuellere, & aliud deriuare. nam reuellimus, quando ſecundum rectum materiam procul ducimus. Deriuamus autem, cum obliquè in adiacentia membra materiam ducimus. Exempli cauſa proponatur cœliacus affectus, & alui profluuium. Si deriuare volumus, ad vias vrinæ materiam deducere ſtudebimus. dixit enim Hippocrates. *Vrina multa noctu reddita modicam deiectionem ſignificat.* Nam conuerſa ad vrinam materia non amplius venter fluit. Verùm cum plerunque renes ſint vitiati, & propterea ad ipſos deriuatione vti non debeamus, reuulſione vtendum eſt, & per vomitum materiam euacuabimus, vt ſuperius eiecta ne fluat in ventrem. Cęterùm dum hoc facimus, & euacuationem repentè per ſuperiora molimur, natura debilitatur. idcircò Hippocrates, vt in medio natura quieſcat, dixit, *cedentem retrahere*, vt intelligas, facta reuulſione, vbi nutrieris, iterum eſſe reuellendum. & hoc per illa verba ſignificat. *renitenti cedere.* & quod alibi dixit, *in exercitationibus quieſcere ſtatim,* hoc loco dixit, *renitenti cedere.* D E

10 *Alium*

A 10 *Alium ſuccum, non qui exeat, ducere: exeuntem verò unà effundere. facere ſimile, vt dolor dolorē ſoluit. Diſſimilia, ſi ſurſū vergant elata, per inferna ſoluere, & contraria itidem, vt capitis purgatio, vena inciſio, quando non temerè detrahitur.*

Suprà dictum à nobis fuit, ſi recordamini, Hippocratem hoc in volumine de priuatis morbis agere. atque ideo ſermonem hunc non eſſe continuum. neque enim publicos morbis docet: quemadmodū ipſa disiuncta tractatio manifeſtat: verum ſimiliter voces prius declaremus: deinde Hippocratis mentem explicemus. De humoribus B hîc mentionem facit. ſcitis enim, quid ſint, humores, quos Græci χυμοὶ vocant, eò quod in noſtris corporibus diffuſi ſunt. Dico autem ſanguinem, bilem ruffam, & nigram, & pituitā. Hi nanque ſi qualitate, & copia moderatè ſe habent, corpus noſtrum rectè & ſalubriter affectum eſt: quòd ſi qualitate, aut copia vitientur, morbi exoriuntur. ſed quid de his loquor, cum humor naturæ noſtræ amicus, nempe ſanguis, ſi modum exceſſerit, morbos concitabit. Quare & in Aphoriſmis dictum eſt, *In extremo boni habitus periculoſi ſunt. prout plus, aut minus abundat in corpore, magis aut minus noxius erit*. Quemadmodum & tertiana erit ſæuior, aut mitior prout i flaua bilis magis C minuſuè peccabit. Hi enim omnes ſucci, græcè χυμοὶ vocantur, propterea quòd in corpore noſtro liquati ac fuſi ſunt. *Exeuntem*, dicit quando videlicet mouetur, & fertur extra corpus. *Vnà effundere* dicit, ideſt, ſimul euacuare cum natura, quaſi dicat, quando natura euacuat, ſed non perfectè, & tu ſimiliter euacua, et quæ natura euacuat, eadem & tu: ſi per ſudorem, & tu per ſudorem, emitte materiam: ſi per effluuium ſanguinis è naribus, tu quoque idem facito. ſic & in alijs. Quid autem ſibi vult, cum dicit *Facere ſimile*? in quibuſdā exemplaribus legitur *Iraſci*: in quibuſdam *operari* in quibuſdā *turgere*, & horum trium adducenda eſt à me interpretatio. Nam ſi legatur D *Iraſci* ſic intelligitur, nempe, quòd quemadmodum hominem ad iram inſtigamus, eodem modo & materiam irritamus. & hoc vult Hippocrates. Etenim hominem ad iram impellimus, ipſi probrum dicentes, aut eum aliqua alia iniuria afficientes. oportet et in materia nos idem facere, ipſam per medicamenta purgantia, aut per alia quædam huiuſmodi agitantes. propterea dixit *Iraſci*. Sed mala eſt locutio, & Hippocrate indigna. Igitur dicere conuenit, ſententiam quidem eſſe Hippocratis, locutionem verò minimè. vt ſuprà dictum eſt. At qui legunt, turgere, magis propriè legunt. turgere autem ſignificat furere. hoc autem ab animalibus ſumptum eſt, quando coE eundi libidine ſtimulantur, & ruunt in venerem. Alij verò legunt, *Facere ſimile naturæ*. Sed quid eſt, quod dicit? videlicet cum natura huiuſmodi humorem generet, tu quoque talem genera. Sed dicimus

hunc humorem præter naturam abundare, & ad æqualitatem redigendum eſſe præcipimus. nunquid ergo Hippocraticum præceptũ tollitur, dicens *Contraria contrarijs ſanantur*, ecce enim Hippocrates iterũ ſubdit, *Dolor dolorem ſoluit.* Et qui huius ſunt opinionis, exẽplũ adducunt, quo id verum eſſe credatur. Venit ad me quidam coxæ dolore vexatus, illi vſtorium remedium applico, & dolorem excito ac per dolorem vſtionis coxendicis dolor finitur. Alter venit dentis dolorem patiens: ego ſumpto ferramento, eius dentem euello, & nouũ dolorem inferens priorem dolorem ſedo. alius paulatim vomit, & nauſeabundus eſt: ego verò ſimulac per vomitum eduxi materiam, vomitum citans priorem vomitum ſuſtuli. Præterea venit ad me alius, quem laxi inteſtini dolor torquebat, ei per caſtorium & centaurium remedia præbui: quæ cum ſint acuta dolorem excitaui, et priorem amoui. Deridendi autem, qui hæc referunt. Neq; enim obiectionem vllam admittit Hippocratis regula, quæ dicit: *contraria contrarijs curari.* ſciendum eſt enim, curationem aut per ſe, aut ex accidenti fieri. Quippe morbi per ſe contrarijs curantur, ſymptomata verò per accidens. Nam ſymptomata ſunt, quæ iſtos decipiunt. Nẽpe qui vſtorium auxilium coxæ admouit, non per excitatum dolorẽ coxendicis affectum diſcuſſit: ſed quoniam frigidus & humidus, pituitoſus videlicet ſuccus infeſtabat, vſtorium, cum ſit calidum & ſiccum, noxiam materiam conſumpſit, atque ita malus affectus ablatus eſt & præceptum aſſerens contraria contrarijs ſanari, inuiolatum remanſit. Idem & de euulſo dente aſſerendum eſt. non propter dolorem a ferro, quo dentem euulſi, priorem dolorem abegi: Sed quoniam dentem noxium extraxi, iccirco dolor iſte finitus eſt. pariter & in vomitu euenit, quia totum vitioſum humorem euacuaui, ob id vomitus ſedatus eſt. Perinde & in colico affectu, vbi lædentem humorem & laxius inteſtinum cruciantem euocaui. dolorem extinxi. Verùm ne per ſe curantia, & per accidens eadem eſſe intelligas, dixit Hippocrates, *a diſtentione occupato media æſtate, iuueni bene carnoſo aquæ multæ frigidæ inſperſio caloris reuocationem facit.* ne intelligeres à frigida diſtentionem fuiſſe diſcuſſam, caloris meminit. & ecce per accidens factam fuiſſe curationem. Poſtea ſubingit: *Si humor lædens ſurſum petat, ipſum ad inferna reuellito: ſi vero deorſum, ad ſuperna attrahito.* Hoc loco communem, & priuatam euacuationem docet: ſi cõmunẽ vis accipere, purgatorio medicamento vtitor: ſi priuatam, poſteribribus capitis partibus dolentibus, tunc frontis venam rectã incide. Dictum eſt autem ab ipſo in Aphoriſmorum libro: *Poſteriora capitis dolentibus vena frontis recta inciſa iuuat.* Et hęc eſt verborum interpretatio Verùm vt ſententia percipiatur, quædam præſumenda ſunt, quorum primum eſt hoc: Quibus iudicatio fit, aut facta eſt integrè, non mouendum, neque quicquam faciendum, ſed ſinendum: Alterum

dicendum

A dicendum, eſt hoc, ſi qualia oportet purgari, purgentur, & conducit, & bene ferunt: ſi verò non, contrarium euenit. Hoc autem communiter dicitur per hunc ſermonem: quoniam humorem, quem euacuari conuenit, ſi natura expellit, vtile eſt: ſin alium à noxio euacuat, hoc morbi efficitur prauitate. Nam ſi tertiana ſit febris, & pituita exeat, res difficilis eſt: ſi verò lędens materia pura euacuatur, malum eſt. Quoniam Hippocratis regula eſt, non ſynceros humores euacuari. primum præceptum eſt hoc, ſi natura morbum iudicat, tu quieſce: rurſum, ſi congruenter rationi iudicauit, ſed non perfectè, naturæ opem feras & perfectè lædentem humorē euacua. Quòd ſi
B natura euacuans labefactatur, multumque euacuauerit, auxiliare, & euacuationē ſupprime, & hoc eſt, quod dicit Hippocrates. Quid verò eſt, quod dicit, *non exeuntem ducere, exeuntem verò vnà effundere:* perinde eſt, ac ſi dicat, maleficum humorem naturam imitans euacua. quaſi dicat, ſi natura eum expulit, ſed non prorſus totum, tu reliquum integrè educito. hoc eſt, poſt naturæ actionem, & tu aliquid agas. & hæc eſt præſentis dictionis ſententia. Hæc particula, *Dolor dolorem ſoluit,* ſuperuacuè adiecta eſt. *Et ſimilia ſi ſurſum vergant elata: per inferna ſoluere* : Hæc verba præcipiunt, oportere vti reuulſione, ſi materia noxia eſt: ſi ſuperiora inuadat, deorſum trahenda eſt : ſin
C inferiora, ſurſum reuellenda. Opus eſt enim ad ignobiliora membra reuulſionem fieri, ſed inferiora minus nobilia ſunt. At obiicies, nonne interdum ad ſuperiora humorem trahimus, vt in cœliaca vocata ventris affectione? Ad hanc obiectionem reſpondemus. Quando magna cauſa vrget, tunc ſurſum attrahendum. Sed hoc frequenter facere non conuenit, videlicet ad ſuperiora vitioſam materiam ducere: plus enim detrimenti afferes: cum partes illæ inferioribus ſint nobiliores. poſteaquam vniuerſi corporis purgationes docuit, vult modo & partium tradere. Nam vbi corpus excrementis refertum eſt, euacuatione vtitur, purgatione ſcilicet, aut venæ inci-
D ſione : quando verò excrementis vacat, localibus vtitur auxilijs & ſic materia per exhalationes digeritur. Quòd ſi totum corpus exhaurire volueris, purgatorio vtitor medicamento : Si verò poſteriores capitis partes vexauerit dolor, & tu partis euacuationem facies , ac venam , quæ eſt in fronte , rectam incides. Sicut in totius corporis euacuatione, quæ in ſummo ſunt, ad ima deduces , ſic & in parte dico, à poſterioribus capitis partibus ad anteriores attrahito . Hoc enim ſignificant hæc verba , *Et contraria itidem vt capitis purgatio, venæ inciſio. quando non temerè detrahitur*. Non temerè dicit, ad quantum referens, humoris, aut ad quale, aut ad quan-
E tum, & quale: quippe cū non debeat plus aut minus euacuari, quàm expediat, neque vnus humor loco alterius, neque alieno tempore. Igitur ſi bilem ruffam exhaurire volueris, à tempore regione, ætate,

ac id genus alijs indicationem ſumito. Hoc autem vt pote rarò di- A
ctum memorauit.

11. *Abſceſſus, veluti bubones ſignum quidem ſunt germina*
habentium, cum aliorum, tum præcipuè viſcerum. maligni
autem ſunt hi.

Hæc frequenter alibi dicta ſunt. Sed quoniam multoties repe-
tita iuuant, idcirco iterum declaranda ſuſcipio. Verùm vt mòris no-
ſtri eſt, primum vocabula interpretemur, quæ impropriè, & per
tranſlationem poſita ſunt. Germina vocat Hippocrates, quæ è ter-
ra pullulant. præterea & ramorum teneras extremitates. Hoc loco B
nomine abutens germina appellat. & ea, quæ foras exeunt, & quæ
intus manent, nondum foris apparentia, ſed in nobilibus membris
genita, loquitur autem de bubonibus. Exempli gratia, ſupponatur
quiſpiam febrim habens non vrentem illam Diariam. nam & ipſa v-
rens eſt, ſicut ab Hippocrate dictum eſt. *Febres aliæ quidem mordentes*
manum, aliæ verò circum vrentes: Sed febrim habeat ardentiſsimam atq;
(vt ita dicam) peſtilentem. mox duo medici ſuperueniant, vnus
Hippocraticus, alter ineruditus. Atque ineruditus bubonem inue-
niens ſtatim dicet, leue malũ eſt ac ſine periculo. Nã Diaria febris eſt.
At Hippocratis doctrina imbutus medicus ſcientificè ſcrutabitur, nũ C
vlcus, aut vulnus in parte aliqua corporis ægrotus habeat, vnde bu-
bo exortus ſit: & tunc bubo cauſæ ſignum erit: ipſius autem febris
cauſa. Sed in peſtiferis bubo febris & materiæ indiciũ eſt. Verùm
conſiderans Hippocrates multitudinem, quoniam multoties in pe
nitiorib. locis materia feruet, & prius apparet bubo, dixit, *Febres in bu*
bonib. præterquàm Diariæ, omnes malæ. nã peſtilentes febres non ſunt bu
bonibus poſteriores: ſed primò fit putrefactio: poſtea natura putrem
humorem diſcutere nitens, eius partem extrudit, & ad imbecilliora
membra depellit, & ab his locis morbi cognitio ſumitur. Aut enim
pone aures bubones oriuntur. quod cerebrum laborare ſignificat: D
aut ſub axillis: idque cordis & pectoris partium male habentium in-
dicium eſt: aut in inguinib. & hoc iecur & ventrem pati nobis oſten
dit. Nobilius eſt autem cerebrum corde, cor iecore & ventre. Verùm
hoc non diuinamus. nam dicit Hippocrates, *tum præcipuè viſcerum*
Viſcera appellat omnia primaria membra in penitioribus latentia: vt
cerebrum, cor, Iecur. Cum autem dicit, *& aliorum*, ſignificat aliorum
membrorum tumorem habentium, calidũ ſcilicet abſceſſum, qualia
ſunt Eryſipelata in profundo ſuperuenientia. Hoc verò ſignificãt hęc
verba. *Iſti autem maligni bubones partium ab ipſis affectarum indicia ſunt.*

12. *Spiritus parui, crebri, magni, rari, parui rari, crebri,* E
magni, extra magni, intus parui. intus magni, extra parui.

His

A *Hic extendens, ille vrgens. Duplex intrò reuocatio, vt ſuper inſpirationis. calidus, frigidus.*

Poſteaquam Hippocrates de Succorum purgatione tractauit, poſt hac de reſpiratione agere proponit. in quo ſumma vtitur diligentia. Cum verò maximo viui ſit reſpiratio. ideo & maximo detrimento eſt eius permutatio. in libro de Præſagijs. in libro de ſpirandi difficultate, & hoc in loco de ipſa mentionem facit. Sed hic vberius quàm in præſagijs de reſpiratione ſermonem facit. Nam ibi de æquali tantùm, hic & de inæquali tractatur. In libro verò de reſpiratione difficili plura quàm hoc loco recenſet. Scire autem oportet, Hippocra-
B tem reſpirationem à materia ſpiritum appellare. dicit enim, *ipſum paruum, frequentem.* Hac de cauſa ſermo de reſpiratione fuit neceſſarius, nam cerebro agente ad vſum cordis efficitur, vt aer per inſpirationem ad refrigerandum natiuum calorem inducatur, per expirationem fuliginoſa recrementa propellat. Id quoque ſcire conuenit, quot ſunt arteriarum motus, quem pulſum vocamus, tot etiam eſſe reſpirationis permutationes. Docet autem & ſimplices, & compoſitas, à quiete, cum dicit *crebram, & raram:* à motione, cum dicit, *magnam, & paruam.* à motus magnitudine, cum dicit, *magni & parui ſpiri-*
C *tus.* Quatuor ponit modos ſimplices, & quatuor compoſitos, ſimplices, dicens, *magnum, crebrum paruum, rarum:* compoſitos, cum dixit, *magnum & crebrum, magnum & rarum, paruum & crebrum, paruum & rarum.* Porrò magna & freqnens reſpiratio eſt, quando tantùm calida qualitas abundat: & natura calidum naturale refrigerare conatur. tunc enim magnam ſpirationem edit. vbi verò non ſufficit magnitudo, & frequentiam aſſumit, quo per ipſam quod deficit, ſuppleatur. Magna & rara ſpiratio fit in delirantibus, ſed prima in his raritas apparet. Quoniam verò ſic in diſcrimen ſuffocationis incidit, cerebrum vnam magnam reſpirationem facit, perin-
D de, ac ſi à ſopore excitaretur. atque ſic à principio magna & rara reſpiratio editur. Fit parua & crebra, vbi vomica in profundo latet. Verùm contrà ſe habet hic, & in phrenitide. Nam in phrenitide primo apparet raritas, in vomica frequentia. quoniam ſpirabiles partes, cùm non poſſint præ dolore dilatari, parua neceſſariò fit reſpiratio. cumque ob paruitatem non ſatis aeris attrahatur, adijcitur crebritas. At parua & rara in his fit, quibus interna refrigerata ſunt, & natiuus calor emortuus. De quibus loquens Hippocrates appellat frigidum ſpiritum. Celerem & tardam reſpirationem ſilentio prætcrijt. aut quoniam hæc tractatio reminiſcentiæ gratia
E compoſita eſt, aut quoniam in magna & crebra celeritas, in parua & rara tarditas comprehenditur. Spirationem indicat inæqualem. per ea verba, *Extra magni, intus parui, & contrà intus magni, intus parui.*

Id ob naturæ imbecillitatem fieri ſolet nonnunquam retinente, non A nunquam retenta. At cum dixit, *hic extendens, ille vrgens*, ſignificat, multotiens adeſſe humiditatem, & partes circa pectus relaxari, & ic circo ſupra emiſsi ſpiritus proportionem deferri. Contrà membra pectoris ſuperuacuis emundantur, atque iterum ſupra proportionẽ fit inſpiratio. atque ita ſe habet præſens ſententia. *Spiritus parui crebri, magni rari.* Ecce à materia ſumpſit initium, hoc eſt, à ſpiritu. qui & inſpirationis, & expirationis eſt materia. Et animaduertas quod cum, vt memoriæ ſuæ conſuleret, hæc ſcripſerit Hippocrates, & ſimplices, & compoſitas reſpirationes eodem loco docet. Simplices, cum dicit, *Spiritus parui frequentes, magni, rari*: compoſitos verò, quando ita B loquitur, *parui & frequentes, magni & rari*: & non dixit, magni & parui, rari & frequentes. Neque enim ſimul coniugari poſſunt. At quãdo dixit *extra magni*, fumoſos vapores expelli declarat. Cum dixit, *extra parui*, calorem innuit, cui refrigeratione opus eſt. & ex his inæqualem reſpirationem oſtendit. Verba autem illa, *hic extendens, ille vrgens*, explanata ſunt, cum ſententiam autoris interpretabamur. Quod eſt in pulſibus bis pulſatio, hoc eſt in reſpiratione duplex intrò reuocatio. aut ſi placet, dicas, quod eſt interpellatus pulſus, id eſt, duplex reſpiratio, quæ ob naturæ infirmitatem efficitur. Et quoniam idem eſt bis pulſans, ideo ſeipſum interpretans ait, *cum loco primæ reſpirationis fit altera*. Nonnulli in fine hoc verbum reſpirant, adijciunt, ita legentes, *calidum, frigidum reſpirant*. quod vtique falſum eſt. Nemo enim eodem tempore calidum & frigidum ſimul reſpirare poteſt. C

13. *Medicatorium oſcitationum continuarum diu inſpirantes.*

Per hæc verba continentium oſcitationum curationem tradere vult Hippocrates. nam quæ per interualla & vulgò contingit, curatione non eget, Propterea dixit, *continentium oſcitationum*. Sed quomodo hæ oſcitationes gignuntur? à craſsis flatibus in lacertis D malarum congregatis. Nam docet anatome, ab internis ſpirandi cauitatibus, & à gutture muſculos ad malas deduci: & ibi ſpiritum colligi. & quod in ſcapularum lacertis eſt pandiculatio, in maxillis oſcitatio appellatur. Sed quomodo huic medebimur. ad locum vbi labia & nares copulantur, venit ſpiritus ad cognatum aerem erumpere cupiens. & ibi in anguſtijs luctatus, multiplici motu ſæpe reuertens incaleſcit, ac extenuatur. An ignoramus, quid calor arctatus facere ſoleat, quando rigore neruorum occupatus ex accidenti liberatus fuit? quoniam aquæ multę frigidæ inſperſio calidum ad interna repulit, ac multiplicauit: Hoc igitur modo & in oſcitationi E bus flatu concluſo per accidens ſanitas oritur. Verùm quid eſt quod dicit, *diu inſpirantes*? Cum verba hæc interpretari vellet Galenus, dicit

dicit malam eſſe hanc vocem, Diu, cum inſpirationem diuturnam, dicere oporteret: dixit, *diu inſpirantes* id verò ſignificat, inſpirationē longo tempore fientem. Iterū volens hæc verba enarrare Galenus inquit, *hanc elocutionem non modo eſſe vitioſam, verùm etiam obſcuram*. Cæterùm id nolle oportet, in id genus obſcuris & ambiguis ſermonib. enarratores diuinatione vti. neque enim veritatem enunciant, ſed ad veriſimile magis accedunt. At nos pro virili veram ſemper explanationem adducemus.

14 In abſtinentibus à potu, & vix breuis ſpiratio.

B Quid hoc loco vult Hippocrates? Abſtinentes à potu appellat phreniticos, nam & ſi eis ſitis adueniat, non tamen ſitiunt, non ſitientes non bibunt. Sed quid ſignificat dicens, *Et vix, longa, aut breuis ſpiratio? angina laborantes*. Duplex hoc loco ſcriptura inuenitur. nam quidam codices habent *breuis ſpiratio*, quidam, *longa ſpiratio*. & per hæc vult Hippocrates præſcientiam vitæ ac mortis indagare. Siquidem in phrenitico ſpirationem magnam & raram inuenio, & hoc eſſe periculoſum affirmo. & hoc haud immeritò. Verum diuina clementia ſuperuenit, & in melius inclinauit phreniticum. nam ego poſtea reuerſus eius ſpirationem paruam & frequentem offendi, ac dixi, bona ſpes affulſit. At in laborante angina, par-

C ua eſt & crebra ſpiratio: & potus per nares effunditur: periculumq; imminet, ne per ſuffocationem pereat. Tunc ego dico, in iſto paruam & denſam ſpirationem eſſe prauam. quòd ſi in magnam & rarā euadat, tunc ægrotus ſanabitur. Sed poſterius matureſcente angina, magnam reſpirationem fieri, & ab alijs exemplis didiciſtis, cum acidam eructationem noxiam eſſe dicebamus, ſed in læuore inteſtinorum ſalutarem: quia naturam concoctionem aggredi ſignificat, quemadmodum & vua principio quidem acida eſt, poſteà verò dulceſcit.

D 15 *Secundum rectum & coſtarum dolor, & præcordij contentiones, & Lienis elationes, & è naribus eruptiones, & Aures ſecundum rectum. Horum plurima huiuſmodi & in oculos.*

Poſteaquā de reſpiratione ſermonem fecit Hippocrates, ſecundū ipſius æqualitatē & inæqualitatem, deinceps de morbi ſanatione tractationem aggreditur. atque ſic ad alia docenda ſe transfert. Porrò à nobis ſæpius dictum eſt, vincente natura morbi fieri mutationem, ipſumq; aut per abſceſſum, aut per ſanguinis effuſionem finiri, nunc autem ſanationem, quæ fit per abſceſſum, docet Hippo-

E crates. Sed quando ſalubris eſt morbi per abſceſſum mutatio? tum ſcilicet, quando fit phlegmone. quam phlegmonem Hippocrates per ſymptomata circumſcribit. & appellat laterum, ſeu coſtarum dolores

& præcordiorum tentiones, & lienis elationes. Nempe in genito abſ- A
ceſſu hæc exiguntur, vt poſt concoctionem oriatur. & die iudicato-
rio, & à membro nobiliore ad ignobile materia tranſfundatur: For-
taſſe & quarta conditio requiritur, vt materia ſecundum rectum de-
trudatur, quod hoc loco refert Hippocrates. Quippe ſi è directo hu-
mor expellitur, facultatem robuſtam eſſe indicat: at ſi ad alia mem-
bra delabitur, facultatis imbecillitatem ſignificat. vt exempli gratia,
ſi ſit ſagittarius, qui ſagittam in aliã partem, & non in quam deſtina-
uerat arcu emittat. Nam ſi in dextro ægrotantis latere abſceſſus, qui
erat in dextro oculo, ſuperueniat, bonum ſignum eſt: ſi in ſiniſtro,
malum. Et hæc eſt huius particulæ ſententia et præcordiorum con- B
tentiones, et Lienis elationes. Scire oportet, quod hæc vox Hypo-
chondrion apud Græcos Iecur ſignificat: atque ideo ſubiunxit eidẽ
ſplenem ſed cum plurali numero dicitur, Hypochondria, Lienem,
ventrem, & cætera, quæ ſub Hypochondrijs continentur, viſcera
complectitur. Hæc verba poſtea ſequuntur. *Ex naribus eruptiones, &*
Aures ſecundum rectum. Per eruptiones è naribus, ſanguinis effuſionẽ
oſtendit: per aures verò abſceſſũ, qui è directo iſtorum fiat. ſequuntur
deinde & hæc, *Horum plurima huius modi & in oculos.* Nonnulli hanc
partem cum ſuperiore ſermone connectunt. nõnulli cum inferiore.
Qui cum ſuperiore, dicunt, quoniam hæc per abſceſſus fiunt, ſi ſe- C
cundum rectum fiant abſceſſus, ſanabilis eſt morbus: ſi non ſecundũ
rectum, inſanabilis. Et hæc plerunque ita eueniunt. Nam rarò abſ-
ceſſus ſecundum rectum malus eſt: & qui non ſecundum rectum, ſa
lubris. Verùm eorum, quæ rarò incidunt, cauſas referre non poſſu-
mus. At qui cum inferiore verba illa copulant, dicunt, horum pluri-
ma ad oculos tendere, hoc eſt, ad oculos confluere materiam ſæpe-
numero oportere: & ibi tanquã in mẽbro ignobili oculo ſcilicet, &
aure abſceſſum fieri. Nam licet ipſa quoque ſint membra nobilia,
minus tamen, quam pulmo, nobilia ſunt. Quapropter cum pulmo
læſus eſt, hominem perimit. oculi verò, aut aures laborantes mor- D
tem non inferunt: Verùm quo ad mortem attinet, à quibuſdam
oculi pulmone digniores habentur. quippe qui oculis capti mori po
tius, quam viuere cupiunt.

15 *Vtrum igitur an omnia an, quæ quidẽ ab inferis ſurſum?*
qualia quæ iuxta maxillas, aut etiam oculum, aut etiam au-
rem? Quæ verò à ſuperis deorſum, non ſecundum rectum?
atqui & in angina rubores & coſtarum dolores ſecundum
rectum

Item iſte eſt alius ſermo: ſed interrogatiuè profertur ab Hippocra E
te. & dubitans dicit, vtrum an, ſed vtrum & an, idem ſignificant.
vt ſi dicamus, vtrum fiet conſtrictio, an non fiet? Sed vtrum vſitatius
eſt

A eſt, an verò magis proprium. At quid per hæc verba vult dicere? Nempe quod quemadmodum ab inferis partibus ſurſum verſus fit abſceſſus, ſic & qui à ſuperis deorſum verſus afferi, ita fieri. nã ſicut oculo patiẽte abſceſſus circa maxillã aut dextrã aut ſiniſtrã oritur, pariter & in Anginoſis inflammatione guttur occupante, abſceſſus multoties coſtas inuadit. atque ita per pleuritidem angina diſcutitur. Et animaduerte, quòd inflammationẽ in angina factam per ſuum accidens manifeſtat, id eſt, per ruborem. Inquit Hippocrates, quaſdã transmutationes fieri, quæ non bene cognoſcimus, vnde ortum habeant, an ordinatè, an extra ordinem. Dicit enim veni ad quendam
B ipſumque atra bile laborantem, ſtulta loquentem, & inordinatè manus agitantem offendi. paucis diebus poſt ad eundem reuerſus ipſũ inueni ſedentem, & mente conſtantem. Vnde hoc eueniſſet conſideraui, ipſumque aliàs hoc morbo vexatum eſſe cognoui, & à terreſtri, melancholicoque ſucco fieri. & Melancholiam vocatam ab eadẽ materia generari. factusq; fuit abſceſſus in dextro crure prius, poſtea in ſiniſtro. Iterum alium tuſsis inuaſit, qui nihil expuebat, & pulmo interclusus erat: ac poſt dies paucos deſiit tuſsis. At ego cauſam perquirens in eius teſticulos phlegmonem ingruiſſe deprehendi. ibique materia inhæſit. Nouiſtis enim partes pectoris cum genitalibus
C eſſe connexas. & ex qua parte pulmonis illuc materia decubuerit, ignoro. Tu verò Hippocratis exempla conſidera, Melancholiam videlicet, & tuſsim pulmonem infeſtantem. Siquidem melancholiam patiens quæ capitis pars affecta ſit, ignorat: in pulmone verò ſenſus non eſt. Igitur cerebrum ob mentis alienationem, pulmo verò ob ſenſus priuationem non ſentiunt. Quapropter an ſalubriter, an perniciosè transmutata ſit materia, niſi ab euentu præſcire non licet.

17. *An & ea, quæ infrà Iecur, aut ſuprà diſtribuuntur. vt quando in teſtes & varices.*

D Scire oportet, Iecur totius corporis eſſe medium. Nam veteres autores ſeptum tranſuerſum in medio corpore poſitum eſſe dixerunt. Quòd ſi tranſuerſum ſeptum, iecur quoque, & eius conuexa, vt pote tranſuerſo ſepto adhærentia. Infrà iecur eſſe dicit teſticulos, & crura. Suprà iecur Thoracẽ, & quę ab eo continentur: & ea, quæ ad caput pertinent. Sed inter ſuperiora quædam magis ſuprà, quædam minus. vt Guttur, & oculus: ſed Gutture ſuperior eſt oculus. Et in inferioribus eadem ratio eſt. Nam & hoc magis infrà, vt crura, hoc verò minus, vt teſticuli.

E 18. *Conſideranda hæc, quo, & vnde, & propter quid, & per quæ.*

Per hæc verba nobis oſtendit Hippocrates membrum, quod mit-

tit membrum, quod recipit, modum abſceſſus, & membra, per quæ A
pellitur materia : hoc eſt partes deferentes, per eam vocem, *quo*, reci
pientes indicat : per eam, *vnde* emittentes: per eas, *propter quid*, mo-
dum, per quem fit abſceſſus, ſignificat an ex propoſito naturæ factus
ſit, an ex morbi prauitate: per ea verba, *& per quæ*, locos innuit, per
quos materia decurrit. nam plerunque nobilia membra eſſe depre-
henduntur, per quæ materia tranſit : quæ aut ab illo tranſitu vexan-
tur, aut alterius morbi abſceſſum patiuntur. atque ita deteriora mala
eueniunt. Sic & in aqua fieri ſolet: quippe cum ſit aliquod emittens,
aliquod Vas recipiens, & canalis per quem aqua delabitur.

19 *Venæ temporum non firmatæ, neque viriditas ſplendens.* B
*Si ſpiritus intus relinquitur, aut Tuſſis arida non ferina. in
Articulos decumbere. Expectare ſecundum diſtentionum re-
ctum inceſſum, quæ in ventre fiunt. & clauda facit membra.*

Cum de perfecta iudicatione egiſſet Hippocrates, Deinceps vult
de imperfecta tractare, & inquit, *Morbi, qui finiuntur, aut per euacuati-
onem, aut per abſceſsum aut per vtrumque finiuntur.* Nam ſi concoctio nō
perfecta fuit, tunc & abſceſſus plerunque fit repetente morbo. ve-
rùm vnde ſcire poſſumus imperfectam iudicationem factam eſſe, &
morbum reuerſurum, & abſceſſum futurum? ex eo ſcilicet, quod in C
temporibus arteriæ micant, quas venas appellat Hippocrates. At
quid ſibi vult? nonne ſemper micant? micant, quidem, ſed placidè, &
tranquillè, necnon & cum rubore. Viriditatem autem appellat colo-
rem, vt Iones loquuntur. Nam apud Græcos quinque ſunt idiomata
apud grammaticos videlicet Commune. Atticum, Aeolicum, Ioni-
cum, & Doricum, Nō vult enim vt quidam putant, propriè viridem
colorem dicere: Sed ſimpliciter colorem ſecundum Ionicos. Igitur
dicit, & colorem non ſecundum naturam eſſe, & ea quę ad ſpirationē
attinent, non permaneant. Et hoc indicauit inquiens *Si ſpiritus intus
relinquatur.* Ad aliud poſtea docendum ſe tranſfert Hippocrates Et di D
dicit, *Si adeſt tuſſis ſicca*, ideſt, ſine ſputo, *neque ferina*, id eſt, non vehe-
menter aſpera, ſi permutatio fiat ſecundum rectum inceſſum ad infe-
riora, per ventrem, vt plurimum, decurrit humor: & ad dextram, aut
leuá partem fertur ac ſæpius ad mobilia, & concaua mēbra articulos
ſcilicet, inuadit: aut ſurſum ad manus aſcendit, & eas partes claudas
reddit. Alibi enim dictum eſt, claudum non ſolum de pedibus, ſed e
tiam de manibus dici ſolere.

20 *Ita verò ſe habent ex his plurimi, & valde rubentes, &* E
*naturaliter albioris modi neq; de naribus ſanguis erumpit, aut
paucus erumpit.*

Humor

A Humor plerunque, cum morbus finiri debet, diſſoluitur : & ſpiritus ſurſum feruntur: & partes circa faciem rubore tinguntur. atqui hoc ſanguinis per nares effundendi nota eſt. Si materia tenuis ſit: aut futuri abſceſſus, ſi craſſior. propterea dixit Hippocrates, *& valdè rubentes*, verùm non in omnibus huiuſmodi præſagium inuenire licet. Nam in Aethiopibus facies valde rubens nobis non apparet: neque naturaliter albior modus. Dicit autem Galenus, quoniam qui ſunt albi coloris, pituita abundant, ideo per abſceſſum ex pituita genitus morbus tollitur, iccirco dixit *albioris modi*. Quando enim per nares non fit perfecta ſolutio, paucum effundunt ſanguinem, poſteà creatur abſceſſus.

B

21 Atque ſiquidem effuſis intus relinquitur, paratus eſt.

Quidam codices habent, *& ſiquidem effuſis, intus relinquitur*. Dioſcorides autem hanc particulá interpretans, quia nõ inuenit hanc vocem, *quidem* dixit, *Si non effunditur, intus relinquitur.* nam ſi fiat effuſio ſanguinis integra finitur morbus: ſi non integra, ſed intus relinquitur, morbus redit. Sed quid eſt illud, quod dicit. *paratus eſt*: id dixit, aut propter morbi iterationem, aut propter ſymptomata.

22 Sitis intus relicta, & oris exiccatio & inſuauitas: & in

C *appetentia eadem ratione.*

Ecce ex his omnibus remanentibus ſignificat, quæ relicta ſunt. ob quæ recidiua futura eſt.

23 Febres autem non acutæ eiuſmodi ſunt. Sed reuertentes.

Ab his verbis morbi iteratio ſignificatur. Dicit enim, febres non acutæ ſunt. vt febres eſſe debiles, & iccirco reuerſuras indicaret. Quippe ſi eſſent acutæ, materia exturbaretur.

24 Quæ relinquuntur poſt iudicationem, recidiuam facere ſolita ſunt. Primum itaque Lienis inflationes, niſi in articu-

D *los deſierint, aut ſanguis è naribus emanarit, aut dextrum Hypochondrium intentum fuerit. niſi deuient vrinæ. Hæc eſt enim vtriuſque interceptio. & recidiuæ iſtorum merito fiunt.*

Si rectè meminiſtis, ſuprà dictum eſt, Hippocratem de imperfecta iudicatione tractaſſe: cui ſuccedit abſceſſus. Et hîc rurſum de abſceſſu loquitur, verùm hæc græca vox Apoſtaſis non ſolùm abſceſſum, qui à loco ad locum tranſmittitur, ſignificat, ſed etiam ſanguinis effuſio: quoniam è corpore egreditur, Apoſtaſis, latinè abſceſſus dicitur. Igitur nos vult docere. plerunque abſceſſum creari, aut ſan-

E guinis eruptionem fieri, ſed hanc non inegrè atque ideo protinus morbum repetere. At vnde id liquet morbum ſcilicet reuerſurum.

Ex antedictis notis. quippe ex oris ariditate, inappetentia, & inſua uitate. Nunc quoque idem explorat ſic inquiens, verbi gratia. ſi Lienem inflammatio inuaſerit, ſi futura ſperatur iudicatio, aut abſceſsus in articulos ingruit aut ſanguis è naribus erumpit, ſi tenuis fuerit materia, materia in iecore per multitudinem vrinę effundetur. Atque ſic permutatio fiet, ſi in ſplenæ tumor, aut in iecore inflammatio extiterit. nam aut in articulis fiet abſceſſus, aut ſanguis è naribus profluet, aut vrina copioſa eiicietur. Verùm ſi à ſplene fiet tranſmutatio, potius in articulis abſceſſus orietur, cum ſuccus melancholicus terreus ſit, & craſſus, & deorſú vergens. quod ſi ab Iecore materia tranſferatur, ſanguinis effluuium potius expectandum. Verùm ſi permutatio materiæ facienda eſt, ab iecore ad Lienem eam propelli, quam è contrario ſatius eſt. quippe Iecur Liene multo nobilius eſt. Et hoc eſt quod Hippocrates voluit, cum dixit, *Quæ relinquuntur poſt iudicationem*, adiice tu *non perfectam*. Nam ſi perfecta fieret iudicatio, denuò morbus non rediret. At cum dixit, *Hæc eſt vtriuſque interceptio*, per interceptionem intelligi permutationem. Nam interceptio ab antiquis propriè dicitur, quando pugnantes intercipiuntur. Sic etiam hoc in caſu eueniet, ſi ad aliud membrum detruſa materia ipſum intercipiat. dixit autem, *vtriuſq.*, Lienis ſcilicet, & Iecoris.

25 *Abſceſſus itaque horum facere oportet, ſi non fiant: eos verò, qui iam fiunt, declinare & eos excipere, ſi prodierint, quales oportet, & quà oportet, qui verò nõ valde, eos adiuuare. Et eos auertere, ſi prorſus inutiles fuerint potiſſimum, cum futuri ſunt ſi verò non, cum iam exoriuntur.*

Hippocrates ad aliam tranſit ſententiam, & inquit, oportere medi cum agente natura quieſcere, nihilque corpori adhibere, ipſi verò imperfectè agenti opitulari. quodſi nihil prorſus agat natura, tunc ipſum ad materiæ præparationem ſe accingere debere. verum ſi ob morbi prauitatem ſãguis è naribus decurrat, aut abſceſſus fiat, tunc eſſe impediendum, At ſi dicas, num igitur, ſi ob morbi malignitatem ſanguinis effluuium fiat coercendum eſt? maximè. Nam frequenter à liene, aut iecore ad guttur ſãguis pellitur, & aſpera Arteria obſtruitur, ac ſanguis per ſputum reijcitur: tum verò occurrendum eſt, aut ad nares materia auertenda. cumque ad nares defluxerit. tum conſiderandum, craſſa ne ſit, quia tunc extenuanda: an tenuis, quia craſſior reddenda: ſi vltra modum ac vires feratur, retinenda, & hoc eſt, quod Hippocrates voluit, cum dixit *eos recipere*, quaſi dixerit, poſt concoctionem, & ſi ad partem nobilem materia non pellatur: neque vltra virium rationem. Cum dixit, *qui verò non valde, eos adiuuare*, docet, vbi non perfecta ſit iudicatio, tunc naturæ opem eſſe ferendam.

At per

A At per illa verba, *potiſſimum cum futuri ſunt, ſi verò non, cum iam exoriuntur*, nos admonet: quemadmodũ nauis gubernatorem aduerſus futuram tempeſtatem ſe præparare oportet, aut iam exortę ſtrenuè, reſiſtere, pariter & medicum ſe præmunire oportere, ſi fortè ob morbi ſęuitiam huiuſmodi mala euenerint.

26. *Quarto quoq; die ſanguis è narib. ſi effundatur, difficilẽ afferti udicationem.*

Per hęc verba Hip. nõ dãnat quartum diem, neq; ſanguinis effuſionẽ. quippe de tertiana exẽplũ affert, in qua tertio quoquę die acceſſiones
B fiunt. & quo tempore ſunt acceſſiones, tunc & iudicationes. Igitur aut tertio, aut quinto, aut, ſeptimo, aut nono die iudicatio fiet, ſi ex propoſito naturæ ſuccedet. at ſi à morbi prauitate, aut quarto eueniet, aut ſexto. Idcirco hanc ſententiam protulit Hippocrates. *Febres, quæ diem vnum intermittentes altero cum rigore ſuperueniunt vna cum iudicatione, à quinq; ad ſeptem circuitus extenduntur.* inquit Hippocrates tertianæ die vno carent acceſsione, altero rigore. Nequę credas dictum hoc eſſe inutile, cum nihil inane Hippocrates dixerit. Nam ſi cogites, te nunquam talem ſermonem audiuiſſe, admiratione dignus videbitur. Nam rigorem dicit vnà cum criſi, intelligens aut eũ, qui in ſingu-
C lis tertianæ acceſſionibus fieri ſolet, aut qui, cum fit iudicatio, exoritur, id eſt, iudicatoriũ rigorẽ. qui in febre, quę cauſus Græcis, ardor latinè dicitur, euenire ſolet, vbi videlicet ſudores emanant. vtrã mauis, interpretationem accipe. Sed quam vocat tertianam febrem? Empiri & Methodici Agathini ſequaces exquiſitam tertianam appellant, quæ quàm diutiſſimè horas duodecim occupat. ſi ad decem & octo perueniat, paruum Hemitritæum vel ſemitertianam latinè, dixeris: ſi quatuor & viginti, mediocrẽ ſemitertianam: at ſi ad ſex & triginta horas extendatur, magnam ſemitertianam nominant. Verùm nos hoc loco dicimus exactam tertianam longiſſimum ſpatium ho-
D rarum duodecim habere: quę ad decem & octo extenditur, ſimpliciter tertianam vocari: quæ ad quatuor & viginti, extenſam tertianam, quę & quam longiſſimè vſque ad quadraginta interdum manet, ſed plerunque ad ſex & tringinta, & vbi nox ſecundi diei incidit, febris declinatio fit, ſed non integra: nam continuò fit iterum ſuperparoxyſmus, qui in cõtinuis febribus ſuperparoxyſmus, vel ſuperacceſſio dicitur, in intermittentibus, paroxyſmus, vel acceſſio. ſatius eſt enim, ſi vel duas. aut tres horas intermittat, quàm ſi perpetuam continuationem ſeruet? quippe ſic in libro aphoriſmorum loquutus eſt, Febres quomodocunque deſinant, nullum diſcrimen
E deſſe oſtendunt: veraum in his deficientibus protinus intermiſſionis tempore ad alium paroxyſmum natura ſeparare aggreditur. proinde agitantur humores ſpiritus diſſoluũtur, obtenebratio, atq; ver-

tigo oboriuntur. & hoc eſt. quod dicebat Hippocrates '*Quibuſcunq; A*
debent indicationes fieri, bis nox ante acceſſionem moleſta eſt, quæ verò ſequitur, tolerabilior plerunq; eſt'.

28. *Tuſſes aridæ, parum irritantes in febris exurentib. & ſi non ſecundum, proportionem ſiticuloſæ: neq; linguæ valde ambuſtæ nō ferino*', *ſed ſpiritu. id ex eo liquet, quippe cū loquuntur, aut os hiat tunc tuſſiunt. vbi loquuntur, neq; hiant, non tuſſiunt. Hoc autem in febribus laborioſis potiſſimum euenit.*

Admiratione dignus eſt hic ſermo, neque tantummodo fortè eſt
admirandus, ſed etiam verus, & memoriæ conmendandus. Nempe B
docet ardentem febrem accidere, in qua neque ſitis adeſt, neq; exiccatio. Quammobrem id fit? quoniam exigua ſuperuenit tuſſis, quæ
leui motu exiguum humorem ad appetentiæ meatus impellit, ac ſitim moderatur. ſed quatenus ad tuſſim attinet, inquit, bene ſe habēt.
quoniam magna tuſſis magnam facit concuſſionem & ferinam, Cum
dicit autem, *tuſſim non magnam* per id ſignificat, quod inquit, *parum irritantes*, & per ea verba non ferino. ferinas verò tuſſes, quidam eas
eſſe volunt, quæ fiunt pulmone exulcerato: aut ſi lūbrici ad os ventriculi repentes, locumque illum coarctantes tuſſim excitēt, At huiusmodi tanquam rarò euenientia dimittantur. ſed ferinam tuſſim C
appellat, per quam nullum reijcitur ſputum. huius autem cauſæ ſunt,
aut craſſus humor, aut virium infirmitas, aut materiæ diffluentis tenuitas, hanc igitur tuſſim non admittit, ſed eam, quę fit per ſpiritum.
ſpiritum, inquam, frigidum. Quippe & in libro de cauſis traditum
eſt, tuſſim & à frigido aere attracto, & à cibis & herbis, & à puluere arteriam pulmonis exaſperante concitari. hanc itaque tuſſim, quæ
fit à frigido ſpiritu exoritur, intelligit. Quod & per ipſam curationē
palam fit. nam hac tuſſi laborantes, ſi os & labia clauſerint adeo, vt
ne frigidus aer inſpiretur, ea liberantur. & hoc dicere voluit inquiens, *Tuſſes aridæ*. aridam autem tuſſim appellauit, quoniam modicus D
eſt humor, qui *à tuſſi* mouetur. quæ lenita ſiti, & ipſa extinguitur.
cum verò loquuntur, aut oſctant. *Oſcitare* autem dicit, Hippocrates,
propter oris apertionem. Hęc eſt enim Alexandrinorum conſuetudo. ſubdit Hippocrates, *Hoc autem in laborioſis febribus*. labor verò duplex eſt, alter ſponte naſcens, quemadmodum ipſe alibi dixit *labores ſpontini morbos indicant*. alter ab externa cauſa qui ſpontinus eſt, tuſſim non mouet: quemadmodum teſtatur Galenus. neq; enim id vnquā
in operibus artis medicæ viſum eſt. ſed à labore, qui ab externa cauſa
ortū ducit, tuſſis cōcitatur. & hoc aut per ſe, aut ex accidēti. at nō per
ſe poteſt id labor efficere: quippe hyberno tēpore, & frigidi aeris in E
ſpiratu tuſſis oritur. æſtate à puluere, cū ſpirandi arteria exaſperatur.

29. *Nihil temerè nihil deſpicere.*

Hæc

A Hæc aut propter ipſiusmet Hippocratis dicta, aut propter ægroti
corpus. aut propter curationem intelligenda ſunt. Propter eius dicta
quoniam ipſe nihil dicit caſu, nihil inane, nihil oſcitanter. Propter cor
pus verò laborãtis, quòd nihil ſcilicet in corpore fortuitò, & ſine cau-
ſa euenit, atque ideo neque eſt deſpiciendum: quia parua multoti-
es magna quædam ſignificant: propter curationem autem, cum non
oporteat curationes fortunæ committere: & quę nonnullis priua-
tim proficerent, cõmuniter omnibus adhibere: neque vllo pacto ſin-
gula quæque contemnere.

B 30 *Per adiectionem contraria adhibere: & interquieſcere.*

Nos admonet Hippocrates, ut quoties permutationem facere vo-
luerimus, exempli cauſa à calido ad frigidum, vel è contrario, aut ab
illuuie ad frequentem lotionem: vel è contrario, aut ab exercitatio-
ne ad otium, vel è contrario, ne ſubita & continua permutatione
vti velimus: ſed paulatim adijciamus, & quietem interponamus, ac
denuo permutemus, quoniam repentina mutatio naturam pertur-
bat: neq; idem eſt, ab exercitijs ad otium traduci, ac ab ocio ad exer-
citia, Nam ab otio ad exercitia per corporis laborem fit traductio, à
quo inſolito vehementer natura vexatur.

31 *Poſteriora capitis dolentē in fronte recta vena inciſa iuuit.*

C Suprà dictum à nobis eſt, hac in parte de priuatis morbis Hippo
cratem agere, atq; ita ſe ab vno ad alium transferre. Nempe cũ de abs-
ceſſu, & de ſanguinis è naribus profluuio ſermonē fecerit, quid ſpe-
randum, quid prohibendum nobis indicans: deinceps hoc loco de
reuulſione agere iterum aggreditur & inquit, non ſolùm vniuerſè abſ-
ceſſum fieri poſſe, exempli cauſa, in toto corpore, verùm etiam in
ſingulis membris. Nam ſæpiſſime à corpore toto reuulſionem facim⁹:
vt quando in locis pectoris materia continetur, in pedib. reuellimus,
Quemadmodum & in aliquo membro, pariter & in capite: vt ſiquis
anteriora capitis doleat, frequenter cucurbitulas occipitio applican-
D tes affectum remouemus. At ſi poſteriora capitis dolore vexentur,
an ſanguis abundet, conſiderato, ac primo totius corporis inanitio-
ne, hoc eſt ſectione venæ vtendum eſt: deinde ad partis inanitionem
accedendum: & anterior vena, quæ eſt in media fronte, incidenda.
nonnulli venam hanc frontis ſecundum eius rectitudinem ſecandã
eſſe cenſuerunt: verùm hi haud dubiè falluntur, quoniàm ſæpius &
hanc obliquè incidimus. Et quemadmodũ in anatomia declarauim⁹
duæ venæ à faucibus & ſcapulis ad caput aſcendunt: quarũ vna ad frõ
E tē peruenit. & hãc ſecandã eſſe admonet & hæc eſt huius dicti ſententia

32 *Exceptiones præcordiorũ ex qualibus, & aliæ & viſcerũ in
flammationũ, qualia poſſunt, ſiue ex iecore lien, & ex oppoſito, &*

quæcunq; huiuſmodi. Reuellere, ſi quo nō oportet vergat: ſin au- A
tē quo oportet, his oportet aperire, quēadmodū ſingula vergunt.

Hoc loco ſuperius dicta repetit inquiens, Inflammationes eſſe cō-
ſiderandas, id eſt, materiæ tranſmutationes, an è iecore in lienem, vel
è contrario fiant. Nonnulli hanc partem & ſuperius dictam ſic enar-
rant, oportere permutationes materiæ intueri, quæ à liene, aut ieco-
re fiant: & à iecore in lienem, aut à liene in iecur deſinant. quod & dif-
ficilius eſt, & morbum efficit grauiorem. Verùm in vtroq; animad-
uertere conuenit, num ad articulos currat materia, abſceſſusq; effici-
at, an per ſanguinis è naribus eruptionem finiatur, aut per lotij co-
pioſam emiſſionem per exceptiones verò membrorū à materia occu- B
pationes intelligit. Iterum ad aliud præceptum tranſit Hippocrates,
ac de reuulſione quid agendum, nos inſtruit, inquiens, *ſi ad principem*
partem materia fluat, ad contrarium locum reuellenda eſt: ſi ad ignobilem, tum
& tu quoq; materiam illò magis concites. vt ſi à liene ad guttur humor vt ad
nares aſcendat, neque ſanguis, vt conuenit, effundatur, tunc mate-
ria illuc auertatur, ac ferramēto vena feriatur, aut medicamētis acri-
bus, aut acutis odoribus, aut alijs remedijs venæ aperiantur, neque
ſemper, ut alij putant ferro vtendum eſt. vt puta ſi in fœmina materia
deorſum petat, tunc ferreo inſtrumento vti non poſſumus, ſed attra-
henda materia eſt, aut alijs ſubijciendis remedijs acutis vaſa patefa- C
cienda.

33 *Latæ puſtulæ non ad modum prurigino ſæ. Qualibus Simon*
hyeme laborabat. qui cum ad ignem inungeretur, aut calida
lauaretur, iuuabatur. vomitus, nihil proderant. puto ſiquis
calida fomenta adhibuiſſet, vtilitatem ille percepiſſet.

Tubercula à puſtulis eo differunt, quòd ipſa ab intima carne pro-
rumpunt, eamque exedunt: at puſtulæ ſolam cutem lædunt. Verùm
frequenter tubercula puſtulæ, & puſtulæ tubercula abuſiuè nomi-
nantur. ſed per ea verba quid ſignificare vult Hippocrates? à nobis D
ſæpe dictum eſt, tubercula aut in acutum ſurgere, aut in latum extē-
di & ampliorem locum occupare. Quæ in aciem tolluntur, materiam
calidam tenuemq; ac virium firmitatem ſignificant. Si latiorem ſedē
teneant, materiam frigidam & craſſam, viriumque imbecillitatem
indicant. Id genus autem puſtulæ plerunque latæ generantur, & ob
humoris frigus pruritu vacant. quod difficultatis ſignum eſt, cū tem-
poris diuturnitatem ad earum maturationem requiri oſtendat. Pro-
bationem autem huiuſce dicti per hiſtoriam facit. Narrat enim quen
dam nomine Simonem fuiſſe, cuius intima corporis excrementis va-
cabant, ſed cutis ſordibus ſcatebat. Et quoniam apud ignem iacuit E
[illegible] ia effuſa fuit: quæ cum frigida eſſet, lata tubercula emerſerunt,
e[illegible] p[illegible] vomitus nihil auxilij percepiſſe dicit. Sed quid eſt hoc?
ô H.p-

A ô Hippocrates,num tu eum vomere coegiſti?an ipſemet ſibi immiſſis in fauces digitis vomitum elicuit?id verò negandum eſt. Quid ergo eſt,quod ab Hippocrate dicitur? ipſum hoc tibi dicere putato, ſermonem methodo indigere. Methodus autem huiuſmodi eſt: opus eſt te, (inquit) in ægrotante explorare, num totum corpus an ſuperficies ſolùm excrementis abundet. nam ſi totum corpus, tunc purgatione aut venæ ſectione vtendum eſt: purgatio verò per ſuperiora aut plerunq; per inferiora facienda eſt:per ſuperiora quidē,per vomitum,cum ventriculi oſtiolum humore abundat: ſin inteſtina humore ſint repleta, per inferas partes educito. Vbi id feceris, nec
B quidquam profuerit, ad localia vocata auxilia tranſibis, quale eſt oleum liliaceum, aut chamæmelinum, aut aliud ſimile calidius oleū poſt primam purgationem & vomitum. Vbi verò hæc adhibueris, & res non proceſſerit,immo contra ad locum fluorem attrahens nocueris.† In quibus erunt tubercula,neque, totum corpus prauis humoribus refertum fuerit, tum vomitus mouendi non ſunt,neque eas curationes adhibeas, quę intimis partibus ægrotantibus conueniūt. neque enim proficies, ſed contrà noxam inferes. Iccirco dixit Hippocrates *vomitus nihil proderant.* Igitur vt curationem doceret, inquit, in his vehementiore calefactione vtendum, quo ſic humor
C attrahatur. & hoc innuebat inquiens : *& vomitus nihil proderant, ſed excalefactio.* & per ex præpoſitionem, quæ eſt in græco verbo ἐξέρυψις vehementiam calefactionis, & curationis ſignificauit. Nam ex nimio calore tubercula excitantur: & ex multa calefactione fit perfecta materiæ diſcuſſio, ac permutatio. Adiecit autem hoc verbum *puto* quoniam per Simonis hiſtoriam hoc in memoriam reuocat, cum ipſum non viderit: aut quia locutio hæc eſt narratoria, propterea non aſſeuerans, ſed cum dubitatione protulit.

34 *Quæcunq; concoqui opus eſt occludi conuenit. contraria*
D *verò exiccare, atque aperire.*

Iterum de abſceſſu agit Hippocrates, ſic loquens, ad ægrum accedo ipſumque aut manus, aut pedis abſceſſu laborantem inuenio. ac ſtatim diſcuſſoriam medelam adhibeo, calidiorem videlicet, ac ſicciorem: quod ſi abſceſſum diſcuſſi, bene eſt: at ſi diſcuſſorium remedium nihil profecit. Iterum naturam imitans opus aggredior. & materiam coquere adnitor. neque amplius calidis vtor. quippe quæ meatus dilatent, & natiuum calorem exhalare faciant, vnde materiæ concoctio prohibetur. Immo ſuperficiem denſare malo, & calorem naturalem occludere, vt cutis coarctatione vehementior effectus ma-
E turationem præſtet. Id autem faciendum eſt, vbi facultatem robuſtā inueneris. quæ ſi imbecilla fuerit, & quæ dixi feceris, ac ſuperficiem conſpiſſaueris, cauendum erit, ne facultas obruatur, ac intereat. per-

inde ac paruus ignis à fumo ſuffocatur, ſiue calorem naturalem pro- A
priè, ſiue quam aliam potentiam calore naturali pro inſtrumento
vtentem accipere volueris. At ſi in abſceſſu vim fortem offenderi-
mus,tum per emplaſtica meatus concludere oportet. Quocirca & per
ſæpe ſuillo adipe, vtimur, & id genus aliis,vt matureſcat attenuetur-
que materia: conuenietque magis, ſi vetus erit adeps: quoniam vi
quadam molliendi, & attenuandi, nec non & tenaciter adhærendi
præditus eſt. Id autem eſſe verum omnibus liquet,& experientia de-
clarat: quandoquidem Empirici vocati medici interdum ordeacea,
interdum triticea farina vtuntur. Siquidem diſcutere volentes ordei
farinam accipiunt, tanquam abſtergentem, diſſipantem, ac vim re- B
purgandi poſſidentem. At concoquere cupientes triticeam capiunt:
quippe quæ tenaciter adhærendi, atque humectandi potentiam ha-
beat. nonnunquam autem & cum ea ſalem permiſcent,& eorum,quę
ex iſtis fiunt, cauſas ignorant. In alio quoque ægrotante abſceſſum
inueni,& fomentis vſus fui.ſemper ab initio his medicamentis vten-
dum eſt, deinceps ad alia tranſeundum. Igitur diſcuſſoria adhibui,&
nihil profectum eſt. Emplaſticis vſus ſum, multo minus morbus cu-
ratus eſt, cum ad maturationem non peruenerit. intra hæc nigror cir
ca cutim ſubito obortus eſt, atque Gangræna. Tunc tu ferrum acci
piens multis in locis altè concidito. quo membrum plura habens ſpi C
ramenta materiam eiiciat,id quod Hippocrates voluit,cum dixit
Aperire.

35 *Oculis fluxu laborantibus, ſi alioqui videtur conducere, in fauces reuellere conuenit. Et vbi eructatio confert: & quæcunq; alia huiuſmodi.*

Denuo de reuulſione ſermonem aggreditur. De hoc à nobis in li-
bro de cauſis actũ eſt: atque iterum huiuſce rei mentionem facere o-
pus eſt. Itaque nouiſſe debemus in oculi magno angulo foramen eſ- D
ſe. quod duabus de cauſis à natura factum fuit, aut ſordium è cerebro
fluentium eiiciendarum,aut ipſius cerebri ventilandi.Id foramen ca-
runcula quædam naturaliter contegit. hæc adaucta morbum parit,
quem encanthida Græci nominant, diminuta fluxionem gignit. Di-
cit autem factam eſſe morbum,qui Rhyas vocatur,ob quem humidi-
tas per oculos effunditur ipſique lippitudine, aut cernendi imbecilli-
tate afficiuntur. Et inquit Hippocrates *tunc ad fauces reuulſione vten-
dum eſt*. Traditum eſt autem in libris anatomicis, meatum illum, qui
in angulo eſt, aculo, palato,& naribus eſſe communem. Et hoc in il-
lis patet, qui oculos collyrio delibutos habentes, eius particulam ex- E
puunt quæ primo per foramen illud in palatum ,deinde in fauces de-
ſcendit Dicit enim,*Oportet materiam reuocare per meatum illum in fauces.*

At

A At quid eſt hoc quod præcipit, Hippocrates reuellere ſcilicet materiam per cauum illud in fauces? non ne ſi ad fauces ducetur, & ad guttur perueniet? mox & ad pectus delabetur? atque ita deteriores caſus euenient? permittens ergo ad oculos humorē confluere: Siquidem oculus pectori comparatus, multo ignobilius membrum eſt. Quid igitur faciundum? Reſpondeo, id facere oportere, ſi retractione ad fauces vti conuenit: quod ſi non conuenit, ab hac reuulſione abſtinendū, & aliis vtendum. *Et vbi eructatio confert*, Eructationes quidā B ſpiritus humorem habentes vocant, probationem inde ſumentes, quòd eructando ſalſuginem percipiunt: nam ſalſugo & humorem habet & ſpiritum. Quidam dicunt ſolum humorem: quidam ſpiritus expulſionem tantùm. Et hoc aut in toto corpore eſt aut in parte, aut inferius. Et tunc per clyſterem nitrum, aut aliquid huiuſmodi habentem flatus educimus. aut ſuperius, & tunc per cibos, aut potiones id præſtamus. Igitur ſic enitendum eſt. Nam plerunque per ſorbitionem cum vaſe anguſti oris id efficitur. Siquidem ab ipſo vt pote anguſto ſpiritus in pectus attractus vim coctricem excitat. vt ipſum in exhalationem conuertat, atque ſic iſti confeſtim eructant. Perſæpe autem C hos ita affectos ad eructandum impellimus, ſi muſculos inter coſtas locatos perfricamus, atque diſtendimus.

36 *Tranſitus aperiri, vt nares, & alia, quibus opus eſt, & vt conuenit, & Qualia & vbi & Quando, & Quantū oportet, vt ſudores, & alia planè omnia.*

Inuenit plerunque Hippocrates materiam corporibus nocentē: Sed nonnunquam & ſola intemperies lædit, nonnunquam & ſola materia. Verum poſt materiam omnino intemperies ſequitur. Idcirco & Hippocrates longum de materia ſermonem facit. Quapropter D & hoc loco de ipſa agere propoſuit, ita inquiens, *Tranſitus patefactos eſſe oportet.* Tranſitus autem naturales meatus appellat, vt nares, aluum, vrinaria vaſcula: hoc eſt iter, quod inter renes & veſicam dirigitur, & reliquos occultos meatus. hæc omnia tranſitus vocat. Quēadmodum & in exterioribus, in vrbibus videlicet, ſunt ductus & horum quidam ſunt aperti, vrbis purgamēnta deferentes: propterea & ipſa morbis vacat. at ſi huiuſmodi tranſitus occludantur, purgamēta in vrbe remanent, putredinemque. & ex putredine morbos pariūt haud ſecus & in noſtro corpore inuenire licet. Quam ob rem Hippocrates magnam naturalibus meatibus curandis diligentiam adhibet atque ordinatè procedit, nobilitatis ordinem ſeruans. Nam cum ceE rebrum ſit totius corporis membrorum nobiliſſimū, ideo à naribus incepit, quæ cerebri purgatoria itinera ſunt, quemadmodum & iecinoris renes, veſica, & eius ceruix. Item alui inteſtina. Et eorum

quæ in pectore continentur, aſpera Arteria, & pulmonum cauitates A
quemadmodũ & in toto corpore meatus occulti. Quocirca inquit
Hippocrates, hos aditus, hoc eſt à natura factas vias patefacere opus
eſt &, Quomodo oportet, dicit, id eſt ſecundum modum congruen-
tem, aut per aluum ſcilicet, aut per viam, quæ inter renes, & veſicam
poſita eſt, aut per ſudores. *Vt cõuenit.* dicit, quaſi dicat, oportet nos in
aperiendo vti cura, aut per purgatoria, aut per cibos, aut per id ge-
nus alia. Aperire autem Hippocrates dicit, non ferro ſcindi vaſcula, &
recludi, ſed aut per naturam, aut per artem ipſa inanitatẽ quandam,
& exitum habere oportet per *Qualia*, intelligit quando cum ratione
aperiuntur viæ & fit materiæ depulſio, vt in Aphoriſmis ab eodem B
traditum fuit, *Si qualia purganda ſunt, purgentur, prodeſt, & leuiter ferunt.*
cum dixit, *Quando oportet*, nos admonet, vt naturam imitemur, poſt
concoctionem videlicet, & nullo pacto antè. vbi dicit, *Quantum opor-
tet* docet euacuationem neque minorem neque ampliorem quàm o-
portet, fieri debere. poſtea id declarans ſubiecit, *Vt ſudores.* Nam per
ſudores immodicos euacuationem fieri minimè conuenit, ne vtile
atque inutile ſimul euocetur: innatus calor videlicet, ac vitale ro-
bur. Ipſe quidem exemplum de ſudoribus attulit, tu verò & de ven-
tre, ac alijs ſimilibus, quæ tibi deſtinaueris, intelligito. Verum in
principio ſermonis dixit Hippocrates, *Vt nares.* Sciendum eſt autem
ipſum Narium meminiſſe, vel quod cerebrum per has expurgatur, C
vel quia natura per iſtas corpus euacuat, vt per ſanguinis effuſionem
ſed melior eſt prima cauſa, at ſecunda, hoc eſt fluor ſanguinis non eſt
naturæ cognita, ſed prima potius. cum dixit *& Alia*, alios ex his in-
tellexit, qui per alui deiectiones, per vrinam, & huiuſmodi alia fieri
conſueuere.

37 *In ingentibus malis facies ſi ſit bona, ſignum optimum: in
paruis autem contraria bona ſignificatieni ſignificans Malum.*

Ad aliam ſententiam tranſit Hippocrates. Et illi, qui in arte per-
fecti ſunt, quid dicat, intelligunt. Sunt enim quædã mala, quę magna D
eſſe aſpectu videntur, ſed re ipſa parua ſunt: contrà quædam re vera
magna ſunt, quæ tamen exigua videntur. Id ergo dicit Hippocrates.
Nam ſæpè multi accidunt morbi, qui difficultatem præ ſe ferunt: vn-
de rudis homo turbatur, ſed peritus lætatur. quoniam faciem malo
ſigno vacantem intuetur, & vires eſſe validas deprehendit. eamque
faciem bonam. & proſpera indicantem appellat. Item ſæpenu-
mero contrarium euenit, & morbi, qui parui eſſe creduntur,
conturbant artificem. Faciem enim tantùm aut ob virium imbecilli
tatem, aut ob exiccationem afflictam conſiderat. Nam oculorum ca
uitatem, & pallorem intuetur: quoniam natiuus calor debilitatus E
eſt, & ob exiccationem humores oculorum aruerunt. Faciem ve-
rò bonam appellat, quæ minus ſymptomatis deformata eſt. Neque
enim

A enim eam, quæ prorſus ſymptomatis vacat, probamus, cum & id ſæpius præter naturâ eueniat. vt pote quando è contrario aquoſo, & ſuperuacuo humore facies intumeſcit. In paruis per hæc verba Hippocrates innuit mala, quæ ſpecie parua, ſed re ipſa magna ſunt, Facies bonæ ſignificationi contraria, vtpote non conueniens pernicioſa ſignificat.

37. Apud magnum, vbi mulier poſt Heroum, Arquato ſuperueniente.

B Per ænigma quaſi, ac per ſimilitudinem dicit hoc Hipp. memoriæ propriæ conſulens. Inquit igitur. *Apud magnum*, aut locum ſcilicet magnum, aut theatrum magnum, aut eiuſmodi aliquid. nam locũ ignorabat Hippocrates. poſtea ſubdit, *vbi mulier*, cum nomen viri neſciret: adiecit, *Arquato ſuperueniente*, aut eius faciem, aut totum corpus Arquato ſuffuſum eſſe ſignificans. Galenus hunc locum declarans ait, ex his verbis nihil vtilitatis acquiri poſſe. cum nihil certi habeatur, quo pacto homo iſte auriginoſus euaſerit, an propter expulſionem ſponte naturæ factam bile ruffa ad ſummam cutim detruſa, an ob ſelleæ veſiculæ obſtructionem: an propter iecoris inflammatio-
C nem. Iccirco Auriginoſum vocat aut corpus, aut os, aut ipſum virũ felle ſuffuſum: cuius vxor poſt Heroum habitabat, apud magnum theatrum.

38. Qui apud Timenei neptem erat, hic atro calore infectus fuit.

Quidam codices habent apud Timenei neptem: quidam, cum Timenei nepte. Si legimus, *Apud Timenei neptem*, intelligendum Timenei neptem nigro colore fuiſſe: Si legamus, *cum Timenei nepte.* interpretandum, virum habitantem cum nepte Timenei atro calore fuiſſe tinctum. Iterum Galenus hoc loco dicit. nihil certi hinc elici poſ-
D ſe, quomodo iſte denigratus fuerit: an videlicet id naturæ opus fuerit, melancholico ſucco ad extima tranſmiſſo, an ob corporis naturam, quod in melancholicum temperamentum conuerſum fuerit.

39. In Perintho genituræ ſpeciem referens, tale iudicatoriũ: & quæ circa abdomen, talia, quia mictus liberant. neque enim flatu multo, neque ſtercore multo tenaci deiecto euacuabatur quod neque magnum erat Hypochondrium. Braſſicam ſeptimo die comedit adhuc agrè ſpirans. partes circa abdomen purgatæ
E *ſunt, rectè ſpirauit, Aluus ipſi deiecit.*

Nonnunquam vix congruentem ſermonem libri inſcriptioni facit Hippocrates, quæ eſt de Morbis popularibus. Siquidem hoc loco

totius ciuitatis non ſingularis viri aut mulieris facit mentionem. Nã Perinthus eſt vrbs Aſiæ. Igitur dicit in hac Perintho œdematoſi tumores euenerunt, inflationes, ſublationes. Animaduertendumque eſt, ipſum dixiſſe, œdematoſos tumores, non phlegmonas. nam ſi phlegmonæ fuiſſent, certè & Febris inuaſiſſet: & quæ dicta ſunt ab Hippocrate, nihil opis attuliſſent. Itaque œdematoſos appellat, id eſt, tumidas inflationes, quæ ex humida & frigida materia conſtant. ac ſi ea, quæ in libris aphoriſmorum dicta ſunt, memoria tenemus, has œdematoſas inflationes plerunque rugitus non diſcutit. cum rugitus nihil ſit aliud quàm humoris cum flatu agitatio. Significatque materiam, quæ quieſcebat, ac ſine motu erat: in præſentia moueri, & ad iudicationem feſtinare. Sed flatus multi emiſsi hos tumores diſſiparunt: ſic & aluus fluens tenacia recrementa deijciens, hos tumores conſumpſit. Vrina quoque genituræ ſimilis egrediens, morbum permutauit. Sed vrina genituræ ſimilis alba, lenta, & craſſa eſt. Hippocrates autem primo vrinam ponit, deinde tumores: dicitq; per talem vrinam iudicationem, ac morbi permutationem factam eſſe. Verùntamen non negamus, quin & ab alijs, vt rugitu & flatib. permutatio fiat. Sed quod huiuſmodi iudicationes fieri non contingit, niſi quando lotia id genus reddita ſunt. Dicit Hippocrates, *Neque enim magnum erat Hypochondrion*, id eſt, non aderat inflammatio, non œdematoſus tumor, non febris. neque enim rugitus, aut flatus, aut alia ſimilia huiuſmodi vitia diſcutere poſſent. immo potius miſsio ſanguinis aut alui purgatio.

40 Braſsicam ſeptimo die quis comedit adhuc ægrè ſpirans partes circa abdomen emollitæ ſunt, rectè ſpirauit. Aluus ipſi deiecit.

Inquit Hippocrates, Quidã œdematoſus tumor intra Peritonæũ circa abdomen exortus eſt. neque flatus emiſsio, neque medici opera malum ſedabat: ſed æger malo irritatus repente ſeptimo die Braſſicam comedit, & ſanatus eſt. Nam calore & acrimonia ſua Braſsica lẽtũ humorẽ incidit & extenuauit, atq; ſic frigidũ tumorẽ diſsipauit: vnde & bona ſpiratio reddita eſt. Nam tumor iſte intra peritonæum ortus erat, & ſeptum tranſuerſum, ac reliquas ſpirationi ſeruientes partes in anguſtias compellebat. atque inde ſpirandi difficultas orta erat. tumore igitur diſſipato bene ſpirauit. Atqui hęc omnia braſsica præſtat, non vt cibi, ſed vt medicamenti rationẽ habet. Nã vt cibus ſemper damnatur: quippe quæ malum ſuccum pariat: vt medicina probatur quare & medicamen ad braſsica ſcriptum eſt. quæ præſertim cruda exhibita ad deiectionem aluum citat.

41. De ſanguine ſanioſo, quod in pauidis talis, aut in his qui vigilarunt. Et: ſiue bonus ſiue malus.

Ex

A Ex hac dictione conſtat, librum hunc memoriæ conſulendi cauſa fuiſſe compoſitum. nam cum volumus reminiſcendi cauſa ſummas breues ſcribere, ſic in tabellis ſcribimus. Quoniam in alio quodam tractu de hoc agere volo, & de hoc agere ſtatuo. Itaque ſic & Hippocrates inquit, *De ſanguine ichoroide agere volo*. Sanguis autem duplex eſt, aut purus, aut cum alijs miſtus. Habet enim ſanguis, vt etiam cęteri humores, ſuum ſerum, quandam videlicet tenuem, & aqueam ſubſtantiam quod & in lacte inuenitur. Et quemadmodum lactis ſerum ob ſui acrimoniam ventrem ſtimulat, & ad excretionem impellit, eadem ratione & humorum ſerum: Sed aliud magis, aliud minus.
B Id & ichor ab Hippocrate nominatur. Quocirca & Plato de ſeri natura loqui volens ab Hippocrate accipiens dicit: *Ichor autem ſanguinis quidem ſerum, mitis: nigræ verò bilis, ſed acidæ ferus*. Id ergo docere vult Hippocrates, ſanguinem ichoroſum, hoc eſt, ſanguinem cum pituita, ac vt cum humore melancholico miſtum timorem, ac perturbationem inferre, timorem quidem propter humoris refrigerationẽ. Sic enim alibi dictũ eſt, ſi timor, & puſillanimitas adeſt. perturbationẽ verò inijcit: quia ſerum commouet & eijciat. propterea ita loquutus eſt Hippocrates, *in pauentibus, & perterritis*. At ſi cum bile ruffa ichoroſus ſanguis miſtus fuerit, deliria, & vigiliam pariet. ſi cum
C atra bile, furorem incutiet.

42. Quibus lienis decliuis eſt, his pedes, & manus, & genua calent: Naſus & Aures ſemper frigent. Num propter hoc, quod tenuis ſanguis eſt? Num & natura talem iſti habent.

De Lienis affectu hic documentum tradit. Et hæc eſt eius ſententia, quod quibus lineis deorſum vergit, quaſi dicat, ſi in imis partibus phlegmonem habeat, aut etiam ſi phlegmone in ſuperioribus facta ſit: ſed materia ad inferiora deſcendat, in hoc dicit, quoniam à laborante membro materia ad inferiora labitur cum ſuis facultatib. id eſt,
D ſanguis, ideirco inferiora, vt pedes & genua, calidi ſunt, ſed manus & aures & nares frigidæ. Primus autem, qui hunc librum deſcripſit in multis inueniens exemplarib. manus cum pedibus & genib. poſuit, & dixit, manus calidæ: & in hoc deceptus eſt. ſubiunxit Hipp. *Num propter hoc?* per viam interrogationis ſermonem faciens ſiquidẽ in liene vitiato ſanguis per nares tenuis freqūẽter effunditur. Quærit igitur quamobrem hic ſubtilis ſanguis emittitur: num ipſe lienis ex ſubtili humore conflatam phlegmonem habeat. An craſſum quidem in ſplene reſideat, ſubtile verò effluat, ſplen autem lapideſcat?

43. Suppurationibus vmbilicus terminus. Quibus ſuppura-
E *turis ventres turbantur.*

Nonnulli hanc dictionem cum ſuperiore connectunt, quod ſcil: quando in liene fit ſuppuratio, tunc ſuperiora frigida, inferiora calida

fieri contingit. Hoc autem verum non eſt. Nam ſi materia ſola adſit, hæc ſymptomata fieri poſſunt. At nos dicimus, hæc verba cum ſequentibus eſſe iungenda. Quoniam ſæpè circa vmbilicum, aut pectinem, aut inteſtina phlegmone exoritur. poſtea repente fit eruptio, & ſanies per manifeſtos meatus ad inteſtina ducitur. Poſtea verò id tanquam celeris tranſitus aluum ſiſtit, & excrementa cum pure miſta deijciuntur. Quod cùm accidit, phlegmonem hanc ſuppuraviſſe ſignificat. Et hæc eſt mens Hippocratis. A

44 Lienis durus non ſuperius, inferius, teres, latus, craſſus, tenuis, longus. B

Tumorum Lienis differentias hic perſequi decernit Hippocrates, dicens, Tumor nonnunquam in ſuperioribus Lienis partibus, nonnunquam in inferioribus generatur, nonnunqnam & longus percipitur, cum & ipſe Lienis longus ſit. Nam perſæpe quæ præter naturam ſunt, eorum, quæ ſunt naturalia, figuram ſuſcipiunt, ſicut in Iecinore quoque plerunque rotundus tumor excitatur. Itaque in Liene modò longus gignitur tumor, modò rotundus: modò craſſa materia in profundo redundat, cum terrea pars humoris in intima Lienis penetrauerit. Potes autem & tu ſic dicere, Lienis & ſuprà longus eſt, & infrà longus, & ſuprà latus, & infrà latus & interius craſſus, & exterius craſſus. C

45 Minus capitis grauedine laborantibus.

Si cùm grauedo infeſtat, in Liene morbus exoritur, ſanari ſolet. Grauedo autem & deſtillatio ab eodem fonte, cerebro ſcilicet emanant, loco tamen, quem petunt, differentes: ſiquidem grauedo nares, deſtillatio fauces inuadit. Igitur aut hoc vult dicere, aut duas tresve corporis partes eodem tempore laborare contingit, quarum debilior, materia in eam confluente, magis læditur. Itaque ſic nares ſunt debiles & Lienis, vt debilior materiam excipit, non facta grauedine, quæ tamen, ſi fiat, moderatior erit. Et Galenus in libro de Locis affectis idem tradidit, hoc eſt, ſæpe tria membra ſimul ægrotare, veſicã ſcilicet renes & vterum. fluente verò materia, horum debiliſſimum eam ſuſcipere. Archigenes autem ea omnia æque laborare dicebat, quem eo loco vituperat Galenus. D

46 Circa ægrotantem adminiſtratio: & de morbo interrogationes. Quæ narrat qualia vt accipiendi ſermones. Quæ ad ægrum: Quæ ad miniſtros. Quæ ad exteriora. E

Hippocratem de priuatis potius, quàm de publicis morbis agere multaq;

A multaque, & inſignia de morbis præcepta ab ſe inuenta nobis tradidiſſe, frequenter à nobis dictum fuit. Deinceps hoc loco, medicus quo pacto circa ægrotum ſe gerere debeat, docere inſtituit: ac qualem medici curam & adminiſtrationem circa ægrum eſſe oporteat, diligenter explanat. Sed quid eſt adminiſtratio , quam Græci œconomiam vocant? Dicimusque eam eſſe vſum bonum, & opportunum eorum, quæ domi ſunt. Differtque vſus ab acquiſitione: vſus enim eſt congruens eorum, quæ adſunt, diſpoſitio ac gubernatio ſi acquiſitio verò eſt eorum, quæ non adſunt, adeptio. Quemadmodum Xenophon Socratis diſcipulus in ſuo Dialogo œconomico B inſcripto declarauit. differre ſcilicet rei adeptionem ab eiuſdem vſu. nam bene partis malè vti licet, vt contra malè parta in bonum vſum vertere. nam ſæpe aliquis per ſcelus pecuniam lucratus eſt: qua tamē bene vtetur. Alius iuſtè, propriis ſcilicet laboribus rectè agendo magnum quæſtum faciet, & malè ipſo vtetur, in res vitioſas ipſum profundens, vas foraminibus plenum, vt Plato dicebat, imitatus. Quocirca quemadmodum in externis, ſic & nobis iſta differentia reperitur. Etenim perſæpe nonnulli pauca cient: Sed illas vt decet, pronunciabunt, atque inde ob rectam enunciandi rationem, ſapientes iudicabuntur. Alii multa profectò cognoſcent, Sed vti ignorabunt, C neque in cognoſcendo, neque in curando: in cognoſcendo. quoniam cum ad ægrum accedunt, neque præſentia veſtigant, neque futura præſcire conantur, ſed eorum cognationem inquirunt quos logiatros id eſt, verbis tenus medicos Galenus appellat. In curando verò ſæpe vſuvenit, vt quis multa habeat medicamenta, quorum vires, & modum vtendi & quantitatem præbendam ignoret. Quapropter nos & res ipſas bene cognoſcere, & ipſis rectè vti ſcire opus eſt. Cumque ad ægrum veneris, & eius faciem macilentam inſpexeris, atque, vt in pręſagiis dictum eſt, emortuæ perſimilem, & in alio faciem tumentem offenderis, ne dicas, multo ſomno, aut otio faciem emacruiſſe: D ſed cuiuſque cauſam congruentem aſſignes: ac de priori dicas, faciem eius propter contenti humoris exiccationem, aut exhalationem contabuiſſe, aut propter mœrorem, aut curas, aut virium infirmitatem. De tumidam faciem habente, ex longo ſomno, aut ocio, aut ob redundantes humores id eueniſſe dicito, ac de his coniecturis loquens nihil pro certo affirmes, ſed cum dubitatione perconteris, ſuperuenit ne tibi męror aliquis? an diu vigilaſti? an curis multis oppreſſus fuiſti? aut quid aliud huiuſmodi interroges. aut cum diſiunctione ita dicas, aut tu męrore oppreſſus es, aut diu vigilaſti, aut multis curis occupaE ris. nam ex his prorſus veram cauſam nactus eris. Eſt etiam ipſius laborantis ingenium conſiderandum, num antequam ægrotaret, eſſet audax, & confidentiæ plenus: in pręſentia verò abiecto animo, & humi ſpectans, nam grauem ſomnum, violentum ſoporem, ac veternū

inſtare ſignificat. Quòd ſi modeſtus anteà fuit, & mitis, in morbo autem ferox, et temerarius euaſerit, maximam mutationem factam eſſe, ac mentem labare indicat. Præterea & aliud animaduertendum eſt: ſi non timidum hominem hunc, & prudentem noueris, ei veritatem aperias, dicaſque: morbum eſſe periculoſum, ſed bene eſſe ſperandum. contrà ſi ſtultum, & omnia quamuis leuia formidantem, veritatem ei ne dicito, ſed morbum diſcrimine vacare, et vereri te, ne ipſius intemperantia deterior euadat. atque iccirco oportere ipſum medici præceptis eſſe obedientem. Iis autem, qui forti animo ſunt, & eorum curam habentibus veritas dicenda eſt, morbum ſcilicet perniciem minari. Item conſiderandum eſt, quibus, dum ſanus eſſet delectabatur, vt ſi aleæ ludo, curato vt aliqui coram eo ludant alea: ſi grammatice loqui, fac eos, qui cũ ipſo loquentur, grammatico vti ſermone. ſi oratoriè oratoris more. Et eius chariores amicos ad ipſum accedere permittito, alios excludito. Et hæc, quatenus ad ægrum pertinet. Præterea & eius miniſtros admoneas, vt ei grata reſpondeant. Quod ſi quis non verus amicus eum viſere velit, ipſũ quieſcere dicito, propterea te neminem admittere velle. Siquis autẽ alienus te obſecrans, vt æger ſe habeat, interrogauerit, & ei[illegible] inimicus, ipſum reſpondeas, bene ſe habere: at ſi ex præcipuis amicis fuerit, ei verum referas, ægrotum [illegible] licet. [illegible] rare. In quibuſdam codicibus non ſunt ſcripta hæc verba Quæ [illegible] externos, ſed hæc, Quæ ad exteriora, id eſt, ad aerem ipſum & [illegible] & huiuſmodi alia. Nam ſi ſudor [illegible] expectatur, dic ipſum effuſum iri niſi aer refrigeretur. Nam ſic & Galenus de quodam prædixit, eum videlicet ſudaturum eſſe, niſi aer reſtituatur. aere enim refrigerato non effluxit ſudor, poſtea Galenus eum ducens in balneũ patefactis meatibus ſudorem euacuauit: affectumq; diſcuſſit. Et hęc eſt præſentis partis ſententia: ex antè dictis adminiſtratio ad ægrotantem pertinens tradita eſt. Quę ad morbum ſpectat, huiuſmodi eſt, oportet medicum conſiderare, num morbus ſit ſalubris, lethaliſve: num concoctionis ſigna apparuerint, nec ne: num morbus iudicabitur, diſſolueturue, inquit Hippocrates, Interrogationes, quæ narrat, hoc eſt, adminiſtratio, quæ & ægro, & ægrotationi adhibenda eſt, interrogationes ſunt, quæcunque narrat ægrotans, quæ animaduertenda eſſe dicit, ſi ſecurus eſt affectus: at ſi exitialis, non animaduertenda.

47 *Quoniam in calidiore firmiorum, in dextris & nigri. iccirco & extra venæ & longè bilioſiores.*

Id, quod fuſe Hippocrates in libro Aphoriſmorum tradidit, hac in parte

A parte breuiter enarrat, Maſculos in dextra vteri parte generari, fœminas autem potius in ſiniſtra. huius effectus cauſam nonnulli congruenter aſſignauerunt, videlicet propterea, quòd dextræ partes ſunt calidiores, ſiniſtrę frigidiores. Nam hoc modo & viri calidiores, & mulieres frigidiores ſunt. Sed dextra calidiora eſſe vnde dignoſcitur? reſpondent aliqui, ex eo, quia ſunt robuſtiora ſiniſtris, robur autem calorem oſtendit. At nos aliter dicimus, non propter calorem dextra eſſe validiora, ſed quia bene mouentur, & vehementius exercentur. Hinc eſt quòd dextra manus, vtpote magis exercitata, dextro pede valentior eſt. Alij dicunt, calidiora eſſe dextra, quoniam Iecur
B in dextra parte collocatum ſit. Verum nos dicimus cor in medio thorace eſſe poſitum, ſed ad ſiniſtrum latus eius ſiniſtrum cauum declinare, ſed vltra hæc veram cauſam referamus, quam per corporum animalium diſſectiones compertam habemus. Scire igitur oportet venas & arterias magnas ad renes deriuari, qui ſanguinem defecandi, quo membra nutriuntur, officium habent: ſed antequam ad renes perueniant, ramus vnus ab ipſis ad ſiniſtrum teſticulū, & ad ſiniſtrum vteri ſinum mittitur: qui ſordidum & impurum ſanguinem continet. A renibus autem purgato ſanguine ramus alter, ad dextrum teſticulum, & ad dextrum vteri concauum deſcendit, qui purum & cali-
C dum ſanguinem deuehit. nam purus ſanguis impuro calidior eſt. Hac de cauſa mares in dextro, fœminæ in ſiniſtro latere generantur. At non modo vteri cauitatum temperamento cauſa eſt aſſignanda, verùm etiam maſculino ſemini calido & ad mares generandos idoneo. Cū his & ſuperior motus numerandus eſt abſurdū eſt enim vim formatricem vteri & ſeminis temperaturæ effectricem eſſe dicere, horum autem cauſam eſſe, non dicere: quandoquidem neque mas, neque fœmina ſine ipſa gignitur. Quocirca verè de ipſa dictum fuit. quod voluit aſpexit, atque ita omnia facta ſunt. Hæc ſunt igitur omnes cauſæ, ob quas mares in dextris, fœminæ in ſiniſtris partibus ori-
D antur. Et huius rei fidem à paſtoribus accipe. Siquidem oues & capræ geminos fœtus edunt, & cum pręgnantes fuerint eas in dextris mares, in ſiniſtris fœminas gerere inueniemus. Et hoc idem Parmenides affirmauit inquiens, *In dextris quidem pueros, in ſiniſtris verò puellas.* Cæterùm quandoque (licet rarò) & in ſiniſtris mares, quemadmodum fœminæ, & in dextris fœminę, quemadmodum & mares procreantur. Quare Hippocrates breuitati ſtudens, hæc verba adiecit, *Quoniam in calidiore firmiorum.* Sed alij dicunt, quia in calidiore firmiora. quocirca cum in calidiore loco fiant dextra, ideo firmiora ſunt. At Galenus non ita dixit, ſed in calidiore quia & firmiore: quo-
E niam dextræ partes calidæ & firmæ ſunt: & fortes, & nigri capilli. Propterea & venæ extorſum tument. Sed hoc ex accidenti fit. neque enim ſemper pueri nigros capillos & tumidas venas habentes

A Nemo arbitretur ab Hippocrate dictum fuiſſe, *Bilioſius*, id eſt, habens intemperiem magnam, & accenſionem, & calorem immodicũ: Sed Bilioſius dicit reuera calidius, ſed non prauè temperatum. & hoc ex illis verbis elicitur, quæ adiecit, *& magis ſanguineum*, Nam ſanguineum dicitur, aut quod refertum eſt ſanguine, vt iecur, aut quod merum ſanguinẽ continet, vt cor: aut abſolutè, quod ſanguine præditũ eſt. veluti omnia ſanguinea animalia ſimpliciter & abſolutè talia dicuntur. Quemadmodum & ex angue dicitur res priuata ſanguine, vt veſica. Hoc autem loco membrum vocat ſanguineum, quod ſincerum & calidum habet ſanguinem. id autem eſt dextra pars. propterea & adiecit, *Quia calidior eſt iſte locus animali*. Et talis ſanguinis cau-
B ſa ex anatome elicitur. Quod videlicet propterea calidiora ſunt dextera, quoniam merum ſanguinẽ accipiunt, ſiniſtra verò impurum ac ſordidum. Atque ita ſecunda ſectio perfecta eſt.

TERTIA SECTIO.

1. *Cutis raritas, Ventris denſitas. Cutis coniunctio, carnium incrementum. Ventriculi torpor, *omnium confuſio. Vaſorum immunditia. Cerebri conſumptio. Ideo & caluities. In-*
C *ſtrumentorum attritio.* *aliter

Secunda huius operis ſectio perfecta eſt: in præſentia ad tertiam accedens, ac ſtatim à curatione incipiens inquit, explora ſi cutis raritas adeſt, ſi ventris denſitas, num ob bonum id fiat. Et Hippocrates quidem de cute & ventre ſermonem facit, tu verò in quaque re immodicum exceſſum euitato. Et nos quidem ſic interpretamur. At Galenus aliter ſentit. Nam cum in veteribus exemplaribus inueniſſet hunc articulum græcum ἡ quod latinis, hæc, ſignificat, per
D coniugationem explanauit, vt ſermo eſſet prognoſticus. vt ſi adſit cutis raritas, antè ſignificabit adeſſe alui duritiem, hoc eſt, ventris ſuppreſsionem. Audiuiſtis enim has euacuationes è contrario inter ſe habere. & quod ſi altera ipſarum multa euacuabit, altera tenuiter aget: quemadmodum & contrà. Si cutis colligatio, & denſitas adeſt, aluus fluet. Verùm hoc dicere non eſt dignatus Hippocrates ſed dixit, *Carniũ incrementũ*, quaſi dicat id, quod de alimento dictum eſt. videlicet, quoniã qui raros meatus habent, ſalubritate fruuntur, vt pote recrementis omnib. exhalantibus, ſed graciliores ſunt, nempe quod cum ſuperuacuis & vitalis calor effunditur. Quibus autem arcti meatus ſunt, contrà inſalubres ac morboſi ſunt, quòd ſordes intus manentes cutem intendant. Hæc igitur vult Hippocrates dicere, hæc verba proferent, *Cutis condenſatio carnium facit incrementum*. De-

inceps tertia ponitur coniugatio, & fortaſſe neque coniugatio dicenda eſt, ſed vnum poſitum malum plura comitantur. Inquit enim, *ventris torpor*, hoc eſt, imbecillitas. Igitur non conficitur alimentum. Si non conficitur, neque ornatum naturalem aſſumit chylus, id eſt, ſuccus à iecore ſic inornatus attrahitur, Sed quid eſt inornatus, hoc eſt, vt in ſanguinem vertatur, inhabilis. Itaque remanet fęculentus in Iecore. At purgatoria inſtrumenta vi ſua in iecur agunt. Verùm quoniam tanquam rem alienam ibi ſanguinē offendunt, non defæcatur. Inde fit, vt neque Lienis craſſum attrahat, neque felis veſica tenue, neque renes ſeroſum: aut quantū quidem debuerant, attrahunt, Sed reliquum ibidem remanens, ſanguinem inquināt. Hic igitur in omne corpus inquinatus digeritur: atq; ita ſequitur, vt legitimus ordo naturæ permutetur, atque innouetur Et quoniam ſordido ſanguine membra nutriri non ſolebant, perturbantur, atque inde fit omniū confuſio. Cæterum alia deſpiciamus, & cerebri principis membri mentionem faciamus, non ob ipſius modò nobilitatem, ſed propterea, quod cum ſingula membra alimentū non ſumentia diſsipentur. & gracileſcant. id longè deterius cerebrum patitur, cum natura humidum eſt, & ab animali ſpiritu ſuſtentetur, ſi conſumptum fuerit, & extenuatum. conſumptum eſt igitur cerebrum, & ipſum alimoniæ defectu ariditas occupauit, quando caluities oritur. Nam cum naturaliter habet, in ſublimē aſcendit cerebrum, niſi ipſi alimenti inopia dominetur, & ſpiritus humiditas exhauſta ſit. quaſi dicat verticem tangit, & capillos retinet. neque hoc dicere vult Hippocrates, humorē ſcil: capillos gignere. eos enim cōſeruat, ſed à calore gignuntur. Nā quemadmodū in Ecticis febrib. humiditas ex oleo corpori adhibita calorē nō generat, ſed meatꝰ obturās calorē diſsipari vetat, perinde & hîc oleū capiti infuſū, capillos augebit, nō quod eos generet, ſed quia irrigat. Itaque ſi extrinſecus humectaitur ſynciput, ibi nō fiet caluitiū. poſteriora aūt capitis non admodū calueſcunt. ibi enim ſunt plures muſculi, qui capillos tuentur. Partes autem ſyncipitis, quia macilentæ ſunt, ideo caluitium patiuntur. & cerebrum malè habet, & ipſius inſtrumenta detrita ſunt, videlicet dorſales nerui. At forſan non dicit inſtrumenta cerebri, ſed abſolutè totum corpus attritum eſſe. Nam ſciens ipſe longam iudicationem & attritionem corpus conſumere, gracilitatem totius corporis attritionem vocauit. quam à cutis raritate fieri nouit. Sciebat enim Hippocrates corpus noſtrum multis foraminibus eſſe peruium, non continuum. nam ſudor emanat, & meatus exterius permanent. philoſophi autem effluente ſudore, meatus patefieri, deſinente conſidere, & claudi affirmant.

2. *Detractio curſibus, luctationibus, quiete, multis celeribus ambula-*

A *ambulationibus*.

De alia ratione ſermonem facit, inquiens, ad ſummum boni habi
tus periculoſi ſunt, ſi in extremo conſtiterint, dicitque, cum corpus
robuſtum eſt, tunc natura eſt debilis. & carnium detractione tunc v-
ti debes, & per interiora & per exteriora remedia. Exterius quidem
per exercitamenta vt puta curſum, & luctam. Et ipſe quidem Hip-
pocrates fortè horum meminit. quoniam tum temporis in magno
precio habebantur. At tu & locum, & commodum, & conſuetudi
nem perpendito. nam qui exerceri ſoliti ſunt, illos pluribus exer-
B citationibus vti iubeto. ad hæc & partem affectam animaduertito: ſi
manus, ille potius fodito, & remigato: ſi pedes, currito. ſi totum cor-
pus, illud magis lucta & pila exerceto. *Quieſcito autem*: id vero præ-
ceptum ſecuritatem inducit. Si quis carnes eliquare velit. vt tuto,
id faciat, præcipit: id autem eſt valde perſpicuum. vbi enim dixit,
corpus eſſe exercendum, ne quis putet, ipſum perpetuò exerceri de
bere, ſubdit, *ſed in medio quieſcito*. quo & vires inſtaurentur, & repeti
tæ exercitationis laborem ſuſtinere poſſint. Fortaſſe verò & aliud
latenter innuit, quod in libro de ratione victus acutorum morborũ
palam docuit, quod videlicet ſtatim à balneo cibus non eſt dandus,
ne calefacta & patentia vaſa crudum attrahant alimentum.

C 3. *Ouillus, Elixa Maza plerunq;, modicus panis.*

Ita & hoc loco, vbi exercitatione membra incaluerunt, ne cibum
continuò dato: vt ne diſtributus corpus iterum tumefaciat: ſed pau
liſper quieſcere ſinito: deinde ad cibum dandum accedito: & ea quæ
interius corpus attenuent, exhibeto. quæ nomine quidem alimen
ta vocentur, ſed effectu potius ſint medicamenta. & ordei farinam
cum aliquo humore permiſtam propinato, & quale eſt Siræum.
quod dicitur: aut crudis quibuſdam, aut elixis veſcatur, qualis eſt
Maza, non panis, qui bene concoquitur, & corpus alit. Itẽ dato carnes
ouillas, non ſuillas quæ valde nutriunt. ſed ouillæ reficcant. At nos
D omnibus carnib. vtimur, fortaſſe ob conſuetudinem. Atque ita pau
latim naturam inſtruimus, vt inediam ferre poſſet, aut propter hoc,
aut quia volumus corpus ita fame vexare, vt intereat, carnes enim
propterea maceramus, non vt enecemus, ſed vt gracilius corpus red
damus. & de alimento hactenus.

4. *Detractionis ſignum, eandem horam dici ſeruare. Repente
enim trahitur. Remittito labores. aut deſluet. Similiter
E enim totum concidit: vbi verò iam contabuerint, præbere ſu-
illas carnes aſſas oportet. cũ replentur autem, ſignum, rurſus flo
ridum corpus efficitur.*

Deinceps humaniter ſe gerens Hippocrates inueſtigat, quouſq; corpus exercere, & emaciare debes. neque enim ſemper id faciendum eſt: ſed ita procedendum, vt ne terminos excedamus. Hæc igitur ſigna tradit, eadem hora ſeruanda eſt, qua exerceri conſueuit: quoniam ſi repente exolutæ, & collapſæ ſint vires, tunc abſtine. quoniam ſimul incœpit calor educi. Inde & vis ipſa proteritur, atque ita langueſcens hinc atque inde, membra, tanquam res alienas deſtituit, atque debilitat. Tunc itaque abſtineto. Verùm qua parte facultas lapſa, & debilitata fuerit, eá exercere deſinito. neq; enim omne corpus, ſed aliqua pars tantū, elanguit. pars igitur languida quieſcito ſana laborato. Pariter & de toto corpore intelligendum. Nam ſi diutius, quàm conueniat, ipſum exercendo fatigaueris, in contrarium ſtatum abit, & concidit. Et quemadmodum carnis incrementum, ſic & decrementum formidamus. Quocirca ſi vires laborant, his ſubueniendum eſt. quare & terminum ſtatuit, quouſque alimonia ſuggerenda ſit. Inquit enim, ſi particulatim cibum dederis, inſitum calidū roboratur. Inde & facies ſplendet, vnde & à nutritione deſiſtendū. Iubet autem ſuillas carnes toſtas eſſe exhibendas, quod bene nutriant, & vires confirmare valeant.

5 *In exercitationibus ſignum: ſudor ſtillatim, vt ex aquæ ductibus effluens aut depreſſio ex elatione.*

Niſi interiectus ſermo impedimento fuiſſet, potuiſſent hæc verba cum ſuperioribus copulari. Nam vbi dixit, *oportere hunc exerceri*: & eouſque donec *vires labare incipiunt*, reliquum erat ſubiungere, & eouſque, donec ſudor non paulatim, neque per latentes meatus fluere incipiat, ſed velut per aquæ ductus copioſus erumpat, tunc debes exercitationi finem imponere. cœperat enim facultas labefactari: & metus eſt, ne ad contrarium deducatur, ideſt, ne ex elatione fiat depreſſio.

6 *Mulier, quam primo in cranone curaui, Lienis magnus natura. Febris ardens, valde rubra, ſpiritus, decimo die ſudor multus ſuperius: verùm etiam inferius decimo quarto die.*

Sermonem hunc præterire oportet: Quippe ex quo nihil lucri facturi ſumus, ſuſpenſus eſt enim & nihil concludit. Atque ita ſe habet. *In Cranone erat mulier, quam primo curaui.* hæc dictio, primo quid ſignificat? Num quod primò Cranonem veniens ipſam vidit? Secundò reuerſus non vidit? quod vtique inexplicabile eſt: præterea mulieris nomen ignorans dicit communiter. *Mulier*, ſubdit, *Lienem magnum habebat.* an naturaliter talem, an adſcititium: an tumore, an

propria

A propria ſubſtantia magnum,non explicauit. Item dicit, *ardentem febrẽ
habebat*, & hoc abſurdum eſt, ſiquidem Lienis vitio Quartana ſolùm,
non ardens febris excitatur. At ſi melancholico ſucco vehementer
putrefacto, & in nigrum humorem conuerſo propterea febris vrens
accenſa eſt, vnde rubicunda facies euaſit, cum potius liuido colore in-
fici debuerit? Dicit etiam, *Et ſpiritum habebat*, hoc eſt, ſpirationem
difficilem. Sed qualem non declarauit: niſi dicamus, ipſum paruam
& crebram reſpirationem ſignificare voluiſſe: vt pote thorace Lienis
tumore oppreſſo, atque dolente. Et aliud quoque adiecit: *Decimo die
ſudorem per ſuperiora*: *Decimo autem quarto per inferiora* emanaſſe, cuius
B effectus cauſam ignoramus. Verum ſequentam Aphoriſmum inter-
pretemur.

7 *Minus iis, qui ex capite grauedine, & raucitate laborãt,
vbi febre correpti ſunt, vt puto, recidiuæ fiunt. Quicquid ſup-
purat, non recidit ipſamet enim concoctio, & iudicatio ſimul
& abſceſſus.*

Non eget alia explanatione, qui aphoriſmi illius meminerit, fe-
C brem conuulſioni ſuperuenire, quam conuulſionem febri ſatius eſt.
Dictum eſt enim, quòd ſi febri, tanquam morbo ſuperueniat, hoc
ſymptoma conuulſio, rem prauam ſignificat, quòd ſcilicet febris
ſolidas partes occupans eas magna ſiccitate conuulſionis effectrice
ſquallidas reddidit. At ſi conuulſioni à repletione prius ortæ febris
ſuperuenerit, bonum prænunciat: ſiquidem febris materiam digerit,
eamque attenuans neruorum diſtentionem ſedat. Idem & in præſen-
tia contingit, quippe grauedo & raucitas ex frigido atque humido
ſucco cerebrum occupante proueniunt. Igitur ſi febris accedat, ſucci
materiam diſſipat, atque ipſam ex toto conſumit, ac proinde non fit
D morbi repetitio. Nam febris vires confirmat quæ firmata humorem
concoquit, verùm non ſolam & puram coctionem, ſed etiam perfe-
ctè morbo liberat. Vnum modo quærẽdum eſt, quoniam grauedo &
à frigore, & à calore gignitur, vt Galenus docuit, ſi à frigore, febrem
ſuperuenire, bonum eſt: ſi à calore, minimè. Quare igitur ita vniuer-
ſe locutus eſt? Et primò reſpondemus, Hippocratem dixiſſe, *Minus*.
Deinde dixit *poſt febrem*: ſiquidem grauedinem à calore exortam ſem
per febris comitatur, & ſi alteram quoque accedere contingat: à fri-
gore autem genitæ, non ſimul febris adhæret. Item dixit, *à capite gra-
uedinem patientibus*: nam & aliunde grauedo concitatur, ac primùm
E dici poteſt, ipſum id dixiſſe, quod neceſſario ſequitur, vt ſi quis dicat,
oleum humidum, aut vertebras dorſi: ſic & à capite grauedo. Vel di-
cere poſſumus, non quamcunque grauedinem à capite prouenire.

Nonnunquam enim os ventriculi malè habet, & halitus in caput ſug A
gerens, grauedinem creat. An potius ad iecit, à capite, vt Grauedine
a frigore genitam indicaret, ſiquidem caput, vt pote frigidum, hanc
præcipue generare ſolet: cui ſi febris ſuperuenerit, res bene cedere
conſueuit.

8 Quibuſdam cum venere vtuntur, venter inflatur, vt Damagoræ: nonnullis vero in eo ſtrepitus. Arceſilao intumeſcebat.

Sermone prognoſtico nuper finito, iterum ad indicatiuum ſe conuertit. ac ſciendum eſt, multas hîc interpretationes reperiri: ſed elegantiorem, quæ Sabini eſt, perpendere conuenit. Igitur cum in ſermone Hippocratis hâs duas voces inueniſſet, *Inflatur* & *ſtrepitus*, hoc modo interpretatur: Siquis vti venere incipiat, in ipſo coitu multi flatus excernuntur, & huius rei rationem affert. Quod videlicet non in puerili ætate, ſed in florida & vigente venerem exercere conſueuimus. tum itaque res nouas molitur, & permutationem natura patitur & ab actu venereo corpus incaleſcit: à calore autem & perturbatione ſpiritus diſſoluuntur, qui ad inferas partes delati, flatus gignunt. Et hæc quidem eſt Sabini minimè contemnenda interpretatio. At Galenus inquit, Hoc ab autoribus in libris de arte medica non eſt traditum. de rebus autem, quæ non reperiuntur literis commendatæ cur rationem aſſignare volumus? Quod ſi etiam ſcriptæ inuenirentur, rarô tamen eueniunt. Proinde Hippocrates adiecit *Damagoræ*. Sed rarò euenientium cauſa non eſt referenda. At ſi huius ſermonis veritatem oſtendere voluerimus, ita diſſeramus. In parte dignoſcendi facultatem tradente dictum eſt, non quacunque de cauſa Hychondiacum affectum generari, ſed tumor eo loco ex humore melancholico exoritur. Iſte melancholicus humor ſurſum in cerebrum tenebroſos halitus emittit, & quemadmodum alia vitia, ſic etiã formidinẽ infert. Nã vetera exemplaria non habent, ψόφον idest, ſtrepitum ſed φόβον id eſt formidinem, vel pauorem. Rurſum ſtrepitus hoc modo fieri ſolet: Melancholicus iſte ſuccus ad inferas partes iuxta ſeminaria vaſcula ſpiritus exhalat, nouimus autem non modo ſemen, ſed etiam ſpirituũ incurſum ad amorem venereum ſtimulare. Non eſt igitur, quod dicit Hippocrates *& ipſum oportet per tranſgreſſum legere*. Sæpe nanque ex Hypochondriorum morbo ventrem inflari contingit, vt quando timor exoritur: ſic & in venere. Itaque non venus tumorem ventris ſed contrà ventris tumor venerem concitat. Dicit etiam, & Arceſilao intumeſcebat. quoniam ex Hypochondriaco affectu geniti ſpiritus primum in molem ac tumorem Hypochondria extollebant, aut ex nimia humoris inculcatione etiam putredo

(Margin letters: B beside "Sermone prognoſtico…"; C beside "gignunt…"; D beside "in cerebrum…"; E beside "concitat. Dicit etiam…")

A putredo oriebatur. ex qua tetri odoris ſpiritus exhalant.

9 Flatuoſum in ſcapulas alis ſimiles habentibus ſimul cau ſa eſt, Etenim flatuoſi ſunt.

Dicit cauſam habentis ſcapulas inſtar alarum eminentes: Sed in multis libris legitur, furfuroſis. Fiunt autem furfures, cum è capite ſquamulæ decidunt. id autem ab erodente humore contingit. Dicũt igitur quidam, acriores ſpiritus à ventre nonnunquam in caput aſcendere, qui ſanè ob acrimoniam furfures gignunt. In alijs autem exemplaribus legitur, febriculoſis, & aiunt, quemadmodum in humoribus febres ex putredine oriuntur, & quemadmodum in ſolidis mẽ-
B bris Hecticæ, ſic & in ſpiritibus Diarias concitari. At re vera ſana lectio ita habet, πτερυγώδεσιν, hoc eſt, ſcapulas inſtar alarum eminen- nentes habentibus. Et inquit tales ita ſe habere, qui anguſtum & profundum pectus habent, & graciles prælongaſque manus. Ita ſe habentibus, ſi ſpiritus incurſus fiat, multa eueniant mala neceſſe eſt: quandoquidem cum pectus anguſtum ſit, ſi quò inuaſerit ſpiritus, pulmones arctat, atque inde phthiſis, vel tabes oritur. Neque fruſtra dixit, ſimul cauſa. nam hæc alas referens ſtructura prorſus à frigore ortum habuit: hoc autem frigus pulmones tendens, ac denſans diſru-
C ptionem facere poteſt: poſt diſruptionem ſanguinis ſputũ, poſt quod demum tabem inducere. Verum & ipſa refrigeratio cruditatem efficit: cruditas ſpiritus parit, qui in pulmones ſubeunt: qui naturaliter ſe habentes reſiſtere queunt, ac nihil pati. Quoniam autem refrigerati pulmones difficulter extendi poſſunt, ingrediens ſpiritus extendit, & extendens lacerat. Id verò & ſequens locutio declarat: eleganter enim dixit Hippocrates, *adiutrix cauſa*, ſiquidem & vltra frigiditatem, quæ & ipſa cauſa eſt, à flatuoſo etiam tabes efficitur. Sed multi codices eam vocem non habent. Si verò habent, talis eius ſenſus, ſi ſpiritus vndecunque aduenerit, facile phthiſim, hoc eſt, tabem indu-
D cit: quoniam & flatuoſi natura ſunt, vtpote frigore ſpiritum generante.

10 Frigidum valde venas frangit, & tuſſim citat, vt nix, glacies: & contrahit, vt pherea, & Gongronæ, adiutrix cauſa Duritiæ.

Ecce in Tabidis à frigore fracturam fieri, vides enim ipſum dicere Frigidum venas frangit. At calor & ipſe rumpit incidens, erodens, & diuidens. Frigus autem ſtringens & cogens, ac difficultas extendendi vnde ſubiecit, *Adiutrix cauſa & duritia.* Cæterùm non quæuis frigi-
E ditas rumpit, ſed ea, quæ eſt valde excellens, qualis eſt nix, & glacies. Hinc ſumens occaſionem Galenus inquit, ſiquid faciendum eſt, hęc adſint opus eſt, agentis vehementia. patientis habilitas, & temporis

ſpatium, quo agens inpatiens agat. Hæc omnia hoc in morbo conuenerunt, magna frigiditas, ecce robur, agentis corpus alarum effigiem habens: ecce patientis habilitatem. Multum quoque temque temporis interceſsit. quo à frigore ſpiritus diſtentione vaſa effracturi creati ſunt. Item frigidum tuſsim concitat. quæ omnino in medio eſt. Nam primo ipſum frigus guttur feriens exaſperat, ac tuſſim mouet. Eſt autem in medio, quoniam conceptaculum frangitur, & effluens ſanguis iuxta guttur tuſsim citat. Subdit Hippocrat. *vt pherea & Gongronæ.* hæc verba interiecta ſunt, ſed quæ præcedunt cum ſequentibus continuari debent. Significat autem ſermo iſte vt tu formas tumorũ conſideres, an ſint vt pherea. Quidã primã ſyllabã per ε ſcribunt: quidam per η quod videlicet eminentiæ tales à me in Phera vrbe Theſſaliæ viſæ ſunt: ſi per in Phera Peloponeſi ciuitate. Sed hæc riſu digna ſunt: quoniam veteres Græci ſatyros pheras appellare conſueuerunt, qui cum tumoribus, & his quidem prælongis à pictoribus figurari conſueuerant. Igitur pherea oblongos tumores nuncupauit. Gongronas etiam dicit per translationem ab ijs, quę in arboribus, præcipuè tamen in oleis adnaſcuntur, ſi præterea rotundæ fuerint. Galenus autem dicit, *Quoſdam noui in Theſſalia, qui rotundos tumores Gongronas vocant.* Quocirca nos monet Hippocrates, vt tumores, ſiuę longi, ſiue rotundi fuerint, exploremus.

II. Poſt mictionem concretio puerulis magis. Num quoniam calidiores?

De affectu difficillimo, ſcilicet calculari morbo ſermonem facere inſtituit. Sed intelligi non poterit, niſi prius calculi effectricem, materialem, & inſtrumentalem cauſam expoſuerimus. Igitur calculi effectrix cauſa eſt calor adurens, aut frigus congelans. At rectius veteres ſcriptores arbitrati ſunt, calculum à frigore non generari, cum non poſsit. in nobis tantum frigoris abundare, vt concretionem facere poſſit. A ſolo itaq; calore procreatur. eius autẽ materia eſt craſſus humor melancholicus, aut pituitoſus. nam & ſi non multus ſit calor ſed perquam craſſa materia, calculum gignit, & contrà, licet pauca ſit materia, ſed multus calor, idem euenit. Id verò & in his quę extra fiunt, cognoſcitur: ſiquidem perſæpe aqua nitidiſsima, quæ aſſiduè in calida olla ferueat, tophum genuit, non ratione materiæ, ſed vi caloris. Præterea nonnunquam aqua ſpurciſsima, & craſſa, e b igne tenui calefacta nõ propter calorem, ſed propter materiam in tophum vertitur. atque ita calculi effectricem, & materialem cauſam iam retulimus. Inſtrumentarias autem renes, vrinę meatus, veſicãque eſſe dicimus. Finalis cauſa hìc aſsignari non poteſt: quæ omnino boni rationem habet. Sed cuius boni cauſa calculus gignitur, ni-

ſi ipſum

A ſi ipſam calculi creationem finalem eſſe cauſam dixerimus? Hæc igitur cum nouerimus, ea, quæ de calculo ab Hippocrate dicta ſunt, enarremus. Inquit ipſe, *calculus in pueris creatur in veſica, in adultis & ætate vigentibus in renibus.* Et quæ nam ſit huius rei cauſa à nonnullis dicitur, quod videlicet, cum in pueris vrinarij ductus ob humorem latiores ſint, per hos delabuntur humores, neque in renibus morantur, ſed facilè inde præterlapſi in veſicam decurrunt atque inibi lapideſcunt. At Galenus hoc idem ſcripſit. & lapillum hunc à frigore prouenire, latenter dicere videtur. Inquit enim, in pueris meliores fieri concoctiones; quippe cum innatum calidum ſit validius. Igi-
B tur ſi meliores concoctiones fiunt, non multum ſeroſum purgamentum generatur: paucum illud renes attrahunt. cumque paucum ſit, ibi lapis non creatur. verùm ad vrinæ itinera tranſiens, eaque ſolidiora inueniens, eo loco craſſeſcere incipit: inde ad veſicam deuoluitur: quam exanguem & frigidam nactum, adhuc craſſeſcit magis. Et euacuatur quidem, quod eſt tenue, craſſum autem remanet. Secundo accedit aliud, ac tertio, atq; ita inter ſe coeuntia & coaleſcentia lapidē moliuntur. At in conſiſtenti ætate nō bene concoctiones fiunt, cū naturalis calor qualitate vehementi excellat, inde fit, vt copioſum recrementum pituoſiuſque in iecinore colligatur: quod renes at-
C tractum deorſum fluere non permittunt. Nam quemadmodum eliquatum plumbum, vel per anguſtos meatus elabitur, concretum verò neque per latos penetrare poteſt: ſic & hoc loco ſordes multas craſſaſque renes excipiunt: neque ad vrinæ alueos delabi ſinunt. & hæ inibi ſubſidentes lapideſcunt. Nempe illa enarratio vera eſt quæ dicit, *In pueris plus eſſe caloris ſecundum ſubſtantiam, in ætate vigentibus ſecundum qualitatem.* Verùm qui dicunt calidos pueros calidiorem habere ſtomachum, quàm iecur, & ipſi verum dicunt: quippe cum ipſorum alui ſordes biliosas, lotium verò albiſsimū videamus. Quoniam ætate florentium ſtomachus frigidior, iecur autem calidior
D eſt. Igitur ſi ipſorum iecur magis calidum eſt, calorem ſuum cum propinquis renibus communicat. & hanc ob cauſam iuuenes in renibus calculum patiuntur. At pueri, quoniam ſtomacho ſunt calidiore, ſuum calorem veſicæ impertiunt, ob idque in ea calculus exoritur. At quare à calore ſtomachi non generatur calculus. Quoniā calor iſte ſecundum naturam eſt, à calore autem præter naturam lapis torretur: partim etiam materiam cauſamúe. Nam etſi nō multa adſit caliditas, ſed copioſa materia, nihilominus lapis generabitur. Sunt enim pueri & natura, & temperamento humidiores, necnon & ex deprauata victus ratione, quæ multam colligit pituitam.
E Et hæc de calculo abundè ſint. An verò in laxo inteſtino ipſum eſſe genitum vnquam viſum, aut memoriæ proditum ſit, non eſt præſēti tempore quærendum, Cum dixit Hippocrates, *Poſt mictionem*

concretio, his paucis verbis quomodo & vbi calculus gignitur, ſignificauit. quomodo ſanè? quia non totus ſimul, ac repente, ſed paulatim coaleſcens efficitur. atque ita paulatim in minimas arenulas cōminutus aboletur. Vbi verò docet, quod videlicet pueris in veſica, iuuenibus ortum habet in renibus? A

12. Figura ſubleuantes magis, vt ſarmenta manu plectens, & contorquens præ dolore procumbens, paxilli extremum ſupra defixum arripiens inhæſit. & ſubleuatus eſt.

Id tanquam publice propoſitū edictum legendū eſt. inquit enim, *Figuras doloris leuamen afferentes à nobis explorandas eſſe.* Monet autem nos hic ſermo, vt eorum quoque, quæ fortuito, ſed opportunè accidunt, meminiſſe in arte debeamus. & exemplum affert inquiens: Vinitorem quendam vidi, qui propriam artem exercens vitis ramū capiens intorquebat, & ei brachij lacerti reſoluti ſunt, ac præter naturam propriam debilitati. Vnde magnus eum dolor magnus cruciatus inuaſit, atque ita moleſtè ferens, huc atque illuc membra iactabat. Et fortè quadam paxillum ſuprà caput eius defixum validè apprehendit, & morbo læuatus eſt. muſculus enim caſu reſolutus erat: & inflectendo manus extenta fuit. atque ita ſanata eſt. B

C

13. Quem ex Oritypia circa pontem vidi ego crura iactantem, altera tibia minimè extenuabatur: Femoribus autem valde vrina, ac Genitura non ſuppreſſa ſunt.

Sermo iſte declarari non poteſt, niſi anatomicū documentum acceperimus. Nempe dorſi ſpinam ex quatuor & viginti vertebris conſtare, quæ tripartito diſtinguuntur. ſeptem enim ceruicem conſtituunt. duodecim partem illam, quæ pectori eſt oppoſita, metaphrenon à Græcis appellata: quinque, partem, vbi ſunt Lumbi & renes, Oſphyn Græci vocant. Si quæ igitur è propria ſede mota fuerit, pro differenti luxatione differentia quoque nomina conſequuntur. Si extrorſū in dorſo, Gibbum dicitur: ſi introrſum, dorſi ſpina flectitur, incuruatio, græcè Lordoſis, aut Lordoma: ſi in obliquum, tortuoſitas. Igitur ſi vertebræ quaſſatæ fuerint, plerunque introrſum prolabuntur, vnde affectus iſte veſicam & ventrem vrget, & in anguſtias cogit. quare & vrina, & inteſtinorum purgamenta, non propter compreſſionem modò, verùm etiam propter expultricis facultatis imbecillitatem retinētur. Alibi enim dictum fuit, inteſtina, & veſicam vſque ad partes inferiores naturaliter agere: vbi verò ſuperuacua ad ima deſcenderunt, tunc vis animalis ſuo munere fungitur. Ibi enim muſculi ſunt conſtringentes, & laxantes, Interdum autem in poſteriora vertebræ è ſuo loco diſcedunt, atque inde fit nerui reſolutio: ac muſculo ceruicis ve- D

ſicæ

A ſicæ & recti int[illegible] ore [illegible] infert. Itaque muſculis illis reſolutis
nobis [illegible] [illegible]. At non ſolùm id, verum etiam illud decla-
rauimus, quod ex quibus neruis hi muſculi partē capiunt, ex iiſdem
& pedes. cumque ſegnities emaciet, propterea & pedes gracileſcebāt.
& proxima femora potiſſimum. Tibiæ vtique ex alia in aliam partem
iactabantur. atqui iſtud iactari à motrice facultate proficiſcitur. Dicit
igitur Hippocrates, *Iactabantur* ſeſe mouentia, ſed, vt contingebat vbi
cunque proiecta forent, à facultate non gubernata. Sic igitur in-
quit. *Quem à montanis laboribus iuxta pontem vidi ego crura iactantem, alteri*
tibia minimè extenuabatur, femoribus autem valde, Vrina vero, ac genitura non
B *interclusæ erant.* Vt ſignificaret, hominē hūc aſſiduè lapides, aut metalla
cædentem, ac ſeipſum alleuantem dorſi ſpinam peruertiſſe: & pro
pterea hæc mala paſſum eſſe. *Minimè extenuabatur.* ea vox, *minimè*
idem ſignificat quod hæc dictio, *minus.* huic enim oppoſuit hanc,
valde: & genitura non ſuppreſſa eſt. Stercus & vrina ob muſculorum re-
ſolutionē præter voluntatem effunduntur. At genitura cur et ipſa
nolentibus nobis emittitur? neque enim ſeminaria vaſcula muſculos
poſſident? Reſpondemus à ſcriptoribus dictum eſſe, Abdominis lacer-
tos à vertebris neruos ſuſcipere, qui conſtringentes ſeminis excretio
ni opitulantur, & ipſum quoque ab exitu coercent. Nunc igitur laxa-
C ti ac reſoluti nō amplius coercere poſſunt. Hac de cauſa genitura no-
bis inuitis egreditur, cum id ſit naturale officium. Dixit itaque, nul-
la prægreſſa veneris cogitatione inuoluntariè genituram excerni.
cuius contrarium eſt voluntariè, ſeu ſponte.

14 *In deſtillationibus malè moratis ſiue ſit excretio, ſiue non*
malum portendit.

De deſtillatione prauæ naturæ, ſermonem facere vult Hippocra-
tes. ſed nemo deſtillationem malignam dignoſcere poteſt, niſi prius
benignam cognouerit. Deſtillatio igitur eſt, cum cerebrum admo-
D dum calefactum aut refrigeratum fuerit, ipſiuſque humiditas eliqua
ta ſit. verùm ſi in nares materia fluxerit, grauedo vocatur: ſi in pala-
tum, deſtillatio. At deſcendens humiditas pauca eſſe debet. Eſt au-
tem alia quoque praua deſtillatio, vbi calida intemperies cerebrum
occupauit, & erodens humor delabitur. Qui ſi in palatum fertur, De
ſtillationem facit: hic idem, ſi in pulmonem deſcendit, mollem & ad
patiendum facilem inueniens ipſum erodit. & magnum inde malū
ſequitur. Eſt enim acris, & exedendi vim habens materia. Quæ ſi
non reijcitur, & ratione ſigni & ratione cauſæ mala eſt. vt ſignū qui-
dem, quoniam ſe à caliditate magna impediri ſignificat: vt cauſa ve-
E rò, quoniam ibi remanens multiplicatur, & viribus pulmoniique of-
ficit. Nam pulmonem exulcerat, vires opprimit, ac mortem deni-
que infert.

15. *Quæcunque alarum inſtar habentes naturæ. laterum propter occaſionis imbecillitatem.* A

In præſentia quærit, corporis ſtructura alarum effigiem referens vnde proueniat: occaſionem autem veteres appellant principium, & cauſam. Quęrit igitur vnde huiuſmodi ſtructuræ occaſionem, id eſt, cauſam habeant. Et ad id, quod eſt commune, ſe confert Hippocrates, quippe quod ob cordis algorem, & inſiti caloris infirmitatem anguſtum pectus, atque depreſſum creatum fuit. Huiuſmodi autem frigus adeſt, aut quia cor paruum eſt, neque calorem effundit: aut quoniam exiguum eſt cerebrum, ob cuius exiguitatem & ſpinalis medulla exigua eſt: à qua & vertebræ paruæ oriuntur. vnde & coſtarum paruitas gignitur: atque ideo anguſtum pectus efficitur. Ad hęc quia iecur frigidum eſt, neque multum ſanguinis emittit. Hæc ſanè omnia refrigerationem & imbecillitatem, & coſtarum gracilitatem efficiunt. B

16. *Rigores incipiunt mulieribus quidem à lumbis magis, & per dorſum, & tunc in caput. Verùm & viris poſterius magis, quàm ab anteriore parte. Horrent exteriora magis, quàm interiora corporis, vt cubiti, femora. Sed etiam cutis rara. id verò pilus indicat. A quibus autem alijs rigent. fortaſſe vlceribus, incipit ex vaſculis.*

In quinto libro Aphoriſmorũ hæc eadem ſententia traditur, quæ & hoc loco propter eos, qui ad hanc artem introduci debent, iterabitur, cum quadam tamen appendice in Aphoriſmorum libro non ſcripta: Quæ paulo poſt rectè ne an perperam adiecta ſit, expendemus. Quod nam eſt autem nunc Hippocratis propoſitum? Reſpõdemus de rigoribus mentionem facere, dicentem, in mulieribus rigorem à poſterioribus corporis partib. magis incipere. Verùm nos prius quaſdam rigoris differentias perquiramus, tres ratione ſexus, duas ratione mẽbrorũ: tres itẽ ratione ſitus mẽbrorũ. A ſexu, cũ dicimus, mulieres eſſe viris frigidiores: à mẽbris, vt cum dicimus, mẽbra quędam carnoſa, quædã neruoſa: & carnoſa calida ſunt, neruoſa frigida: à membrorum poſitu, vt cum affirmamus, anteriores corporis partes eſſe calidiores: cum iecur & cor eò loci ſint poſita, poſteriores autem rigidiores, Vbi hæc præſciuimus, modò quid dicat Hippocrates videamus: inquit igitur, *Cum paria vaſa habeant, viris frigidiores ſunt mulieres.* Bene dixit autem, rectè ſe habentibus vaſculis. neque enim abſurdum eſt, in viris nonnunquam multam eſſe frigiditatem in mulieribus minorem. idcirco & viros frigidiores eſſe continget. D E

Cæte-

A Cæterùm ſi effectrices cauſæ pares fuerint, mulieres magis rigore af-
ficiuntur: rigor autem ipſis à lumbis ortum habet, aut quia in poſte-
rioribus partibus Lumbi iacent, & ideo frigidi ſunt, aut propterea
quòd ipſis vterus vicinus eſt, frigidã intemperiem in ipſos fundẽs: ſi-
quidem vteri ſubſtantia, vt pote neruoſa, frigida eſt. neruoſa verò
propterea dicitur, quia dilatatur, & conſtringitur: eius verò concaui-
tas generandi gratia calida facta fuit. Ipſe quoque vterus in lumbos
proceſſus quoſdam inſtar cornuum mittit. Inde ſequitur, vt à lumbis
in mulieribus rigor initium capiat: cum ipſis proximus locatus ſit
Item cerebrũ ſpinalis medullæ interuentu plerunque vteri vitia par-
B ticipat, non quòd ipſe à cerebro neruos ſuſcipiat, ſed quòd ei vicinus
ſit. Nam membra, quę inter ſe vitia communicant, alia propter vici
niã, alia propter affinitatẽ id faciunt. At quoniã à nobis dictũ eſt, an-
teriores partes eſſe calidas, poſteriores frigidas, Quæ nam ſunt huius,
rei cauſæ? Reſpondemus, cum videamus anteriora hirſuta eſſe, & hoc
non niſi ob calorem multum, poſteriora verò glabra, & hoc, propter
frigus: ideo priores partes calidæ ſunt, & carnoſiores, & lædentibus
cauſis expoſitę. Et ob hoc ipſis à natura videndi potentia cõceſſa eſt,
quæ pericula proſpicit, & ab ipſis eas tuetur. Poſteriores autem, vt
pote viſu carentes, ідcirco duriores, frigidiores, denſiores, & iniuriis
C minus obnoxiæ ſunt. Et hoc eſt præſentis dictionis propoſitum
*Rigores incipiunt mulieribus quidem à Lumbis magis, & per dorſum; & tunc
in caput. verum & viris poſterius magis, quàm ab anteriori parte.* Ea vox,
magis, de mulieribus dicitur, quia ſæpius incipiunt in ipſis rigores à
lumbis, quam in viris aut quondam exoriuntur rigores etiam ab alijs
membris, ſed crebrius à lumbis ob ante dictas cauſas, ſed præcipuè
propter vterum. Subdit Hippocrates, *Horrent exteriora magis, quam in-
teriora corporis, vt cubiti, & femora, ſed etiam cutis rara. Id verò pilus indicat.*
Hoc eſt, veluti antedictorum concluſio: quod ſcilicet propter ſupra
dicta horrorem patiuntur: aut dixiſſe, horrent, vt tibi oſtendat, ſe nõ
D de iudicatorio rigore verba facere, ſed de eo, qui à frigore excitatur.
Exteriora dicit & interiora: vt in cubito, antè & poſt, vt in humero,
& femore. Nam cubiti exteriora calida ſunt, vt pote pilis obſita, inte
riora pilis vacua, quia frigida. Humeri autem poſteriora frigidiora
ſunt & glabra, anteriora calida quemadmodum & femoris, ſubijcit
deinde. *A quibus autem aliis rigent* fortaſſe vlceribus. *Incipit ex vaſculis,*
Conſiderandus eſt hic ſermo, & quid ſignificet. frequenter enim ab
anterioribus membris fit rigoris principium, vbi eſt & mali cauſa. Et
quæ nam eſt hæc? dicimus ibi eſſe vlcus, & humorum abundantiam
& his de cauſis inde rigor ſumit initium. Quidam codices habent ex
E occaſionibus, Quidam, ex vaſculis, Quidam, ex contrarijs. Si lega-
mus, ex occaſionibus intelligendum eſt, rigorem incipere ex occaſio-
nibus, id eſt, ab eo loco, vbi eſt caua & origo mali: Si legamus, ex

vaſculis, intelligendum eſt, rigorem ortum habere ex conceptaculis A
copioſam materiam continentibus. At ſi legatur ex contrariis, nonnulli ſic interpretantur, ſi in ſiniſtra parte ſit vlcus, à dextra rigorem incipere. Sed malè iſti loquuntur. Nam tametſi in anterioribus locis vlcus fuerit, nihilominus à poſterioribus rigor incipiet, ac prudentibus, & expertis ſenſum excitabit. Verùm ſæpe ob temporis anguſtiam nos fugiet vbi fiat rigoris initium.

17 *Caput ex ortu & occaſione, & plurimis ſermonibus paulatim cognitis colligentem, & perdiſcentem, an ſimilia inter ſe ſint, Et ſi non ſimilia inter ſe ſint, ex diſſimilitudinibus ſimilitudo fiat vna. Sic vtique ſit via, ſic & rectè ſe habentium, probatio & non rectè, redargutio.* B

Hippocratis propoſitum in hoc precepto eſt, nos commonefacere, Quomodo oporteat medicum ad ægrum accedentem ipſum percontari: & quæ oporteat explorare, & quæ ab ipſo præſcienda ſint, vtq; rectâ doctrina vtatur ſermonem ſuum per diuiſiuam methodum inſtituit. Quoniam etiam diuiſio diffinitionem demonſtrationemque dignitate antecedit, quippe cum diffiniens ea, quæ ſunt in diuiſione, ſuſcipiat: & ex his deligens congruentem ſibi definitionem conſtituat, vt ex animali, & planta ſumit animal, ex rationali, & irrationali rationale: ex mortali & immortali mortale: atque ita diffinit, hominem eſſe animal rationale, mortale. Demonſtratio verò diffinitionem ſequitur. Nam ſi interroges, propter quid homo eſt animal: reſpondetur, quoniam eſt ſubſtantia animata ſenſualis. pariter etiam ſi interrogetur, propter quid homo eſt rationalis, & propter quid mortalis? ergo nobilior eſt diuiſio diffinitione, & demonſtratione Dicit autem Hippocrates, vtendum eſſe eorum diuiſione, quæ & naturalia ſunt, & præter naturam. Naturalia ſunt, ætas, temperatura, habitus, quæ ipſe vocat ab ortu. At quoniam tria ſunt nobis à generationis principio, hæc iterum ſubpartiamur, ætatem quidem in pueritiam, iuuentutem, virilem ætatem, & ſenectutem. morbi verò & ſi ijdem ſint, ſed in diuerſa materia, & ætate, diuerſa egent curatione. Temperaturæ aut ſimplices ſunt, aut compoſitæ, aut æquales, aut inęquales. Æqualis eſt æqualiter compoſita, cuique conueniens. Habitus autem eſt aut denſus meatibus, aut rarus: aut macilentus, aut carnoſus. Et hæc eſt rerum naturalium partitio. At quæ ſunt naturæ inimica, ſunt aut morbi, aut eorum cauſæ, aut eorum caſus. Et horum ſingulorum partitio ſæpius narrata eſt. porrò hæc omnia perquirenda ſunt: & à generalibus ad ſingularia procedendum. Singularia enim ſunt, quę & cognoſcere, & medicari debemus: atque iterum à priuatis communia

C D E

A communia exploranda ſunt. Propterea dixit Hippocrates, colligentem,& perdiſcentem, id eſt, dilatâte, & vniuerſalia facientem. Et hoc modo, inquit, omnia explorare oportet quæ nos ad cognoſcendi viam ducunt: & quę bene ſe habent, ars approbat,& quæ non bene,redarguit. Sed quid eſt hoc, quod dicit, ſimilia inter ſe, & non ſimilia? reſpondemus.Hippocratem dicere à,nobis eſſe conſiderandum,num imminentes morbi ab intemperie ſint euenturi, vt puta caliditatis & frigiditatis: & ipſas ad æqualitatem redigere: hoc eſt,bene temperatos, & moderatos efficere.Occaſiones autem omnes morborum cauſas appellat,& ſymptomata, quæ ſunt præter naturam. Nam cau-B ſæ ſunt morborum occaſiones, morbi ſymptomatum. Symptomata ſunt actionum læſiones. hæc autem non vt ſymptomata,ſed vt cauſæ vires demoliuntur. Et hoc fuit autoris propoſitum.

18. *Sanguinis de naribus effuſio aut iis, qui ſubuirides nigrique ſunt: aut iis, qui rubri & virides: aut ſubuiridibus.*

Hippocrates nunc de dignotione loquitur. Nempe fit per nares euacuatio aut naturæ prouidentia, aut morbi improbitate. Igitur in præſentia quærimus, num hęc profuſio fiat per venæ ruptionē, an per eroſionem, an per recluſionem. Itaque ſi noſſe cupis,iſtarum C quæq; quo pacto fiat, ſanguinem effundentis colorem aduerte.Atque inde cauſam inuenies, quæ in adoleſcentibus vrgens venam patefacere valeat. Sed non fruſtrà hæc duo verba copulauit, bilioſum, videlicet, & rubrum. Sciebat enim in adoleſcentibus ratione multitudinis eruptionem ſanguinis fieri: Verùm quoniam adoleſcentia iuuentuti in qua bilis redundat proxima eſt, & nonnunquam adoleſcentium ſanguis ob vicinam ætatem bilioſior inuenitur, propterea Hippocrates rubrum cum bilioſo coniunxit. At ſi facies ſit viridis quod à bile contingit, ſanguinem ob venæ eroſionem effuſum iri D expectato. Iterum non fruſtra cum viridi nigrum coniunxit: quoniam Bilis, quæ vera bilis eſt: viridem faciem reddit. Pernigrum ſignificat liuidum, id autem fieri ſcito, vbi corpus humore melancholico refertum eſt. qui ob ſubſtantiæ propriæ duritiem ratione iudicationis venarum corroſionem faciet. Hoc autem ſolum poſuit,quoniam in melancholico ſucco nulla eſt differentia.

19. *Parum remittentem craſſum facere opus eſt. Aridū. Aliis verò minus craſſitudinem facere. Arido autem oportet albo. vt Galla, Alumen.*

E Poſteaquam de ſanguinis è narib. fluore locutus fuit,quoniam ſi nimius interdum fuerit,ſiſtendus eſt.modo ſuam curationem exponit. Sabinus cum ſermonē hunc intelligere nequiret,lectionem mutauit.

Brachium enim poſuit, vbi græcè legitur βραχίονα, & inquit, Hippocratem de reuulſione verba facere quod ſcilicet, ſi è naribus ſanguis effluat, reuulſionis faciendæ gratia, Brachij vena è directo poſita cędenda eſt. Verũ ſi lectio ita ſe haberet, bona eſſet interpretatio. Sed lectio vera non habet, βραχίονα, id eſt, Brachium, ſed βραχὺ, id eſt parum, quod ſignificat, ſi è naribus ſanguis erumpat, decens eſt, in medio curſu eum ſiſtere. Igitur non vtcunque ſunt admouenda remedia: ſiquidem eſt verò conſentaneum, grumo concreti ſanguinis impacto ipſius curſum intercluſum iri. Sed grumum inculcari difficile eſt. verum vbi paulum ſanguinis euacuari permiſeris, tunc ſupprimito. Cęterum pro diuerſa effectrice cauſa curatio diuerſa quoque adhibenda eſt. Nam ſi eroſa vena ſanguinem erupiſſe inueneris, viſcoſis tenue craſſius efficere valentibus vtitor. Dixit Hippocrates *Aridum*. Sed tu pro arido medicamento accipito: quod Gręci ξηρὸν vocant, Si ob multitudinem ſanguis effunditur, exiccantia ſunt adhibenda. Deinde tanquam aliquis interroget, quęnam ſunt arida? Subiecit *Galla, & Alumen*. Multa exemplaria carent hac voce *Alumen*, ſed quidam ipſã adiecerunt: quoniam Hippocrates dixerat, *Arido albo*, nam Alumen album eſt. An potius Album ad ſanguinis effluuium referendũ eſt: perinde ac ſi dicat Hippocrates, vbi ſanguis pituitoſior exire cœperit. Nam cum ſanguinis, bilis, & ſucci melancholici mentionem feciſſet, pituitam ſilentio prætererat.

20 *Cũ venere vti incipiunt, aut Hircire, ſanguinis profluuio laborant.*

Si verbum hoc *Hircire* declaratum fuerit, totus ſermo patebit. porrò uti vocis exercendæ magiſtri quandam vocis offenſam Hircum appellant, cum grauis & rauca efficitur. Atqui vtriuſque cauſa exploranda eſt. Sed quare grauis euadat, ſcire non poſſumus, niſi quare acuta ſit, prius didicerimus. In pueris vtique ac mulieribus ob frigus conceptacula in anguſtum redigens acuta vox editur. igitur contra ob dilatantem calorem grauis emittitur. Ab humore autem arteriam aſperam inundante raueſcit. Itaque Hircire ab humore caloreque proficiſci ſolet id quod Hirci patiuntur. Dicit igitur Hippocrates, cũ venere vtendi tempus idoneum iam venit, non dico tempus, hoc eſt, hora coitus: ſed quando ætas inuitat, & quando Hirciunt, tunc ſanguinis fluore vexantur. Siquidem in pueriliætate ſemen in corporis crementum ſumebatur, vt pubertas elapſa eſt, & corpus augeri deſtitit, tunc ſemen redundat, & aliud, atq; aliud mẽbrũ petit, atq; arteriam aſperam inuadens, vt hirciat homo, in cauſa eſt. Et tanquam ſuperuacaneum ob multum feruorem agitationemque in nares ingreſſum ſanguinem protrudit. Si quando verò ſemen retentum fuerit, acriores halitus ad cutaneam ſuperficiem tranſmittit, qui mordentes horrorem

A horrorem excitant. Dicit autem Hippocrates *venere vtentes flatum ex-*
cernere. ſed non omnes, verum illos tantùm, qui Hypochondriaco vi-
tio laborant. vt Arceſilaus, Quibuſdam verò & venter inflatur, vt Da
magoræ.

21 *Mutationes cauendæ ſunt.*

Ex iis, quæ in libro de Ratione victus acutorum morborum tradi-
ta ſunt, ſermo iſte clarus eſt. Ibi enim dixit, *Mutationes perturbant, ſi-*
quis ab exercitatione ad quietem ſe tranſtulerit: verùm hoc verbum addere
oportet ἀθρόως, ideſt, ſubitò, & comprehenſim. Quoniā ſi quis ab exer
B citio corporis paulatim ad otium tranſierit, nullam ſentiet læſionem.
Sed ſi repente, ac vehementer. An potius tanquam edictum hoc le-
gendum eſt, quòd ſcilicet, Mutationes vitandæ ſunt, quæ in artibus,
& animi moribus, & victus ratione fieri conſueuere.

22 *Cibi paucitas, laſſitudinem non inducens ſitim non ac-*
cendens.

Nonnulli hunc ſermonem à ſuperiori diſiungunt. quoniam de re
diuerſa nunc agit Hippocrates, quòd ſcilicet cum quis parum cibi
ſumit, ne cadat in ſitim: vt ne duabus de cauſis corpus debilitetur: ne
C quæ etiam laſſitudine corripiatur. Nam vbi fames adeſt, neque labo-
rare, neque laſſeſcere oportet. At Galenus in libro de victu acutorum
morborum hunc aphoriſmum cū ſuperiori ſermone continuat: quod
ſcilicet omnis vehemens ac repentina mutatio corpora perturbat. Ve
rū ſi omnino mutatio faciēda eſt, ad id, in quo minus peccetur, fieri de
bet. vt pote non ex ſomno ad vigiliam, ſed ex vigilia in ſomnum
Sic & in propoſito ſermone minus noxiam mutationem eligito, non
ex pauco cibo in copioſum, ſed ex copioſo ad paucum: & à potus abſ-
tinentia ad potionem, quæ ſitim extinguat: & à laſſatione ad laſſitu
nis ſedationem. Hæc inquam potius, quàm contraria deligito.

D
23. *Omnis extenuatio cutim laxat: deinde diſtenditur, re-*
fectio contraria facit. cutis corrugatio concidentis extentiore
fectæ. Horrens, leue, vtriuſq; ſignum ſubbilioſum, ſubrubrum
Sic detrahi mammas: graciles autem ſurſum trahi, aut circū-
uelli. Et ſi quiſpiam non arbitretur propter hoc, ſed carne cre-
ata id fieri. Magna repletio. Iugula manifeſta, venæ conſpicuæ.

Iterum ſermo ab Hippocrate habetur de carnium detractione. &
quæcunque hoc loco tradit, de ſanis intelliguntur. & inquit, redun
E dante carne omnino detractione vtendum eſſe: vel & ſi ob prauos
humores corpus emacruit. id, quod Galenus facere voluit. Mulierē
enim quandam emaciatam omnes alij medici alimento reficere vole

bant. ipſæ cum accepiſſet, ei iam nouem menſium ſpatio ſuas men- A
ſtruas purgationes fuiſſe retentas, & venas extrorſum ob ſangui-
nis multitudinem inflatas eſſe. Sanguis enim ad membra quæque di
labitur, quæ ipſum tanquam rem alienam diſcutiunt: Hanc ob rē
præter aliorum medicorum opinionem mulieri venam ſecuit: & vi-
tioſos humores exemit: continuoque corpus recreatum eſt. atque
ita & detrahere, & reficere in tempore opus fuit: & quæ vtrique acti
oni contingant vides. Nam ſi multitudo carnium adeſt, vbi ipſam
conſumere orſi fuerimus, caro minuitur: quæ cum anteà cutem ex-
tenderet, deinde laxiorem eſſe permittit. Si diutius hac detractione
vſi fuerimus, iam dominante ſiccitate cutis tenditur. in refectione B
hæc eadem, ſed mutato ordine fiunt, ſiquidem carne augeri incipi-
ente madeſcens cutis laxior efficitur. inſigniter autem multiplica-
ta, cutis circumtenditur. Quapropter detractionem corporis con-
tractio, id eſt, rugatio, refectionē verò læuitas cutis ſequitur. Etenim
quandoque in detractione natura infeliciter agit, non in refectione.
in qua læue, & æquale corpus eſt, in detractione horridum, id eſt in
æquale: quippe cum in horrore quædam corporis inæqualitas ori-
tur. Veteres autem inæqualitatem horrorem appellant. A colore
quoque corporis habitus dignoſci poteſt: nam in detractione vexa-
ta natura pallore cutem inficit: ſi magis labefactetur, liuore defor- C
mat: at in refectione corpus rubore perfunditur. Floridus enim, &
ſecundum naturam color dominari incipit. In ijs, quæ ſequuntur,
Hippocrates ſigna inuenit, quæ diuerſo modo accepta diuerſa ſigni
ficant, & ambigua ſunt. Dicit enim iugula euidentia & venę con
ſpicuę ſunt: ſed iugulum, hoc eſt, os ipſum, & venæ ratione gracilita
tis apparent: ea verò detractionem ſequitur. Item ſic interpretari
poſſumus, *Iugula manifeſta* ſunt, hoc eſt, carnes iugula contegentes.
& venæ eo loco ratione ſanguinei humoris eas replentis grandiores
ſunt, atque inde conſpicuæ. hoc autem refectionem ſequitur. De- D
mum ſecum dubitat Hippocrates, num laxari mammas, & conuelli
propter iſta contingat. Quandoquidem toto corpore extenuato,
& ipſæ extenuantur, vt in vetulis fieri cernimus: augeſcente autem
ſimul augeſcunt, vt in puellis: aut quia lac habeant, aut non habeāt,
id mammæ patiuntur. Nam ſi ratione lactis id fieret, ad præſentem
ſpeculationem nihil attinet: ſed ſi toti corpori patienti & ipſæ con-
ſentiunt. vt pote quemadmodum totum corpus afficitur, ſic & mam
mæ afficiuntur.

*14. Herodicus febrientes necabat circuitibus, luctationibus,
fotibus calidis. Febriculoſum malum inimicum fami, cir* E
cuitibus multis, curſibus, frictioni. Laborem labore. ipſis vena-

A *rum rubor, liuor, viriditas coſtarum dolores laxi. Sitim, prohibet oris clauſio, taciturnitas, aura cum potu frigida introductio.*

Medicum quendam accuſat, qui febre laborantes ob inſcitiam perimebat. Quippe cum febris malè moratus morbus ſit (reliqui enim morbi vni parti. at febri ſpiritibus, humoribus, ſolidiſque membris officit) cuius diſcuſsio longa quiete magnaque refrigeratione præſtatur. Herodicus autem ipſis motum currendo, & luctando impe-
B rabat: & ignem ſuper ignem accendebat. ad hæc & frictionib. vtebatur. Deinde ſecundum humoris in corpore latentis naturam in facie color emicabat, modò pallidus, modò rubicundus, ad extremũ prorſ9 liuidus. Hæc enim faciens Herodicus nõ lædebat modò, ſed etiã necabat, cum & febris ipſa totũ corpus, ſed maximè pectoris viſcera infeſtet. Siquidem eo lòci febris cauſa iaceat: ea de cauſa ob febrem coſtæ mala habuerunt. Imperauit etiam motum: & eo magis ibi dolor increuit: nam currentes videmus ob difficilem ſpirationẽ ſecundum latus dolore cruciari. Idcirco mortem inferebat, Herodicus. Verùm fortaſſe quiſpiam dicere poſſet, coſtarum doloris mo-
C tum non fuiſſe in cauſa, ſed aliud vitium, quod ibi præfuiſſet: propterea adiecit Hippocrates hanc vocem, *laxæ*: quoniam cum prius eſſent laxę, & vitio carerent, nunc deprauatæ ſunt. Herodicus itaque curatione perperam vtebatur: ſed diuinę prouidentię voluntate interdum non peribat, qui ſe huiuſmodi laboribus exercebat. Igitur nos eundem febricitantem ita curabimus: vndequaque intus & extra refrigerabimus. neque ipſum multa garrire, ne ob hoc magis incaleſcat, permittemus. multum aerem frigidum, vt inſpiret, iubebimus: vtque frigida potione vtatur, præſtabimus: non quidem vi-
D no, neque mulſa, ſed ſolo hydroroſato. quod vocant, aut hydromeli. At ſi aer per ſe frigidus ſit, ipſum admittemus: ſin ſecus ab hauſtrali cubiculo, in boreale ægrotum transferemus. Id faciendi ſi facultas non dabitur frigidam aquam in conclaue deferri, eaque pauimentũ irrigari, & roſarum folia humi ſpargi, vt omni ex parte refrigeretur, curabimus. Herodicus hæc non faciens miſeros febricitantes iugulabat. Neque eius nomen eſt, quem nouimus Prodicum appellari. Herodicus verò artis medicæ peritus erat: quem & alibi laudauit Hippocrates. Neq; de hoc ipſum in præſentia reprehendit: ſed quia malè agens in febre tali ratione medendi vteretur. quòd ſi rectè ipſa vſus eſſet, vtraque de re ipſum laudaret, & quòd medicinam be-
E ne edoctus eſſet, & quòd egregiè ipſam exercere noſſet.

25. *Occaſiones, vnde cœperunt ægrotare, conſideranda. Siue*

capitis dolor, ſiue Auris ſiue lateris, ſignum dentes. & in quib. inguinum phlegmone. A

Ab huiuſce dictionis intelligentia & Hippocratis ars mirabilis apparet, quòd videlicet, quæ ſermone docet, non ſoli experientiæ committere audet, præterquam quod & materiam nobis largitur. Siquidem inquit, niſi præcognito morbo, nunquam eum profligare poteris. poſteaquā verò cognoueris vitium, vlterius explorato: an per ſe & primò, an per conuenientiam genitum ſit. & abſolutè loquendo ſomnes occaſiones. vt in aure, in latere, in capite. Neque enim vtcunque medicamentis credendum eſt. Nam quemadmodum à multis alijs, ſic & ab Apollonio cognomento Mure appellato, de facultatibus medicamentorum ſcriptum eſt. Et inter alia paſtillum vnum ad quancunque inteſtinorum difficultatem expoſuit, ipſam & à bile & à pituita ſalſa putrefacta oriri poſſe ignorans. At tu hęc in quibusque morbis indagato. Exempli cauſa in capitis dolore, quomodo ſcilicet doleat. nunq̃ enim niſi prius ſublata cauſa diſcutietur. Porrò Caluaria à diuerſis cauſis afficitur, ab exhalationibus, ab humoribus, à flatibus, ab intemperie ſine materia, ab inſtrumentaria immoderatione. Et pro vnaquaq; iſtarum cauſarum, ipſa curatio varianda eſt. Frigida Anethino oleo mouenda: ſi flatus adſit, chamemelino d gerendus: ſin acriores halitus erunt, ptiſanam miſcebimus: ſi pingues humores, nitrum. Neque hæc ſolum in membris altius conditis ſed etiam in exterioribus facienda. vtpote in dentibus. nonnunquā enim calefacimus, nonnunquam ipſos varijs ablutionibus refrigeramus. Hæc eadem & inguinum inflammationibus conſideranda. Nā ſi id genus inflammationis ex antegreſſa cauſa, vt pote ex Anthrace ortum eſt, prauæ naturæ habendum erit: ſi verò ab externa, ab vlcere videlicet, mitius erit. Atque ita cunctas iſtas indagationes, occaſiones appellauit. B C

26. *Naſcentia vlcera, & Tubercula febres iudicantia: quibus hæc non accidunt, iudicationis priuatio. Quibus intus remanſerunt, ijs certiſsimæ, & celerrimæ recidiuæ.* D

Clara eſt hæc oratio: nam ſępè numero accidere conſueuit, vt per tubercula & vlcera ægrotus morbo liberetur. Igitur ſi in morbis hęc euenerint, bonum eſt. Siquidem continuò febris extinctionem fore portendunt, ſi non euenerint, malum: quia materiam intus reſidere ſignificat. Si qua ex his, ſed non quantum oportuit, facta ſunt, tunc vtique modica ſubleuatio ſequitur: verùm morbus omnino, & is quidem peſsimus, reuertetur: quoniam à præterito morbo vis concuſſa fuerat, cùmque exiguum leuamentum interueniſſet, natura ſeſe refecturam ſperabat: ſed morbus tempore quietis inuadēs eam grauiter occupauit. Ergo quomodo malignus eſſe non debet? E

Et

A Et hæc eſt prima enarratio per quam dicimus, in febre, quæ per papulas, & vlcera iudicari conſueuit, hæc niſi apparuerint, malum indicari. Eſt & altera magis particularis interpretatio: quæ non de duobus dicitur. latet enim frequenter in intimis partibus vitium quando ſcilicet interius tumor ortus eſt, qui phyma vocatur Huiuſmodi phyma per vlcera diſcuti, & iudicari ſolet. quocirca ſi corpus vlcerabitur, res proſperè cedet: ſi non vlcerabitur, infelix exitus erit. At ſi non, quemadmodum morbo conueniat, vlcus fiet, periculum inſtat, morbus enim repetit: Nempe quæ à Galeno traduntur, hæc ſunt. Si morbus minimè malus fuerit, nullumque peccatum com-
B miſſum ſit, ſemel expulſus nequaquam reuertetur: verùm ſi non improbus fuerit, & in eius curatione aliquis deliquerit, haud ita malus repetet: ſi in prauo morbo erratum non fuerit, minus repetere ſolet: at ſi in morbo periculoſo vehementer peccatum ſit, omnino, & cum pernicie iterum inuaſurus eſt. Cæterùm vt verum fatear, hæc ſecunda interpretatio præſenti loco minimè quadrat: cum de febre mentio facta ſit, nos autem de ea nihil dixerimus, ſed tantùm ſi in tumore, phymate vocato, vlcus exortum fuerit.

27. *Rotunda ſputa delirium prænunciant.*

C Sputi crudi, quod in laterali morbo, cum violentia, & tuſſi & difficili ſpiratione reijcitur, in præſentia meminit. id nonnunquam rotundum emittitur, ſi humor pleuritim faciens viſcoſus fuerit. & magis, ſi vis expultrix infirma fuerit. iſte nanque per aſperam arteriam tranſiens, & propter facultatem propellere nequeuntem. & propter ipſius lentorem inibi retentus adhæreſcit. Itaque eo in loco diutius moram ducens ab ipſa aſpera arteria figuratur, & globoſus efficitur. ſic enim & ipſa circularis eſt. tale autem fit ſputum, dum à calore circumaſſatur. Quare Hippocrates dicere debuit, rotunda ſputa calorem indicare, ſed ipſe dixit, *Delirium*, cum hoc ra-
D rò admodum videatur. Quam ob rem neque huiuſce euentus cauſá aſsignamus: niſi dicere velimus, calore ſputum adurente vapores in caput aſcendere, ac ſi fortè cerebrum imbecillum fuerit, inſaniam, patietur.

28. *Hemorrhoidum fluore laborantes neque pleuritide, neque pulmonis vomica, neque phagedæna, neque Furunculis, neque Terminthis, neque Lepris forſan neque alijs, ſeu vitiliginibus. Medela quidem multis importunè adhibita talibus non tardè capti ſunt. & ſic pernicioſè. & quicunque alij abſceſſus,*
E *vt fiſtulæ.*

Præſens oratio, quæ naturæ prouidentia fiunt. quomodo admittere oportet, nos admonet. docetque, vnam corporis particulam

aliquo malo vexatam reliquas in tuto ponere. Nam ſæpe numeró A
craſſa materia redũdat in corpore. & hanc natura patefactis extremis
inteſtini recti vaſculis per inferna expellere orſa eſt. & Hæmorrho
idavocatá excitauit. Si conceptacula interiora adaperuit, ſanguineã
dyſenteriam genuit. Itaq; ſi Hæmorrhois excitata eſt, vitia illa ab hu
more craſſo pendentia non orientur, non pleuritidis, non pulmo-
nis vomica. quoniam per hæmorrhoida humor omnis depulſus eſt.
neque Fagedęna. hanc nonnulli ingentem famem: quam Græci Bu
limon vocant, & caninam appetentiam ſignificare putauerunt. Sed
reuera putredinem declarat. verùm etiam neque Furunculi generã-
tur. obſeruatum eſt hoc vocabulum. Dothien, quod latinė furun- B
culum interpretamur, apud Hippocratem inueniri. exploditur enim
ab iſtis alienorum operum cenſoribus. ſubdit Hippocrates, *Forſan
autem neque Lepris, neque vitiliginibus capiuntur*. Vbi enim ſunt vitioſi
humores? non temerė ab ipſo hæc dictio *Forſan* appoſita eſt. Nã cor-
pore prauis humoribus referto ipſa natura euacuare aggreditur, ſiue
per hæmorrhoidas, ſiue inter euacuandum ceſſatione interpoſita nõ
amplius per illas vias euacuat, ſed quaqua verſus materiã extrudit: vi
tiliginemque, & lepram inducit. Idcirco inquit Hippocrates, ſi He-
morrhois probė fluit, forſan neque lepra fiet: at ſi natura id non præ
ſtiterit, tu Hemorrhoidas prouocare debes: Has ſi natura excitaue C
rit, ſed plus quàm deceat, per eas euacuet, corpus refrigerat. inde ne
aqua intercus oriatur, metus eſt. Tum veró congruenter curatio ad
hibenda eſt, & vaſcula non omnia, ſed aliqua ſunt occludenda. vt
quia non tota multitudo detracta eſt, intercutẽ aquã deuitemus. &
quia ex toto aliquid educitur, corpus ipſũ repurgetur. Alia quoq; cu
randi ratio tentari debet, hoc ſcilicet pacto, ſi hæmorrhoida compreſ
ſiſti, quod per ipſam prius effluebat, per alios ductus emittere ſtude
to, vt per venæ ſectionem, per exercitamenta, per vrinæ citationem,
ne multa retenta materia exitialem morbum inducat. Et quæcun
que de Hæmorrhoidib. dicta ſunt, eadem & de qualibet euacuatio- D
ne dicta putato. vt exempli cauſa de Fiſtulis. Nam in libro de Præ
ſagijs dictum eſt, pulmonis vomicam & ipſam in collum eruptionẽ
eſſe facturam, & erit bona, cum eouſque permanebit, donec fiſtulo-
rum vlcus fiet. vt omnis humor effundatur. Neque fruſtrà eo loco
fiſtulæ mentionem fecit, ſed quoniam & hæmorrhoidũ meminerat.
in quibus enim fiſtulæ gignuntur, in his etiam plerunq; hęmorrho
ides oriri ſolent.

29 *Decubitus quidem in quibus facta tollit, ante hac facta
prohibet. Alterius loci excipientes, aut dolore, aut graui
tate, aut alio quodam modo liberant, aut cum alijs commu-* E
niones.

Multi

A Multi codices Græci hanc vocem habent σκῆψις hoc eſt ἀπόσκηψις id eſt Latinè decubitus. Sed Galenus inuenit, σκέψις id eſt, conſideratio, & tanquam veriorem ſcripturam iſtam approbans inquit: *Cum veteres Græci hæc duo elementa η & ε eodem charactere notarent, qui nunc ſolùm alterum elementum tantùm η ſcilicet ſignificat, multi errores à librarijs cōmiſſi ſunt, non ſecundum autorum mentem, literarum permutationem facientibus. Quocirca & accuratè huiuſcemodi ſcripturæ conſiderandæ ſunt, in quibus elementum η in ε transmutantes, aut e contrario ſcribentes lectionem caſtigare que unt.* Idem & in elemento ο & ω faciendum eſt. quoniam vtriusque figuræ vno iam pridem charactere ſignabantur. Dicit igitur Hip-
B pocrates, conſiderationem eſſe faciendam quòd quemadmodum iudicatio in morbo facta ipſum tollit, ſic & futurum morbum ſi præceſſerit iudicatio, ipſius aduentum impedire poteſt. & id maximè fieri poſſe affirmat. Igitur & tu futurum morbum arceto per iudicationem, aut per abſceſſum. abſceſſus autem ab ignobilibus ad nobilia membra ne fiat, ſed contrà à dignioribus ad viliora. Deinceps quam ob cauſam à membro ad membrum abſceſſus fiat, narrat Hippocrates dicens, aut propter ægri loci validam expultricem id fieri aut propter humoris deorſum vergentis grauitatem, aut propter imbecillitatem, aut propter calorem, aut propter dolorem, aut propter
C partium cognationem. Nam pleuritico affectu exorto cum feris accidentibus, repente facto in teſtes decubitu morbus mitior euaſit. quippe cum per venam cauam inter pectoris ac ſeminales partes magna intercedebat cognatio. ipſa nanque iecur transgreſſa, & in duos magnos ramos diuiſa, alterum ad inferas partes, alterum ad ſuperas iuxta cor & mammam protendit. qui & ipſe bipartitus alteram partem ſurſum mittit, alteram deorſum. Inuenit autem * à crure aſcendentem venam, & cum ipſa copulatur, & venas Amphis bænas appellatas generat, ex quibus vna in teſtes fertur: in mulieribus quidem ad vterum, in maribus verò ad ipſos teſticulos. Hoc
D igitur in loco per venas fit communicatio. Item alia per neruos cōmittitur. quemadmodum capitis cum ſtomacho, & ſtomachi cum capite. Propter inclinationem non item ſanguis exit, ſed pro humoris cognatione talia expuunt. Nonnunquam aliquibus ſanguinem detrahi conuenit, opportunè in tali: in alijs verò, vt in tali non conuenit. Tanquam de morbo laterali ſermonem facit Hippocrates, quo adhuc manente ſanguis per Hæmorrhoida fluxit, & rurſum coercitus eſt. Inquit igitur Hippocrates, ſi Hæmorrhois ex toto clauſa eſt, non propterea debes dicere, cum ſanguis ſuppreſſus ſit, ideo ſputum rubicundius eijcietur: nam ſecundum humoris
E affinitatem expuetur. Quoniam ſi ætas erit florens, tempus anni æſtiuū calidior, ac ſiccior victus ratio, Pleuritis erit magis biliosa, & ſputum flauum. Proinde non in omnibus luteum, aut rubrum

put um effundi neceſſe eſt. Sed effectrici cauſæ conueniens, flauum à bile, rubrum à ſanguine. atrum à melancholico humore, album à pituita. diuerſa enim humoris permiſtio diuerſos quoque colores gignit. pallidum, album, nigrum, ruffum. & id genus alia. A

36 *Impedimentum in cruenta ſpuentibus tempus anni, plegmone lateris, bilis.*

Præſentis ſectionis admiratione digna, quamuis obſcura concluſio, & quod dicit, hoc eſt pleuriticus morbus ex ſanguine prouenit, quid igitur vetat, quod in ipſo per ſputum eiicitur, eſſe rubicundũ? Altera pleuritis à bile proueniens. flauum enim ſputum tunc reiicitur. Quare pleuritis bili imputanda eſt. Tanquam verò aliquo interrogante, vnde tu pleuritin à bile pendere nouiſti? temporis anni mentionem fecit: omniumque eiuſdem ordinis cogitationem tibi ſuſcitauit. Eſt verò & altera interpretatio. Dicit Galenus, ſe diu tus hanc Hippocratis ſententiam non intellexiſſe: Sed cum pleuriticis mederetur, inquit, quendã pleuriticum affectum inueni affectui ab Hippocrate deſcripto perſimilem, à principio localibus remediis, quæ calida erant, vſus fui. & proderam. calida verò auxilia bilem vocauit Hippocrates. Et hæc tempeſtiuè adminiſtrabat, propterea adiecit, *tempore*. Et abſolutè hæc eſt eius ſententia, pleuritin à ſanguine aut bile calidiora remedia opportunè adhibita ſedare poſſunt. B C

Finis tertiæ ſectionis.

QVARTA SECTIO

1. *Quibus ponè aures iudicationis tempore genita non ſuppurauerint, hoc inanito reuerſio fit ſecundum rationem reuerſionum. Reuerſione facta iterum efferuntur, & permanent quemadmodum febrium reuerſiones in ſimilem circuitum. In iſtis ſpes eſt, in articulos abſcedere.* D

Tertium præſentis operis commentarium abſolutum eſt. Modo ad quartũ aggreditur, in quo omnifaria documẽta traduntur. ſtatim que ab initio de abſceſſu verba facit, atque ita dicit: A craſſa materia febres oriuntur & per abſceſſum earum iudicatio futura eſt. Igitur ſi abſceſſus interdũ iuxta aures exortus fuerit, bonum ſignificat: verùm non quiuis abſceſſus ſalubris eſt, ſed ſi magnus fuerit: & ſecundum febris vehementiam: ipſumque diuturnum & conſtantem eſſe volumus quo illuc ſpatio temporis materia confluere dicat. Nam ſi continuò laxus & mollior fiat, materiam in profundum reuertiſſe conſtat, ac ne morbus repetat, verendum eſt, ſic igitur inquit Hippocrates. E

A pocrates, ſi abſceſſus in febre genitus fuerit, & poſtea receſſerit, denuo febrem accendens, iterum abſceſſus in eundem locum, vbi prius fuerat, redibit, & ſecundum proportionem reuerſionis febris, erit & ipſius abſceſſus reuerſio. At ſi tertio febris repetet, non omnino tertius abſceſſus eundem locū inuadet vbi duo primi extitere. Verùm qua de cauſa bis materia è loco abſceſſus ad interna receſſit? quoniam locus ad eam ſuſcipiendam prorſus erat inhabilis. Auris itaque cum materiam non admittat, ea ferri ad articulos edocetur. An igitur hoc dicit Hippocrates, ſcilicet quòd febris, quæ prius ſecundum aurem abſceſſum fecerat, nunc ad articulos ipſum tranſ-
B mutat? An quod febris cum apud aurē abſceſſum feciſſet, ipſe abſceſſus poſtea in articulos decubuit? In reliquo ſermone paradoxum refert. Nempe quod quo die ceſſabit febris, in ſimili oritur abſceſſus Nam ſi in die iudicatorio febris ceſſauerit: in iudicatorio & abſceſſus fiet: ſi in intercidente, in intercidente: Addendum eſt verò aut tumores, aut conuexitates, aut abſceſſus. ipſi ſanè febrim per iudicationem diſſoluere poſſunt, ſi magni, ac diuturni fuerint, diuturnum autem per hoc verbum, ſuppurauerint, declarauit, vt ſcilicet moram ducentes in aliam naturam vertantur, ac puris formam ſuſcipiant.

C 2 *Vrina craſſa, alba, qualis Archigenis, in febribus à laſſitudine, quarto die interdum exit, & abſceſſu liberat. Si verò & vltra hoc, ſanguis è naribus profluet affatim & copioſè.*

Poſtquam de abſceſſu diſſeruit, iterum de ipſo ſermonem facit. Porrò febris cum laſſitudine fit, ſed non qualibet laſſitudine. nam laſſitudo aut fit ab externa cauſa, quam medici primitiuam appellant, de qua Hippocrates non loquitur: aut ab interna, quam iidem antecedentem vocant, & hæc aut vlceroſa eſt, aut tenſiua, aut oſſium
D laſſatiua. Vlceroſa quidem à tenui materia exoritur, à craſſa reliquę. De quibus in præſentia loquitur inquiens, ſi febris à craſſa materia fiat, & hanc in articulos delapſam abſceſſum facere, niſi aliud ſignificetur, rationi conſentaneum eſt. Nā ſi quarto, aut ſeptimo, aut omnino iudicatorio die vrina craſſa, multa, & alba reddita ſit, tunc materiæ tranſmotionem factam eſſe nouimus. At ſi ſanguis eruperit in articulos abſceſſum minimè decubuiſſe aſſerito: præſertim ſi copioſa eruptio morbi magnitudini reſpondens, quæ omnem infeſtā tem humorem euacuauerit, facta ſit. Propterea eam dictionem apposuit ἱκανῶς idest affatim, vel ſatis. Galenus interpretatur ſatis, id eſt
E quantum exiſtimat medicus ſatis eſſe, cum ſcilicet facta fuerit ſanguinis effuſio, aut vrinæ emiſſio tanta, quæ ſatis eſſe videatur, vt factum non eſſe abſceſſum, ſine dubio affirmare poſſis. *Vrina craſſa, al-*

ba. qualis Antigenis. Duę hoc loco interpretationes inueniuntur, vna A
eſt, *qualis Archigenis,*, id eſt, verè ipſius ita patientis, altera id eſt alicu-
ius Antigenis conſanguinei.

3 *Cui à dextra parte inteſtinum dolebat: cum articulari morbo laboraret, erat quietior: poſtquam verò id curatum fuit, erat dolentior.*

Sermonem hunc nonnulli cum ſuperiori copulant, ipſum ridicule ſic interpretantes, cuidam febris orta eſt, & poſt hanc aures abſceſſus inuaſit. Quem autem ego vidi laxum inteſtinum habentem, inteſtinorum aut inguinis ramice laborantem, huic ego ſecundum B dextram aurem abſceſſū exortum conſpicatus ſum. Galenus autem & cauſam refert cur flaccidum inteſtinum habens, & iuxta dextram aurem abſceſſum habeat. Verùm & hoc inquit, Quendam inteſtini coli morbus inuaſit. Quoniam enim primorum inteſtinorum Colon maximum eſt, per excellentiam inteſtinum vocatur. Iſtud autē Colon dextrum & leuum latus diſtinguens occupat, ſed magis dextrorſum vergit, cæcum autem inteſtinum in ſiniſtrum ſpectat. Ipſe autem colicus affectus à bile, ſed plerunque à pituita fieri ſolet, & ipſe à craſſiore ſucco proueniens in articulos irruit. Inde fit vt, cum morbus colicus miteſcit, articularis exacerbetur, cum exacerbatur colicus, Articularis mitior fiat, ob humoris videlicet tranſmutationem. C

4 *Agaſis virgo cum eſſet, crebro erat ſpiritu: Mulier facta à partu dolens non valde, diu onus graue ſuſtulit. protinus quidem in pectore quiddam crepuiſſe viſum fuit poſtero autem die Aſthmate laborauit, & dextra coxendix indoluit. Hæc cum doleret, tunc & Aſthmate vexabatur: dolore ſedato, tunc & Aſthma ſedabatur, ſpumantia excreauit, ab initio florida. quæ cum quieuiſſent: vomitui bilioſo tenui ſimilia erant. Dolores autem præcipuè, cum manu laboraret.* D

De alio vitio ſermonem facit. Sed inprimis declaranda ſunt nomina. appellat Hippocrates græcè pycnopneumaton eum, qui crebriorem habet reſpirationem. Aſthma vocant Græci paruam, & frequentem reſpirationem. Eſt autem ſermo iſte anatomicus. Sic autē partiri debemus. In tria ſpina diuiditur, in ceruicem tergum, & Lumbos, ſecundæ tergi vertebræ octaua ſcilicet ac nona ad muſculos intercoſtales, & ad manus neruos emittunt. His ita præmiſſis. Agaſis filia, ſiue vxor, (hoc enim non diſtinxit) in crebram ſpirationem, E obſtructo pectore incidit, à cruda verò pituita obſtructum erat ac dum fuit virgo, id malum non percepit, nupta vero quiddam fortuitò

A tuitò paſſa eſt. Nam cum eſſet vxor, & domus curam gereret, manus opera vtens laborauit: atque inde manus dolere cœpit: doloremque cum muſculis intercoſtalibus communicauit: illi autem in anguſtum redacti tuberculum effregerunt: quod ex varijs humoribus conſtabat. Quamobrem & rubrum, & album expuebat. poſteà verò humoribus attenuari incipientibus. etiam billioſum reijciebat. Igitur lacerato tuberculo humores in pulmonis inanitates, & in aſperam arteriam confluxerunt, & crebram minutamque ſpirationem reddiderunt. Inde malum ortum habuit. atque ipſum profligare humanum eſt. Ipſam ergo ab omnibus malum ſuccum gignentibus, &
B craſſum alimentum præbentibus abſtinere iuſſi. Exemplum mali ſucci eſt allium, craſſi alimenti ſunt carnes enumeratę: ipſam quoque ab omnibus clamores, & iracundiam excitantibus cauere pręcepi. Hæc enim ſciſſuram, ſi non ſit, facere, iam factam augere ac dilatare poſſunt. Mulier autem cum euaſiſſet, & puerpera facta eſſet, ex eo partu, & ex motione à ſeminarijs locis pectoris membra aliquid materiæ ſuſceperunt, & tuberculum ad rupturá apte ſe habebat. Et dextra coxendix dolore tentata eſt. Verum non propterea ſcimus, (id, quod nondum diximus) an locus ille ab aliquo antegreſſo vitio debilior effectus ſit. Dicimus ergo, quia grauiditas præceſſerat: forta-
C ſſe lumbi, qui coxendici adiacent, oppreſſi ſunt, & ipſa quoque colliſa eſt, & abſceſſus fractio ſecuta eſt. Et pectoris partes magna cognatione cum ſeminarijs coniunctæ vexatæ ſunt. Igitur & iſtæ perturbatæ fuere: & coxendix his adhærens dolore affecta. propterea & ipſa dolente ſimul dolebant, & dolore lenita ſimul leuabantur.

5 *Cui in capite tumor depaſcebatur, primò alumen vſtum profuit. Habuit alium priorem abſceſſum forte quoniam os abſceſſurum erat, ſexageſimo die abſceſſit. ſupra aurem in ſummo ad verticem vulnus erat.*

D Mirabilis eſt hic ſermo, ſed non habet adiectum finem. vlcus enim factum eſt. verùm ſecundum Hippocratis legem, nullum vlcus niſi vino, madefacere oportet. At ſi vlcus quandoque cum alio malo affectu fuerit, inflammatione ſcilicet, aut eryſipelate, ſi madefiat, id non ratione vlceris, ſed ratione mali, vlceri coniuncti, factum ſerit. Vlcus autem ſi in carne, aut alia humidiore particula ortum fuerit, ne eius loci temperiem mutemus veriti, nequaquam ſiccabimus. ſi in neruo, aut ſicciore parte genitum fuerit, tunc audacter ipſum exſiccabimus. In capite circa ſynciput vlcus factum fuit, valde ſiccanti
E bus vſi fuimus. Nempè alumine, & eo cremato nobis vtentibus abſceſſus quidam & vlcera circum caput fieri incipiebant. Erat enim & vlcus, quod depaſcendo ſerpebat, & os abſceſſurum eſſe cog-

nouimus, quod concuſſum abſceſſum patitur. & quod ſperabamus, A os tandem eiectum fuit: an vtiliter, an noxiè, id non expreſſit Hippocrates: an ab vlceris initio, an ex quo labefactari os cœperit, neque hoc ab ipſo dictum eſt. *ſexageſimo*, Item an ab vlceris initio ſexageſimum velit intelligi, an ex quo abſceſſus ſecundum aures fieri cœpit, minimè declarauit.

6. *Cola habet cani ſimilia, maiora tamen. ex Meſ: celis ſuſpenſa ſunt: hæc verò ex neruis à tergo in ventrem.*

De ſimilitudine ſermonem vult facere. Dicimus enim hanc hominis partem, vt exempli gratia, vterum capræ aut vrſæ vtero ſimilem eſſe: ſic igitur & hoc loco dicit Hippocrates, hominis inteſtina B quæ cola vocauit, canū inteſtinis eſſe ſimilia, præterquā quòd humana grandiora ſūt. Habent autē & Lactes, quę Meſenteria à Grecis dicūtur. Inde & Meſaricæ venę dictę ſunt, quoniā in Meſenteria inteſtinorū ingrediuntur eaq; diſtendunt. poſteà quærit, vnde Meſenteria originem ducant, Et inquit, ea ex inteſtinis eſſe ſuſpenſa: ſed ex diuerſa conſtare ſubſtantia neruoſa ſcilicet, non ex neruis motui voluntario ſeruientibus, neque ex tendonibus: Sed ex colligantibus, qui ab oſsibus egerminant: ab oſsibus inquam, qui vertebræ ſunt. vertebras dico, quæ in lumbis poſitæ ſunt. id verò ſignificauit dicens, *in ventre cola*, id eſt, inteſtina habet: non appoſuit autē C quis. Pulchrè verò Galenus ait, *ſubintelligendum eſt Homo*. cuius enim Hippocrates, niſi humani corporis, cum & ipſe homo ſit, curam gerit.

vide ſeb. 2. t. 47.

7 *Laborantibus gratia. vt mundè parare poculenta, & eſculēta, quæ videt, molliter quæcunque tangit. Alia ne valde lædant, aut ne noxa non facilè emendabili, vt frigida, vbi hæc opus eſt.*

Omnium curam gerens Hippocrates, nunc eximiū quiddā nobis D tradit, & inquit: Si rectè medicari velis, ægrum tibi obtemperantē habere debes. Nam ſi tibi morem geret, tu & ipſe aduerſus morbum pugnantes eum ſuperabitis: at ſi tibi repugnabit, morbus victor erit. Ægrotum autem ſic obedientem habere poteris, ſi eum tibi amicum, & beneuolum reddideris. Interdum enim imperante medico, vt aliquid ſumeret, recuſauit ægrotus, quod tamen aliquo ex affinibus perſuadente ſuſcepit. & hoc ideo, quia ipſum amabat antea. Eum verò tibi beneuolum reddes, ſi qua in re ipſi gratificabere: gratificaberis autem, non pecunias exhibens, ſed aliquid eius cupiditati ob morbū excitatæ concedens. Nam ſi exempli cauſa frigi- E dam aquam vehementius concupiſcat, eamque tu cras, aut perendie iam ei præbere ſtatueras, nihilominus, vt eius concupiſcentiæ

A tię ſatisfacias, diem conſtitutum præuenire debes. Nam ſi cum voluptate accepit, omnino eſt calor in ventre. à quo & coctio & ſanguinis effectio. & cætera egregiè adminiſtrantur. † Quamob rem & Hippocrates dixit, *paulo deterior*. Porro ſunt & alia, in quibus per omnes ſenſus ægrotanti gratificari debes. Nonnulli enim ſunt qui mũditia lætantur. Tunc verò debes faſcias omnino puras adhibere & præcipuè ne ſordibus ſtimulentur, cauere debes. Deinde & colores albos, & candidas herbas, & argentea vaſa, aureaque in eius conſpectu ponito. Eſt præterea & alia mundities, qua delectatur ægrotans, ne phiala, in qua purgatorium medicamen, aut alia potio continetur, ſordida ſit. Tu quoque mundus eſto. Nam ſi æger vlcera, ſaniemq; attingat, tibi manus affricás detergit. At Hippocrates munditiam dixit, quæ in cibo potuque habetur. Hæc vtique ad ſenſum duntaxat pertinent, nõnulla verò & animũ quoq; exagitant: ne ad ægrũ ignitur eius inimicum introducito, vt ne ipſius aſpectu conturbetur. Quod ſi fortè intrauerit, educito: verum dicas: bonum eſt ægrotũ quieſcere, itaque omnes egrediamur: ſicque vnà & inimicus exibit, ac paulo poſt amici reuertuntur. Quæ de ſenſu viſus dicta ſunt. eadem & de ſenſu odoratus referenda. Si ta'ibus delectatur, bene olentibus vtitor: præſertim ſi eius affectus huiuſmodi odoramenta C requirat. Haud aliter & de tactu dicendum,, ſiue duris ſiue mollibus gaudeat. ac ſi manuum opera vſurus es, id celeriter, & quam fieri poteſt, indolenter facito. hoc autem & ab artificis dexteritate, & ab inſtrumenti acumine proueniet. atque iſtæ ſunt gratiæ ad tactum pertinentes morbum patienti concedendæ. Cæterùm Hippocrates mollium tantum meminit. haud neſciens, ſiquid durum illi iucundum ſit, molle quoque eidem videri. Quin etiam eius artem animaduerte, nouiſti enim ab extremis media contineri. propterea cum viſus mentionem feciſſet inquiens, *mundè*, & tactus, dicens, *molle*, tibi mediorum quoque notitiam inſinuauit. ſubdit, *alias etiam* D *laboranti gratias concedito*. vt quę à frigido. Quidam interpretantur, id eſt, ipſis pomum, aut aquam præbeto. At Galenus communẽ ſermonem facit, quòd ſi poſt tertium diem eras ipſi conceſſurus † balneo, ipſe verò balneorum amator, à te ſibi concedi roget, tunc cõcedito. Sed inquit Hippocrates. Si concedemus rem ipſi gratam faciemus, Galenus verò inquit, melius erit, ſi minatus fueris, & dixeris † hinc ad decem dies te loturus non fueram. verùm vt tuæ cupiditati morem gererem, te lauacro vti permiſi: tu igitur mihi quoque gratificare, ne poſthac in reliqua victus ratione ordinem inſtitutum deſerere velis. Hæ ſunt morbo gratiæ laborantib. concedendæ.

Hic aliqua deeſſ. videntur.

aliqua deſũt

quædã deficiunt

E *Introitus, ſermones, Figura, veſtis ægrotanti, tonſura, vngues, odores.*

Sunt & aliæ, quæ à medico ſumuntur, gratiæ ab introitu ipſius medici. Ipſi verò introitus vel à frequentia, vel à temporis conditione, vel à modo conſiderantur. à frequentia, ne rarò accedas, vt ne eorum quicquã, quæ in morbo eueniunt, te lateat, ſed pro vt opus erit, ſubuenias. à temporis oportunitate, conſidera quando intrare debes: num acceſsionis initio, vt quomodo ſe habeat morbus, perſpicias, an in ſummo vigore, vt ægro morbi ſæuitia laboranti opem feras. an in declinatione, vt alimentum præbeas. modum etiam, quo introire debes tecum cogita, tacitus ne, an vociferans. id autem, pro ut ſe præſens affectus habebit, faciendum erit. Nam ſi vigilia vrgente ipſum dormire cupias, pedetentim ac ſilens introibis, ſi graui ſomno ac ſopore opprimatur, ac ne recrementa natiuum calorem extinguant, ſuſpiceris, tum clamans, & vociferans ipſum expergefacito. atque huiuſmodi introitus medici eſſe debent. Quærantur pręterea ſermones, quibus cum ægro vti debes. Nam ſi Geometra ſit, geometricos ſermones proferas, ſi grammaticus, grammaticos. ſi delectetur obſcœnis, tu verò illis vti nolito, ſed in alios ipſum abducito. aut ijs colloquijs vtitor, quę ad ęgrotantem pertinentia, te afferre conuenit. vt exempli gratia, te ipſum nobis obedientem exhibe. ſiquidem lignum niſi carpentario cedat, frangitur: ſic æger medico renitens perditur. Sunt præterea & alij quidem ſermones. nam ſi ad ægrotantem minimè quieſcentum, ſed ſe iactantem, & nimio calore flagrantem acceſſeris, ipſum ſolare, dicaſque, nihil putre habes in corpore ac bene ſperes te ſeruatum iri. neque dicas, moriere & malè habes. quòd ſi te iureiurando affirmare, quod dixiſti oporteat, periurio vti ne dubites. nam boni cauſa id facies, neq;, quod Calianax medicus fecit, tu facito. Nam ingreſſus ad ęgrum ipſum multis malis circumfuſum offendit. Et ille clamabat, malis me obſidentibus intereo, & tunc iſte virtutem oſtentans puerilem ſermonem enuncians ægro aſperè, & intenta voce reſpondit, *Et Patroclus obit, te qui præſtantior ipſo.* Quam ob rem ille animum deſpondens paulo poſt è vita migrauit, & corporis tui figuram atque geſtus ô medice conſidera, num ne audax atque impudens. an humilis & demiſſus intrare debes. Quippe cum iſtorum neutrum ſit abs te repræſentandum, audax enim odio habetur, abiectus contemnitur. Item quibus delectetur, explora. & ipſum per talia imitare. conſidera & veſtem. hęc enim in primis à viro prudenti erit aduertenda. ea tali ſit colore, quali ęger oblectatur. Hęc verò maioris ſunt momenti, ne frequenter videlicet ab humeris tuis deuoluatur, ne fortè dum manu artem exerces tibi ferreum inſtrumentum excutiat, ne dum arterię motum, quem pulſum vocamus, exquiris, impedimento futura ſit. ne fœdis maculis ſordeat, cum puris, ac mundis ęger delectetur. Hęc vtique ſũt pluris facienda: nunc ad ea, quæ tanti nõ ſũt, deſcendamus. Conſideranda

A ſideranda ſunt, quæ ad tonſuram medici pertinent. Rectè autem fecit Galenus, qui anteà de his tam diligenter curam habuit. In primis num oculi bene habeant, animaduertito. Si caput benè ventilari cupis, ne permittas multos in eo capillos creſcere: ſi tibi caput extinſecus ab aere læditur, tunc cæſariem nutrito. Verùm & in hoc, quod decens eſt, potius quærito, & ægro quod gratum ſit facito. Neque quod Antoninus Cæſar, & Lucius faciebant, tu quoque facere ſtudeas. Siquidem Antoninus eis, qui ad cutem raſi erãt, gaudebat. Omnesque ad eum detonſis capillo & barba læues accedebant. At Lucius comam gerentibus delectabatur: omnesq; B cum eo barbati & comati verſabantur. Examinentur verò & vngues vt nonnulli interpretantur, id eſt, ſcabioſi ne ſunto. Figuram medici, dicebat Hippocrates, vt quidam volunt, ne ſit videlicet mancus, neúe claudus. At rectè Galenus inquit, Hi talia dicentes impatibiles eſſe debent, & medicus immortalis. Ignorant enim ipſum eſſe hominem, & communibus calamitatibus obnoxium. Aliter alibi dictum eſt: Vngues neque longitudine digitum ſuperent, neque breuitate deficiant: neque admodum duri ſint, ne pulſus obſeruare im- C pediant. Item ad vſum neceſſarium eos accommodes. Nam ſi frequenter infuſis per inferna vſurus es, ac ſiniſtræ manus indicem ano iniecturus, ne ipſi vnguem magnum ineſſe ſinito, ne feriat, neue vlceret. Si ferrum è vulneribus excempturus es, pollici, atque indici dextræ man⁹ grandiores vngues cõcedito. Odoris præterea ratio habenda eſt. multos enim grauis odor conturbat. & in alijs fœtidum vlcus putres vapores exhalat. Porrò fœtor à cibis haud ægrè tollitur, ſi natura ipſum gignit, mitior fieri poteſt. Si medici os Allium cepamúe redoleat, ea ne comedito. Si male olens ſudor emanet, ipſum odoratis vnguentis, & aromatibus corrige: & ad ægrum bene olentes herbas ferens accedito. præſertim ſi ipſe talibus oblecte- D tur. Neque iterum facias. quod Quintus medicus fecit. qui cum fortè multo vino madens ad phreniticum inuiſendum acceſsiſſet, ille vini odorem ab ore Quinti rumpentem ferre non potuit, ſed ei dixit, odor vini à te epoti me vehementer affligit. Ille verò admodũ ruſticè reſpondit, ego febris tuæ fœtorem tot dies æquo animo tuli & tu oris mei iniucunditatem horæ ſpatio ferre non potes? Hę ſunt gratiæ morbo laborantib. concedendæ. quę paruæ faciendæ videntur, cũ tamẽ & nobis & ęgroto magna impertiãtur: nobis quidẽ, vt ipſe curanti medico reddatur obediens, patiẽti verò corpori ſanitatẽ.

9 *Aqua decocta, cum vt aerem admittat, tum vt ne plenum* E *ſit, & operculum habeat.*

Si omnis generis documentorum hoc in libro doctrina traditur,

& aeris, & locorum, & aquarum naturam in præſentia declarare o- V
pus eſt. De aquis igitur nunc ſermonem facit. Tres autem ſunt a-
quarum ordines. nam quædam bonæ ſunt, quædam vitioſæ: quæ-
dam mediocres. Si quales bonæ ſint, docuerimus, contrariæ: hoc
eſt vitioſæ patebunt. hic ambabus cognitis mediocres quoque in-
noteſcent. Aqua igitur optima viſu, guſtatu, odoratuque dignoſci-
tur. Viſu quidem alba, perſpicua, pura, nullam habens permiſtam
materiam cernitur. Odoratu autem bene olens ſentitur, Bene olen-
tem aquam vocat Hippocrates, quæ non fœtet, quæ grauem odorẽ
non habet. Guſtatu cognoſcitur, ſi potabilis, ſi dulcis. Dulcem voco
qualitate vacantem, non nitroſam, non ſulphuratam, non Bitu- B
minoſam, talis vtique eſt aqua bona, cui verò aliquid iſtorum deeſt,
mediocris vocatur. Qualis eſt aqua Nilotica, quippe quæ pellucida,
nulla qualitate infecta, & boni odoris eſt, ſed limoſa. Qua de cauſa
in renum morbo vexatis, ea vti formidamus, ne ſua craſſitudine
calculum gignat. proinde Ægyptij colatorias ſitulas excogitarunt.
vt craſſamentum aquæ ſuperius maneat. Itaque in febrili morbo iã
inclinante, & concoctione apparente ſi aquam propinare volueris,
ſi vitioſa fuerit, prius coquito. Quinetiam ſi munda fuerit, coctionis
indiget: quo ſiquid fortè vitij inſit, decoquendo corrigatur: verùm
quod frequenter in corporibus, idem & in aqua facimus. Nam cum
adeſt hectica febris, corpus refrigerare & volumus & timemus: quo- C
niam refrigeratio denſa cum ſit, intro penetrare nequit: proinde
corpus ante calefacimus, & foramina dilatamus, quo refrigeratio
penitus intrare valeat. Hoc idem & in aqua agendum eſt. Quippe
in exurenti febre vbi eam potui dare volumus, vt corpus refrigeret,
prius ipſam calefacere debemus, vt eius meatibus rarefactis, acre
frigus per ipſam ſubire, frigidioremque efficere poſſit. rurſum verò
aquam denſantes, vaſculum niue, aut glacie ſepientes circumda-
mus. Harum ſi facultas non adeſt, vaſculum in puteum dimittimus,
idque altius ne aquam putei attingat, ſuſpendimus. aqua enim, cum
partibus craſſioribus conſtet, meatus præcludit, neque frigus intra- D
re permittit. Sed vaſculum iſtud perſum, vt vapor ingrediens fri-
gefaciat, dimittimus. at cum & vapor ipſe locum ſatis amplum non
habeat, ſitulam non comprimimus. vetaret enim vaporis introitum.
verùm ſi contegere volumus, ne vehementer operculum imprima-
mus, neque diligenter occludamus, ſed leuiter operiamus quo va-
pori ſubire liceat, neque immundum quicquam incidat. Cumque
obtegimus, re aliqua frigida tegimus, vt puta lactuca, roſa, vitis fo-
lijs, & id genus cæteris. Et hæc eſt huius loci ſententia. quæ ſane
obſcurè tradita eſt. Docet autem, Aquam decoctam multas debere E
conditiones habere, primo aerem admittat, id autem fiet, ſi vaſculũ
non fuerit plenum, ſi tegmen non habuerit. Hanc vocẽ. *Non* adiecit
Hippocrates

A Hippocrates: quia vas vtique tegendum eſt, ſed non exquiſitè claudendum. Verùm ſatis erit, ſi ei leuiter operculum ſit impoſitum.

10 Quoniam exſanguinis profluuijs aqua ſubcutanea laborant, ſi qualia conuenit purgari, purgentur, & leuiter tolerant.

Sermo iſte priori affinis eſt. Nam paulo antè dicebat: *Hæmorrhoidas patientes neque pulmonis inflammatione capiuntur.* Deinde tanquam alicui dubitanti. num quid ſine modo euacuationem fieri permittā. reſpondet, *minimè*, Quoniam ab euacuatione corpus refrigeſcit, carnes B aquoſę reddũtur, & Hydropicus morbus aduentat. Quod ſi quādo corpus excrementis refertum ſit, copioſam fieri euacuationem permittito: quo ad omne infeſtum elabatur. vnde aphoriſmum infert, *ſi qualia purgari conuenit*, ſed in libro aphoriſmorum adiecit hoc verbum, *confert*, quod hîc ſubticuit, tanquam manifeſtum ſub intelligens. nam ſi leuiter ferunt, & conferre neceſſe eſt.

11 In Aeno leguminibus veſcentes aſſiduè fœminæ. mares cruribus capti ſunt: atque ita permanebant. Verum & eruum comedentes. Genuum dolore vexabantur. C

Dictio hæc libri inſcriptioni conſentit. popularis enim morbus eſt, vt ciuitas declarat, quæ annonæ caritate in eam calamitatem lapſa eſt. Hippocrates autem loci mentionem facit, vel quia memoriæ propriæ conſulens hæc ſcripſit, vel vt ex loco tibi etiam morbi malignitatem oſtenderet. Aenus autem quæ Thraciæ oppidum eſt, fame laborauit, quod cum frumento abundaret, & alijs vrbibus impertiebat. Inquit igitur, in Æno, vbi frumentum erat copioſum, eiuſdem inopia repente inuaſit, neque ad breue tempus, ſed, diu, vt e-
D tiam tempus magis famem augeret. Quare iſti veſci pane, aſſueti, in penuria legumina comedentes inde ob ſubitaneam mutationem vim naturæ conturbarunt. pauperes autem, fortaſſe verò & opulenti neque legumina edendi copiam habentes, fame inualeſcente ad brutorum alimenta conuerſi ſunt, eruo ſcilicet, & glandibus pro cibis veſcentes. Atque inde vires labefactatæ ſunt. neque enim membra tali ſucco nutriri didicerant. Quocirca facultatibus membra pręſertim extrema, regere non valentibus cruribus inualidi fiebant. Nam ſpatio temporis praui ſucci & flatus redundantes ad imbecillas partes, & pręcipue longè à fonte caloris abſentes confluebant, &
E in caua loca irruebant. atque inde genuum doloribus torquebantur. Dicit *Fœminæ & mares*, Quoniam fames nulli parcit, ſed mares iuxta & fœminas inuadit, ex quo magnam corruptionem & ſtragem

indicauit, & in calidiores, & in laborioſos, & in frigidiores, & in deſi dioſos, & in purgatos, & non purgatos. Et in domi ſe continentes & foras exeuntes. A

12 Euidenter vigilans calidior, exterius autem frigidior: Dormines è contrario.

De quibuſdam corpori euenientibus hoc ſermone diſſeritur. Nempe inſitum calidum interius colligi in ſomno. proterea quia à ſuperficie recedit. Inde fit, vt intima caleant, extima frigeant, in vigilia calido exteriora petente, ſecumque recrementa educente, penetralia refrigerantur, ſumma incaleſcunt. Id verũ eſſe ex hoc conſtat, quòd dormientes, vt pote ſuperficie inalgente, pluribus tegumentis egent, quàm vigilantes. Et per ſomnum coctiones interius calore coacto celebrantur, quod in vigilia non fieret. Numquid igitur putãdum eſt corporis ſuperficiem eius intimis partibus vnquam eſſe calidiorem? minimè. Nam quantuſcunq; calor ad exteriora perueniat, ſemper tamen in corde & Iecinore inſitum calidum multò copioſius abundabit. Quamobrem profunda cum ſuperficie non confert Hippocrates, ſed quodque ſibi ipſi comparat dicens, ſuperficies minus caloris habet in ſomno, quàm in vigilia. B

C

13 Percalidis natura refrigeratio, Potus aqua quieſcere.

Nunc ad naturam ſe tranſfert Hippocrates, & inquit, quoniam puer multo ſanguine refertus in lucem editus fuit & creſcentia mẽbra vigebant ac deinceps ætas procedebat, & temperatura mutabatur, & acrior ſecundum qualitatem calor euadebat: atque iam florenti ætate accedente calor ipſe dominabatur: igitur ei medebimur. Sed morbi genus explorandum: vt ex diſſimilibus ſimilitudo fiat. & hoc refrigeratio præſtabit. Quænam autem ſunt refrigerantia: quædam intus, quædam extra. intus frigida potio, vt pote aqua, non vinum. Extra verò Quieſcere, ne ira exagitetur, ne corporis labore fatigetur. Aqua eſt eorum numero, quę ad vtrumq; pertinẽt. Nam & frigida potui datur, & eadem frigida pro lauacro adminiſtrarur. D

14 Somnus in frigore veſtibus operto.

Hanc dictionem quidam à proximè poſita ſeiungunt propterea hanc vocem ἰμψύχει tanquam vnam particulam orationis capientes per literam μ ſcribunt, & interpretantur, *ſomnus refrigerat*. Nam ſi corpus ſit acriori calore, in ſomno cum fiat coctio, & rationi congruenter cum alimentum conficiatur, humiditas diſtribuitur, & ſingula membra probè nutriuntur. & hac de cauſa ſtragulas veſtes, E

vt cali

A vt calidũ tueamur, circumijcimus. Et ab alijs aliter fit explanatio: videlicet, non ſemper ſomnus frigidus eſt, ſed plerunque eſt materia, vnde ſomnus oritur. Qui materiam quidem calefacit, & diffundit, ſed coquendo ipſam non ſuperat. Quæ exuberans calorem obruit, & extinguit. Inde verus eſt Aphoriſmus ille, *vbi delirium ſomnus tollit bonũ eſt*. Alio quoque modò ſomnus refrigerat: longus ſcilicet. quia ſuperuacua diſcuti non ſinit, quæ calorem ipſum occludentia ſuffocant, At vera explanatio ita ſe habet ſuperiorem ſermonem cũ hoc copulat, & hanc vocem ἐμψύχει pro duabus accipit, & primam per nõ per μ ſcribit, & per priorem ſermonem dixit, ſi intemperies calida eſt, B ei frigidam aquam, & quietem impera. impera & ſomnum, vt ſfacta coctione, calor naturalis adauctus eum, qui naturæ aduerſatur, extinguat. ſomnus autem in frigore fiat loci ratione, ne fortè aeris circumfuſi tepor corpus calefaciat. At ſi ſomnum refrigerantem locus efficiat, cauendum eſt, ne intima refrigeratio ſubiens membra percellat, ac, ſi à calore liquata fuerint, vehementius offendat. Quocirca ſtragulis veſtibus aduerſantibus vtendum.

15 *Somnus ſedentarius, ſtantium dormitatio.*

Deeſt huius particulæ interpretatio.

C

16 *Imbecilli victus frigidi, validi autem calidi.*

Eorum memorem eſſe oportet, quæ in libro de Ratione victus in acutis morbis tradita ſunt, cibaria illa eſſe imbecilla, quæ graui carent odore, quale eſt triticum, & ordeum: valida verò, quæ grauiter olent, quales ſunt cæpæ, porri, Allia. Huiuſmodi ergo valida & calida ſunt. Imbecilla verò frigida. An potius dicendum eſt, quia calida citius coquuntur, ideo robur facultatibus afferunt: frigida quia tardius, idcirco imbecilla dicuntur.

D

17 *Aquarum arte vacantium quæ ab Aethere excreta eſt aut cum tonitru, tempeſtiua, procelloſa verò mala.*

Hæc oratio cum ſuperiore cognationem habet: verùm Hippocrates ordinem non ſeruat, vt nihil prætereat. Oportuit enim hunc aphoriſmum eo loco poni, vbi dixit, *Aqua decocta* præſens autem ſermo alteram aquarum partitionem indicat. Nempe aquarum aliç arte vacant, aliæ arte paratæ ſunt, & arte vacantes eas vocamus, quas vt natura genuit, ſic potui damus, artificioſas autem, E quæ aliquam ab arte varietatem acceperunt. Quemadmodum multi longos ac tortuoſos ductus moliuntur, per quos oberrans, & circumfluens aqua, quicquid cœnoſi habet, in fun-

do relinquat. Inquit igitur Hippocrates, ſi aqua vti velis, pluuia- A
tilem te deligere oportet. Itaque de pluuia, tonitruo, & fulgure
nobis philoſophandū eſt Quoc ica rectè Hippocrates in libro de lo
cis, aerę, & aquis opinatur, calorem ex ſingulis corporibus tenuem
partem eripere, & hanc in ſublime per aerem efferre, & nubibus oc-
currere: quam illę admittentes intra ſe concludunt. Atque ibi craſſe
ſcens exhalatio viciſsim deorſum labitur, ac pluuiam creat. Præte-
rea nubes aqua prægnantes, & onuſtæ inter ſe concurrunt, & in an-
guſtum compelluntur. Spiritu autem incluſo erumpere conante,
fragor & crepitus editur, qui tonitrus appellatur. Spiritus verò ille
in medijs nubibus illiſus ſplendidior émicat, vnde fulgetra, quę vo- B
catur, efficitur. Et hac de cauſa æſtiua aqua bona eſt. Quandoqui-
dem ſole è regione verticis noſtri capitis imminens, quod rapit, id ex
tenuare, & excoquere poteſt. Inde & ipſam aquā Aetheream, id eſt,
perſpicuam reddit. Et hæc æſtate neque madefacit, cum humidi ab
æſtiuo ſole extenuatio præueniat. At Hyemalis aqua omnium deter
rima: propterea quia neque à ſole coquitur. ideo & ipſam nymboſam
appellauit: quippe quæ à frigore conuoluitur, & concreſcit. Quę
cum tonitru cadit, mediocris eſt: nam ſi prorſus in nubes tollitur,
craſsitudine ſpiſſatur: at ſi ſpiritu attrito & illiſo caleſcenteque
attenuatur, bonitatem adipiſcitur. Verùm Hippocrates damnans C
ipſam procelloſam, hanc tempeſtiuam, id eſt, bonam appellauit. quic
quid enim tempeſtiuè fit, bonum eſt.

18. *Aqua vorax, vigilia vorax.*

Iterum de aqua ab Hippocrate verba fiunt. Nam cum ſermo de
aqua ſit contentioſus, propterea frequenter de ipſa diſſeritur. Iſtam
inquit Hippocrates eſſe voracem, vtpote quæ ipſa vtentes come-
dones reddat, cum plura comedere nos cogat. Quemadmodum &
vigilia copioſius edendi auiditatem nobis inijcit. Verba quidem
Hippocratis hanc ſententiam ſignificant. Tu verò perpendito, an D
re vera aqua appetentiam excitare, nec ne poſsit. Neque enim id ſē-
per euenit. Sed quando ciborum appetitus à calida intemperie la-
befactatus eſt. tunc enim aqua exhibita calorem extinguere, & cibi
deſiderium validum efficerę poteſt. Alioqui frigidus ventriculus ap
petere idoneus eſt. ſtringit enim frigus, & cogit alimentum. & noti-
tia vacuitatis vaſorum nobis inſurgens alimenti ſumendi cupidita-
tem excitat. Verùm enimuerò & vigilia famelica quædam res eſt. pri
mo quidem membra exiccat, & ex accidenti humectat: quia pituitá
gignit, quæ genita, ſpeciem appetentiæ repræſentat, Cęterùm & ali
oqui vigilia calorē ingenitum ad extima declinat & multá corporis di
geſtionē facit: inde exoritur appetitio. Appetitio verò pręter natu E
ram eſt, quæ ex vigilia cum exercitatione prouenit.

A 19 *Percalidam naturam calido tempore in frigore cubile craſſam facit, in calido extenuat.*

Hæc oratio ante dictæ quædam particula eſt. Dicebat enim, per calidæ naturæ refrigeratio, Aquæ potio, quieſcere. verum non modo hæc, ſed etiam cubile quodam modo refrigerat. cubile dico, nõ in calido, ſed frigido loco poſitum. quod non ex calida, ſed frigida materia conſtet. non ex lana, (calefacit enim) ſed ex lino, quod frigefacit, præterea ne ſit ſordidum cubile, cum ſordes calorem augeant, ſed bene mundum. Quandoquidem calidum cubile emaciat car-
B nes, frigidum craſſas efficit: quia calorem extra diſſipari non ſinit.

20 *Exercitatio ſanitatis, non ſatiari cibis, promptũ eſſe ad labores.*

Hæc verba non ad ſanandi, ſed ad præſeruandi rationem pertinent. nam intra limites ſani corporis dicuntur, Inquit Hippocrates, ſi tueri ſanitatem cupis, multa ne comedas, vt ne appetentiam obtundas. Sed quemadmodum ſi quis corpus exercens ab labore
C adhuc exerceri potens laborare deſiſtat, ſic & tu modo ſanitatem cõſeruabis, ſi cibum capiens, adhuc appetens eum ſumere deſines. Ad hæc ad motiones corporis ne ſis impiger. ideſt, ad mediocres exercitationes, quò per eas ſuperuacua expellas, hæc enarratio eſt mirabilis. At Galenus aliter hanc dictionem interpretatur. Quoniam fortè ad contra ſe habentes acceſſit Hippocrates, & inquit, calidum ſtomachum curauit, frigidum non curauit. Demolitur enim facultates, cum ſit intemperatus. Quocirca per cibi parſimoniam ipſi medebere. Vereor enim ne nimius cibus non confectus frigidam intemperiem vehementius augeat. Item nolo ipſum alacriter ſeſe exerce-
D re. Hoc enim calorem excitare poteſt.

21 *Inter vigilandum ſiti puſilla ſomnus medetur: ſiti vero ex ſomno vigilia quibuſdam.*

Ad curationem facit hæc ſententia. De ſiti enim loquitur Hippocrates. Ea verò & à calore, & à ſiti, & à ſalſis cibis crudis in ſtomacho retentis exoritur. Sed quæ alibi, & alia de cauſa ſitis fit, maligna eſt. Itaq; ſitis ſi à cruditate fuerit excitata, ſomnum inducito: ſiquidẽ in ſõno dũ alimentũ coquitur, ſitis extinguitur. Vel & aliter, Fortaſſe à labore mẽbra actiora, & calidiora euaſerunt. † In vigilia namq; recedente affectus ipſius calore, & ſitis euaneſcit: aut etiã aliter, ſomno
E diutius manente plures halitus geniti, & acriores effecti, ſitim pariunt, tunc ipſos expergefacito. Nã inter vigilandum calor foras erum

pen; vnà ſecum & vapores exturbat, atque ita ſitim demit. A

22 *Quib. plurimum caloris ineſt, hi vocaliſſimi ſunt, frigidus enim aer plurimus. Ex duobus autem magnis magna, & quæ creantur, exiſtunt.*

De vocis magnitudine vult agere. Ea verò nequaquam fieri po-
teſt, niſi facultas ſit valida, & inſtrumenta latiſſima, & ſpiritus abun-
dantia. ſiquid horum deſit, vox magna non æditur. propterea mu-
liebris vox ob ſpiritus inopiam magna non eſt. Igitur inquit Hippo-
crates: *Si innatus calor ſit plurimus, & frigidus aer, ac multus attrahitur:* qui B
in ſpiritus abundantiam impendit. Quæ ad facultatem attinent. ne-
que meminiſſe Hippocrates dignatus eſt. Quoniam ſi multum ſit
innatum calidum, & ſpiritus abundet, omnino & facultas rectè ſe
habebit. Facultas inquam quæ inter coſtales muſculos conſtringit.
Tria verò ſunt vocis inſtrumenta, Guttur, Lingula, Fauces.

23 *Ventriculo calidi, frigidi carne gracilesq́ue, iſti venoſi, & iracundiores.*

Id præſumens, de quo habetur hìc ſermo, dico, calidum duplex
eſt, aut ipſa qualitas, aut corpus calidum. Et hoc aut ſecundum na- C
turam calorem habet, aut præter naturam. Si ſecundũ naturam, aut
ingenitum, aut acquiſitum. ſecundum naturam quidem, & ingeni-
tum calorẽ habet cor: ſecundum naturam autem, & influentem car-
nes. Caloris verò præter naturam alter eſt propinquus, alter longin
quus: qui & reipſa præter naturam eſt, propinquus eſt in vigenti æ-
tate: lõginquus, qui eſt in febre. His ita expoſitis, calorem contra na-
turam in ſtomacho eſſe ſupponit, & inquit: Si eſt calidus ſtomachus,
in nidoroſum cibos corrumpit. Inde ad carnes aduenam calorem ha
bentes alimentum tranſit. Illæ verò ipſum deprauatum ſentientes,
tanquam rem inimicam repudiant: Et ea de cauſa carnes emacian- D
tur, quibus emaciatis nudatur: venæ conſpicuæ fiunt: Aut quoniã
ſanguis ad nutrienda membra non diſtributus, vt pote redundans,
venas inflat. Quapropter & iracundi fiunt. Nam ſi ventriculus calet,
gula inflammata eſt. Aorta quoque participans cordi bilem im- r-
tit: atque hac ratione iracundi euadunt.

24 *Terra ſiccitatibus ſqualente Auium genus Benè habet.*

Probabilitatem huius dicti ſecundum varios interpretes ita de-
bemus explanare: Dicunt enim quidam, cum eſt aeris magna ſic E
citas, aues eum deferentes terram, vt pote humidiorem, petunt.
Sed hoc loco Hippocrates deridendus eſſet, qui de corporibus huma
nis

A nis differens, auium mentionem fecerit. *Alij* verò aſſerunt, fieri ter
ræ ſqualorem, quando pluuiæ frequentes non cadunt: quamobrem
multa corpora intereunt, ad quæ voranda in terram volucres deſcē-
dunt. Sed veram interpretationem Galenus refert. Videlicet: quan-
dam ſimilitudinem hic tradit Hippocrates, & inquit, quod quemad
modum aues ſicciores hoc tempore propter ſimilitudinem abun-
dant, ſic & conſeruatio fit à ſimili, corruptio verò à contrario.

25 *Cum Hircũ ſapere incipit, vter exterius teſtis apparuerit. ſi Dexter, Mas: ſi verò ſiniſter, Fœmina.*

B

De hirco vult ſermonem facere. Dictum eſt autem alibi, hunc eſ-
ſe vocis affectum, cum magna ſit & rauca, magna à calore, rauca ab
humore: propterea hoc adoleſcentibus euenit, præcipuè ob ſeminis
exuperantiam, quod in corporis crementum abſumi non poteſt.
Hanc verò locutionem per Hyperbaton, id eſt tranſgreſſionem lege
re oportet, quòd ſcilicet quando Hircus affuerit, Dexter quidem te-
ſtis maſculorum ferax, alter verò fœminarum. Explorato igitur, vter
extra emineat, id eſt, vter extuberet. Nam ſi dexter teſtis extu-
muerit, quemadmodum in fœminis dextra Mamma, iam conſtat,
C quod ob ſeminis abundantiam in viro & ſanguinis in muliere maſ-
culus gignetur. Si contrà eueniet, fœmina. Quoniam mares in dex
tra parte, fœminæ in leua creari ſolent. vt per ſermonem anatomi-
cum, quem ſupra poſui, explicatum fuit.

26 *Oculi vt valẽt, ita & corpus. Et color in deterius, aut melius labitur. æquum eſt autem, vt ſe habet alimentum, perinde quod extimum eſt, ſequi.*

D Oratio hæc Dignoſcendi rationem tradit. & Phyſiognomo con-
ueniens eſt & ipſam per verbi tranſgreſſionem interpretari oportet
quod totius corporis ſtatum faciei color tibi declarare poteſt.
Nam facies liuida defectum animi, quemadmodum rubicunda
ſanitatem ſignificat, vt que calor faciei, ſic & oculi ſignificant.
idcircò & animi mores ex oculis percipiuntur. Quoniam in ce-
rebro manens anima tanquam per feneſtras in oculis apparet
propterea & ſemper ſe mouentes oculi petulantis animæ, hu-
mum intuentes modeſtæ, ac probæ indicia ſunt. Et nos cor-
poris affectum ex ipſis quoque oculis deprehendimus. Siquidem &
E ſpiritus & humores per omne quidem corpus diſcurrunt, ſed per
oculum, vt potè rariorem partem, elucent, propterea morbo arqua-
to laborantibus oculi pallore infecti ſunt. *Aequum eſt autem vt*

A tē largiri, nō tamē per ſe id facit: ſed natura eſt, quę cūcta negociatur. & corporum curam gerit. Quare & natura ſine arte aliquid molitur: Quippe cum videamus, Naturam interdum vaſculum aperientem, ſanguinemque largiter effundentem morbum profligaſſe, ipſam verò medicam artem natura minimè ſuffragante nihil prorſus efficere. Etenim cadaueri etiamſi remedia adhibeamus, nihil quicquam proficimus, quia ſcilicet neque gubernatrix natura, neque eius miniſtrę facultates interſunt. Natura igitur & per ſe, & vnà cum arte nos à languoribus liberat. Verùm id vnum in dubium vertitur, cur in ſingulari numero non eſt locutus Hippocrates, ita videlicet. *Natura*
B *eſt medicus morborum?* Nonnulli quidem ſic reſpondent, cum plura ſint animalia, & ſingulorum animalium ſua ſit propria natura, quæ non ſolùm rationalium animantium, verùm etiam rationis expertium medicatrix eſt. Et propterea vniuerſè locutus eſt. Sed iſti malè ſentiunt. Neque enim Hippocrates poſthabitis ratione præditis animalibus, Brutorum curam habuit: Verùm naturæ nomen apud Hippocratem multa ſignificat: ſiquidem Naturarum temperaturæ quædam ad æſtatem, quædam ad hyemem benè ac malè ſe habent. Naturam quoque pro corporis conſtitutione interdum accipit: vt, cum dicit. *peribant autem quotquot natura erant anguſti pectoris.* Item na-

Naturæ nomen quid apud Hippocratē.

C turam accipit pro vi corpora adminiſtrante, quemadmodū vbi dixit, *Naturæ animaliū ſunt iuſtiſſimæ.* de qua in pręſentia ſermonē facit. At cū alia natura ſit in cerebro, alia in corde, alia in iecore, iccircò in numero plurium dixit, *Naturæ*, Alia eſt enim cuiusque iſtorum Natura. Nam cerebri, eſt animalis: cordis, vitalis: iecoris, Naturalis: & ſingulis diuerſæ inhærent poteſtates. In cerebro, ſenſuales, & motrices, & principes: in corde, iracunda, & pulſatrix: in iecore, vis attrahendi, retinendi, alterandi, & excernendi, Atque inter has quædam nobiliores, quædam ignobiliores inter animales nobiliores ſunt, quę principes vocantur: Inter naturales alteratrix. Hæ ſunt vtique
D corpus noſtrum regentes facultates. Et quoniam plures ſunt, ideo plurium numero Hippocrates vſus eſt dicens, *Naturæ.* Forſan & hoc loco Naturam appellat talem quandam ſtructuram: & quoniam quodque membrum multa habet propria, ideo numerum multitudinis protulit. In cerebro enim talis eſt fabrica, quæ tres veluti ſpecus continet: cor verò coni figura præditum eſt. Iecur autem cauas & conuexas partes habet. Et quantum ad hanc quæſtionem attinet. res pulchrè explicata eſt. At conſiderationis pelagus nos excipit: Nam ex quibus naturam extollimus, ab iiſdem artem deprimimus. Quippe ſi natura eſt illa quæ res
E ſibi inimicas profligat, ac ſanitatem parit, quis artis medicæ vſus erit? immo fruſtrà inuenta videbitur. Ad hæc ita reſpondebimus: Natura eſt efficiens, ars autem ſubminiſtrat, quemad-

admodum & in cæteris artibus fieri ſolet. Medicus enim ſanitatem facit, non homo non animal. quia ſi id verum eſſet, oporteret omnem hominem, omne animal, bonam valetudinem inducere. Ipſa quoque medicina non per ſe adhibita, ſed per auxilia ad ſanitatem inducit. Quare ſi medicus manibus aliquid efficit, non medici, ſed præ animi alacritate etiam manuarij opificis munere fungitur. Nam & Philippus magnus imperator arma gerens ob ſtrenuitatem militaria munera obibat. Igitur ſi medicus & hoc manuarium officium præſtat, pluribus ſuppeditantibus eget, fabro ſcilicet ferrario, & cote ferramenta exacuente. Si herbarum indigeat, herbario ei opus eſt. Item faſcijs & ligaturis medicus vtitur, propterea & textor ei prorſus miniſtrare debet. Igitur qualem ſe Textoria ad artem medicam, talem ſe ars medica ad naturam præbet. Solùm enim miniſtrat: Et naturæ interdum omnia exequenda permittit: interdum verò in aliquo ſuffragatur. Hæc autem natura facit non ratione vtens: neque enim rationem habet natura: neque per cogitationem quicquam operatur: neque à propoſitionibus ad concluſionem proficiſcitur. Nempe ratio artifici obſequitur: artificis autem, atque ſcientiæ inſtrumentum eſt natura. Et quemadmodum in Horarijs videmus aſcendentem aut deſcendentem aquam diuerſas horas demonſtrare, cum tamen aqua non ſit rationis particeps, ſed Artificis rationi obediat. Et ſicut ars medendi ſe habet ad naturam, ita & natura ad ſcientiam. & quemadmodum natura eſt arte nobilior, ſic & ſcientia ipſa natura. Nempe ſiquis natura, & non per ſcientiam ſit modeſtus, ac temperans, obſcœnis ſermonibus poterit petulans ac laſciuus fieri: Verùm ſi quiſpiam per ſcientificas (vt ita dicam) rationes temperantiam aſſecutus fuerit, hic planè conſtans, & immutabilis erit. Poſtea quàm igitur & Artis, & Naturæ, & Scientiæ dignitas inuenta eſt, quomodo ſit laudanda natura deprehendamus, vt ob eius laudem ſententiā mutet Aſclepiades, qui eam arte carere arbitratus eſt. Id autem naturæ præconium ſatis eſt, quod languorum curatrix eſt, nonnunquam ex toto, nonnunquam arte ſubſidium ferente.

2. *Adinuenit natura ſibi ipſi acceſſus, ephodos non cogitatione partim quidem, vt conniuere, partim verò & Lingua ſubminiſtrat, & id genus alia quaque inerudita, & indocta natura quæ opus ſunt, efficit.*

Aliud quoq; dicit Hippocrates, naturā ſibi ipſi quoq; ephodos inuenire tam in languentib. quàm rectè valentibus. Ephodos vocat actiones, vtputa excretiones, & quicquid in corpore natura nihil præmeditans, ſed ſponte, ac nihil edocta operatur. Rem ita ſe habere inueniemus, ſi Galeni librum de partibus humani corporis dignoſcendis

A dis legerimus. Ibi nanque Galenus prægnantem capram acceperat:
vt diſſecto vtero quæ ad grauiditatem pertinent, oculis contempla-
retur. Sed negociorum multitudo impedimento fuit, atque Hœdũ
capra peperit. Poſtea admiratione digna videre licuit: nam à partu
in Hœdo humiditas redundabat: & hanc ipſe à ſe diſcuſsit. At
quis per Iouem eum docuit, Dorſi lacertos ad motum ciendum fu-
iſſe genitos? Item aliud admirabile viſum fuit. Galenus Hœdum
capiens à matre ſeparauit, eique varia obtulit alimenta, ex arborum
fructib. ex melle, & ex lacte confecta. ad ea Hœdus accedens odora
B tus eſt. Item quis eum admonuit. Nares olfaciendi gratia fuiſſe cre
atas? cætera quidem omnia diſiecit, & ad lac libenter acceſsit. eo-
que nutritus eſt, & ore commanducauit. Denuò, quis percuncte-
tur, quiſnam eum docuit lacte nutriri? & dentes mandendi cauſa
fuiſſe fabricatos, cum prius in aluo materna per vmbilicum alimoni
am ſumeret. Atque inde mirabilia ſuccurrebant. Dentium enim
aliqui incidebant, aliqui frangebant, aliqui explanabant. Cum
tamen edentulus in lucem editus fuiſſet. Lingua præterea & in dex
tram, & in læuam partem vt mandaretur, cibum impellebat. De-
inde retrò, vt deuoraretur, & ante, vt vox formata exprimeretur.
C Quis oro, iſtorum omnium doctor fuit? ad hæc cœpit vngue ſe ſca-
bere, à quo edoctus vnguem ad ſcabendum eſſe idoneum? Quapro
pter adeo miratus eſt Hippocrates, vt dixerit, *reuera animantium natu ræ ſunt indoctæ.* At ſi Natura indocta eſt. quomodo benè inſti-
tuta eſſe dicitur? Reſpondemus, ab alio ipſam eſſe indoctam, ſed per
ſe ac ſponte eſſe benè inſtitutam. id quod de Themiſtocle fertur:
Quippe qui cum nihil à quoquam prius didiciſſet. vir tamen fuit
ratione pollens, ac domi proprijs ingenij viribus eruditus. Sic &
natura inerudita, ſponte ſua tamen, & à nemine inſtituta congru-
enter, vt actiones Hœdi teſtatæ ſunt, omnia facit. Atqui & hæc
D non Galeno tantummodo, verùm etiam ipſi Hippocrati perſpecta
fuere: quippe qui hoc indicans dixit, *& Lingua verò ſubminiſtrat.*
Et id genus alia. Narrat autem & aliud indicium, quod Hœdo con-
tigit & nobis etiá, quod cóniuere, ſeu nictare dicimus. Hœdus náq;
re quapiam moleſta in oculum delapſa palpebras claudebat. Et quis
eum commonefecit, palpebras ad cryſtallini humoris cuſtodiam fu-
iſſe paratas? Nobis quoque id frequenter vſu venire ſolet. Nam per-
ſæpe conum intueri volumus, ac neceſſariò minimè conniuemus in
tentis oculis aera ſpectantes. Et ex hoc immodico intuitu chryſtal-
linus humor à ſolis ſplendore diſſipatus afficitur: continuoque ipſũ
E oculum conſeruare nitentes palpebras occludimus. Quis ergo
iſtarum rerum magiſter fuit? Quapropter ob hæc omnia dignitas
naturæ declarata eſt; & Aſclepiadis falſa opinio redarguta..

3. Lachrymæ. Nariũ humor, Sternutamenta, Aurium ſordes, oris ſaliuæ reiectio, ſpiritus introitus exitus, oſcitatio, tuſſis, ſingultus, nõ eiuſdẽ omnino modi: Lotij, deiectionis, & flatus, & huius utriuſq; alimoniæ, & ſpiritus, & fæminis, & in alio corpore ſudores, ſcalptus, pandiculationes, & quæcũq; huiuſmodi ſunt. A

Dictionem hanc à ſuperiore nonnulli ſeparant, & Hippocratem Naturæ laudes abſoluiſſe inquiunt, modo, quod reliquum eſt, ad dignoſcendi rationem tradendam ipſum accedere. Verùm quoniam ipſa dignotio à caſibus ſumitur. caſus autem triplices ſunt in actionum noxis, in affectu, in excrementis, de omnibus differit, & dicit, B *Lachrymas explora, ſternutamenta, tuſſes.* Hæc enim tibi dignotionem indicare poſſunt. Sanè pulchra eſt hæc explanatio. At Galenus hos ſermones non disiungit: ſed naturam adhuc celebrat, declaratque, quomodo in omnibus corpori proſpicit, & cunctarum animi partium curam gerit. Et nõnunquam phreniticum affectum per lachrymas diſcuſſit, aut per mucum. aut per ſordem. Vnde ſcire debemus, in hominibus aurium ſordem, ſi dulcis eſt, eſſe lethalem, ſi amara, minimè: quemadmodum & in ore ſaliua: hanc verò dupliciter interpretari poſſumus, aut eam, quæ in ore ipſo genita eſt, aut quæ alibi genita in os confluxit, & per ipſum reijcitur: perinde & ſternutatio partes animales vitijs liberat. Siquidẽ humorẽ & ſpiritum in cerebri finibus collectos expultrix facultas inſurgens exturbat, & cerebrum repurgat. Quid dico cerebrum, cum & locus, per quem materiam ſternutatio propellit, emundetur? Et hæc quidem ad animales partes attinent. Item Natura vitalia membra cuſtodiens reſpirationem dedit, ac tuſſim molita eſt. Namque humorem in pectore concluſum quandoque hic motus euacuat: verùm neque partes corporis medias natura poſthabuit, ſed per oſcitationem in maxillarũ lacertis detentum ſpiritum diſpergit. Nũquid verò naturales locos aſpernata eſt? neutiquam. Singultum enim gulæ inhærentia, moleſtiamque inferentia excutiens machinata eſt. Hæc autem non ſunt eiuſdem prorſus modi: quoniam alterum eſt vitale, alterũ naturale. At Galenus inquit *& ſi ego tuſſes & ſternutationes laudaui, noli tamen tu protinus eas omnes bonas eſſe exiſtimare: verùm ſi à naturæ prouidentià oriantur, bonæ, ſi à morbi malignitate, prauæ cenſeantur.* Quinetiam quæ à morbo fiunt, à natura quoque, ſed irritata proueniunt, Hac de cauſa Hippocrates particulari voce vſus eſt inquiens, *omnino.* Nã ſi prorſus à natura fierent, eſſent naturalia, ſi à natura ſtimulata, præter naturam. Ad reliqua poſt hæc, ſe tranſfert Hippocrates, magna quidẽ, ſed quæ propterea quod quotidie fiant, negliguntur, dico quę nutritionis interſunt; ſi quidem natura hominem in fluxu, & effluxu conſtare

Aurium ſordes dulces

C

D

E

re

A re animaduertens, per aduentitium nutrimentum immortalitatem ipſi largita eſt. At quia nutrimentum ipſummet ſibi concoctionem dare non potuit, iccirco ſtomachum concoquendi autorem ipſi dedit cumque ſolidum cibum ſtomachus non conficeret dentes cibũ præparantes molita eſt: incidentes. quos inciſores dicimus: frangentes, quos caninos vocamus: complanantes, quos Molas, ſeu molares appellamus. Sic demum præparata cibaria deorſum ferri debuerunt, hoc munere lingua ea depellens fungitur. Deinceps, quod reſtat, per gulam non tanquam per inanimam partem, ſed rectis fibris ob attrahendi potentiam adiuuantibus delabuntur. At-
B que hoc pacto cibi in ſtomachum deferuntur. cum quibus aliquid reiectanei neceſſario ineſt, quod ſolidum eſt: quoniam quæ concoquebantur, ſolida erant. Inde ianitor illud emittens poſt ſuſcipientia vaſa lata adinuenit. concoctio quidem, vt locus poſtulabat, facta eſt, ſuccus ex ea genitus, quem chylon Græci medicinæ ſcriptores nominant, ad iecur ferri vult, & eum venæ quas vocant Meſaraicas, attrahunt: quem iecur vbi ſuſcepit, in ſanguinem vertit: huius recrementum eſt tenue. Id Renes attractum per meatus vrinarios in veſicam tanquam in Latrinam tranſmittunt. Nempe rem adhuc maiorem animaduerte, Naturam hæc vrinæ itinera obliqua fabricaſſe,
C quo ipſa vrina intrare quidem, exire verò nõ poſſit. Poſtremò tertia concoctio per omne corpus halitus diſpergit, membra quæque nutriens, porrò halitus quocunque diſſipatur, ſed cutem nactus denſiorem in ſudorem vertitur. Vides nimirum quot à natura ad lotium & flatum excernendum condita ſunt: Item & alium meatum ad ſtercora. vnde & plura membra iſtorum ſuſceptricia facta ſunt: Vt enim rem in pauca conferam, pars continens rem ſuperuacuam, aut neceſſariam, aut humorem, aut ſpiritum, ant ſolidam ſubſtantiam cõtinet, humorem ventriculus, ſpiritum rectum inteſtinum. At ſpiritus iſte vel remanet, vel expellitur: Si expellitur, corpus ab eius no-
D xa liberatur: ſi remanet, vel quieſcit, vel agitatur, & ea quæ ſecundũ naturam coniuncta erant, diſiungit. Et hæc quidem vno in membro. At ſpiritus, qui per totum corpus diſſipantur, in ſudorem abeunt. Nam Hippocrates ſudores naturales eſſe cognouit, quod Dioclus negauit, pandiculationem quoque ſpiritus excitant. Sin halitus mordacior fuerit, pruriginem facit. Quæcunque autem de viris diximus, de fœminis hæc eadem dicta ſint, illis tantùm, quæ ad vterum attinent, adijciantur.

4 *Hominis Anima ſemper producitur vſque ad mortem, ſin autẽ igneſcat, ſimul cũ morbo Anima etiam corpus depaſcitur.*

E Mirabilis hic ſermo magnopere animam delectat. Nam de anima differit, de anima inquam non incorporali, non ingenita, ſed vt medicum decet, Animam vocat vitalem potentiam. Nempe ſi de Na-

tura diſputans eam mortalem affirmare non eſt auſus, quanto minus, ſi de immortali ſermonē faceret? Sed ſpiritū dicit, vitalē facultatem. Hæc igitur ſemper producitur, ſed nonnunquam producitur, vel generatur, nonnunquam verò augetur, producitur quidem ipſa vſque ad mortem. At ſi quando morbus ingruat, ſimul igneſcit cum corpore. Atque ita fit mors animæ, quæ depaſcitur: *depaſcitur* autem dicit, non, *nutritur*: Quemadmodum & pabulum eſt nutrimētur, ſed quæ minuitur, exeditur, & perditur: Verùm vnum tantùm eſt dubitatione dignum, Quare dixit, *Igneſcat*, Non ne etiam refrigeratus ſpiritus mortem infert? Reſpondemus, quod nouit Hippocrates, quod eſt amicum & familiare, id maximè infeſtare vnde morbi à ſanguine orti atroces ſunt & periculoſi, propterea cū noſtra corpora calore delectentur, ab eo magnopere læduntur, à frigore autem difficulter. Quapropter, ſpiritum excalfactum eſſe dixit Hippocrates, quippe cum humana corpora maxima ex parte febre intereant. A B

5 *Morbi ſimul nutriti in ſenecta & per maturationem, & per ſolutionem, & per rarefactionem finiuntur.*

Præterquam quod obſcurus, forſan etiam falſus eſt hic ſermo: ſiquidem his tantùm, quę ad enarrationem, aut ad reminiſcentiam ab ipſo ſcripta ſunt: nos fidem adhibere oportet. Itaque cum ab ipſo alibi ſcriptū ſit, *Raucitates, & Grauedines in longè ſenioribus non maturantur*, hoc autem loco dicit, ſimul nutritos morbos in ſenecta per maturationem finiri. Sed qui nam ſunt iſti? illi videlicet, qui ab Aurigine, aut eriſipelate generantur. Hos curare ſi non potueris: ęgrè ferre nolito. Nam ſenectute adueniente ab ætate oriens pituita, Bilē eluens ipſam educit & hoc reſolutionē appellauit: aut cum bile miſta bonam temperiem facit, & hanc maturationem vocauit. Vltimū verò ſolùm non eſt dignum Hippocrate, cum dixit, *per rarefactionem* Nā quomodo in ſenectute raritas, in qua refrigeratio ineſt, & ſiccitas? An dicendum eſt, vim contentricem labefactatam non amplius mēbra conſtringere, ſed ea laxa dimittere, quocirca in ſenibus non prę virium robore, immo præ imbecillitate ſudor emanat. Et hoc rarum vocauit Hippocrates. C D

6 *Medicatio Antinoo contrariū meditans, nō conſentire affectui. Frigidū & auxiliatur & corrūpit quacunque à calido.*

Præſens oratio ad curationem facit, oſtendens contraria contrariorū eſſe remedia. Quoniā paulo antè cuidam Antinoo vocato ſanatio fuit, quod affectui aduerſatus fuit, atque ideo facillimè curatus eſt. contraria nanq; contrariorum medicamina ſunt. propterea Frigidum & interficit, & opem affert: quemadmodū pariter & calidum. Frigidū namque calido morbo appoſitum morbo quidē opitulatur, E

corpus

A corpus verò interficit. Eadem de calore dicenda ſunt. Hæc ſanè eſt huius orationis ſententia. Verùm oratio iſta ſpeciem habet ſolœciſmi, *Medicatio Antinoo.* Ipſam verò ita explicare conuenit, Qui rem aliquã enarrant, propter multas eius cõditiones plerunque nihil aliud ſcribunt præter ipſum laborantem, aut rei principium, aut ſimpliciter aliquid, quod reliqua in memoriam reuocat, cuius ſignificatum poſterius inuenitur. Et res tota exponitur. Sic etiã fecit Hippocrates, ſignum enim ipſius ſcripſit hoc, *Medicatio Antinoo* per quod volo ſignificare, quomodo Antinoũ curaui, & ſcribere nõ præueni, perinde ac prædixerit, per contraria curaui. Quocirca
B ſubiungit, *oportet igitur non conſentire affectui.*

7 Excandeſcentia attrahit & cor & pulmonem in ſeipſa: & in caput & calida & humidum: Lætitia autem relaxat cor.

Ad naturæ dignitatem adminiſtrationemque declarandas multa verba fecit Hippocrates. Atque iterum pręſens oratio ad medẽdi rationem pertinet. Sed videtur eſſe ridiculus. hanc enim ſententiam præſefert, quòd videlicet, excandeſcentia cor & pulmonem in caput rapiat, quod vtiq; deriſione dignum eſt. Sed de excandeſcentiæ notitia diſſerere vult. Eſt autem excandeſcẽtia vehemens, & fera ira
C cundia. Explicare igitur debemus, quæ nam ſint ſigna excandeſcentiam factam eſſe indicantia. Verùm iſtorum ſignorum quædã omnino ſub ſenſum cadunt, quædam arte ſola comprehenduntur, Senſui euidentia hæc ſunt, Rubor in facie, calor in capite, tumor in collo. Hæc verò omnia iram conſequuntur, quæ nihil eſt aliud quam feruor ſanguinis in corde. Hic verò ſãguis, cum ſit calidus & humidus, ſurſum vapores emittit, & eorum omnium iam dictorum opifex eſt. Alia verò ab arte ſola percipiuntur, vt Arteriarum motus, quem pulſum vocamus, maior, reſpiratio crebrior, cordis motus velocior, & rubor per totũ diffuſus: ſed in pectore maximè, cum ibi ſit mali
D cauſa: & in capite, quod eò vapor aſcendit. Et hæc quidẽ excandeſcẽtiã indicant. Lętitia verò cor deligatũ relaxat, & omnia dicta ſymptomat; delet. Vnũ modo animaduertere oportet, Hippocratẽ ſcilicet, nõ rectè lætitiam excandeſcentiæ poſtpoſuiſſe. Nã Lætitiæ Triſtitia opponitur, Eſt enim Lætitia in tẽpore animus elatus pro patria, aut prò cognatis, Triſtitia igitur erit, animi appetitũ in tempore non excitari. At excandeſcentia eſt Animus vltra terminos elatus, ac de negocio ad rem non faciente, hoc autẽ modo non opponitur Triſtitia.

8 Labor Articulis, & carnibus cibus, ſomnus viſceribus.

De alio ſermone in præſentia diſputat, ac ſtatim Laboris mentio-
E nẽ facit Laboris autem nomen apud Hippocratem multa ſignificat, laborẽ, dolorẽ, vt in illo aphoriſmo: *Duobus laboribus vnà ſientibus:* & vt in eo, *in quo morbo ſomnus laborem præſtat*. Et exercitationem, vt

quando dixit, *ex labore*, & difficiles morbos, quemadmodum cum di- A
xit, *Vbi labor peractus eſt*, Hoc loco pro exercitatione accipitur, & in-
quit: Quoniam muſculi ad motum ciendum facti ſunt, ideò exerci-
tatio ipſis cibus eſt, id eſt, alimentum & vtilitas eſt. quoniam motus
roborat. Deſidia tabefacit. Pulchra quidem hæc eſt, ſed affectata
interpretatio. neque enim auſus eſſet Hippocrates vtilitatẽ cibum
appellare. Verùm neque hanc orationem ita explanare conuenit,
quod videlicet cuique membro actio ſua vtilis ſit, ſiquidem muſcu-
lis exercitatio prodeſt, quoniam tunc cõcoctione facta nutriuntur,
ſomnus verò non ſemper iuuat. Quippe qui bilioſo corpori, aut ex
crementis referto nullam præbet vtilitatem, ſed quando cibus ium- B
ptus eſt. vt calore eius concoctioni vacante, viſcera nutriantur. Quo
circa ſermonem hunc ſic intelligere oportet. Laborem muſculis,
& carnib. eſſe vtilem, viſceribus aũt ſomnum, vbi cibus datus fuerit.

9. *Animæ deambulatio, cogitatio hominibus.*

Omiſsis ad medendum pertinentibus, iterum ad animam ſe tranſ-
fert Hippocrates, animam inquam, non, quam ſuprà diximus, hoc
eſt, calorem naturalem, ſed animam verè materia vacantem, atque
immortalem. Dupliciter autem ſermonem præſentem interpre-
tari poſſumus: aut enim legimus, id eſt περίπατος Deambulatio, aut C
περὶ παντὸς id eſt, ſuper omnia, vel de omnibus, hoc modo in-
telligimus, quod cogitatio ſit hominibus, vt rebus omnibus
anteponant animam. nihil enim pluris, quàm hanc æſtimare ho-
mo debet. Si legimus, Deambulatio, talis erat ſenſus Hippocra-
tis, Quemadmodum corpus exercetur, ſic & anima exerceri debet,
pluribus autem modis exercetur anima: ſed vna exercitationis ſpe-
cies eſt Deambulatio. Multiplex exercitium eſt cogitatio. cogita-
tio inquam, non vt de quæſtu acquirendo, aut de muliere cogitet,
ſed vt veritatis notitiam exquirat, & diſtinctionem veri à falſo. Hæc
enim ſunt exercitamenta. Et maximè rationalis animæ cogitatio D
eſt. Inde factum eſt, vt Socratis & Platonis Domicilium φροντιστήριον
id eſt cogitatorium diceretur. non quia ſimpliciter cogitarent, ſed
quia veritatem cogitando inueſtigabant. neque temerè adiecit:
hominibus, ſed propterea quod nouit hominem per hoc iudicari, quod
ſcilicet parte animæ iracunda obediat, rationali verò dominetur.
Hæc ſanè ad philoſophos pertinentia dicta ſunt. Verùm & ad no-
ſtram medendi facultatem ſermonem hunc deflectere poſſumus.
Nempe ſi tu ad ægrotum ingreſſus eum in ſoporem intempeſtiuè
delabi, & obdormiſcentem offenderis, ſcito ingens malum impen-
dere. Materia nanque in cerebro redundans inexcitabilem ſo- E
mnum parturit, & apoplexiam futuram minatur. Quocirca tu de-
bes eum ad cogitandum excitare, & ad iram prouocare, vt per eam

calor.

A calor efferueſcens humorem extenuet, atque diſcutiat. Atque ita ad medicos pariter, & ad philoſophos ſermo iſte referendus eſt.

10. In vulneribus ſanguis concurrit. Subueniendum, vt vacuum impleatur.

Huiuſmodi oratio curatrix eſt, cum de vulnere loquatur. Vulnus autem appellat Hippocrates continuitatis ſolutionem. aut quam cō tuſionem vocamus. Contuſio verò eſt, cum interius à vaſculis fractis ſanguis in cutim effuſus eſt, ipſa verò cutis integra & indiuiſa remanſit. Verùm in continui ſolutione non ſolùm ſanguis in venis affecti mēbri cōtentus, ſed etiam ex omni corpore exhauritur. Nam
B vaſa inter ſe communē adapertionem habere Anatome demonſtrauit. atque hoc modo totum corpus inanitur. Aut non apertionis ratione, ſed quoniam illò, tanquam ad partem imbecillam illapſa materia euacuata eſt, atque ita inane corpus euaſit. Quapropter vacuum replere debemus, ipſum corpus explentes, ac nutrientes, & patefacta vaſcula occludentes. Et de ſoluta continuitate hactenus. De contuſione verò hæc præcipienda ſunt, vbi facta eſt contuſio aſtringentia & repellentia ſuperdato ac omni corpori calida, quæ à loco læſo ſanguinem abſtrahere valeant, imponito.

C *11. Si doleat Auris lana digito circundata vnguen calidum infundito. Deinde lanā interius in volā inijciēs Auri ſubijcito, vt ipſi aliquid effluere videatur, poſtea in ignem proijcito dolo.*

Per hæc verba demonſtrat Hippocrates ſe nihil, quicquid occurrat, negligere. Nam de Aure vult ſermonē facere, quæ viſu res exigua apparet, poteſtate autē magna eſt. quippe quæ membrum neruoſum & exquiſito ſenſu præditum eſt: cerebro vicinum, eiusque craſſum recrementum euacuans. Aurem multa mala infeſtant, maximè intēperies, actiuæ præcipuè. Quapropter in eam auxilia ex oleo anethi
D no caſtorioque, & cæteris calefacientibus, ſi frigida intemperies erit, infundenda ſunt, ſi calida, remedia ex Roſeo. Nonnunquam verò & adipem Anſerinum & Taurinum liquantes inſtillabimus. Igitur, inquit Hippocrates, ſi dolere auris inceperit, ipſam inunctione perfundito, quæ non vi, ſed tactu calida eſto. Auris enim cum neruea ſit ne refrigeratione lædatur, verendum eſt. Inde Lanam manu capiēs, & Auri ſubijciens, quod ex ea manabit, excipito, & ad carbones ardentes deferto: quo videlicet id, quod ab aure defluxit, in ignem cadat. Hæc ſanè perſpicua ſunt. at reſtat ne aliud declarandum? id ſcil: *Fraudem facito.* Quæ verba nonnulli ridiculè admodum interpretan
E tur. Dicunt enim, tum debes ægrotum fallere. præſertim ſi ob Auaritiam eum medico præmiū ſoluere pigeat. Nam ipſi laboranti dicere debes, grauem ac periculoſum affectum eſſe in aure, ac propterea

magnam curā, & diligentiam eſſe adhibendam. ne malū redeat, & ce A
rebrū inuadat. profectò interpretes iſti deridendi ſunt, vtpote nihil Hippocratis grauitate dignū enunciantes. Videmus enim quæſtus cauſa artem facientes ſcientiam ſuam in ſeruitutem redigere. Alij verò probabilius ita declarant, plerunque aliquod exiguum vlcus inerit, ac niſi victu bonū habitum reddente vtetur, periculum ſubire cogetur. Si verū igitur laboranti dixeris, auris vlcus deſpiciens pręter id, quod eſſet conueniens, delinquet. Tunc vtiq; ipſum fallere debes inquiens: Magno ac fero vlcere laboras, & niſi probā victus rationē ſeruaueris, in vitæ periculum incides. Quapropter & in methodo curandi, quandoq; in laxi inteſtini morbo à pituita exorto recta curati B
one vti nequiuimus: quę per contraria erat adhibenda, per caſtoriū ſcil: aut rutaceum oleum: dolor enim magis irritabatur. ideo, quoniam eius ſæuitia vehementer vrgebat, mitigatione vti coacti fuimus, hoc eſt, per opium ſenſum hebetantes, ac ſtupefacientes. atque hoc pacto affectum decipientes. Idem in præſentia aſſerimus, eadem in auris curatione facito. quod ſi præſtare non poſsis, ſed materia & dolor premat, tū ſtuporē inducito: & ſic nō ægrū, ſed dolorē decipito.

12. *Lingua lotium ſignificat. Lingua virides biloſæ. Biloſū autem à pingui. Rubra verè à ſanguine: Nigra à nigra bile: A* C
ridæ à fuliginoſa exuſtione: & ab vterino membro. Albida verò à pituita.

Signa quædam nos docere vult Hippocrates, & aiunt quidā, quòd vt quę ſunt in corpore vrina ſignificat, perinde & lingua. Nonne in flagrantib. febrib. eam nigreſcere cernimus? Verùm autē dixit Galenus à multis humores ὀρὸν id eſt, ſerum appellari. & adiecta litera, οὖρον id eſt vrinā. Igitur inquit Hippocrates, Linguæ colorē, qualis nam ſit humor in corpore, indicare poſſe. Nam ſi alba eſt, à pituita id fit: ſi rubra, à ſanguine: ſi atra, ab atro humore. aut à flaua bile per combuſtionem in atram verſa: ſi viridis, à bile. Conſueuit autem Hip D
pocrates & pallidam, & flauam bilem appellare, inter ipſas tamen intereſt. plus enim humoris flauum habet, quàm pallidum. Et hi quidē bilis colores ſunt naturales: Vitellinus autem, ac æruginoſus pręter naturam. Deinde veluti dubitanti, vnde omnino bilis ortū habeat: reſpondet, ex pinguib. Pinguia vocat aūt, quę ſunt dulcia. Hæc ſunt generalia de bile dicta. Reſtat dicendum, Linguam interdum pumicis ſimilem euadere, quod à fuligine proficiſcitur. Quemadmodum & in febre lingua exaſperatur. Itaque ne mireris, ſi humorum in ore ventriculi poſitorū colores in lingua quoque perſpicui ſunt. Quemadmodū & in vtero redūdantes ſuccos tibi lingua prodere po E
teſt. Quippe quæ corio tecta non eſt, & inſtar ſpongiæ fiſtuloſa ac facile aſcendentes exhalationes ſuſcipiens.

13. *Vrina*

A *13. Vrina cibo & potui concolor: atque talis, vt conſueuit, vbi humiditas, colliquatio.*

De colore nunc ſermo habetur, quũ obſcurus eſt, n   huc afferan-
tur, quæ de iudicatione traduntur. In eo enim tractatu, vrinã varijs
coloribus tingi, & nonnunquam ab his, quæ ore ſumuntur, infici di-
ctum eſt. Siquidem nigrum vinum quandoque propinatur. quo ne-
que in ſtomacho, neque in Iecore confecto, Renes attrahunt, & atrã
vrinam excernunt. Interdũ verò non ratione potus, ſed ob internos
humores. propterea in febribus vrinam tanquam humorum purga-
B mentum contemplamur. Et alba pituitę nota eſſe dicitur, flaua bilis.
At nonnunquam vrinæ color à corporis eliquatione mutatur. Nam
perſæpe carnes cũ vrina miſtæ eijciuntur. Quæ ſi pulticulę ſimilis ſit
à renib. hoc vitiũ eſt. ſi folioſa, ab vrinaculis: ſi furfuracea, à veſica. Hęc
igitur innuit Hippocrates. Et per Hyperbaton totũ hunc ſermonem
legere cõuenit: videlicet, vrina euacuatur, cõcolor aut eliquationi cor
poris aut humidę potioni, aut iis, qui intus ſunt, quaſi dicat humorib.

14. Lingua extenſionibus concolor. Quocirca ex iſtis ſuccos cognoſcimus. ſi ſalſa carnes guſtanti redundantiæ ſignum eſt.

In medio illud interiectum eſt. quod reliquum erat, ſupra dictis
C adijciatur. Nempe quod Linguæ colores multa ſignificant. Extenſio
nem autem dicit, cum aliquid per vomitum, aut per tuſſim reiectum
eſt. cumque per os extruderetur, omnino aliquid Linguæ adhæſit,
eamque colore expulſæ materiæ ſimilem effecit, id ſcilicet, quod in
Lingua remanſit. Et hæc quidem de Linguæ coloribus hactenus. Prę
terea & guſtabiles qualitates explorat. quippe cum guſtatorium in-
ſtrumentum lingua ſit. Et quali humore totum corpus, tali & ipſa
lingua redundat. Sed tum magis qualitas humoris apparet, cum ipſe
in mandendo agitari cœperit. Atque hinc efficitur, vt morbo regio
D laborantes, mel ipſum quoque amarum eſſe opinentur. Atq; idcirco
hoc loco dicit: ſi quis carnes comedat, & ſalſas ipſas ſenſu percipi-
at, ſalſus humor in corpore abundat. Dixit Hppocrates, *Redundan-
tiæ*, vt humorem dominantem ſignificaret. *(cepaculum*

15. Si Mammarum papillæ, et rubrum viride ſit, ægrotat con

Sermo iſte, quoniam vterum appellat conceptaculum, ſuſpicionẽ
præbere videtur. Dicit autem, Quemadmodum lingua per ſuum
colorẽ corporis humores nobis oſtendit, ſic & Mãmarũ papillæ vte
ri affectus manifeſtant. quoniã hæc membra maxima inter ſe cogna
tione iunguntur. Quã ob rem Mãmæ rubicundæ ſanguinis: flauę, bi-
E lis abundantiam ſignificant. vtque rem in pauca conferam, vt ſe ha-
bet vterus, ita & Mammæ, ſed non, vt Mammæ, ſic & vterus. Verũ
id contingit, cum aliquo ſibi proprio malo ipſæ affectæ ſunt.

16 *Hominibus purgamentum aurium dulce quidem mortiferum, amarum autem minimè.* A

Et hæc oratio quiddam ſpuriũ ſapit. Neque enim prorſus vera eſt, ſed hoc pacto ipſam explanare oportet, videlicet quòd omnibus lethalibus notis vnà conſpicuis ipſa quoque aurium ſordes, ſimul cũ illis atteſtari aliquid poteſt: eſt enim craſſum cerebri excrementum. Quod ſi ante coctionem expulſum fuerit prauum ſignum eſt. Declarat enim cerebrum ſummopere frigefactum concoquere nequiuiſſe, id ſi dulce eſt à calore tale efficitur. Igitur ſi dulcis ſordes in aures eiecta ſit, cerebrum ad contrarium ſuæ naturæ affectum abiiſſe demõſtrat. quod vtique periculoſum eſt. At quidam hic controuerſiam mouent, ſi dulcis ſordes perniciem præfefert, cur non & amara? quæ profectò à calore potentiore gignitur? Reſpondent iſti, amaram ſordem, quia ſecundum naturam talis eſt, ideo non eſſe lethalem. Quatenus ergo ſecundum naturam ſe habet, mortifera non eſt, cùm in ſtatu naturali ſit. At cerebri amarum & calidum excrementum quo modo naturæ congruenter ſe habere poteſt? Ita & hanc obiectionẽ refellunt dicentes, hanc materiam ab intimis partibus non amaram extrudi, ſed dum per ſolidum & anguſtum auris membrum penetrat, eo loci inculcatam calefieri, putreſcere, & amariorem euadere. B C

17 *Solum vertere in quo, educatus eſt, in longis morbis conuenit.*

Perobſcura oratio eſt, niſi hoc pacto declaretur. Si quando longinquus morbus inuaſerit, vt pote Comitialis, aut Quartana, & venã ſecare ars præcipiat, & vena ſecta nihil profuit, reliquum eſt, vt medicus ſecum loquens dicat, multis remedijs vtendum eſt, hæc enim aſſiduitate proficient, quemadmodum (vt dici ſolet) gutta cauat lapidem, non vi, ſed ſæpe cadendo. Verùm in libro Aphoriſmorum dixit Hippocrates, omnia cum ratione facientem remedia mutare nõ decet, vtque ſimpliciter dicam, remedia non mutabimus, ſed circuitibus vtemur: circuitus autem vocant medici actiones, quæ ſæpe in orbem fiunt, ac repetuntur, à Græcis periodi nominatæ vt ſectio venæ, purgationes, localia quæ dicuntur auxilia. quæ iterum, atque iterum adhibentur. atque ideo circuitus, circuliue appellantur. cùm itaque ijs hoc pacto vſi fuimus, nihilque ſubſidij perceptum eſt. Tũ maiorem eſſe morbum, quàm remedia, & aerem inſpiratum affectũ roborare putandum eſt. Et tum quidem è regione in regionem abeundum eſt, & conſtitutio, & aer ſimul permutandus. Hoc eſt ergo, quod hic dicitur, quod ſcilicet, debes terram mutare, in qua educatus es, non in qua te mater peperit, Neque enim abſurdum eſt, ſi D E

quis

A quis Byzantij natus, & Alexandriæ nutritus huius aerem cauere, & aliò ſe recipere debeat. Alij verò ad altiorem ſenſum hunc ſermonē referunt: videlicet, ſi prædictis omnibus adhibitis morbus pulſus nō fuerit, ne amplius curationem tentes. ſed verendum erit, ne Deorū ira morbus iſtum inuaſerit, ac ſi ipſum ſanare conatus fueris, ne magis diuinum numen ad iram prouoces. Sed ipſum languentem ad delubra, & alia loca ſacra deducito, in quibus deos facilius placare, & eorum pacem impetrare poteris.

18 *Imbecilliora cibaria breuem vitam habent.*

B Multi hoc loco ſcribunt, σῖτα ideſt, cibaria. Dicunt enim eſſe cibos aliquos validos, aliquos imbecillos. Validos vocant. qui bene nutriunt, quales ſunt Gallorum teſtes: imbecillos parum nutrientes qualia ſunt olera, & legumina. Et inquit, cibos noſtrum corpus bene nutrientes plus temporis in corpore vitam habere, quoniam diutius in eo morantur: imbecillos autem, vt pote non nutrientes citò extrudi, & parum tēporis in nobis viuere. Rectè autē dixit Galenus, hanc eſſe ineptam, & malè affectatam narrationem, cum dicimus viuere, aut non viuere cibos: ſed ſcribere oportuiſſet, corpora. quippe cum inualida corpora breuem, robuſta diuturnam vitam degāt,
C quoniam vires validæ noxijs cauſis reſiſtunt. Et hæc vtique, quantū ad artem ſpectat, vera ſunt: Verùm ſupremam eſſe potentiam non ignoramus quæ ſæpius hæc artis medicæ documenta fruſtratur. Tempore namque peſtilentiæ Giganteæ molis corpora intereunt, infirma verò incolumia ſummi opificis numine ſeruantur.

19 *Cùm adſunt œdmata, venæ in auribus poſteriores incidendæ ſunt.*

Tota iſta locutio falſa eſt. Nam œdma eſt vitium quoddam circum Ilia, aut inflammatio, aut fluxionis affectus. Dicit igitur, in ta-
D li morbi ſi ponè aures venas ſecueris, opem feres. Sed quænam cognatio, quæſo, eſt ilium cum auribus? præſertim cum eius loci vaſcula gracilia ſint, & capillorum ſimilia? & nihil effatu dignū profundere valentia?

20 *Venus à pituita morbis remedio eſt.*

In hac ſectione Hippocrates à naturalibus præceptis exorſus & vſq; ad indicatoria progreſſus eſt, præſens igitur ſermo indicatiuus, aut potius curatiuus eſt. Siquidē luxurię, quę venus appellatur, mētionē facit, qua natura interdū vtitur, & ſi hoc Epicuro diſpliceat, nos tamen ea vtimur: quāuis ille ipſam repudiet, ſed nos admittentes,
E veritatē amplectimur. At ille, vt pote naturalis philoſophus, animam corporis ſordibus inquinari nolebat: Nos verò, vt medici, quoniā interdū corpori per venerea ſanitatem conciliauimus, ipſis vti nō re-

Kk

cuſamus. Porrò qualitatē, quā in corpora noſtra venereus coitus in A ducit, explorare debemus: Omnes planè ipſum exiccare vno ore fatentur. quippe quòd ſemen tunc effunditur, cuius effuſio ſiccitatem gignit. De altera verò oppoſitione: quidā ipſū calefacere, quidā refrigerare dixerunt. Dicentes autē ipſū calefacere has rationes adducunt: quia tū fit diffuſio, & tumor in facie, & ſæpe vaſculorū apertio: & hæc omnia calefactionē ſequuntur. Qui refrigerare ipſū aſſeuerant, aiunt, vnà cū ſemine vitalē ſpiritū euacuari: inde refrigeratio exoritur. At Galenus ſapiēter vtrūq; fieri dixit, calefacere quidē venerem ſecundum qualitatem, refrigerare autē ſubſtantiam. Itaque dicit Hippocrates, ſi multa pituita redundat in corpore, curatio ea per B venerē facienda eſt. Nā calefactio illa fundere, & expellere pituitā valet, phlegma vero, nō inflammationē, ſed humidū frigidūq; ſuccū appellat, ab hoc ergò morbos venereus actus ſedare poteſt. Verū id Hippocrates nō ſignificat, in morbis à pituita exortis venere eſſe vtendū. neq; enim in ipſa perturbatione, atq; diſcrimine concubitum eſſe adhibendū præcipit. Sed quoniā plerumq; benè valere corpus videtur, & pituita interius, veluti in theſauro collecta eſt, ac morbū excitandi periculum impendet, tum temporis futura mala prudenter effugiens, rem venereā imperauit. Sic enim maximè profutura eſt. C

21 *Eos qui calido ventriculo ſunt, validi potus & cibi perturbant.*

Perſpicua eſt hæc oratio: Nam de calido ſtomacho mentionem facit. atq;, vt dici ſolet, calidum vocat. Nā & ipſa qualitas, & corpus incaleſcens dicitur calidum, & hoc ſecundum qualitatem, aut ſecundum ſubſtantiam. Nunc verò de parte ſecundum qualitatem calefacta ſermonem facit. Nam ventrem cibi conceptaculum calidiorem ſupponit. Nempe huic ventri valida cibaria inimica ſunt. valida autem, graue olentia vocat. Sed quæ grauem habent odorem, eadem & calida ſunt. Igitur ſi calido ventri calida præbueris alimenta, ignem D igni adiunges. atq; inde labefactantur, & concidunt vires. Idcirco huiuſmodi cibos virium perturbatores nuncupauit. Nam ſi calidi cibi vim naturalem demolientes non coquuntur, reliquum eſt, vt corrupti ventrem perturbent, & alui fluorem moueant.

22 *Atra bilis ſimile Hæmorrhoides effundunt.*

Perobſcurus eſt hic ſermo. Id verò indicat, quòd Nigra bilis nonnunquā abundat. Nigrā verò bilē appellat, melancholicū ſuccū: hūc ſi extrudere nequiueris, Hęmorrhoidas prouoces. Siquidē per has craſſior, & magis melancholicus ſāguis euacuari ſolet. Itaq; locutio iſta defectiua, eſt, cū imminētes ab atra bile morbos proponere debe E at. Quocirca, ſi corpus ad ſimile, id eſt, ad naturalē, & tēperatā valetudinē reſtituere volueris, ipſi Hęmorrhoidas aperire ſtudeas, vtq; pau

cis

A cis abſolui,hoc dicit Hippocrates,corpora à Nigra bile ęgrotantia ad ſimile reuocans per Hæmorrhoidas ſanato.

23 *Increſcentes morbos Miſtio refrigerat. Refrigeratio,quæ in ventre inferiore ſunt, durat.*

Increſcẽtes morbos nominat Hippocrates comitialẽ, in pueris creſcentibus genitũ. Qui ſi in vigenti ætate ortus fuerit, tolli nõ poteſt ſi in puerili, profligabitur. Accedit enim integra ætas,& eius calor: qui frigidã pituitã diſſoluit. Ad hæc virili ætate iã abſoluta:& auctr, ce facultate exoleta,redundans pituita incipit excerni: & propter miſtionẽ frigidus ille humor extenuari, atq; diſſolui poteſt: atq; ita refrigeratur. Refrigerari autẽ dicit Hippocrates, ideſt, interire,atq; aboleri.Etenim cũ naturæ noſtrę calorẽ,& frigus, ſed magis frigus inſidiari noſſet Hippocrates,(ſiquidẽ natura noſtra bene calida eſt) propterea rei cuiuſq; interitũ refrigerationem appellat.Hoc loco igitur ita locutus eſt, videlicet, Miſtio pituitã refrigerat, nõ quòd ipſã frigidã reddat. ſic enim morbũ comitialẽ vehemẽtiorẽ faceret: Sed quoniã humorẽ diſſoluit, ac diſſipat.Quod reſtat deinceps obſcurũ eſt, cũ dicit, *Refrigeratio, quæ in ventre ſunt, durat.* id eſt reliquias duriores reddit. cùm ſuperficiem frigus denſet. Vnde dictum eſt ventres hyeme calidiores. Quippe calor interius concluſus ſordium cibi ſuccũ exhaurit, easq; magis duras efficit, aut alia eſt ratio:quoniã videlicet frigus in penitiores partes ingreſſum per reſpirationem & anum,inteſtina, ſed magis recti laceitum ferit, qui vi frigoris denſior euadens purgamentis euacuationis iter occludit. Ea intus retenta dureſcunt. aut etiam vt dici ſolet. Boreas aluum durat, vt pote qui frigore membra coarctans humorem exprimit . Ex quo magis alui recrementa præ ſiccitate dureſcunt.

24 *Veratrum epotum ſi celerius purgare vis,lauare, & cibũ ſumere oportet.*

D Perſpicuus eſt ſermo, pręceptum generale ad corpora purganda eſſe oportet. Facilitatem autem defluxus paramus,continentem locũ dilatantes, & rem contentam extenuantes,verùm ſi hoc in omni purgatorio,multo magis in veratro tanto malefico medicamine faciendũ eſt.At quomodo facilis fiet purgatio? partim per externa,partim per intra corpus aſſũpta.Horũ exemplũ ſunt eſcę, illorũ balnea. Hanc obſeruationẽ docens Hip.inquit *veratrum epotos.* Altera quoq; interpretatio inuenitur: quòd ſi quando veratrũ dare circiter meridiẽ cõtingat,ſed ante occaſũ circiter horã ſecundã aut tertiã,Balneo ipſũ vti iubebo:quemadmodũ & in his,quibus vena ſecanda eſt,fieri

E conſueuit.frequenter enim & ante ſanguinis miſſionẽ eos lotione perfundimus , quo materia liquata fundatur , & vaſcula ipſa dilatentur. perinde & in veratro exhibendo facere debemus. Nam

decem, aut quindecim diebus ante eius propinationem, oxymel,ac A
cibos attenuare valentes præbeamus. eo autem die, quo purgatorium daturi ſumus, eius corpus lauabimus, vt humorem modo diffundamus, ſi eum repente craſsiorem factum eſſe verebimur. Deinde ſi eo aſſumpto, & iam commoto euacuatoq; humore, ne veratrũ ad ſubſtantiam ventriculi ſe conuertat, ſuſpicemur, aut ab oris ventriculi exquiſitũ ſenſum ne conuulſionis ratione animi defectus impendeat, cibum dabimus prauitati medicaminis repugnare valentẽ. Sed neque verè & propriè cibum damus: ſed nomine tantùm, facultate verò medicinam: qualis eſt lactuca, aut ordei ſuccus, neq; hunc admodum copioſum, verentes, ne fortè medicamenti vim adeo labe- B
factemus, vt euacuatio nihil profutura ſit. Quocirca recentiores ſola mulſa vſi ſunt. Vtramque interpretationem Hippocratis verba ſuſcipiunt: cum dixit, epotum, pòſt aſſumptũ veratrum, dandum eſſe cibum. cum dixit, Lauare, & cibum ſumere, ante aſſumptionẽ muniendum eſſe corpus ſignificat. Et per hunc ſermonem qualitas, non multitudo indicatur. neque enim vberius alimentũ præbuiſſet.

25. *Sanguis per quietem magis intrò ſe recipit.*

Hæc ſententia ſuprà dicta eſt. Vigilantium ſcilicet extima eſſe calidiora, intima frigidiora. Quieſcentium contrà. ſiquidem in ſomno C
introrſum vergit ſanguis: ideo veſtibus, vt puta refrigerata ſuperficie, tegentibus egemus. Neque eſt dubitandum, quare ſuprà calorẽ inſitum, hic verò ſanguinem dixit. Nam qui vnum memorat alterius quoque mentionem facit.

26. *Rigor à ſuperiore ventre, Ignis autem ab inferiore magis.*

Hoc in primis ſcire oportet, hanc ſententiam plerunque eſſe veram vt iſta dictio, *Magis* teſtatur. Dicit Hippocrates Rigorem à ſupero ventre, Febrem ab infero initium ſumere. per ſuperum ventrem intelligit ſtomachum, per inferum inteſtina. non, vt quidam aſſerũt D
ſuperiorem ventrem eſſe Thoracem, inferiorem eſſe ventriculum: aut ſuperiorem quidem cerebrum, inferiorem verò Thoracem. ſed intellexit ſtomachum, & inteſtina. à ſtomacho enim incipit rigor. neque de hoc eſt dubitandum. Suprà dixit, Rigorem à lumbis incipere, nunc autem Rigorem à ſtomacho incipere aſſerit. Nam ſuperius anteriora poſterioribus ſubiecit, hoc loco autem poſteriora anterioribus & inquit, Nobis liquet, à ſtomacho, & inteſtinis rigorẽ ortum ſumere, ſed magis à ſtomacho: quoniam ſi ab inteſtinis rigor fiat, à frigore ipſum gigni clarum eſt, & hoc frigus à frigido membro vnà ſentiri. Sed ſtomachus, vtpote neruoſior, frigidior quoque E
eſt. Iccirco & rigorem ſentit, cum perfecto ſenſu eum natura præcipuè donauerit. At inteſtina purgamentorum ſunt receptacula: vnde

putredo

A putredo & calor fieri ſolet. Itaque ſi ciborum corruptio in proximo ventre, aut humorum in vicino membro facta ſit, ſtatim illa ſimul ſentiunt. Atque inde propterea, vt plurimum febris accenditur.

27. *Attractio, Pulmo, Aridus æſtus: Euacuatum ſicca ſomnus multus.*

Attractionis hoc loco meminit. Attractionem vocat reſpirationẽ, at ex ea maximè inſpirationẽ, quoniam per eam aer attrahitur. Dicit ergo Hippocrates, ſi cui repentè crebrior accidat reſpiratio, in partibus pectoris omnino calor deliteſcit: & exiccat. Volens autem pectoris partes indicare pulmonem nominat, neque temerè. Nam ſi
B Pulmo natura humidus ſiccitate affectus eſt: quid de alijs ſicciorib. particulis ſperare debemus? *exhauſtum extenuat ſomnus multus.* Exhauſtum vocat corpus admodum ſiccatum & inanitum. quod ſomnus vuidum reddere conſueuit. Atqui non ſomnus, ſed per ſomnum facta concoctio. & ſanguine veſcens quodque membrum irrigatur. Humectat autem nonnunquam, ſi poſt cibum adminiſtretur. quo videlicet calor alimenti confectioni incumbat. Quòd ſi in corpore inani, & exiccato ſomnum imperabimus, tum calor non in uento ſucco ad ipſam bonam humiditatem conſumendam vertitur, & exiccat. Atque ita ſomnus exiccare per accidens, præſertim ſi mul
C tus eſt, inuenitur. Nam ſi exterius corpus ſicceſ sit, nihilominus roſidum quendam vaporem intus retinet: quem longus ſomnus abſumit: multus verò bonam humidam ſubſtantiam depaſcitur.

28. *Frigidiſſimus cibus Lentes, Milium, cucurbita.*

Nulla interpretatione verba hæc indigent, id ſolum dicere opus eſt Hippocratem fortè hic fuiſſe negligentem, qui frigidiſſimum eſſe alimentũ Lẽtẽ dixerit. Nã ſatis erat ipſam dixiſſe frigidã. Quippe quę naturaliter contrarias habet qualitates, quemadmodũ & alia multa, ſecundũ diuerſas partes diuerſis tẽperaturis affectus. Quale eſt malũ
D medicũ, quod in extima parte calidi eſt temperamẽti: atq; ideo pars illa calidior eſt, frigidus verò eſt eius acidus ſuccus: Sic & Miliũ exiccat durum. humectat tenerum. Sic & Lens calefacit, & refrigerat. propterea ſupprimit aluum vt frigida: ſubducit, vt calida, ſed in cortice calorẽ, in ſubſtantia frigus habet.

29. *Vlcera egerminant, ſi quis non purgato corpore laboret.*

Aliam quandam ſententiã nũc exponit Hippocrates. ac, ne vnquã excrementoſum corpus exerceamus, nobis imperat. ne fortè ab illo motu extrorſum euocata materia ſolidam, & impenetrabilem cutem inueniat: atque ibi inhærens corrodensque eam exulcerat
E atque ita Hippocrates ab effectu efficiens declarauit. Neque enim vlcera, ſed materia vlcerum effectrix erumpit. Et ipſe vtique mitiſſimum vitium enunciauit, At tu longè maiora etiam adiungas, quod

videlicet non modo vlcera iſta exercitatio facit, verùm etiam ſtrangulatus & Anginas. A

30. *Mulier capra elaterio, aut cucumere ſyluatico veſcentes pueris purgatio.*

Quemadmodum à phyſicis ſermonibus in hoc ſecto exorſus eſt, ſic & in phyſicos deſinere vult Hippocrates. Et ipſum ita loqui putes Hactenus virorum & mulierum curam geſsimus, de pueris minimè qui neque laudare quicquam, neque condemnare ſciunt. At ipſos negligere inhumanum eſt. Quare & ipſorum curam geramus. Igitur acceſsimus aliquando ad puerum, qui lactens erat, & magna obſtructione tenebatur, eam per purgationem tollere cupiebamus. Sed eius ætas nos impediebat. Verùm curatio non erat ambigua. Nam mihi dubitationem Hippocrates ſuſtulit. Etenim matri purgatorium mihi notum exhibui. id fuit elaterium. Elaterium autem eſt ſuccus, aut lachryma cucumeris anguini. perſæpe autem mulier lactans aut propter aliquem affectum, aut quia non conſueuit, purgatorium ſumere nequit. Tunc ego capram adduco: eamque purgatorijs herbis, vt Pergami fieri ſolet, nutrio. Illic enim Aloem, ſcammoniamque depaſcentes capræ, lac vim purgandi habens generant. ergo purgatorias herbas capræ exhibeto. Qualis eſt agreſtis cucumis, & huius lac ſorbens infans purgabitur. Itaq; cũ res ita ſe habet, phyſicus hic ſermo eſt, quoniã alimentũ nõ ſolũ eſt ex his, quæ patiũtur ſed etiam ex his, quæ agunt, & nos alterant. Ecce enim herbæ lac mutauerunt: quemadmodum diuerſum ſolum fructuum vires permutat. vt in Perſide regione arbor perſea mortifera eſt, hic verò vbi ex hac humo prodiit, ad nutriendum idonea eſt. B C

31. *Calidiori quod comeſum eſt. refrigeratio intus, exterius labor. Sole, igne, veſte, æſtiuo tempore: contrario autem contraria.*

Calidam naturam nunc curare vult. Ipſam autem curat intra extraque refrigerans. Intra per cibos, extra verò non, vt quidam dicũt per ſolem, veſtem, ignem, & exercitium, vt indicet, quod per accidens fieri ſolet, videlicet, quomodo calor diffletur. Sed Galeno hęc interpretatio non placet. cum dicat, in calida natura Hippocrates exercitia non admiſit, ſed quieſcendum eſſe præcepit: verùm ait interius quidẽ refrigerato, exterius verò æſtiuo ſole, aut veſte, aut labore. quippe quę ventriculo calido laborẽ afferunt. frigidũ autẽ interius calefacito. exterius autẽ exercitatione, ęſtiuo ſole, ac veſtib. ſanato. D

32. *Cibaria quædã ſanè celeriter vincuntur, quædã verò tardè.*

Clarus eſt hic ſermo, neque propterea ipſum ſcripſit Hippocrates vt te doceret, cibos aliquos ſerò, aliquos citò ſuperari, (id enim omnibus in confeſſo erat) ſed vt ne, quæ in ſanis breui tempore conſu- E

ciebantur

A ciebantur, eadem & in ægris ſic confici putares. Verùm pro cuiuſque natura facultate tolerante, pro temporis, in quo datur occaſione, vnumquodque aut lentè aut celeriter ſuperatur & coquitur.

Quintæ ſectionis finis.

SECTIO SEXTA.

1. Carnes attractrices ex ventre, & extrinſecus, ſignificat
B *ſenſus, Quoniam expirabile, & inſpirabile.*

Secti ſexti enarrationem aggredientes iterum admonemus, Hippocratē ante omnia celebraſſe, corpora noſtra à natura adminiſtrari. Quippe quę ipſa corpora fabricauit, neq; lapicidā imitata fabricauit & deſeruit. Sed nos ſibi domiciliū cōdidit, quos inhabitans ipſorū curā gerit. curā, inquā, per naturales facultates gerit. Quas Eraſiſtratus negauit: poſuit Galenus: conceſsit Hippocrates. Hoc enim loco eui dēter attractricē cæteris naturalibus viribus præpoſitam extollit di-
C cens, *carnes attractiuæ* ſunt, id eſt, attractoriam vim habent, non quēadmodum Eraſiſtratus dicebat, quod videlicet per venas, tanquam per tubos in omne corpus ſanguis diſtribuitur: atque ita venis vt inanimis in quoddam veluti ſolium ſanguinem effundentibus membrum alitur. Hoc autem non vult Hippocrates, ſed attrahendi potentiam in carnibus eſſe aſſeuerat. Carnes autem vocat, non Lacertorum duntaxat ſubſtantiam, ſed omnem teneram in corpore materiam à cartilaginibus & oſsibus diſtinctam. omnis ergo caro trahit, & ex vicina cauitate trahit. *trahunt membra.* cumq; hoc aſsiduè fiat: appetitio in ſtomacho præuenit. At nouit Hippocra-
D tes adminiſtrationem naturalem, & neceſſariò factam. Etenim naturalis adminiſtratio ab exterioribus intrò vult alimentum attrahere: vt cum ſumitur in ſtomacho cibus, ibique in ſuccum verſus in iecur effunditur, & eo loco in ſanguinem mutatur. Natura igitur ab interioribus ad exteriora mittit alimentum. Sæpe verò aliquo caſu cibi penuria contrarium euenit, Et iecur alimoniam ſibi debitam è cute detrahit. Itaq; aut hoc dicit: quod ab inteſtinis attrahere naturæ aſcribit, ab extimis, caſui & neceſſitati, aut vtrumq; & ab intimis, & ab extimis ipſi naturę. Diximus quomodo carnes ab internis foras extrahunt Verùm & ſpiritus ab externis intrò fertur, vt in reſpirando
E contingit. Nam in reſpiratione ſpiritus introducitur. Dicit autem Galenus: non modò ſpiritum, ſed etiam humorem interdum ab externis ad interna traduci. Nonnunquam enim quiſpiam lon-

gum iter emenſus adeò exaruit, vt ingenti ſiti crucietur. quam A
celeriter in balneum deſcendẽs mitigauit,& extinxit. ex quo liquet cutim primò, inde & vicinas carnes maduiſſe, quo effecto per continuam ſucceſſionem humectatio ad appetitorios meatus peruenit, & ariditatem ſedauit. Dicit autem Hippocrates, adeò perſpicuè aliqua extrinſecùs ad interna ferri, vt neq; ratione id affirmare oporteat. cum inſpirabile, et expirabile animal ſit: qualẽ eſſe reſpirationẽ dicimus. Et per Inſpirationem attractricem vim extulit: per expirationem verò expultricem, porrò extremarum facultatum attrahentis, videlicet, & expellentis meminit Hippocrates, quo tu medias B
quoque, ideſt, contentricem, & alteratricem ſimul intelligas.

2 Calidior venula ſanguinis multitudine exuſtum procreat, illicoque ſecernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus verò ſanguis, Atra.

Quidam ſermonem hunc à proximè ſcripto diſiunxerunt, & inquiunt, in eo naturalia præcepta, in hoc indicatiua tradidiſſe Hippocratem: & ardentem febrem duplicem ſupponere, quemadmodum ipſe in poſteriore de victu acutorum libro declarauit. At Galenus eum cum ſuperiore coniungit, & inquit, Hippocratem, cum in ſpiratione vim expultricem ineſſe dixerit, quomodo prorſus fiat expira- C
tio, demonſtrare velle. Verùm prius nomina explicare debemus. Nempe hæc vox *calidius* duo ſignificat, aut ſanguine refertum, ſecũdum quod ſignificatum corde Iecur calidius dicimus, & quod paucum quidem ſanguinem, ſed purum habet, & hoc modo cor Iecore calidius affirmamus. in quo ſignificatu nũc accipitur. Venas autẽ appellat Hip. geminũ conceptaculorũ genus, & quod ex corde & quod è Iecore proficiſcitur. Hoc loco de Arterijs loquitur, quare, inquit Galenus, non exquiſitè Hippocrates loquutus eſt, multum ſanguinem in arterijs eſſe dicens. Explorat igitur Hippocrates, vnde oriatur efflatio, Dicitque in corde & arterijs ſanguinem, ſpiritumque cõ- D
tineri. Neq; enim Eraſiſtrato, ſanguinem arterias continere neganti, credendum eſt. Itaque cum multus in eis ſanguis ſit, & bilioſa ibidem recrementa generentur, à quibus excitatur, eaque extrudit expulſoria facultas. *euacuat autem illico.* neque hoc fruſtra adiecit Hippocrates. Quippe qui nouit expellendi potentiam aut quantitate, aut qualitate ſtimulari, ſed quantitatem, vt pote in humoribus poſitam ſegnius, qualitatem, quod tenuis ſit, celerius excludi. Ergo in arteria cum qualitas magis abundet, ideo confeſtim ſuperuacuum diſcutitur, atque hoc modo fit efflatio. Quare, vt oratio clarius elu- E
ceſcat, ita ipſam legere oportet, *calidior venula bilioſum producit multitudine ſanguinis. Et quibus quidem ineſt pingue, flauam bilem, quibus verò ſanguis*

A *guis Atram.* & hoc interponitur. Nam cùm dixiſſet,ob bilioſa purgamenta expirationem fieri, ſcire poſtulat animus, vnde bilis oriatur, aſſerit, ex ſanguine. Sed eius pinguis pars bilem , craſſa melancholicum ſuccum generat.

3 *Mentis,Memoriæ odoratus,& aliorum etiam Famis inſtrumentorum exercitatio, labores, lauacra, cibus, Potus ſomnus, venerea omnia moderata.*

Quoniam diuerſitatem habet hæc oratio, inprimis hoc dicere oportet quod in ea deficit A præpoſitio, ſic enim legendum,& intel-
B ligendum eſt: *à mente, à memoria, ab odoratu.* Nonnulli explanatores eam in tres partiti ſũt,vnam ſic facientes à mẽte, à memoria, ab odoratu, à fame,& ab alijs: alteram, Inſtrumentorum exercitatio, ideſt, inſtrumentorum cura per vſitatam exercitationem habeatur: tertiã, reliqua omnia verba. Alij in duas diſtinxerunt, in primam ſic dicentes, Mente,Memoria, odoratu,& alijs inſtrumentis,& Fame,&c. ſecundam, omnia quæ ſequuntur, incipientem ab ea voce,*Exercitatio* :quam veluti præſcriptionem eſſe voluerũt, & reliqua ei ſubintulerunt. Alij verò totum hunc ſermonem pro vno accipiunt. At
C Galenus de ſectionibus curioſus non eſt , ſed verborum ſententiã ſcrutatur, & inquit: *Quæ hoc loco dicuntur & phyſica & indicatiua eſſe poſſunt,* phyſica quomodo? vt cum vis eſſe medicus phyſicus,conſiderato eam particulam , *A mente* , vt ſcias eam inter ſenſus & famem mediam eſſe poſitam:& quo temperamento delectatur:& quod per eam ab animantibus rationis expertibus ſegregamur. Hæc enim cõmodum ab incommodo,& bonum à malo diſtinguit, vbi quæ ad mẽtem attinent,cognouiſti, memoriam accedito, ipſamque ſicciori temperatura gaudere percipito, & poſt mentem ſeu rationem eſſe locatam, quæ illi bene ſe habere viſa ſunt tamquam in theſauro cu-
D ſtodientem. Ad animales actiones demum peruenias, ex quibus ſenſus proficiſcuntur. Sed multi,ac inter ſe differentes ſenſus ſunt,& horum quidam ignobiles, quidam nobiliores : omnium verò medius & poſitu,& dignitate odoratus eſt. De ſenſibus quoque ſciendum eſt, viſui quidem ignem attribui. inde fit, vt colores apprehendat: Auditui aer, inde ſonos agnoſcit: Guſtatui aqua, propterea ſapores percipit: Tactui terra conceditur idcirco tactilium , & molliũ & durorum Iudex eſt. At quoniam quintum non datur elementum, quod olfactui miniſtrare debeat, quoddam aliud natura machinata eſt . Nempe Quemadmodum odoratus inter auditum & Guſtatum medius collocatur, medius autem inter aerem & aquam
E eſt vapor, hac de cauſa odoratus vapores internoſcit. Hæc vtique in facultatibus animalibus inueſtigato inde ad naturales te transferto. Sed ex naturalibus fames præcedit, ideo eius Hippocrates meminit,

atque illud animaduertito, famem eſſe quiddam ex inopia totius corporis, & conſenſu appetituque ſtomachi compoſitum. Ac ne in ſingulis breuiloquus Hippocrates immoretur, dixit, *& alijs.* quo tu & naturales, & vitales potentias, & quicquid à natura factũ eſt, diligenter explores. Poſtremo & reliqua naturalia ſcrutare, videlicet, inſtrumentorum exercitationes: vt membra quæque vſitatis muneribus exerceas, vt puta Lacertos motione, ventriculum cibi in chylum, quem vocant, mutatione, iecur ſanguinis creatione. Neque adeo ſis demens, vt ventriculum ſanguinem generare cupias. Hæc autem cuncta naturalia contempleris, nõ vt ea ſolum tibi cognita ſint, ſed vt eorum cognitorum valetudinem tueare. tueberis autem per moderatos labores, & venerem, & cætera enumerata. Atque ita quidem hic ſermo phyſicè interpretandus eſt. Quod ſi eum, vt indicatiuum accipias, hoc modo interpretabere, Ad ægrotum accedens, ſi eum probè ſanare velis, Dignotio antecedat neceſſe eſt, omnis verò dignotio à caſibus oritur: at caſus quiſque aut animalis eſt, aut vitalis, aut Naturalis. itaque caſus à mente proficiſcentes ſic conſiderato, ſi prius iſte taciturnus cum eſſet & modeſtus, nunc aliena & portentoſa loquitur, & in quemcunque excandeſcit, magnum malum indicat: ſiquidem inſania paratur, contra ſi in ſanitate audax erat, & garrulus, nunc ſilet, nunc ægrè ad iram incenditur, ingens malum portenditur. Nam capitis ſoporifera labes, aut veternus impendet. Etiã à memoria ſigna perpende, nũ præter cõueniens aliqua recordẽtur, aut nihil prorſus memoria teneant: hoc enim aliquem intus latentem prauum affectum omnino ſequitur: exquirito & à ſenſibus dignoſcendi cauſa ſymptomata. Quorum omnium ob antedictam cauſam exemplum eſt odoratus, vt puta ſi, bene olentia cum adſint, fœtorem ſentiant, aut ſi fœdè olentibus oblatis tanquam ſuauem odorem ſpirantia percipiant, vbi animalia cognouiſti, naturalia quoque ne ſpernito: Sed inter naturalia Fames antecedat. Explora igitur, num appetant nec ne: num appetant acida, an nidoroſa ſimpliciter, an omnia. Inſtrumentorum quoque officia conſiderato, id eſt, an inſtrumenta quæque munera ſua perfectè obeant. Reſtat vltimus ſermo magni æſtimandus, vult enim in corpore ſanitatem conſeruare: atque ita ſalutarium rerum ſpecies, & ordinem, & modum exponit. Species quidem docet, Labores, balnea, cibos, potus: ordinem, quia non temerè, neque ſtructuræ elegantiam reſpiciens, ſed rerum veritatem conſiderans, ea ſic diſpoſuit. Nam ſi valetudinem tueri volumus, labore vti debemus: laborem autem nunc exercitationem appellat: ipſa verò vtimur, vt innatum calorem ſuſcitemus, & ſuperuacuis excluſis facultates roboremus. Itaque exercitationibus vſi, & dicta bona conſecuti ſumus; Sed vnà

etiam

A etiam quædam detrimenta adiuncta ſunt. fortaſſis enim ob laſſitudinem articuli exaruerunt, exaſperatum eſt corpus, & inæqualis cutis euaſit. Hæc omnia balneum tollit. Vſi ſumus exercitio, & lauacro. ac multa commoda adepti ſumus: Verùm & corpus in balneo diſſolutum eſt, quocirca & cibis diſſipatum inſtaurantibus veſcendum eſt. Sed & cibos ſumpſimus. Num verò alimentum in ſtomacho, tanquam plumbum inhærere volumus? at quo pacto conficietur? Nam quemadmodum farina humori non permiſta ſubigi non poteſt, ita & alimentum ſine potione confici nequit. Humiditas enim alimenti vehiculum eſt, potionem igitur præbui-
B mus. verùm an hæc, quo ventriculum impleremus conceſſimus, an vt concocta per omne corpus diducerentur? ergo concoctione opus eſt. at cibaria non ipſamet ſeſe concoquunt, Sed ab alteratrice potentia pro inſtrumento caloris abundantiam habente concoquuntur: abundantia verò caloris in ſomno eſt. quam ob rem poſt cibum ſuccedit ſomnus, à quo facta eſt concoctio. At ſuperuacanea contracta ſunt, quocirca ad eorum expulſionem venerem vtemur. Animaduerte igitur inter ſalubria documenta, & venerem numerari: & Hippocratis artem ſpeculare, qui venerea neque cibis præmiſit, neque ſtatim à cibis poſuit: non ante cibos, ne
C bile incenſo, & feruenti corpori hanc concuſſionem, & ebullitionē adiungeret: neque ſtatim ab epulis, ne crudum alimentum è ſtomacho detractum multas calamitates inferat. Quemadmodum in arte amatoria Eraſiſtratus continuò à cœna vſus concubitu morbo attonito correptus eſt. Sed poſt concoctionem venerem imperauit, per quam redundantia euacuari deberent. Hæc de ſpecie, ac de ordine ſatis. de modo hæc verba ſubiecit, *Omnia moderata*. Atque ita ſalubria decreta percepimus. Et hinc apparent ea, ex quibus Hippocratem laudemus, Galenum verò damnemus. Ecce
D enim Hippocrates verbis pauciſſimis omnia ſalubria nobis expoſuit. Quorſum igitur Galenus tot verſus de tutanda ſanitate conſcripſit? Nam quemadmodum Hippocrates ſex quaſdam res edocuit, videlicet, labores, Lotiones, cibos, potiones, ſomnos, venerem: Sic Galenus ſex volumina de conſeruanda valetudine compoſuit. Verùm nos ita Galeni patrocinium ſumamus, dicentes Hippocratem ſemina ieciſſe, Galenum verò excoluiſſe. Etenim ſatis non eſt ab Hippocrate audiuiſſe, *omnia ſint moderata*. Nam aliud alij eſt moderatum: Deinde ſolius exercitationis mentionem fecit Hippocrates. Sed partitionem Galenus adiecit. Siquidem exercitiorum aliqua totum corpus, aliqua eius partem ex-
E excent. Præterea quam diu exercendum, quo in loco, & quando deſcripſit. Variauit quoque balneorum diuiſionem, num ſcilicet ex ſulphureis aquis, an ex dulcibus, an ex bituminoſis adminiſtran

da ſint: atque ita inuenimus ex qualibus. & vbi prima pars balnei, A
vbi ſecunda, vbi tertia, vbi quarta. Item quo pacto fiat, prout ſunt ea, quæ in ipſo permiſcentur. pariter & de cibis dicendum eſt. ipſorum enim quædam facilè, quædam difficulter concoquuntur. quædam celeriter, quædam lentè ſuperantur. Itidem, & de potionibus diſſeramus. Nam modò lac, modò vinum, modò aqua bibitur. Somnus quoque variat, modò in frigido loco, modò in calido, modò diu, modò breui dormiendum eſt. De venereis eadem ratio habenda eſt, quoties videlicet, & quando ijs vtendum. Nam pituitoſæ temperaturæ, non bilioſæ conducunt. Luxuria namque morbis à pituita naſcentibus prodeſt. Quapropter veluti ſemina ſparſit Hippocrates, B
Galenus autem vberius excoluit, & latius explanauit.

4. *Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit.*

Si rectè memoria tenetis, varijs modis admonens nos Hippocrates nos curandi methodum docet. Itaque cum ſuprà calidam intemperiem per refrigerantia communiter curauiſſet, deinde hoc loco contrariæ intemperiei frigidæ, ſcilicet curationem vult tradere. Dicitque hanc per frigida remoueri. Quidam Explanatores hìc Hippocratem non intelligentes dicunt, ſi calida intemperies per frigida tollitur, quomodo frigida à frigidis quoque deleri poterit? C
At hi iure ſunt deridendi: nam duas eſſe curationis ſpecies ignorant, alteram, quæ primò & per ſe fit, vt cum contraria contrarijs tolluntur. alteram ſecundariò, & per accidens, cum ſimilia per ſimilia deſtruuntur. quemadmodum in ſtupore dentium portulacam adhibemus. in conuulſione, quam Tetanum Græci vocant, frigidam aquam inſpergimus. De quo loquutus eſt Hippocrates quinto libro Aphoriſmorum 21. Accidit in Tetano, ſine vlcere, in iuuene bene carnoſo, æſtate media, vt frigidæ multæ aquæ conſperſio caloris repreſsionem faciat. calor autem hæc omnia profligat. Ve- D
rùm animaduerſione opus eſt, non cuilibet frigidæ intemperiei, frigida eſſe adhibenda remedia, ne fortè interius penetrantia naturalē calorem extinguant. Sed cum aliquem frigori obſiſtere valentem noueris, ſicut Hippocrates de iuuene corpulento dixit, nec non & tu ægrum contemplare, num ſit lacertoſus, num validas vires habeat. Et tum frigida applices. Quòd autem reſiſtentia opus ſit, vt partes intimæ pingueſcant, ex auibus rapacibus conſtat. quoniam in his ſuperficies à penitioribus non longè diſtat, propterea æſtiuo tempore feræ ſunt, neque facilè capiuntur: Hyeme verò quoniam frigus ad intima peruadit, & eas emaciat, ideoque cum emacruerint, E
facilè ad manus noſtras perueniunt. Et hæc fuit Hippocratis ſententia. *per calidus erit,* hunc locum declarans Galenus dixit, præpoſitionem

A onem *per* non rectè appoſitam eſſe voci percalidus. neque enim vſque eò calefaciendum eſt, vt ad contrariam permutemus qualitatem, & denuò refrigerare cogamur, atque iterum calefacere: & ſic telam Penelopes texere videamur.

5. In doloribus proximum ventrem purgare oportet, & ſanguinis ventrem reſcindere. Vſtio, ſectio, calefactio, refrigeratio, ſternutatio, & ſtirpiũ humores in quibus vim habent, & cyceõ. Maleficorum lac, allium, vinum feruefactum, Acetum, Sal.

Poſt tam longã ſpeculationem in alterum pelagus ingredior qua B re magna eſt opus animi alacritate. præſentis autem ſermonis propoſitum eſt, differentes doloris ſpecies ſanare. ipſius autem ſententiam aſſequi non poterimus, niſi prius quid ſit dolor, vnde gignatur, & quot ipſius doloris ſint ſpeciatim differentiæ cognouerimus. à primo igitur ordiamur. Dolor eſt triſtis ſenſualis cognitio. & in eo prorſus hæc vna eſſe oportet, & quod natura ſentire aptum eſt, & acerba ſenſio. quòd ſi res ita ſe habet, iam inuenimus, in quo ſit dolor, videlicet non in ſenſus expertibus, ſed in membris ſentientibus. Verùm à quo fiat exploremus. Atqui perfectè explorabi- C mus, ſi multas doloris cauſas inuenerimus. atque ſic eas ſub vnum quodpiam genus redigamus. Gladius igitur vulnere dolorem facit, lapis contuſione, vipera mordens eroſione, ignis diſtractione, frigus concretione, & alia infinita, quæ extrinſecùs obuia fiunt. Intrinſecùs quoque humor multus, aut mordax, aut ſpiritus diſtrahentes, aut frigus, aut calor dolorem inferunt. At fortè ſingula numero comprehendi non poſſunt. Sed multorum genus ad vnam redigẽs naturam perſequar. Itaque ſic agendum eſt, omnis dolor aut ab inteſtinis, aut ab externis exoritur. Aut ſic, Dolor quiſque aut à ſubitanea vehementique mutatione, aut ab per qualitatem ſacta al- D teratione proficiſcitur. quòd ſi velis & hæc in vnum adducam. omnis enim dolor per ſolutionem continuitatis efficitur. Solutionẽ autem continuitatis appello non modò communem morbum, ſed etiam ſimilaris, & inſtrumentariæ partis. omnia nanque bonæ membri temperaturæ continuitatem diſſoluunt. Atque ſermo iſte admodum conueniens & probabilis eſt. Quippe ſi doloris cauſas nouimus, & auxiliorum notitiam tenemus. Nam ſi ex repentina vehementique mutatione dolor excitatur, talis autem mutatio non niſi à calore, & frigore efficacibus qualitatibus fieri non poteſt. Siccitas enim, & humiditas. vtpote materiales, temporis E ſpatium ad agendum requirunt. itaque doloris differentiæ à calore, & frigore proueniunt. Verùm poſteaquam hæc à nobis præmiſſa fuere, nunc ad ſententiam ſermonis enucleandam accedamus.

De dolorib. quæcunque hactenus à nobis dicta ſunt, cum ratione & ſpeculando dicta ſunt: ſed hoc loco Hippocrates dolorũ ſanationẽ tradit. Sed iam plures eſſe dolores iuxta effectrices cauſas edocti ſumus. propterea in numero plurium enunciauit. & quod dixit, locum habet tituli, & inſcriptionis, *Dolorum*, hoc eſt, *de doloribus*. propterea, cum dolorem ſanare volueris, illius Hippocraticæ regulæ memor eſto, te prius oportere communem cuiuſque corporis curam habere, etſi humoris qualitate vexatur, purgato: ſi copia, venam ſecato, quin etiam Hippocrates locum, per quem purgare debes, tibi oſtendit. dicit enim, *per proximum ventrem*, omnem cauitatem ventrem appellans, proximumque te iubet inanire. Quemadmodum in libro de victu acutorum, lateris morbo laboranti ob membri affinitatem, axillarem venam diſſecuit: Licet autem ſermonem hunc & latius intelligere, vt videlicet per palatum & nares cerebrũ emundes, pectus autem, cum tuſsi per guttur euacues: atque ita toti ſtudium adhibitum eſt. Mox reſtat occaſio ſubſidiorum, quæ topica à Græcis vocantur, à latinis localia nominare liceat, dicendorum. Verùm & hic Hippocratis præceptum obſeruetur, dicens magna repente mutatione vtendum non eſſe, ſed naturam paulatim aſſuefacere à leuibus auxilijs efficacia tolerare. Vſus eſt igitur debilioribus, & nihil profuit, quod remanet agendum, Hippocrates ad potentiora ſe confert, aut calida aut frigida. prout rem poſtulare conijcimus. admouebimus & inuſtorũ. quòd ſi non profecerit, neque manus operam negligemus. Nam fortaſſe natura, quæ humorem diſcutere non potuit, alteram viam ingreſſa in pus eum permutauit, ac ſectione illud extrahente opus erit. Hæc omnia facta ſunt: Fomentum quoque interdum adhibemus. Quemadmodum & in libro Aphoriſmorum per ſectionem venæ Mori potionem, purgationem, Balneũ, fomentum, oculorum inflammationem curauit. quocirca & fomentum admouebimus. Si totum corpus calefactionis indigebit, in balneum ducatur. Si membrum ægrotum, fomento vtendum. Fomentum verò per ſpongias, per teſtacea, & per ænea inſtrumenta fieri ſolet. propterea & Hippocrates communiori fomenti nomine vſus fuit. Hæc vtique omnia vt in frigida & violenta cauſa per calorem tollenda dicta ſunt. At ſi calor adſit, refrigerandum eſt. opportuno quoque tempore ſternutationes moueto. id autem erit, cum ſpiritus & humor in cerebro redundabit, vbi difficilis oculi inflammatio non aderit, nec aliqua in pectore mala affectio. neque fœtus in vtero: ne forte ex concuſsione multa grauia detrimenta conſequantur. His omnibus adminiſtratis ſi nihil ex ſententia ceſſit nobis & partẽ nobis, & partem artis de plantis agentem adire neceſſe eſt. & ipſius plantæ ſuccum accipere, vt exempli gratia, cyrenaicum, aut ipſum opium, ſi non ſucco, liquore fortaſſe vtendum erit. Iccirco Hippocrates com-

muniori

A muniori nomine, id eſt, humore vſus eſt. inquiens humores planta-
rum. Plantas autem in veteri conſuetudine eſt vocare & herbas,
& frutices, & arbores. poſtea Hippocrates mirabilem ſermonem ad
iecit, per quem hæc omnia ſcrutatur, vbi nam ſuam vim habeant, &
multa propter hoc indicauit, quod videlicet multifariam curatio va-
riatur, Nam ſi propter ipſum affectum hoc modo, ſi ſit vitium in-
teſtini laxi, quoniam à pituita exoritur, & à bile: ſi à bile, frigida aqua
curatur: ſi à pituita, Anethi oleo, propter loci differentiam ſic, quoni
am phlegmone & in oculo fit, & in ventre, diuerſa quoque ratione
tolluntur . ab externis etiam fit permutatio, ſiquidem iuxta ætatē,
B iuxta temperiem, iuxta tempus anni, iuxta regionem medendi ratio
mutanda eſt. præter dicta remedia vtimur & Cyceone. Eſt autem
cyceon ex vino & ordei farina miſtura. His enim in præſentia egemus.
Nā Galenus, cū cæteri medici in capitis dolore vino interdicerent, eo
vtens dolorem ſuſtulit, cum eum à frigore proficiſci nouiſſet. Itaq;
ſi capiti dolenti, ſtomacho multa pituita referto, vinum profuit, ſi
fortè acciderit. vt multa in ventriculo pituita collecta vino vti veli-
mus, ſed capiti ad dolorem patiendum expoſito metuamus, tunc
ars aliquid machinari debet. Et vinum exhibet ratione pituitæ, ſed
poſtea ipſum bene dilutum, vt aqua ſua craſſitudine, & frigore ob-
C tundat calorem vini, neque ipſum facilè per corpus dilabi permit-
tat. Quod igitur in eo aqua præſtabat, id in hoc ordeacea farina præ
ſtabit, ac ſua craſsitudine vinum inferius detinebit. Denique Hippo
crates admirabilem ſermonem facit, per quem & malefica ſcrutatur.
Quippe multæ doloris cauſæ numeratæ ſunt, & nondum finis factus
eſt. Siquidem & mortifera venena nos dolore afficiunt. & ex his ali-
qua foris, aliqua intus & quędā calefaciūt, quædā frigefaciūt. Aſpidis
venenū extra calefacit. Scorpij venenū extra refrigerat, vt qui ab, eo
icti ſūt, glacie pulſari ſe exiſtimēt, cicuta intꝰ refrigerat, ſcāmonia in-
tus calefacit. proprietates quoq; inueſtigato, Lepꝰ marinus pulmonē
D vlcerat, cantharis aūt veſicā. Verū & hæc per contraria curamus. Quē
admodū Galenus, aliquādo fecit. Lac quoq; aduerſꝰ lętiſera venena
ponitur, maximè caſeali parte refertū. Seroſo tamē, cū melle vtimur.
Nōnunquā & Allio in frigido affectu vtimur, & vino feruefacto. fer
uefactum ſignificat vel quod neque æſtate frigidum damus vinum,
ſed prius calefactum cum aqua dilutum. aut quoniam ipſum, vt ſa-
pam ac defrutum coquimus. aut quoniam ipſi aliqua miſcentes
incoquimus, vt myrtum, aut cyperum, quæ ipſum calefacere poſ-
ſunt. At quia nonnunquam mucoſum humorem colligi ani-
maduertimus, vt ex fungorum eſu, qui Amanitæ appellantur, tena-
E citer autem iſti ventriculo inhærent. iſtis efficacia remedia præben
da ſunt, Acetum, ſal, Nitrum, quæ humorem abſtergere valeant.

6 *Homo ex laſsitudinibus ab itinere, imbecillitas, grauitas,*

expuit, tuſsiebat enim ex vertice. Febris acuta, manum ſub- mordens. Secundo die caput graue, lingua exuſta fuit. Nares vnguibus reſciſſa, ſanguis nõ manauit, ſiniſter Lienis magnus dolore infeſtabatur. A

In hoc ſecto Hippocrates & naturalem, & doloris medicatorium ſermonem fecit hoc loco morbum, & eius cauſam antegreſſam proponit: finem non refert, euaſerit ne an interierit ægrotus. Quinetiã vrinæ ac pulſus mentionem prætermiſit, quo ex dictis ſignis aliquid de futuro euentu coniectari poſſet. Dicit autem, *homo ægrotauit*, ſingulare nomen ægrotantis ignorans communi, ac generali vſus eſt, B inquiens homo. erat autem aut vir, aut mulier. Iſte igitur febricitauit & febris multæ cauſæ fuerunt. Et hæ non erant præcedentes in corpore aut vlceroſa laſſitudo, aut extendens, aut oſſa fatigans, ſed ab externo progreſſu cauſa orta erat. Nam de via feſſus in febrem prauã incidit. cũ laſſitudo febi ẽ diariã tantũ accẽdat, ac dicimus, quod in iſto continuę laſſitudines factę ſunt. inquit enim Hippocrates, *ex laſsitudinibus.* Sed fortaſſe accenſa diaria humores, & ſolidæ partes ad calorem febrilem ſuſcipiendum habiles inuenti ſũt, atque inde mor bus grauis coortus eſt. Aut fortaſſe in eo ab aſſumpto cibo, ante C concoctionem laſſitudo facta eſt, & multa congregata pituita febris acerba ipſum inuaſit. Aut etiam fortè corpus excrementis abundabat. Et eo vitio intus deliteſcente ſponte in morbum lapſurus erat, ſed laſſitudo ſuperueniens morbum excitauit, & patefecit, & ſimul cauſa fuit antecedens, quam externa prægrediens euidentem fecit atque ita febris genita eſt. Denique imbecillitate affectus eſt. Nam ſi vires præ laſſitudine diſſoluuntur, à morbo quoque deijcientur. Acceſſit & grauitas, Nonnulli ſic interpretantur, quoniã ante cibi coctionem labor & laſſitudo fuerant, vnde copioſa pituita aceruata eſt, inde corpus onere oppreſſum eſt. At reuera quia vires concuſſæ ſunt, ideo & propriam membrorum molem ceu quoddam graue pondus exiſtimant. Expuebat cum tuſſi: quòd autem excreabatur, ſine dubio vel ex pectore exibat, vel ex capite patiente, & in aſperã Arteriã demittente, quod poſtea cum tuſſi reiectabatur. Noluit autem Hippocrates expuendi cauſam eſſe laſſitudinem, ſed locũ fortaſſe laſſitudine affectum. Si is enim erat calidior effuſionem facere potuit. Siquidem potius è capite, quod reijciebatur, defluebat, cum dicat Hippocrates, ex vertice, à parte totum denominans. neq; enim, vt nonnulli aiunt verticem dicit, id eſt, morbi principium. De inde febris non qualiſcunque ſecuta eſt. Erat enim acuta, & mordax, & pernicioſa. In libro autem de Febrium differentia tractatum eſt quomodo febris ſubſtantiales differentiæ à qualitate, à materia, & D E

modo

A modo motionis capiantur. Duarum autem meminit Hippocrates,
acutam eam eſſe dicens à qualitate, mordacem à ſubiecta materia.
Atqui erat prauæ naturæ febris, cum & ſtatim à ſecunda die capiti
grauitatem inuexit, aut quoniã excrementoſa aceruata in corpore
materia, & à febrili calore diffuſa vapores ſublime petierunt: aut
quoniam tuſſis diſtendebat, & quatiebat partes capitis, doloremq́;
inferebat. *Inde & Lingua peruſta atro colore infecta eſt, & Nares vnguibus
laceratæ cruorẽ non effuderunt aut paucus & ſtillatim emanauit.* quod mor-
bi vitioſam naturam ſignificabat. Denique Lienis induruit, fortaſſe
quia per ſanguinis effuſionem tenuiora euacuato craſſior in Lienẽ
B decubuit. ac phlegmonem excitauit. neque enim ſcirrhum, neque
œdema. cum dolor infeſtaret. Vnum modo quærendum eſt, cur
dixit, *ſiniſter Lienis*: num etiam dexter eſt? Reſpõdere poſſumus, id-
eſt, inter ſiniſtras partes. Sed vera reſponſio eſt, quod Lienis ſecun-
dum ſui partes ſiniſtras paſſus eſt. quoniam coſtę à tuſſi diuulſę ipſũ
dolore torquebant.

*7 Quartana laborantes magno morbò non capiuntur. Si
prius autẽ capiantur, & Quartana ſuperueniat, liberantur.*

C Hoc loco de morbo, & eius ſymptomate diſſerere vult Hippocra-
tes & de magno morbo mentioné facit. Magnus autem morbus eſt.
non, vt quidam falſò putauerunt, morbus quiſque difficulter, & lõ-
go ſpatio ſanabilis, ſed ſola epilepſia græcè vocata. Latinè morbus
comitialis. Ita verò magnus morbus dicitur, quia re ipſa magnus &
acerbus eſt, aut quia magnum locum, id eſt cerebrum occupauit.
Nominatur quoque puerilis, & ſacer, & Herculeus morbus, & epi-
lepſia, ab humore in cerebri cauitatibus iacente proficiſcitur. quod
in cerebri ſubſtantia nõ ſit poſitus, morbi ſubita diſſolutio manife-
ſtat. Sic igitur & humor ſi pituitoſus ſit, & in finibus maneat, epilepſiã
D à pituita generat, ſi in cerebri corpus intrauerit, Apoplexiam. perin-
de ſi ſit melancholicus ſuccus, epilepſiam melancholicã creabit, ſi in
ſubſtãtiã cerebri penetrauerit, Apoplexiã. Si Quartana exorta fuerit,
epilepſia ab humore melancholico nõ fiet, neq; enim corpus noſtrũ
ab eo humore iã cõcuſſo & extenuato corripitur, perinde ac ſi omni
bus vitijs eſſet obnoxiũ. Sed quemadmodũ ſupra dictum fuit, vt Hę
morrhoidas patientes omni prauo humore per eas eiecto melãcho-
licis morbis non vexantur, ſic & hic in ægrotante epilepſia non gi-
gnitur. At ſi Quartana ſuperuenerit, ipſa deſinet. quippe quod febri
lis calor materiã extenuat Præterea & Quartana ſatis longũ inter-
E miſſionis ſpatiũ habet, in quo facultas diffuſum à febre ſuccũ exco-
quere, atq; diſcutere poteſt. Hanc ob cauſã Hippocrates ſolius quar
tanę, & nõ alius febris meminiſſe voluit. primo quia nulla alia febris

tam longam quietem,& intermiſſionem habet vt ſeipſas vires inſtau- A rare valeant, Item tertianam præterijt, quia breuis eſt,ſed plus temporis epilepſiæ diſcutiendæ opus erat. Neq; Quotidianæ mentionē fecit. Nam hæc,vt in libro de febrium differentia ſcriptum eſt, ferè in numero continuarum eſt, nimirum muccoſa, tenaciterq; membris inhærens. Niſi ſi eam dicere intermittentem volumus, cuius inuaſio cum rigore fiat. Fit autem rigor, vbi materia extra venas truditur. Itaque in rigore epilepſiæ materia extra ferri didicit.

8 *Pro quibus qui morbi.*

Huiuſmodi breuis ſermo ad proximè dictum ſymptoma pertinet. B Quippe cum dictum ſit. *Epilepſiæ ſi Quartana ſuperuenerit,bonum eſſe,* propterea, inquit Hippocrates,tu ô medice, ſi morbum morbo ſucceſſiſſe videris, id melius ne, an deterius ſit, conſiderato.

9 *Bilis,velut de auibus dixi,quia ſunt Bilioſa.*

Hanc partem Galenus prorſus Hippocratis eſſe negauit. Quid autem de auibus dicam, cur ſint bilioſæ? Nonnulli vtique eas eſſe bilioſas affirmant, quod inde conſtat, cum earum corpora leuia ſint, & ſublime petant.

10 *Calor acrimoniæ indicium, venationes, & tranſitus.* C

Hæc oratio vera eſt.quippe calor & acrimoniam ciet,& eius nota eſt,porrò ipſa acrimonia in corpore aut eſt in parte naturales ductus habente,& tunc in tranſitu materiæ ſenſum excitat,& hoc ſignificat hæc vox tranſitus, aut in membri ſeceſſu abdita,& intus latè retenta premit, erodit.& vexationem præbet.

11 *Mente vacillantibus dolores coſtarum deſinunt. nonnullos & febris occupat,nonnullos minimè,ſed cum ſudoribus:quibuſdam cum perturbatione.Nōnullis arida,circū tenta,& ſalſuginoſa cutis.* D

Perſpicua eſt hæc oratio. Quendā enim morbus lateralis inuaſit, vt nobis eius propria ſigna declarant, & doloris acerba vexatio Medicus repente ingreſſus morbi leuationem, dolorisque ablationē & præſentes domeſticos lætos offendit, neq; tamē idcircò ipſi ægro temerè gratulari oportet,ſed interrogandū eſt,nū abſceſſus,nū iudicatio quępiā facta ſit,ſi nihil eſſe reperit,ſed oculos perturbatos intuetur,ac ſigna delirij adeſſe cognoſcit,magnum malum inſtare nunciet, ſiquidem lateralis affectus ſolutus eſt,ſed in deteriorē labem conuerſus quandoquidē materia in cerebrum impetum fecit. Multi verò aliqua parte corporis dolentes, frequenter autem lateris morbo la- E borantes per mentis alienationem haud ſanantur, ſed per ſudores liberantur, aut nonnunqūam per tuſſim, aut per multa ſympto

mata

A mata eorum vitia exturbantur.Interdum& eorum materia ad cutim abſceſſit,quæ propterea & ſqualida & circumtenta fuit. quod ſi forte ex humore ſalſo pleuritis orta erat, ille ad cutim delatus eam ſalſilagine inficiet.

12 *Torpores,quales ex auribus & quales ei,cui coxendix.*

Proximus eſt hic ſermo.ſermoni aurê curanti, in quo de vera curatione incertus eſt,& lenitione per torporem inducêtia vſus fuit,quêadmodum in dolorem auris patiente, & coxendicis vitio laborante.

13 *Ex auribus,per aures plerunque tertio die intereunt.*

B Quoniam Auris inter ignobilia membra eſſe putatur, propterea dicit Hippocrates,multos ex Auribus,& per Aures interire.cum dicit, *ex Auribus*, primariam, & per ſe affectionem: cum dicit, *per aures*, condolentiam,& conſenſum affectionis ſignificat.Frequenter enim ſæuus affectus in aure genitus eſt,qui continuas partes occupans in cerebrum peruadit,atque ita hominem perdit frequenter verò& in cerebro copioſa materia colligitur.quam eius expulſoria facultas ad aures deturbans mortem infert.

14 *Quibus cutes circumtenduntur aridæ & duræ citra ſudo-*
C *rem. Quibus verò laxæ & flaccidæ, cum ſudore intereunt.*

Præſens particula à multis ſic explanatur:ſi in morbo cutim vehementer ſiccam duram & circumtentã corpori, offenderis neſudores expectes.cutis enim durities non admittit:ſin autem laxam,ſudores effluxuros eſſe conueniens eſt. Sed conſidera, quomodo has differentias nouit Hippocrates. diuerſa enim ſunt durum, & aridum, & circumtentum,& hoc ſua contraria teſtantur. Siquidem duro molle opponitur, circumtento laxum, Arido vuidum. neque enim eſt iniuſta natura, vt vni multa contraria obiecerit.

D *In inconſtantibus mutationes iuuant:in his mutare ad conuenientia ante quàm vitientur,opus eſt, velut Charioni irritantia, ex qualibus exaſperatæ voces.*

Si eſt morbus græcè palimbolos nominatus, ipſũ cognoſcere nequimus, niſi prius, quid conſuetudo loquendi palimbolon hominê vocet,cognouerimus.palimbolos igitur apud Græcos eſt homo ſubdolus , alia loquens , alia cogitans , & opinione facilè mutabilis. Talis eſt & morbus.Palimbolos enim dicitur, qui leuamentum præſefert, ſed interius malignitatem occultat. Itaq; in id genus morbis mutare debes,& omnia, inquit, ſecundũ rationê, quoniã in
E eodê ſtatu non permanet,ſed modo quietê agit,modo ſæuior côcitatur.An fortaſſe dixit,nô eſſe ad contraria tranſeundũ,vt à calido adfrigidũ,opem ferendi cauſa,ſed tantùm ſecundũ gradũ mutationê eſ

ſe faciendam, vtpote à calido ad calidius? Verùm maius negocium A
nunc oſtendit Hippocrates, quod ſcilicet inſidioſus iſte morbus. quem palimbolon vocat, ad paucos dies interquieſcit, adeo quod tu integram ſanationem factam eſſe opinatus vberiore victu vti cœpiſti. Igitur ſi ad priſtinam feritatem morbus rediit,, ne adhuc in errore permaneas, ſed etiam te ad parciorem victus rationem transferas. Quemadmodum in quodam homine Chærione appellato fecit Hippocrates, cui accidit vocis aſperitas κε, χρο græcè vocato, id eſt, ſonus quidam in aſpera Arteria. Atque vt nauſea vomitum, ita ſonus iſte tuſsim anteire ſolet. Fit verò propter pulmonis meatuum
atque branchiarum interclusionem. Nam ſpiritus in exitu obſtruē- B
ti pituitæ, reluctans hunc ſonitum edit. illi huiuſmodi affectus cum eueniſſet, deinde paucos dies intermiſiſſet, pleniore victu vſus eſt, eo mox reuerſo, ad parciorem tranſijt.

16. Quibus quidem ſanum relinquitur, infrà remanente cauſa, aut purgans, aut deuinciens, aut eyciens, aut abſcindens, aut exurens curato, quibus verò non, minimè.

Admirabilis eſt hic ſermo, & manuum miniſterio vtentibus medicis conueniens. Nam perſæpe aliquis affectus præter naturam in C
corpore excreuit. Et ars deliberat manus opera vti, nequaquam verò immodicè amputare, ſed ad ſanum vſque locum duntaxat peruenire At ſi inter ſecandum ex doloris acerbitate vires conciderint, neque omnia vitioſa, & præter naturam Medicus abſcindere potuerit, tunc intermiſſo opere poſtea reliquias expurgato, aut vinculo intercipito, aut vſtorio cremato, aut iterum abſcindito.

*17. Quibus ſanguis multus, & frequenter è naribus defluit. quib. quidem ſunt pallores meri, iis pauca auxiliantur. Quib.
autem valde rubra corpora, haud ſimiliter. Et quorum capita* D
ad tolerandum fortia, iis prodeſt, quorum autem non, minimè.

Huius ſententia ſermonis perſpicua eſt. Nonnunquam fit ſanguinis eruptio copioſa, & crebra, & adeo copioſa fit, vt facies pallidior euadat. Verùm hic pallor in natura pallidioribus facilè apparet, in rubicundioribus non pariter. Quocirca ſi totum corpus exhauſtum eſt, carnibus ſanguinem multiplicantibus & pane nutriendum erit; verùm cibi ipſi ſeipſos non concoquunt, ſed à vi alteratrice concoquuntur, iccircò & concoctu leuia & diſtributu facilia
nutrimenta præbeamus. Huiuſmodi erit & vinum, niſi capitis fu- E
turum dolorem ſuſpicemur, quia tunc ipſum magis aquatum propinabimus.

18. *Quibus*

A 18. *Quib. Nares humidiores natura, & Genitura humidior, hi meliore ſunt valitudine, ægrotant autem, qui cõtra ſe habẽt.*

Non hoc vult dicere Hippocrates, quod quibus nares ſunt humidiores, & quibus eſt humidior genitura, hi ſint natura humidi. nam
quæ huiuſce rei poteſt eſſe cauſa. ſed quod naribus & genitura humidiores rectè valent. quippe nares ſuperius collectas ſordes, genitura
inferiora excrementa repurgat. Quę ſi remanerent intra corpus
iſti profectò ægrotarent. Atque rectè Hippocrates adiecit, Natura,
propterea quod in deſtillatione madent Nares, in ſeminis profluuio
B quem Græci Gonorrhœam nominant, Genitura humida eſt, neque
tamen hi ſanè ſunt, quod non ſponte natura excrementa repellit.

19. *Globoſa ſputa mentem vacillare ſignificant, ſicut in Plinthio. Huic ſanguis è leua nare effuſus eſt. & quinto die liberatus fuit.*

In hac ſexta parte Hippocrates ſermonem habuit, partim de morbis partim de cauſis: hoc autem loco de ſymptomatis diſſerit. Verũ
tu in libro de Præſagijs quærito de ſputi multitudine copioſum ne
an paucum ſit: de ſubſtantia, craſſum ne, an tenue: de odore, fœteat ne
C an bene oleat: de colore, Atrum ne, an album ſit: Item de figura,
an extentum, an rotundum, de quo in præſentia loquitur. Itaq;
reiectum fuit ſputum Globoſum, ac rotundum, Ars autem medica
cognoſcit. huius cauſã eſſe humorẽ glutinoſũ, qui in arteria Aſpera
inhæreſcens, ibique plures horas incluſus ſecundum illius formam
figuratur. Eſt enim & ipſa orbicularis, & rotunda. Sed non ita ſputum
afficeretur, niſi calor ipſum torrens adeſſet. Verùm ſi caput facilè
patiatur, & exquiſiti ſenſus fuerit, exhalationes ſuſcipiens, iſte
delirio quoque afficietur. Igitur omnino ad globoſum ſputum calor
requiritur: omnino etiam delirium ſequitur, vbi caput eſt imbecil-
D lum. Id porrò noſcens Hippocrates, quendam ſingularem affectum
narrat in loco plinthio vocato. Ita enim laborantis nomen ignorans
à loco ipſum declarauit, Huic tale ſputum, caputque infirmum habenti
mentis alienatio oborta eſt. Sanguinis quoque ab ſiniſtra nare
eruptio facta eſt. Sanguis autem non, quia phrenitis adeſſet. erupit:
neque enim Hippocrates phrenitidis nomine delirium appellat, ſed
aut mẽtis exceſſũ, aut furorẽ phrenitida appellare ſolet. ſed quòd alia
eſſet deſipiẽtiæ ſpecies, probatio à die ſumitur, quint⁹ enim dies iudicatorius
eſt. At natura in phrenitide iudicatoriũ diem expectare nequit.
Dicit quoque Hippocrates, affectũ ſolutum fuiſſe, cõſtat ergo
E ſanguinem non ſtillatim, ſed copioſum & cũ impetu erupiſſe. Diſcuſſa
quidem fuit deſipientia, & rotundum ſputum relictum fuit: aut
& ſputum, & deſipientia, & morbus vnà ſublati ſunt.

20. *Vrina multum ſubſidens craſſamentum habens à delira mentis liberat. Qualis erat Dexippi, poſtquam glabruit.* A

Inquit Hippocrates, ſanguinis eruptionem non, quatenus ſanguinis eruptionem magni feci, ſed quatenus humorem delirium inferentem euacuauit. Quam ob rem & euacuationem per ſudores, & per aluũ, & per vrinas admitto. Nonnunq̃ enim copioſe, & cũ multo ſubſidenti craſſamento vrina expulſa fuit, deſipientiáq; ſedauit. maximè verò cũ hæc vrina ab humore ſymptoma illud gignẽte defluebat. neq; enim abſurdũ eſſet, ſi ob quãpiã aliã rationẽ vberius vrina effuſa eſſet, nihilomin⁹ tamẽ adhuc homo deliraret. Verùm ſi à proprio humore deſcendẽs exierit, deliramentũ tollere poteſt, ſicuti Dexippi lotio euenit. Iterũ ſingularẽ ægrotũ memorat, quo declaret vrinę largæ effuſione aliquam deſipientiæ ſpeciem diſſolui. Huic deliratio cõtigit, & per vrinæ emiſsionem deleta eſt. poſt μάδισιν id eſt, caluitium, quod eſt præter naturam. Huius ergo vitij humorem natura partim per pilorum defluuium, partim per vrinæ effuſionem euacuauit. B

21. *Non vltra annum Quartana durat.*

Nunc de re alia ſermonem facit. Alio loco traditum eſt, Tertianam eſſe breuem, & periculo vacantem, Quotidianam eſſe longam, & periculoſam, Quartanam autem longam iuxta, & ſine periculo. Aſſerit ergo Hippocrates vltra annum non produci, ſed vno anno contentã eſſe Quartanam. neque propterea ex his, quæ hoc ſæculo eueniũt. ſermonem hunc mentiri cenſeas, quòd & ad plures annos proferri Quartana videtur. Verùm & tempora, & corporum differentiam cauſeris. propterea quod temporibus illis ſuperuacuis vacantia, & pura corpora aut craſſo humore non inquinabantur, aut certè perbreui tempore. At noſtro ſæculo corpora noſtra ſordium pleniſsima & longinquos morbos procreare poſſunt. Aliter quoque interpretari poſſumus, quòd videlicet non de omni Quartana loquatur. Duplex enim eſt Quartana, altera ex atra bile vehemẽter combuſta, quę quidem & acris eſt, præſertim vbi computruit: altera ex fæce ſanguinis putreſcente, quæ & mitior eſt. Nunquam enim ſanguis, vtpote naturæ amicus adeo putredine corrumpitur, vt atræ bili ſimilis euadat. Fortaſſe igitur Quartanam ex atra bile genitam narrat, hęc enim ſæpenumerò, cum acrimoniam habeat, breuioris eſt temporis. præcipuè ſi æſtiuo tempore exorta ſit. Siquidem æſtiuæ Quartanæ plerunq; breues fiũt. Autũnales aũt diuturnę, & ex his illæ maximè quę ad hyemem vſq; perueniunt. Tertia quoq; cauſa reddi poteſt, quod Quartanã fortè illam breuem eſſe dicit, quæ recta methodo curata ſit, in qua miſſus ſanguis in tempore fuerit, & corpus purgatũ, & victus ratio bene inſtituta. Iſta nanq; fortè neq; integrum annum expectauit. C D E

22. *Auriũ æſtate ruptura quinto die, quibuſdã & ſerius fiunt*

Alius,

A Alius eſt hic ſermo, qui duobus modis ſcriptus inuenitur, aut enim legitur, *Aurium*, qui auribus accidentes morbos ſignificat: aut legitur *cui æſtatis vitia*. Vtrunque verò ſic interpretabimur, Nam ſi legatur, *cui æſtatis vitia*, Dicere vult Hippocrates, ſe hominem quendam vidiſſe, cui æſtatis morbi euenerant, vt puta Tertianæ, Cauſi, Ter petes. Et hi breui ſoluti ſunt, quinto ſcilicet, aut ſeptimo, aut no no die. Breues enim ſunt bilioſi morbi. qui ſanè effracto vaſe tollun tur. aut enim per ſanguinis è narib. profluuium, aut per ſanguifluarum venarum apertionē. At ſi legatur, *Aurium æſtate*. Docet, cuidam æſtiuo tempore abſceſſum ſecundum Aurē factum eſſe, qui cū diſſol-
B ui non poſſet, ſuppurauit, ac per effractionem quinto aut ſeptimo die conſumptus eſt.

23. Quæ in gingiuis, & Lingua expuent aut ſuppurabunt ſeptimo die. maximè verò quæ circa nares et gingiuas, ſuppurationes.

Cum ſuprà de abſceſſu locutus eſſet, & nunc de eodem ſermonem facit. aut ſi legatur, *expuent*. per ſputū enim fit emiſsio, vult aſſerere, cū ad gingiuas, & Linguā tenuior fluxio deſcendit, ea per ſputa euacuatur. Si quando craſſa eſt materia, & diutius maneat, inculcatur, & ſuppurat. ſed vbi id fiet? præcipuè in naribus, & gingiuis. propterea
C quod narium ac gingiuarum corpora denſa, & concreta ſūt, neq; materiā dilabi ac diſſipari ſinunt. atque ideo in pus neceſſariò vertetur.

24. Quibus in dentiū dolore à ſupercilio tenuia deſcendunt, iis à pipere congruenter applicito craſſiora poſtero die veniunt & ſi alia non ſuperauerint. Nam Hegeſippo ſomniferū impoſitū non diſcuſsit, ſed maiorem, & ſæuiorem dolorem concitauit.

Admiratione dignus eſt hic ſermo: ſed non patebit, niſi quædā prę ſumātur. Interdū circa dentes dolor exoritur, qui græcè Odontalgia vocatur. fit autem à defluxu erodentis materiæ, cuius ſubſtantia vene
D noſa dentes perforat: atque inde vehemens dolor excitatur. Dentes enim & guſtandi, & tangendi ſenſu præditi ſunt: Itaque dolorem hunc medicus extirpare cupiens, explorat, nū aliunde in dentes influat, an in eo ipſo loco tantū ortū habeat. Sin eū aliunde proficiſci reperierit, iterū veſtigabit, ex toto ne corpore, an à ſuperis partib. an ab inferis: à ſuperis eū originē ducere percepit, ſed cum ſuperiores partes multę ſint, exempli cauſa ſuperciliū accepit. Quocirca ſi dolor aliunde immittitur, niſi mittētē partē coerceas, nunquā ipſū extirpabis. Hoc aūt facit adſtringens & refrigerans. quod reliquū eſt, ad affecti loci cu rationē ſe confert, & medicamine ex trib. piperib. vtitur, & ſequentib.
E diebus quod craſſum erat, euacuat. Nam auxiliorū pleraq; ad agendū tēpore indigent. Omnib. igitur iſtis vſus fuit, & profecit, ſed eorum vis nō ſatis fuit. Quare ipſū dolorē adhuc ſiſtere, ac ſtuporē inducere per frigerantia opꝰ eſt. Hęc enim ſine dolore imponimus. propterea cuidā

refrigeratorium adhibuit quod tamen nihil profuit. Et quoniam A
refrigerantia ſomnus comitatur refrigeratorium ſomniferum ap-
pellauit. Sed idcircò nihil iuuit, frigidum remedium, quia medi-
cus aberrauit, laceſſiuit enim circum dentem ſcarificans, atque
inde vehementer auctum dolorem frigefaciens extinguere non po-
tuit.

25 *A capite oſſium naturam explores, poſtea neruorum,
venarum & carniũ, & aliorum humorum: & ſuperorum, &
inferorum ventrium, & morum & mentis: & eorum, quæ per
annum fiunt, tempore quodam anni maturius venientia quē B
admodum puſtulæ, & id genus alia his ſimilia, quæ in die ci-
tius, aut ſerius pariter eueniunt.*

Quoniam quæ præter naturam ſunt, curare non poteſt, qui prius
naturalia non percepit. propterea de natura iterum Hippocrates
loquitur, & inquit: ſcrutare quæ in nobis ſecundũ naturam ſunt, &
quæ eorum ſunt fundamenta, & hæc ſunt oſſa. Horum enim quædã,
vt ſint ſubiecta, quædam tegendi, & cuſtodiendi cauſa natura fabri-
cata eſt. Verùm quoniam præcipua ſunt oſſa capitis vt pote rem no- C
biliſſimam, cerebrũ videlicet continentis aut quia ſecundum eius
proportionem & reliqua oſſa creata ſunt: & quia ſpinalis medul-
la ab eo producitur. Igitur vbi ea, quæ ad oſſa pertinent, exploraue-
ris, neruorum naturam inquirito, quo ex loco prodeant, è cerebrò
ne, an ex ſpinę medulla, & per hæc quò tendant, & in quas partes in-
ſerantur. Quærito quoque ad venas ſpectantia, iecur ſcilicet, carnes
item ſpeculator. carnem autem vocat Hippocrates non eam ſolam,
quæ in muſculo diſſeminata eſt, ſed etiam inteſtinorum, & veſicæ
ſubſtantiam. Nam membra quæque ex carne tibi propria compo-
nuntur. Et de humoribus quot ſint, & cuius quiſque temperamen- D
ti, inueſtigato, & qua in parte ſoleat redundare. At humores iſti nõ
incerta ſede vagantur, ſed in quoſdam ventriculos includuntur. Ho
rũ autem ventriculorum alij ſuperuacuum, alij neceſſarium humo-
rem continent. Et inter neceſſaria eſt facultas, vt in cerebro: aut ſpi-
ritus, vt in corde: aut humor, vt in iecore: pariter & ſuperuacuum:
aut liquidum, vt in veſica: aut ſolidum, vt in recto inteſtino. Atque,
vt vno verbo dicam, & ſupera, & infera cuius naturæ ſint, indagato.
Naturam autem dicit, temperiem, adminiſtrationem, ſtructuram,
Hæc verò omnia quærito, & qualem habitum, & qualem mentem
habeat. mentem dico, ideſt, ratio quomodo ſe habeat. ad hæc mores E
conſiderato, aut ſecundum aliam lectionem, conuerſiones. Mo-
res vtique, quoniam cuiuſque ingenium, & differentiam debes in-
quirere,

A quiete, conuerſiones autem, quippe quod & aeris mutationes per
pendēdæ ſunt. Siquidem alijs omnib. quandoque vtimur, Aerem au
tem ſemper inſpiramus. Conſideres igitur, An in ſuo naturali ſtatu
manſerit iſte. Nam temporibus naturaliter ſe habentibus & reliqua
ſimiliter ſe habent. ſin autem permutatus fuerit, contemplare, an v-
no anni tempore, an pluribus, an omnibus. Et an in ſimilem ſtatum
an in differentes ſit facta conuerſio. Hæc propterea dicimus, quoniã
tempora non ipſo vocabulo, ſed rebus operantur. Quippe ſi audies
æſtatem aduenıſſe, nolito iccircò morbos æſtiuos cunctos expecta-
re. quandoquidem plærũque maturius, aut ſerius tempus aduen-
B tans proprium temperamentũ vitiauit. Nempe quæ de toto anno,
hæc eadem de die vno aſſerimus. Nam ſuprà dictum fuit, & veſperi
Aſcarides, ſeu Lumbrici, cum totus dies toti anno proportione re-
ſpondeat. Manè ver, Meridies æſtati, veſper Autumno, nox Hyemi.
Igitur hæc omnia ſcrutare, vt, quo tempore qui morbi eueniant, tibi
conſtet, quemadmodum de puſtulis, ſic & de alijs morbis omnibus.

26 *Pariter bilioſum & ſanguineum corpus melancholicum euadit, niſi extractiones habeat.*

Ad alium tradendum Aphoriſmum tranſit Hippocrates, in quo
eſt admirandus, inquit enim: Fac duos eſſe ægrotos, quorum alter
C ſanguinem alter bilem ruffam habeat. Si ruffa bilis moderata ſit, ni-
hil detrimenti euenturũ eſt: Si naturæ limites ſuperet, & putreſcat,
tunc ferum humorem gignit, id eſt, atram bilem. quæ veluti furore
percita erodit, & fera feros morbos parit, vt puta cancrũ, & elephan-
tiaſim, qui feri morbi dicuntur, vel quia ferarum nomina gerunt, vel
quia ſerpunt intus, & celantur, mox & repente apparent, iterum
occultantur, iterumq; emergunt, inſtar ferarum, ac ſi libet, morbos
verſatiles appellato, ob incertam ſui mutabileque naturã. Et hæc
ſanè à ruffa bile contingunt. Identidem & de ſanguine dicatur, ſi na-
D turaliter ſe habeat, membra nutrit, ſi putreſcat, & craſſior, naturęque
contrarius euadat, humorem Melancholicum procreat. Qui ſi edu-
cetur, nullũ maleficiũ afferet, ſi manebit in corpore, vt nigra bilis, &
ipſe atroces morbos feret. Cæterùm ſcire debemus Atram bilem nõ
modo à flaua ſed etiã à ſanguine generari, acrior tamẽ eſt à flaua bile,
quàm à ſanguine genita. cum & flaua bilis ipſo ſanguine acrior ſit.
Dicit autem, niſi extractiones habeat, ac ſi dicat, humorẽ hunc è cor
pore extrahi, id eſt euacuari debere.

27 *Lycino ad extremum ſplen magnus euaſit cũ dolore, aut quarto, aut quinto die.*

E Sermo iſte omnino abijciendus eſt, Dicit enim, Lycino ſplen grã-
dis euaſit ad extremum anni, aut ad extremum morbi, non declara
uit ergo imperfectus, ac ſpurius eſt. *Sextæ ſectionis finis.*

SECTIO SEPTIMA

A

Cœperunt tuſſes circiter ſolis Hybernas conuerſiones, decimo quinto, aut viceſimo die, ob frequentem auſtrinorum, & aquilonarium, ac niuoſorum ſpirituum tranſmutationem. Ab his aliquæ breuiores, aliquæ diuturniores euaſerunt, & multa pulmonis vitia contingebant. Rurſum ante AEquinoctium multi recidebant, quadrageſimo plerunq; die ab initio. Et nonnullis quidem perbreues ac iudicatu faciles accidebant. Quibuſdam verò fauces inflammabantur: quoſdam anginæ vexabant: alios membrorum quorundam reſolutiones: Alios nocturna luſciofitas, quam Græci nyctalopa vocant. Sed huic magis pueri erant obnoxij. At vitia pulmonis admodum breuia erant. Sanè Faucium inflammationes poſt tuſſim, aut perrarò pro tuſſi ac breues fiebant, ſed frequentius nyctalopes. Anginæ autem, & leues reſolutiones aut duræ, & ſiccæ, aut paruæ & rarò matura eijcientes, nonnullæ verò & copioſæ. Igitur qui aut voce laborarunt vehementius, aut magis frigore vexati ſunt in anginas facilius inciderunt, Qui manus fatigarunt, manibus tantùm reſoluti ſunt. Qui equitauerunt, aut longius iter ingreſſi ſunt: aut alium quempiam laborem cruribus paſſi fuere: ijs in lumbos aut crura impotentiæ reſolutoriæ inuaſere & in fœmora tibiaſque laſſitudo ac dolor. Duriſſima verò, & aſperrimæ erant quæ ad reſolutoria vitia perducebant. At omnia hæc in recidiuis eueniebant: inter initia verò non admodum. pleriſque autem iſtorum in medio tuſſes mitiores fiebant, ſed non omnino deſinebant. verùm cum recidiuæ quoque aderant. Quibus voces in tuſſim erumpebant. horum plurimi neque febricitabant. Sed nõnulli parum. Verum ex his nemini, pulmonum vitia infeſta erant: neq; membrorum reſolutiones: neque alius vllus morbus apparuit. ſed in ſola voce fiebat iudicatio. At nyctalopici affectus inualeſcebant, quemadmodum & qui alijs de cauſis oriebantur. Nyctalopes autem pueros maximè vexabant. porrò nigræ partes oculorum aliquantulum variæ fiebant quicunq; pupillas quidem exiguas habebant reliquum autem totum nigrum plerunque. Verùm magis grandes

B

C

D

E

A *des oculos, & non paruos habentes. Et plurimi rectis, & nigris crinibus præditi. Mulieres non perinde tuſſi laborabant: Et paucæ febricitabant, & harum perpaucæ in pulmonis ægrotationem labebantur: & hæ ſenectute affectæ omneſque incolumes ſuperfuere. cauſam autē ego eſſe rebar, quòd non pariter ac viri, domo exibant, & quod nequaquam, vt viri, morbis patent. Angina quidem & duas liberas fœminas inuaſerūt, & hæ mitiſſimæ fuere. Latius autem ſeruas infeſtarunt, quibus etiam fuere ſæuiſſimæ, & eas celerrimè ſtrangularunt. At viros multos inuaſerūt, quorū partim ſanabātur, partim inte-*
B *ribant. vtque rem in pauca conferam, qui tantummodo nō deglutire poterant, ijs admodū mites, & tolerabiles erāt: qui verò ad hæc obſcurius ac deterius loquebantur, ijs infeſtiores, & diuturniores erant. Quibus præterea venæ circa tempora & ceruices inſurgebant, ijs nonnihil praua accidebant: peſſima autem his, quorum ſpiritus vnà extollebatur. Siquidem hi & incaleſcebant. Nam vt ſcriptum eſt, morborum fortuitæ coniunctiones ita ſe habebant, vt, quæ prima ſcripta ſunt abſque poſterius ſcriptis, ſed poſteriora non abſque prioribus euenirent, celerri-*
C *mè interibant, cū febrili quoque algore obriguiſſent, iſtos, licet non valde oppreſſos nihil inſigniter iuuabat, neque alui perturbatio, neque venæ ſectio, neq; alia quacunque expertus fui, nec non & ſub lingua venam ſecui, nonnullos & per ſuperiora medicamenta purgaui. Hæc itaque prorſus per æſtatem facta ſunt, quemadmodum & quæ erumpebant, permulta erant. Primum quidem in ſqualoribus oculorum inflammationes dolorem inferentes vulgabantur. Sanguinis venarum ſuppreſſiones, Defectionis animi figura, Alia interceptio, linamenti reflexio, adiectio, deligatio: plurimis inguina inflammabantur. in cauſa erat vena iecoraria: Erat autem & ab Arteria vi-*
D *tiata prauum indicium, Veluti Poſidoniæ: Quibus è naribus ſanguis erumpebat. his morientibus frons x·n ſudabat, ſed tāquam collapſi peribant. Et ſuſpirioſi, & ſudoribus deficientes.*

Nunc ſeptimum ſectum aggrediamur: fortaſſe verò hæc pars iure popularis appellatur. Siquidem ab initio ſcriptum fuit, librum hunc epidemium hoc eſt popularem fuiſſe inſcriptum, cum tamen popularium morborum ſcientiam non tradat, ſed ferè priuatos, & ſoli-

uagos morbos deſcribat. Dixi ferè, quoniam & morbos in Aeno A
graſſantes memorauimus, Hac verò in parte popularia mala recenſet. Neque enim Hegeſippo aut Anaxioni, ſed cunctæ ciuitati euenere. quænam hæc eſſet, non docuit Hippocrates. Id autem ſcimus, vrbem hanc in regione eſſe Aquilonari. dicit enim, in ea niuem cecidiſſe. At vbi nam in Aethiopiç tractu ningere ſolet? Didicimus igitur aeris conſtitutionẽ verũ id ſcire oportet. quòd Hippocrates, cum temporis mutationem refert, neque ante greſſi mentionem facit, eã prorſus, tanquam naturalem accipit. Itaque in frigida vrbe nomine tantùm non re hyems fuit, quippe quæ calidior erat, quoniam auſtrales venti eius initio ſpirarunt. Auſter autem calidus atq; humidus eſt: & corpori, ſed præcipue capiti, nocuit, vt pote nudo, & externo aeri expoſito. Etenim in libro Aphoriſmorũ traditũ eſt, *Auſtri auditui graues*. Siquidẽ Auſter ex toto corpore humorem in caput attrahit. At ſi Auſter ſolus flauiſſet, ſuo calore materiam diſſipare potuiſſet, verùm Aquilonius ſpiritus repente ſuperuenit, & ad vires perturbandas ſatis fuiſſet ſubita mutatio: ſed boreas natura frigidus nõ amplius materiã diſſolui permittit, quocirca illa remanens difficiles morbos generat. Et omnium vna erat ante incipiens cauſa, Aeris tẽpeſtas ſcilicet. Quinetiã vna modo dicta capitis repletio. Et hominũ membra temperamento & habitu & ad ſuſcipiendum aptitudine C
differebant. Nam materia cerebrum inuadens, ſi patibile, & imbecillum eius corpus erat, ſuperabat, & homo in attonitum, aut comitialem morbum incidebat. Si validum erat cerebrum materiam diſcutiebat, aut ad propinqua, vnde oculi laborabant, aut ad longinqua, inde pulmonis inflammationes: aut quorundam membrorum reſolutiones fiebant. Hippocrates verò copioſè ſymptomata enumerat, ita inquiens. cœperunt tuſſes circiter ſolis hybernas cconuerſiones. Dicit Hippocrates ſole in Capricorno poſito Hyems venit, quæ propria temperie mutata calidior fuit. Quæ vbi inualuit, circiter decimum quintum, aut viceſimum diẽ Tuſſes ortæ ſunt. D
Rectè ſanè Hippocrates à tuſsi orſus eſt. vtpote de his loquens, quæ in ſuperiori corporis parte generantur. Nã ſi Auſtrinus ſpiritus adſit caput repletur humore, cuius partem in guttur depellens tuſsim cõcitat. Et maximè cum per niuem frigus increuit. Hæc tuſsis autem à crebra Auſtrinorum, & borealium flatuum mutatione facta eſt. Nã quemadmodum in Aphoriſmorum libro ſcriptum eſt, cum ventus Auſter dominatur, ſic & hoc loco, cum frequens fit huiuſmodi mutatio, & in pulmone morbos creat. Detruſam enim à cerebro materiam pulmo, vtpote mollis, & ſpongioſus abſorbet. Horum vtique morborum alij longinqui, alij breues fuere, prout ſubiectæ vires, & E
laborantis temperies poſtulabat. Igitur multi morbi per Hyemem graſſabantur. Aduentante autem vere, cum ſol eſt in ariete, reuerſio facta eſt,

A ∡a eſt, Interceſsit autem dierum quadraginta interuallum, & ſæuiores morbi rediere. Nanque Galenus ait. *plerunque ingruunt morbi, & hi neque à principio vehementer praui ſunt, quoniam validæ vires aduerſantur poſtea verò intermittens morbus, vbi rurſus inuadit, vires prius debilitatas offendit, atque ideo acerbiorem impetum facit. præſertim ſi intermiſſionis tempore non recta ratione vitam egit.* Reuerſo igitur morbo alij mortem obiere, alij cum bona iudicatione conualuerunt. id eſt, non imperfectè, non abſque iudicatione: ſed iucundè, non cum multis accidentib. quæ conditiones victoriã naturæ comitantur. Verũ ſi natura victrix non fuerit, materia deorſum petit. vnde inflammatio aut in faucibus, aut in gutture, aut abſolutè loquendo, in parte facile patibili exoritur. Interdum & paraplegia facta eſt, quæ eſt vnius membri ſenſus, & motus priuatio. id autem ob humorem eius nèruum obſtruentem efficitur. Genitæ ſunt & nyctalopes à Græcis vocatæ. Nyctalops verò eſt affectus vulpibus eueniens. quæ propter ſpiritus viſorij tenuitatem, interdiu cernere nequeunt: quoniam à ſolis radijs fũditur ac diſpergitur: noctu verò, vtpote denſato ſpiritu cernũt. Quod igitur vulpibus interdiu, id illis noctu euenit: quippe qui diurno tẽpore cernunt, nocturno verò minimè. Nam vbi materia in cerebro congeſta fuit. ibique morã ducens longiore ſpatio computruit. atra

C magis effecta eſt. quocirca caliginoſos vapores in oculum tranſmittit & viſorio ſpiritui tenebras offundit, Inde fit, vt iſti per diẽ videãt: quoniam ſolis radius turbulentos illos, & craſſos vapores illuſtrare, atq; extenuare valeat: per noctem aũt nihil viſu percipiant, quod frigore nocturni aeris ſpiritus craſſeſcat. Et hoc eſt illud vitium, quod Nyctalops græco vocabulo nominatur. Declaratũ porrò eſt à nobis in lib. de Cauſis, cur multi proxima cernunt, longinqua minimè. Diximusq; id fieri, quoniam viſorius ſpiritus purus eſt, ſed nõ multus, vt longus emitti poſsit. in ijs verò, qui contra ſe habent, craſsitudinẽ ſordẽq; ſpirit⁹ cauſati ſumus. Nã ij, quos procul eiaculamur, extenu

D ari ac purgari præueniũt, atq; ita remoto impedimẽto procul diſtãtia percipiunt, vicina verò cernere nequeũt. quippe qui neq; purgari neq; extenuari ob interpoſiti ſpatii breuitatẽ poſſunt. Hoc aũt verũ eſſe ex eo conſtat, quo d pueros, inquit, maximè Nyctalops infeſtat, nã cũ iſti humidiore ſint tẽperamento, ſpiritus viſorius perturbatur. Atqui ex hoc Hippocrates admiratione dignus eſt, quòd experientia non fallitur, verũ ſe ad indicationes refert. ac ſymptomata ſeparari oſtendit, ac diuerſa eſſe ratione generis, ætatis, fortunę. & corporalis aptitudinis. Ratione quidem ętatis, vbi dicit, pueros magis, q̃ viros, morbis illis infeſtari. Generis aũt, vbi ait: Mares, quã fœminæ magis

E patiuntur. Atqui mares minus lędi conuenit. vtpote robuſtos, & exercitatos. Verũ idcirco aliter ſenſit Hippocrat. quoniã mulieres frequenter domi ſe continentes, & capite operto plerunq; incedentes

cœli vim prauá non percipiunt. At viri domo exeűtes aſsiduè ab ae A
re noxá patiuntur. Et hác etiá eſſe cauſá dicit,cur ancillæ magis quá
dominę,in morbos incidebát.Et ecce de Fortuna hic loquitur.Famu
lę verò magis afficiebátur,quia domű egreſſæ ad neceſſaria pro do-
minis obeunda, ſub diuo ambulantes morbis corripiebátur.Porrò
aptitudinem in omnib. vitioſis affectib. quęrit. Siquidem morborű
differentiű nulla eſt alia cauſa,quàm corporű differens habilitas. In
pueris igitur Nyctalopes multi fiebant, pulmonis autem inflamma-
tiones nō multæ.At quomodo cű prius dixiſſet Hippocrates,pueris
frequétes pulmonis morbos accidere,hoc loco dixit in eis pulmonis
inflammationes nō fieri.Ita verò huic dubitationi reſpōdere poſſu B
mus, quòd videlicet pueros nyctalopes vexabant ,pulmonis autē
inflámationes minimè,propterea quòd tota materia in ſuperioribus
partib. quieſcebat. In multis enim locis id oſtendere poſſumus. Vel
fortaſſe ita dixit Hippocrates,quoniam inchoantib.morbis pulmo-
nis mala ingruebant, ſed vbi morbi repetebant, non item. nam in
medio interuallo recreata natura pulmoni vires addidit,vt non iterű
ſuſcepta materia vim pateretur. Et has duas explanationes ex ſequē
ti ſermone collegimus:vbi dixit,*Nyctalopes non adeò tuſsientib.poſterius
fiebant*.ná cum dixit,*poſterius*, indicauit,ſe morbi initiű cű reuerſione
complecti quod ſecunda enarratio docet,per id autē, quod dicit,*Ny C
ctalopes,non ingruebant tuſsientib. poſterius* , ſignificauit cum materia in
mēbro vno quieſcit,alia libera eſſe,quod 1. enarratio ſentiebat.Ipſos
aűt & caninæ inuadebant Anginę. ob internorű gutturis muſculo-
rű inflámationē.At ſciendű eſt,quod tēpore peſtilentię & ſi in vulgus
graſſantur morbi,aliquos tamē magis,aliquos minus pro ant egreſſa
rű cauſarű differétia infeſtát.Vnde ſi quis fortè multa nugatus eſt,&
imbecilli⁹ guttur effecit,eò plus materię attraxit,pręſertim ſi frigore
poſtea vexatus fuit,aut in frigido loco verba fecit : quoniá guttur ab
aere læſű fuit.Si quis manus,aut pedes fatigauit,paraplegiá,aut para
lyſim(vt græcis verbis vtar)paſſus eſt.paralyſis quidē eſt in toto cor D
pore,citra faciē, ſenſus & motus priuatio. paraplegia verò eſt vnius
tantùm membri paralyſis.Nam, membrű prius motu agitatű materiá
attraxit. Siquidem & à Galeno dictű eſt:materiá aut propter calorē,
aut propter imbecillitat[illegible],aut propter dolorē ad membra deriuari.
calorē,qui equitauerant,aut ambulauerant,in pedib.habebát:imbe-
cillitatem,quib.à fri[illegible]ore gu[illegible]lęſum erat:dolorē,qui manus labore
nimio fatigauerant.ob hęc ſanè omnia paraplegia oriebatur. Quip-
pe vbi erat laſsitudo,ibi [illegible] dolor.inde duriſsimę,& violentę erát,quę
ad paraplegias [illegible]ebatur. vtpote tota materia eò delapſa.At qui elo
cutionis ſtudioſi ſunt,conſtructionē verborű perpendentes dubitát E
quomodo Hippocrates de dolore loquens dixit, *duriſsimæ* : nonnulli
reſpondēt,quod recordationis cauſa hęc ſibi ſcribens exquiſitè loqui
negle-

A neglexit. Sed rei veritas ita ſe habet, cum res vna, duo habet nomina, de ea loquẽti licet primò de vno, ſecũdò de altero loqui. vt exẽpli gratia: venit autẽ anima Thebani, Tireſias, aureum ſceptrũ qui habebat. Ecce nõ ad animã, ſed ad Tireſiã refertur. Sic & hoc loco intelligendum eſt, Acerbus erat dolor, duriſsimę verò, & violentiſsimę ad paraplegiam ducentes, ſupple, odynæ, quod idem ſignificat, quod τὸ εὖ id eſt, dolores. Et hoc quidẽ non erat ex medijs. Multis autem in peſtilẽtiæ reditu exortis morbis ſola tuſsis pacata erat, ſed neq; ipſa ex toto ſublata. Quòd ſi nonnunquam tota materia in partẽ vnam irrueret videbatur, reliqua membra libera fiebant: at ſi quando ad vocalia B inſtrumẽta materia irrupiſſet, id eſt tota incubuiſſet, adeo, vt & tuſſis ſurgeret, tunc non difficiles morbi fiebant. Et nonnulli hunc affectũ caninam anginam vocauerunt, ſed malè. Quomodo enim potuiſſet Hippocrates dicere, in huiuſmodi angina febrem non adeſſe? Sed, inquit, eos ſola tuſsis vexauit, & vocis defectio, aut raucitas, quoniã materia illuc impetũ fecit: id fuit in cauſa, vt neq; febris, neq; pulmonis inflammatio, neq; alius malus affectus oriretur. atqui materiæ ad vocalia inſtrumenta decurſus omniũ iſtorũ autor, & origo fuit. at exorta tuſsi omnia lenita ſunt. Nyctalopis autẽ morbus perſeuerauit, vt putare poſſes, eum alia de cauſa proueniſſe. Etenim quandoque C nyctalops non ex oculi cũ alio membro conſenſu, ſed proprio ipſius vitio generatur. quando ſcil: cryſtallinus humor craſſeſcit, & ſpiritus fuligine quadam obſcuratur. & tũ curatu difficilis morbus eſt. Adeo inquam, curatu difficilis factus eſt, vt putes oculum non cerebri vitio affectum eſſe. ſed proprio ipſũ morbo laborare exiſtimes. propterea Nyctalopico morbo procedente quoddam malum difficile ſucceſsit. pupillæ videlicet oculorũ dẽſatæ à frigore diminutæ ſunt. Ipſa oculi moles aut propter humoris redundantiam, aut quia frigus ſpiritũ craſsiorem fecit, intumuit: ipſe nanq; ſpiritus exhalare nõ potẽs atq; ita exuberans oculum inflauit. colores autem oculorũ varij e- D rant, nonnunquã nigri ob hauſtri calorem, nonnunquã rubri ob frigus Aquilonis. Atqui dicit Hippocrates, quòd in plurib. oculi nigri erant, cũ tamen nigrities calorẽ ſequatur. omnes aũt enumerati morbi à Boreæ frigore geniti erant. atq; ita dicit, quæcunque exterius patimur, ea & hoc tempore facta ſunt. Quippe ſi in aquam lapidẽ proijcies. ſi ſpatium inter te, & aquam breue ſit, qualis eſt lapis, talẽ ipſũ videbis: ſi longinquum, qualis eſt, ipſum non videbis. pariter etſi purum fuerit, omnino, ac verè tibi apparebit: ſi impurum, ac ſordidum haud ita tibi videbitur. idem & tũ temporis factum fuit: Frigus enim in profundum cryſtallinum humorem detruſit, ac ideo nigrum & ca E liginoſum fecit. & ſpiritus cũ eſſet niger, non potuit ipſũ cryſtallinũ humorem extenuare. quare ater & tenebricoſus ob copiam nebuloſi ſpiritus oculus videbatur. Suadet aũt hoc Hippocrates & ab eu i-

denter apparentib. Adeo nanq; obſcurus erat à capite demiſſus ſpiritus, vt hi eſſēt atro capillo: adeò verò & vuidus, & excrementoſus vt non ſolùm atrum, ſed etiā rectū capillū haberent: poſtremò Hip. poſt enumeratos virorum morbos inquit, Mulierib. autem minus morbi accidebant, propterea quòd domi ſe continebant, & minus aeri ſe exponebant: & quia purgabantur (hoc.n. quoq; in cauſa eſſe retulit Hippocrates) inde factum eſt, vt duæ tantū ingenuę mulieres ęgrotauerint, & id quoq; leuiter. omnes aūt ſeruæ & grauiter laborarunt: quoniā aſſiduè ſub aere verſabantur: & quia ſeruilib. cibis mali ſucci veſcebantur. Igitur cū omnes hi morbi eo peſtilentię tempore vulgarentur, multi ſanè interibant, pauci aūt, qui robuſti fuerunt, euadebant. Euadebant verò, quib. materia in guttur incubuerat. at ſi vocalia inſtrumenta inuaſerat, ſermonemq; intercluſerat, .j. mortem obibant: & malū (inquit Hippocrates) longinquum fiebat. Longinquum dico, non in ſingulis hominibus: nam canina angina quomodo longinqua eſſe poteſt? ſed longinqua in tota ciuitate. quoniā diu ipſam infeſtauit. quantùm quidem ad hoc attinet, popularis erat morbus. Sed nuper & peſtilens factus eſt. poſtquam mori cœperunt. mors autem maiori ex parte ab angina canina fiebat. In reliquis igitur mirum in modum ſubintellige, angina fiebat. Quæ circa thoracem vtique diſtendebantur. inde caput, & venæ circum collum & tempora contentę erant. Morbus. n. in malignū verſus, & cū extimis partib. communicari cœpit. At cum reſpiratio magna facta erat, id erat ſignum mortiferum. Porrò id videtur eſſe ambiguū, nam ſi magna erat inſpiratio, conſtat hoc ob multi aeris attractionem eueniſſe. multus autem aer, niſi diſcuſſa angina, attrahi non potuiſſet. ad hanc dubitationem ſic reſpondemus: In parte artis, de dignoſcendis affectibus, traditum eſt, in corpore ſano, & naturaliter ſe habente, reſpiratio non per vim facta à ſolo tranſuerſo ſepto proficiſcitur, ſi quo malo vrgeatur, & pectoris muſculis natura vtitur: ſi praua pulmonis inflammatio orta ſit: & altioribus muſculis, qui ſunt in ſcapulis vtitur. quando & nares ipſæ dilatantur. Et pectus quidem vehementer dilatatur, ſed non ad dilatationis proportionē aeris copia introducitur quippe cum gutturis impediat obſtructio. Idem & in præſenti aeris ſtatu eueniebat. Nam cum adeſſet tranſitus auguſtia, ſublimioribus lacertis natura vſa fuit: & ſuſpenſam ſpirationem faciebat, quod maximæ anguſtiæ ſignum eſt, atque ideo etiam mortis indicium. Porrò id genus reſpirationis habentes tepore quodā incaleſcebant. nā calore interius incluſo, & materiæ multitudine oppreſſo, extimæ partes tepidæ reddebantur. at ſi quando rigor cum febre ipſos inuaſiſſet, celeriter occidebant. neque enim calor diſſoluens ſatis potens erat, verùm etiā rigor accedebat. Et quomodo his poſſet facultas reſiſtere? Et forſan hoc per illam ſententiam indicatur, In febre non intermittente

mittente

A mittente extremorum frigus malũ eſt. magis enim in tali affectu natura ſuffocatione fatiſcens in profundũ ſe recepit, & extrema ſanguine deſtituta refrigerata ſunt. at ſimplicem refrigerationẽ rigorẽ appellauit Hippocrates. Et ſimpliciter dixit, *conſortia*, id eſt, caſus morborum tales erant, quandoquidem inuadebat, intermittebat, & repetebat morbus, qui ab initio quidem orti erant morbi, ea nõ habebant, quæ in reuerſione fiebant: Sed quæ in reuerſione facta erant, ea habebant, quæ in morbi principio euenerant. huiuſce rei cauſa erat virium infirmitas ex morbi repetitione profecta. Verum etſi omnes morbi ægros occidebant, præcipuè tamen anginę, id non pro-
B pter artis ignorationem eueniebat: neque quod Hippocrates morbos negligeret, ſed morbi malignitas vim inferebat. Siquidem omnia remedia adhibuit, ac ſi totum corpus vt multitudine refertum in aliquam partem materiam exonerare comperiſſet, miſſione ſanguinis vtebatur, venas linguæ proximas incidens: ſin autem totum corpus, malam qualitatem mittebat. cum purgatorijs aluum perturbabat. Demum, quod reſtabat, poſt communem curationem ad propriam ſe cõuertebat, & vſus eſt τῇ ἀναστάσει, hoc eſt, euerſione, ſed multi codices habent τῇ ἀνατάσει, hoc eſt, tentione, multa premit, illud autẽ rępprimit, ſed ſingula interpretemur. Inquit Hippocrates,
C ſiquando animaduerti anginam à pituita genitam, vſus ſum tentione, ideſt, inedia, quo pituita conſumatur. Sed hanc interpretationem abijciamus. neque enim Hippocrates inediam appellat tentionem, ſi legatur, premit, inquit Hippocrates, me non latet id, quod rarò, & id, quod frequenter fieri ſolet. id, quod plęrunque accidit eſt, anginam ob muſculorum gutturis inflammationem fieri, quod autem rarius, eſt ob vertebrę in partem anteriorem luxationem anginę ſpeciem euenire. Igitur dicit Hippocrates, ſiquando talem affectum accidiſſe putaui, preſſione vſus fui, quo vertebram in locum ſuum extruderẽ. Verùm neq; hæc enarratio rectè habet: quip-
D pe cum huiuſmodi affectũ inſanabilẽ eſſe affirmet Hippocrates. Et quomodo poſſet curationem aggredi? & huius vitij ſigna eſſe dicat, circulare & conuexum. Quomodo igitur ijs ſignis non apparentibus preſſione vti poterimus? Igitur id, quod ab Hippocrate dicitur, tale eſt. perſępe ob oris adſtrictionẽ, cũ nõ poſſimus digitũ immittere, penna inungimus: nõnunquã verò contrà digito premimus. vt materiã propulſemus. quapropter ne & hoc in caſu immedicabilem eſſe morbũ ſuſpiceris, nõ vſus eſt digiti ſuper locũ lęſũ impoſitione, ſed inquit, in ſuperiori parte compreſſionẽ adhibui, & nihil profeci. vſus autẽ ſũ purgatione. Sed nõ dicit Hippocrates, vſus ſũ purgatio-
E ne quæ per ſuperiora euacuat. Nã ipſe alibi dixit, Nequaquã per locũ affectũ euacuare conuenit, ne fortè, vt pote imbecillus noxã patiatur, ſed purgationes intelligit gargariſmos, & medicamentis pitui

tam per os educentibus vſus nihil profuit, talia ſanè remedia ſunt, A
quæ deſcribit Hippocrates, ſed morbũ nõ tollebant. Nã quę erũpe-
bant,& ſuperueniebant ſymptomata ſæuiora erant. Aut magis erũ-
pebant, quoniã materia ſpatio nõ potens diſſolui erodendo ruptio-
nem fecit: aut à natura in pus mutata erupit, & abſceſſum fecit. Hu-
iuſmodi erat peſtilens aeris ſtatus.

2 *Primum quidem in ſiccitatibus Lippitudines dolorificæ in vulgus graſſabantur.*

Nonnulli hunc ſermonem à ſuperiori diſiungunt,& aiunt, Hippo-
cratem ſuperius dixiſſe de huiuſmodi verni temporis conſtitutione,
nunc de ſicca æſtate loqui, in qua multę Lippitudines vulgabantur, B
At Galenus hunc ſermonem cum ſuperiore connectit. Inquit enim
Hippocrates, quod ſicut dictũ eſt, non eſt hyems permutata: verùm
& æquinoctium vernum præter naturam alteratum eſt. Quinetiam
ſequens æſtas ſecundum vnam tantùm qualitatem ſpecie ſimilem
mutata eſt. quippe ſicca euaſit. Sed in ipſa non multi morbi exorti
ſunt. in Aphoriſmorum enim libro traditum eſt, Aer pluuius. quàm
ſiccus. magis infeſtat. Verùntamen ſiquando immodica ſiccitas
fuerit,& ipſa fert morbos difficiles. propterea quoniam ſiccitas in-
ualuit, quod ſiccari non conſueuerat, tunc plus detrimenti accepit.
prius enim ipſi contrarium erat familiare, vt pote oculo eſſe humi- C
diorem. Hinc factum eſt, vt lippitudines exortæ fuerint & quod ſic-
cum eſſe non ſolebat, tunc maiori noxa affectum eſt. Et huiuſmodi
Lippitudines dolorem inferebant. Nam tunicis ob ariditatem fra-
ctionis periculum imminebat.

3 *Sanguinis è venis ſuppreſsiones, animi deliquium Figura permutata, interceptio linamenti, õcuolutio, adiectio deligatio, incrementum.*

Admiratione digna eſt hæc oratio. Nam interdũ nimia ſanguinis
eruptio ex venis facta fuit, ſiue ex arterijs, ſiue ex venis propriè, quę D
vires deijcere potens erat. Ipſam igitur coercere opus eſt. coercetur
autẽ vel ab aliqua naturali cauſa, vel ab arte. A naturali quidẽ cauſa
hoc pacto frequenter à ſubita & copioſa ſanguinis effuſione vitali
ſpiritu exhauſto animi deliquiũ ſequutũ eſt. quod ſuperficiẽ corpo-
ris frigefacere, materiã craſſare, & ſanguinis eruptionẽ ſiſtere valet.
Hoc vtiq; naturale remediũ eſt, ab arte verò multa remedia inuenta
ſunt. cohibet enim & per figuram ſurſum vergentem. Etenim ſi ex
inferioribus pedis venis ſanguis feratur, pes ipſe ſi ſurſum tollatur,
ſanguinis curſus retinebitur. Sæpius & per linamenta ſanguis cohi-
betur, qui ſi & è ſummo corpore fertur, ipſum linamentum ſimplici- E
ter apponito: ſin ex penitiori ſede, contorqueto. At Galenus in alterũ
ſẽſũ hoc verbũ, *contorqueto* accepit. Nam ſępe de naribus ſãguis labi-
tur,

A tur, & ipſum nares contorquentes, & claudentes exire prohibuimus poteſt etiam ligatura ſanguinē ſiſtere, vt in libro de fracturis ſcriptū fuit. Et maximè ſi procedit non à ſana parte ad ęgrotātes: tunc enim ad eas trahitur, ſed ab ęgra ad ſanas partes ducitur, quo ſāguinis fiat repulſio. Interpoſuit autē in medio hoc verbum, *interceptio*, quoniā & alia interceptio facta eſt. Et id tanquam publicum documentum ſumere oportet: quod ſcilicet, coercendi ſanguinis & alij modi ſint, quam per linamentum, aut contortionem, aut alium quempiam modum curatiuum. ſæpius enim diſſectum vas laqueo excipientes ipſū à ſanguinis effuſione vetuimus. Hę ſunt omnes ſanguinis è venis e-
B rumpentis ſuppreſſiones. Et melius eſt ipſum è venis erumpere. Malum eſt enim, ſi ex arteria. vt dicet, &, ob particulæ nobilitatem, & propterea quod cū ſemper micet arteria, & pulſatorio motu agitetur, Naturę quietem non præbet, vt claudendi tempus opportunū habeat.

4 *In inguinibus Bubones plures oriebantur, propterea quod Iecoris vena male habebat. Erat autem & ab Arteria vitiata malum indicium. Quale Poſidoniæ.*

Sermo iſte ænigmaticus eſt: & multas interpretationes patitur. nam cum dixiſſet, ſanguinem è vena currentem difficile malum parere, ſubdit, non è qualibet vena, neque enim ex tenui, & filo aranee
C ſimili, ſed ex vena bubone affecta. hoc autem ſignificat, in altum elata. Hęc autem ſanguinem effundens acerba mala inducit. quoniam iecoraria eſt, ideſt è Iecore prodiens. Prætereaſunt & duæ aliæ enarrationes. Etenim perſæpe ſanguinis eruptio fit introrſum, & in alia conceptacula ſanguinem transfert, & varicem creat. Verùm non in quamlibet venam currens ſanguis eam Bubone afficit, & in altum tollit, vt varicem generet. Sed in ſolam Iecorariam. Hæc interpretatio tametſi vera ſit, ſępe tamen accidit, vt quiſpiam in ſummo pedis digito vlcus patiens Bubone vexatus ſit. Hippo-
D crates igitur ſuę memorię cauſa ſcribens ſeipſum interrogat inquiens, quęnam eſt hęc diſtributio, vt altero membro laborante alterū Bubone afficiatur? adhoc reſpondemus, cū dolor in pede excitatur, eò natura cum ſanguine accurrit, vt membro dolenti opem ferat. Et glanduloſa caro, quam Græci Adena vocant, inuenitur: quę rara cum ſit, humiditatem ſuſcipiens inflammatur. præcipuè ſi venæ Iecorariæ ſupra femur in eam partem ferantur. quæ propter amplitudinē multum humorem ducentes glandulam inflammatione tumefaciunt.

5.5 *Quibus ſanguis erupebat, morientes circa frontem non ſudabant, ſed veluti collapſi erant: Et ſpirituoſi, & præ ſudoribus*
E *intereuntes male habebant.*

Cōtiguus eſt hic ſermo ſuperiori: fiebat enim ſāguinis eruptio: neq; vllū naturę: neq; artis pręſidiū eā ſiſtere potuit. Verū ne ars omnino

exiſtimatione priuetur, & hoc loco prænũciat, quomodo mors eue A
niet, videlicet, nõ cũ ſudoribus: qppe omni exhauſto humore, vnde
ſudor emanabit. Igitur ſi nõ aderit ſudor, neq; ſyncopa ſuccedet, & id,
quãdo ſola frõs ſudore vacat. Siquidẽ alibi dictũ eſt, ſyncopalẽ ſudorẽ
circa frõtẽ, & ſuperiores partes effluere. cũ .n. caloris innati diſſipa-
tio inſtat, ſurſũ petere ſolet: & ad faciẽ fertur Et ſi ſit vapor, ipſũ per
ſuperiora euacuat: & hoc modo ſudorẽ generat. Igitur hic ſermo di-
cit, ſudor fit. ſed collapſa, & ſqualiida tibi cutis apparebit. *Et ſpirituoſi.*
hũc ſermonẽ Galenus dãnauit. Sed quoſnã appellat Hip. ſpirituoſos?
num ſpiritibus, hoc eſt dæmonibus occupatos? At hoc ridiculũ eſt.
Spirituoſos enim appellat magnam & crebram reſpirationem habẽ- B
tes. propterea neque cum ſudore moriuntur, præſertim Hydrope la-
borantes: quippe qui per ſudorem vitam finire deberent. hos enim
humiditas copioſa veluti diluuio quodam perfuſos inundat.

7. *Ventrium faciles tolerantia perturbationem indicant. velut Poſidoniæ.*

Admirationem mouebit hic ſermo, ſi declaratus ſit. clarus autem
fit ſi per tranſgreſsionem legatur. Frequenter enim alui proflu-
uium & ventris perturbatio euenit, verùm ad malum ne, an ad bonũ,
vnde nobis planum erit? nimirum ex ea, quę conſequetur. facili, aut C
difficili tolerantia. Nã quemadmodum Poſidonis vxori contigit, ſic
& in pręſentia ventrium perturbationem bonę tolerantię declarant:
quemadmodum in Poſidonia factum eſt.

8. *Et feræ quænam inducant.*

Feras appellat Hippocrates feros morbos. nonnunquam & lum-
bricos. Explores igitur, quid nam iſtas feras gignat, & quęnã ab ipſis
fiant. ipſas autem gignit crudus humor à pane, aut leguminib. aut o-
leribus. ipſæ verò tormina, & morſus inferunt.

9. *In attenuatione ante obitum circumtenſio, & vmbilicus* D
oblongus ipſi protractus eſt, & gingiuarum dentes ambientiũ
exulcerationes.

Hanc orationem Hippocrates de Poſidonia ſcripſit: ſed ipſam com
muniter accipere licet. Nempe quod ſanguinis eruptio facta eſt, atq;
adeo copioſa, vt inſitum calorẽ frigefecerit, & Hydropicũ morbũ in-
duxerit. Itaq; ſi Hydrops factus eſt, circumtenditur aluus non bono
ſed excrementitio humore. Quocirca & vmbilicus longior factus eſt
& exulceratus: Humor atem iſte , & in ſuperiores partes diffundi
cœpit. quare & pręacrimonia gingiuas exulcerauit: ac dentes ambiẽs
vt omnia cibaria noxia viderentur, effecit. Forſitan verò dentes ap-
pellat non hos qui in ore cernuntur, ſed de gula verba facit, vtpote E
& ipſa vlcerata. nam per dentes pręterit. Dentẽ autẽ vocat nuclei for
mam habentem ſecundæ vertebrę internum proceſſum, ex quo gula
profi-

A proficiſcitur. Etenim fortaſſe & locũ illũ occupás humor exulcerauit.

10 *Quoniã multa de ſingulis rectè licet imperare aliqua idẽ valentia, aliqua non. vt talia ſunt, diffundi, ſpiſſari, educi, durari, & maturari.*

Recordantem ſuperius dicta, nihil docet præſens oratio. vbi quæſiuit quęnam res inter ſe ſimiles, ſint, quæ nam diſsimiles. Idem & hoc loco dicit Hippocrates, quòd videlicet quiſque de rebus omnibus multa recta præcepta dare poteſt. Ecce enim & ego tibi iubeo, vt veſtiges & ſimilia, & diſsimilia: & in multis ſuperiorẽ ſermonẽ exercui, nunc verò huiuſce rei tale accipit exemplũ: Duo medici ad ægrotũ B acceſſerunt, & ipſũ phlegmone laborare offenderũt. Ambo locũ euacuandum eſſe conſenſerunt. ſed alter fundere humorẽ ac diſſipare, alter verò comprimere, & ad ſuperiora ipſum repellere ſtatuit. At fuſio non nec cõpreſſioni aduerſa eſt, verùm vterque inanitionem parabat. pariter & in alio multis medicis refrigerare volentib. vſus ordei cremore, alter lactuca, Tertius aqua refrigerauit. ac eadem porrò eſſe videntur, nomine differẽtia, re cõgruentia. quippe omnia refrigerarũt.

11 *Et vbi lectum amant, timidos expellere oportet, & excitare torpentes ad ea, ad quæ venire detrectant.*

C Multi libri habent κλίσει hoc eſt, inclinare, id eſt, quo humor inclinat, per eũ locũ euacuato, ſed reuera pleriq; codices habẽt, κλίνην hoc eſt, lectum. Nam ſæpenumerò quidã morbo diſcuſſo rectè valentes è lecto ſurgerę, tamen verentur, ipſo gaudentes iſtos impellere, & excitare oportet, ne fortè torpore marceſcant, & eorũ corpora frigore afficiantur. talem igitur hominem excitato, & ea ipſi munera, quę recuſat, imperato, ſi ſcribere ſolebat, vt ſcribat: ſi legere vt legat.

12 *Aqua ſuffuſos celeriter ſecare oportet, tabeſcentes ſtatim vrere, caput incidere, & id genus alia.*

D In præſentia non curationis modum, ſed temporis tradit Hippoc. quoniam quicquid facis, maturè facito. conuenit hic ſermo potiſsimũ chirurgis. Sæpe nanq; Hydropicus morbus accidit. & ille, qui aſcites vocatur, ab redundante humore, ac tibi certũ eſt manus opera vti, quã paraceteſim Græci nominant, ideſt, perforationem. Igitur cunctari nolito, ne fortè humor ad interiora labatur, pariter, & ſi tabidum ac vlcere pulmonis affectum vſturus es, citò expedias. quod ſiquandoque os caluarię ſuper cerebri membranas cecidit, ſiue ipſum excindere, ſiue attollere decreueris, quamprimum id facito. Nec nõ & in omnibus alijs ſimiliter agendum eſt.

13 *Hydrope laborantium abdomẽ ne tangito, neq; inteſtinas E partes. ſimile eſt enim multis genibus.*

Cũ tibi dixiſſet citò Hydropicos ſecato, ſubdit, non quẽuis Hydropicum ſecare: quippe cũ tres ſint Hydropis ſpecies. Vna Tympanias;

quæ vocatur, à flatib. exoriens:altera Aſcites ab humore proficiſcés: A
tertia Anaſarca,quæ per carnes diſpergitur.Itaque in Tympanite nó debes incidere. Nam propter flatus nemo manus opera vtitur: neq; in Anaſarca vocata: diſperſus enim humor per ſectionem vacuari nequit:ſed queadmodũ in tumore,qui in genu fit fieri ſolet,ſic & in hac faciẽdũ eſt,ille nanq; ſi à flatib.fit,nemo operá manus adhibebit.Sed neq; ſemper, quando ab humore fit.neq; enim ſectio facienda eſt,vbi crudus,ac durus tumor adeſt.niſi quando perfectè in pus conuerſus eſt. tunc.n.ſolũ Aſcitẽ manus miniſterio curamus:& tunc cauemus ne abdomen,aut quicquam aliud ex intus reconditis violemus.

14 *Affectus circa cor Xenarcho,& calidum vehementer expi* B
rare: & vlcus pro euacuatione initio fouere.

Curationem docet hic ſermo. Xenarchus enim ægrotauit.narrauit autem Hippocrates,& laborantes beneficium percepere. Nam phtiſis facta fuit,hoc eſt exulceratio pulmonis. & tunc frigidi aeris inſpirationem vitamus. quippe quod frigidum ſit vlcerib.inimicũ. & verberet potiſsimum raram,& teneram pulmonis carnem,& propterea frigidus aer non inſpirandus,ſed cõtra expirandus eſt. atq; ita intelligenda ſunt illa verba, *Affectus circa cor.* At ſi legatur,Affectus pericardii,intelligendum eſt,nonnunquam in corde vitium oriri, non C
eryſipelas, aut phlegmonem, (mors enim præuenit) ſed ſyncopam cardiacam appellatam, quæ ób inſiti caloris refrigerationem accidit. Corde igitur refrigerato frigidum aerem ne introducito.malũ enim adaugeres: ſed ab initio morbi foueto.

15. *A quo vnum.*

Hunc tanquam proprium,ac ſeparatum ſermonem accipere oportet. Quamuis è narratoribus multis ipſum vt Hippocratis legitimũ admittere nequaquam viſum eſt. Inquit ergo,Artifex ex quo affectu ſymptoma vnum animaduertit,& de alijs ratiocinari debet. vt exempli cauſa,lateris morbus aliquẽ inuaſit. Medicus ſtatim in principio D
vocatus acceſsit,dolorem pungentem inuenit.ab hoc & de alijs diuinare poteſt,tuſsim videlicet, ſpirationis difficultatem,& febrẽ mox conſecuturas. Sicut etiam ſi alicui poſt concoctionem capitis grauitatem accidiſſe animaduerteris.& futuram è naribus ſanguinis effuſionem prædices. ſiue paulo poſt inferius labium agitatum iri, & ſplendores quoſdam oculis obuerſaturos. Quam ob rem cum ſymptoma vnũ deprehenderis,& alia mox futura,vel ſequẽtia prædicito.

16. *Vox qualis eſt iraſcenti.ſi talis fuerit non irato, ea naturalis erit. & oculi tales fuerint à natura turbulenti, quales* E
ſunt,vbi iraſcuntur hi,qui tales non ſunt. & alia ſecundum morborum rationem. velut tabidum,facit forma. Si talis quiſpiam natura ſit,in talẽ morbũ procliuius erit.& alia ſimiliter.

Græcis

A Hæc oratio maxima ex parte naturalis eſt. Sunt enim quidam à
Græcis phyſiognomici appellati, qui ex hominis facie de animi mo
ribus atque ingenio verè iudicant, atque diuinant. Propterea
ſi quos ſupercilia ſurſum tracta habentes viderint, eos impudentes
vocant, ſi deorſum reuulſa, eos ingenuos ac liberales eſſe dicunt.
Hæc vtique illi perpendunt, vt animæ ingenium nanſciſcantur.
Verùm hæc ſcrutatur Hippocrates, quo affectum corporis deprehen
dat. Siquidem, inquit, nouimus vocem tremulam iræ. notam
eſſe, & faciei ruborem, & oculorum turbulentiam. Sæpenume-
ro quidem & citra iram hæc naturaliter adſunt. Ars autem præ-
nunciare debet, talem hominem nullo alio inſaniæ genere, quàm fu
B rore captum iri. Nam ex ſua naturali temperatura conſtat eius men-
tem ad huius mali diſcrimen eſſe propenſam. pariter & curarum, &
mœſtitiæ ſigna cognoſcimus: videlicet contracta ſupercilia, immobi
les oculos, liuidum colorem. Itaque ſi abſque curis, & mœrore hæc ſi
gna adfuerint, prænunciat ars, eum nullo alio, quam melancholico
morbo laboraturum, quum & in naturali valetudine eius ingenium
ad huiuſmodi affectum ſubeundum inclinatum ſit. Verùm cur ea,
quæ ad animi mores pertinent, commemorare ſtudeo, ea quæ ad
corpus ſpectant, ſilentio præteriens? Quædam enim ſunt natura-
C les corporis figuræ tabem præſeferentes: vt alatæ ſcapulæ, anguſtum
& minimè altum pectus, & collum procerũ gracileq́; De hoc ars pro
nũciabit, ſi quãdo ęgrotabit, facilè in tabidũ morbũ prolapſurũ: quia
naturalis eius cõſtitutio adhunc erat idonea. Et aliorum omnium eſt
eadem ratio, vt ab ijs, quę naturaliter inſunt, de ijs, quę pręter natu
ram eueniunt, ratiocinemur.

17. *Tuſſes cum laſsitudine membra laſa infeſtant, & articu-
los maximè.*

De tuſſi facili, & laſsitudine ab externa cauſa genita ſermonẽ facit
D nam ſæpenumerò quiſpiam iter faciens laborauit, & in laſſitudinẽ fri
gido in loco incidit, & tuſſis quoq; ſuperuenit. Quòd ſi vim robuſtã
eſſe contingat, humorem propulſat, & ad imbecillam partem extru-
dit. Sed quidnam eſt articulis imbecillius, & cum ſanitas adeſt, & nũc
in aduerſa valetudine? Quippe ex motu, dum in itinere fatigantur,
imbeciliores facti humorem ſuſcipiunt.

18. *Verũ & in laborioſis febrib. tuſſes aridæ fiunt. Tuſſes aũt
aridæ in articulos decumbunt cum febre, ſi intus remanſerint:*

De tuſſi leuiore ante locutus eſt, nunc de maligna ſermonem facit
& de laſsitudine poſt eam veniente. nec de qualibet: non enim de vl-
E ceroſa, ſed de extendente, & ea, quæ eſt cum oſsium dolore. quæ ab
humore craſſo generantur. Igitur cum ſit craſſa materia, per tuſsim
extrudi nequit, & remanens in corpore diſſipari non poteſt. Qua-

re deorſum labitur ad cauas partes, imbecilles, & calidas. tales autẽ A
ſunt articuli. Dixit verò Hippocrates tunc aridæ tuſſes in articulos
irruunt, cum intus relictæ fuerint, hoc eſt, quando non tota materia
per tuſsim reiecta fuerit. ſed quędam reliquiæ in articulos defluxe-
rint. Inde neq; ipſum oportet flatus eijcere. nã tametſi quidã materiã
expulerunt, remanſere tamen flatus, id eſt, pars difficilis ſpirationis.
malũ verò eſt, & hic ſermo perplexus eſt, intelligiq; non poteſt.

*19. Spiritus Tabidis mali, ſine ſignis, & non parientib. & quæ
cunq; alia ſimilia ab eadem conſtitutione.*

Obſcura eſt hęc oratio, & eam nõnulli ſic interpretati ſunt, quod
videlicet, ſi in tabidis difficultas ſpirandi fuerit, leuamentum morbi B
ſignificat, hoc eſt, non facta excretione, aut abſceſſu difficili. Quoniã
ſine ſignis ſi leuiora facta ſunt, non eſt incomprehenſibile, ſed iſtud di
cas, Quidam accedens ad ægrum ipſum magnopere & frequenter
anhelantem offendit: paulo poſt iterum ingreſſus eundem ſine vllis
prægreſsis notis, & præter expectationem reſpirationem paruam ha
bentem inuenit. Et multi quidẽ lætantur propter morbi diſcuſsionẽ
in difficili reſpiratione mutationẽ factã eſſe arbitrantes. At qui verè
medicus eſt, pulſũ tangens imbecillũ, & inæqualẽ reperit, magnũq;
adeſſe malum nunciat. quod videlicet, non propter morbi euerſionẽ
reſpiratio pars facta eſt, ſed quia labefactata vis in altũ & latũ pectus C
attollere amplius non poteſt: atque inde exigua oritur reſpiratio.

Idem & * *non parientium, quæ attrahunt* *
dicit Hippocrates non quæ ſteriles ſunt, ſed viduas. quæ poſtea ca-
ſtam vitam agentes à venere abſtinuerunt in ijs ſemen colligitur. Et
initio quidem tantiſper, dum ſemen calidum erat, magna fuit reſpi-
ratio: perinde & in multis alijs res ſe habet. Quippe in ſuppuratione
laborantibus primò quidem pus educitur, poſtea verò deſinit
puris eductio, nõ propterea quia morbi cauſa ſublata fuerit, ſed quia
vis educens languida & infirma eſt.

*20 Tabe correptis Autumnus infeſtus. Infeſtum & ver, cum D
fici folia pedum cornicis ſimilia ſunt.*

Inquit Hippocrates Autumnũ eſſe tabidis inimicũ, quoniã eſt inę
qualis, modò calidus modò frigidus. cũq; inæqualitas naturã labefa
ciat, nõ modo Autũnus, ſed etiã ver illis aduerſatur: qua tunc medio
cris tẽperatura ſanguinẽ fundens humores ad pulmonem ducit, ac
phtiſim, hoc eſt Tabem auget. Quin & veris initium ſe ipſum decla-
rat per ſigna ab Heſiodo memorata: quando, ſcilicet, Fici folia pedum
cornicis ſimilia ſunt.

*21 In Perintho verno tempore plurimi in Tabem inciderunt. Si E
mul in cauſa fuit hyberna tuſsis in vulgus graſſata cũ alijs mor
bis quicunque diuturni ſũt. nã & in ambiguis perſeuerarunt.*

in

In quibuſdam verò diuturnis non tabidi facti ſunt, vt in quibus renum dolores fuerunt, ſed etiam in alijs: qualis erat homo ille, ad quem me Cyniſcus adduxit.

Hæc oratio verè popularibus morbis congruit. Nam tota Perinthi ciuitas affecta fuit. Quippe verno tempore tuſſis vulgata eſt, non tunc primum exorta, ſed hyeme genita, ac præſeuerans ad ver vſque peruenit. Huiuſmodi autem ſermo, niſi per tranſgreſſionem legatur, obſcurus eſt. ſignificat autem hoc, quòd videlicet Perinthi ciuitatem tuſſis infeſtabat. Et ſiquis non rectè valebat, accedente tuſſi grauiter afficiebatur. Dicit autem Hippocrates, quicunque longin quo morbo laborabāt, illi in tabem non incidebant, propterea quòd materia ab alio affectu occupata diuertebatur. cum multi autem eſſent longinqui morbi, renalem in exemplum aſſumſit. Inquit autem Hippocrates quoſdam commemorans, quòd nonnulli, vnà cum longo morbo & tabē, & tuſſim patiebantur. neque enim abſurdum erat, prauum humorem abundantem in totum corpus fuiſſe diffuſum. quemadmodum homo quidam paſſus eſt, ad quem philoſophus Cyniſcus adduxit Hippocratem.

Ad hunc vſque locum commentaria Palladij in ſeptem ſectiones ſexti libri Hippocratis de Morbis popularibus reperta ſunt.

INDICES DVO LOCVPLETISS.

Prior eorum quæ in Aretæi libris, poſterior eorum quę in Hippocratis de Morbis popularibus memoria digna continentur.

Abſceſſus in colo.42 . F. 68. b.
Abſceſſus quibus rumpendus. 115.a
Abſceſſus iecoris vide Iecur.
Abſceſſus lienis, vide Lienis.
Abſceſſus renum, vide Renes.
Abſinthij ſucci quantum dandum & eius vires. 132. e
Abſinthite vinum elephanticis bonum. 140.a
Acetabulum. 75.b.
Adarce, Limneſtis. 90.a.111.b
Adenes. 61.a
Adeps Leonis. 139.c
Adeps Pantheræ. ibid.
Adeps Vrſi. ibid.
Aegritudines diuturnas quæ incommoda ſequantur. 31.a
Aegritudo longa tabidos facit. 49.d
Aeger cum Medico aduerſus morbum conſpirare debet. 31.b
Aegrotantibus gratificandum. 105.c
Aegri omnes curari non poſſunt. 133.b
Aegyptus quos cibos & potus ferat. 10.37
Aegyptia & Syriaca vlcera. ibid.
Aeſtatis damna. 60.d.
Alimenti iter ad iecur & in omne corpus differens eſt. 115.a
Aloes vires. 132.e.133.a
Alui irritationis vtilitates. 83.c
Alui ſublutiones quãtum proſint. 85.c
Ama. 127.a
Amyli facultates. 106.c
Anæſtheſia. 38 a
Anagoge, Sanguinis reiectio. 15.b
Angina, Synanche. 7.c
Angina canina, Cynanche. 7.c
Anginæ ſpecies duæ. 7.b.94.d
Anginæ ſpecies in ſolo ſpiritu. 7.d
Anginæ ſpecies peior. 94.d
Anginæ ſigna. 8.c
Anginæ caninæ ſigna. ibid.
Anginæ cũ phlegmone ſymptoma. 7.c
Anginæ cauſæ. 9.a
Anginæ mutatio. 8.d
Anginæ caninæ mutatio ſalubris, aut pernitioſa. 8 c
Anginæ obnoxij canes, & ſæpe linguã exerunt. 8.b
Anginæ medendi regula. 8. e
Anginæ ab ebrietate curatio. 94.e
Anginæ clyſteres qui & quando. ibid.
Anginæ ſectio venæ qualis conueniat. 95.a
Anginæ ſectio venarum linguæ prodeſt. 95.b
Anginæ defectus animæ nocet. 95.a
Anginæ quæ ligaturæ cõueniant. ibid.
Anginam quæ purgatoria leuent. 95.b
Anginæ quales conueniunt irrigationes. ibid.
Anginæ cataplaſmata qualia. 95. c
Angina quibus ad pus ducenda. ibid.
Anginæ collutiones. 95.d
Anginæ illitiones. 95.d

Anginæ cruſtoſis vlceribus gargariſmi vtiles. ibid.
Anginæ cum concidentia curatio. 95.c
Anginam cum concidentia quid præcipue tollat. 96.a
in Angina curãda error medicorũ. 96.a
Anhelitus, aſthma. 45.a
Anhelitus cauſæ. 45.b
Anhelitus indicia. 45.c
Anhelitus miteſcentis nota. 46.a
Anhelitum mulieres facilè patiuntur. 45.b
Anhelitũ pueri cur facile euadũt. ibid.
Anhelitu vix capti viri citius pereunt, ibid.
Anhelantibus quo differtur interitus. 45.c
Antitrochus. 123.c
Animalia ob quæ viuant præcipue. 13.c
Animi perturbationes immodicæ quã ſint noxiæ. 39.d
Antidoti ex multis conſtantes quas facultates habent. 138.a
Anus & veſica inter ſe cohærent, mutuoq; afficiuntur. 61.c
Aphthæ. 94.d
Apij ſemen capiti conueniens. 125 c
Apoplexia quid. 38 a
Apoplecton. ibid.
Apoplexiæ magna vis. ibid.
Apoplexia morbus planè validus. 86 c
Apoplexia ſenibus letalis. 88. d
Apoplexiæ plerunque cauſa ſaturitas. 89.b
Apoplectico quæ vena ſoluenda. 89. a
Apoplectico à quo latere ſanguis mittendus. 89.b
apoplectico quando non ſcindenda vena. 16.
apoplectici clyſteres quales. 89. c
apoplecticus quando & quibus purgandus 89 a
apoplectico vtiles vomitus. ibid.
apoplectici inunctiones quales. 89.c
apoplecticis conueniens inunctio. ibid.
apoplecticis cõuenientia cataplaſmata. folio. 90. a
apoplecticis cucurbitulæ vbi & quando affigendæ. 90.d
apoplexiæ remedia conueniunt Epilepſiæ. 91.d
apoſtematiæ. 42. d
aqua frigida epota quando vomendum. 26.a
aqua ex colo. 68. b
aquæ fluxus inſpectus vertiginẽ affert folio. 130.c
aquæ ſponte natæ melancholicis vtiles. folio. 134.a
aqua intercus, Hydrops. 54 ſe. vide Hydrops.
araneorum telæ. 115. d
ardoris venæ cauæ & arteriæ craſſæ ſigna. 116.c
ardori venæ magnæ et arteriæ quomodo venæ ſectio conueniat. ibid.
ardore venæ & arteriæ laboranti quomodo cucurbitula admouẽda. ibid. d.
ardoris venæ cauæ & arteriæ clyſteres quales conueniunt. ibid
ardori venæ cauæ & arteriæ vexato extrema quibus illinenda & quare 117.a
ardori venæ cauæ & arteriæ vrinaria remedia quæ, & quando cõueniant. ibid.
ardori venæ cauæ & arteriæ lac competit. 117. a
ardoris venæ cauæ & arteriæ cibaria. folio. ibid.
ardori venæ cauæ & arteriæ ſudoris euocatio confert. ibid.
ardor venæ cauæ & arteriæ vt febris ardens curatur. ibid.

ardor venæ cauæ & arteriæ per criſim non ſoluuntur. ibid.
arenulæ calculorũ indicia & materiæ. folio. ibid.
arquatus. 50.a
arquatus à quibus mẽbris gignitur ibid.
arquatus quomodo à iecore fit. ibid.
arquati à iecore facti ſigna. ibid b.
arquati ab liene ſigna. ibid.
arquatus à colo & ventriculo. ibid. d
arquatus à quolibet viſcere oriri poteſt. folio. ibid.d
arquati ab habitu totius corporis cauſa ibid.
arquati ſpecies duæ. 51.b
arquati ſpecierum diuerſarũ cauſæ 51.c
arquati nigri ſigna. 51.d
arquati albidioris notæ. 52.a
arquatus quando ſalubris, quando læ talis. 52.b
arquatus in acutis morbis malum eſt. 49.d
arquatus quas ætates infeſtet. 52.c
ab arteria ſanguis quo differt à ſanguine à vena. 17.a
arteriæ aſperæ ſanguinem emittentis notæ. 18.a
arteriæ ſecundum dorſum porrectæ inflammatio. 25.c
arteriæ exaſperatæ remedia. 107.c
arteriæ magnæ principium cor. 116.c
arteriæ magnæ ardor. vide Ardor
in articulo vlcus difficile eſt. 62.b
arthritis. 72.c
articulorum doloris duplex ortus. ibid.
articularis morbi varietas. 73.a
articularis morbi initium. 73.b
articularis morbus cur fit inſanabilis. folio. 37.c
articularis morbus omnem oſſium compagem occupat. ibid. d
articularis morbi cauſæ. 74.b
in articulis tofi. 74.a
articulari morbo quid in principio quid in fine conducat. 74.b
articularibus omnib. morbis lauatio in frigida marina prodeſt. 137.b
articulis dolentibus quæ imponenda. ibid.
aſinini lactis vires. 136 b
aſthma, anhelitus. 45.a. 74.d. vide anhelitus.
atræ bilis effectus varij. 33.d
atram bilem educit thymi coma. 132.b
auditui auſtri graues. 128.b
aurium temporumq́; palpatio quantum valeat. 82.c
auſtri auditui graues. 128.e
autumno Phthoæ abundãt. 18 d

B

Balnea ſponte calida ſulphurea elephantem iuuant. 140.b
Bellaria omnia capiti inimica. 126.a
Bellaria omnia capiti nocẽt præter palmulas, ficus, & vuas. 126.a
Beſaſa. 95.d
Bilis in iecore creatur. 50.a 132.a
Bilis variæ ſpecies. 51.b
Biſtimus. 118.b
Bonus habit⁹ corporis quæ præſtat 52.d
Brabila. 105.b
Braßica elephantiacis vtilis. 139.a
Braßica ſemicocta elephantiacis bona. ibid.
Bronchia. 44.e
Bubones iecoris ſoboles, 19.b
Bubula caro qualis. 125.d

C

Cachexia ideſt Malus habitus. 527.e vide Malus Habitus.
Cacochimia. ibidem. 132.a
Caligo ſenſuũ eſt ſomni principiũ. 82.d.

Calculi

Calculi vbi naſcantur. 59.c
Calculorum indicia & Materiæ arenulæ. folio 59 d
Calculi notæ. 61. d
Calculi renum notæ. 59. d
Calculi in veſica notæ. 60. a
Calculi exitus difficilis per colem. ibid.
Calculi in veſicam tranſitus magno dolore fit. 60. d
Calculi variè figurati. 60. b
Calculi oblongi & inæqualis craſſitudinis. 59. c
Calculi qui in ſenibus & qui in pueris. 60. b
Calculi cauſæ in ſenibus. 60.d
Calculi cauſæ in pueris. 60.c
Calculi vlcera non ſaneſcunt 61.a
Calculi veſicæ difficultas. 61. b
Calculi parui citra noxam excinduntur 61.e
Calculo renum venæ ſectio quam proſit. 117.c
Calculo renum quales clyſteres proſũt. 117.d
Calculo renum vrinam citantia & cibaria quæ proſint. 117.e
Calculo renum lauatio & inſeſſiones vtiles. ibid.
Calculos exterentia potabilia medicamina. 117.
Calculo renum agitatio corporis prodeſt. 118.a
Calculus mictum impediens quomodo remouendus. 119.a
Calculus veſicæ quomodo ſectione extrahendus & vulneri medendũ. ibid.
Calculoſis renibus quæ extra in ponẽda. 117.c
Calculoſos renes cruditas lædit. 118.a
Calor concoquens in omni corpore inſitus. 51. a
Calor igneus humores omnes in bilem uertit. ibid.
Calor ſanguinem elicit. 107.a
Cancer vteri. 71.d
Cancer vlceratus non vlcerato longe improbior. ibid.
Canes anginæ obnoxij, & ſæpius linguam exerunt. 7.d
Canis robioſi potentia. 8.a
Canina angina, vide Angina.
Canina conuulſio, vide conuulſio.
Cantharides veſicam lædunt. 137.d
Caput ſenſus neruorumq́; originis locus eſt. 81.a
Caput neruos & muſculos vbiq; habet. 74.a
Caput difficiles ægritudines patitur. 122.d
Capitis parte, vna leſa cur oppoſiti nerui lædantur. 38.e
Capitis morborum initia leuia, fines mortiferi. 122 d
caput vexant lac & caſeus. 125 d
capiti inimica bellaria omnia. 126.a
capiti nocent bellaria omnia præter pal mulas, & ficus, & vuas. 128.e
caput quæ radices replent, 125.e
capiti nocet cruditas. 126.a
capiti obſunt labores. 126.b
capiti & neruis venus inimica. 126.a
capiti quam noceat vocem acutã ædere .127.e *capiti prodeſt vox mediocriter acuta.* ibid.e
capitis omnibus longis morbis mſſio-ſanguinis prodeſt. 123.a
caput purgat hiera. 123.a
capitis omnibus vitijs quando proſit & quomodo pituitæ euacuatio. 123.c
capiti conueniens ſemen apij. 125 d
capitis dolor ſæpe redire ſolet, & præſens deliteſcit. 124. c
capitis dolores parui non ſunt ſpernendi. 122.d.

Pp 3

caput dolenti ſol officit. 126.a
caput doleti ſanguis è qua vena & quã tus mittendus. 123.a
caput dolenti vena frontis opportuniſſi me ſcinditur. 123.b
caput dolenti quomodo ſanguis è uari bus mittendus. 124.b
caput dolenti vaſa inanire non expedit. 123.b
caput dolentes quando purgandi. 123.a
caput dolenti cucurbitulæ vbi & quo modo affigendæ. 123.b
caput dolenti veratrum quando dandum. 126.b
caput dolenti quando & qui clyſteres proſint. 124.b
caput dolenti quando & quomodo corpus exercendum. 125.a
caput dolenti ambulationes quando & quales proſunt. 126.a
caput dolenti peregrinatio qualis conuenit & nauigatio. 126.a.b
caput dolenti quam iuuet mare. 126.b
caput dolenti abraſio capillorum prodeſt. 124.c
caput dolentes os quomodo eluere debent. 124.a
caput dolenti ratio victus quæ. 125.b
caput dolenti cœna frugalis eſto, & vinũ cõceditur debili ſtomacho. 124.a
caput dolenti quando vinum dandum. 123.a
poſt purgationem dandum. ibid.
quale vinum dandum. 126.a
caput dolenti quæ olera proſint. 125.e
capite manantis ſanguinis ſigna. 15.c
capite manãtis ſanguinis curatio. 16.a
cardialgia. 64.b
cardiogmos. 64.d
capræ ad podagricos remedium. 138.a
caro bubula & ouilla quales. 125.d
caro leporum concoctu facilis. 131.c
carnium raritas & mollities melancholicos valde iuuat. 134.a.b
carotides, venæ ſomniferæ. 28.c
cartilagines frigidæ ſunt. 44.b
caſeus & lac caput dolore vexant 125.d
caſtorei vires. 87.b
caſtoreum quomodo proſit catocho & veterno, 88.c
caſtoreum medetur neruis. 87.c
caſtoreum calefacit neruos, 120.a
caſtoreum quam ſit vtile reſolutis. 90.a
caſtoreum tetanicis ſalutare. 94.a
caſtoreo in tetano quomodo vtendum ibid.
cataplaſma ex millio. 83.b
catiadium. 124.b
catochus veterno ſimilis. 88.c
cauſus febris ſyncopæ cauſa. 20.a
cauſi ſigna. 20.b
cauſi conuerſio in contrarium. 20.d
cauſi in ſyncopam conuerſi ſymptomata. 20.d
cauſi mirum ſymptoma. 20.e
cauſus quo tempore anni & quibus ætatibus viget. 25.c
cauſo laborãtes quoto die perierũt. 25.d
cauſus qui ſine periculo, ſed longior ibid.
cauſo ſubuenit frigidæ potus. 26.a
cauſam habenti quomodo ſanguis detrahendus & quantum. 198.d
cauſi alimenta qualia. 109.e
cauſum habenti quando vinum largius concedendum. 119.a
cauſo vexatis vini potio quãdo obeſt & quando prodeſt. 108.e
cauſo quando cucurbitula iõuenit. ibid.
cauſo clyſteres quid proſint. 109.d
cauſum habẽti caput qualibus irrigandum. ibid.
cauſum quæ exteriora iuuent. ib.
cauſo quibus ſuccurrendũ criſis tempore virtute debili. 109.c

in cauſo cordi ſuper danda epithemata. 110. e
cauſo laborans quæ loca inhabitare debet. 110. e
cauſum habens quibus operiendum. ibid.
cauſon quando in tabem verti metus eſt. 111. e
cauſus ne in tabem deſinat, quibus prohibendum. ibid.
cedmata. 25. a
celta. 139. b
cephalalgia. 31. d
cephalæa. ibid
cephalææ variæ ſpecies. ibid.
capbalææ cauſæ. 31. b
caphalææ qui piſces apti. 125. e
cephalæam remedia iuuant ad oſſa penetrantia 123. b
cephalæã arteriæ quæ & quomodo inciſæ iuuant. ibid.
cephalææ vexatis quãdo caput lauandum. 124. a
cephalæa vexatis quando caput vrendũ aut incidendum. 124. e
cephalæa vexatis quomodo quidã caput incidebant. ibid.
cephalæa vexato caput quomodo vrẽdũ, & cruſtis quæ imponenda. 124. d
cephalæa vexatum quæ capiti applicanda iuuent. 125. a
cephalææ thapſia prodeſt. 125. b
cephalæam geſtatio qualis leuet. 126. a
cerebrum vulturis. 138. b
cerumina, Aurium ſordes.
chamelæa. 139. a
charoneorum ſtrangulatus. 7. c
chiaſmos. 39. a
chiragra. 72. c
choleræ definitio. 50. b
choleræ ſymptomata. ibid.
cholera quo anni tempore viget. 50. d
cholera cui ætati plus minusue infeſta. folio. ibid.
cholades. 66 d
cholerici excretiones non reprimendæ. 112. a
cholerico quando & quibus vomitus cіtandus. ibid.
cholericis torminibus & pedum frigori quæ & quandiu adhibenda. ibid.
cholerico quando frigida aqua propinãda. 112. b
cholerico quando vinũ concedendũ quale & quantum. ibid.
cholerico extremè laboranti quomodo ſuccurrendum. 112. d
cholerico vomitus quõ ſiſtendus. ibid.
cholerico afflatus auræ interdum vtilis folio. ibid.
cholerici ventri & pectori quæ imponẽda & quando. ibid.
cholerici pedes & muſculi quando & quibus inungendi. 113. a
cholerici membra inungenda diuerſa. ibid.
chordapſus. 22. a
cibi animum demulcent. 80. b
cibus humidus omnibus febrientibus idoneus. 81. b
Cibi gratiores, licet paulo deteriores, ægris concedendi. 109. 61. 36. b
cicadæ veſicæ laboranti vtiles. 119. a
circumuolutio vertiginem & epilepſiã accerſit. 131. a
citria mala podagræ conferunt: 137. d
cneorum. 95. a. 137. e
coagulum parcè exhibendum. 106. b
coccus Cnidius. 136. e
cœliacus affectus. 65. a
cœliacus morbus nõ ſolum coctionis ſed etiam digeſtionis vitium eſt. 65. b
cœliaci creſcentis ſigna. 65. c
cœliacus quibus accidat. 65. d

cœliacus quando vigeat ibid.
cœliaci cauſæ 65 a. 66 a
cœliacus difficilis morbus eſt 65. e
colon, laxius inteſtinum 22. e. 66 a
coli inteſtini magnitudo 23. a
in colo inteſtino voluulus cur minus periculoſus 23 b
colum vim concoquendi habet 50. d
à colo icterus ibid.
coli cruditas bilem efficit ibid.
in colo inteſtino voluuli ſigna 23. a
colici doloris ſigna 66. a
à colico naſcentes morbi 66. b
colici morbi cauſæ ibid.
coli abſceſſus 68. b
ex colo inteſtino aqua ibid.
colliquati, Syntectici 48. b
colliquationes habitus corporis malæ 44. b
columna 9. a. 96. b
columellæ affectus 9. a
columellæ conuulſio 40. e
columellæ vitia varia egent curatione folio 96. b
columnæ & vuæ celerrimè ſuccurrendum ibid.
colũnæ & vuæ venæ ſectio qualis conuenit ibid.
columnæ & vuæ cõuenientes clyſteres folio 96. d
columnæ & vuæ cõuenientes ligaturæ ibid.
colũnæ & vuæ quando & vbi cucurbitula conueniat ibid.
columnæ & vuæ adſtringentia quæ cõueniant ibid. e
columnæ vlceroſæ quæ conueniant ibid.
columbinus fimus 95. c
coma, Sopor 14. e 63. e
comitialis morbus. vide Epilepſia
cõcoctioni ventriculus deſtinatus 64. e
concoctionis ventriculi imperfectæ ſigna 65 a
conſentiunt omnia principiorum vitijs 6. c
contentio labiorum 40. b
conuulſionis ſpecies tres 6. e
conuulſionis cauſæ 6. d
conuulſionis communes notæ 6. e
cõuulſio quo tempore anni plus minuſue infeſtet ibid.
conuulſio mulieres ſæpius vexat ſed leuius ibid.
conuulſio quas ætates plus minusue lædat ibid.
conuulſiones mitiores quæ ibid.
conuulſio lætalis à vulnere ibid.
conuulſio ex abortu lætalis ibid.
conuulſio canina 38. b
conuulſionis caninæ notæ 40. a
conuulſio canina quomodo ſpectantib. imponit 40. d
conuulſione canina affectæ partes quomodo diſtinguantur à ſanis ibid.
conuulſio linguæ 40. b
conuulſio columellæ 40. c
copioſum & ſubitum naturam vitiat 108. d
cor omnium principatum tenet 64. a
cor animæ domicilium 20. a
cor vitæ ſpirandique principium 13. c. 45 b
cor arteriæ magnæ principium 116. b
cor arteriæ calorem impertit ibid.
cor attrahit aerem 13. d
corde affecto breuis eſt vita 13. d. 45. b
cor graui malo oppreſſum nunquam ſanescit
cordis & vitæ ægritudo eſt ſyncopa 19. b
cordis laborantis proprietas 19. e 20. a
cordis affecti notæ 19. c

cordi

cordi noxas impertit ſtomachus 19.c
cor à ſtomacho non læſo læditur ibid
cor ſtomacho contiguũ quos morbos excitet 64.a
cordi ſuperdanda epithemata in cauſo 110.c
cor Fulicæ 138.b
corallium 106.a
coſtæ quando ſuo loco pelluntur 43.a
cotyla 73 b
craſpedon 9.b
craſpedi cauſæ ibid.
craſſantia ſanguinem & ſpiritum 103.c
cremaſteres 23.a
criſis per lot'um cur optima 48.a
cruditas capiti nocet 126.a
cruſta, Eſchara 6.a
cruſtæ accidentia ibid.
cyceon 67.a
cynanche, Angina canina 7.c
cypſelis, aurium ſordes 51.a

D

Debiles aſſumpto cibo valde laborant 110.b
Deliquium animæ 38.b
Deliquium animi ſtrangulatum auget 102.c
Denſum cur indolens 72.c
Denſa quando ſentiunt & dolent ibid.
inter Dextram & leuam partem corporis differentia 32.d
Diabetes quid 57.d
Diabetes vnde dictus 58.c
Diabetis cauſa 57.d
Diabetis cauſæ 58.c
Diabetis præſentis indicia 57.d
Diabetis futuri notæ 58.a
Diabetes perniciosſus 57.d
Diabete affecti non diu durant 58.c
Diarrhœa 65.a
Diarrhœa vnde 71.b
Dij ſoli auertunt magnas noxas 54 c
Diploe caluæ meditullium 124.c
Dipſas 58.c
Diuturnas ægritudines quæ incõmoda ſequuntur 31.d
Diuturna ægritudo tabidos facit 49.c
Docilitas & in morbis iuuat 36.c
Dolichi 125.b
Dolor eſt res aſpera ſenſui 73.a
Dolores vnde proueniunt ibid.
Dolor capitis. vide Caput, & Cephalæa
Dyſenteria 66.c
Dyſenteriæ cauſæ 67.a
Dyſenteria quo tempore anni & qua ætate proueniat 65.c

E

Ebur elephantiacis vtile 139.a
Eclegma pleuriticis 101.b
Eclegma ad melancholicos 134.b
Elaterium 95.b
Elephas quale animal 75 a
Elephantis cornua 75.b
Elephantis dentium magnitudo ibid.
Elephantis proboſcis 76.a
Elephas quo cibo veſcitur 76.d
Elephas quomodo bibit 76.a
Elephas morbus vnde ſic nominatus 78.a
Elephas morbus cur leoninus dicitur 77.d
Elephantis morbi cauſa 76.c
Elephantis morbi ſigna ibid. d
Elephantis morbi initiũ latet 76.c
Elephas morbus à quo membro incipit 76.d
Elephantiacis membra ſingula corrumpuntur 78.a
Elephas intus & extrà totũ corpus occupat 138.b
Elephas vt peſtilentia contagioſum ibid.
Elephas morbus omnium pernitioſiſ-

ſimus 76.c
elephas oriens tolli poteſt, iam factus minimè 138.c
elephas morbus cur incurabilis ſit 76.e
elephanticorũ vlcera inſanabilia 78.a
elephantiacis quæ venæ ſecandæ, quomodo & quantum ſanguinis mittendũ 78.c
elephantis alimentũ ſanguis malus ibid
elephantico ſanguinis paulum bonum eſt ibid.
elephanticis hiera non ſemel danda 138.d
elephanticis lac quomodo dandum ibid.
elephanticis omnia remedia ſæpius iteranda ibidem
elephanticis veratrũ quo anni tempore & quoties exhibendum 138.e
elephanticis varia adhibenda remedia folio 139.d
elephanticis braſſica vtilis 140.a
ſemicocta ibid.
elephanticis ebur vtile 139.a
elephanticis viperarũ carnes quomodo parandæ ibid.
elephanticis theriaca omnium remediorum vtiliſſima ibid.
elephantici corpus quibus in balneo detergendum ibid.
elephanticis ſapo gallicus bonus ibid.
elephantici in facie tumores quibus illinendi 139 b
elephantici quando ſcarificandi ibid.
elephanticorum vlcera quibus lenienda ibid.
elephanticis lotiones aſſiduæ benefaciunt ibid.
elephantici quomodo exercendi ib. e
elephanticis veſtes mundæ ſint 40. a
elephanticorum cibi quales ſint 139.e
elephanticis vinum abſintbite bonum. 139.b
elephanticis vina qualia danda 140.a
elephanticis qui piſces conueniant ibid.
elephanticis quæ carnes dandæ ibid.
elephanticis qui arborum fructus dandi 140.b
elephãticos balnea ſponte calida ſulphurea iuuant ibid.
elephanticus vitã in aquis & mari ducat ibid.
emplaſtra irrigationib. potẽtiora 105.a
emproſthotonus 5.d
emproſthotoni ſigna 6.b
empyema 16.b
empyi 40.e.42.c
entera 69.e
epiglottis 90.d
epilepſia, Morbus comitialis 32.e
epilepſia cur ſacer morbus dicitur 33. b
epilepſia caput obſidet 19.b
epilepſiam antecedentia ſigna 3.b
epilepſiæ acceſſionis appropinquantis ſigna ibid.
epilepſia interdum à capite interdũ ab inferioribus oritur 3 e
epileptici quando futuram acceſſionem præſentiunt 4.a
epilepſiæ inuaſionis notæ ibid. b
epilepſiæ acceſſionis remittentis ſigna 4.d
epilepſiæ inuaſione ſedata quales ſint 6.b
epilepſiæ paroxyſmi & eius finis triſte ſpectaculum 4. a
epilepſia laborantium in intermiſſione ſymptomata 33. b
epilepſiæ originis opinio quorundã 33. a
epilepſiæ cauſæ 33. c
epilepſiã mouet deliquiũ animæ 129. b
epilepſiam Gagates lapis concitat 34.d
epilepſiam circunuolutio acceſſit 131.a
epilepſia non facile recedit 33. a
epilepſia cur interdũ acutus morbus dicitur

citur 91.c
epilepſia quando longus morbus efficitur ibid.
epilepſia interdũ mutatione ætatis abigitur 33.a.129.b
epilepſia confirmata curationem nõ ſuſcipit 33.b
epileptici pleriq; humidi & craſſi 131.a
epilepſiæ conueniunt remedia apoplexiæ 91.d
epilepticorum puerorum auxilia ibid.
epileptici conuulſis membris quomodo ſuccurrẽdum ibid.
epilepticum puerum iuuat crepituum emiſſio 92.a
epilepticis pueris vtilia pharmaca in paroxyſmo ibid.
epilepticis iuuenibus in paroxyſmo vtilia ibid.b
epilepſia magna medicamenta & valẽtiſſima requirit 129.a
epilepſiæ in capite ortæ curatio conuenit quæ & cephalææ. 129.b
epileptico quæ venæ ſecandæ ibid.
epileptico quæ arteriæ incidendæ ibid. b.c
epilepticus quibus & quomodo purgandus ibid.c
epilepticos hilaritas & bona ſpes miſeros reddit 129.c
epileptico caput quomodo vrendum & ſacandum ibidem
epileptico caput qualiter fricandũ ibid.
epilepſia raro ab inferiobus oritur ib.d
epilepſiæ ab inferioribus partibus ortæ curatio qualis ibid.
epileptici ab inferioribus fortius purgãdi ibid.e
epilepſiæ ab inferiorib. ortæ cucurbitula perutilis 130.a
epilepſiam lotium ducentia iuuant. ibid
epilepſiæ prodeſt fibri teſticulus ibid.
epilepſiam iuuantia antidota ibid
epilepticis omnia adhibẽda, quæ iuuare aliquid, nihil verò lædere poſſũt ibi.c
epilepticis prodeſt à ſomno flatuũ ac pituitæ excretio 130.d
epileptici ambulationes & geſtationes quales & vbi ibid.
epileptici exercitia velociora ſint quàm vertiginoſi ibid.
epileptico quales adhibendæ frictiones ſolio ibid.
epileptico quæ nõ inſpicienda 129.e
epileptici ad iram laceſſendi 130.b
epilepticorum cibi quales ibid.
epileptico plura in cibis acria ponenda ibid.
epilepticis liquamẽ ex aceto & cumino bonum ibid
epilepticis carnes quando & quæ cõcedendæ ibid.
epileptico quale vinum dandum 131.a
epileptico qualia olera danda 131.c
epileptico noxiæ iracundia & venus ibid.d
epilepſia locis calidis & ſiccis iuuatur, cùm frigida & humida ſit ibid.
epilepſiæ ſimilitudinem adducit venus ibid.
epiſcenium 76.b
eroſioni venarum congelatio ſanguinis & caloris ſuccurrit 105.d
eroſionibus venarum quæ applicanda 106.b
error medicorum 66.d
error quorundam medicorum 91.131.d
error medicorum in curanda angina 96.a
error medicorum in curanda pleuritide 101.b
error quorũdam de venis cubiti 104.b
eſca, vide Cibus
eſchara, Cruſta. 10.a.169.a

eterocrania 31.e
eterocrania quæ mala interdum ferat ibid.
eterocraniæ debilioris ſymptomata 32.a
eterocraniæ curatiò eadem quæ & cephalææ 126.b
eunuchi quales 63. a
exanthemata 10.a
experientia bonus magiſter 88.a
extrema frigida quibus illinenda 111 b

F

Faba leguminum peſſima. 125. b
Faba vlcera purgat, ſed flatibus redundat. 136.b
Facultates vbi ſint. 21.c
Faſeoli. 125.c
Faucium peſtilentes morbi quomodo curandi 97.b
*Faucibus ignis nõ eſt adhibendus.*96.d
Faucibus ægris ignis ſimilia medicamenta adhibenda. 97.d
Faucium vlcera minime comprimenda. ibid.
Faucium vlceribus quomodo applicanda medicamina. 97.d
Faucium vlceribus conuulſionem minantibus quæ adhibenda. ibi.d
Febris ardentis ſigna. 108. a.b
Febris ardens initium ſyncopæ. ibid.
Febris ardens quãdo miſsionem ſanguinis requirit. 108. b
Felis domeſtica. 130.b
Ferarum ira quomodo ſedatur. 82.c
Fibri teſticulus epilepſiæ prodeſt. 103.b
Fimus columbinus. 95.c
Fimus caninus. ibid.
Flatum euocantia. 114.a
Frigidum craſſas materias citius cogit. 60.c
Fulicæ cor. 130.b
furor in ſummo qualis. 37.c
furor in remiſſione qualis. 37.d
Furor quid eſt. 35.c
Furor quo differt à ſenili delirio. 35.d
Furoris cauſæ. ibid.
Furoris ceſſatio quãdo non tuta eſt ibi.
Furor quos facile infeſtet. 36.a
*Furorem quæ victus ratio cõcitet.*36.b
Furor quas ætates vexet. 36. a
Furor quas mulieres lædat. 36. b
Furunt non facile mulieres, ſed valde acerbè. ibid.
Furor quando viris accidat. ibid
*furentes cũ voluptate quales ſunt.*ibid.
furentes ab ira quales ſunt. 36.c
furoris ſpecies infinitæ. 36.c
furoris modi varij. 37.c
furoris mira ſpecies. 37.d
furoris miri effectus. 36.c
furentium prauæ cogitationes. ibi.
furioſi cuiuſdã naturæ narratio. ibid.
furor in capite & præcordijs continetur. 36.e
furioſi quales cũ morbus increuit. 37.a
furioſi non macreſcunt. 37.c
furoris & melancholiæ cum phlegmone viſcerum notæ. ibid.

G

*Gagates lapis epilepſiã concitat.*1.c
Galli. 139.b
Gallicus ſapo elephantiacis bonus. ibi.
Genitura, vide Semen.
Glans vnguẽtaria lienis ſcirrho prodeſt 137. a
Globuli pleuritico ſub lingua tenendi. 101.a
gonorrhæa muliebris quæ & ũde. 71.b
gratificandum ægrotantibus. 105.c
grummi in inteſtinis pernitioſi. 68.b
Gulæ quam ſanguinis effuſionem patiantur. 17.b
gula venulas & arterias tenues habet. 17.c.

gulæ ſanguinē emittentis indicia. ibid. 55.a
gula reſoluta quæ pericula inſtēt. 90.d
Gurgulio. 9 a
grugulionis morbi varij. ibid.
gurgulionis affectus ſine nomine. 9.c
gurgulionis affectus notæ. ibid.
Gurgulionis vitia quæ quibus ætatibus magis accidant. 9.d

H

Habitus corporis colliquationes, malæ. 44.b
Halicæ vires. 98.d
Halica quomodo pleuritico danda. ibid
hæmorrhagia. 15.b
herculeus morbus. 76.c
hiera. 85.d
hieræ facultas. 89.d.94.c.133.e
hiera caput purgat. 123.a
hiera elephantiacis nō ſemel dāda. 138.d
Homerus. 75.b
Hominis nuper iugulati ſāguis. 130.b.c
hominis iecur. ibi. c
horrores ab vlceribus maleſici. 94.a
humores in morbis quomodo explorandi. 41.a.b
humorum per renes & veſicam transmutatio optima eſt. 43.d
humor qnomodo ex pulmone pellitur. 44. d
humores quando ad interiora labuntur. 98.a
hydrocephalus 57.a
Hidrops 54.b
hydropem creat iecoris ſcirrhus 55. a
hydrops per veſicam purgari poteſt ibi.
hydrops per alui effluuium, ſed cum periculo tollitur 55.d
hydropici per ſudorem facilius ſanantur 48.c.d
hydropici ægrè ſudant ibid.
hydropici perpauci liberantur 54.d
hydropicis nulla pars ineſt noxa carēs 55.a
hydrops quando adeſt. ibi.
hydropis cauſa princeps malus habitus ibidem.
hydropis ſpecies plures 55.b
hidrops Timpanias ibid.
hydrops Aſcites ibid.
hydrops phlegmatias 55.c
hydrops Anaſarca ibid.
Hydropis ſpecierū mixtio peſſima quæ ſit ibid.
Hydropis quæ peior ſpecies 55.c
hydropis Aſcitæ notæ ibid.
hydropis Tympaniæ notæ 55.d.
hydrops Aſcites ex tympania oritur ibi
hydropis Leucophlegmatiæ notæ 56.a
hydropis Anaſarcæ notæ 56.a
hydropi communia ſigna 56.b
hydropi Anaſarcæ propria ibid.
hydropi Aſcitæ & Tympaniæ communia ibid.
hydropici vnde ſint fiduciæ pleni ibi.d.
hydropis cauſa aquæ gelidæ potus ibid.
hydropis cauſæ diuerſæ 56.d
Hidropis quæ ſpecies quibus magis eueniat 56.d.e
hydrops anaſarcæ & phlegmatiæ communia 56. e
hydrops Leucophlemagtias mitiſſima eſt 57.a
Hydrops Anaſarca peſſima, in qua homo totus permutandus ibid.
hydrops membri vnius 57.b
hydrops ab vtero ibid.
hydrops à veſiculis ibid.
hypopia 77.d
hypoſtaſis ibid.
hyſſopi vires ibid.

I

Ichor 70.e
Icterus, Regius morbus, Arquatus, Aurigo 50.a. *vide Arquatus.*

Icteri etymon 51.b
Ictis ibi.
Iecoris maxima pars ſanguinis concrementum eſt 23.b
iecur interſepto appenſum eſt 47.a
iecur ſãguinis fõs & bilis creator 132.a
iecur ſanguinem ſemper creat, & ad liaspartes diffundit 23.c
iecur venæ ſanguinem effundit 116.b
à iecore & liene ſanguis quò propellitur ibid.
in iecore ſanguis creatur 51.a
iecur principatum alimẽti tenet 47.a
iecur venæ cauæ radicatio 116.b
iecur venarum radicatio 323.c.24.c
Iecoris portæ appetitricis animæ domicilium 23.d
Iecoris portæ ægrotantes cur cito pereunt 23.b
iecoris portarum inflammatarum notæ 23.d
iecoris ad lienem comparatio 46.d
iecur in morbis ſanitatẽ molitur. 47.a
iecur quibus morbis afficitur ibid.
iecoris morborum cauſæ 48.d
iecoris morbos quæ ætas qui ſexus magis patiuntur 47.c
iecur ægrotans magno cruciatu perimit 23.b
iecur ſanguinis profluuia maxima patitur 23.c
è iecore profuſio ſanguinis ſiſti non poteſt 56.c
iecur quas vomicas patitur 23.c
iecoris vomica quo tempore, & qua ætate plus viget. 24.b
iecoris vomicæ in hydropem vergẽtis ſigna 24.b
iecoris abceſſum patientis notæ 40.a
iecoris abceſſum interiora petentẽ natura melius ſanat quã medicus 47.c
in Iecoris abceſſu ſecurior eſt puris exitus per veſicam 47.c
Iecoris exterior abceſſus niſi ſecetur, exitialis eſt 47.c
iecoris abceſſus quõ incidendus 27.d
iecoris abceſſu reciſo quæ ſequantur. ibi.
iecoris abceſſus interius effracti ſymptomata ibid.
iecoris à phlegmone ſcirrhum patientis notæ 48.a
iecoris ſcirrhus hydropem creat 48.a
à iecore arquatus quomodo fit 50.a
à iecore arquati facti ſigna 50.b
iecoris dolori ſuccurrentia 83.a
iecoris phlegmone cur acutiſſima 115.a
iecoris phlegmones permutatio 24.b
iecori inflammato quæ venæ ſectio conueniat 115.a
iecori inflammato inedia & cibi paucitas conuenit ibid.
iecori inflãmato exteriꝰ apponẽda 115.b
iecoris inflammati cataplaſmata & fomenta ibid
iecori inflammato cucurbitula quando & quomodo applicanda 115.c
iecori inflammato hirudines an conueniant ibid.
iecoris inflammati ceratum 115.d
iecori inflammato malagmata qualia apponenda 115.e
iecori inflammato cibi quales conueniant ibid.
iecori expurgando via per renes commoda 116.a
iecoris materiæ quomodo in renes trahendæ ibidem.
iecur hominis 130.c
ignis opera amara & bile infecta 51.b
ileus, Voluulus 22.a
inflãmationis ſupparantis indicia 43.c
inflammationis proxime rumpendæ ſigna 43.d.
inflãmationis effractæ ſymptomata. ib.

inflam-

inflatio non facile recedit 12.c
inteſtinorum binæ tunicæ 68.a
inteſtinorum tunicæ ibid.
inteſtinorum vulnus pernitioſum 57.c
in inteſtinis vlcerum ſpecies 66.d
inteſtinorum vlcerum nota 67.a.68.c
inteſtini tunica interior interdũ exit 68.a
inteſtinum inferius ſolum tunica vna priuari poteſt 68.a
inteſtini inferioris vlcera cur ſalubriora 69.d
ab inteſtinis ſanguinis profluuiũ quãdo mortiferum 69.b
in inteſtinis grũmi ſunt pernitioſi 69.c
ab inteſtinis ſãguinis erupturi notæ ib.
ab inteſtinis profluuio ſanguinis cito occurrendum ibid.
inteſtinorũ pus ſuſcipientiũ notæ 136.e
inteſtinorum læuitas. vide leuitas inteſtinorum
Inunctiones irrigationib. preſtãt. 90.a
inuſitatum magis lædit 74.d
iontbi à latinis Vari appellati 74.a
ira ferarum quomodo ſedatur. 82.d
iſcbias 72.c
iſcbiadis initium 73.d
iſcburia 62.a.325.a
itrion 158.d.
iuuenibus laborioſis ociũ inimicũ 49.e

L

Labiorum contentio 40.b
Labores capiti obſunt 126.a
Lactes. 21.b
Lactuca inter cruda olera optima 125.e
lac 88.c
lac aſinæ quale 111.e.vires 173.b
lac ardẽti venæ cauæ et arteriæ cõpetit. 117.a
lac & caſeus caput dolore vexãt. 125.d
lactis vires 133.b
lacte veſcentes nationes, frumentum non edunt ibid.
Laconicus canis ex vulpe & cane natus 139.e
laſerpitij lacrymæ vires 94.b
laſerpitij lacryma tetanicis quomodo danda ibid.
lauationis frigidæ vtilitates 128.b
lauationis calidæ noxæ ibidem.
læuitas inteſtinorum à cicatrice 69.e
leuitas inteſtinorũ à debili calore 70.a
læuitas inteſtinorum à malo babitu & hydrope 70.b
læuitatẽ inteſtinroum quãdo vomitus ſoluit ibid.
lentis vires 125.c
Leo Morbus 76.c
leonis adeps 139.c
lepores concoctu faciles 131.c
lethargus, vide Veternus
lienis rarus & ſenſu carens in ſanitate quoque eſt 49.b
lienis natura diſſolubilis eſt 49.e
liene & iecore ſanguis quò propellitur 16.c
lienem iuuantia 83.a
lienis morbi quas ætates vexent 49.d
lienis vitiorum cauſæ externæ ibid.
lienoſi quales euadant 49.c
lienoſorum vlcera qualia ibid.
lienoſi quomodo pereunt 49.d
lienis quando purulentus fit 48.d
lienis perulẽtus tactui cedit 49.a
lienis ſuppurantis ſigna 49.a.b
lienis abſceſſus oriens cur interdum latet 49.b
lienis abſceſſus effracti notæ ibid.
lienis integræ partes interdum excretæ 49.c
lieni inflammato eadẽ conueniunt quæ & iecori 116.a
lieni ſcirrbus familiaris eſt 48.d
lienis plerunq; lapideam duritiem pa-

titur 49.a
lienis ſcirrhus ſanatu difficilis 136.e
lienis ſcirrhum ſequentes morbi inſanabiles ibid.
lienis ſcirrhus incipiens quomodo tollendus 137.a
lienis ſcirrho quæ exterius adhibenda ibid.
lienis ſcirrho glans vnguentaria prodeſt ibid.
lienteria 69.e.vide Leuitas inteſtinorũ
limneſtis, Adarce 90.b.111.b
lingua quid ſit 40.c
linguæ conuulſio ibid.
liquamen bonum ſtomacho, aluo, capiti 128.c
liquamẽ ex aceto & cumino epilepticis bonum 131.b
lipothimia, deliquium animæ 38.b
lobi 125.c
lorum 9.b
lotium bilioſum eſt 86.b
lotij veteris facultates 120.a

M

Madefactio tendonibus ac neruis inimica 82.a
Malabatbrus arbor Indica 120 a
Malua 81.b
Maluæ ſemen melancholiæ vtile 134.a
Malus habitus quid 52.e
Malus habitus ab omnib. morbis emanat 52.c
Malus habitus interdum per ſe fit 52.d
Malus habitus omnium eſt in deterius conuerſio 52.c
Malum habitum ſequentes morbi inſanabiles 53.a
Mali habitus ſymptomata ibid.
Mali habitus cauſæ 53.b
Mali habitus futuri ſigna ibid.
Mali habitus præſentis ſigna 53.c
Malum habitum qui morbi ſequuntur 53.e
Malus habitus quas ætates vexet 54.a
Malus habitus quo tẽpore anni fit ibid.
Mandragora & altercus amentiam pariunt 35 c
maris ſalſugo vlcera interna ſiccat 132.e
Marmorata, aurium ſordes 51.a
Marrubij vires 136.b
Marrubiũ podagricis vtile 137.d
Martes. 51.b
Maſtiche 88.a
Maxilla valde biantibus interdum luxatur 40.b
Medicorum error 66.b
Medicorum quorundam error 91.a. 131 d
Medicorum error in curanda angina 96.a
Medicorum error in pleuritide 101.b
Medicus quæ præſtare poteſt 133.d
Medico iuueni conſilium 121.d
Medico quando liceat ſopire ægrotum 113.e
Medicatio nonnullis nocet, refectio virium ſanat 134.a
Mel quid in cataplaſmate proſit, quid ſolum 83.b
Melancholia quid ſit 34.a
Melancholia furoris initium atque pars ibid.
Melancholia quo differt à furore 34.b
Melancholicorum variæ ſpecies ibid.
Melancholicorum altera ſpecies 34.a
Melancholicos cur flatuoſos antiqui appellabant ibid.
Melancholia quomodo naſcitur 33.e
Melancholia quibus membris læſis oritur 34.c
Melancholici qui fiant furioſi 34.c
Melancholiæ cauſa ibid.

Melancholiæ prima ac maxima cauſa in capite 132.d
Melancholiæ & furori qui ſexus, quæ ætates, quæ anni tempora magis ſubijciantur 34.c
Melancholiæ indicia 34 d
Melancholicorum quando inſomnia vera ibidem
Melancholia quos facile corripiat 36.a
Melancholiæ & furoris præcipua ſedes 37.a
Melancholiæ & furoris cũ phlegmone viſcerum notæ 37.c
Melancholia ex quibus humoribus 132.a
Melãcholiæ alimentum ſanguis & bilis ibid.
Melancholicis carnes ſunt ſiccæ ac denſæ 134.b
Melancholicis propria eſt corpulentia 37.b
Melancholicorum ſenſus vitiantur 132.d
Melancholia quando inſanabilis 132. b
Melancholiam ſequentes morbi inſanabiles 132. c
Melancholicis quando & quæ vena ſecanda 132 a
Melancholicis quantum ſanguinis mittendum 132.b
Melancholicus à purgatione quomodo habendus 132.c
Melancholico cucurbitula quando & vbi applicanda ibid.
Melancholici ſtomacho præcipuè ſuccurrendum 132 d
Melancholia quando vehementior. medicamenta requirat 133.a
Melancholia paruis medicamentis non cedit 133 b
Melancholicis veratrum qua ratione dandum 133.c
Melancholiæ vtile maluæ ſemen 134.a
Melancholicis vtiles aquæ ſponte calidæ ibid.
Melancholiæ humectatio prodeſt 134.b
Melancholicos valde iuuat carnium raritas ac mollicies ibid.
Melancholicis inunctio & frictio quales conuenit ibid.
Melancholicorum cibi & potiones quales 134.b
Melancholici ne cibum euomant quomodo ſuccurrendum 134.c
ad Melancholicos eclegma ibid.
Melancholicis apponẽda exterius 134.d
Membranæ ſuccingentis ſanguinem mittentis notæ 18.c
Membrana ſuccingens cur tantũ puris contineat 43.a
Menthæ vires 125.c
Metaphrenon 6.d
Mictus ſanguinis 60.c
Mictus ſanguinis periodici ſymptomata ibidem
Mictu ſanguinis conſueto ceſſante quæ ſequantur 60 c. & d
Mictus ſanguinis diſruptis renib. 60.d
Mictui ſanguinis quamprimum ſuccurrendum 118.d
Mictum ſanguinis ſuppri mentia ibid.
ex Milio cataplaſma 82 b
in Morbis acutis regula 80.d
Morbis longis dilatio medelæ nocet 63.e
Moretum 122.b
Mortis periculo imminenti omnia vel immitia danda 107.b
motus & vigilia diſcutiunt 86.d
mulieres humidæ & frigidæ ſunt 45.c
mulieres non facilè, ſed valdè acerbè furunt 36 b
muliebris fluxus qui cui ætati magis noct 7..a

muliebris gonorrhœa quæ & vnde 71.b
mulſa à bilioſis facile concoquitur 81.b
mulſæ vires 83.c
mydriaſis 39.c
myttoton 67.a

N

NAribus acria quomodo infundenda 123.d
Naturæ rubuſtæ potentia 20.a
Natura vt alimenta diſtribuat 52.d
Naturam copioſum & ſubitum vitiat 108.d
Naturæ iiſdem circuitibus iudicant, quibus morbi interimunt 108.e
Naturæ ſalutare materiæ recurſus. 126.c
Natura ſtatis temporibus omnia molitur 131.d
Naturæ potentia ſanitatem, debilitas ægritudinem parit 134.a
Necroſis 28.a
Neruorum capitis progreſſus & ſitus 39.a
Neruorum è capite fluentium natura ibidem
Neruorum in muſculis natura. ibidem
Nerui ex capite oriuntur 87.b

O

OCbri 125.b
Otium inimicum iuuenib. laborioſis 49.d
Otium eſt nebula ſenſuum 130.d
Oleum obtundit acria 87.d
Olea quomodo ſpiſſanda 89.e
Oleum rutaceum inteſtinis propitium
Olea a ſicyonum 123.d(114.a
Opiſthotonus 5.d
Opiſthotoni ſigna 6.c
Orgyia 75.d
Oris vlcus depaſcens 10.a
ab Ore ſanguis exit duobus modis 15.a
ab Ore ſanguinis fluentis ſigna 15.b
Oris ventriculi remedia 84.b
Ordei cremor 81.e
Ordei cremoris facultates. 98.c
Ordei grana quando & quomodo pleuritico danda 99.a
Orthopnœa 45 b
Oryzæ natura pleuritidi inimica 99.c
Os pectoris. Stirnon 42.c
Oſſa maximum dolorem afferunt ipſa non dolentia 7.d
Oſſa non dolent ibid.
Ouilla caro qualis 125.d
Oua quando & quomodo pleuriticis danda 99.b
Oua proximè è gallina edita & adhuc calentia pleuritico vtilia ibid.
Oua ex animalibus nuper edita abſque igne optima 135.c
Oxymel quando pleuriticis dandum. 101.b

P

PAlato exeuntis ſanguinis notæ folio 15 d
Palpebrarum palpitatio 20.b
Palpatio aurium temporumque quantum valeat 82 c
Panis pleuritico quomodo præbendus. folio 99.a
Pantheræ adeps 139 c
Papauer quomodo ſomniferū 82.b
Papaueris lachryma quomodo vtendum 82 c
ex Papauere medicamen 101.a
Paraplegia 38.a
Paraplegia apud Hippocratem 38.b
Paraplegiæ ſpecies 39.b
Paralyſis 38 a
Paralyſis in membris vt fiat 38.b
Paralyſis ſigna. 40.a
Paralyſis potiſſima cauſa 39.d

Paralyſis.

Paralyſis quibus ætatibus, quo anni tempore magis noceat 39.e
Paralyſis quos habitus corporis magis corripiat 40.a
Paralyſis ab inciſo neruo inſanabil. 39.e
Paralyſis ſanandæ indolentia prodeſt 40.a
Pareſis 38.b
Pareſis cauſæ 39.d
Pectoris ſanguinem fundentis indicia. 18.b
Pectoris os ſternon 43.c
Pectori æſtuanti conuenientia auxilia 84.a.b.
Pedũ manuumq́ue natura ſimilis 73.c
Pedes ſuum concoctu faciles 131.b
Pepones frigidi & humidi 131.c
Perinæus 121.a
Peripneumonia pulmonia. 13.e.14.a *vide pulmonia*
Peritonæum 49.a
Peritonæi tumor qualis 47.c
Periſtrophus 74.d
Phagedæna 71.c
phrenitis vbi plerumque fit 37.a
phrenitici ex neruis laborant 80.b
phreniticorum febres quales 81.a
phrenitis facile in ſyncopam mutatur. 82.a
phrenitici acutè audiunt 80.d
phrenitici parum bibunt 84.d
phrenitici cõclaue quale eſſe debet 81 b
phrenitici cubile & lectus quales eſſe debent 79.d
phrenitici in tenebris ne an in luce habendi ſint 80.b
phreniticis cibi quales quando & quanti ſint exhibendi ibid.
prhreniticis cur cibi humidi maximè proſunt 81.b
phreniticis olera conueniunt ibi.
phreniticis qui fructus conueniãt 81.d
phreniticis quando cibus ſubtrahendus vel augendus 81 c
phreniticis quando vinũ conueit 84.d
phreniticis quando & quæ vena ſecanda 80.c
phreniticis non multum ſanguinis detrahendum 80.d
phreniticis quando & quomodo ſecanda eſt vena 81.a
phreniticis conducit lotij excretio 81.b
phreniticis tonſura crinium quando & quanta conueniat 83.e
phreniticis capitis irrigationes 83.d
prheniticorum capitis irrigandi tempora 83.e
phreniticis caput quando lauandũ 85.a
phreniticis quando ſomnus alliciendus & quomodo 82.b.c
phthoe 41.a
pthoes ſigna ibidem.
pthoæ autumno abundant 18.d
phthiſis 40.d
phthiſis ſiue vlcere pulmonis 41.c
phthiſicis aluum perturbari letale eſt. 42 a
phthiſis cui ætati plus minuſue noceat. folio 42.b
phthiſis ſenibus lætalis 15.a
phthiſi expoſiti corporis habitus 24 b
phthiſim quæ regio ferat ibid.
phthiſicis oleum cũ aceto prodeſt 133.a
phthiſicorum varia edulia 133.b
picerium 101.a
pictura parietũ mentem turbat 80.a
piper & ei ſimilia pleuriticis proſunt. 99.b
piſces ſaxatiles alijs præſtãtiores. 81.c
piſces alios alia regio fert ibid.
piſces pleuriticis vtiles 99.c
pituitæ vomitus vnde 71.b
pituitam per os ducentia 124.e
plantaginus ſuccus qualis 107.b

plecas 29.d
pleuritis 11.a b
pleuritis, lateris vel coſtarum morbus à Latinis 11.c
pleuritidis notæ 11.b
pleuritidis accidentia 11 c
pleuriticus in latus affectum facilius iacet 11.b
pleuritidis ſigna ſalubria 12.a
pleuritidis peſſimum ſignum 11 c
pleuritis quomodo ſoluitur 12.a
pleuritis quando plerumque ſanatur 12.b
pleuritis quando terminatur 11.d
pleuritidis mutatio ibid.
pleuritis nonnullis erupit 98.b
pleuritis quando in purulentiam vertitur 11.d
pleuritidis in purulentiam vergentis ſigna 12.b.99.d
pleuritis pulmoniæ ſuccedẽs minus mala 98 b
pleuritis quo anni tempore plus abundet 11.b
pleuritis cui ſit ætati infeſtior 12.c
pleuritida cur ſenes euadant ibid.
Pleuritis in pueros nec frequens nec periculoſa ibid.
pleuritidi protinus ſuccurrendum 57.d
pleuriticis quando & quæ vena ſecanda 98.a
pleuriticis quantum ſanguinis mittendum ibid.
pleuritico ſanguis quomodo mittendus 98.b
pleuriticus quomodo perungendus & irrigandus 98.c
pleuriticorum cibi quales ibid.
pleuritico ptiſana quo modo paranda ibidem.
pleuritico balica quomodo danda 98.d
pleuritidi oryza natura inimica 98.e
pleuritico panis quomodo præbendus 99.a
pleuritico ordei grana quando & quomodo danda ibid.
pleuriticis oua quando & quomodo dãda 99 b
pleuritico oua proximè è gallina edita & adhuc calentia vtilia ibid.
pleuriticis piper & ei ſimilia proſunt. ibidem.
pleuriticis quæ carnes apponendæ 99.c
pleuriticis fructus qui & quando dandi ibid.
pleuriticis piſces vtiles ibid.
pleuritici lateri dolenti quæ & quando imponenda 99.d
pleuritici in purulentiam vergentis notæ & quæ tunc imponenda ibid.
pleuritico cataplaſmata quomodo applicanda & alia fomenta 99.e.100.a
pleuritico cucurbitula quando & quomodo admouenda 100.a
pleuriticis cucurbitula valde vtilis eſt 100.a.b
pleuriticis quid poſt ſcarificationes adbibendum 100 b.c
pleuriticorum clyſteres quales 100.d
pleuritico quæ aſſiduè deuoranda 100.e
pleuritico globuli ſub lingua tenendi 101.a
pleuritico quo tempore danda medicamina 101.a.b
pleuriticis eclegma vtile 101.b
pleuritidi diuturnæ medicamen conueniens ibid.
pleuriticis oxymel quando dandũ ibid.
pleuritis non vera 107.c
pleuritidi non veræ aqua frigida prodeſſe valet ibid.
pleuritidi veræ etiam frigida ſpiratio nocet 101.d.
pleuritidis reliquiæ cur maturè tollendæ.

dæ ibid.
podagra 72.c
podagræ mutatio 73.d
podagræ permutatio 74.c
podagra ſæpe in chiragrã mutatur 73.d
podagra raro continua 75.c
podagricus in olympicis victor ibid.
podagra quibus magis accidat ibidem.
podagra cui ætati magis infeſta 75.d
podagræ ſymptomata ibidem
podagricorum mores ibid.
podagricis veratrũ quando vtile 137.b
podagræ quinquefolium bonum 137.d
podagricis marrubium vtile ibid.
podagræ conferunt mala citria ibid.
podagricos non idẽ ſemper iuuat 137.e
ad podagricos capræ remedium 138. a
præcordijs vtilia 83.a
principiorũ vitijs omnia conſentiũ 5.c
proboſcis vnde dicta 76.a
pruna Damaſcena 105.b
pſoæ 59.d
ptiſſana quomodo pleuriticis paranda. 98.c
ptiſſana quibus condienda 128.d
ptiſſana cremor coctilis & tenuis materiæ 133.b
ptiſſanã licet in alicã permutare 133.c
puerorum natura 10.c
puerorum corpora qualia 12.d
pueris ventris effluuium cur aſſiduum 65.d
pueris vomitus quomodo curãdus 91.d
pulegij vires 125 c
pulmonis natura 11.d.44.d.98.a
pulmo dolore vacat 43.b
pulmo cur dolore vacat 14 a
pulmo ſẽper ad ſe humores allicit 103.a
ex pulmone quomodo humor pellitur 44.d
pulmonis affecti notæ 13.d
pulmonis morbi pleuritidi ſuccedentes inſalubres 98.b
pulmoni madefactio inimica 103.d
pulmoni qualia medicamenta conueniant ſolio 103.a
pulmonis ſanguinẽ fundẽtis notæ 18.a
pulmonia, Peripneumonia 14.a
pulmonia malum peracutum & lethale 102.c
pulmonia quotidie necat 14.c
pulmonia quando interficit 44.d
pulmonia iuuenibus exitialis 15.a
pulmonia ſalubris 44.d
pulmoniæ in melius vergẽtis criſis 14.c
pulmonia quæ in purulentiam vertitur 44.d
pulmoniæ ſigna 14.a
pulmoniæ ſputa qulia 44.e
pulmoniæ mira proprietas 45.a
pulmoniæ pleuritis ſuccedẽs minus mala 98.b
pulmonarium quandiu duret 46.c
pulmonario qui ſint obnoxij ibid.
pulmonarij ſigna ibid.
pulmonarium quomodo finit 46.d
pulmonaria vndique obſidenda impugnandaque 103.a
pulmonarijs quæ vena ſecanda & quãtum ſanguinis mittendum 102.c
polmonarios quàm iuuet venæ ſectio ibidem
pulmonarijs ſedes quibus oblinenda. 102.d
pulmonarijs acres clyſteres quando & qui conueniunt 102.e
pulmonarijs vbi cucurbitulæ affigendæ 103.a
pulmonarijs quæ ore ſumenda 103.b
pulmonarijs quando ſomnifera danda ibidem.
pulmonarijs membra laxanda, & ſputo euocando ſtudendum 103.c
pulmonarij pectori imponenda 103.d

Pulmonario quibus extra ducendi hu-mores, calor, & ſpiritus ibid.
Pulmonarijs cibi quales dandi 103.d
Pulmonarijs potus qualis & quantus ibid
Pulmonarijs flatus infeſti ibid
Pupillæ amplificatio 39.c
Pupillæ phthiſis ibid.
Purgatio ſtomacho ac viribus laborioſa folio 132.c
Pus bonum 44.a
Pus malum ibid
Puris multiplices differentiæ ibid.
Pus internum per quas vias eijcitur 42.c
Puris exitus per veſicam ſecurior 47.c
Pus per inteſtina quomodo educendum 136.d
Pure vnde libet erumpente cibi quales dandi ibid.
Purulenti 40. e. 42.c
Purulentiæ cauſæ 43.a
Purulentiæ ſigna 43.b
Purulentiæ ſalubris ſigna 44.a
Purulentia in oſſe pectoris qualis 44.b
Pye 40.e

Q

Quies exercitationibus ſuccedat folio 128 b
Quinquefolium podagræ bonum 137.d

R

Rabioſi canis potentia folio 8.d
Radices etiam elixæ prauæ ſunt 125.d
Rarum cur bene ſentit 73. a
Rarefactioni & diuiſioni venarũ adſtrictio medetur 105.c
Rarefactionis venarum remedia 105. d
Regula in morbis acutis 80.d.e
Regula in mittendo ſanguine 88.e
Remedia morbis maiora eſſe debent 38 b
Res quando in contrarium mutantur 20.d
Renum deſcriptio 59.a
Renum ventres quales 59.c
Renum natura 118.c
Renum actio quæ 26.b
Renum actionem quæ impediant ibid.
Renes non multũ periculis expoſiti ibid
Renes morti inferendæ habiles ibid.
Renum qui morbi quo anni tẽpore 61.a
Renum longi morbi 59.b
Renum profluuium ſanguineum quando mortiferum 27.a
Renum vlcerum ſigna 61.a
Renum vlcera ægre ſanabilia 59.b
Renum vlcera vix ſanabilia quæ 60.d
Renum inflammatio & iecur inflammat 117.b
Renum inflammationem quæ ſequuntur 117.c
Renum calculi notæ 69.d
Renũ calculo & inflammationi venæ ſectio quàm proſit 117.d
Renibus calculoſis & inflammatis quæ extra imponenda ibid.
Renum calculo & phlegmonæ quales clyſteres proſunt ibid
Renum calculo & phlegmonæ vrinam citantia & cibaria quæ proſunt 117.e
Renes calculoſos & inflammatos cruditas lædit 118.a
Renum calculo & phlegmonæ lauatio et inſeſſiones vtiles ibid
Renum calculo agitatio corporis prodeſt 118.b
Renibus lac utile 118.a
Reſolutis quã ſit vtile caſtoreum 90.a
Reſolutorum omnium præcipuum remedium 91 b

Rhyt-

Rhytcon 67.a
Rutaceum oleum inteſtinis propitium 114.a
Rhei radix 106.a
Rhœas 61.c.119.b

S

Sacrum dicitur omne magnum folio 31.c
Sacri ex aloe medicamenti vires 133.e
Sal quomodo ſcarificato loco inſpergendus 100.b
Sanguinis fons iecur 116.e
Sanguis calidus eſt 115.b
Sanguis naturæ prædium & alimentum 132.b
Sanguinis natura 104.a
ſanguis & bilis melancholiæ alimentum 132.a
ſanguis nimius quas noxas affert 121.a
ſanguinem calor elicit 101.d
ſanguine largius effuſo natura cibi inopia debilitatur 132.b
ſanguis vndequaque fluat malum eſt. 104.a
ſanguinis effuſionis tres modi 16.c
Sanguinis aliquo loco prius collecti effuſio 15.a
ſanguinis effuſio quo tẽpore anni viget & maximè lætalis eſt 18.c
Sanguinis fluori terræ ſpecis medentes 106.c
ſanguini ſiſtendo apti globuli ſub lingua tenendi 106.d
Sanguini ſiſtendo apti paſtilli ibid.
Sanguinem ſiſtentia 115.c
ſanguinem mittendi loco quæ imponẽda 104.d.e
Sanguis in naribus fluens quomodo ſiſtendus 105.e
ſanguinis ſputum vel eruptio, Hæmorrhagia 15.b
ſanguis ob ore duobus modis exit 15.a
ſanguinis ab ore fluentis ſigna 15.b
ſanguinis è capite manantis notæ ibid.
ſãguinis palato exeuntis notæ 15.d
Sanguinem expuenti deligaturæ quales conueniant 104.d
Sanguinem ſpuentibus epithemata vtilia 105.a
Sanguinem ſpuentis quæ medela præſtantior 105.c
ſanguinis ſputum ſiſtentia ore ſumenda triplicia ibid.
ſanguinis è capite fluentis curatio 16.a
ſanguinis è palato exeuntis notæ 15.d
Sanguinem ſpuenti quomodo gratificandum 107.b
Sanguinem ſpuenti alimẽta varia cur danda & qualia 107.a
ſanguinem ſpuenti dura concoctu neganda. 107.b
ſanguinem ſpuenti cur nimiũ ſiccantia & craſſantia vitanda 107.d
ſanguinis reiectio, Anagoge 15.b
ſanguinis reiectionem ſemper comitantia 18.c
ſanguinis reiectio redire facilè ſolet 107.d
ſanguis à vena quo differt à ſanguine ab arteria 17.a
ſanguinis ab aſpera arteria exeuntis notæ 18.a
ſanguinis quam effuſionem gula patitur 17.b
ſanguinis à gula exuntis ſigna 17.c
ſanguinis è pulmone effuſi notæ 18.a
ſanguinis ex pulmone reiectio omnium peſſima cur minime hominem terreat 18.e
ſanguinis è pectore prodeũtis nota 18.b
ſanguinis à membrana coſtas ſuccingentis notæ ibid.
ſanguinis à ventriculo exeuntis indicia 17.e
ſanguis à iecore & liene quò propellitur 16.b

Sanguinis profluuia maxima iecur pati tur. 23.c
Sanguinis è iecore profuſio ſiſti non po teſt. 27.d
Sanguinis ab inferioribus viſceribus re iectio mortifera 16.a
Sanguinis reiectioni cito ſuccurrendum 104.a
Sanguinem reiectanti qualis aer, locus, cubitusq́ conueniat 104.a.b
Sanguinem reiectanti ſilentium & ani mi oblectatio prodeſt 104.b
Sanguini reiectioni cum febre quæ pro ſint 106.e
Sanguinem reiectanti quando & quæ vena ſecanda 104.e
Sanguinem reijcienti quantus & quo modo ſanguis mittendus 104.d
Sanguis ſi à liene fertur, quæ vena ſecan da 104 c
Sanguinem reiectanti emplaſtra quæ conueniant 105.a
Sanguinem reiectanti potus parciſſi mus 107
Sanguinem & ſpiritum craſſantia ibidem
Sãguinis reiectione ſuppreſſa quid agen dum 107.e
Sanguinis erupturi ab inteſtinis notæ. 69 d
Sanguinis profluuium ab inteſtinis quando mortiferum. 69.b
Sanguinis ab inteſtinis profluuio cito occurrendum. 69.c
Sanguinis mictus, vide Mictus ſangui nis.
Sanguinis de veſica profluuium. 61.d
Sanguinis in veſica congelati ſignum. 60.a
Sanguis hominis nuper iugulati. 130 b
Sanguinis miſſio vſque ad defectum a nimæ, dolorem ſedat. 113.d
Sanguinis miſſio, vide Sectio venæ, & Venæ ſectio.
Satiari quibuſlibet vel vtilibus malum eſt. 126.a
Satyri Dionyſio ſacri. 29.c
Satyriaſis. 29.76.c
Satyriaſis vnde oritur. 120 d
Satyriaſim quæ comitentur. ibid
Satyriaſi quæ accidant. 20.d
Satyriaſis facile neruos conuellit. 121.c
Satyriaſis quomodo interdum ſoluitur. 30.b
Satyriaſis ſeptimo die hominem conſu mit. ibidem
Satyariaſis quibus anni temporibus, æ tatibus, naturis, maximè accidat 30.a
Satyriaſim mulieres pati nequeũt 30 b
Satyriaſis curatio ibid.
Satyriaſim animæ deliquium leuat 121 a
Satyriaſi qualis corporis purgatio com petit ibid.
Satyriaſis quæ quibus locis exterius ap poni requirat 121.a b
Satyriaſi vtilia cataplaſmata & alia ex terius applicanda 121.b
Satyriaſim quales clyſteres leuent ibid.
Satyriaſim cucurbitulæ vbi poſitæ iu uent ibid.
Satyriaſi hirudines quomodo proſũt ibi.
Satyriaſis inueterata qua methodo cu randa 121.c
Satyriaſi quales cibi vtiles 121.d
Scarificato loco ſal quomodo inſpergen dus 100.b
Scarificatio minus vires lædit 108.e
Scotoma 32.c
Scirrhus 47.a
Scirrhus iecoris hydropen creat 48.b
Scirrhus lienis vide Lienis
Scirrhi inflãmationibus ſuccedũt 137. a

vectio

Sectio venæ quibus vitijs eo petit 81.a
in ſectione venæ regula 89.a
ſeminis ſeu geniture facultates 62.d
ſeminis vitalis facultates 63.a
ſeminis profluuij cauſæ 62.e
ſeminis profluuium in mulieribus quale ibid.
ſeminis profluuij ſymptomata 62.d
ſeminis profluuium cur paralyſim affert 62.e
ſeminis profluuium ſatyriaſi ſuccedit. folio 63.b
ſenectus frigida 57.a
ſenecta frigida & humida 6.a
ſenectæ delirium vnde fit 35.d
ſenectæ vitium 64.e
ſenſuum caligo eſt ſomni principiũ 82.c
ſenſuum nebula ocium eſt 130.d
ſepiæ atramentum 22.e
ſicyonium oleum 123.d
ſimia homini mire prodeſt 139.d
ſinapis vires 88.a.125.b
inter ſiniſtram & dextram corporis partem, differentia 38.d
ſiſarum 126.a
ſomni principium ſenſuum caligo eſt. folio 82.e
Somnus multus refrigerat, reſoluit, ſtupefacitq́ neruos 30.a
Somnum inuitantia 81.e.82.a
Somniferum quomodo papauer 82.b
Somnum inuitantia cuiq; vſitata 82.e
Somni mediocris vtilitas 127.d
Somnus multus craſſum facit 130.d
Sordida cuti mordacia 140.a
Spirandi initium in pectore 8.d
Spirandi principium cor 23.a.13.d.45 c
Spirationis inſtrumenta 13.d
Sputum ſanguinis vel eruptio, Hæmorrhagia 15.b
Sputum citantia 100.c
Sternutatoria 87.b
Sternutatoria quæ 123.d
Sternon, os pectoris 42.c
Stomachi vires 63.b
Stomachi munera 133 d
Stomachi delectationem quæ ſequãtur 63.b
Stomachus ieiunus atra bile vexatur 63.e
Stomachici nonnunquã melancholici fiunt 64.a
Stomacho laborant literarum ſtudioſi 64.b
Stomachi læſi notæ 19.d
Stomachi ægri varia ſymptomata. folio 63.b.c
Stomachus cordi noxas impertit 19.c
Stomacho cor contiguum quos morbos excitet 64.b
Stomachus ſi male deuoret, æger morbo fameq́ conſumitur 135.d
Stomachi morborum cauſæ 64.b
Stomachus ante violenta vomitoria exercendus eſt 127.a
Stomachus atra bile vexatus quomodo purgandus 132.b
Stomacho ac viribus laborioſa eſt purgatio 132.c
Stomachum pure occupari exitioſiſſimum 135.d
Stomachi pure occupati notæ 136.a
Stomacho pus ſuſcipienti quomodo ſuccurrendum 136.a
Stomacho diligenter cauendũ in omnibus puris effluuijs 136.c
Storyne 124 b
Strangulatum auget deliquium animi 102.d
Stratum durum neruis ingratum 80 a
Strophus 66.a
Succingens membrana cur tantum puris contineat 43.a .vide Mẽbrana
Sudorem ſiſtens epithema 110.a

Sſ

Sudori ſiſtendo varia remedia 111.a
Suppurationem quæ partes ægre admittunt 44.b
Suppuratio in quibus membris mortifera 44 b.c
Suum pedes concoctu faciles 131.e
Synanche, Angina 7.b
Syncopa 19.a
Syncopa quid eſt 108.a
Syncopa cordis & vitæ ægritudo eſt 19.b
Syncopæ cauſa 20.a
Syncopæ cauſa cauſus febris 20.b
Syncopæ initium febris ardens 108.b
in Syncopam verſi cauſi ſymptomata 19.c
Syncopæ notæ 20 a
Syncopam futuram proſpicere bonum eſt 108.a
Syncopa quando aduenit 108.d
Syncopa iam præſens non facile tollitur 108.b
Syncopa futura arcenda, aut incipiens repellenda 108.a
Syncopa vexatis pluſquam alijs gratificandum 109.b
Syncopæ potus & cibus quales 109.b.c
Sycopæ inedia & fames inimica 109.c
Syntectici, colliquati 48.d
Syria Cœle quibus morbis ſubiecta 10.d
Syriaca & Aegyptia vlcera ibid.

T

TAbidos facit ægritudo longa, folio 25.d
Temperantiæ vtilitas 23.f
Tergentia corpus 139.b
Terræ ſpecies fluori ſanguinis medentes 106.c
Tetanus 5.c
Tetanus neruorum labes 19.c
Tetanus ad ſyncopã vergit. 92.d
Tetanus quas partes corporis maxime lædat 39.a
Tetani ſigna 6.c
Tetanus a vulnere letalis 43.d
Tetanum patientis cubiculum quale 92.d
Tetanum patientis lectus qualis 92.c
Tetano ſectio venæ quomodo adhibenda 92.d
Tetano incdia non conuenit 92.e
Tetano cibi conucnientes 93.a
Tetano vexati corpus quibus inungendum & oblinendum ibid.
Tetani fomenta 93.b
Tetani caput quomodo fouendum ibid.
Tetanicorum capitis epiplaſmata qualia 93.c
Tetanicis cucurbitula vbi & quomodo affigenda 93.d
Tetanicus caſtoreum ſalutare 94.a
in Tetano quomodo vtendum caſtoreo ibid
Tetanicis laſerpitij lachryma quomodo danda 94.b
Tetanici anus & veſica quibus illinenda 94.c
Tetanico per clyſterẽ quod purgatoriũ infundendum ibid.
Tetani à vulnere curatio 93 e
Tetani vlcerum cataplaſmata qualia 94.a
Thapſia cephalææ prodeſt 125.b
Theriaca elephanticis omnium remediorum vtiliſſima 139.b
Thymelæa 95.b.129.e
Thymi coma atram bilem educit 132 c
Tineſmus 21.d.
Tofi in articulis 74.a
Tonus 5.d
Tonſillarum vlcera benigna 9.e.10.a
Tonſillarum vlcera peſtifera ibid.
Tonſillas lædentia. 10.b

Tonſillarum morbi cur pueros vexent 10.c
Tonſillarum vitia quando puellas ten tant 10.d
Tonſillarum vitia quibus regionibus abundent ibid.
Tonſillarum morbos comitantia ibid.

V

VAri à Græcis Ionthi appellati folio 74.a
Vaſculorum eroſionis rupturæ & rarefa ctionis curatio quo differt 17.b
Venenũ in corporib. noſtris creatur 8.a
Venarum radicatio iecur 23.c 46.e
Venæ cauæ radicatio iecur 116.c
Venæ cauæ ſitus & partes 24.c
Venæ cauæ inflammatio 25.b
Venæ cauæ inflammatæ ſigna 25.b.c
venæ cauæ & arteriæ inanitio non facile defectum animi tollit 116.d
venæ cauæ & arteriæ Ardor. vide Ardor
venæ cubiti cauæ vtilitas. 104.b
venarum cubiti quarundam declaratio 104.c
vena ad lienem pertiens ibid.
venæ ſomniferæ carotides 28.c
venarum rarefactioni & diuiſioni adſtrictio medetur 105.e
venarum rarefactionis remedia 105.d
venarum eroſioni congelatio ſanguinis & caloris ſuccurrit ibid.
venarum eroſionibus quæ applicanda 106.b
venarum vulneris remedia 206 a
venæ ſectio quibus vitijs conuenit 81.a *vide ſectio venæ. vide Sanguinis miſsio*
venus capiti ac neruis inimica 126 b
venus epilepſiæ ſimilitudinem adducit folio 131.
veratri albi facultates 140.b
veratrum album igni ſimile 140.c
veratri exhibendi varij modi 127.a
Veratrum nigrum quomodo exhibendum 132.c
ventriculus cõcoctioni deſtinatus 64.e
ventriculi concoctionis imperfectæ ſigna 65.c
ventriculi ſanguinem effundentis ſigna 17.b
ventriculi inflammationi ſuccurrentia folio 82.d
ventriculum tumidum curantia 82.d
oris ventriculi remedia 85.d
vertigo 32.b
vertiginis notæ 32.d
vertiginis cauſæ 32.c
vertiginis variæ cauſæ 126.c
vertiginis cauſæ alimentum eſt ſanguis & ventriculus 126.d
vertiginis à cephalæa qualis curatio folio 126.c
vertiginis ab humorum retentione curatio ibid.
vertigine quando ſectio venæ, quando cucurbitula ſubuenit 126 d
vertiginoſis quæ venæ, quæ arteriæ ſecandæ 126.d.e
vertiginoſo cucurbitula vbi ponenda. folio 126.d
vertiginoſo capiti omnia adhibẽda quæ & cephalææ 126.e
vertigini prodeſt cyclamini ſuccus & anagallidis in nares infuſus ibid.
vertiginoſi quando & quibus vomitibus vti debent 127 a
vertiginis acceſſionibus quomodo ſuccurrendum 127.b
vertiginis acceſſionem diſcutientes herbæ 127.b.c
vertigini quàm noceat ſomnus immodicus 127.c

vertigini vigilia quæ noxia ibid.
vertiginem leuat aluilenitas 127.d
vertiginoſis frictiones & ambulationes quales conueniant 127.d
vertiginoſi qualem vocem exercere debent ibid.
vertiginoſos qualis geſtatio iuuet 127.e
vertiginoſo quomodo caput & manus exercendæ & fricandæ 128.b
vertiginoſis pilæ ludus detrimento eſt ibid.
vertiginoſo pdeſt ſaltus & curſus ibid.
vertiginoſus quieſcat ab audiendo & loquendo 128.c
vertiginoſi quibus locis ambulare debent 128.c
vertiginoſo qualis capitis lauatio prodeſt 128.b
vertiginoſus ante cœnam lauetur 128.d
vertiginoſis potus & cibus qualis 128.c
vertiginoſis oua qualia conueniūt 128.c
vertiginoſis cœna qualis 128.d
vertiginoſis quæ carnes ſumēdæ 128.d
vertiginoſis ſecūdæ menſæ quales 128.e
vertiginoſis à cœna quæ facienda 127.a
vertiginem affert inſpectus aquæ fluxus 130.e
vertiginem & epilepſiam circumuolutio accerſit 131.a
vertex capitis euacuationi commodū. 86.c
veſicæ locus 27.b
veſica & anus in ter ſe cohærent mutuoque afficiuntur 61.d
veſicæ munus 27.b
veſicæ natura ibid. 61.a
veſicæ vitijs pueri maxime vacāt 28.a
veſicæ vitia quo tempore quaue ætate vigent ibid.
veſicæ acuti morbi qui accidant 118.c
veſicæ acutorum morborum notæ 27.d
veſicam lædentes cauſæ venenoſæ ibid.
veſicæ morbi omnes difficiles 61.b
veſica morbi laborantium miſeria 62.a
veſica ſæuos dolores patitur 27.a
veſica omni corpori dolorē impertit ibid
veſicæ dolor acutior & mors celerrima ſequitur 118.c
veſicæ occluſionis frequens cauſa 27.b
veſica occluſa quæ mala inferat ibid.
de veſica ſanguinis profluuium 61.d
veſica qualem ſanguinē effundit 27.e
veſicæ ſanguineum profluuium raro mortiferum 28.a
veſicæ grummi & phlegmonæ exitiales ſunt ibid.
veſicæ grummum quæ ſecuntur 61.e
veſicæ vrinariæ pareſis 38.b
veſicæ reſolutio 91.a
veſicæ vlcerum ſigna 62.a
veſicæ calculi, vide calculi
veſicæ vulnus letale ibid.
veſicæ pus ſuſcipientes notæ 136.a
veſica cur non valde refrigeranda 118.d
veſica laborante quæ pars corporis ſecanda 118.c
veſica laborans quibus irriganda ibid.
veſicæ ægræ quæ medicamina potanda 118.e.119.a
veſicæ laboranti cicadæ vtiles 119.a
veſicæ laboranti inſeſſiones quam vtiles ibid.
veſicæ laboranti quales cibi conueniant folio 118.e.119.a
veſicæ grūmi quibus diſſoluendi 178.d
veſicæ inflammationi ſpecillo vti non prodeſt 119.a
veſicæ reſolutæ curatio 91.b
veſicæ pus ſuſcipienti quomodo ſuccurrendum 176.a.b.
veterno ſimilis eſt cathocus 88.c
veternus flatibus abundat 88.c
veternoſis quale ſit imum inteſtinum 85.c

85.c
veternoſum excitantia 85.b.c
veternus phrenitidi ſuccedens quomodo curandus 85.c
veternus per ſe incipiens quomodo tollendus 85.d
veternoſus quomodo habendus 85.b.c
veterno quando & qualis ſectio venæ, quando & qualis purgatio conueniat 85.d
veternoſo inedia & cibi multitudo nocet 85.e
veternoſorum cibi 86.a
veternoſorum capitis irrigationes 86.a
veternoſorum inunctiones 86.b
veternoſis quando cucurbitula applicanda & vbi 86.c
veterni illitiones 86.d
veterni fomenta 86.d
veternoſis conuenientes potiones 87.a
veternoſis vtilia odoramenta 87.b
veternoſis pedes & genua quibus illinenda 87.c
veternoſis conueniens cataplaſma 87.d
veternoſorum apophlegmatiſmi 88.a
veternoſis caput cur radendum 88.b
veternoſis quãdo lauatio proderit 88.b
veternoſis quando prodeſt lenis corporis agitatio ibid.
veternoſis vrtica vtilis 87.c
veterno ſimilis eſt catbocus 88.c
victimæ cacochymæ carnes habent grandinoſas 77.c
vigilia ad exterius mouet ac diſsipat 35.a
vigilia & motus diſcuciunt ibid.
vigilia famem cit 37.b
vini epoti facultates 85.a
vini potus quorum auctor 121.d
vinum ſolum refrigeratos reſtituit 110.b
vinum ſine cibo ſumptum lædit mentem folio 110.a
vini potio cauſo vexatis quando obeſt quando prodeſt 103.a
vinum abſinthite elephanticis bonum 140.a
viperæ remedium quomodo inuentum 78.d
viperarum carnes quomodo elephanticis parandæ 139.a
viſio alijs ſenſibus certior eſt 41.b
vitæ principium cor 13.d
vita quorum non poſsit eſſe longior 21.a
viuunt ob quæ præcipue animalia 13.d
vlcera Aegyptia, & Syriaca 10.d
vlcus in arſiculo difficile eſt 62.b
vlcera inteſtinorum, vide Inteſtinum,
vlcera renum, vide Renes
vlcera veſicæ, vide veſica
volatilium carnes natura leues 131.c
voluulus, Ileus 22.a
voluuli cauſæ 22.b
voluulũ quãdo creat frigidæ potus ibid.
voluulus quas ætates plus mimuſue lædit. 22.c
voluulus quo tempore anni plus minus ſue infeſtat 22.c
voluuli mediocris ſigna ibid.
voluuli maximi ſigna 22.d
voluuli in colo inteſtino ſigna 23.a
voluulus in colo cur minus periculoſus 23.b
voluulus celerrimè ac fœdiſsimè necat. folio 113.c
voluulo præſentiſsima remedia adhibenda 113.d
voluulo quando miſsio ſanguinis larga conueniat ibid.
voluuloſo quando non ſecanda vena 114.a
voluulo quando vomitus conuenit ibid.
voluuloſis quæ ano adbibenda ibid.
voluulo conuenientes clyſteres ibid.

voluuloſo quæ exterius ventri adhibenda 114 b
voluuloſo cucurbitulæ vbi apponendæ. folio ibid.
voluuloſo quæ bibenda medicamenta 114.c
voluuloſo cibi aluum lenientes dandi ibid.
voluuloſo iura ſubducentia conueniunt folio 114.d
voluuloſo vinum quando prodeſt ibid.
vox mediocriter acuta capiti prodeſt 127.d
Vocē acutā edere quā noceat capiti ibid.
Vrina interclusa quæ mala inferat 26.d
Vrina interclusa qui pereant, qui liberentur 26.d
Vreteres, Vrinæ ductus 27.c
Vrinæ canales 59.a. 60.b
Vretbra 60.a
Vrſi adeps 139.c
vrtica eſculenta eſt 139.c
vrtica veternoſis vtilis 87.c
vteri functiones 70.b
vteri tunica 72.a
vteri membranæ ibidem
vteri tunica cur exit 72.b
vteri oſculum quomodo procidit & redit ibidem
vteri fluoris differentiæ ſecundum materias 70.c
vteri morbi longi 70.b
vteri fluoris differentiæ ſecundum circuitus, & materias 70.e
vteri profluuij ſigna ibi.d
vteri profluuium quod peßimum 71.d
vteri profluuium quod minime malum ibidem
vteri vlcera 71.b
vteri cancer 71.d
vua 9.a.9.b.96.c
vuæ & columnæ celerrimè ſuccurendum ibidem
Vuæ & columnæ venæ ſectio qualis conuenit ibidem
Vuæ & collumnæ conuenientes clyſteres 96.d
Vuæ & columnæ conuenientes ligatura ibidem
Vuæ & columnæ quando & vbi cucurbitula conueniat 96.d
Vuæ & columnæ adſtringentia quæ conueniant ibidem
Vuæ vlceratæ quæ adhibenda 96.e
Vulpanſer auis ſpecies 139.c
Vulturis cerebrum 130.b
Vuluæ ſitus 28.b.119.b
Vuluæ natura 119.b.c
Vulua veluti in animali quoddam animal 28.b
Vulua quibus delectetur & contriſtetur ibid.
Vuluæ mobilitas ibid.
Vulua ſuapte natura ſuperfluitat. folio 29 a
vuluæ aſcendentis cauſæ 28.d
vulua ſuperiora petens quantum lædat 28.c
vulua ſurſum petens celerrimè ſtrangulat 119.d
vuluæ ſtrangulatui morbus ſimilis 28.c
vuluæ ſtrangulatus cauſæ 28.d
vuluæ ſtrangulatus quas ætates vexet folio 29.b
vuluæ ſtrangulatu affectæ poſt mortem magis rubent 29.c
vuluæ exitus 71.e
vuluæ exitus cauſæ 73.a
vuluæ exitus plerunque mortiferus vnde ibid.
vuluæ morbi communes viris 72.b
vuluæ ſanguinis profuſio celeriter necat 29 c
vuluæ inflāmatæ quæ accidant 120. a
vuluæ prodeſt vt menſes ferantur 120.c

vuluæ

vulvæ prodeſt biera cum caſtoreo ibid
vulva quomodo violentius depellenda. folio 120.b.
vulvæ ſurſum lapſæ inferius quæ apponenda 120.a
vulvæ detrahendæ vbi cucurbitulæ deſigantur, vbi ſtrangulatui leuãdo 120.c
vulvæ ſtrangulatum ſedantia 119.e 120.a
vulva infeſtante quibus ad ſe redibit mulier 120.c
vulvæ inflammatæ ſtrangulatui quæ vena ſecta opituletur ibid.
vulva inflammata quæ vena ſecanda 119.d
vulva inflammata quibus anus inungendus, & quibus clyſteribus vtendum 120.a

INDEX EORVM QVAE SVNT.

annotata in libro Hippocratis de Morbis popularibus.

Abceſſus quando faciendi 227.b
Abſceſſuum iudicatio 228.d
Abſceſſuum quæ ſit ratio 184.c
Adeps ſuillus 194.a
Aer qualitate interdum necat 151.d
Aeris mutatio diuturnis morbis comfert 256.c
Aegroti quomodo ſint tractandi à medico 202.b
Aegrotis quid concedendũ 233.d 234.c
Aeſtatis morbi qui 279.a
Angina canina 287.b.288.b.289.c
Angina laborantium reſpiratio 183.c
Animæ deambulatio, exercitia 252.c
Animam quid nominet Hippocrates. 249.e
Anni quatuor tempora 168.a
Apoplexiæ cauſa 273.d
Apoſtaſis quid 187.d
Aqua æſtiua præſtãtior hyemali 240.b
Aqua febri laborantibus coquenda eſt. 236.b
Aquarum tres ordines 236.a
Ars medica naturæ miniſtrat 245.e
Ars medica ſanitatem non reſtituit per ſe 245.a
Arenulæ rubicundæ 160.e
Arterijs an inſit ſanguis 164.c
Articuli ſunt imbecilles 295.d
Articulorum confractiones 173.b
Aures quæ infeſtent 253.c. earum curatio. d
Aurium morbus 275.b
Aurium ſordes dulces quando 248.b
Aurium ſordes ſi dulces, malum 256.a
Auſtri auditui nocent 284.b
Autũnus et ver phthiſicis infeſti 296.e

B

Balnei vtilitas quæ 267.a
Bilis ex quo oriatur 265.a
Bilis ruffa quibus educenda 178.c
Bilioſius quid Hippocrati ſit 205.a
Braſſica quatenus damnetur à Galeno 175.e
Braſſica quid conferat 198.d
Bubones inguinum vnde 291.c
Bubonum curatio 180.c. vbi oriantur ibid. d

Calculus.

C

Calculus renum vnde 160.a
Calculi curatio quare hoc tempore difficilior 162.d
Calculi effectrix cauſa 212.c
Calculi generatio 158.b
Calculi medicatio 162.a
Calculi renum in viris, veſicæ in pueris facilè creantur 213.b
Calida meatus dilatant 193.d
Calidæ naturæ curatio 262.d
Callianax importunus medicus 234.c
Caloris & calidi differentiæ 242.c
Caluities vnde fiat 206.d
Capilli quando retinendi quando cædendi 235.a
Capilli vnde naſcantur 206.c
Caput acutum quando ſit bonum 156.b
Caput paruum eſt malum 155.d
Capitis deſcriptio 155.c
Capitis grauitas ex vteri tumore 153.c
Capitis dolores quomodo curentur 191.d
Capitis partes 153.d
Cardiaca quomodo fiat 294.c
Carnes Hippocrati attractrices 263.c
Carnis refectio atque detractio quando debeat fieri 222.b
Cauſæ morbi cognoſcendæ prius ante curationem 224.a
Cerebrum nobiliſſimũ in homine 180.d 195.e
Cerebrum alimentum neceſſariũ 206.b
Cerebri ſpecus 245.d
Cibaria quedam & alunt & purgant 147.c
Cibaria quæ calida quæ frigida 239.c
Cibus calidus non dandus calido ſtomacho 258.c
Cibus non nimius aſſumendus 241.c
Cibus ſtatim à balneo ſumptus nocet 207.b
Clyſterum vſus in febribus vtilis 149.a
Coctiones in humano corpore tres 165.c
Colicus dolor articularem mitigat & contrà 230.b
Comitialis morbus in quib. ſanari poſſit 259.a
Compactio differt à concretione 204.a
Condenſatio cutis 205.e
Conſuetudines non mutandæ ſubito. 207.a
Contraria contrarijs curantur 250.e
Contuſio Hippocrati eiuſque remedium 253.b
Conuerſiones anni quomodo agant in corpora 168.d
Conuerſiones dierum quatuor 168.d
Corpori vitia quæ quibus temporibus accidant 168.a
Coxendicum curatio 164.b
Cranon quid Hippocrati 163.d
Cryſtallinus humor oculorum 287.d
Cubicula cuiuſmodi eſſe debeant 241.a
Curatio alia per ſe alia per accidẽs 178.c
Curationis duæ ſpecies 268.c
Curatione per abceſſum quando vtendum 183.d
Cyceon quid 271 b

D

Demonſtratio ſequitur definitionem 218.c
Dentium ſenſus 279.c
Deſtillationum cauſæ, differentiæ, & effectus 215.c.d
Dextra calidiora ſiniſtris 203.a
Dignotio morborum 266.b
Dolor dolorem ſoluit 178.a
Dolor quid ſit 269.b. eius & cauſæ differentiæ. c
Ecticæ febres 206.c
Elaterium quid 262.a
Epicurus venerem improbauit 257.d

Epilepſiæ

Epilepſiæ cauſa 273.c.d
Eraſiſtrati error de arterijs 264.c
Eructationes quomodo fiant 195.b
Euacuatio communis & priuata 178.d
Euacuationes humani corporis quos 165.c
Excandeſcentia quid, & quæ ſigna eius 251.b
Excretionis ſtercoris, vrinæ, genituræ præter voluntatem, cauſæ 215.b
Excretionum iudicatio 169.c
Exercitia corporis qualia eſſe debeant. 207.a 208.a
Exercitationes corporis quatenus proſint 161.c

F

Facies an rectè prodat morbũ 196.d
Facies prodit corporis ſtatum 243.d
Faciei tumidæ vel macilētæ cauſæ 201.d
Famis inſtrumenta 265.a.266.a
Farinæ ordeaceæ virtus 194.a
triticeæ ibid.b
Febris tertiana quæ 189.b. *ſemitertiana* ibid.
Febris quomodo accendatur 261.a
Febres indicantur per papulas 225.a
Febres non acutæ 187.c
Febrium curatio qualis adhibēda 223.b
Febrium differentiæ 273.a
Febrium variæ differentiæ 171.c
Feri morbi qui dicantur 281.c.292.c
Fiſtulæ 226.d
Fluores vnde naſcantur 167.a
Fœmina citius adoleſcit quàm maſculus 204.d
Fœtus quandiu geſtetur in vtero 204.d
Frigida quæ afferant incommoda 212.a
Fungorum eſus 221.d
Furfures capitis vnde 211.a

Galeni experimentum in capra 247.a
Galiancona qui dicantur 170.b
Genitura humidior ſignum valetudinis 277.a
Germina quæ dicātur Hippocrati 180.a
Gracilitas & debilitas oſſiū vnde 216.a
Graue quid ſit Hippocrati 158.d
Grauendo capitis vnde fiat 209.d
Gutturis læſio 286.d

H

Habitus boni, quando periculoſi 207.a
Hæmorrhoides quando prouocandæ, quando cohibendæ 226.b
Hæmorrhoidum fluxus quid boni afferat 226.a
Hæmorrhoidum vtilitas 259.a
Herodicus febri laborantes necauit 223.b. *ineptus* 243.c
Hircire verbi expoſitio 220.
Hircus vocis affectus 243.b
Hominis differentiæ 171.d
Humores irritandi 177.d
Humores quando ſurſum attrahendi 179.c
Humores qui & quando infeſtent corpus 168.d
Humores quomodo craſſi aut tenues reddendi 175.d
Humorū defectus quomodo ſuppleatur 175.b
Humorum differentiæ 177.b
hydropis ſectio 293.d. *eius ſpecies* 294.a
Hypochondrion & Hypochondria quid differant 184.b

I

Ichor quid ſit Hippocrati 199.b
Iecur corporis medium 185.d

Imbecilla corpora minus peſte corripiuntur 257.c
Iudicatio perfecta et imperfecta 186.b
Infantes quomodo purgandi 262.a
Ingenium ægrotantis conſiderandum 201. e
Inimicus non debet introduci ad ægrotum 233.b
Inſtrumentorum in corpore hominis exercitationes 266.a.*officia*.d
Iſchiaſis quæ 158 d

L

Labor ad quid vtilis 252.b
Labor corpori nocet non euacuato à prauis humoribus 261.e
Laboris nomen apud Hippoc. 251.e
Lac medetur veneno 271.d
Lachrymæ quãdo bonæ vel malæ 170.e
prænunciant mortem ibid.d
Laßitudo incendit diariã febrim 272.b
Laßitudinis in febribus cauſa 229.c
Lateralis morbi natura 274.d
Laterum morbus 270. b
Lætitia quid ſit 251.d
Leguminum eſus quid habeat incommodi 237.c
Lens calefacit & refrigerat 261.d
Lingua pdit humores in corpore 254.d
Lienis affectus 199.c. *tumores* 200.b
Lippitudo in morbis quando mala 171.a
Lippitudines oculorum 290.a
Localia auxilia quæ 193.b
Lotio ante ſanguinis mißionem 259.d

M

Malum medicum 261.d
Mammarum papillæ vteri affectus indicant 255.d
Maſculi quare in dextra parte generentur 203.a.e
Maxillæ deſcriptio 157.c
Medicus quomodo ſibi obedientem debeat facere ægrotum 232.d
Medico ad ægrotum accedenti quæ ſint exploranda 218.b
medico quæ ſit magna ignominia 148.b
Medico quæ ſint inquirenda apud ægrotum 165.d.202.d
Medicum quæ opera deceant, quæ non 246.a
Melancholicus humor duplex 281.d
Melancholicus ſuccus quomodo euacuandus 258.d
Membra ſibi mutuo vicia communicant 218.a
Menſium ſuppreßionem quid ſequatur 163.d
Meſaraicæ venæ 232.b
Modus docendi Hippocratis 153.a
Motus & labor cauendi in febribus 223.b
Morbi Eudemi 151.e
Morbi quot modis finiantur 186. b
Morbi quomodo iudicandi 185.c
Morbi redeuntes violentiores 285.
Morbi vagantes & communes 151 b
Muliebre, quid dicatur 163.a
Mutationes cauendæ 221.a
Mutationes ne ſint repentinæ 270.b

N

Narium humiditas bona 277.a
Naſus vnde fiat ſimus 157.e
Natura agente medico quieſcendum 188.c
Natura etiam ſine arte ſanitatem parit 245.a
Naturæ laus in conferenda ſanitate 247.e
Naturæ mirabilia opificia 249.a
Naturæ nomen quid apud Hippocratẽ 245.b
Neruorum natura 28. e
Nyctalops 285. b.287.c

O

Occaſiones morbi explorandæ 224. a

Oculus audax quid ſignificet 173.c
Oculi animæ quaſi feneſtræ 243.d
Oculorum inflammationes 270.c
Oculorum ſymptomata quædam in morbis 171.b
Oedema quid ſit Hippocrati 153.c
Oedema quid ſit 257.c
Oedematoſi tumores 198.a
Opium bebetat ſenſum 254.b
Ordo librorum Hippocratis 152.c
Oſcitationes quomodo fiant 182 c
Oſſa omnia formantur ad proportionē dorſi 156.
Oßium natura 280.b

P

Paraphlegia quæ 285.b. *eius cauſa* 286.d
Palimbolos morbus 275.d
Pectoris partes cum genitalib. connexæ 185.b
Pemphinges 172.b
Permutationes non debent eſſe ſubitæ 191. b
Pituita quibus educenda 175.c
Pituitoſis prodeſt venus 258.b
Portulaca dentibus prodeſt 268.c
Phagedæna quid ſit 226.a
Phlegma ſeu pituita quid Hippocrati 159. a
Phlegmones ſymptomata & curatio 183.c
Phreniticis quæ ſit reſpiratio 183. b
Phthiſeos cauſa 211.b
Phyma tumoris genus 225.a
Phymata 167.c
Phyſiognomici 295.a
Pleuritidis curatio 228.b
Pulmonis læſio lethalis 184.c
Purgatoriū quibus dare expedit 147.c
quomodo dandum 148.a
Purgatorij medicamenti incerti effectus 147.b
Purgatoria non ſunt danda, febri durante 148.c
Purgatoria quando vitanda 149.a
Puſtulæ ſeu tubercula 192.c

Q

Quartana quamdiu duret 278b *duplex eſt.c*
Qurtanæ conmoditas 273.c
Quintus quidā ineptus medicus 235.c

R

Raucitas vnde ſit 209.c
Renum dolores 158.c.159.b
Renum medicatio 160.d. 61.a.162.a
Reſolutioneruorum vnde 214.c
Reſpirationes ſimplices & compoſitæ 182.a
Reſpirationis permutationes 181.a.*modi c*
Reuulſio materiæ quid ſecundum Hippocratem 145.a
Rhigas oculi morbus 194.d
Rigor vbi oriatur 260.d
Rigor quid ſit 164.d.*quotuplex ſit ibid. quando fiat* 165.a
Rigores mulierum quales 217.a.c
Rigorum differentiæ 216.d
Robuſta corpora diutius viuunt 257.b

S

Sabinus 210.b
Sanguis per quietem ſe recipit intrò 260.b
Sanguis quotuplex ſit & quo diſtrahatur 206.a
Sanguinis è naribus effuſio 189.a
Sanguinis è naribus eruptionis cauſæ 218.b
Sanguinis effluuium quando impediendum 188.d
Sanguinis eruptio copioſa 276.d
Sanguinis fluor è naribus quomodo cudus 220.b

Sãguinis ſuppreſſio quomodo fiat 290.d
Sanguineum quid dicatur 205.a
ſenes præ imbecillitate ſudant 250.c
Senſuum differentiæ & obiecta 265.d
Signa letbalia 170.c.172.d
Signa morbi decedentis 187.a
Signa morbi redituri 188.a
Signa mortis 243.b
Sinciput quid ſit 153.d
Siræum 207.
Sition 159.ac
Situs vnde excoriatur, & quando malaſit 241.d(262.c
ſolum diuerſum, fructnũ vires permutat
Somnus calorem ad interiora reuocat. 238.b.*refrigerat* 239.a
Somnus quando naturalem calorem abſumat 261.b
Spinæ dorſi diuiſio 230.d
Spina dorſi quot vertebris conſtet 214.c
Sputũ globoſum quid ſignificet 277.b
Sputa rotunda prænũciant deliriũ 225.c
Sternutationes quando bonæ 248.d
Stomachi repleti incommodum 159.d
Succi redundantes expellendi 175.a
Sudor quomodo cobibendus 202.c
Sudoris cauſæ 174.d
Sudores an ſint naturales 249.d
Sudores immodici cauendi 196.b
Superparoxiſmus in febribus 189.d
Suppreſſio vrinæ 165.b
Syncopalis ſudor 292.a
Syncobus febris 154.c

T

Tabes vnde oriatur 211.b
Tetani remedium 268.c
Theſſalus filius Hippocratis 152.b
Timidi lecto expellendi 293.c
Tranſitus nomine quid intelligat Hippocrates 195.d
Tranſmutationes materiæ medico obſeruandæ 192.b
Tubercula differunt à puſtulis 192.c
Tubercula quæ bona vel mala 167.b
Tuſſis vnde 211.d
tuſſes aridæ 190.a.d
tuſſes ferinæ quæ nã ſint et vnde 190.c
tuſſes in febribus aridæ 295.d 296.a
tuſſes in laſſitudine 295.c
tuſſes quando bonæ 248.d
tuſſiculæ infantium 169.a
tuſſium cauſæ 190.c

V

Valetudo ſecundum Hippocratem in quibus conſiſtat 267.d
Venena varia cum eorũ affectis 271.c
Venter inferior & ſuperior apud Hippocratem 260.c
Ventorum in homine effectus 284.b
Ventris inflatio venerem concitat 20.d
Venus homini vtilis 257.d. *exiccat corpus, calefacit ſimul & refrigerat* 258.a
venus maximè pituitoſis cõducit 268.a
Veratrum epotum 259.d
Veritas ã dicẽda ſit ægroto, & cui 202.a
Veterni ſigna 266.b
Vigilia creat appetitum 240.d
Vinum retinet ſudorem 174.d
Viſus et oculorum differentiæ 285.c
Viri calidiores mulieribus 203.a
Viride quid ſit Hippocrati 186.c
Vlcera & tubercula bona in febribus 224.d
Vlcera ex labore quando egerminent 261.d
Vlcera madefieri non debent niſi vino. 230.d
Vlcerum vtilitas 170.a
Vngues medicus quales habere debeat 235.b
Vocis inſtrumenta 242.b
Vomitus quando conducat 193.a.
Vrina craſſa 278.a
Vrina multa vel modica quid ſignificet 176.d

Finis

RVFFI EPHESII
DE CORPORIS HVMANI PARTIVM APPELLATIONIBVS LIBRI TRES.

Iunio Paulo Craſſo Patauino Interprete.

Quæ in primo libro continentur.

Vnde cuiuſque Artis tradendæ initium ſumendum. cap. i.
Quæ prius,& quomodo docere Autor velit. cap. ii.
Diuiſio Corporis in maximas partes. cap. iii.
De ſuperiorib Capitis,& Faciei exteriorib.partib. cap. iiii.
De Oculi exterioribus partibus. cap. v.
De Faciei infra oculos partibus. cap. vi.
De reliquis Faciei partibus.. cap. vii.
De Ore, in eoque contentis cap. viii.
De collo eiusque partibus. cap. ix.
De Ala,Humero,Brachio,&Manu. cap. x.
De Thorace, & eius partibus. cap. xi.
De Genitalibus marium, & eorum partibus. cap. xii.
De fœminarum Genitalibus: cap. xiii.
De Dorſi oſsibus. cap. xiii.
De reliquis vſque ad Inguina partibus. cap. xv.
De partibus ab Inguinibus vſque ad extremos pedes. cap. xvi.
De Interiorum membrorum appellationibus cap. xvii.
De Capitis tunicis,oſsibus,ac ſuturis. cap. xviii.
De quibuſdam capitis oſsibus cap. xix.
De Muſculis quibuſdam,& proceſsibus in capite. cap. xx.
De Foraminibus caluariæ. cap. xxii.
De Cerebro,Membranis, Neruis,ſpinaliq; medulla. cap. xxii.
De Oculis. cap. xxiii.
De prima & ſecunda colli Vertebra, Oſſe Ypſiloide,Gula.
De Tonis,Aſpera Arteria,Gutture,& Bronchijs. cap. xxiiii.
De Cordis partibus,Membranisque pectoris. cap. xxv.
De Glanduloſis carunculis. cap xxvi.
De Ventris inferioris partibus. cap. xxvii.
De Iecore,& in eo contentis. cap. xxiix.
De Liene,renib veſica,vrinarijs ſeminarijsq; vaſculis. cap. xxix.
De Muſculis lumborum. cap. xxx.
De Genitalibus fœminarum locis. cap. xxxi.
De Teſtium tunicis,alijsque partibus. cap. xxxii.
De Venis. cap. xxxiii. De Arterijs. cap.xxxiiii.
De Neruis,Tendonibus, Cartilaginibus, Membranis, Tunicis,Adipe,Carne,& Medulla, cap. xxxv.
De Humoribus Excrementisque corporis. cap. xxxvi.
De Fœtu,& ad eum pertinentibus. cap.xxxvii.

RVFFI

RVFFI EPHESII
DE CORPORIS HVMANI PARTIVM APPELLATIONIBVS

Liber primus.

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Vnde cuiuſque Artis tradendæ initium ſumendum ſit. Cap. I.

QVID in arte citharæ pulſatoria primum didiciſti? Sin-
gulas fides pulſare (credo) atque nominare. Quid in Gram-
matica primum percepiſti? Vnumquodque elementum
cognoſcere ac nominare. Igitur & alias artes eodem mo-
do à nominibus docere incipiunt. Et ferrarius faber, & alutarius cer-
do, & carpentarius in primis ferri nomen, & inſtrumenti, & aliorum
omnium ad artem facientium nomina tradunt. Quin etiam grauio-
C res artes nonne & ipſæ à nominibus pari ratione docere incipiunt?
Quid enim primum in Geometria accepiſti? Punctum ſanè, & line-
am, & planum, & ſuperficiem, & figuram triangulam, & circulum,
aliaque id genus, quid nam ſunt, dignoſcere, recteque appellare. Vis ne
igitur & medicinalem facultatem à nominibus exorſus perdiſcere?
ac primum omnium, vt ſingulas corporis partes appellare côueniat,
deinde & reliqua, quemadmodum ſermonis proceſſus, connexioque
requiret: agnoſcere? Aut tibi ſatis eſſe videtur, me ceu mutum quæ-
cunque doceri poſtulas: tibi oſtendentem explicare? Mihi verò id
non melius eſſe, teque ipſum hoc pacto diſcere, & alterum docere:
D haud facilè eſſe videtur. Atque de his quidem ſic mea fert opinio.

Quæ prius, & quomodo docere velit, proponit. Cap. II.

CÆterùm audiens, & in puerum hunc reſpiciens: memoriæ, quæ
ſenſui patent, commendato. Ante omnia vt interiora appellan-
da ſint, animal quodpiam homini quàm ſimillimum diſſecantes in-
ſtruere te conabimur: Nihil enim impediet, tametſi non omnia omni-
bus ſimilia ſint: quòminus ſummam ſaltem cuiuſque doceamus.
Verùm priſcis temporibus in humanis corporibus huiuſmodi ge-
neroſius oſtendebant.

E

Diuiſio Corporis in maximas partes. Cap. III.

MAximæ corporis partes, hæ ſunt, Caput, Collum, Thorax, Ma- A
nus & Crura. Thoracem autem non ſolùm eam partem, quæ
à iugulis ad præcordia vſque pertinet, appellamus: verùm etiam to-
tum illud, quod intra iugula pudendaque concluditur.

De ſuperiorib. capitis, & faciei exteriorib. partibus. Cap. IIII.

CAput vocatur quod pilis contegitur ſeparatim, & ſimul cum
facie. capillati autẽ prior pars Synciput, auerſa verò occiput
nominatur. partes à lateribus ſyncipitis poſitæ Tempora dicuntur.
græcè Corſæ & Crotaphi. quòd autem in medio capite eſt, vbi ma-
ximè capilli inuoluuntur, Verticem vocamus: partem ſub ſyncipite, B
Frontem. iuxta tempora pilorum exortus Iuli græcè, latinè Lanugo
dicuntur. occipitis autem capilli promiſsi Crines vocitantur. vlti-
mas frontis rugas Græci Epiſcenium vocant, noſtri Supratentoriũ
dixerint: quod oculis attrahimus, quando nobiſcum aliquid altius
cogitamus, aut veremur. alij verò partem ſub ſupercilijs carnoſam
Epicenium vocauerunt. At ſupercilia hirſutæ frontis extremitates
ſunt: quorum interſtitiũ Meſophryon græcè, latinè Glabella, quòd
glabrum ſit, dicitur. ſub ſupercilijs Palpebræ, quas etiam Genas vo-
cant, altera ſuprà, altera infrà ſitæ ſunt. ab ijs prodeuntes pili græcè
Tarſi & Blepharides, latinè Cilia nominantur. harum extrema cum C
nos dormimus, ſeſe contingentia, Coronæ & Chelæ, hoc eſt, Vngu-
læ dicuntur. ſuperioris palpebræ ſuperficiei quod ſuper impendet,
Cauum: illi autem reſpondens inferius, Subcauum vocant. Id ſanè
& in aqua inter cutem, & alioqui in prauo corporis habitu, & in lon-
ginquo hæmorrhoidum effluuio, & antiqua mulierum menſtrua
purgatione, nonnunquam etiam inchoantibus lippitudinibus intu-
meſcere conſueuit. Huiuſmodi verò lippitudines mitiores eſſe vidẽ-
tur: propterea & id genus affectus, quoniam cauæ partis tumor eſt,
græcè [illegible] dicitur. At cauæ ſuperioris inferiorisq; palpebræ ex-
tremitates è Græcis Canthi, à noſtris Anguli nominantur: alter ma- D
ior ad naſum vergens, minor alter tempori propinquus.

De Oculi exterioribus partibus. Cap. V.

OCuli verò quod in medio aſpicitur, Viſio & Pr pilla nuncupa-
tur. Gl=nã etiam ſimulacrum in pupilla apparens vo ãt. Quòd
autem inter pupillam atque album, continuum interiacet, Iris eſt. Id
autem, vt colorem habet, modò nigrum, modò igneum, modò cæſiũ
modò ſplendidum nominamus. Corona nigrum ambit, & ab albo
diſtinguit: quæ circulus & copula oculi tunicarum eſt. Earum ſanè
prima duabus naturis prædita duo quoque nomina gerit: Corn- E
cularis quidem in medio, & vſque ad iridem: hæc enim eius particu-
cula expolitis cornibus aſſimilatur. candida verò eſt altera pars o-
mnis

A mnis, qualis & aſpicitur: nihil mediæ neque natura, neque colore ſimilis. ipſi autem vocata Epidermis ſuper incumbit. qui in iuuenib. & ſenioribus, & in affectu, qui Chemoſis græcè, Vnguis latinè dicitur, abſcedente atque elata, ruffum ſiue igneum cernitur, Aliæ tunicæ qua ſint nomenclatura prædita. paulo inferius in animalis diſſectione explicabitur.

De Faciei infra oculos partibus. Cap. VI.

SVb oculis inſurgentia oſſa Subocularia nõnulli, alij Hypopia nominant. A ſuperciliorum medio interſtitio, quod Glabellã vocari
B diximus, deorſum verſus naſus protenditur. cuius foramina Rhothones, & Nares, atticè quoque Myxæ appellantur. ſed Hippocrates pituitoſum excrementum per ipſas deſtillans, Myxam, latini Mucorem vocant, Athenienſes verò Coryzam. cartilagineum illud, quod foramina diſtinguit, naſi Interſeptum eſt. partes oſſeę, quæ vtrinq; ad malas vergunt, naſi Dorſum. extrema verò hinc atque inde huiuſce oſſei faſtigij Pinnæ vocatæ ſunt. iſtæ in vehementiori ſpiritus difficultate, & alioqui cùm voluerimus, agitantur. carneum autem illud ante naſi ſeptum in labia deſcendens Columna. At naſi extremitas, Globulus appella ur: verùm ſub columna in ſuperiori labro
C cauitas Philtrum græcè vocata eſt: quã ſi Amatorium ſiue Amabile dixeris. ſed totum ſub naſo ſuperioris labij Hyporinion Græcis eſt: latino vocabulo caret. deinde labia duo: quorum extrema græcè Prochila, latinè Pro'abia dici poſſunt: qua parte autem committuntur, Proſtomion vocant. inferioris lab j cauitatem Nympham. Aurium foramen, per quod voces exaudimus, Auditum appellarunt. partem pendulam latini Fibram, Græci Lobon vocant. quam etiam ſolam auris particulam nomen habere; cæteras verò nomine carere dixit Ariſtoteles. cæterùm medici illis quoque nomina impoſuere. Pinnam quidem ſupremam partem latam atque decliuem appella-
D uerunt: Helicem totum illud, quod deinde aurium extremam oram ambit: Anthelicem id, quod in medio cauitatem extollit. Concham poſt anthe'icem cauum: oppoſitam verò conchæ eminentiam iuxta temporis fines Tragum, latinè Hircum dixeris: helicis finem, qui ſubbreuis eſt, Antilobida vocant.

De reliquis Faciei partibus. Cap. VII.

TOta capitis prior pars Facies dicitur. Malæ ſub oculis faciei eminentiæ ſunt vbi pudoris ſedes eſt. maximeque ibi rubor oſtenditur. poſt malas autẽ Maxillæ habentur: quarũ altera ſuperior,
E altera inferior eſt. inferioriſq; maxillæ acies Mentũ eſt & Anthereon ſub eadem inferiore maxilla carnoſa pars Leucania græcè dicitur. ſed nonnulli hanc quidem carnoſam partem Anthereona: Leucaniã

verò cauum iugulo proximum appellauerunt. Barbę prima ſub tem A
poribus germinatio Iulus à Græcis, à noſtris Lanugo dicta eſt. primus eius in ſuperiori labro exortus græcè Propogonium: latinè Probarbium, ſi fingere liceat, dicito. qui pili poſteà adaucti Myſtaces appellantur. ſed in ſummo mento pili Pappus, ſub mento autem Hypena Græcis vocibus dicuntur: latina nomina deficiunt.

De Ore, in eoq́; contentis. Cap. VIII.

PRima labiorum diuiſura, & interior vſque ad fauces inanitas Os eſt. in ore autem alia ſunt, & Dentes, quos nonnulli Cranteras appellant. horum primores quatuor Inciſores, Caninos autẽ ſequentes vtrinque ſingulos: Molares verò, & Maxillares poſt caninos vtraque ex parte quinos vocare conſueuimus: Sophroniſteras, B
hoc eſt, moderatores horum intimos atque vltimos Græci vocant: quòd eo tempore, quo moderatos temperanteſque eſſe oportet, oriri incipiunt. Ab vtraque parte vnus eſt, Genuinos latini appellant. totidem & ſuperioris maxillæ, eademq́; nomina ſortiti ſunt dentes. Maxillarum colligatio Habena, Menſæ ſummitates latæ molarium. Mortariola & maxillarum cauitates, in quibus dentes defixi ſunt, appellantur. Gingiuę circa radices dentium carunculæ ſunt. Linguę C
radix, vnde ipſa exoritur, nominatur. pars eius muſculoſa ore contenta Lingua eſt. Ceruix, quę ſequitur. Paraſyra autem, quæ ab vtroque linguæ latere ſunt, Græci nominant Hypogloſsida partem linguæ inferiorem: Epiglóſsida verò, quod intimum eſt gutturi operculum quoddam impoſitum: ne cùm deuoramus, quippiam in pulmones irruat. ſed, cùm ſpiritus ducitur, ne tranſeuntem aerem impediat: ſublimis attollitur. Cœlum verò, & Palatum concaua eſt ſuperioris maxillæ pars. Columna & Gurgulio quidam ex palato proceſſus, quem Ariſtoteles Vuiferum nominauit: quoniam ea parte inflammata vuæ quiddam ſimile ex ipſa dependet. Vuam enim nõ par D
tẽ, ſed affectum nominari oportet. Fauces, omnis ea capacitas, quę in loco deglutiendi ſita eſt vocatur. propterea & Homerus dixit.

Faucibus erupit vinumq́; humanaq́; membra.

Neque enim ex arteria aſpera, & pulmone cibum potumq́ue Cyclops euomuit. id enim mirum in modum rude, fatuumq́; fuiſſet. Pariſthmia dicuntur, & Antiades, & Mala, latinè Tonſillæ, carnoſæ quędam glanduloſæq́ue partes vtrinque à lateribus faucium ſitę. Hæ numero quatuor ſunt, duæ in ſummo gutture vtrinq;, reliquæ deinceps & inferius locatæ.

De Collo, eiusq́; partibus. Cap. IX. E

INfra caput eſt Collum, quod & Ceruicẽ vocant. Hypodiris greco vocabulo eſt in priori parte colli poſtremũ. in priori item colli

parte

A parte Bronchus eſt, & Aſpera arteria, per quá ſpiritus ducitur. Bronchi ſummitas Guttur eſt, At poſteriore colli parte Tendones ſunt. iugulis proximum cauum Homerus Leucaniam vocauit. ſed medici Anticardion, quaſi cordi oppoſitũ, & Iugulationem appellant. Quæ autem à tendonibus ad humeros pertinent, Epomidas vocant. Humerus verò brachij caput eſt, quod lato ſcapularum oſsi inſeritur, & totus etiam articulus. At humeri Acetabulum eſt lati ſcapularum oſsis cauitas. lata ſcapularum oſſa à Græcis Omoplatæ vocata ea ſunt, quæ tergo incumbunt: quorum intermediæ eminentiæ ipſorum Dorſum vel ſpina dicitur. Acromion iuguli, ſcapularumq; oſſis B copula eſt. Eudemus verò oſſiculum perexiguum eſſe dixit Acromion. Claues, quæ & Iugula dicuntur, ſub imo collo oſſa ſunt cum pectoris oſſe commiſſa humeros ſcapulaſque, ne in pectus cadant, vt alijs contingit animalibus, prohibentia. nam cætera animalia iugulis priuata ſunt. quocirca & latiſsimi pectoris homo eſt.

De Ala, Humero, Brachio, & Manu. Cap. X.

Ala ſub humeri articulo cauitas eſt, in quam ſæpe humerus luxatione delabitur. Malam verò appellare haud græci ſermonis eſt. aliquid autem ſub ala celantem ferre, ſub mala habere dicũt. C Humerus illud etiam à latinis dicitur, quod exit ab humero, ſed à Græcis Brachium. Huius apud humerum rotunditas Caput humeri eſt. Interior iuxta cubitum exceſſus, quem nonnullos imperitè vlnę Proceſſum autumare dixit Hippocrates, & ipſe alterum humeri Caput eſt. poſt humerum totus articulus, acutumque illud, cui reclinati incumbimus, Ancon à quibuſdam, ab alijs Olecranon vocatur Dores autem Siciliam incolentes, Cubitum, vt nunc apud latinos in vſu eſt, appellãt. Quin Epicharmus cubito ferire κυβιτίζειν, hoc eſt cubitiſſare, verbum è verbo transferendo, appellat. oſsium verò brachij quod ſubijcitur Cubitus, ſupra poſitum Radius eſt. hæc ad D Brachiale protenduntur. poſt quod lata pars & compacta, Palma latinè, græcè Metacarpion, Tarſusque nominatur. ſequuntur Digiti. Manus totum illud eſt, quod ab humero pendet, & extremum, quo apprehẽdimus. Ex digitis Magnus Pollexq; eſt ab alijs ſummotus: alter Index inter quatuor primus. tertius Medius vocatur, quartus Annularis, vltimus Paruus. ipſorũ oſſa Scuticulæ, & Phalanges, & Internodia. primi articuli Procondyli gręco vocabulo, (latino .n. carent:) medij, Condyli: poſtremi, Metacondyli. vnguium initia Radices vnguium vocantur. internę digitorum ſummitates Acini & Vertices. carnoſa pollicis pars ſub manus cauo inſurgens Stethos E græcè nominatur. quod apud latinos Pectus ſonat. ſpatium, quod inter indicem, pollicemque intercedit, carnoſumque eſt, ſub quo manus in cauum ſubſidet, Thenar dicunt: Hypothenar verò, quod

ſub quatuor digitis eſt. ſed omnem manus interiorem latitudinem Thenar Hippocrates vocaſſe viſus eſt. id apud latinos Vola ſignifi- ſiat. A

De Thorace & eius partibus. Cap. XI.

A Iugulis pectus in priore parte eſt. medium autem, in quod coſtæ ſubeunt, Sternon vocant Greci, Latini Os pectoris. ab auerſa colliparte ad metaphrenon vocatum vſq;, Tergum eſt. Metaphrenon inter tergum lumboſque, vbi renes adhæreſcunt, locatum eſt. Lumbi verò dorſi vltima pars ſunt. carneæ in pectore eminentiæ Mammæ, atque Vbera vocantur: mammæ extrema pars, Papilla: B primum verò in pubeſcendo incrementum, Faba dicitur. totum autem tumorem Græci Aſcoma vocant: latinè Vtrem, ſiue Vber dicito. ſed in mulieribus magis propriè Latus, illud totum quod ſub ala eſt, appellatur. oſſa verò Coſtæ: inter ipſas ſpatia, Intercoſtalia nominantur. Spuriæ coſtæ ſunt, quæ ad pectorale os non perueniunt. Sub pectore cauum Ventriculi os dicitur: quod alij Procardion, quaſi latinè Præcordium, nonnulli verò Cor appellarunt: doloreſque ibi orientes, cordis morſus, cordiſque dolores eſſe dixerunt. Spuriarum coſtarum extremitates Cartilagines ſunt. Muſculoſæ autem partes ſub cartilaginibus collocatæ Hypochondria græcè, ac C ſi dicas Subcartilaginea, latinè Præcordia à quibuſdam vocantur. Aluus ac venter ſiue aqualiculus deinceps locatur. Epigaſtrion græcè ſuper ventrem poſita cutis appellatur. Eius media cauitas Vmbilicus eſt, venarum, per quas infans alitur, ſegmentum. vmbilici pars media, Acromphalon à Græcis vocatur. cutis vmbilicum ambiens, quoniam corrugata ſenectutem ſignificat, Vetula appellatur. ſub vmbilico Abdomen eſt, & ſumen. huic continua vſque ad pudenda pars Pecten atque Pubes dicitur: alij Ephebæon vocant.

De genitalibus marium, & eorum partibus Cap. XII. D

G Enitalium porrò membrorum, quæ in maribus ſunt, propendens particula Colis, ac Stema eſt: quæ autem nō pendet, Sedimentum, Collumque veſicæ. lineam per medium diſcurrentem apud Græcos alij Trāmida, alij Orrhon appellarūt. colis extremitas Glans eſt. cutis eā tegens Præputiū præputijq; extremū, Summū præputij. cauernula verò, per quā ſemen, vrinaq; profunditur, Vrethra Vrinariumq; iter nominatur. Vretera autē ne dicito: Vreteres enim alij ſunt: per quos ſcilicet à renibus in veſicā vrina delabitur. Scrotū ea cutis eſt, qua Gemini inuoluūtur. Geminos autē aut Teſtes appellare nihil intereſt. Geminorū quod ſupra eſt, Caput: quod infra, Fūdū vocatur. pars ſcroti laxior Laccopedō græcè, à quibuſdā Achichadaron, ab E

A ron, ab Athenienſibus Laccoſchea nominatur. inter ſcrotum, & ſedimentũ, & femur locũ Plichada vocãt. Et tranſire Græci διαπλίσσαι & id, quod eſt circum, Amphiplix enunciant. Sophocles verò & in Draconib. hoc verbo vtitur dicens, cardinem circum comprehendẽtem. perinde ac ſi dixiſſet, circumplexum cardinem.

De muliebribus Genitalibus. *Cap. XIII.*

MVliebris autem pudendi quod ſupra eſt, Pecten dicimus. id ti iangulum eſt, & imi ventris terminus. ab alijs Epiſion appellatur. pudendi rima Schiſma à Græcis dicitur, ſciſſuram latinè inter
B pretamur. muſculoſa in medio caruncula Nympha & Myrton, ab aliquib. Hypodermis, ab alijs Clitoris nominatur. laſciueque eam tractare κλιτορίζειν dicũt. Myrtochilas verò vtrinque poſita carnoſa corpora. cæterùm hæc Euripho & Cremnos, id eſt Rupes vocat. Sed noſtræ ætatis medici Myrtochilas Pterigomata (quaſi alas dixeris) appellant, Myrton verò Nympham.

De Dorſi oſſibus *Cap. XIIII.*

DOrſi oſſa vertebræ ſunt: quas etiã Homerus Aſtragalos, id eſt, talos vocat. tota autem vertebrarum compago ſpinam conſtituit. Extremum lumborum Os ſacrum eſt. id ab aliquibus etiam
C Hypoſpondylon, quod Subuertebrum latinè verteris, dicitur. Eius vltimum oſsiculum Coccyx, id eſt Cuculus eſt.

De Reliquis vſq; ad inguina partibus. *Cap. XV.*

SVb coſtis molles partes à Græcis Leparæ & Ceneones, à latinis Ilia vocantur. Deinde ilium oſſa, quorum excauata capita Heminæ & Acetabula. Clunes autem ac Sedilia poſt lumbos carnoſæ partes quoniam illis ſedendo nitimur: ab alijs Nates dictæ ſunt. Sub quibus Hypoglutides ideſt Subnatales vocatæ iacent.

De partibus ab inguinibus vſque ad extremos
D *pedes.* *Cap. XVI.*

INguina femorum priores partes ſunt propè pubem poſita. neruus autem ad acetabulum pertinens, ac totus articulus Coxẽdix dicitur. Femorum internæ partes Parameria Græcis, Femina Latinis ſunt. Inter fœmina autem loca Meſomeria græcè Interfeminia latinè dicito. Muſculi genibus inhærentes Epigunides, quaſi Genículares dixeris, vocantur. oſſi autem ſuper genu poſito Epigonatis græca appellatio, latina, Patella eſt: Hippocrates verò Epimylida vocauit. Genu articulus eſt Femur cruri committens. Poples poſte
E rior pars eſt, in quam genu inflectimus. Gaſtrocnemia græco nomine magnus muſculus eſt, latinè ſura: vnde latus neruus oriens, ad ad calcem tendo factus adhæreſcit. Oſsium verò cruris quod poſterius eſt., Sura quoque dici poteſt: prius autem, Tibia. Sed Herophi

lus Suram Radium etiam appellauit. vtriuſque oſſis extrema pedi A
inſerta Malleoli ſunt. Tali verò non rectè vocantur. Verùm & hu-
manus pes Talum ſub malleolo abditum, non conſpi uum habet.
Calx poſtremum pedis rotundum eſt.. Planta & Tarſus pars prior
& ampla eſt. Stethos verò, id eſt, latinè Pectus, pars inferior poſt Ca
uum vnde naſcuntur digiti, vocatur. Iſtos autem perinde, vt manus
digitos appellare, aliaq́ue manuum digitis communia receuſere, ni
hil eſt, quod impediat.

De Interiorum membrorum appellationibus Cap. XVII.

IGitur quæ oculis aperta ſunt, ô fili, ſubiectaq́; his oſſa in hunc mo B
dum nominare decens eſt. Modò interiora corporis membra Si-
miam diſſecantes proprijs nominib. illuſtrare tentabimus. quando-
quidem ipſa oſsibus muſculis, extis, arteriis, venis, neruis ad naturā
hominis proximè accedit: Secundò alia multifida: Tertiò ex biſulcis
vtrinque d ntata. Nō vtrinque dentata, ac ſolidipeda longiſsimè ab
hominis ſimilitudine ſummota ſunt. Quòd ſi aliquid de membris
interioribus exteriora tradentes memorauimus: idem bis repetere
vlterius opus non fuerit.

De capitis tunicis, oſſibus, ac ſuturis. Cap. XVIII. C

ASpice itaque ſub caluariæ cute tunicam. hanc Pericraniō, quod
Cranion, hoc eſt, caluariam obuoluat, Græci vocant. Quam ve
rò alia oſſa ambientem tunicam videris, hanc Perioſtion, latinè circū
oſſalem verbum verbo reddens appellato. qua oſſa caluarię commit-
tuntur, Suturæ ſunt: quæ duarum ſerrarum compagem imitantur.
Earum vna quidem rotunda eſt, ſynciputq́ue circuncidit: altera oc-
ciput: tertia medium verticem diducit, quibuſdam etiam hæc ſynci-
pitis ſuturam tranſiens, frontemq́; ipſam ſecans, inter ſupercilia ter
minatur. binæ aliæ in temporum oſsibus in ſquammarum modum
totis oris paulatim extenuantur. Ipſis quidem vetuſta nomina de- D
ſunt, ſed nuper à quibuſdam Aegyptijs medicis græcam linguā ma-
lè doctis impoſita ſunt. ſyncipitis ſuturam Coronariam, occipitis
Lambdoidē, id eſt lambda græcè literæ ſimilem, mediam verò con-
iungentem appellantibus. temporaneas etiam ſuturas Lepidoides
à ſquammarum ſimilitudine vocauerunt. ijdem & aliorum oſ-
ſium partibus ab antiquis innominatis nomina indidere: quæ
ego, vt alijs noſtri ſæculi medicis innoteſcant, non prætermittenda
iudicaui.

De quibuſdam Capitis oſſibus. Cap. XIX. E

INter caluariæ oſſa meditullium Diploen nominant. vbi verò naſi
initium eſt, crebra ibi foramina Cthmoide, hoc eſt cribri ſeu coli
ſpeciem.

A ſpeciem referentia vocantur. per ea indubiè ſternutamentum, mucusque propellitur. Nonnulli & hac parte nos in cerebrum ſpiritũ attrahere confirmant. Proxima auribus oſſa ob firmitudinem Lapidea nomen habent. ab vtroque autem latere ſingula oſſa dura, ſubalbidaque ſunt, magnitudine caput maximi manus digiti æquantia: per quæ auditoria itinera † ſeruantur. Alij procliues occipitij proceſſus Lapideos appellant. idque non rectè. inanes enim, & cauernoſi, & minimè ſolidi nomini non reſpondent. Ab auditorijs autem meatibus ad malas pertinentes proceſſus Iugalia oſſa nuncupãtur.

† *perforata ſunt.*

B *De Muſculis quibuſdam, & proceſſibus in capite.* Cap. XX.

MVſculos caua temporum replentes Temporaneos: qui inferiorem maxillam amplectuntur, Manſores vocant. Tenues illi & oblongi, deorſumq; verſus fauces vergentes proceſſus Stiloides à columnæ ſimilitudine dicti ſunt. Eudemus autem: ipſos gallorũ roſtris aſsimulat, ac ſine appellatione relinquit.

De Foraminibus caluariæ Cap. XXI.

FOramina permulta caluariam excauant: quæ omnia duobus exceptis, quæ Cœca appellantur, nomine vacant. inter ſe autẽ C medici altercantur, vtra nam hoc nomine appellanda ſint: num illa, quę prope maximũ caluarię foramẽ adiacent, per quod ſpinę medulla in vertebras delabitur: an illa, quæ propè auditorias cauernas, & paulò prius iuxta maxillæ articulos ſunt. Sed neque illa, neque hęc adeo cœca ſunt, quin ea in magnum ſpinalis medullæ cauum peruadant, hæc ſub foramina cribrum repræſentantia ſubeant: ac per ipſa omnia nerui tranſire conſpiciuntur: de quibus in diuiſionibus ſermo habebitùr: verùm ideo ipſi Cœca dixiſſe viſi ſunt, quòd non in rectũ excauata eſſe cernantur.

D *De cerebro, Membranis, Neruis, Spinalique medulla.* Cap. XXII.

INtra caluariam Cerebrum continetur. id membranę circumuoluunt, altera craſsior robuſtiorque oſſi proxima: tenuior altera, & firma quidem, ſed priore minus, quę cerebrum contingit. Summa cerebri pars Varicoſa appellatur. inferior atque poſterior Baſis, à baſi oriens proceſſus Parencephalis græcè, latinè Cerebellum. Ipſius cauernæ cerebri ventriculi ventriculos interius obuoluens tunica Choroides, hoc eſt, ſecundis ſimilis cognominatur. Gerophilus autem & membranam Choroide, id eſt, ſecundis ſimilem appel- E lat. Germina à cerebro enaſcentia, Nerui ſenſorij electorijque ſunt: per quos ſenſus, & voluntaria motio fit, omniſq; corporis actio perficitur. horum autem neruorum quidam à ſpinali medulla, & ex ipſa

cingente membrana expullulant. Dorſalem verò ſpinalemq; omnē A
pariter per vertebras defluentem medullam nominant.

De Oculis. Cap. XXIII.

OCuli tunicarum primam inter extima, conſpicuaque membra
corniculare m ſuperius nominauimus. ſecunda Rhagoides atq;
Choroides grecis vocabulis dicitur. qua parte corniculari ſubijcitur
Rhagoides: quòd exterius læuore, interius aſpritudine vuæ acino,
quem Greci Rhaga dicunt, ſit perſimilis. qua verò albam tunicam ſu
bit, Choroides vocatur: quoniam venulis referta ſecundas quas vo
cant, fœtui circundatas repræſentat. Deinde tertia humorem à vitri
ſimilitudine Hyaloidea vocatum continet. hæc antiquo vocabulo B
propter tenuitatē Arachnoides appellata eſt: latinè Aranealem dice-
re auſim. at quoniam Herophilus eam reti contracto aſſimulat, nō
nulli & reticularem: alij ab incluſo humore, qui vitri gerit ſimilitu-
dinem, Hyaloidea nominarunt. Quarta membranula guttam quan-
dam humoris Cryſtalloidea nominatā includit. hæc antiquitus no-
mine caruit, à poſteris Lenticularis ob figuram, Cryſtalloides ab cō
tento humore cognominata eſt.

De prima & ſecunda colli Vertebra, Oſſe ypſiloide, Gula, Tonis, Aſpera Arteria, Gutture, & Bronchijs. Cap. XXIIII. C

PRimam colli vertebram Dentem appellare mihi videtur Hip-
pocrates. Sub tonſillis oſsiculum gutturis caput cōtinens qui-
dam à figura ypſiloides appellauerunt, quod ypſilo græco elemēto
ſit perſimile. Cæterùm Herophilus, quoniam tonſillis aſsideat, Aſſeſ-
ſorem vocat. Secundæ vertebræ proceſſus ſurſum, ac prorſum ver-
ſus ſpectans Pyrinoides ab oliuæ nuclei ſimilitudine dictus eſt. Iter
illud, per quod cibi potionesque in ventriculum deſcendunt, græcè
Stomachus, & œſophagus, latinè Gula eſt. Nerui ab vtroq; eius latere
Toni, ceteraq; ſenſoria, atq; vibroſa pariter Toni dicuntur. Tenores D
in latinū vertere liceat. Aſperæ arteriæ ſummum Guttur eſt. anuli
ad eius plexum creati Bronchia, Cauernæ, & Aortæ nominantur.

De Cordis partib. membranisq; Pectoris Cap. XXV.

CAloris vitæ, arteriarumque motus initium cor eſt eius ſumma
pars Caput dicitur, infima & acuta fundum. cauitates ventri-
culi, craſſior & læuus Arterioſus eſt, tenuior & dexter Venoſus, læuo
capacior. ab vtroq; autē capitis latere ceu alæ prominentes, cauæ mol
les, & ad totius cordis motū agitabiles, cordis Auriculæ ſunt. Cor cir
cumplexæ membranæ Pericardios nomen inditum eſt. Ex membra-
nis pectoris quæ ipſū in duas diducunt partes, Interſepientes appel- E
lantur: quæ coſtas interius veſtiūt, Succingentes. Membrana, quæ pe
ctoris viſcera ab inferiorib. diſiungit, Trāſuerſum ſeptū, & Phrenes

De

A *De Glandulosis carunculis.* *Cap.* XXVI.

EX glandulosarum carnium genere, quas Adenas Græci vocát, (multæ autem ſunt,) aliquæ in collo, nonnullæ ſub alis, quædam in inguinibus, aliæ in meſaræo vocata reperiuntur. Carnes quædam leniter ſuppingues ac fragiles ſunt. inter has & vocatus Thymus numeratur: qui in regione capitis cordis locatus eſt, ſeptimæ colli vertebræ inſidens, aſperæque arteriæ extremo, qua cum pulmone committitur, adhæreſcens. non in omnibus tamen inuentus eſt.

B *De Ventris inferioris partibus.* *Cap.* XXVII.

SVb tranſuerſo ſepto Venter eſt. cuius ſumma pars, primaque Ventriculi nomen habet. deinde primus inteſtini exortus Hoſtiarius latinè, ſeu Ianitor, græcè Pyloros eſt. poſtea Ieiunum inteſtinum ſemper alimento priuatum: vnde ipſi quoque vocabulum fuit. iſti continuum Gracile inteſtinum eſt. Ex gracili biceps prodit exortus. vocatur autem altera eius pars Cæcum inteſtinum, quoniam reuera cœcum eſt: altera Colon græcè, & Venter inferior, & Laxum inteſtinum à latinis. id Homerus & Niæram appellat. Eſt autem totum inteſtinorum vinculũ ac firmamentũ, quod, Meſenterion, ac C Meſareon Greci vocant, Aream verò & ventrem, & omne inteſtinũ vetuſtiſsimi Græci appellabant, ex quo adhæc vſque tempora hoc nomen Meſaræon deriuatum eſt, latini Lactes appellaſſe videntur. Poſt grande inteſtinum colon appellatum Rectum eſt iuxta ſedem ac principem. Quod ex orbiculato ventriculi fundo egerminat, ipſúq; & aliquam cæterorum inteſtinorum partem velat, Epiploon Græci, quaſi Supernauigans, Omentum latini vocant. A renibus exoriens membrana, omnibusq; prætenta inteſtinis Peritonæos eſt. At propè inteſtini primum exortũ poſita caro præpinguis, glandulisq; D interſtincta Pancreas vocata eſt.

De Iecore, & in eo, contentis. *Cap.* XXVIII.

A Dextra ventriculi Iecur eſt. Iecoris autem pars Tranſuerſum ſeptum, Peritonæumque attingens conuexa, quæ infra ventriculo inhæreſcit, Caua dicitur. Sub maxima eius fibra bilis vaſculum ſitum eſt, cuius media & anguſta particula Ceruix eſt, infima Fundum. Iecoris Porta vena eſt, per quam alimentum illabitur. Quę in ſacrificijs autem aruſpices Portas, Menſam, Gladium, & Vnguem appellant: in homine quoque, ſed obſcura atque incerta reperiuntur: ad nullumque medicinæ profectum neceſſariò nominantur.

E *De Liene, Renibus, Veſica, Vrinarijs, Seminarijsq́ vaſculis.* *Cap.* XXIX.

VEntriculo à ſiniſtra Lienis incumbit, cuius craſſiſſima ſummaq; pars Caput eſt. propè vltima autem coſtas Renes duo ex quibus duo vrinæ ductus Vreteres græcè appellati veſicam intrantes prodeunt. Veſica verò conceptaculum eſt, in quod vrina è renibus per vreteres delabitur, à veſica eſt Ceruix, Sedimentum, Tramis, & reliqua commemorata ſuperius. At ſeminaria vaſcula quatuor ſunt, duo varicoſa, duo glanduloſa: quæ Genitales etiam venę vocatæ ſunt. varicoſorum partes illæ, quæ teſtibus adiacent Aſſeſſores dicuntur. Quidam verò omnia Aſſeſſores appellari nihil laborant. Cæterùm an hæc eadem in fœminis perinde, vt in maribus, conſtituta ſunt, contemplandum eſt. Fœminas varicoſis aſſeſſoribus carere Herophilus planè exiſtimat, nos verò in pecudis vtero è teſtibus enata vaſcula, atque vtrinque varicis inſtar reuoluta conſpeximus. hæc autem in vteri cauum perforata ſubibant: è quibus mucoſus quidam humor, ſiquis exprimeret, emanabat, magnaque erat ſpes hos ſeminarios eſſe canales, & eorum generis, qui varicoſi nuncupantur. id autem vt ſe habeat, diſſectiones ſeorſum declarabunt. A B

De Muſculis Lumborum. Cap. XXX.

INtra lumbos muſculi Pſoæ græco vocabulo nominantur: qui ſoli etiam in dorſo lumbis agnati ſunt. Iſtos aliqui Vterales neruos alij Vulpes cognominant. atque in libro Cnidiarum ſententiarum nomen iſtud ſcriptum eſt. Si renum autem morbus vexat. notæ hæ ſunt, ſi lotium craſſum purulentumq; ſit, ſi dolor lumbos, ilia, inguina, ſumenq; torqueat, tum verò & vulpes malè habet. Vnde iam cõſtat, quanti iſta ſcire interſit: quò ea, quæ ſic cognominantur, agnoſcas. Clitarchus exteriores dorſi muſculos Pſoas, Vterales neruos, ac Vulpes appellari falſò opinatur. C

De Genitalibus fœminarum locis. Cap. XXXI. D

GEnitale autem mulieris membrum græcè Metra & Hyſtera, latinè Vterus Vuluaque vocatur. Hippocrates & Delphyn & Genituram dicit. Eius ſurſum verſus vtrinque proceſſus Cornua & cirri ſunt ipſam exterius ſuſtinentia vaſa. medium atque ſupremũ fundum eſt. quæ vtrinque ſunt, Humeri: eius extremitas Ceruix, atque Collum colli Hoſtium primus meatus: Hippocrates græcè Amphidion à rotundi ferri, quò præfiguntur aratra, ſimilitudine vocat. deinde cauum, quod ſequitur, multis appellationibus exprimitur. muliebris enim Sinus dicitur, muliebres loci, Vterus, ac Vulua. Sed totum genitale cum exterioribus Pudendum, obſcœnioriq́ue vocabulo Cunnus. E

De teſtium tunicis. alijsq́; partibus. Cap. XXXII.

At

A AT circa teſtes tunicæ ſunt latinis carentes nominibus, à Græcis autem Erytroides vna, Dartos altera nominatur. neruus quoque cum arteria concauus ad teſtem peruenit, qui Suſpenſor à noſtris dici poteſt: Cremaſtera Græci nuncupant. venulæ pariter ad teſtes, vnde nutriuntur: hæque teſtium Altrices nominantur.

De venis. Cap. XXXIII.

ALiarum quoque venarum nomina.(vt ſemel dicam,) hęc ſunt ſi gracilem tunicam habent, ſanguineq́; complentur, Venæ ſunt. omnes verò magnæ venæ Ventres appellantur. poſtea inter
B medicos vſus obtinuit, vt ea vena, quæ à iecore in renes propagines mittit, Caua diceretur. in ea Praxagoras initiũ eſſe febriũ affirmauit: ſolamque eam Cauam ipſe nominauit. Cæterùm alij & eam, quæ ſurſum in cor per tranſuerſum diſcrimen euadit, alij & hanc, & priorẽ vnico vocabulo Hepatitin, (latinè Iecorariam dixeris,) vocitant. à liene exeuntem Splenit, in, ideſt, Lienariam. Cæterùm non, quemadmodum in iecore, ita & in liene ſurſum verſus, deorſumque in ſiniſtra parte diſcurrens vlla vena reperitur. qui verò id aſſerunt, impudenter mentiuntur: quandoquidem venulæ in lienem pertinentes & graciles ſunt, & ibidem in liene finiuntur. Philiſtio Italus medicus pro Dorienſium eam partem incolentium more quaſdam ve-
C nas, quæ per tempora in caput aſcendunt, Aquilas vocat. venas à corde illicò naſcentes Dracontidas Hippocrates nominat. Herophilus venam craſsiſsimam grandiſsimáq́; ex corde pulmones petentem. Arterialem appellauit. in pulmonibus enim contrà, atque in alijs, res habet. nam venæ in his validæ ſunt, proximeque ad arteriarum naturam accedunt: arteriæ contrà imbecillæ venarumque naturam ſapiunt. Omnium autem quos nouerim, primus Dionyſius oximachi Efflorefcentiam, græcè Epanthiſmon nomen nouum adinuenit. atque Eudemus Efflorefcentiam venam appellari. Sed mihi quidem Dionyſius rem venæ ſimilem efflorefcentiam, neque idem ve-
D nam atque efflorefcentiam, ſed quoddam aliud aduentitium ſanguinis receptaculum vocare viſus eſt: idque ipſe ita eſſe teſtatus eſt eodem loco ſæpius venam, efflorefcentiam, arteriamque inculcans, ac repetens. neque enim, ſi rem eandem venam efflorefcentiamq́; putaret, ita vnquam locutus eſſet. nam etſi nihil aliud efflorefcentia, quã vena eſt: nihilominus ipſe aliter ſenſit, atque appellauit.

De Arterijs. Cap. XXXIIII.

E ARterijs præterea vetuſtiſsimi Græci Venæ nomen impoſuerunt: cumque venas micare dicebant, arterias intelligebant. Arteriarum enim micare, ſeu palpitare munus eſt. Eas iam aortas *Venarũ vocabula.*

& ſpirabilia vaſa,& cauernas,& inanitates,& neruos appellarūt. Aor A
tam verò eam pręcipuè Ariſtoteles vocat,quæ per dorſum omnium
maxima fertur. hanc Craſſam Praxagoras appellare conſueuit. Ca-
uas autem per collum ſubeuntes Carotidas, ideſt, Somniferas anti-
qui nominarunt. quoniam compreſſæ hominem ſopore grauabant,
vocemque adimebant. Cæterùm noſtro ſæculo non arteriarum,ſed
neruorum ſenſoriorum p. pè iacētium id vitium eſſe compertum
eſt. quare ſi nomen permutare volueris, nihil peccati admiſeris.

De Neruis Tendonibus, Cartilaginibus, Mēbranis, Tunicis, Adipe, Carne, atq; Medulla. Cap. XXXV. B

NEruì à cerebro,ſpinęq; medulla prodeuntes Actiui, Senſorij
Electiui, atque Toni: qui circa artus ſunt, Copulatiui dicun
tur, craſſæ autem ex occipitio propagines,quæque ad calcem è muſ
culo naſcentes feruntur,Tendonis vocabulum habent. Cartilagines
ſunt, in quas oſſa degenerant, neruis duriores. Membranæ tenuia
ſunt velamenta. Tunicæ, craſsiora. Adeps pinguiſsima eſt alimenti
concretio. Caro autem in viſceribus illud eſt,quod inter vaſcula cō-
cretum reperitur, ſubtegmen quoddam, ac veluti receptaculorum
texturæ fartum: quò inania eius ſpatia compleantur. In muſculis C
Caro pars fibroſa ac firma eſt,& quæ in vlceribus, oſsiumque cauis
recens concreſcit. Medulla verò in dorſo Dorſalis, in vertebris Spi-
nalis, has etiam ambiens membranula Spinalis dicitur. Medulla in-
tra caluam contenta cerebrum eſt: Sed in alijs oſsibus Oſſalis voca-
tur: ſiue in magnis inſit cauis, vt in femore atque humero, ſiue in
anguſtis foraminibus quas Serangas, id eſt, cauernas, vocant: vt in
coſtis ac iugulis.

De Humoribus Excrementiſque corporis. Cap. XXXVI

SAnguis calidiſsimus eſt,flauiſsimuſque ſuccus. Pituita album
craſſum, ac ſubſalſum excrementum eſt: quod cum reſiccatur, D
nigreſcit. Bilis flaua amarum eſt, ac flauum excrementum. Porra-
cea acris eſt, atque ſubuiridis: Aeruginoſa verò eſt valde mera, atque
ſyncera. Atra bilis autem Sanguinis craſſamentum eſt. Alij nigrum
ſanguinem atram eſſe bilem aſſeuerant, Reliqua excrementa huiuſ-
modi ſunt: Saliua quidem oris eſt humiditas, Mucus ſalſum eſt ce-
rebri purgamentum. Sudor eſt per omne corpus effuſa humiditas,
Vrina eſt nitroſus humor in veſicam delabens, Flatus eſt in inteſti-
nis ſuperuacuus ſpiritus. Cypſelis ſunt aurium ſordes, quas Ceru-
mina, aut Marmorata veteres Latini appellitabant. Menſes in mu-
lieribus ſunt menſtrua per vuluam ſanguinis excrementa: quæ cū E
alba ſunt, non menſes vltra, ſed Profluuium nominatur. Lac eſt in
mammis alimenti concoctio. Semen, græcè Sperma, Thora, & Go-
nos,

A nos hoc eſt, Genitura idem ſignificant. id verò eſt ſpiritus ſimul atq;
alimenti genitalis in aſſeſſoribus concoctio. Praxagoras peculiari
quodam modo ſuccos nominauit, Dulcem, Temperatum, & Vitre-
um. hos ſecundum pituitæ ſpeciem ſic vocauit: item Acidum, Ni-
troſum, Salſum, & Amarum. hos ita, vt guſtatus iudicat, appellauit.
alios præterea Porraceum quidem ex colore, Vitellinum verò ex
craſsitudine: alios quoque Abraſorios, quoniam ad raſuram parant:
alios Stagnantes, quòd in venis inhæreant, neque in carnem ſube-
ant, quia tenues, intra venasq; abſorpti quieſcunt. in ſumma omne
liquidum Praxagoras Chymon appellat. At Mneſitheus quod liqui-
B dum eſt, Chylon, id eſt, Succum nominat: Sed guſtatilem qualitatem
ſiue in arido, ſiue in liquido poſitam Chymon, id eſt, Saporem vocat
Calorem autem atque ſpiritum Zeno idem eſſe cenſuit. Sed medici
diſtinxerunt, Spiritum, quem ſpirando trahimus, Calorem autem
ſpiritus eliſionem appellantes. Alij vitę quoddam principium calo-
rem eſſe dixerunt.

De Fœtu, & ad eum pertinentibus. Cap. XXXVII.

FOetus membranis inuoluitur: quarum tenuem ac molliorē Am-
nion vocat Empedocles, Agninam latinè dicito. Inde & Hilithya
C quæ partui præeſt, Amnias mihi agnominari viſa eſt: non à Cretę, vt
alij exiſtimant, quodam portu. Nos hanc tunicam diſſecantes, humo-
ris cuiuſdam longe illo, qui in ſecundis continetur, mūdioris plenā
inuenimus: accurateq; æſtimantibus veluti quidam fœtus ſudor vi-
debatur. per vrinaculū verò humorem quendam in ſecundas inſtar
vrinæ transfundi cognouimus. Sed Amnius interior fœtui, Secundę
exterius vuluæ breuis atque venoſa tunica adhærebant. è ſecundis
Vmbilicus oritur ex duabus venis totidemque arterijs compoſitus
& ex quinto appellato Vrinaculo, breui vaſculo, vtrinque cauo, è ve-
ſicæ fundo in ſecundas intrante.

D Plurima in homine reperta huiuſmodi appellationibus inſignire o-
portet. quòd ſi quid in his omiſſum fuerit, non ideo tamen plurima
ob pauca quædam conniuentibus oculis prætertita aſpernari con-
ueniet.

RVFFI EPHESII
DE PARTIVM CORPORIS HVMANI APPELLATIONIBVS

Alter Liber primus.

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Quæ in hoc libro contineantur.

Quæ ſit libri neceſsitas.	cap. i.
Quę ſint maximæ corporis partes.	cap. ii.
De Capite eiuſque partibus vſque ad naſum.	cap. iii.
De Naſo & alijs faciei partibus vſque ad Labia.	cap. iiii.
De Oculorum partibus.	cap. v.
De Malis, Maxillis, & Mento.	cap. vi.
De Aurium partibus.	cap. vii.
De Ore, & in eo contentis.	cap. viii.
De Collo, & eius partibus.	cap. ix.
De Epomide, Humero, Scapulis, Alis & reliquis vſque ad Extremam manum.	cap. x.
De pectoris ac Dorſi partibus.	cap. xi.
De Ventris, ſeu alui partibus.	cap. xii.
De virilis membri partibus.	cap. xiii.
De Fœminarum locis.	cap. xiiii.
De Dorſi oſsibus, extremiſque eius partibus.	cap. xv.
De Inguinibus, Cruriſque totius vſque ad extremum pedem partibus.	cap. xvi.

Quæ ſit libri neceſsitas. *Cap. I.*

SIquis fidibus canendi artem doceri cupiat, ante omnia fides perìtè tractare, ſingulaſque proprijs nominib. appellare diſcat, neceſſe eſt. Grammatiſtæ ante legendi, cæteræque doctrinæ ſcientiam, elementorũ nomina pueros ſimiliter prędocent. nec non in Geometria, quid linea ſit, quid ſuperficies, quid planum, quid figura triangula, quid circulus, id genuſque alia, quoque ritè nomine appellentur, prædiſcere opus eſt: in alijs itidem artibus prænotiones vocabulorum ſimiliter edocent. E
Medicam itaque artem capeſcere optantibus elementa prius tradere perquàm neceſſarium eſſe duxi; vt quæque videlicet corporis pars

rectè

A recté nominanda ſit. quandoquidem diuiniſsimus Hippocrates in libro, qui inſcribitur, De locis in homine, ita loquitur. Corporis autem natura ſermonis in medicina principium eſt. Nos igitur etiam à ſimplicioribus exteriusque aſpectui ſubiectis exorſi eorum prænotionem appellationesque trademus.

Quæ ſint maximæ corporis partes. Cap. II.

MAximæ corporis partes Caput, Collum, Thorax, Manus, Cruraque ſunt. Thoracem non ſolum à iugulis ad præcordia vſque ſed totum à iugulis vſque ad genitalia vocamus.

B *De Capite, eiusq́ partibus vſq́ ad naſum. Cap. III.*

CApur, quod capillis intectum eſt, ſimul etiam cum facie & alia ſic appellantes comprehendimus prior capillata pars Sinciput dicitur: in quo & ſutura eſt, quoniam ipſi coronas circumponimus, Corona vocata. poſterior occiput. partes ab vtraque ſyncipitis parte Tempora. pars media qua maximè conuoluuntur capilli, Vertex, ſub ſyncipite Frons ſita eſt. in temporibus pilorum exortus Iuli græco vocabulo, latinè Lanugo: poſteriores occipitis pili à græcis Chætæ, à noſtris Crines dici poſſunt vltimam frontis rugam Epiſcenion græci dicunt, quod Superſentorium noſtris ſonat. partes frontis pi-
C lis hirtæ Supercilia ſunt: horũ media intercapedo Meſophryon apud græcos eſt Romanis Glabella. inde Naſus porrigitur.

De Naſo & alijs faciei partibus vſq; ad labia. Cap. IIII.

NAſi extremum Globulus dicitur. quod naſum in duas cauernulas diſtinguit, Interſeptum. à globulo carnoſum quoddã in labium deſcendens. Columna eſt. naſi caua ab vtroque interſepti latere, per quę olfactus præſtatur, Nares vocãtur. naſi Alę, ſeu Pinnæ huiuſmodi caua ambientes ſunt ſub columna ſubſidens cauitas ſupra labium Philtron græcè, latine Amatoriũ dicitur. totum verò, quod in-
D fra naſũ ſupra labia eſt, Hyporinon appellãt. deinde Labia duo, quorum ſumma Prochila Greci dicunt. tu Prolabia ſi lubet dicito. quà committuntur autem, Proſtomion eſt.

De Oculorum partibus. Cap. V.

SVb ſupercilijs Oculi ſunt. quæ oculos contegunt, Palpebræ ſũt. harum altera ſuprà, altera infrà eſt: quarum in conniuendo congreſſus Tarſos vocant. pili ex palpebris enati Cilia ſunt. Tarſorum extrema Anguli magnus naſo, exiguus tempori finitimus. Coræ pupillæ ſeu viſiones ſunt: Glenæ oculorum media, per quæ vide-
E mus. Alij viſionem id vocant, quo videmus, Coram autem & Glenam ſimulacrum in pupilla conſpicuum. poſt hæc autem quæ ſunt nigra cæſia, aut ſplendida à calore nominantur. Iris circulus eſt pra

dicta albo continuans. Sub oculis loca Hypopia grecè, latinè Suboculariaſunt. A

De Malis, Maxillis, & Mento. Cap. VI.

HIs inſurgentes eminentiæ ſubiacent Malæ vocatæ: quæ per pudorem erubeſcunt. ſub his Maxillæ, ſeu Mandibulæ. quarum interioris extremum in acutum deſinit, Mentumque eſt. à quo vſq; ad inferius labium os fit rotundum, atque prominens. ſub mento carnoſa pars à Græcis Anthereon, ſeu Leucania dicitur. verum alij Anthereona hanc partem, Leucaniam vero cauitatem iuxta iugulũ appellant. B

De Aurium partibus. Cap. VII.

AVriculæ eminentiæ ſunt ab vtroq; tempore iuxta extrema collocatæ: quarum cauernulæ Meatus Auditorij vocantur: per quos audimus ſcilicet. harum pendulæ carnoſæque partes Fibrę ſũt ſuperiores cartilaginoſæque Pinnæ. Helices, quę deinde circunferẽtiam ambiunt: Anthelices verò in medio poſt helicem extumeſcentes propè cauitatem particulæ. cauitas ipſa poſt Anthelicem Concha dicitur: Conchæ oppoſita propè temporis finem elatio Tragus, ideſt Hircus vocatur: huic oppoſita pars craſsioris anthelicis Antitragus. C

De Ore, & in eo contentis. Cap. VIII.

OS eſt prima labiorum diuiſura, & reliqua omnis vſq; ad fauces inanitas. in ore & alia quædã, & dentes ſunt: quorum priores octo Inciſores dicuntur: Canini hos ſequentes quatuor. reliqui omnes viginti Molares ſunt. horum extremi atque interius conditi. quatuor Sophroniſteres, id eſt, Moderatores ac Temperãtes nuncupantur: qui tum, cùm ſapere incipimus, oriuntur. Genuinos latini vocant. dentes circumplexæ carunculæ Gingiuæ ſunt: quarum commiſſura Habena dicitur. latæ molarium dentiũ ſummitates Menſæ D nominantur: maxillarum cauitates, in quibus dentes defixi ſunt, Mortariola atque Præſepia. Linguæ exortum radicem vocato: Ceruicem, quod ſequitur: eius ſummum Progloſſon, quaſi Prælinguiũ dixeris, eius latera Paraſira, ideſt, aſſequentia. quod eſt infra linguam. Hypogloſsis eſt: Epiglosſis, quod interius ſupra guttur eſt arteriæ aſperæ tegumentum: quò inter deuorandum nihil in pulmones decidat: inter ſpirandum verò, ne ſpiritus aſcenſum impediat, extollitur. Quod ſupra linguam in orbem cauum eſt, Cœlum, Palatumue dicitur. quæ deinde ſuperius pendet caruncula, Columella eſt E quam alij Gurgulionem, Vuam alij vocitarunt. ipſi ſubijcitur Arteriæ Aſperæ caput.

De

A *De Collo, & eius partibus. Cap. IX.*

DEinde Collum & Dera græcè, cuius prior pars Bronchus, &
Aſpera Arteria: Circa medium prominentia Guttur: auerſa
pars Ceruix & Occipitium: propè iugula cauum Anticardium & Iu
gulatio nuncupatur.

*De Epomide, Humero, Scapulis, Alis, & reliquis vſq;
ad Extremam manum. Cap. X.*

ATendone autem ad humeros pertinentia Epomides nominã
tur. Humeri capita ſunt eorum oſsium, quę à Gręcis Brachio
na, à noſtris etiam Humeri vocantur. Scoptula operta ſiue lata ſca-
B pularum oſſa tergo impoſita lata oſſa ſunt: quorum media eminen-
tia Spina eſt. iugulorum latorumque ſcapularum oſsium copulæ A-
cromia dicuntur. continenter Claues adſunt, ſeu Iugula. Ala eſt ſub
humeris cauum, in quod frequenter humerus luxatus delabitur. de-
inde Humerus eſt, qui Brachion à Græcis vocatur. articuli angu-
lus, quo nitimur inclinati, Ancon eſt, ſiue Olecranon: latinè Cubi-
tus. Quod ſequitur, Vlna, ſiue Lacertus ſiue Brachium eſt: quod
brachiali terminatur. poſtea Palma: deinde manus Pectus, alij Hy-
pothenatron vocant, ſub pollice eſt. poſteà eſt manus cauitas, quæ
C Vola nominatur. Ex digitis vnus ab alijs diſtans Magnus, Pollexq;
dicitur. Index autem inter alios quatuor primus eſt, alter Medius,
tertius Annulari vltimus Minimus. horũ oſſa Scuticulæ, aut Phalã
ges, aut Internodia vocantur. quorum curuaturæ Condyli, ſed pri-
mæ Procondyli, vltimæ Metacondyli, omnes à latinis Nodi vocati
ſunt. vnguium initia Radices vnguium appellantur. digitorum ex-
trema Acini, aut Cacumina. interſtitium annularis ac pollicis The-
nar eſt. Hippocrates autem totum hunc locum Thenar appellaſſe vi-
ſus eſt: qui apud latinos Volæ nomen habet.

D *De pectoris ac dorſi partibus. Cap. XI.*

AIugulis autem in parte priori Pectus ac Sternon eſt. Tergum
verò poſterius à ceruice ponitur. Deinde quod appellant Me-
taphrenon, hoc eſt, pars è regione ſepti poſita. ſequuntur Lumbi
pars dorſi infima. in pectore carnoſæ eminentiæ Mammæ ſunt, qua-
rum ſumma Papillæ: totum, quod ſub ala deorſum verſus protendi-
tur, Latus eſt. oſſa Coſtæ & Spathæ. quarum primæ inter ſe com-
mittuntur ad terminum oſsis, quod Græci Sternon, Latini Os pe-
ctoris nuncupant: qua cor ſitum eſt, Septũ tranſuerſum aliqui Phre
nes, aliqui Procardiam, quaſi ante cor poſitum, aliqui Cor nomi-
E nant. poſt ipſum eſt ventriculi Hoſtium. inter coſtas ſpatia Interco-
ſtalia vocant. Spuriæ coſtæ ſunt, quæ non inter ſe coeunt. Hæ in car-
tilagines degenerant.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De Ventris, ſeu Alui partibus. Cap. XII. A

MVſculoſę partes ſub cartilaginibus Hypochondria gręcè, Sub cartilaginea latinè, à quibuſdam Præcordia dicta ſunt. Deinceps Aluus eſt: quem alij Ventrem & aqualiculum nominant. quod in medio eſt, Epigaſtrion Græci vocant: ſuper ventrem ſcilicet cutem. media cauitas Vmbilicus eſt, et circumdata cutis Vetula vocatur: quòd ea corrugata ſenectam adeſſe ſignificat. quod ſub vmbilico ponitur, Abdomen ac Sumen eſt. quod poſteà ad genitalia vſque pertinet, Epiſion, Pubes, ac Pecten dicitur.

De Virilis membri partibus. Cap. XIII. B

GEnitalium maris quod pendulum eſt, Stema græcè, Coles latinè, Peniſque, dicitur. quod non pendet, Hypoſtema hoc eſt, Sedimentum, aut Perinæus. eius extremum Præputium eſt. Scrotum quo teſtes continentur, appellatur. eorum ſuperior pars Caput eſt, inferior Fundum. partem laxiorem ſcroti Laccopedon dicunt.

De Fœminarum locis. Cap. XIIII.

MVliebrium locorum pars ſuperior Pecten eſt: Fiſſum verò C prima diuiſio. in medio ſita muſculoſa caruncula Myrton, aut Nympha eſt. Myrtochila verò à lateribus collocatæ pinnæ.

De dorſi oſsibus, extremiſq; eius partibus, Cap. XV.

DOrſi oſſa Vertebræ ſunt. vniuerſa vertebrarum compago Spina dicitur: cuius infima pars Lumbi: poſtremumq; dorſi Sacrum os eſt: quod aliqui Hypoſpondylon, ideſt, Subuertebrum, vt verbum verbo reddatur, appellarunt. Huius extremum Coccyx eſt, latinè Cuculus. à lumborum lateribus Nates ſunt. poſt lumbos carnoſæ partes Clunes appellatæ ſitæ ſunt: quæ & Ephedrana, quòd ſedendo commodę ſint, à Græcis nominantur. D

De Inguinibus, cruriſq; totius, vſq; ad extremum pedem partibus. Cap. XVI.

INguina ſunt femorum principia. femorum partes interiores Femina ſunt, quæ partes inter has perinæumque ſunt, Plichades à Græcis dicuntur. Muſculi ad genua tendentes Epigunides græco nomine vocantur: oſſa ſuperiacentia Epigunatides. hæc Hippocrates Molas vocat, latini Patellas. Genu eſt femoris cũ crure connexio: ſub quo, qua videlicet inflectitur Poples eſt. Sura eſt poſterior magnus cruris muſculus: vnde Latus Neruus ad calcẽ tendit: oſſiũ verò E poſterius item Suram, prius Tibiam dicito: extrema pedibus propinqua Malleoli, à nonnullis Tali, ſed non rectè, dicuntur. Tali

tamẽ

tamen & ipſi adſunt, ſed non oculis conſpicui. Calx poſterior eſt pedia rotunda pars: poſt quam Cauum pedis eſt. poſt hoc verò Planta, ſeu Veſtigium. cui oppoſitum ſupremum Tarſus eſt. totum verò pedis ſitum Pezam Græci vocant. Pedum digiti manuum digitis appellationibus reſpondent.

RVFFI EPHESII
DE PARTIVM CORPORIS HVMANI APPELLATIONIBVS

Liber ſecundus

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Liber ſecundus quæ contineat.

Libri continuatio, atque propoſitum.	cap. i.
De Cerebro, eiuſque tunicis, & enatis.	cap. ii.
De Oculi partibus.	cap. iii.
De eis, quæ ore continentur.	cap. iiii.
De Pharynge, ideſt Aſpera Arteria, & Gula, & Pulmone.	cap. v.
De Iecore, Bilis conceptaculo, & Venis Portis vocatis.	cap. vi.
De Liene.	cap. vii.
De Corde, ab eoque enatis, & adiacentibus.	cap. viii.
De Pectoris partibus, & Septo tranſuerſo.	cap. ix.
De Gula, & Ventriculo.	cap. x.
De Inteſtinis, & Lactibus.	cap. xi.
De Renibus, Vrinarijsque meatibus.	cap. xii.
De Omento.	cap. xiii.
De Seminarijs conceptaculis, & Semine.	cap. xiiii.
De Scroto, Teſtibus, eorumque membranis.	cap. xv.
De Vtero.	cap. xvi.
De Venis, Arterijs, multisq; alijs corporis particulis.	cap. xvii.

Libri continuatio, atq; propoſitum. *Cap. I.*

E Poſteaquàm extimarum corporis humani partium appellationes expoſuimus, deinceps continuata ſerie ad latentium, internarumque notitiam tranſeamus: quippe cùm à viris ſapientibus homo exiguus quidam mundus appelletur, cœleſtis ordinis æmulus, in membrorũ

fabrica, actionibusque præſtandis variorum effectuum artificium A
poſt deus. quemadmodum igitur reliqua medicinæ præcepta, ita &
quæ ad diſſectionis artem faciunt, referenda ſunt. Quam ob rem ar-
tis principia, ac veluti fundamenta illuſtrioris doctrinæ cauſa iaci-
entes, quem ſitum membris natura tribuerit, eorumque ſimul no-
mina explicabimus.

De Cerebro, eiusq́; tunicis, & enatis. Cap. II.

ITaque in capite intra caluariȩ concauum ſuis cum velaminibus
cerebrum includitur: proque corporis mole longè maius in ho- B
mine quàm in cæteris animantibus reperitur. eius ſubſtantia pulti-
culæ ſimilis eſt, viſcida atque præcandida. Poſt id in occipitio voca-
tum Cerebellum collocatur. Tunicarum prima caluariæ oſſibus af-
fixa eſt: quæ pulſatorio etiam motu cietur: altera cerebro circunda-
ta ipſum diſsipabile conſeruat, eiuſque fragile corpus in vnum co-
git ac retinet: vtraque neruoſa membranoſaque eſt, exiguo interſi-
torum vaſculorum ſenſu prædita. interius condita motu caret, ex-
terior mobilis atque craſsior eſt. A cerebro medullæ proceſſus exo-
ritur per caluariæ foramen in occipitio erumpens: per vertebrarum
q́ue omnium caua ad extremam vſque delabitur, neque propria ta- C
men ſubſtantia eſt, ſed à cerebro emanatio, quæ Spinalis medulla
vocatur. Meatuum verò proceſſus ſunt à cerebro neruoſi ad ſingula
ſenſoria, vt ad aures nareſq́ue, & huiuſmodi alia propagati. vnus au-
tem à baſi prorſum verſus in duos diuiſus progreditur, & ad vtrum-
que oculum pergit: qua parte vocata Peluis eſt, atque inſtar foueæ
iuxta vtrunque naſi latus faciei cauitas: vbi tunicarum oculum com
ponentium plexus talis efficitur.

De Oculi partibus. Cap. III.

EArum tunicarum prima nimirum ab ordine Prima, à colore
verò Candida vocata eſt: quemadmodum & cicatrices eius D
candorem indicantes oſtendunt. Tunica igitur prima Candida
vocatur, & Cornicularis, ſiue Cornea: aut propter firmitatem,
ni am interius conditus humor per hanc tanquam per corniculum
aut quo pelluceet, aut quòd inſtar cornu in corpuſcula Credonas vo-
cata, id eſt, fibras aut filamenta reſoluitur. Secunda verò primæ per
appenſionem vſque ad vocatam coronam adnexa eſt. quæ media de
hiſcit, atque orbiculari cauo perforatur: cauatum autem corpuſcu-
lum exterius, qua cornicularem attingit, læue terſumq́ue eſt: in a-
uerſa parte aſperum, (vt inquit Herophilus) quale vuæ acini cori-
um eſſe ſolet, vaſculis perplexa hæc tunica eſt: quæ Secunda ab or- E
dine, Perforata à ſtructura, à ſimilitudine Rhagoides, latinè Acina-
lis, aut Vualis: Choroides etiam, quòd inſtar ſecundarum, quas
Chorion

A Chorion Græci vocant, vaſculis ſit multis irrigata, nominatur. Ter-
tia ab eodem meatu progreſſa tunica humorem oui albo ſimilem,
Vitreumque appellatum includit. eſt hæc prætenuis, vocaturque
ab humoris concretione Vitrea, à tenuitate Aranealis, à vaſculorum
contextu figuraque Reticularis: quippe quę ex anguſto in latum dif-
funditur, ſinuaturque: quò Quartam tunicam humorem cryſtallo ſi-
milem continentem inuoluat, cuius dimidium prominet ſecundæ
tunicæ foramini contiguum, dimidium cum araneali committitur.
Hæc igitur tunica Diſcoides, id eſt, diſco ſimilis, aut Lenticularis à
figura vocatur, aut à concreto humore Cryſtalloides. nempe quidā
B hanc neque Tunicam appellandam eſſe cenſent: nam membranoſā
quandam congelationem eſſe dixerunt.

De his, quæ ore continentur. Cap. IIII.

DEinceps ad ea, quæ in ore latent, deſcendamus. Lingua primū
turbinata figura conſideretur, à lato in anguſtum gracileſcens
à faucibus radices ducens, carnoſo & quodammodo neruoſo corpo-
re, in cibis atterendis deuorandiſque mobilis: præterea & ad articu-
latæ vocis creationem emiſſum aerem ſecundum animi inclinatio-
nem conformans, guſtatoriumque ſenſum participans. In huius ba-
C ſi Epiglottis vocata exoritur, ceu quædam exigua lingua ſupra eius
latitudinem aſſurgens, in faucibus ex latiore baſi in anguſtum fini-
ens, cartilaginea materia conſtans, ſecundum eam quā cū pharynge
habet affinitatem. hæc aſperæ arteriæ operculū, & ciborū in gulā de-
ſcenſus iter quoddam eſt. Supra epiglottida autem ſupernè Colu-
mella dependet, ex palati partibus ſecundum eius foramina exoriēs
hæc & Vua ab extremitatis rotunditate vocatur, nullam magni fa-
ciendam vtilitatem afferens. vnde fit, vt ea reciſa nulla corporis actio
vitietur. In penitioribus autem ab vtraque linguæ parte affixæ Ton-
ſillæ ſunt, numero ſex, corpore glanduloſæ, figura ſubrotundæ, natu-
D ra facilè mutabiles, atque diſſipabiles, membranulis quibuſdam al-
tius inſertis conuolutæ. ex his quatuor ab vtroq; latere cernuntur,
duæ verò cerni vix queunt. Has Græci vocant Paristhmia, quòd in
anguſto meatu ſitæ ſint. veteres enim Græci locorum anguſtias
iſthmos appellabāt. Antiadas verò, quaſi contrarias dicas, iccirco etiā
nominabant: quoniam ore aperto inter ſe contrariæ, præſertim quū
inflammatæ ſunt, appareant.

De Pharynge, id eſt, Aſpera Arteria, & Gula & Pulmone. Cap. V.

E INde à palati ac linguæ partibus duo itinera patefiunt. horum pri-
us Pharynx græcum vocabulū habet. inter hoc & colli vertebras
Gula eſt. Pharynx cartilaginoſus eſt, atque in orbem patens, ſupe-
rius latior, infra verò anguſtior. per iugula autem, appellatumque

Antiſternon, ideſt, ſpinam dorſi, quæ pectori oppo ponitur, deſcendés in medios pulmones inſeritur: ipſoſque anulis, quæ Bronchia vocant, intexit. huiuſmodi membrum Aſpera Arteria, quòd iſtis anulis aſperata ſit, dici meruit: Bronchus etiam à quibuſdam vocatur, ad aeris inſpirādo ducti tranſitum, vocemque edendum à natura cōſtitutus. De ipſo Pulmo ſuſpenditur laxus ac peruius, pectoris inanitate concluſus: Idem globoſus eſt, murisque caudæ figura ſpeciē repræſentans. in fibras quinque diducitur, colore cinereo atque ſubalbido. aſsidua motione concutitur, follis morē in ſpiritus tranſitu retinens. quippe ſpiritus per aſperam arteriam in bronchia tractus per pulmonis ſpiramenta intra pectoris cauum elabitur: atq; iterum foràs ab hoc per naturalia foramina propellitur. A B

De Iecore, Bilis conceptaculo, & venis Portis vocatis. Cap. VI.

AB vtrisque præcordijs Lienis Iecurque ſubiacent. ſub pulmone à dextris Iecur eſt, tranſuerſo diſcrimini magis appenſum, poſteriori parte in gibbum aſſurgens. in quatuor aut quinque fibras deſignatum colore lentis, ad rubicundius tamen vergit, venoſo corpore iuxta, atque ſanguineo. Venas autem, quæ cauæ per interſeptū ad cor tendenti committūtur, Ora Portasque vetuſti ſcriptores nuncuparunt. ſub conuexa parte puſillum quoddam Vaſculum veſicæ ſimile affixum eſt. neruoſum, fellisque inibi geniti capax: à quò ſanè meatus quidam nerueus per lactes ad inteſtina contendit: per quem paulatim bilis in inteſtina delabitur, excrementaque felleo colore ſuffundit, atque ipſe depellendi cupidinem infert. Hoc interclusò itinere aurigo futura portenditur bile per omne corpus effuſa. quocirca albidæ cretaceæque deiectiones exeunt. Eſt autem præferuidum, igneumque iecur, plurimum ad ſe alimenti attrahens, ac finitimis partibus communicans. iccircò ſiniſtris dextræ partes viribus præſtant. C

De Liene. Cap. VII. D

AT Lienis iecori contrarius in ſiniſtris præcordijs iacens opponitur, ad humani veſtigij longitudinem protentus. ſuperius rotundus & robuſtus, infrà contractus & gracilis, medius anguſtior vini fæcis colore perfuſus, laxus ac foraminulentus, conceptaculis multis implicitus: ignauum membrum, nulloque fungens miniſterio.

De Corde, ab eoq; natis, & adiacentibus. Cap. VIII.

PVlmonis fibris Cor circumtegitur, intra pectus ſedem habens ſecundum medium, magis tamen ad ſiniſtram declinans, & ſub ſiniſtra mamma collocatur, pinię nucis effigiem adeptum, & à la- E

A ta baſe in mucronem inſtar turbinis acuminatum, muſculoſum natura atque neruoſum, pulſatorio ſemper motu percitum, medium inane. duobus manifeſtis ſinibus concauum, altero in dextris, qui Sãguineus quòd multitudine ſanguinis affluat, appellatur: altero in ſiniſtris Spirituoſo, quoniá ſpirituũ copia redũdat, nuncupato. inde fit etiam, vt ſpirituum agitatione moueatur. Membranis præterea vtrinque lateribus Auricularibus vocatis cor præcingitur: quoniam ad aurium imaginem cordis lateribus inhærent, & prominent. Ab ipſo verò plura conceptacula naſcuntur & venæ & Arteriæ: è quib. omne corpus vaſculis tanquam riuis emanantibus irrigatur. Membrana præterea quadam cor veluti ſepimento vallatur. eam Pericar B dion Græci nominant, neruoſam, tenuem, motuque à corde tranſfuſo palpitantem.

De Pectoris partibus, & Septo tranſuerſo. Cap. IX.

HÆc omnia complectens Pectus ex cartilaginibus componitur atque oſſibus: quæ in coſtis, pectorali oſſe, atque dorſi ſpina reperiuntur. neruorum etiam carniumque particeps extra carnoſius, interius neruoſum eſt. qua etiam parte ſuccingente membrana veſtitur. Interſeptum autem, ſiue tranſuerſum ſeptum obliquum pectori, quà coſtæ finiuntur, ſubtenditur. id ita vocatum eſt, quòd C viſcera in pectore abdita ab inferioribus interſepit.

De Gula, & Ventriculo. Cap. X.

A Superioribus igitur corporis partibus, quemadmodum ſuprà retulimus, ſimul cum aſpera arteria enaſcitur, ſecuſque ipſam Gula protenditur, ab eiſdem vtique partibus incipiens, non ſimiliter autem deſinens. Hæc tubæ figuram amplitudine refert, ſuprà anguſtior infrà verò, qua cum ventriculo committitur, capacior. hoc quippe nomine ſuperior venter natura neruoſus vocatus eſt. mu- D nere autem ſicci humidiq; alimenti deuorandi gula fungitur: cuius examen ipſa acutiſſimo ſenſu prædita facit. Ventriculus itaque à gula exoriens ſub medio interſepto ad læuam magis reflexus collocatur ab anguſto ore in latam capedinem ſinuatus, cuius conuexum extra in abdomen vergit, ſimum verò dorſum reſpicit. longè, quàm gula, neruoſior ventriculus eſt atque amplior. ipſe nimirum intus accepta colliquans non magnopere ſe dilatat: ſed cibi ingreſſui cedens eius deſcenſum ſe conſtringendo inſequitur: cum ad alimẽta ſuſcipienda à natura creatus ſit.

E *De Inteſtinis, & Lactibus.* Cap. XI.

A Ventriculo inteſtina in plures orbes implicita ad cibaria, quæ ab eo delabuntur, excipienda formata prodeunt. horum vnum

idemq́ue ab ipſo vocato proceſſu ad rectum ac ſedem vſque iter pertinet, inter quæ primum eſt, quod Hoſtiarius, aut Dodecadactylus A
dicitur Hoſtiarius quidem, quòd in ventriculo poſita tantiſper, dũ ſũt coacta, cuſtodiat: cùm rem iſta ſunt autem, tunc & hoſtiarius cũ inteſtinis aperitur: quemadmodum ani muſculus Sphincter, ideſt, aſtrictor vocatus remittitur. Dodecadactylus autem à duodecim digitorum longitudine vocabulum accepit: neruoſa plius craſſ q́ue ſubſtantia eſt hoc appellatum Ieiunum tangit aliis inteſtinis carnoſius, ſemper ferè alimenti penuria laborans. vnde Ieiuni quoque appellationem adeptum eſt: quòd in ipſo videlicet alimentum, vt in vẽtriculo & inteſtinis aſſolet, non inuenitur. poſtea Gracilia quæ vo B
cantur, inteſtina prolixa in multas ſpiras conuoluta, tredecim cubitorum longitudinem æquantia collocantur, & ſub vmbilico in abdominis regione ſponuntur. Sub his omnibus Cœcum inteſtinum, & Colon eodẽ loco exoriuntur: Cœcum quidẽ rectà in dextrũ inguen ſpectans, altera ex parte obſtructum: Colon verò, quod Maius inteſtinũ latini vocant, à dextro ilii enaſcens, ſuperne ſeſe circũuoluens, in iecur præcordiaque adductum incidit, deinde lienem ſiniſtrumq́ue ile petens poſterius cum Recto inteſtino coniungitur, id nonnulli & inferiorem ventriculum nominarunt: in quo etiam plurima cibi pars in ſtercus vertitur. omnium poſtremum Rectum eſt cæteris car C
noſius, rectamq́ue ſedem, vnde & nomen accepit, ſortitum eſt. in Anulum autem & Sphinctera vocatum, i. deſt, Adſtrictorem deſinit, eum quidem neruoſum & durum, hunc autem carneum atque rugoſum, infimum omnium collocatum. Inter inteſtina medij Lactes ſunt, quos Græci Meſenterij atque Meſaræi vocabulo inſigniunt.

De Renibus, Vrinarijsq́ meatibus Cap. XII.

RENes circa vltimas dorſi vertebras ſiti ſunt, numero duo, figura rotundi, colore lenticulæ, & quaſi ſubcinereo, dexter paulò D
altior grandiorq́ue inuenitur. denſo ſqualidoq́ue corpore conſtãt, ſauciati inſanabilem mortem afferunt. In penitis cauisq́ue eorum partibus membranulæ ſunt inſtar cribri foraminibus plurimis pertuſæ. vnde meatus duo exeuntes veſicæ ſummitatem intrant: per quos vrina in veſicam transfunditur, indeq́ue foras expellitur. hos paulo ante Meatus nominauimus.

De Omento, Cap. XIII.

OMentum inteſtina ſuperius extentum contegit præpingue duplicique membrana contextum. ipſum idcircò natura cõ E
didit, vt inteſtinis ſuper fluitans ea aduerſus ambientis peritonæi duritiam remolliret. reciſum aut vulneratum vitæ diſcrimine vacat.

A *De Seminarijs conceptaculis, & Semine. Cap XIIII.*

AT Seminaria itinera ſecundum renes quatuor deſcendunt: bina recta tendentia, quos & Aſſeſſores & Glanduloſos nonnulli vocant: bina Varicoſa, quod varicis more circumflectuntur. intra hæc fœcundum ſemen gignitur, grandinoſum craſſumque: quare & ipſa nonnulli Genitales venas appellare voluerunt. in alteris autem eſt infœcundum dilutumque ſemen, quod ſimul cum priore eius nutriendi cauſa excernitur. verum ab vtraque parte coniugata ſimul vtraque a dorſo deſcendunt. ſed ſterilia vaſcula cum veſicæ ceruice coaleſcunt: varicoſa verò per inguina teſticulorum tunicas vtrinque ſubeunt.
B Quapropter eunuchi ſemen quidem, ſed infœcundum è glanduloſis fiſtulis eijciunt: e varicoſis verò excisis teſtibus ſeminis profuſio ſeruari non potuit.

De Scroto, & Teſtibus, eorumque Membranis. Cap. XV.

SCrotum & toto ea laxitas eſt, in qua teſtes continentur, & magis propriè exterior carnoſa pars ex membranis conſtat: exteriore quidem Darto vocata, quæ rugoſa eſt: interiore autem Erythroide. Nempe ſcrotum & dartos communia amborum teſtium in-
C uolucra eos ſuperioribus partibus ſuſpendunt: ſed Erythroides ſibi ipſi adnectit, atque in orbem teſtes amplectitur, priuatim ſeorſumq; ſingulos inuoluens. Ipſi Teſtes autem ex pulticulæ ſimili materia conſtant, humidique admodum neruoſa, firmaque membrana includuntur.

De Vtero. Cap. XVI.

MVliebre autem genitale membrum, quod Vulua atq; vterus vocatur, inter conceptacula † eximium eſt: inter veſicam rectumq; inteſtinum ponitur huic incumbens, illi ſubditum, medici-
D nalis cucurbitulæ figuram æmulans. hoc loco venerei congreſſus exercentur.

De Venis, Arterijs, multiſq; alijs corporis particulis. Cap. XVII.

VEnæ receptacula ſanguinem continentia ſunt, per quas ſanguis in omnes corporis partes diffunditur, Arteriæ ſpiritus & quadamtenus etiam ſanguinis receptacula ſunt: in quibus motio fit, quæ Pulſus communi vocabulo dicitur, & à corde excluſus ſpiritus per ipſas in omnem corporis molem diſpellitur. Pinguitudo eſt alba oleoſaque adfuſio; parelchyma græcè, quam Adipem etiam no-
E minant. Glanduloſæ carnes quas græci Adenas vocant, concretiones quædam ſubpingues atque carnoſæ ſunt, peculiariter cauis locis inſitæ: alis dico, & inguinibus, necnon & lactibus. Oſſa coag-

menta quædam ſunt ſolida, ſanguine & ſenſu carentia, per quę acti- A
uæ atque electoriæ motiones perficiuntur. Muſculus corpus eſt fir-
mum ac denſū, non ſimplex, ſed ex neruis, venis, arterijsque com-
poſitum, ſentiendi particeps, officium voluntariæ motionis obiens.
Cartilagines autem concretiones ſunt mediæ inter oſſa neruosque
naturæ: oſsibus enim molliores, neruis duriores ſunt, præcipue oſ-
ſium extremitatibus coaleſcentes. Neruus corpus eſt ſimplex atque
denſum, voluntarij motus inſtrumentum, obtuſi, dum inciditur,
ſenſus. Secundum Eraſiſtratum quidem & Herophilum ſenſorij ner
ui ſunt: Aſclepiades autem ipſos ſenſu vacare teſtatus eſt, cæterum
ſecundum Eraſiſtratum cùm gemina neruorum natura ſit, ſenſorio B
rum videlicet, atq; mouentium: ſenſorij, qui caui ſunt, in cerebri
membranis originem habent: mouentes in cerebro ac cerebello. Di
xit autem Herophilus aliquos eſſe voluntati obedientes neruos,
qui & à cerebro ſpinalique medulla oriuntur: aliquos, qui ab oſſe o-
rientes in os inſeruntur: aliquos à muſculo in muſculum tranſeun-
tes, qui articulos etiam copulant. Medulla ſubſtantia eſt vnguinoſa
& exanguis, quę ſemper in oſsium cauis includitur.

RVFFI EPHESII C

DE MEMBRORVM HVMANORVM APPELLATIONIBVS

Liber tertius.

IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO INTERPRETE.

Quæ tertius Ruffi Epheſii liber contineat.

De oſsibus Capitis, & ſuturis, & cauis. cap. i

De Colli vertebris, Humeris, Scopulis opertis, & eorum pro-
ceſsibus. cap. ii D

De Iugulo, oſsibus Humeri, Brachij, & Manus. cap. iii.

De Dorſi Lumborumque vertebris, & coſtis. cap. iiii.

De Coxa, Femore, & reliquis vſq; ad extremū pedē oſsib. cap. v

De oſsibus Capitis, & ſuturis, & cauis. Cap. I.

POſteaquàm interiorū locorū naturā nominaq; pro viri-
bus ſuperius expoſuimus: modò de oſsibus ſermonem
ſubijciemus. Caluaria igitur, qua parte vocata Scaphu-
la eſt, globoſa cernitur, in vertice extuberans, in ſyncipi
te ſubcraſſa aliquantulum, & lata, atq; per oſsis iniectū
duplicata, circa tēpora cōpreſſa plerunq; ſuturis quinq; diuiſa: Vna E
in vertice in poſteriorē partē tendē te, quæ à literæ lambda ſimilitudi
ne Lambdalis nomen habet. Altera autem in ſyncipite orbiculari,

coronæ,

A coronæ, vnde & dicta eſt, formam imitante: quæ ibidẽ terminatâ fi-
nitur: Tertia à lambdali recta verticem partita Coronariæ vocatæ
coniungitur. Duæ præterea ſunt ſecundum aures in temporum ſe-
dibus Squammoſæ dictę, nõ in profundo, vt reliquæ, ſtructuras ha-
bentes. Priori ex parte cauernæ oculorũ ſedes ſunt: Pyelidas græci
nominant, nos Arculas, ſeu Peluiculas dixerimus. Interꝫ has Naſi os
inſurgit, intra quod Ithmoides à cribri ſimilitudine cognominatũ os
multis foraminibus cauũ reconditur. Facies præterea oſsiũ coagmẽ-
tationes tales habet, infra ſupercilia vná, duas ab naſi oſsis obliquis
B lateribus, quartam inferiorem maxillam ſeparantem, quintam in
palato iugalibusque oſsibus, duas alias, quæ vix cerni queant in ma-
lis. At Caluaria ab inferioribus partibus concaua foramina profun-
da rotundaque habet, per quæ ſpinalis medulla deſcendit.

De Colli vertebris, Humeru Scoptulis opertis, & eorum proceſsibus. Cap. II.

COlli ſeptem vertebræ ſunt inter ſe congruenter inſertæ. harũ
prima capiti motum exhibet, reliquæ immobiles ſunt. poſtea
Humerus eſt, deinde Scoptula operta figura triangula, pectoris co-
ſtis poſterius ad literę Δ imaginem incumbunt. & qua parte latiora
ſunt, ibi etiam tenuiſsima: qua verò anguſtiora, ibi & craſsiora &
C robuſtiora in ſinum quendam ſubſidentia: in quẽ humeri caput cõ-
ijcitur. Ab eò ſinu proceſſus exigitur, ceu ſpina quædã ab anchoræ
hamiq; ſimilitudine Ancyroides & Anciſtroides gręcè nuncupatus.
cũ quo iuguli extremum per cartilaginẽ coaleſcens committitur.

De Iugulo, Oſsibusq; humeri, brachij Brachialis, & manus. Cap. III.

AT Iugulum in tribuli formam effigiatũ inſtrumento, illi, quod
Cathetera maſculinum gręci vocant, perſimile eſt: cũ oſſe autẽ
pectoris, cumq; lato ſcapularum oſſe connectitur. ipſa verò iugulorũ
D media pars Σ græcæ literæ ſimilis cum prima dorſi vertebra con- †
iungitur. Humerus prælongus ac teres eſt, ſuperiorique parte, quæ *porrò extre-*
humeri Caput dicitur, tumidior. id dimidiũ in verticillato ſcapularũ *mitas radij ex*
eſſe reconditur. At inferius, qua cubito deligatur, inæqualis eſt du- *tuberoſis hu-*
olq; vtrinq; proceſſus pugillis ſimiles habet, mediũ cauũ: à prioribus *meri capitulo.*
quidẽ partibus minus, à poſterioribus autẽ magis contractus eſt. *quod exteri-*
Brachiũ ex oſsibus duobus conſtat Cubito ac Radio † Radius, quam *us eſt cõtigit*
Cercida græci appellant, ſuperior breuiorque: & primo tenuior ro- *rotunda eſſe*
tũdo & leniter cauo capite exiguum humeri exteriuſq; tuberculum *Eſa. & qua*
E recipit † Cubitus inferior longiorque, eſt, atque in manus articu- *dam tenus le-*
lo brachialis extremum admittit. Radius vtique, qua brachiali ad- *niter caua.* †
nectitur, duobus ſinibus cauus eſt, altero recto, quo firmatur articu-

lus, altero à latere, in quo cubiti caput inſeritur. Porrò Brachiale ad A
figuram nucis pineæ ex octo oſsiculis coagmentatur. Poſt hæc Phalanges ſunt, prælonga oſſa digiti formam habentia. Deinde oſſa digitorum Scytalides à græcis, ideſt Scuticulæ, à latinis Internodia nominata, in ſingulis digitis terna, inter ſe inæqualia præter pollicem, quippe qui à baſi duobus tantùm oſsibus nititur.

De reliquis Vertebris, & Coſtis. Cap. IIII.

POſt ſeptem colli vertebras ſunt dorſi duodecim, lumborum quinque vertebræ: vt omnes quatuor & viginti ſint. Ita verò B
inſtructæ paratæque ſunt, vt introrſum verſus, qua viſcera contingunt, læues ac circumductiles, exterius aſperæ ſpinoſęque ſint, carne ingenita obrutæ, à lateribus in menſæ formam explanatæ, omnes in medio concauæ, vnicum in ſuo corpore in fiſtulæ modum foramẽ habentes, per quod (vt ſupra diximus.) ſpinalis medulla demittitur. in tranſuerſis prætereà proceſsibus parum diſſidenies ſinus habent, qui coſtarum extrema recipiunt. Nempe coſtarum aliæ ſuperius inflexæ inſtar fornicis, inter ſe deinde in interiora leniter flexæ committuntur: aliæ obliquæ his occurſantes, poſtea cartilagineæ factæ Spinæ, Spuriæque coſtæ nominantur & maiorẽ, quàm in ſuperioribus, circuitum ex compreſſione minorem faciunt. Reliquis C
omnibus vertebris vltima præſtat, quod & Sacrum os ſecundum antiquorum conſuetudinem appellamus: qui omnia magna Sacra nominabant.

De Coxa, Femore, & reliquis vſque ad extremum pedem oſsibus. Cap. V.

AB vtroque autem huius vertebræ latere Coxarum oſſa poſterius extenduntur, ſuisq; extremis oſsi pubis, cui Pectini nomẽ eſt, cartilagine coaleſcentia deligantur. Hæc figura lata ſunt ac ſubrotunda, interdum etiam anguſta ac craſsiore. Id genus oſſa ſinus D
verticillatos, non exactè penetrantes, ſed profundos habent: quos græci Cotylas, latini Acetabula vocant. in eos femorum capita conjjciuntur. At Femora prælonga valentiaque oſſa ſunt, à coxis ad genua vſque pertinentia, tereti figura, atque in exteriore parte gibba. ab inferioribus autem, qua genua attingunt vtraque craſſeſcunt ac
* *excipere* tuberoſis globis intumeſcunt adeo, vt vtrinque in rotunda capita
tibiam cõſurgãt: media verò ſinuata ſũt, quò facilius excipi à tibijs poſsint. quæ triangula, & in ſummo capite lateſcens leniter in ſinus deſidet, in quos extuberantes femoris eminentias recipit, ipſius verò tibiæ E
prominentia in ſinum femoris inſeritur. At ab exteriori parte os alterum, quod Sura rectè nominatur, appoſitum eſt, tibia gracilius,

non

A non proximum femori, infrà breuius, qua etiam parte tumidius eſt eamq; nonnulli vulgares Talum vocari aſſeuerant. vtrunq; os autẽ, Sura,videlicet, ac tibia in fine multa cartilagine inter ſe deligata cõti nentur. Sed tibię femoriſque commiſſuræ os incumbit, quod græci Epigonatida, latini, Patellá,ſeu Molá vocát.Hoc diſci figurá repræſentat, & ſuperfluitans mediũ ſitũ eſt. verũ in curuando crure ad tibiá magis accedit:cùm autẽ extenditur, ſuper vtrunque os cadit. In partibus malleolo proximis Tibia paulũ gracileſcit,atq; in extremo ad ſigma gręcę literæ ſpeciẽ ita ęqualiter diſtat:vt proceſſus duos alterum oblongũ, alterũ breuiorẽ habeat. at maiores proceſſus caput
B interius eſt, alterius enata carne occulitur.cum ſurę autem extremo coniung tur,quod vlterius procedens exteriorẽ,vt diximus tumorem efficit. Quapropter,huiuſmodi oſſa ad ſigma literę formam media dehiſcunt: in quo hiatu Talus deliteſcit.Hic ſecundũ partem Quatrionem Allachium vocatam ſurſum vergit,& ea quidẽ imis tibiæ ſuræq; proceſsibus adiacet. verùm os ἐπιτριῶν vocatum ſuperim poſito illis ſuræ oſsi,quod à figura Cubicum nominatur,ad cauitates incumbit: vt oſsis ἐπιτριῶν quod vocant, inęqualitates occludantur,cartilagineque circumnata deligẽtur. Anterior autem ipſius rotunda particula in cauitatẽ cuiuſdam oſsis quod ex illis eſt,quæ Tar-
C ſum vocatum conſtituunt,& à cauitate Nauiculare dictũ fuit,inſeritur.Ex octo autẽ oſsiculis inęqualibus angulis Tarſus inſtruitur.Ipſi Planta ſubijcitur è quinque oſsibus compoſita,in medio tenuibus, in ſummo craſſeſcentibus.ſurſũ verſus exurgentibus:vnde & à terra caua cernũtur. Poſt hæc deinde ſunt oſſa digitorum,quæ Scytalidas græci,Latini vocát Internodia,ad eorum,quæ in manu ſunt,ſimilitudinem comparata.Oſsium figura,ſitus, & nomina pro viribus à nobis explicata ſunt.

THEOPHILI DE COR PORIS HVMANI FABRICA

Liber Primus.

PER IVNIVM PAVLVM CRASSVM PATAVI‑ NVM IN LATINAM ORATIONEM CONVERSVS.

Proœmium Cap. I.

OMNIum animántium genera quadrupedum,reptiliũ
volucrium,& aquas colentium Dei arbitratu eſſe geni B
ta diuina nobis teſtantur volumina, Inquiunt enim:
Producat terra animam viuentem per ſingula genera quadrupe
des & reptilia & feras: & iterũ, *producãt aquæ reptilia anima*
rũ viuentium per ſingula genera, & volatilia volantia ſuper terram per ſtabili‑
mẽtũ cœli, Hominem autem ſolum manu dei creatum eſſe nos docent
ſacræ literæ ,aiunt enim, *hominem finxit glebam terræ capiens, & in faciẽ*
ipſius afflauit, ſpiritum vitæ factus eſt homo cum anima viuente .
Igitur cum homo à Deo noſtri opifice ex anima & corpore cõſtãs
factus fuerit , anima quidem intellectuali & incorporea & inui‑
ſibili, corpore autem ſenſili & compoſito, de eius compoſitione ſer C
monem faciamus,vnde componitur,ex quot & qualib.cõſtat parti‑
bus,& quænam eſt eius partium functio,& vnde prodit eorum mo‑
tio, & quibus de cauſis hæc ſingula ad hunc modum inſtituta ſunt.

De Membrorum diuiſione. Cap. II.

IGitur alia corporis membra animalia ſiue animata ſunt, alia cor‑
porea & naturalia.rurſus ex animalibus alia mouentia,alia ſentiẽ
tia,Naturalium verò aliqua vitalia,aliqua nutrientia: Caput autem
& manus,crura,pectus , lumbi maiora creata ſunt & capaciora inter
cæteras corporis partes. his .n. omnia mẽbra continentur naturalia, D
animata,vitalia & nutrientia. In primis itaque de continentibus par
tibus habeatur oratio, vt decenter eorum poſitus, forma functio &
vſus ſeſe habeant : cæterùm ex his membris nonnulla vitæ cauſa
creata ſunt , vt caput pectus & ilia : nonnulla melioris vitę vt ma‑
nus & pedes.

De Manibus, Cap. III.

PRius de manib.ſermo ſit, appoſitè videlicet eas eſſe compoſitas
cumq́ue ex humero,cubito & ſummis manibus conſtent , à
ſumma manu noſtra ordiatur oratio. tantũ videlicet ſapientiæ atq; E
artis in ea fabricanda naturá oſtendiſſe, vt nondum tota à tam claris
viris tanto tempore veſtigata inueniri potuerit , Cæterùm quoniam
condi‑

A cõditor noſtri Deus adeò ſapiens eſt, vt quicquid ab eo creatum eſt,
plurib. vſibus, nó vni tátũ duobusue aut tribus ſit accõmodũ, propte-
rea iã facillimũ fuerit multos ex his, quæ obſcuriora ſunt, pretermitte
re quæpiam, Tu igitur tecũ cogita in animalis corpore nihil eſſe igna *Nihil in no-*
uum, nihil immobile, ſed omnia varijs modis decenter ſtructa vtilẽ *ſtro corpore*
operam præſtare diuinas facultates ipſis ſummo creatore largiente *ignauum.*
at quia partiũ vſus, ignoratis functionibus inueniri nequeunt, ideo
cuiuſque functionib. prius explicatis ad vſus illico tranſibimus: per
manus homo hoſtib. opponitur, arma à creatore manus accipiens: per
ipſas & veſtem texit & domum & nauem conſtruit, & leges ſcribit, &
B libros rerum monumenta componit & feras animantes alias ad ſer-
uitia alias ad eſcam perdomat: Quare poſtquam homini manus
data eſt inſtrumentum variarum figurarum, variarum magnitudinũ
apprehẽſiuum, quatenus ad corripiendum naturaliter apta eſt, melius
ipſi fuit, quemadmodum & eſt, multifidam eſſe, nam in multas ſciſſa
partes multo maiores moles facilè complectitur, & minutiſsima cor
puſcula diligenter aſſequitur. magna enim corpora digitis diſtentis,
vndique ambiens comprehendit, exigua verò non ipſa tota capere
conatur, ſed ad hæc capienda ſufficiunt duorum digitorum ſummi-
tates, pariter & ad multiformas figuras ritè capiendas multipli-
C ci ſciſſura partita eſt, nam circa globoſum aliquod & ipſa in globum
curuari poteſt, ipſum in orbem cingens, recta autem & caua ſecurè
amplectitur: verùm quoniam pleraque corpora ampliora ſunt: quã
vt manu contineri valeant, alteri alteram opem ferre faber ſapientiſ
ſimus noſtri Deus imperauit. Quare vtraque ex aduerſo cingente
nihil non teneri poteſt, eam ob cauſam in ſeſe viciſſim vergunt, & æ-
quum magnitudinis modum prorſus ſortitæ ſunt.

De Manuum digitis. Cap. IIII.

POſitu autẽ nó omnes digitos ſecũdum rectũ collocatos habent,
D ſiquidem vnum reliquis quatuor oppoſitum eſſe oportebat, quẽ
admodum & nunc collocatus eſt. Sic enim ex digitis vnus poſitus
eſt atque mouetur, vt ad ſingulum aliorum quatuor curuatus operã
præſtet, vt neque vel minimum quicquam poſſit euadere, vt milliũ
pili ſpinæ & id genus alia, atque ideo molles teretes & vnguibus
muniti creati ſunt, neque enim exigua corpora & dura arripere va-
lerent, ſi eorum extremitas carnea tantùm foret. munimento igitur
quopiam, vnguibus videlicet, ne repellerentur, indiguerunt. Iterũ
ſolis vnguibus quicquam huiuſmodi apprehendi nequiret, duræ
enim cum ſint, à duris dilaberentur, Quamobrem carnea materia in
E ſummis digitis vnguium lubricitatem moderãte, cum vnguibus car
nis ad reſiſtendum imbecillitatẽ confirmantibus digitus ad omnia
tam dura quàm parua inſtrumentum tenaciſsimum effectus eſt, ſũt

autem & multa alia ex vnguibus emolumenta, Itaque cum manus officium ſit apprehenſio, in confeſſo eſt primum functionis illius mẽbrum eſſe primum illam mouens. Hoc autem eſt ipſi muſculi. Cætera verò omnia alia, vt melius functiones fiant, creata ſunt: alia eorum rationẽ habent, ſine quibus functiones obiri nequeunt, alia verò omnium præcipui cauſa ſunt fabrefacta: A

De vnguibus. *Cap.* *VI.*

SAnè genus vnguium ob melius genitum eſt. vt digitorum extrema roboraret, Idcircò enim & mediocriter duræ ſunt, quoniam vltricibus armis humanum genus à Deo non fuit condonatum, quẽadmodum brutæ animantes, mite nanque animal homo eſt & ratione vtens. At quare vndique rotundæ ſunt? an quoniam rotunda figura inter omnes angulares minimè eſt patibilis, eoq; minimè refringi poteſt? augeſcunt nõ in latũ aut profundum, ſed haud aliter ac pili, in longitudinẽ tantũ, quapropter ſecundũ extrema cauſis eas cõterere valentibus renituntur, ita humanarũ vnguiũ ſtructura ab opifice noſtri Deo, maximam prouidẽtiam ſortita eſt. Ipſum quoq; oſſium digitos conſtituentiũ genus melioris cauſa factum eſſe inde diſcendum eſt: Siquidem & multiformiter citra oſſa nõ ſecus ac polypi moueri poſſent: firmamentum autem non haberent indigentes renitente & dura particula, quale eſt in animantiũ corporibus oſſium genus. præterea, quoniam & curuari & extendi, & varijs ſimul motibus agitari digiti naturaliter apti ſunt, neq; ex oſſe vno, neque eodem magnitudinis modo fuere formati, ſed ex tribus & inæqualibus inter ſe articulatè iunctis, vt ad quodcunq; opus præſto effigiẽ capiant. Ad hæc ſanè vtilis eſt & carnis creatio, quæ oſsibus adhæreſcit, vndique tegens & loca replens in flexuris vacua, & in quatuor digitis ſecundũ directum collocatis extrinſecus, paucam aut nullã carnẽ videre licet: intrinſecus autẽ & à lateribus plurimã, vt ſi aliquid humidũ ſupina manu continere velis, nihil prorſus effluat. Præterea carne molliuntur & atteruntur, quæcunq; molli ſunt: hęc vtiq; propria ſunt carnis in manu emolumẽta, communia autẽ, in quoddã ceu propugnaculũ oſſeis corporib. caro eſt, & omnẽ à ſanguine veluti rorẽ calidũ intra ſe continet, cumq; moderatè calens ſit æquè in excellenti frigore atq; in calore opitulatur, & de digitorũ carne hactenus dictũ ſit. B C D

Carnis vſus

De digitorum manus articulis *Cap. VII.*

DE ipſorum autem artubus deinceps agendum, eorumque multitudo, magnitudo, figura modusq; iuncturę examinanda ſũt: De multitudine, quòd trib. tantũ internodijs conſtare digitos neceſſe eſt: nam quę ex pluribus partib. componuntur, noxę magis patent, quàm quę ex paucioribus. at ſi ex paucioribus quàm tribus, tam varias figuras ſubire non poſſunt. vt igitur multis motionibus moueantur, E

A tur, minimeq́; periculis obijciantur, ternarius nunc fuit aptiſſimus: De magnitudine autem neminem latet, os primo loco poſitũ ſequẽti maius eſſe, illud enim vehit, hoc vehitur: at vehens vecto maius eſſe opus: ſecus autem id fieri nequit, quin paulatim oſsium magnitudo minuatur, ideoque ſecundum priore minus eſſe neceſſe eſt: quantum ad figuram pertinet, quæ à latiori baſe ſuperiore in arctiorem inferiorem deſinant. Eædem ſunt cauſæ, quas & de magnitudine diximus: tertia ſunt quoque quoniã minus patiuntur, Omniũ .n. figurarũ tutiſſima rotunda eſt, eo quòd nihil eminens habet quod ex-

B ternis occurſans refringi queat: cæterùm quare extrinſecus exquiſitè cõuexa etiam videntur, intrinſecus & à laterib. nõ item? An id melioris notę cauſa factum fuit? nam digiti internis partibus terunt, ſul i gunt, capiuntq́ue omnia, quod deterius fieret, ſi hac parte oſſa gibba forent, exteriora autem nihil quicquam iſtorũ, neque aliud quippiã agentia ad vnguem gibba fuerunt, ſed à laterib ſeſe mutuò defendẽtia ægrè à peregrinis cauſis violantur. opus eſt autem, cum inter ſe committuntur, ne vlla rima patens inter ea relinquatur: quare hac parte vt eſſet rotunda non decuit, Dictis noſtris inde fides acquiritur. magni digiti ſuperiorem, minimi inferiorem ambitum ad amuſſim fuiſſe rotundum, à nullo nanque partes hæ defendebantur, neque

C alteri digito adhæreſcebant, id vtique eſt boni Dei noſtri miraculũ tam eleganter oſsium compoſituram ſtatuentis. Miraculumq́ue nihilominus ipſe iuncturarum modus, eo quòd neque ſimpliciter, neque vtcunque externis oſsibus vnuſquiſque quatuor digitorum coagmentatus eſt, ſed quemadmodum valuarum cardines, ſic articulorum quilibet eminentes quoſdam tumores in caua illis magnitudine reſpondentia ſubeuntes poſsident: nam ſi capax nimis eſſet ſinus, laxior artus labaret, ſi anguſtior, ægrè motus fieret nullam habens in conuerſione lubricitatem, diſcrimenq́ue haud mediocre inſtaret, ne oſsium tubercula nimis arctata frangerentur: Sed neu-

D trum horum factum eſt, omneſq́ue oſsium ſinus veluti colliculi quidam ambiunt, magnum pręſidium artub. præbentes, vt nunquam citra inſignem neceſsitatem luxatio fiat. Cæterùm quoniam adhuc tam munita ſtructura periculo non vacabat, quin motus difficilius prodirent, atque illæ prominentiæ eliderẽtur, propterea duplex ſubſidium aduerſus hęc à ſummo creatore paratum eſt, nam cartilaginẽ prius vtrique oſsi illinens, cartilagineſque quodam ceu oleo pingui viſcidoque humore perfundens bene verſatilem ſimul & firmiſſimam vniuerſam oſsium compagem comparauit. Erat ſanè in finibus ſummorum oſsiũ ſufficiens artis opus ad arcendam artuum lu-

E xationem: non ei tamen ſoli hanc curam diuina prouidentia mandauit, cùm multoties multis violentis ac vehementibus motibus animalia vexatum iri cognoſcerent. Igitur vt abſolutè, & ab omni parte.

articulus quiſque in tuto eſſet.copulas quaſdam ab vtroq; oſſe pro- A
duxit,ab altero ad alterum pertingentes, quarum aliæ ceu nerui ro-
tundę craſſæque ſunt,aliæ inſtar membranarum oblongarum.craſ-
ſarumque, pro artuum vſu maximæ & craſsiſsimæ,vt maximè prin
cipes artus cuſtodiant atque deuinciant: ignobiliores verò mino-
ribus copulis continentur: Hæc ſanè omnia vniuerſi in omnibus
artubus conditor noſtri Deus fabrefecit,ſed præcipuè in digitis,in
his enim maximè decorum eſt nam exigui ſunt digitorum articuli,
ſed accuratè verticillati & gracilibus orbibus vndique coronati, &
cartilaginibus veſtiti, vinculiſque membranoſis copulati, vèrum
& oſsium ſupercilia nequaquam paria effecta eſſe, ſed extra multo B
maiora,interius autem minora. Ingens id quoque diuinæ ſapientiæ
in faciendis digitis indicium fuit,minora nanque ſi exterius fuiſſent,
vltra ſummā diſtentionem articulos retrorſum flecti permiſiſſent:ſi
maiora interius, multum curuari digitos vetuiſſent: proptereaque
minora interius maiora exterius fuere locata.Sed quare dura nō me
duloſa, denſaq; ſūt digitorum oſſa?an quia nuda & ob id iniurijs ob
noxia,vnde maximo illis præſidio eſt talis ſubſtantiæ modus, ne
facilè patiantur,digitorum quidem oſſa ita à natura fuere inſtituta.

AT de muſculis in libro de Muſculorum motu à Galéno ſcripto
ſatis abunde dictum eſt. de tendonibus de fibris & membranis ma- C
num digitoſque introrſum extrorſum & ad latera mouentibus,
itidem in Galeni libro de Muſculorum motu, & in primo de Arte
diſſecandi comprehenſum eſt. de neruis autem,arterijs & venis ſer-
monem facere noſtra non eſt intentio: cerebrum quidem cor & ie-
cur principes partes eſſe,& à cerebro ſpinæ medullā oriri, ex eaq; &
ipſo cerebro neruos animalem ex corde arteria pulſatricem,ex ie-
core venas nutritoriam vim haurire in Galeni volumine de Hippo-
cratis Platoniſque decretis latiſsimè eſt diſputatum.

De interna manus cute & tendone ſubiecto, Cap. VII.

SVpereſt de his,quæ intra ſummam manum ſunt differere, pro- D
pter quid media manus, quæ & thenar nominatur, latinè vola
læuis,glabra,dura & concaua eſt? muſculo enim cuique quatuor di
gitorū vno & exiguo, cōceſſo,propriè duo in digito,qui magnus vo-
catur,Thenara appellata cōſtituentes maximi ſunt, per quos pars car
noſa manus altior fit, & mediū concauum,& ex digitis maximus at-
que minimus longiſſimè ab alijs diducuntur, quinetiam muſcu-
lus, qui inter magnum digitum indicemque eſt,vt ea manus pars car
noſior redderetur, factus fuit, at in pręſentia exponere opus tendo-
nem ſub manus cute interna adhæreſcentem à medio muſculo recto
exorientem, qui muſculis alijs quatuor minor eſt, eo quòd nullum E
articulum mouet, ſupernè autem ſub cute mediam cauitatis ſedem
ſortitus eſt: Exoritur ſanè tendo iſte, antequam ad manus cubitiq;
com-

A communem iuncturam, carpon Græci vocant noſtri brachiale perueniat, ſed apud illam primum dilatari incipit, indeque veluti ſecūda cutis alba denſa & exāguis apparere incipit, vniuerſę cuti in ſūma manu percoalitum ſubſtratus: & hanc ob cauſam in ſumma manu digitisque cutis interna excoriari nequit: atque ob id ipſum pedū cutis, pręterea frons, & fere tota facies aliaq; nonnulla in animali mēbra propter huiuſmodi tendonū aut muſculorū cum ipſis concretionem cute ſpoliari non poſſunt. Atq; in vniuerſum ſciendū eſt aut exquiſitioris ſenſus impartiendi, aut motus voluntarij cauſa cutim hanc ægrè alterabilem, duram & glabram fuiſſe creatam, talesq;

B in ipſam tendones inſeruntur: Decebat verò manus apprehenſoria organa cuti internadifficulter alterabili eſſe prædiras, quippe & ad alia facta ſunt & ad exiguorum corporū tutā diligentēq; capturā. Eſt vtiq; cutis hæc vltra omnem aliam ſenſitiua, quandoquidē nō aliud eſſe decebat apprehenſorium inſtrumentum, aliud tactorium, neque aliud extera quæque apprehendere, aliud apprehenſorum caliditatē frigiditatē, duriciā, cæteraque id genus diſcrimina iudicare, ſed ſimul atq; aliquid corripuerit pręſtat, vt & correpti naturā dignoſcat: nō parū autem & accuratæ qualitatū omnium dignotioni cutis glabritas conducit, ex tēdonis dilatati proceſſu exoriens potiſſimumq;

C ob Emplaſtrorū, & aliorum, quæ manu fiunt, ſubactionem, vola manus id præſtante, atque ideo eiuſmodi tendones internis manus cutibus optimi Dei prouidentia inſeruit & de ſumma manus ſtructura hactenus.

De radij cubitique cum carpo iunctura, deque eius & palmæ oſsibus & nexu, Cap. VIII.

AD reliquarum totius manus partium expoſitionem accingamur, initiumque à cubito ſumamus, prius Chriſtū verum Deum noſtrum nobis fautorem itinerisque ducem adeſſe precati: Totius manus tentionem flexuramque à cubito eiusque articulo pręſta-

D ri, pronam verò & ſupinam manum à radio eiusque articulo fieri neminē inciſorię artis peritū pręterire arbitror: At quoniā cubitū & radiū carpus ideſt brachiale palmaq; præcedunt ab ipſis explicare, ordiemur, ſapientiāq; diuini opificis demirabimur, quomodo magna oſſa, femur ſcilicet, crus, & alia ex vno tantū oſſe, brachiale verò exiguū nulliuſq; precij ex tot oſſiculis inſtruxerit. verùm ſi diligenter eius functionem vſumq; percipimus, prorſus neceſſarium eſſe affirmabimus, eum ex multis paruis & medulla priuatis oſſibus fuiſſe cōtextum, eorumque ſtructuram robuſtis ligamentis fuiſſe firmatam:

E os enim ex multis oſſibus compoſitū valentiſſimum eſt: Nam ſicuti bellicæ rei periti clipeos nō ex vna lignea tabula, ſed ex multis paruisq; componunt, ne facilè frangantur, eadem eſt brachialis & pal-

mæ ratio. Cæterùm quare palma ex quatuor, brachiale ex octo oſſibus conflatur, An quia ex palma quatuor digiti è regione poſiti oriuntur, magnus enim quem & pollicem appellamus, non palmæ inſeritur, ſed cubi tuberculo, quod cum brachiali mittitur: quoniam autem, cũ quatuor ſint palmæ oſſa, debebat ea ſecundũ alterũ extremum brachiali coniungi, ſi quatuor tantum fuiſſent brachialis oſſa, nõ ſatis ob ſuá paruitatẽ feciſſent, Dei ſapientia quatuor illis per duos proceſſus, totidem adiecit in vertices ſinuata, vt palmæ oſſium tubercula, dum illis committuntur, recipiant, adeo vt brachialis oſſa octo numero ſint. dictorum autem noſtrorum veritatem ex diſſectione percipies. At quare brachialis oſſa intra ſima, extra gibba fuere? vt ne manus, dum reflectitur, vltra modũ conuertatur & ne ſine fulcro aliquo veluti reſoluta labaſcat: idem de omnibus appendicibus proceſſibusq; dicendum, vbi oſſa & præcipuè magna committi opus eſt, quod quidem ingreditur, tuberoſum, quod autem recipit, verticillatum & vndique rotundum eſſe oportet: atque ita euenit caput ſubeuntis oſſis, neque in fortioribus motibus elabi. Poſtquã igitur & brachiale cum radij cubitique extremis connecti neceſſe fuit, iure vtrumque os quandam appendicem habuit, gibbum rotundũque exterioribus interioribusq; ſinuatum, ſed, radius ſupercilium circum ambiens habet vndique, quo diligenter eius termino brachiale aſtringitur, ſed cubitus non ita habet, pars enim interior & ad radium ſpectans talis eſt, totum reliquum in longitudinem latitudinemque totius membri, extremum in rotundum caput intumeſcit, qua os hic collocatum ſe in brachialis ſinuoſam cauitatem conijcit. Quare brachiale duos articulorum ordines continet: quorũ vno manus & inclinatur, & reſupinatur: altero autẽ maior brachialis artus tenditur, & recuruatur.

The margin letters in this passage are: A (beside the line "mæ ratio…"), B (beside "diſſectione percipies…"), C (beside "brachiale aſtringitur…").

De radij & cubiti ſitu forma & motibus Cap. IX.

DE poſitu autem formaq; radij & cubiti deinceps dicere tentabo, Radij poſitus obliquus eſt, cubiti rectus. nam pro motus in vtroque natura, vtriuſq; etiam ſitus eſſe debuit: ſiquidem tentionis flexioniſque motus per cubitum ſecundum totius membri rectitudinem fit. inclinatio verò ſupinitas & ad obliqua conuerſio per radium miniſtratur. Non ab re igitur radius obliquus, cubitus rectus poſitus eſt, propterea & cum humero vtriuſque oſſis commiſſura diſſimilis facta eſt, cubiti enim humerum verſus duo vertices extantes ſunt, gibbi extra, interius ſinuati, quorum vnus à poſterioribus inferioribuſque partibus eſt, qui & maior eſt, alter à ſuperioribus prioribuſque antepoſito minor, in ſeſe autẽ vergentibus coniunctisque cauis vnus magnus ſinus literę z perſimilis efficitur. hos autem

exceſſus

A exceſſus ambos quidem coronas à rotunditate nominant, magnum quidem poſteriorem Attici olecranum, Hippocrates autem Anconē appellat: at vniuerſæ manus in obliqua motionū aliquę ad ſupinū trahunt, minores ſunt: quæ in pronum, maiores & magis neceſſariæ: atque iccirco radij poſitum magis in prona vergentem immenſa dei ſapientia collocauit, ſuperiorem extremitatem ad exterius humeri caput adducens, inferiorem ad magnum digitum protendens Quod ſi cōtrariū huic poſitū ſortitus eſſet, minimè in pronū ſupinumue moueri potuiſſet. hæc in cauſa fuere, vt radius obliquus, atq; ita obliquus locaretur. Sed quare cubito ſuperiacet? quoniā longior eo

B cubitus eſt, plurimūq; eius, quæ cū humero fit, commiſſurę obtinet: rationique erat conſentaneum, breuius os à longiore geſtari. Item quare vtriuſque media tenuiora ſunt, quæ anconem brachialeque contingunt, pleniora? an quoniam ea ſedem muſculis præbere, hęc ad exceſſus intumeſcere oportuit: hi verò ad commiſſuras vtiles ſūt: At quare cubiti extremitates anconi propinqua plenior eſt, radij contra quæ brachiale attingit? an quia communis vtrique eſt cum brachiali connexio? ſed in his, quæ ad humerum pertinent, cum cubitus excellat, tanto radio maior eſſe debuit, quanto articulus ad alias manus ſunctiones vtilior fuit. De radij cubitique oſſium ſitu,

C forma motibusque ita res habet, At qui ſint muſculi & tendones ipſa mouentes in Galeni libro de lacertorum motibus abunde diſertum eſt: ſuperſunt adhuc ea de cubito dicenda, quæ ſecundum humerum ſunt, ita verò ſe habent: cubiti exceſſus in magno humeri ſinu inſerti manui tentionem & curuationem largiuntur, quemadmodum radij ad humerum nexus motum ſupinum pronumque efficiunt: vtriuſque autē radij vid. & cubiti capitulorum ad humerum commiſſura perfectè abſoluitur, imis caui humeri partibus arctè adhæreſcens, adeo vt nihil vacui interiaceat: quare cum manus tenditur retrò non labitur, neque ad latera, ſed erigitur curuaturq; mo- *Galenus.*

D deratè: at vincula quædam valentia in commiſſurarum ſedibus enata vniuerſū articulum ambientia copulant & deuinciunt, vt non facilè illi duo extantes vertices Coronę vocati, & ancon ex ſubiecto ſinu elabi queant, verùm humeri os extra gibbum eſt, interius cauū, idq; opificis noſtri dei prouidentia effectum eſt: ſiquidem manus vt ſe reſpicerent, atq; in ſeſe vergerent melius fuit: atq; propterea humeri ſinum introrſum, gibbum verò extrorſum fuit poſitum:

De muſculis humerum cubitumque mouentibus. *Cap. X.*

E MVſculi autem quatuor humerum mouentes bini extrà, bini que intra poſiti ſunt, alterque alteri incumbit, ſeſe acutis angulis & obtuſis interſecantes ad X literæ figuram, vt humerum vn-

dique ita contegerent, ne locum aliquem nudum relinquerent. Sed A
in eorum fabrica id præcipuè mirabile eſt, quòd geminis obliquis
motibus vnum rectum conſtituunt. Nam cum lacertorum cubitũ
curuantium vnus ab internis ſummi humeri partibus oriens, inde
ad anteriora humeri deſcendat, alter ab exterioribus humeri locis
incipiens, inde ſenſim ad interna flectatur, in confeſſo eſt eorum po-
ſitum X elemento non eſſe abſimilem: euidens quoque eſt eorum
motus obliquitas, ambo autem trahentes ſecundũ rectum, exquiſitè
cubitum curuant. Sed à recto declinantes ad alterutrum latus circũ
ducunt. verùm quare humerus cubito maior? quoniam & eum cie-
tes muſculi cubitum mouentibus maiores ſunt, quare & oſsium B
moles eis ſubiacentium maiores eſſe oportuit atque ideo humerus
cubito maior fuit, ob hancque magnitudinem inanior interius ca-
uernoſus & concauus, ſimul vt leuis ſit & proprium alimentum in
cauitate illa reponat, quam ſanè medullam nominamus. Præterea
quare humerus oſſe vno, cubitus binis conſtat? an quoniam cubiti
functio ſanè admodum neceſſaria crebroque vſui eſſe ſolet: aut
quoniam humeri caput magnũ eſt ſimumque & minimè extuberans
Quãobrẽ ſcapulæ ſinus, in quẽ id inſeritur, nõ in heminæ formam, ſed
pupillæ cauatus eſt minimè extantibus labijs circundatam gracili-
bus laxis membranoſisque copulis ſecundum humeri commiſſurã C
deligatus. Hactenus de manuum fabrica, quatenus ad oſſa copulas
artusque pertinet, tractatum eſt.

De crurum hominis ſtructura, quareque ſit erecta ſtatura. Cap. XI.

RELiquum modo eſt crurum ſtructuram ſummorumque pe-
dum explicare, Dei prius ope implorata, vt eum ex proprijs
operibus extollere ac celebrare valeamus, inter cæteras omnes
greſsiles animantes, ſolum hominem Deus bipedem creauit, neque
ſolum bipedem, ſed etiam erectum, nam ſecundum rectam lineam D
ex dorſo oriẽtia crura produxit. Quãuis enim & aues bipedes ſunt
ſurſumque ſpectantes, ad rectos tamen angulos ſpina ipſorum gra-
dientium cruribus alligatur, ſicut in homine, dum ſedet, ſpina fœmo
ribus, tibijs fœmora per rectos angulos inhæreſcunt. In quadrupe-
dib. autem non ita conſtitutum eſt, ſiquidem ijs omnibus pronum
verſus poſteriora crura flectuntur, ſicut priora retrorſum, contra-
as enim quadrupedes crurum flexuras efficiunt, pueris repentibus
quam ſimillimæ. Quare ſapienter Deus noſter homines ſic omnino
formauit, vt erecti aut ſedentes vitæ negocia obirent, proni autẽ aut
ſupini nihil prorſus facerent, atque alioqui erectos facili in cœlum E.
intuitu ſuſpicere iuſſit, mentemque & manus ad bonum purumque
Deum cœlorum incolam laudandum, eiuſque mira opera celebran-
da

A da attollere naturaliter apti ſumus. Huius itaque rei cauſa tales nos Deus inſtituit. quamuis enim piſcis ille vranoſcopus.ideſt cœli ſpeculator nominatus,oculos in ſuperna corporis parte contineat,Dei tamen cognitionis eſt expers,cum ſit ratione priuatus, verùm ad ſuperius propoſitũ reuertamur.

De extremi pedis vſu & eius cum manu ſimilitudine. Cap. XII.

B DIcamus itaque de crurum conſtitutione, quoniam quemadmodum manus capiendi inſtrumentum, ita crus ambulandi inſtitutum fuit,vt ſapiens animal rationabileq́ue & manſuetum decuit.Igitur neminem præterit pedes oblongos,latos,molles & multifidos eſſe debuiſſe: talis enim fabrica ad omnia difficilia loca permeanda eſt idonea: ſi fortè altos parietes, aut arbores aut ſaxa conſcendere oporteat, ſed eos etiam à terra ſubcauos, ſuperius conuexos eſſe oportuit: Quamobrem quoniam ad hunc modum ambulatio perficitur, pede vno terram premente, altero autem crure ſe pro mouente, neceſſe vtique fuit extremos pedes firmamenti cauſa cru-
C ra verò motionis per locum creata eſſe: frequenter enim aliqua ex cauſa reſciſſis pedibus, contis quibuſdam nixi homines deambulare potuerunt.propterea cum ſummi pedes ſtabilitatis cauſa facti fuerint, eos latos eſſe oblongos, multifidos, inferius cauos, ſuperiuſq; conuexos coegit neceſſitas: nam ſicut manus articulorum varietate ad cõplectẽda corpora fuerunt accommodæ, ita & pedes quã maximè manus æmulati multifidi quidẽ articulis, eaque ex parte caui, qua conuexo ſolo inniti debuerant, omni loco firmiter inhærere exquiſitè apti ſunt. Hanc ob cauſam talem pedum ſtructuram homini adeſſe expediuit non ſolùm quatenus greſſile, verùm etiam quate-
D nus rationabile animal eſt: Inde autem euidentius, quod diximus percipere poteris. ſi quempiam graciles ſcalas conſcendentem intuitus fueris. gradus enim comprehendentem pedis cauitatem cernes: eos vtrinque digitis calcaneoque, quo ad eius fieri poteſt, complectentibus, ſicque pedis baſim rotundam fieri inſtar manus ſubiectum corpus ambientẽ. Secundum hoc igitur manuum ſimiles pedes fuerunt. pollex autem alijs oppoſitus digitis pedibus conceſſus non fuit, cum ſuſtentationes tantũ ſint organa ſed brachialis ſimilem eam partem habent,quæ Tarſus dicitur,& poſtbrachiali reſpondentem eam, quæ à iunioribus medicis Pedion (latine planta eſt)
E eſt nominata: Hæ vtique tres pedis partes,tribus, quæ ſunt in manu, correſpondent, digiti planta atque tarſus, quarum nulla alij ab homine animali ineſſe reperitur: Pedis autem pars tibiæ ſubiecta

cum ſit compoſita:nulla propria nomenclatura inſignita eſt: trib.ea A
oſſibus conſtat, talo,calcaneo, eoque, quod à medicis diſſectorijs na
uiculare os appellatur: Tarſus autem & planta quamuis ſunt compo
ſiti,vſitata tamē nomina ſortiti ſunt. Dicemus itaque ſingula ſimpli
cium pedis partium qua figura ſit prædita, & ad quid referatur,quo
modo ſeſe reſpiciant, atq; inter ſe collocentur: præterea quis ipſarũ
numerus habeatur, deq; mollitie & denſitate & omnibus; quæ
carum corporibus inſunt, ſermonem faciemus.

De oſsium pedis ordine ſitu ac motu. Cap. XIII.

QVinque eſſe pedis digitos ſenſus ipſe teſtatur, ſed propter B
quid ex his quatuor tribus oſſium ordinibus componũtur:
magnus autem digitus duobus? Quoniam interna pedis pars cum
altior ac tanquam fornix ſinuata eſſe deberet rationi fuit conſen-
taneum, eam tuta maioraque ſuſtentacula habere, duoque tãtùm
eſſe magni digiti oſſa. Deinceps poſt hos planta ſita eſt magni digiti
oſſ: terræ innixo copulata. planta autem poſt brachialis vicem gerit
quinque digitorum oſſa ſuſcipiens. Et quoniam vno ordine quinq;
digiti ſunt, par eſt & plantam quinque oſſibus ad quinque digitos
excipiendos contineri. Poſt plantam tarſus eſt & ipſe quatuor
oſſicula parua nec medulloſa continens. Ex quibus vnum cubi- C
cæ figuræ eſt ab exterioribus tarſi partibus, & calcanei cauo con-
iungitur. Ex reliquis autem tribus os cubicum nauiculare ſuperue-
nit, rurſumque ipſum cubicum ſuper tali caput aſcendit, talus autē
tibiæ ſurę que appendicibus inſeritur, calcaneo verò incumbit, infe-
ferius duos quoſdam exceſſus in eius ſinus inijciens: Atqui extremũ
pedem tendere, ac ſurſum verſum deorſumque conuertere, ad tibię
ſurę que proceſſus peculiare talaris articuli munus eſt: verum ad ob-
liqua conuerſio eiuſdem tali articulo ad os nauiculare vergente profi
ciſcitur. At calcaneũ ſuſtinendi cauſa fabrefactum, haud iniuria cæteris
pedis oſſibus grandius fuit à terra latum leueque à tergo rotundum D
duos ſinus habens, in quos tali capitula ſuſcipit. Ipſe namque talus
medius inter tibiam, ſuram & calcaneum, ſitus eſt, à ſuperioribus
tibiæ ſuræque commiſſus, inferius autem calcaneo nauiculariqùe,
prævalidis vinculis vtrobique deligatus, de extremi pedis oſſiũ or-
dine eorumque poſitu ac motu ſatis diſſeruimus.

De Cruris oſsibus, Cap. XIIII.

MOdo ſupereſt de Cruris oſsibus ſermonem facere, & eorum
figuram molem, poſitum, motiones, commiſſuraſque expli
care Igitur tibia ſuperiori capite craſſa eſt, inferiori paruum graci E
leſcit ſpinam præ ſe habens ſuperne vſque ad inferiora pronuſſam,
nauiculari oſſi incumbens, ſuræ autem deligata: vtriuſque inferiora
extre-

A extrema tibiæ videlicet ac ſuræ talo valentibus, nerueiſq́ue copulis annectuntur, ſed fœmori ſummis capitibus committuntur. Sura verò extrinſeca parte tibiæ adhæreſcit, ſanè admodum tenuis, cruri tamen accommoda. Inferiori enim articulo, quo talo connectitur, cum tibia extremum pedem ſurſum deorſumque contorquet, qua autem ſuperius tibiæ iungitur, fœmur longè maximū geſtat. Tertius ſuræ vſus eſt, quod exterius tibiæ ſuperpoſita cruris vaſcula & muſculos ab externis iniurijs tutos præſtat, quinetiam eius gracilitas ad ſedem muſculis cruri circumuolutis concedendā fuit oportuna. Quoniam autem à tibia fœmur geſtari neceſſe fuit, at geſtans geſtato maius eſſe opus, tibia fœmore maior creari debuit. B Contrà ſi maior foret, pondere motus celeritatē impediret, rurſus, ſi minor fuiſſet, homo procideret, dū firmus ſtare vellet. Itaq; vt molis pōdus effugeret, firmitudinēq; pariter in ſuſtinēdo fœmore haberet, mirificus Dei erga homines amor tibiæ ſurā copulare excogitauit, vtrunque abundè præſtantem, & immobilem ſtandi ſedem & motus pernicitatem, vtraque fœmori per tibiæ ſinuata capita deligantur. vndique vinculis præpotentibus conſtrictæ, vt ſimul conſeruent articulum & tueantur, ne curuantia tendentiaue plurimum ex tibia fœmur elabi permittant. Patella verò à Græcis ἐπιγονατὶς seu μύλη appellata, C quæ os nerueum cartilagineumq́ue eſt, à priori parte commiſſuram hanc totam contegit, fœmur ipſum in priora prolabi impediens ſecundum eas maximè figuras, quæ à Græcis ῥαιβὰ καὶ βλαισὰ vocantur, quæ latinè ſonant ingenua, & genibus flexis, quin etiam non parum opis affert, ne corpus noſtrum procidat in locis præſertim decliuibus totum in priora propenſum. Cæterùm nō ab re alijs corporis noſtri oſſibus grandius fœmur creatum eſt. Primum nanq; heminę innititur, primumq́ue totam ſuperiorem corporis molem ſibi incumbentem ſuſtinet: ipſius verò caput in ſinum coxæ conijcitur, tribusq́ue robuſtis pariter ac rotundis copulis deuincitur, pri- D ma exterioribus totius commiſſuræ circumtenta, altera interiorib. tertia inter priora poſterioraque mediam ſedem occupante. At fœmur ipſum non recta protenditur. ſed à prioribus extrinſecisq́ue gibbum, ſimum verò à poſterioribus & internis, Talem huius figuram etiam docere nouit Hippocrates, atque fractum conſeruare, neque protinus diſtorquere præcepit: Quibuſcunque enim fœmur directius, quàm oporteat, factū eſt, hi ſecundum genu obtorquētur, vacciq́ue redduntur. Quamobrem neceſſariò femur in priora & extrinſeca curuatum eſt. ab hemina nanq; in obliquum abdu- E ctus inguinibus internisq́ue ſuis partibus capacem regionem concedit, vt muſculi, nerui, arteriæ, venæq́ue magnitudine inſignes admitti valerent. Igitur ſecundum figuram non iniuria curuatur: ſi.

FF 3

quidem à ſinu, qui Cotyla dicitur, in medium vſque oblique porre- A
ctum, à medio rurſus vſque ad genu in interiora deuergit, figuram appoſitam faciens, & ad ſedendum, & ad multa, quæcunque ſedentes facimus, obeunda. Duos præterea exceſſus paulò infra ceruicem in ſima parte continet, quæ Trochanteres à Græcis, tuberoſa capita latinè nominantur. Quinetiá ab exterioribus in gibbo alius maior exceſſus eſt, quem γλουτὸν ideſt natem vocauerunt. Hactenus de ſummis manibus vſque ad humeros, deque intercedentibus commiſſuris ac motibus, pariter de extremis pedibus vſque ad fœmora in præſenti libro diſſeruimus: ſed qui ſint lacerti & tendones hæc membra cientes, in libello Galeni de Muſculorum motibus accuratiſsi- B
mè poſitum eſt, quique ea diſcere optauerit, in eo ſeſe libro exerceat.

THEOPHILI DE HVMANI CORPORIS FABRICA

Liber ſecundus.

Caput primum.

IN Superiore libro totius huius operis primo de manuũ C
extremorum pedum, crurumque conſtitutione ſermonem fecimus, ea membra melioris vitę cauſa homini fuiſſe conceſſa declarantes: Cæterùm quoniam & ipſa & reliqua omnia animalis membra neceſſariò nutriuntur, nutricationem verò aſſimulatio præuenit, hanc rurſus agglutinatio, quã applicatio antecedit, & hanc ipſam per cauæ venæ vaſcula in totum corpus digeſtio, quam item ex caudicis vena in cauam ſanguinis deriuatio: ſanguinis autem in caudicali vena confectionem ſucci ex vẽtriculo gracilibusque inteſtinis per medianas venas diſtributio an- D
teuertit. At ipſe ventriculus cibos primum ſuſcipiens per gulam & fauces deſcendentes prius dentibus attritos in ſuccum vertit, Non alienum fuerit in hac ſecunda operis parte à ventriculo narrationem ordiri, quandoquidẽ & conditor noſter Deus ipſũ primum aſſumpti cibi potusque receptaculum conſtituit.

De ventriculi ſitu. *Cap. II.*

ITaque primum de eius poſitu loquamur, mox de figura & virib. pòſt de eius functione, deinde totius corporis ſubſtantiam deſcribamus. Ventriculus in medio animalis corpore ſitus eſt, ingreſſum habens à ſuperiori ſui parte, (quod & os ventriculi vocatum eſt), E
anguſtum oblongumque ab ore ventriculi ad fauces vſque pertinentem: Huiuſce ingreſſus apud Gręcos proprium nomen eſt Oeſophagus

A gus commune ſtomachus, latini gulam vocauerunt. Fauces autem ſunt latum intra os ſpatium, in quod columella propendet: Igitur ventriculus cibos ad nutriendum aptè confectos ab ore per gulam deorſum trahit: ij quidem dentib. atteruntur, in orbemque à lingua rediguntur, & ad fauces deducuntur. Hos ergo per gulam ventriculus attrahit ex duabus tunicis ſeſe mutuò complexis conſtitutus: quarum vna interius, altera extrinſeca eſt. Exterioris quidem fibræ ſecundum rectam lineam collocantur, interioris autem in orbem tranſuerſæ ſunt, vt in deuorando rectæ fibræ deorſum trahant, tranſuerſæ attractum circumueniant. At ipſa gula motionis, quæ ab
B inferiorib. ſurſū verſum fit, via quædam eſt, non tanquam trahens, ſed tantum via: Siquidem dum nimio plerunque cibo oneratur animal, oppreſſus ventriculus, neque in concoquendo cibum complecti valens vi ſua expultrice ſuperuacuum extrudit, ad vomitum animal ſtimulans, vt ne cibi pondere ſuffocetur.

De ventriculi forma viciniſq; membris *Cap. III.*

VEntriculi autem figura ita ſeſe habet: poſtquam ciborum capiendorum cauſa paratus eſt, totumque locum medium occupare debuit, inter iecur lienemque poſitus, non ab re, oblongus & ro
C tundus factus fuit: oblongus quidem ſecundum rectam figuram, vt ſedem in dextra iecinori, in ſiniſtra lieni concederet. eius ima pars ſuperiore latior eſt, cum decliuis ipſe ſit, ob rectam hominis ſtaturam: rotundus eſt autem, vt minus periculis pateat: Siquidem inter omnes figuras in planis circulus, in ſolidis corporibus globus tutior eſt, cum retundi refringiúe nequeat. Cæterùm cum neceſſarium munus ventriculo commiſſum fuerit, (ad macerandos enim in ſuccumque vertendos aſſumptos cibos creatus fuit) plurimi caloris indiguit. eius autem proprium atque inſitum calidum tanto operi ſuf
D ficere non poterat, idcirco diuina ſapientia ipſum foueri curauit, à dextris iecur inſtar feruentis lebetis ſtatuens, à ſiniſtris eiuſdem vſus cauſa lienē, à tergo ſpinales muſculos ſpinamq; ipſā, ante incumbens omentū ventriculū contegere: ipſumq; vndique calore perfundere mandauit. Omentū verò eſt cōpoſitū corpus duabus tunicis veluti quibuſdā inuolucris contextum, ab interioribus duarum tunicarum partibus venæ arteriæque plurimæ diſperſæ ac inter ſeſe perplexæ retis imaginem faciunt: inanib. autem texturæ hujus plagis pingue quoddam admodum copioſum ea loca replens, inſtrumentumque ipſū excalfactoriū faciens continetur, huius modi eſt omenti natura. ipſi verò abdomini muſculi adhæreſcunt: Supra ventriculum trāſ
E uerſum ſeptum eſt, eius oſtium claudens, atque conſtringens, vt ne, cum cibi potusque ventriculus plenus eſt, rurſum verſum in gulam recurrere permittantur: Inde imæ ventriculi parti inteſtina

adiacent: quorum primum eſt, quod Græci pyloron vocant: quo- A
niam oſtij inſtar in inferiores partes ea, quæ excreturi ſumus, e-
mittit Iſte exitus quidam ventriculi eſt anguſtus, & quadam oppo
ſita glandulosa carne circumſeptus, ne eſculenta non in ſuccum re-
dacta prius elabantur, quàm decenté coctionis modum acceperint.
Iam ſatis ventriculi poſitum & figuram, contiguaque membra
enarrauimus.

De Ventriculi viribus. *Cap. IIII.*

AT in ventriculo quatuor naturales facultates eſſe poſitas, ſicut
& in reliquis mēbris, attractoriā videl icet, cōtentricem, alterri B
cem, & expulſori, āita ſanè diſcere poteris. Quodlibet mēbru alimen
ti appetens neceſſariô illud attrahit, cuius eſt appetens: vt autem eo
frui queat, in ſuam ipſius ſubſtantiam omnino conuertere ſtudet,
ſed quod immutandum eſt, temporis indiget: tempus autem niſi il-
lud retineatur, intereſſe non poterit: retinenda ſunt igitur tantiſper
donec cōuertantur cibaria. Præcedit autē cōmutatricē vis retento-
ria. nū igitur hæc ſatis probauerint in ventriculo naturales vires in
eſſe? an aliud quippiā clarius & euidentius, deq; alio etiā mēbro ex-
ponere opus fuerit? Cibos ventriculus cōtinet, donec cōcocti fue-
rint. Cōtinēt verò & vuluæ fœtus, donec abſoluantur, ſed tēpus con C
tinēdi in vluuafœtus multo longiſſimū eſt, quā cibi in vētriculo: at-
tracto nanque maris ſemine, vulua id tanquam domeſticū familia
reque amplectitur, ſeipſam vndique in arctū compellens, propri-
Exemplũ de vtero & fœtu umque oſtiolum claudens, adeo, vt ne ſpecilli quidem mucro intro
i re valeat: concluſum igitur maſculi ſemen cū muliebri ſemine per
miſcetur, ſimulq; alteratur, atq; ita ambo fermentantur. vnaq; ſub-
ſtan tia fiunt. fœtus autem menſtruo purgamento nutritur & pede
tentim augeſcit, carnis tantum formam vſque ad triceſimum diem
ſortitus: Deinde immenſa Dei in creando ſapientia carnem il-
lam in humanam ſpeciem efformat. Si fœtus mas fuerit, diebus tri- D
ginta figuram largita: ſi fœmina, ſummum duobus & quadraginta.
Cauſam verò huiuſce rei, cum de genitalibus partibus loquemur, ex
plicabimus. Itaque efformata caro propriaque figura inſignis alitur,
creſcitque motu in tertium vſque menſem carens. Si mas fuerit, in-
de motu cieri incipit: at fœmina nō ita vt mas, humidior .n. imbecil
liorque eſt: atque ideo longioris temporis ad motum eget. nā quar
to menſe fœmina mouetur, Igitur paulatim creſcit fœtus & moue-
tur, donec nouem menſium tempus elapſum fuerit, Poſteà menſe de
cimo virtus contentrix perfuncta munere alteri virtuti expulſoriæ
nominatæ cedit, ea fœtum pellit, in lucemque excludit, atque ita in E
mundum homo editur. Hæc ſunt ineffabilis Dei in homines amoris
opera. At nunc de expulſoria ventriculi facultate loquamur. poſt-
quam

A Poſtq̃dam in ſtomacho cibi verſi in humorem ſunt, & concoctio abſoluta eſt, eo loco amplius morari nequeunt: igitur concoctus in vẽtriculo ſuccus ab expultrice vi in imam partem, quæ à Græci pyloros vocatur à noſtris ianitor appellatur, & in tẽuia inteſtina propellitur medianæ autẽ venulæ in tenuibus inteſtinis ſparſæ, mundiſſimum ſuccum attrahunt, & ad caua iecoris, in locumq̃ue Portas nominatum deferunt. Craſſior verò ſucci, fæculentaq́ue pars, atque (vt ita dicam) furfuracea ad craſſa inteſtina detruditur.

De numero, ſitu, vi & ſubſtantia inteſtinorum, Cap. V.

B EA verò omnia ſubſtantia quidem carnoſa ſunt, & ex duabus tunicis conſtantia: ſitu tamen, figura, functione differunt. Rectũ nanque omnium infimum eſt è regione extremæ ſpinę interius collocatum vſque ad anulum muſculum, qui Sphincter græcè à cõſtringendo dicitur: Stringit enim clauditq́ue recti extremum, vt ne inuitis nobis ſtercus aut flatum, aut quippiam aliud egredi permittat: quandoquidem volũtarij motus muſculus hic aſtrictorius inſtrumẽtũ eſt: vbi aliquid excernitur, laxatus, vbi ſupprimendũ eſt, contractus. omnibus verò inteſtinis optimę Dei artis prouidentia duas tunicas largita eſt: Siquidem ex phlegmonis magnis antecedentibus Sphincter

C nonnunquam perniciofis vlceribus ipſa infeſtantur, adeò vt putredine corrodatur excidatq́ue vna tunica, viuat tamen cum altera homo valeatque, & ſine vitio fungi ſuis muneribus poſſit. At inteſtinum Colon vocatũ ſupra rectum iacet, quod à ſiniſtra parte incipiẽs in dexteriorem obliquum cõuertitur. Id inteſtinum pituita craſſoue ſpiritu obſtructum adeo ingentes dolores patientibus concitat, vt eorum magnitudinem ſuſtinere non poſsint: At cœcum inteſtinum & ipſum vnum de craſsioribus in dextra quidem parte infra dexterum renem iacet: ſinuatur autem ac latè in orbem funditur. & imperuium eſt, ideoq; ei tale vocabulum fuit. huiuſmodi inteſtinũ

D ſinu ſuo tanquam altero ventriculo alimentum ad futuram neceſsitatem continet, idq́ue vicinis membris in ieiunio ex longa fame diſtribuit. Huic quoque rei Colon ſuffragatur, & ob ſuam amplitudinem, & ob ſitus obliquitatem ipſum etiam alimenta continens, inde tenuius inteſtinum ſupra cæcum porrigitur in plures orbes vehementer implicitum, vt in ipſo contentus ſuccus diutius maneat & à medianis vaſculis raptus ad iecoris portas deriuetur: nam ſi rectum tenue inteſtinum poneretur, repente ad inferiora per ipſum means ſuccus laberetur, atque imperfecta ad iecur digeſtio fieret, Mox ieiunum ſuper tenue inteſtinum ingreditur, & ipſum flexuoſè

E apud iecur poſitum, ſemperq́ue inane, propter bilioſum humorem in ipſum delabentem (meatus namq; veſicæ felleæ ſuperuacuam bilem educens in ipſum ieiunum eandem eructat) igitur huiuſce ex-

crementi fellei acrimonia fit, vt totum alimentum in ieiuno mora- A
turum dilabatur, atque ideo ieiunum nominatur. cum ſit autem va-
cuum, magnam ſucci copiam de ventriculo ſugit, & hanc ob cauſam
multæ venæ ex medianis vaſculis in ipſo inſeruntur. Inde ſuper hoc
appendix quædã eſt 12. digitorũ longitudinis, & ipſa inter gracilia in
teſtina connumerata, cumq; eius longitudo duodecim digitorum ſit,
propterea ab Herophilo græcè Dodecadactylos nominatur. rectus
eſt autem eius poſitus, paucæque medianæ venulæ in ipſo inſertæ
ſunt: quoniam in ipſum primum exiens de ſtomacho, ſuccus ingre-
ditur. Quamuis enim hoc ianitor ſuperior eſt, proximè ad ventriculũ
collocatus, breuis tamen & anguſtus, exitusque tantũ ventriculi eſt. B

De tunicis & ſubſtantia ventriculi & inteſtinorum, Cap. VI.

PRimus autem inteſtinorum omnium ventriculus eſt, qui ex duobus tergoribus conſtat, cui ſtomachus ſuprà contiguus eſt Oeſophagus etiam appellatus, & ipſe duplici tergore munitus: fibras verò ventriculus & ſtomachus habent, in interiore quidem tunica rectas, quibus cibus detrahitur, in exteriore tranſuerſas, quę cingunt & amplectũtur. Sunt & in ventriculo obliquæ quædam fibrę tranſuerſis intertextæ retentioni moræque cibi in ventriculo opitulantes: at C
ventriculi ſubſtantia caro quædam albida & exanguis eſt. inteſtinorum quoque talis eſt, ſed gracilium penitus ſimilis, craſſorum plenior ac pinguior. Cæterum tenuium craſſorumque iuxta inteſtinorum fibræ tam interiorum quàm exteriorum tunicarum omnes tranſuerſæ ſunt. excretoria enim ſunt inſtrumenta: præterquam quòd paucæ quædam rectæ fibræ tranſuerſis intertexuntur, ne copioſæ ac repentinæ excretiones fiant. Potiſsimum verò in recto inteſtino múltæ rectæ fibræ cum tranſuerſis permiſcẽtur: nam quicquid ore aſſumimus, in ventriculum ac inteſtina delabitur. Infimum verò omnium rectum eſt, & plærũque cum alij oſſa deuoraſſent. alij D
nummum, alij ſquamam, omnia in rectum delapſa, ibi retenta ſunt, diſtentionemque duritia ſua fecerunt, quare Dei creatrix ſapientia ea cæteris valentiora facit, quæ maiorem vim patiuntur. Eandem ob cauſam & colon inteſtinum intus inflatur magis, quàm alia, infeſtoſque dolores obſtructionem patientibus, ſitus flexuoſi anfractu, infert, atque ideo tranſuerſis eius fibris rectæ tunicas roborantes intexuntur, ne vi diſtentionis effringantur. Hæc Dei noſtri optimi fuere conſilia, atq; ita animaliũ ſaluti proſpexere. De inteſtinis ſatis copioſe dictum arbitror, ſi eorum ordinem expoſuerimus. Is ita ſe
Ordo inteſtinorum. habet: gula, ventriculus, ianitor, duodecim digitorum appendix, ieiunum, tenue, cœcum, colon, & rectum. E

Ope

A *De Peritoneo muſculisq́; abdominis.* *Cap. VII.*

COntegit autem hæc omnia adiacentiaque viſcera quæcunque infra ſeptū tranſuerſum ſita ſunt, veluti operculum, membrana quædam, quæ Peritoneos à Græcis nominatur, ex hac animalibus commoda multa proueniunt, primò, quod contegit: ſecundò, quod à ſuper incumbentibus muſculis viſcera diducit: tertiò vt celerius ari di alimenti ſuperuacua deſcendant: quartò ne facilè inteſtina ventri culusque inflentur: quintò, vt omnia infra diſcrimen ea colligentur, atque ceu illinantur, vt caro carni cohæreat, quemadmodum & extrema membra cuti veſtiuntur. Super membranam peritoneon ex-
B tra, intus & à fronte abdominis muſculi octo numero poſiti ſunt Horum quatuor ſunt paria ſi homo rectus collocetur, quorum primum à ſpurijs coſtis prodiens, & obliquè deſcendens in priora, ad pubis oſſa terminatur. Secundum è contrario à coxendicis oſſibus incipiens, & in priora obliquè aſcendens, ad cartilaginem gladij formam referentem deſinit, atque in tranſitu primum par, ad acutos obtuſosque angulos ſecans figuram x literæ perſimilem facit. Tertium verò à cartilagine gladiali exoriens, rectà in pubis oſſa deſcendit, & per rectam lineam muſculos ſecundi paris interſecat, à dextra læ-
C uaque medium inter duos muſculos à gladiali cartilagine vſque ad oſſa pubis collocatum. At quartum par omnium muſculorum intimum à lumborum vertebris incipiens, tranſuerſum ad priora progreditur, & cum tertio pari vtraque ex parte tam dextra quàm ſiniſtra committitur: quippe quod cætera muſculorum paria coniungat, atque aurigalis faſciæ inſtar ventriculum & interiora conſtringit. Ad excernendum, ad vocem emittendam, ad arcendam viſcerum inflationem opem ferunt, ſuper hæc omnia exterius cutis commune omnium animalis membrum tegumentum ponitur.

D *Cur inſtrumenta nutritionis neruo participent.* *Cap. VIII.*

VNiuerſũ autē ſciendũ eſt, omnia nutritoria inſtrumenta paruo aliquo neruo fuiſſe donata, vt infeſtantes humores dignoſcerent. nam ſi ſenſus penitus eſſet expertia, nihil obſtaret, quin homo breui eſſet periturus: quandoquidem, ſi, cum flaua bilis ventriculum, gulam, Inteſtina, iecur aut lienem, aut quodpiam aliud nutritorium membrum vellicat, aut obſtruit, confeſtim medici aut ſãguinis miſſione, aut purgatione, aut vomitu, aut clyſterijs vexantē ſuccum expellere conantur: quid cum homine ageretur, ſi nutricati-
E onis membra prorſus ſenſu carerent. nihilque doloris perciperent? Sæpius enim inteſtinum aliquod ab acriori ſucco vulneratum, ſæpius eroſum, non ſpernendum periculum intulit. Quemadmodum

etiam ſcriptum reliquit Hippocrates, *Tormina ſi ab atra bile oriantur, mortiferum eſt*, hanc ob cauſam conſultoria Dei poteſtas nutritiuis particulis neruum pro ſenſu idoneum inſeruit, vt doloribus perculſæ, homines ad ipſarum curationem impelleret.

De ſucci in iecur diſtributione & vaſculis & Meſenterio. Cap. IX.

INitiū igitur à digeſtione, quæ fit in iecore, accipiamus, quomodo & per quæ vaſcula perficiatur: id enim mihi eſt propoſitum, eſculenta omnia & poculenta in ventriculo liqueſcere, eiuſque viribus decentem coctionis gradū accipere, paulo ſuperius conprehenſum eſt, eaque concocta non amplius in ventriculo moram ducere, ſed pelli ad inteſtina, & id quoque rectè diximus: exeuntem itaque per ianitorem ſuccum in appendicem, duodecim digitorum longitudinem implentem ieiunum in ſinus flexuoſum ſuſcipit. Huius inteſtina multis venulis, quæ medianæ nominantur, ſparſa ſunt, maioribus & minoribus ex ſimo iecoris enaſcentibus. Hæ puriſſimum ſuccum rapiunt, Scybalum autem, hoc eſt excrementoſa pars, deorſum in craſſa inteſtina deijcitur: ipſum autem illum ſuccum in caua iecoris ducunt, ad locum, quæ portæ iecoris vocantur: ſic illum vir quidā bene doctus Aſclepiadæ temporibus cognominauit, exinde vſque ad hanc tempeſtatem ſic à ſapientibus appellatus fuit: In eiuſmodi portis medianæ venulæ: vt in arboris radice colliguntur capillamentis araneiſque perſimiles: Verū cum in vehementioribus motibus ipſas difruptum iri periculum eſſet, eas diuina prouidentia munimento fulcroque carere noluit, ſed earum in ramos diuiſuras carne quadam craſſa, candida, ſuppingui, veluti ſupplemento firmauit. Ea multa ſimul vaſcula & glandulas, quas Adenas vocant, magnas paruáſque valde multas continet, ipſamet carne venas omnes deuinciens, ipſiſque ſtabilitatem largiens, carnē hanc Meſenterion, quòd media inter inteſtina ſita eſt, nominauerunt: alij meſareon, quòd media inter omnia hæc vaſa attollatur: alij Calicreas, quòd eſui ſit iucundiſſima. Hæc prudentiſsimæ Dei artis fuere conſilia.

Margin notes: *portæ iecoris* — *Meſenterion* — B — C — D

De vena caudicis, & ſanguinis confectione, Cap. X.

EX harum omnium venarum radicibus vna quædam vena ceu arboris truncus enaſcitur, qui in ramos multos maiores minoresque diuiditur Hæc truncalis (vt ita dicam) vena in ſima iecoris parte ſcinditur, ramulis ſuis anguſtiſſimis primum ex ventriculo atque inteſtinis ſuccū defœcatiſſimum ad ſāguinis generationem antè elaboratum ſuſcipiens: participant enim & meſaraicæ venæ vi quadam ſanguifica, licet obſcura & minima. Itaque poſtquam ſuccū hunc. E

A hunc trũcalis vena recepit, ipſum in ſanguinem mutat, ſanguis autẽ poſtquã factus eſt, diuiditur, & ex ipſo leuis pars & aerea, quæ flaua bilis eſt, ſupernatat, & in fellis veſicam per canaliculum in ipſam fel leum excrementum deriuantem effunditur: cum verò id à veſicu la ſuſceptum in eius propriã ſubſtantiam conuerſum eſt, ſuperuacu um per educẽtem fiſtulam in ieiunum inteſtinum euomitur. Terrea autem craſſaq́; pars & veluti fęx ſanguinis in fundum ſua grauitate decũbit. ea ex iecore tanquam abundans excluditur, ſed à liene ceu familiaris per meatum in illam pertinentem attrahitur. Huius excre mentũ à liene alteratur, & ſecundũ eius propriam ſubſtantiam in me lancholicum ſuccum & ſpecie & viribus permutatur: niger enim
B lienis eſt raraq́; & inani ſubſtantia, & multis arterijs peruius, raroq́; integumento velatus: nam vt craſſum terreſtremq́; ſuccum in aliam formam alterando traducat, talis & eſt, & factus fuit. Igitur confectũ ſuccum vis in liene ſequeſtratoria partitur, eiusq́; tenue & purum (vt in melancholico ſucco fieri poteſt) ad ſui eſcam incrementumq́; retinet, reliquum autem ſibi inutile ad ventriculum expellit, quod in commodum animalis vertitur. roborat enim quas contingit ventriculi partes animalisq́; appetentiam excitat. Itaque in ſimis iecoris intra venam illam trũcalem ſanguis puriſsimus cum aqueo excre
C mento relinquitur, idq́ue altioris prouidentiæ opus fuit: ſiquidem cũ ſanguis purior craſſus ſit, & eũ in cauã venã permeare oporteat, Anguſtiſſimique meatus ſint, quibus ea cum caudicaria committitur, aqueo excremento, vt vehiculo ac duce, indiguit, vt cũ tenui cor pore ſimul etiam craſſum peruaderet.

De iecore & vena concaua, Cap. XI.

Qvamobrem iecur corpus eſt cõpoſitum ex venis differentib. conſtans, arterias etiam venis appoſitas refrigerandi cauſa continens, neruo etiam participat, vt ſenſu inuadentium malorum
D afficiatur. At iecoris ipſius ſubſtantia caro quędam eſt mollis & rubea, veluti recens concretus ſanguis. ea Parenchyma à Græcis appellatur. Quæ vndique ſupraq́; & infra venis atque arterijs perforatur, exterius peritoneo mẽbrana inuoluitur, & in quatuor fibras ſcin ditur. *parenchyma.* Quidam autem ex mathematicis medicis, fibris hæc nomina impoſuit, Prima focus dicta eſt: maxime namque ad ſucci coctionem facit, quemadmodum focus ad coquenda cibaria: Secunda menſæ nomen ſortita eſt, quoniam menſæ vicem gerit: ſiquidem membrorum alimenta in ipſa apponuntur. Tertia culter nominatur: diui
E dit enim ſegregatq́; inter ſe humores, aut ſiquid craſsius diſtribuendum ſit, id ſecat atque commutat. Quarta verò aurigæ nomine pręditaeſt: nã humores excoctos naturales vires bene regunt, atque in

A vreteras vocát, vaſcula anguſta, oblonga, à renibus orientia, veſicæ-
que inſerta vnum à dextra, alterum à læua: deſinunt verò iuxta ve
ſicæ ceruicem, ſed veſicæ iter, in quod vrinaria vaſcula perueniunt,
tortuoſum eſt, atque ideo vrinam relabi non permittit. Ex duabus au
tem neruoſis denſis compactisq́ue tunicis veſica componitur, eo
quòd tenuem humorem aqueumq́ue contineat, verum in eius cerui
ce aſtrictorius muſculus ponitur, eam exactè complectens atq; con-
cludens: neque inuoluntariè vrinam exire permittens, Eſt enim muſ
culus electionis inſtrumentum.

De Caua Vena inceſſu & per corpus Diuiſione, Cap. XIII.

B CÆterum reuertentes de caua vena ſermonem abſoluamus:
Magnus ipſius canalis ſpinam premens ad caudam vſque
vbi ſacrum os eſt, delabitur. Eo in loco bipartito ſcinditur, dein-
de ſecta illa rurſus in quatuor, iterum ea in alia, emittunturque vt ſan
guineo humore omnes inferiores partes irrigentur. Aliæ quidem
venæ ad dextrum ſiniſtrumque crus ad extremos vſque pedes pro-
fundè, atque in ſuperficie incedunt: aliæ ad teſtes & colem: aliæ ad
ſeminaria vaſcula & varicoſos aſſeſſores: aliæ autem ad veſicam, & ſi
fœmina ſit, ad vterum: & de alumnis particulis hæc puto ſatis fo-
C re. reſiduum eſt explicare quæcunque ordinatè ſequuntur, vt fiat nu
tricatio.

Quot ad nutritionem requirantur. Cap. XIIII.

IGitur primus eſt in os introitus: ſecunda perdentes attritio: ter-
tia per linguam in globum formatio: quarta per gulam deuora-
tio: quinta in ventriculo in humorem conuerſio: ſexta per meſarai-
cas venas diſtributio: ſeptima in cauo iecoris ſanguinis generatio:
octaua ex cauo in gibbum ſanguinis migratio: nona per cauam ve-
nam ſanguinis in totum corpus digeſtio: decima ſanguinis ex venis
in muſculos profuſio, quę Appoſitio vocatur: vndecima eſt ſanguinis
D muſculis fermentatio, quæ adhæſio dicitur: duodecima eſt fermen-
tati ſanguinis in carnium cutisq; ſimilitudinem permutatio, quæ aſ-
ſimulatio nominatur: decima tertia eſt ipſa nutritio. Ab initio ſermo
nem per reſolutionem orſi, in fine per diuiſionem abſoluimus, Deo
duce atque fauente.

A *De vtilitatibus pectoris & pulmonis. Cap. IIII.*

SPirationis vſum in animalibus propter cor fuiſſe à natura inuentum demonſtrauimus, quod ſanè externi aeris indiget: Siquidē externus aer attractus ipſum calorem præferuidum refrigerat. Duplex verò cum ſit in corde motus, per diſtentionem videl: & contractionem, dum diſtenditur, refrigeſcit, dum contrahitur, fuliginoſa recrementa propellit: neque ſtatim à faucibus cor ſpiritum adducit, medius enim pulmo inter fauces corque intercedit, idque diuinæ eſt prouidentiæ teſtimonium, nam ſi protinus à faucibus cor animam B acciperet, rurſumque expelleret, duorum incommodorum alterum euenire neceſſe eſſet, aut importunè aerem lædentem immitti, aut dum nihil attrahitur. confeſtim ſuffocari, propterea igitur Dei conditrix ſapientia non cor ſolùm ſpirabile viſcus machinata eſt, ſed extra pulmonem pectuſque ipſi aerem purgantes temperanteſque circumdedit, ſimulque per ipſorum compreſſionem vocem animali fabrefecit.

De cordis pulmonisq́, & cauæ venæ proceſſu poſitu & partibus, Cap. V.

C ATqui intra pectoris inane exquiſitè medium cor eſt poſitum, vt æque totum ex pulmone refrigerium adducat, itemque vt longius à noxijs in pectus incidentibus ſummotum ſit. Totum autē pectus prævalidis membranis medium interſepitur: ſuperius à iugulis, inferius à cultrali cartilagine vſque ad profundam ſpinam in dextrum ſiniſtrumque ventriculum diuiſum, qui neceſſarium alioqui animali vſum præſtant, quandoquidem plærunque dextra pars læſa animal ex dimidio ſpirans & ſemiuocale ſeruauit, incolumi ſiniſtra remanente, qua & ipſa laborante totum protinus animal voce ſpirituque priuatur. At cor vitale principium à pulmone quatuor fi- D bris tanquam digitis vtente præcingitur: quinta enim exigua eſt neque muniendi cordis cauſa creata, ſed ſtratum quoddam, et venæ cauæ ceu vehiculum, atque ideo in ſumma parte ad eam venam recipiendam in ſinum deſinit, ne in dextrā aut ſiniſtram laberetur, Eadē etiam fibra in dextrā vergit, nam caua vena ab iecore exoriens dexterior ad dextri in pectore ſinus cauitatem aſcendit, eius verò medium à ſuo ipſius ramo ſuſtentatur, qui in dextrum cordis ſinum ſe inſinuans, ei ad alimentum ſanguinem ſubminiſtrant. Superior cauæ venæ pars ad iugula repens à glandula thymo appellata ſuſtinetur, ſuper iugula ſciſſa iugulares venas profert, & alias multas, quaſ- E dam ad ſcapulas & manus, quaſdam ad caput cerebrumque diſcurrentes promittit, De cordis pulmoniſque ſitu abunde dictum ſit. *Thymũ*

HH

De cordis figura & cauis, Cap. VI. A

AT de figura nunc orationem habeamus: coni figuram refert cor eiusque baſis è regione ſpinæ ſtatuitur, mucro è regione pectoralis oſſis. quod Sternon dicitur. carnis tegumentum ſatis firmum habens: vt & ſpiritus cordis incola hac parte conſeruetur, atque vt externos in Sternon occurſus à corde ſummoueat, paulum in ſiniſtram coni acies vergit à proprij ventriculi ſpiritu exurente pertracta, in ſiniſtra autẽ parte ſpiritus ventriculũ natura molita eſt, quemadmodum in dextra ſanguinis, verùm in medio baſis cuſpidiſque ſpatio vtrinq; ſunt cordis ſinus gemini: horum vnus dexter eſt alter ſiniſter: Sanguinis quidem receptaculum dexter eſt, paucum ſpiritum, continens, at ſpiritus fons eſt ſiniſter, modicum ſanguinis habens quandoquidem & arteriæ ſpiritu affluentes exiguo ſanguine alimenti cauſa participant. contrà venæ ſanguinis plenæ & ſpiritus aliquid vitæ cauſa retinuerunt. victuri enim corporis parti ventilatione opus eſt. B

Aliter ſentit Galenus

De vaſculis à corde naſcentibus, Cap. VII.

CAeterùm à cordis baſi, quę eius princeps pars nominatur, vaſcula oriuntur, ex ſanguineo ventriculo arterialis vena ſanguinem ex caua in dextrum cordis ſinum deriuatum exhauriens, in pulmonemque profundens, vt ipſe ipſiusque vaſcula alantur ac augeantur. C
At ex ſiniſtro cordis cauo grandis arteria exoritur, quæ ſpirituoſa à nonnullis & Aorte vocata eſt. Hæc per totum corpus diſſipata, vagatur, omnes eius partes refrigerans, vitalíque calore ſuſtentans, de cordis figura eiusque partium ſitu hæc diſſeruimus.

De cordis ſubſtantia, Cap. VIII.

DE tota eius ſubſtantia nunc docebimus. Cor eſt caro dura noxijs cauſis valde reſiſtens ex varij generis fibris compoſita à muſculis per fibras differens: muſculi nanque vnius tantum generis fibris conſtant, aut enim rectas tantùm ſecundum longitudinem, aut transuerſas ſecundum latum fibras habent: ſimul verò vtraſque nullus habere viſus eſt: At cor non ex his vtriſque modo, verùm etiam ex obliquis componitur, quin etiam duritie tenore omníque robore & firmitate cordis fibræ longæ cæteris omnib. antecellunt. nullius enim inſtrumenti ita, vt cordis, aſſidua eſt ac vehemens opera. Quare non iniuria corporis eius ſubſtantia robuſta firmaq; facta eſt: ſed fibrarum eſt varietas ob motiones per diſtentionem cõpreſsionemque factas. nam per rectas attrahit, per transuerſas expellit, per vtrasque obliquis additis retinet. D E

De

A

De membranulis cordis tricuſpidibus Cap. IX.

AD ipſam quoque retentioné tricuſpides membranæ vaſculorũ
oſcula obſtruentes faciunt: neque ſolùm retentionem materia
lis ſpiritus à corde attracti adiuuant, immò neque ea quæ breuiſ-
ſimo tempore attracta ſunt, retrò effluere permittunt, appellationé
autem eam à ſimilitudine tricuſpidum telorum adeptæ ſunt, quib.
perſimiles ex toto fuerunt.

De Cordis auribus & pericardo. Cap. X.

B

AVres præterea cordis ijſdem de cauſis cõ paratæ fuerunt: ete-
nim cauæ rotundæque ſunt, & exterius hoſtijs humores in
cor admittentibus appoſitæ tanquam alimenti promptuarium, ne
vnquam repente contentiusque trahente corde, vaſculũ diſruptio
nis periculum ſubeat, ſed ex aurium gremio paulatim commeatus
ſubuehatur. Exterius autem cor firmo eſt opertum membranæ in-
uolucro, quę ab hoc Pericardios gręcè vocata eſt inſtar valli cuiuſdã
domusque munitiſsimæ. hæc à cordis baſe incipiens paulatim ar-
ctior fit, tandemque vnà cum corde in coni aciem gracileſcit & oſsi
C pectoris, quod Sternon vocatur, coniungitur: à corde verò vndique
tanto abeſt ſpatio, quantum diſtento cordi ſatis eſſe valeat. Quòd ſi
longius diſtaret, pectoris cauum impediret, dum in anhelitu tra-
hitur ſpiritus ac redditur, at ſi minus ſpatij intereſſet, ipſũ cor cum
latius diſtenditur, in anguſtiis verſaretur. Membranę huius ſubſtan-
tia neruoſa & craſſa eſt, inter duritiam mollitudinemque mediocris:
quoniam ſi durior eſſet, vicinitate pulmonem rarum fiſtuloſumque
colliderct: contrà ſi mollior, pectoralium oſſium aſperitate tunde-
retur. iccircò vt ſitu, ita etiam ſubſtantia media effecta eſt. Ha-
ctenus de corde, vaſculisque ab eo prodeuntibus de auribus, &
D pericardio membrana: præterea de horum omnium ſubſtantia mu-
neribusque narrauimus.

De pulmonis artificio Cap. XI.

IN præſentia pulmonis artificium exponamus, quod viſcus tex-
tura quædam eſt ex pluribus vaſculis integrata, molli carne, tan
quã culcitra medias plagas infarciẽs: at vaſorũ vnũ ex ſiniſtra cordis
cella prodit, alterũ ex dextera, tertiũ ex faucib. Igitur his de locis pro
E deuntia modo quã ſimillimo omnia in ramos ſpargũtur. In quatuor fi
bras pulmo ipſe diuiditur, quarũ duę vtraq; ex parte magnę ſũt: quin
ta in dexteriore parte nõ ſpiritus cauſa creata eſt, ſed vt cauę venę à

tranſuerſo diſcrimine ad cordis vſque aurem porrecta ſeruitio eſſet. A
Verùm prope aſperam arteriam reliqua duo vaſa collocantur, per pulmonem vtrinque diuiſa, vnaque cum ipſa aſpera arteria per totũ id viſcus ramorum ſerie diſtribuia: arterialis quidem vena ex dextro cordis ſinu ſanguinem hauriens in pulmonem rigat, venalis verò arteria ex aſpera ſpiritum adducens in ſiniſtrum cauum cordis impellit: at ipſa aſpera per nares fauceſque extrinſecus animam, dũ

Motus pectoris & pulmonis

pectus dilatatur, exhaurit: Pectus namque animabile (vt ita dicã) inſtrumentum eſt locali motu ſecundum electionem per muſculos & neruos dilatando contrahendoque agitatum. Igitur pectus dilatatũ, pulmo pariter diſtentus (vt vacuo ſuccedat) conſequitur, cæterũ cor B
diſtentione contractioneque natura mouetur cũ ipſo vero corporis arteriæ pleræque & ipſe dilatatione cõpreſſioneq;, modo prorſus

Arteriæ ſimili motu cũ corde mouentur.

aſſimili vi naturæ agitantur: ſed pulmonis motus neque natura, neque electione perficitur: ſiquidem ex accidenti non per ſe mouetur. Itaque extrinſecus aer à dilatato pulmone attrahitur, idque Inſpiratio nominatur. Tractus autem aer diuiditur: mundiſſimus enim ac tepidus iterum à corde totiuſque corporis arterijs ex pulmone per arteriam venalem attrahitur: fuliginoſus autem atque excrementis

Inſpiratio.

Expiratio.

affluens, per aſperam arteriam nareſque redditur: id Expiratio vocatum eſt. ſed quod inſpiratione expirationeq̀uè cõponitur Anapnoen Græci, ſpirationem noſtri appellauerunt. At diapnoe, latinè difflatio, ea eſt, quæ toto corpore ab arterijs per ſenſum latentia itinera fit, inſpiratio & expiratio: At ſpirationis tres ſpecies ſunt: prima eſt non coacta, altera coacta, Tertia adhuc coacta magis. non coacta ea eſt, quæ vi tantũ naturæ efficitur: coacta, quando curſu, lucta, aut vehementiore morbo talis redditur: adhuc verò magis cogitur, cum hominem interdum diutius ſpiritum continere neceſſe fuerit, vt canentibus aut natãtibus accidit. non coacta ſpiratio per ſolum tranſuerſum ſeptum ad proprium principium contractum pectusq; diſtendens, abſoluitur: coacta verò per ſeptum intercoſtalibus muſculis adiuuantibus. Sed canentium atque natantium per ſeptum & coſtales exteriores muſculos, perque maximos ſcapulas attollentes efficitur: ſiquidem interni intercoſtales muſculi pectus contrahunt, contractũ pectus pulmonem vrgens, & vndique coarctans deprimit, inſtar manuum ſpongiam comprimentium: atque ita ſpiritus ab externo aere adductus emittitur, qui exiens expirationem facit.

Spiratio

Difflatio

Spirationis ſpecies

C

D

De voce & eius cauſis. Cap. XII.

Verùm enimverò quoniam homo & vocalis eſt, & ſermocinatur, quicquid autem in homine fit, cauſas habet, cauſaq; quadripartita eſt: aut enim effectrix, aut inſtrumentaria: aut materia, E
aut

A aut finis: ideo in homine vocem cerebrum faciet, pectus motu volū-
tatis attollens: igitur proxima vocis cauſa cerebrum eſt, longinqui-
or verò eſt anima cerebro motū pectoris imperans: deinde quoniā
efficiens cauſa bifariā dicitur, vna propè, altera procul: erit vtiq; &
hoc in loco longinquiſſima vocis cauſa omnium cauſa, contentrix-
que omnium diuina ſapientia, quæ ita humana membra condidit &
fabricata eſt. At vocis materia ſpiritus eſt per expirationem eiectus,
inſtrumentum eſt aſpera arteria cum tunica ipſius gulæque commu
nī, finis autem ipſamet eſt vox.

B *De aſpera arteria.* Cap. XIII.

Aſpera quidem arteria & bronchus nominatur, quòd ex mul-
tis bronchijs componitur. Bronchia verò corpora ſunt carti *Bronchiæ*
laginea circuli imaginem referentia, atque vt multi compoſiti cir-
culi, inter ſeſeq; in longitudinem implicitì, eam figuram, quæ Cylin- *Cylinder*
der dicitur, conſtituunt. ita etiam aſpera arteria, quatenus ex multis
compoſitis bronchijs integratur, Bronchi vocabulum conſequitur *Bronchus*
quatenus verò ex multis circulis Cylinder appellatur: non eſt autem
totus bronchiorum circulus cartilago. poſterior enim ipſorū pars
C gulæ adhæreſcens neruea eſt: adeo vt omnes circuli oblique & à la-
teribus cartilaginoſi, ſecundum poſteriora verò nerui natura prædi-
ti ſint, ne gulam duritia collidant. Gula autem & aſpera arteria vna *Membrana*
quadā cōmuni tunica ipſas intus ext raq; inuoluente committuntur *gulam arte-*
idque in cauſa eſt, vt in deuorando, dum gula detrahitur, guttura ſ- *riam q; com*
cendat. ſubſtantia tenui & denſa ea membrana eſt, & moderatè ſicca *plectens*
nam ſi rarior eſſet, facile fluctionibus vexaretur, & humidior reddi-
ta raucam vocem efficeret. Item ſi aridior, aſperam vocem homo e-
deret: ſiquidem in ardentioribus febribus plerunque ſedibus circa
fauces aſperamque arteriam arefactis, clangoſas, vt ita dicam, ab Hip
D pocrate appellatas voces fieri neceſſe eſt, atq; ita in animalib. proce
rum collum aridasque cartilagines habentibus, vt gruibus & id ge-
nus alijs fieri contingit, quare de his cecinit Homerus.

Cum clangore volant liquidi ſuper æquoris vndas.

Oſtenſum eſt præterea vocem formari nō poſſe, niſi tranſitus gut-
turis arctetur, occurſuſque exeuntis ſpiritus vehementior repenti-
nusque ſit. nam ſi tardè ſpiritus emittatur, efflationem ſine ſtrepitu
edet. Quod ſi celeriter & repente cum ſtrepitu efflationem faciet, *Suſpirium*
quod ſuſpirium dicitur, vt verò vocem animal efformet, aeris ab in-
ferioribus ſurſum verſum prorſus vehementiore motu tranſituque
E per guttur indiget, anguſtiore quidem ſed paulatim, ab anguſto in
latum ſe pandente, quod præſtat, vocata Epiglottis.

De cartilaginum gutturis, nomine & ſitu, & De epiglottide. Cap. XIIII. A

EST autem epiglottis corpus cartilaginoſum guttur contegens totum enim guttur ex tribus cartilaginibus conſtat, quarũ prima thyreoides, hoc eſt, clypeo ſimilis dicitur: altera nomine carens: tertia arytenoides, ideſt ſitulæ aſſimilis. Inter ſe verò, vt pote cartilagines neruis muſculisq́ue reuinctæ committuntur ad claudendum ac reſerãdum guttur. In ſubitis enim efflationibus guttur ab exterioribus muſculis aperitur, per plurimũ ſpiritum grauem ingentem B que vocem efficiens. penitus autem ab epiglottide occluditur, dũ aliquid deuoratur, ne repentina morte animal intereat. Hæc ſunt inenarrabilis Dei ſapientiæ opera. Nã ſæpius epiglottide lentius claudente inter bibendum humor illapſus ſcreatum citat, oculosq́; erũpere, ac veluti proſilire cogit, quòd ſi mica inciderit, confeſtim necatur animal. Sed iam ad trium gutturis cartilaginum expoſitionẽ trãſeamus, quæ ſcilicet earum ſit figura, quæ functio:

De gutturis cartilaginum figura & munere. Cap. XV.

IGitur prima gutturis cartilago thyreoides ideſt, clypealis in priore ceruicis parte infra mentum poſita eſt, quæ & videtur, & C quadrilatera appellatur, clypei imaginem referens, vnde & cognomẽ aſſumpſit. Secunda poſterius atq; intus collocatur, gulæ contigua, nullius eorum, quæ ſenſu percipiuntur aſſimilis, quare & Nominè carens dicta eſt. Tertia verò ſedem ſuperiorem, mediamq́ue inter haſce duas nacta eſt, Arytænæ ideſt ſitulæ ſimilis, indeq́ue appellationem traxit, arytenoides vocitata. Arytæna verò ligneum vaſculũ eſt, quo nautæ ad hauriendum è naui ſuperuacuum humorem: olitores autem ad irrigandos hortos, vti ſolent. Huic ſitulari cartilagini quoddam operculum medię inter neruum cartilaginemq́; naturę ſuper imponitur, tanta magnitudine, quantum ipſius cartilaginis hiatus patet, vt iſte videlicet exquiſitè occludatur. huic verò lingu- D læ nomen inditum eſt: quoniam tibiarum linguis ac lingulis (vtrũque enim dicitur) eſt perſimilis. Ex membranis autem quibuſdam, tenacibusq́ue corpuſculis gulam verſus gutturisq́ue hoſtium verſatilibus hæc lingula componitur, eamq́; ob cauſam eius corpus mẽbranoſum eſt, ne ſpiritus plenum diſrumpatur, neue gutturis dilatati aut compreſſi contrarias motiones ſequens in fracturæ periculũ incidat. Humidum quoque eſt non tantũ ſimpliciter, ſed viſcidum quodam modo & pingue, vt ſẽper humectetur, longioriq́; tempore duret, vt neque facilè humore dilabente, neque facile ſicceſcente vocẽ corrũpere periclitetur. Siquidẽ in deurentibus febribus loquẽdi E facultas tollitur, niſi prius guttur humeſcat. Idẽ etiã perpetiũtur per magnũ ęſtũ iter faciẽtes. De gutturis lingula ſatis copioſe diſſeruim⁹.

Lingula

De

A *De neruis recurrentibus. Cap. XVI.*

IN pręſentia verò recurrenies neruos vocis edendæ inſtrumenta
eſſe hinc percipere poſſis. Eſt enim quoddam ſextum à cerebro
orientium neruorum coniugium, in pectus per collum deſcenden-
tium: ab hoc, poſtquam in pectus deſcenderit, altera quædam mi-
nutorum neruulorum coniugatio exoriens ſurſum verſum per col-
lum arteriam aſperam calcans: reuertitur, gutturique inſeritur. Inde
paulatim duo hi nerui obliqui ad internam ſuperioremque gutturis
partem ſubeuntes per omnes ipſum mouentes muſculos ſpargun-
tur, atque ideo primaria hæc vocis inſtrumenta fuere, verùm ideo
recurrentes nominantur, quoniam per collum in pectus vſq; deſcen
B dentes, iterum per idem collum ad gutturis cartilagines reuertun-
tur. Quòd ſi certior fieri volueris, recurrentes neruos præcipua vo-
cis inſtrumenta eſſe, ad id animum aduerte, ſi eos aut ſecueris, aut cō
tuderis, aut laqueo diſtrinxeris, animalis vox funditus tollitur. Quā
obrem cum pectus, pulmo, aſpera arteria, pręterea guttur, aperien-
tes claudenteſq; muſculi, Epiglottis communiſq; gutturis & ſtoma
chi membrana, ſpirabilia ſint, & vocalia inſtrumenta: pręcipui vtiq;
ſunt vocis autores recurrentes nerui: cætera omnia eorum rationem
habent, ſine quibus fieri non poteſt.

C *De pectoris motu coſtiſq; & quibuſdam cartilagini-
bus. Cap. XVII.*

IGitur hæ ſpirabiles vocaleſque machinæ dilatato cōpreſſoque
pectore operantur: at pectus hunc in modum diſtenditur, cuius-
que lateris duodecim ſunt coſtæ, vt duorum laterum ſint viginti qua
tuor: vtrinq; verò ipſe dorſi vertebris pectore terminatis commit-
tuntur: ſuperiores quatuordecim cum ſterni oſſibus ab vtroque late
re ſeptē, ſecundū acutos angulos copulantur: & in ſpiratione vi ca-
rente hæ cōmiſſurę in ventrē à ſepto tranſuerſo detractæ, acutos an
gulos obtuſos facere cogūtur. Quare pectus deorſū labitur, delabēs
D verò ventriculū cōprimit, cōpreſſus ventriculus turget, deinde iterū
cōtractū pectus ad ſuperiora retrahitur, atq; propterea tranſuerſū ſe-
ptū laxatur: laxatū verò locū vētriculo prębet, vt in ſuū ipſius vacuū
cōcedat: id nō ſemel, ſed crebrius factū, vt vētriculus dilatetur cōpri
maturq;, efficit: atq; ideo diſſectionis imperiti falluntur, ventriculū
in ſpirādo adducere ſpiritum, ac rurſus emittere & hoc pacto dilatari
cōtrahiq; putātes. Quòd ſi quādo violentius ſpiret animal, nō deorſū
modò ferri pectus coget, verū etiā extra inter coſtales muſculos exte
rius munere ſuo defūctos: at ſiquis diutius interdū ſpiritū continere
vrgeatur, nō ſolum deorſum extraq;, ſed etiam ſupra maximos mu-
E ſculos ſcapulas ſurſum trahentes pectus ferretur: reliquę autem coſtę,
decē inferius ſitę lōgitudine deficiunt, & ſpuriæ dictę ſūt: in cartilagi-
neq; degenerātes trāuerſo diſcrimini appēdūtur. Id ſūnę optimi dei

Prouidentiæ fuit artificium ventriculo enim ſpuriæ coſtæ incum- A
bunt, Quòd ſi totæ oſſeę forent, facilè ab dextra incidentibus ictibus colliderentur, colliſæ autem atque intrò in ventriculum retruſæ necem inferrent. Ob aliud etiam vtile fuit ſpuriarũ coſtarũ laqueos in cartilaginẽ remolleſcere: nam ventriculo inhærentes, ipſum ſeſe modò attollentẽ modo reſidẽtẽ ſequi debuerãt. Sępius.n. intemperãtius cibo potuq; expletum animal, vſque adeo ventriculũ in tumorẽ exe rit, vt in diſcrimẽ diſruptionis incurrat. Igitur hac ratione ſpurias coſtas in cartilaginem verſas molliri neceſſe fuit, ac cum ventris mole pariter ſubſidere attollique valerent, quod neutiquã fierent, ſi oſſea prorſus natura rigerent. Hanc ob rem Dei incorrupta ſapientia, ſum- B
musq; erga homines animorum eorum commodo proſpiciens ſpuriarum coſtarum extrema cartilagine remolliuit, Neque tantùm hæc ſed etiam gladialem cartilaginem, quæ pectorale os, Stethos nuncupatum, terminat, ventriculi hoſtio, veluti propugnaculum quoddã atque vallum ſuper impoſuit, vt id ipſum hoſtiolum incolume ab externis incurſionibus tueretur. Itaque id genus cartilagines gladialis.s. & ſpurias coſtas terminantes tranſuerſo ſepto ſuſpẽduntur.

De tranſuerſo ſepto peritoneoq; & ſuccingente membrana. Cap. XVIII.

CAEterum tranſuerſi ſepti propria eſſentia muſculus eſt, duo- C
busque amiculis includitur, ab inferiori parte peritonęi tunicę ſummitate, à ſuperiori coſtas veſtientis membranæ infima baſi. Hęc enim ſuccingens appellata membrana toti pectoris concauo ſubſternitur: ipſum, pulmones, cor omniaque ſpirabilia inſtrumenta ad fauces vſque & palatum linguam, os & omnes capitis cerebriq; ſedes inuoluens: quoniam quomodo totum hominis corpus exterius cutem induitur, ne vlla particula nuda videatur, neque altera alteri coaleſcat, perinde interius membrana quædã omnia animalis mẽbra veſtiens protenditur. Hæc communi quidem nomine membra- D
& illinens vocatur. In duas verò partes infra ſeptum.v. & ſupra ſeptum diſtinguitur: quantumque eius infra ſeptum eſt, Peritoneon Græci vocant: quantum verò ſupra, ſuccingens membrana nominatur. Septi quidem eſſentiam muſculum eſſe ſenſus clarè teſtatur, ſiquis animal artificioſè diſſecans: eius poſitum ipſe oculis cernat Figura ſanè rotunda eſt & inæquali: eius namque medium neruoſum eſt, quod circa eſt, quo ſpurijs coſtis & gladiali cartilagini connectitur, carne conſtat, non ſpurijs coſtis extrema ora adhæreſcens, quia eius aliqua pars eas ſecundum præcordia ſuperat, perinde ac vallum quoddam: vallo enim hanc partem aſſimulant. Atque adul- E
terinas coſtas, gladialem cartilaginem ipſum ſeptum, iecur, portamque ventriculi defendit.

De

A *De Mammis* Cap. XIX.

MAmmæ vtique & ipſæ pectori impoſitæ cordi præſidio ſunt ipſum ſubiectum contegentes pariter & calore fouentes, reciprocum quoddam licet exiguum beneficium ipſi viciſſim retribuentes, inſtar laneæ texturę nos exterius protegentis, quæ frigida corpori impoſita, mox ab eo calefacta, paulo poſt ipſum mutuò calore perfundit. Itaque haud aliter mammarum glanduloſa ſubſtantia ſimul et cordis quoddam eſt tegumentum, & ab eo incaleſcens contrà ei mutuum calorem elargitur. Mammarum autem hoc in loco meminimus, quoniam earum ſedes propè anhelitus membra collocatur, ſed ipſarum officium et vſum inferius exponemus de genitalibus partibus ſermonem habituri.
B

De ypſiloide ſeu lambdali oſſe Cap. XX.

AT os, quòd à forma ypſili literæ ypſiloides nominatur, mole quidem puſillum eſt, ſed ingentia commoda, & plurima animali impartitur. Muſculi enim guttur claudentes ac reſerantes ex eo oriuntur. alij præterea ad ſcapulas pertinentes anguſti & longi. item ad mẽtum alii. Quòd ſi quis hæc certius velit perdiſcere, aut aliquod
C animal ipſe diſſecet, aut ad diſſecandi magiſtros accedat, vt non muſculos modò ab eo prodeuntes, verùm etiam & eſſentiam, & figuram percipiat. Igitur os ypſiloides partim oſſea partim cartilaginea natura conſtat, geminaque nomenclatura cenſetur. Non ſolùm enim ypſiloides, ſed etiã lambdoides nominatur, quod duarum literarum Υ & Λ ſimilitudinem oſtendit. Situs eius ita ſe habet, humiles coſtæ ad mediam eius regionem ſatis pro loci ratione capacem perueniunt, ex qua rurſum duæ quædam rectæ coſtæ æquè diſtantes breui intercapedine ſeparatæ membranoſam quandam copulam medio ſpatio continentes protenduntur. Cæterùm muſculos copulaſque ex
D oſſe lambdali prodeuntes., in ſequentibus memorabimus. In præſentia de ſpirabilibus inſtrumentis ſermonem finiamus.

THEOPHILI DE CORPORIS HVMANI FABRICA Liber Quartus. A

Continuatio dicendorumq́; propoſitio *Cap. I.*

TRIA eſſe principia corpus animalis gubernanita, cerebrum, cor atque iecur, omnibus in confeſſo eſt. Præterea per neruos cerebrum in totum corpus ſenſum motumq́; diffundere, cor per arterias totum corpus ventilans vitalitatem largiri, iecur per venas tanquam per canaliculos corporis membra irrigare, alere atque augere. id quoque pro certo habetur. De corde autem & vaſis in ipſum adducentibus reddentibusq́; ſatis copioſè diſertum eſt. Spirandi etiam organa ſuprà poſuimus, nunc ad cerebri enarrationem tranſeamus à capite initiũ ſumẽtes: quoniam veluti cerebri domus paratum fuit: ceu verò capitis fulcrum ceruix ipſa ſubijcitur. De qua & prius agendum ducimus. B

De collo & capitis vſu & forma, *Cap. II.*

HOmo eſt animal ratione vtens vocale, & ſermocinans. vox per pulmones editur, hi à reliquo corpore ſeiuncti ſunt. Inter pulmones enim atque os guttur & fauces intercedunt. Totum verò id, quod ex vertebris componitur, ſupra humeros atque infra caput, id collum ſeu ceruix dicitur, quod illi ſuperimponitur. Caput vocatum eſt, cuius longitudo pilæ oblongæ perſimilis eſt, magnitudo aũt collo proportione æquatur: Siquidem magnũ caput cum valida ceruice bonum eſt, at cum gracili ceruice grandius non bonum: Paruũ autem caput omni ex parte repudiatur: nam ſi cerebrum robuſtum eſt, & ſpinæ medullam ob eo orientem talem eſſe conſtat. quod ſi vtraque talia ſunt, & oſſa continentia ampla eſſe neceſſe eſt. Aiunt enim doctiores medici, à cerebro caput, à ſpinæ medulla dorſi vertebras efformari, ita imperãte qui nos condidit, Deo. C D

De capitis oſſibus & ſuturis. *Cap. III.*

PArs capitis crinita caluaria nominatur. Sex oſſibus integrata: ea verò ſunt, frons, occipitium, duo vocata bregmata, ſincipitis oſſa: duoq́ue lapidea. Hæc ſerratis pectinatim ſunt ſtructa compagibus: at coronalis ſutura frontẽ, qui prius eſt & ab auerſa parte poſt oculos poſitus (vnde & à Græcis Metopon nominatur) determinat Lambdalis occipitium poſterius & ſupra primam vertebrã collocatum circumſcribit, haſce duas ſuturas ea, quæ medium verticem recta diducit, inter ſe cõmittit, ſicq́; harum trium ſuturarum figura H literam

Metopon

E

A literam repræſentat. Ea verò quæ in vertice eſt, ſutura caluariæ oſſa diſiungit, verùm ſuturæ medium verticem ſecanti duæ vtrinque rectæ porrectæ adiacent, & ſquammoſæ vocantur. Itaque propriæ capitis ſuturæ numero quinque ſunt: coronalis quidem ante in orbē procedens, poſterius lambdalis Λ literæ ſimilis, à lambdali ad coronalem vſque, eaque per medium verticem rectà procedit: huic autem duæ vtrinque proximæ adiacent. Squammoſæ vocatæ. duę item aliæ caluariæ & ſuperioris malæ communes, à poſteriore parte in priorem ſupra aures pertinentes, atque oſſa lapidea diſternentes, quæ vtrinque à dextra aure atque ſiniſtra, poſt ſupraque collocantur

B figura trilatera, ſubſtantia lapidea, vnde cognomen etiam adepta ſunt: Verùm & occipitium forma trilaterum eſt, duritia lapideis oſſibus cedit, frontem autem ſuperat, ipſa quidem frons rotunda eſt, quo autem occipitio mollior, tanto ſincipitis oſſibus durior. at oſſa ſincipitis reliquis capitis oſſibus inaniora ſunt & cauernoſa, vtpote alijs ſuperſtantia. Figura quadrilatera prius coronali ſutura terminata, lambdali poſterius, vtrinque verò media & ab illa æquè diſtantibus.

De excrementis noſtri corporis vſuq́; bregmatum & ſuturarum, Cap. IIII.

C ITaque bona Dei prouidentia ſapienter comparatum eſt, vt pluribus ſuturis capitis caluaria coagmentaretur. Ipſam enim vaporibus permeabilem eſſe decuit, quandoquidem omnes halitus ac fumi & fuliginoſa fumidaque excrementa ſurſum petunt, ideoque excelſiſſima capitis oſſa rara & fiſtuloſa natura molita eſt. Excrementorum autem genera quatuor ſunt, quemadmodum & humores in corpore quatuor numerantur: ſanguis pituita, flaua bilis, atque atra: ex ſanguine vapores, ex pituita fumea exhalatio, quam lignum dicunt, ex bile flaua fumi, ex atra fuliginoſa excrementa redundant. Hæc *Quatuor excrementorū genera.*

D ſanè excrementa ſuperiora corporis petentia, ſi difflari nequirent, diſtillationibus grauedinibusque homo aut ægrè curabilibus, aut ex toto inſanabilib. caperetur: vel etiā ſtrāgulatu cōitiali aut vertigine. Ipſum pręterea eſca potuq́; calidiore, pręſertim vino vetere, vtpote multū euaporante, temperare neceſſum foret. Nonnulli bellorum temporibus poſt pręlia aſſerunt, oſſa longiori tempore in campis ſtrata carne tabeſcente nuda apparuiſſe, inuentaq́; eſſe capita ſuturis carentia, verùm huiuſmodi capita facile vitium pati, & morbis eſſe expoſita facileque huiuſmodi homines in morbos in cidere ratio demōſtrat. De capite haſtenus.

E

De cerebri natura eiuſq́; inuolucris, Cap. V.

AT cerebrum capite tanquam quodam ſub tecto cōtinetur, eſſentia neruorū quā ſimillimus, quorū fons & pater eſſe debuit, ſolū

molliuſ eſt, idque iure conceſſũ fuit omnia ſenſilia accipienti, omnes A imagines cogitanti, omnia intelle ctilia intelligenti. Mobilitas enim in omnibus his functionibus affectibusque aptiſſima eſt, quod autẽ molle eſt, duriore mobilius. Hiſce de cauſis neruis tenerius cerebrum fuit. Cæterùm cum gemina ſit neruorum natura (alij enim molliores, alij duriores, geminum quoque cerebrum effectum eſt, mollius in priore, durius in auerſa parte, quod & Encranium græcè quaſi intra caluariam & cerebellum nominatur: cerebrum enim prius poſteriusque lambdali ſuturæ ſubiecta membranæ laxitas termi nat. Figura cerebri talis eſt, qualis eſt eius receptaculum caluaria. Mẽ B branę ipſum ſuprà ſubterque velantes, ceu quædam eius amicula. atque operimenta duæ ſunt, vna extra caluariam, altera intus dura craſſaque materia: ſed quàm ſuturam mediam lambdalemque tangit, craſſeſcit magis, eius reliqua pars quadrupla eſt, ſecundum ſuturas autem conduplicata ſolio aſſimulatur. Id Herophilus Solena græcè peluim infundibulumque nominauit. Inanitas meatus admittens à figura peluis dicitur: ab ea, quam habet vtilitatem, infundibulum, In decliue enim ſenſili foramine terebrata eſt, vt infundibulum imitetur: nam per ipſam recrementa ad palatum faucesque labuntur. Quam ob rem iure optimo craſſa membrana dura creata fuit, tãquã C defenſorium propugnaculum aduerſus caluariæ percuſſus oppoſitum: at membrana tenuis inſitum eſt cerebri tegumentum: ab ipſo enim craſſa didu cta eſt, quandoquidem niſi tenuis intercederet: ſed ſtatim durior cerebrum inuoluiſſet, eius duritia ipſum molle collide retur. Itaque inter caluariam cerebrumque longè poſitu & natura diſtantes optimi Dei conſilium medias membranas coniecit, duram ſub caluaria ob eius duritiam, ſub ea tenuem, vt craſſiore membrana tenuis contineatur. ipſa cerebrũ contineat ab eius natura non multũ alienã. Igitur primũ cerebri tegmen & fulcrum tenuis membrana eſt, ipſũ reuinciens ac firmans, vt ſtabile atque inconcuſſum teneatur: verùm quanto tenuis hæc membrana cerebro durior, tanto eſt craſſiore D mollior. Item craſſior, quo tenui durior, eo caluariæ oſſe mollior. Vocatur autẽ tenuis membrana localis, vtpote locus cerebri proximus.

Neruorũ duplex natura

De membrana pericranio. Cap. VI.

QVoniam verò capitis caluariam omni ex parte coherceri muni rique opus erat, quòd ex multis oſsibus intègratur, id non inconſultum præterijt diuina ſapientia. craſſam nanque membranã ſub caluaria poſitam per eius ſuturas traijciens, ſuper caluariam cõſtituit, ex eaque copulas producens, & eaſdem complicans, & in vnũ cogens, ex ipſis membranam pericranion vocatam contexuit, quæ E contineret vndique caluariam & colligaret. ne vlla ex parte conſcuſſa labaret. Cæterùm tenue inuolucrum non cerebrum ſolùm, ſed.

A ſed etiam localem texturam, quam & reticularem vocant, ambiens ideo etiam ipſum locale dictum fuit.

De reticulari contextu. Cap. VII.

LOcalis autem textura hanc habet ſui ortus rationem: grandis arteria è ſiniſtro cordis gremio ſpirituoſo vocato prodiens, ſecundum ſpinam interius ad collum vſque pertinet, pariter & vena caua è conuexo iecoris oriens, & ipſa ab inferioribus partibus ad collum vſque aſcendens, prope arteriam adiacet: inde vtraq; per collum, vt ex trunco ſurculi, in duas partes ſcinduntur. Hæc venarum ſegmenta iugulares venæ vocatæ fuerunt, pariter arteria perin *Iugulares venæ.*
B de ac vena ſcinditur, ſimulque ad caput ſubeuntes in multa maiora minoraque vaſcula ſparguntur, non in ſuperficie modò, verùm etiam profundius, itaque hi venarum arteriarumque ramuli per cerebri corpus inter ſe retis inſtar contexti diſperguntur, atque huiuſmodi rete reticularis textura, localiſque nominatur, propterea & tenuis mēbrana, quod eā texturā ſimul & cerebri corpus cōplectitur eandem appellationē eſt aſſecuta. In prima ſanè, quæ in cerebro fit, partitione glandula quædam, quam Conarion vocant, inſerta eſt, *Conarion.*
Ex his ſanè vaſculis venæ cerebri corpori alimentum ſubminiſtrant arteriæ vitā largiuntur ventilantes, fumeaſque ſordes propellentes.

C

De cerebri eſſentia & viribus, Cap. VIII.

CErebri vtique corpus ſubſtantia tenue eſt, exangue, & ſubpingue, veluti ex ſpuma quadam concretum. communi quidem nomine medulla vocatur, proprio cerebrum. Id capite quodam veluti domicilio continetur, omnem voluntarium motum ſenſumque corpori per neruos profundens, animabili ſpiritu, tanquam quodam vehiculo deferente viſum quidem, odoratum auditumque & guſtatum per molles, omnē verò particularum voluntarium motū per duros neruos impertiens. Decenter itaq; boni Dei prouiden
D tia excelſiſsimam corporis ſedem cerebro colendam dedit, vt ab vno tanquam fonte omnes faciei partes vberrimè per animabilem ſpiritum irrigentur. at infra collum, ad pedes vſque particulæ omnes non à cerebro, ſed à ſpinali medulla motum ſenſumque tranſmiſſos exhauriunt.

De ſpinæ medulla. Cap. IX.

VErum ſpinæ medulla ceu quoddam eſt oblongum cerebrum à poſteriore cerebri parte, cerebello vocata, enaſcens, indeque per ſpinam vſque ad ſacrum os defluens, vt ſitus propinquitate infe-
E ras corporis partes minus laborioſè promoueat, Quare ob motus vim nimiam, & poſterius cerebrum et ſpinæ medulla haud iniuria priori cerebro duriores fuerunt.

De animali ſpiritu & cerebri cauis. Cap. X. A

AGe nunc animabilis ſpiritus domicilium videamus, ſi Dei opera pro dignitate admirari volumus. Id verò per diſſectionem intuebimur, ſiquis enim ritè & paulatim caluariam frangens oſſa omnia abſtulerit, nudum relinquens cerebrum, id ruriſus artificiosè findens ſpecus inueniet membranis tenuiſsimis pellucidiſque interceptos, atq; inter ſeſe à dextra & à ſiniſtra prius & poſterius diſcretos, intra hæc cerebri caua animalis ſpiritus tenuis, purus, mundiſſimusq; verſatur: verum ſpiritu à corde per arterias ad caput ſubuolante, & exterius nos cingente aere alitur, diuturnitatemque cōſequitur: comprimitur enim diſtenditurque cerebrum, per diſtenſionem aerem per nares attrahit, in comprimendo retinet. Igitur externus aer attractus intra nares, qua ad palatum foramen patet, diſtribuitur, atq; eius plurimum in pulmones trahitur, reliquum in cerebrum abit. B

De naſi foraminibus alijsq; cerebri ductibus. Cap. XI.

NAſi quidem cauitas iter quoddam eſt, quà itur ad cerebrum ac diſceditur, neque alia rectior via ac decliuior præter naſi foramina inueniri potuiſſet, quæ cerebri purgamenta duceret, & olfactu ſenſiles odores admitteret, nam cerebri ſordes non fluidæ modò ſunt & exiles, ſed etiam craſſæ & purulentæ, vt in diſtillationibus & grauedinibus videre licet. Eas veteres græci blænas, recentiores Myxas, .i. mucos appellare cōſueuere Duæ aliæ cloacæ decliues ſunt in os per palatum ex toto cerebro ſuperuacua euomentes, quando excrementis abundauerit cerebrū, aut aliqua intēperie affectū fuerit· Nam ſecūda vtens valetudine, ipſū per ſe valet per naſi vel ſola foramina propria excrementa diſcutere. Decenter itaque ſupremum capitis culmen in ſuam domum tanquam dominus cæterorū ſibi vendicauit, omnibus ſenſibus viſu, olfactu, auditu, guſtatu, tactuque ceu ſatellitibus vndique ſtipatum, quos & in totum corpus effundens, ipſum ſenſorium facit, per animabilem ſpiritum ipſi motum ſenſumque miniſtrans. C D

De primo neruorum pari ſpongioſisq; oſsibus. Cap. XII.

PRimū ſanè par neruorū, ex primis cerebri ventriculis exiens, ad vtrunque naſi foramen diſcurrit, in cauſaque eſt, vt odoramenta cerebrum ſentiat. Verùm enimverò quoniam hi narium meatus propè cerebrum ſunt, ſemperque patent, ingentia damna cerebrum acciperet ex aeris frigidi aut vaporis turbulenti immundiq; ſubita irruptione, aut quòd ſimul cum inutilibus ſuccis boni quoque ex cerebro citò elaberentur, ideo bona Dei ſapientia oſſa quædam variè obliquis cauernulis inſtar ſpongiæ perforata in tranſi- E

tu

A tu caluariæ collocauit,vt ne corpus vllũ durius extrinſecus incide-
ret aut ſyncera frigiditas rectà in cerebri ſinus penetraret. Oſſa
hæc ab inciſoriæ artis profeſſoribus Græce ἠθμοειδῆ, ideſt,incerniculi
vicẽ gerentia, ab Hippocrate ſpongioſa, & rectius,appellata ſunt,
ſiquidem incernicula rectis foraminibus pertuſa ſunt,oſſa verò hęc
in obliquum,vt ſpongiæ ſunt terebrata, ſola autem dura membra-
na cerebrum operiens cribri more perforatur: nã ob tortuoſa oſsiũ
foramina excrementorum cerebri exitus impediretur, niſi longio
ri tempore paulatim percolarentur,contra vaporum aſcenſus craſ-
B ſitudine vetante neutiquã fieret. Ob id igitur vapores vnà cum aere
dũ fit inſpiratio,ingrediuntur,& cerebri ſuperuacua, dum aer effla-
tur,ſimul exeunt. Quamobrem aer attractus,dum inter oſsium fle-
xuoſos anfractus reluctatur, caleſcit euadens & ſecernitur: atque
eius pars craſsior retinetur,retroq́ue conuertitur, neque fęculenta
ſuccedens intra cerebri ventres animabilem ſpiritum contaminat,
ſed ſecreta pars tepida concocta, & tenuiſsima ad alendum augen-
dumq́ue animabilem ſpiritum peruadit.

De alijs naſi particulis. Cap. XIII.

C ICcirco propter hunc tutiorem introitum aeris & egreſſum, ſu-
pra ſubterq́ue cartilagines fiſtulis pluribus peruiæ ad hunc vſ-
ſum fuerunt poſitæ,id genus cartilagines græcè Myxtoteres appel- *Myxoteres*
lantur: ipſarum tegumenta bina naſi oſſa ſunt, inter ſe supernè ad
medium vſque feruminata, & dorſum facientia, adeo vt interiùs
inanis cauitas pateat: oſſa huiuſmodi ad extremam naſi magnitu-
dinem deſcendere optimi Dei prouidentia non permiſit. periculũ
enim foret, ſed antè pòſt ſubterq́ue cartilagines quaſdam creauit,
dextrum,ſiniſtrumq́ue cauum habentes, & ipſa caua alia cartila-
gine dirempta: quæ à medicis Septum, à poetis Columna,ſeu colu- *Septum*
mella vocatur,cauitates autem apud medicos Narium vocabulum *Nares*
habent,à poetis Thalami dicuntur, At naſi acies à medicis græcè A-
D crorinion,quod latinè ſonat,naſi extremũ, nominatur: poetæ Sphę- *Acrorinion*
rion.i.orbiculum vocant,ſed cauitatum pauimenta poetæ torcula-
ria appellarunt quæ naſi cartilagini vtrinque adiacent, alas. Cæte- *Torcularia* *Alæ*
rum quare naſus totus oſſeus non eſt? ſed pars ſuperior vſque ad di-
midium ex oſsibus,inferior ex cartilaginibus componitur? An quo-
niam pars ſuperior murus oculorum vtrinque factus eſt? verum ſi
vſque ad extremum naſum hæc oſſa proceſsiſſent, externis appulſi-
bus retunderentur,vel etiam fragilia cum ſint, facilè perfringeren-
tur Præterea quomodo humores à cerebro delabentes manibus ex-
E primi poſſent? item naſi alæ contrahi tendiq́ue nequiſſent, ſi oſſea
duritie immobiles perſtitiſſent.eam ob cauſam opifex Dei ſapientia
extremo naſo cartilaginem indidit,vt durorum corporum inciden-

tes ictus ſua firmiore natura facilè, ſuſtineat, & humorum defluentium copia dum emungitur, nares ipſæ comprimi valeant, atque alæ dilatentur. nam plerunque inflammato pulmone aut cerebro, magnum pulmonis æſtum abunde refrigerare opus eſt. Pręterea curſu aut luctâ vehementius fatigati multum extrinſecus aerem ducere cogimur: inde naſi alas pandimus, vt ad ſatis refrigerandum incolumitatemque hominis cuſtodiendam ſufficiant. multi enim anguſtis naribus creati, in certaminibus ſuffocantur: quinetiam circa equorum valetudinem periti medici, eorum nares proſcindunt, ſi natura arctiores fuerint: quandoquidem equi anguſtis naribus longo curſu valde incalentes ſuffocari conſueuerunt. A B

Cur naſus creatus eſt. Cap. XIIII.

CVr autem naſus hoc modo & tali figura formatus eſt? an ornamenti cauſa? multi enim ferro laceri ac ſummo naſo priuati turpiſſimo ſpectaculo fuere, vt obuius quiſque ægrè id ferret, atque auerſaretur. quare decoris cauſa naſum Deus molitus eſt, ſimul vt ingredientis exeuntisque aeris quædam fiſtula eſſet ob plures, quas ſuprà poſuimus, cauſas. De naſi artificio ſatis amplè loquuti fuimus.

De neruo viſorio & humoribus in oculis. Cap. XV. C

IN pręſentia oculorum naturam docere opus eſt, prius neruo molli à cerebro veniente declarato, quoniam & hi ex prioribus cerebri cauis prodeuntes, vt viſum oculis ſuggerant, natura conſuluit. Sunt quidem & hi molles, quales etiam nerui ad naſum deſcendentes, quòd ſi vtroſque vnum par, aut duo primum & ſecũdum nominare velis, nihil erraueris, vtrumque enim ex prioribus cerebri ventribus enaſcitur, & vtrũque mollium neruorum par ſtatuitur. nam apud Galenum medicum ſapientiſſimum, non primum par, ſed vtrũque primum vocatum eſt, cum ab eadem radice vtrumque pullulet, & mollium neruorum vtrumque ſit initium. Hi molles nerui oculos petentes, vt in ipſos viſibilem vim irrigent, viſorij nominantur: quoniã ab anima cognominatus ſpiritus, coloris cuiuſq; differentias diſtinguens, per ipſos primo oculi inſtrumento chriſtallino videlicet inhærentes emittitur: Siquidẽ cũ in oculo tres ſint humores: chryſtallinus, vitreus, & ouorum albo ſimilis, primum viſionis inſtrumentum chryſtallinus eſt, reliqui alimento ſunt. D

De oculi figura & ſitu & numero. Cap. XVI.

AT oculus figura eſt globoſa. Ea enim cæteris eſt decentior & mobilior, atque herbæ Codye vocatæ id eſt capitis papaueris ſimi- E

A ſimilitudinem refert, & labilis eſt materia: Siquidem ex humoribus componitur, magnitudine autem tanta eſt, quantum eſt eius conceptaculum. Verùm quoniam corporis lucerna eſt oculus, vt Ieſus Chriſtus verus Deus noſter in ſanctis Euangelijs teſtatur. at lucernæ ſedes nõ in pauimento, non medio, ſed altiſsimo loco eſt, ſi totã domũ domusque incolas ſplendore perfundere debeat. itidem & eius artifice ſapientia ex cerebro viſoriam facultatem oculos haurire cognoſcens, eos propè cerebrum collocauit, Cumque hominis ambulatio in priora tendat, priorem etiam oculis locum delegit, geminosque fecit, ob eius miſerationis vbertatem, vt vno interdum captus oculo, altero regi homo poſſet: pleriq; enim ob acrem fluctionem aut ambos aut vnum ſaltem oculum amiſerunt, & binos alioqui eſſe oculos vtile eſt. quoniam nõ priora ſolùm cernere, ſed etiam in obliquum, & à tergo aſpicere neceſſe eſt.

B

De oculos munientibus, Cap. XVII.

IPſos præterea fluxili materia conſtantes nudos aut in ſumma cute expoſitos nequaquam dimiſit, ſed intra concauas ſedes repoſuit, & excelſis vndique partibus vallauit. Primum enim ſuperiora ſupercilijs obducuntur, genæ deinde ab inferiori parte tutantur, naſi oſſa oculis interiecta ſunt, vtrinque verò à dextra & à læua bina ſunt vocata iuga ceu temporalium muſculorum propugnacula: oculos præterea membranis veſtiuit, quas palpebras appellant.

C

De palpebris & ſupercilijs. Cap. XVIII.

HAs verò duo muſculi claudunt, vnus tantum aperit. neque id abſurdè factum eſt. nõ enim à duobus aurigis vnus equus compeſcitur, contrà potius, vt vnus auriga vno freno duos aut plures circumagit equos, ſic & binos palpebram claudentes muſculos vnus tantũ recludere valet, hanc autem & in libro Præſenſionum Retortã pelpebrã Hip appellauit, nam claudentiũ muſculorũ altero affecto vnus tantum in officio manet, fitque ſecundum rectam lineam medium, quod Claſis græcè dicitur, Fractio à latinis dici poteſt: hæc eſt ab Hippocrate Retorta palpebra appellata, à poetis operimentum & epicœle, id eſt ſubcõcaua, concauus quidem palpebrarum ambitus Concha vocatur, ſed ipſius lineæ à medicis rugæ, à poetis vertigines dicuntur: Inferior palpebrarum pars, quæ immota iacet, apud medicos tarſus vocatur, apud poetas Cœlis: Cæterùm quoniam plerunque violentiore ſpirante vento puluis feſtucæ, conchulæ & minuta cuiusque rei fragmenta per aerem diſiecta oculos infeſtare ſolent, pilos quoſdam nihilo magis augeſcentes palpebris ſubiectoque palpebris tarſo diuina prouidentia in orbem conſeuit. Vtramque autem palpebram membranæ veſtiunt, ſuperiorem membrana os ambiens,

D *Claſis* *Retorta palpebra* *Epicœle* *Concha* *Tarſus*

E

à ſupercilijs naſcés, inferiorē à genis prodiēs: quin etiā ob ſudorem A
à capite & fronte defluentem, ne in oculos feratur, pilis incremento
carentibus ſupercilia munita ſunt: horumque pilorum in ſupercilijs
agmen in naſum & tempora curuatum eſt, vt arcum quendam forni-
cemue repræſentent, cum vt ſudorem ad naſum & tempora diuer-
tant, tum vt decorem & venuſtatem faciei largiantur. Itaque in ocu
lis eſſe cernendi munus, omnes dilucidè nouerunt: Sed quomodo
cernant, quæque cernendi cauſa, ex quibus conſtēt tunicis, quotque
intra ea humores includantur, iam explicare tentabo.

De Neruoſis tunicis humoribusq́; ocul., Cap. XIX.

ITaq; à priorib. cerebri finib. (ex ipſa videlicet eius materia) quoddā B
neruorū molliū coniugiū naſi neruis adiacens vtrinq; porrigitur
vnusq́; in dexteriore parte, alter in ſiniſtra eſt: cū hoc viſiuo neruo ex
cerebro naſcente, ſimul & tenuis & craſſa mēbrana oriūtur, vtraq; cū
neruo oſſis foramen peruadentes, in oculi regionem perueniunt: ibi
neruus dilatatur, humorem à cryſtalli ſimilitudine cryſtalloidem grę
cè vocatum complectitur: tenuis verò tunica cum neruo ampliata
reticularem membranam facit: hæc magis extenta & vitreum humo
rem includens ſimul & tunicam ragoiden à Græcis ex vuæ acini ſi-
militudine dictam continet: hæc rurſum cryſtallinum humorē par- C
temque vitrei nutrimentum cryſtallino ſubminiſtrātis amplectitur.
Inde reticularis tunica vſque ad appellatam græcè Stephanem latinè
coronam, quæ & Iris dicitur, aſcendit, ibique cum alba membrana os
ambiente in vnū coit: Siquidē alba membrana ab oculi oſſib. veniēs
ex parte magni & ex parte parui anguli dilatatur, omnib. ocu'i partib.
inhærens & vſque ad iridem ſe diffundens, ibiq́. cum cæteris tunicis
iungitur. Iris enim quid aliud eſt, quàm coitus, communisq́; omniū
oculi tuniearum finis? vocatur verò corona, iris, & oculi circulus. Igi
tur craſſa tunica tenui, & viſorio neruo capacior oſſis foramen egreſ-
ſa & latius ſe pandens humorem oui albo ſimilem continet, ex quo D
lachrymæ profluunt. fiunt autem frigore aut compreſſu oculum vr-
gente. At ſiquis rogauerit, vnde iſte humor in dolore tam fœcundus
et paratus? reſpondebimus, à cerebri humorib. materiā ſuggeri, illiſq́;
à propinquis partib. rurſumq́; & illis ab alijs, iuxta Hippocrat. dictū.
Omnia ex ijs, confluxus vnus, & conſpiratio vna & omnia ſimul patibilia. Ea-
dem mēbranula ſub iride extenuata & pellucida læuiſſimaq́; effecta
inſtar cuiuſdam perpoliti corniculi interius circuli inane complet,
corneā tunicā efficiens, verū tunica hæc cornea omniū extima cū ſit,
tenuiq́; corpuſculo, ab exterius incurſantibus reſcindi potuiſſet, id-
circo diuina ars huic tunicæ alia huius gracilia nitidaq́; corpora velu
ti plicas quaſdam compoſuit. atque in quadrupla fit cornea tunica, E
vt corporū perſpicuitate expeditum ſit. viſorij ſpiritus iter, ſed cor-
porū eorū appoſitio, quæ Ctedones à diſſectionis magiſtris vocātur,

Vnde Lachrymæ

Ctedones id eſt, iridentes Tunicarum oculi ordo.

extrin-

A extrinſecis iniurijs minimè ſit obnoxia, tunicarũ ordo is eſt, prima corneæ: Secunda vuea, ſeu acinalis: tertia reticularis: quarta ſuperinhærens, alba appellata. Igitur ſecunda acinalis figura eſt rotunda. nã vuę acino ſimilis eſt, colore atra, quoniã cryſtallinũ humorẽ claudit. colores .n. in atrũ vergentes, oculis iucundiſſimi ſunt, vt fuſcus & cyaneus: moleſti ſunt ſplendidi. itaq; cryſtallinus humor perſpicuus, vt cryſtalus, fulgensq; iure huiuſmodi ſepto cinctus eſt. Id genus quandã atrocẽ machinã Dionyſius Siciliæ tyrannus in eorũ ſupplicium excogitauit: carcerẽ quendam diſſlabilem ſanè, ſed vndiq; tenebricoſũ extruendũ curauit: propè hunc alterum domicilium luce clariſsimũ *Qui colores oculi iucundi* *Dionyſius Siciliæ tyrannus*

B & calce illitum ędificari iuſſit. atq; ita rei diu in carcere macerati, poſtea in ſplendidiſſimam domũ ducti occæcabantur. Rotunda eſt autẽ cryſtallini humoris figura à globo deficiens: eius .n. prior pars inſtar lentis compreſſa eſt. ea parte acinalis membrana rotundo foramine caua eſt, extra ſuperueniens ſola cornea, veluti quoddam operculũ includit. cæterùm vt ne cryſtallinum humorẽ cornea membrana cõtingeret, diuina cauit ſapientia. nam ſimul & corneæ particulam è directo foramini aduerſam latius tendens, & humore tenui ac mundo oui albo ſimili cryſtallinum circumfundens. adhæc tertio æthereo luminoſoque ſpiritu locum totum pupillæ refarciens, videndi facul

C tatem ſuppeditat. Viſorius nanque ſpiritus è cerebro veniens per mollis nerui fiſtulam in cryſtallinũ vſq; humorem ac pupillã patenti calle perlabitur. at cryſtallini humoris pars pupillam ſpectans tenuiſſima tunica, quæ inde aranealis dicitur, candida fulgentiq; ex molli neruo genita inuoluitur: igitur pupillæ imago ceu quodam in ſpeculo in hac membrana ſplendida omniumq; læuiſſima conſiſtit.

De oculi coloribus, *Cap. X X.*

QVando humor verò copioſus acinali tunica continetur, nigri ſunt oculi: contrà, ſi paucus, glauci: atq; id eſt in cauſa, vt glau *cur glauci oculi citò cæcutiunt*

D cos habentes oculos ante ſenectutem cęci euadant, ſi moderata inſit humiditas, eiuſmodi ſunt oculi, quales habent accipitres.

Cur mobiles oculi & gemini, *Cap. XXI.*

QVoniam autem viſio in directum fit, manca vtique eſſet ac deficiens, ſi rigentes atque immobiles eſſent oculi, prorſusq; pauciſſima viderent homines, propterea opifex noſtri Deus lubricos eos plurimumq; circumagi, & cum ipſis pariter, totã ceruicem conuerti voluit, hanc eandem ob cauſam binos & ſatis magno interuallo inter ſe diſcretos eſſe curauit.

De muſculis oculorum & neruis mouentib. *Cap. XXII.*

E ITaq; ſi eos motu cieri oportuit, & per muſculos omnis fit motio muſculos oculis mouendis eſſe conceſſos nemo eſt qui dubitet. Motus planè oculorũ ſeni ſũt numero, primus introrſũ ad nares: alter extra ad paruũ angulũ: tertius ſurſũ ad ſupercilia. 4. deorſũ in genas

quintus circumuoluens: ſextus ſiſtens & retinens. Quare & ratio coe A
git totidem eſſe muſculos harum motionum opifices, duos ex obli-
quo ſecundum vtrunque angulum, tertium ſuperius, quartum in-
ferius, quintum oculum circumagentem, ſextum maiorem, in ipſa
nerui radice ſtabilientem cohercentemq́; oculum, nequando extra
ſedem proſiliat. Igitur ſeni hi muſculi non ſolùm motus autores
ſunt, Verùm etiam oſſium oculos continentium inanes cauitates im
plent, verùm ſecundum neruorum durorum coniugium è cerebro
exoriens, per hoſce muſculos ſpargitur, in ipſos mouendi potentia
per animabilem ſpiritum deriuans.

Quomodo fiat viſio, *Cap.* XXIII. B

Eſto ſanè circulus aliquis ab vno tantum oculo, adhuc altero clau-
ſo inſpectus, ab eius centro vſque ad pupillam ipſum videntem
recta tibi linea cogitetur, nullam in partem decliuis, neque à recto po
ſitu deflectens: rurſum à pupilla vſque ad lineam circulum clauden-
tem, quæ à Græcis Peripheria appellatur, alias cõplens rectas lineas:
deinceps inter ſe collocatas pertinere animo concipias, figuramque
ab hiſce rectis lineis & circulo circumſcriptam conum appellato, eius
aciem pupillam pônito: baſim verò circulum, ſed rectam à circuli cẽ
tro exeuntem, & inter alias rectas totumque conum mediam axem C
dicito, item ſuperficiem huiuſce figuræ ſuperiorem extremitatem.
His demum poſitis in axe coni à pupilla ad circuli centrum per æquè
medium pertinentis, milium aut tale quippiam exiguum ſuſpendi
imaginator, id ſanè orbis centrum occultabit, pupillamq́; ab eius vi
ſione penitus arcebit. Quodcunque enim corpus inter externum vi
ſionis obiectum, & oculum interponitur, impediet, neque ritè obie-
ctum videri permittet, id ſi aut penitus amoueatur, aut in latus pro
propellatur, rurſum obiectum viſu percipietur. Hæc quiſpiam rudè
condocefactus nonne ſapienter mathematicos tradidiſſe aſſeuera
bir, viſilia cuncta ſecundum rectas lineas videri? Igitur has rectas D
viſiones appella, & orbis circunferentiam (vt ita dixerim illis viſio-
nibus cerni dicito, ſed eius centrum alia viſione ſentiri, quæ per coni
videlicet axem perficitur: totum verò circuli planum compluribus
alijs in ipſum peruenientibus viſionibus. At quæcunque viſiones
æquè ab axe diſtant, & in aliqua plani parte conſiſtunt eiuſdem
ordinis appellantur, græcè Omotagees. Ita namque è pupillæ centro
viſorius ſpiritus egrediens, aeri tanquam conus quidam innititur. &
ad viſilis rei magnitudinem ampliatur, atque ad eundem modum ef
ficitur viſio. Verùm enimverò vidiſtine vnquam, Solis radios per an
guſtum foramẽ ingreſſos proculque tendentes, nullam in partem de E
clinantes, neque deflexos, ſed directiſſimè currentes? talem tu viſio-
num rectum inceſſum mente concipito.

De

A *De quibuſdam videndi affectibus. Cap. XXIIII.*

QVam ob rem viſile quodque ab aliqua in ipſum incidente viſione prorſus aſpicitur, interdum quidem vltra viſile corpus viſus protenditur, interdum ad citeriora contrahitur. Item quod alterutro oculorum cernitur: ſi dextro, & in propinquo ſit, in ſiniſtra parte eſſe videbitur: ſi procul, magis in dextra, quod ſiniſtro autem ſpectatur, propius in dextra, longinquius in ſiniſtra magis poſitũ creditur. at quod vtroq; ſentitur, mediũ tenere locũ exiſtimatur. Quod ſi fortè pupilla ſurſum verſum, aut deorſum è propria ſede pellatur,
B omnia ſeſe oculis duplicia repræſentabunt.

De Neruorum ordinib. è cerebro naſcentibus, Cap. XXV.

IAm verò tempus inſtat neruorum coniugia è cerebro naſcentia recenſere, ſed molles neruos è cerebri prioribus cellulis emanare eorumq; par vnũ ad oculos viſiuam facultatem, alterum ad nares olfactoriã subuehere, ſatis dilucidè ſuprapoſitum eſt: præterea ex iiſdẽ prioribus cauis alium neruorum durorum ordinem oculis motum irrigantem oriri docuimus: ſed initium à tertio coniugio faciamus. Itaque tertius neruorum ordo ex cerebro & ipſe propè ſecundum na-
C ſcitur, oſſis baſi ſubter cerebrum poſiti cuneali iſque vocati adhæreſcens, ſed per faciei partes & linguam linguæq́ue finitima loca diſſipatur, adhuc & in membranã os fauces, epiglottida, guttur, aſperam arteriam, gulamq́; veſtientem ducitur, faciei ſanè partibus, pręterea temporaneis & maxillaribus muſculis, labijs & naſi alis ſenſionem motumq́ue impartitur: linguæ verò, ori, faucibus, epiglotidi, gutturi, aſperæ arteriæ, & gulæ, ſolam ſentiendi potentiam inuehit, motum enim à ſexto neruorum ordine hæc membra ſuſcipiunt.

De lingua, Cap. XXVI.

D LIngua verò materia quidem eſt muſculoſa, magnitudinem oris portione conſequitur, figura oblonga eſt, tere.i mucrone, locutionis guſtatusq́ue inſtrumentum eſt, motus ei à ſeptimo neruorum è cerebro fluentium coniugio ſubminiſtratur. eius exceſſui ab oſſe ypſili elemẽti formã habente ortus eſt, is & linguæ radici colligatur.

De maxillis. Cap. XXVII.

ORis profectò duas eſſe maxillas vnam ſuprà, alteram infrà omnibus clarum eſt: at ſola inferior cibi exterendi cauſa mouetur, altera immobilis manet. nam ſi vtraque moueretur, vtraque inu-
E tilis & ocioſa foret. ſed quemadmodum in molaribus lapidibus videmus frumentum, inferiore moto conſtringi, ita & in nobis, ſed contrà ſi. quandoquidem animantibus, ſi maxilla ſuperior moueretur,

non vulgare nocumentũ cerebro, ex concuſſu ingrueret, inferior ſanè à muſculoſa latitudine detrahitur, quæ ex poſterioribus capitis exceſſibus (acromia Græci vocant) enaſcitur, & infimæ maxillę parti vſque ad ipſam ſummam inſeritur. ſimilis eſt hæc muſculoſa amplificatio muliebri phialæ quam vulgo Græci Stomomanicon appellant, ab vtriſque verò temporaneis muſculis inferior mandibula clauditur, eadem inſtar molaris lapidis à manſoribus muſculis agitata eſcas atterit atque comminuit. A

De Dentibus. Cap. XXVIII.

MAxillæ vtroſque dentium ordines cum ſedibus ſuis, quas Gręci Phatnia, nos pręſepia dixerimus, cõtinent, earum ſingula B ſexdecim dentes exigit, ex ijs quaterni primi, quia ſecant, à Græcis τομεῖς nominãtur, acuti & lati, vt mordicus ſecẽt, idonei. hi deinde quatuor caninis dentib. cingulo vtrinq; cinguntur ſecundũ baſim latioribus ſuperius acuminatis, quales in canibus videntur, hi ad dura oſſa conterenda apti ſunt, vltra quos ab omni parte maxillares, quos & molares vocamus, lati, duri grandes aſperi, idonei.

Quædam hic deficiunt.

De cute in facie. Cap. XXIX. C

ET circum tenta, proptereaque glabra eſt. nam ſi hirta eſſet, nõ ſolum aſpectu fœda, ſed etiam efferata facies videretur, oculorumque munus prohiberetur, permota verò faciei cutis rugas efficit, quæ à Græcis Stolides nominantur.

Stolides

De principibus animæ viribus. Cap. XXX.

IGitur priores cerebri ventriculi fronte contenti imaginatricem animæ partem poſsident: tres enim cũ ſiat, ab animabili ſpiritu procedentes functiones, imaginatio, memoria & cogitatio, tria ſimiliter in cerebro tãquã hoſpitia diſcreta ſunt: prior, poſterior, mediusq; ventriculus. In priori imaginandi potentia inhabitat: in medio D cogitandi: in poſtremo memoria, non ſine ſumma autẽ ratione hũc ordinẽ habuerunt, prius enim quicquid in quolibet euidens eſt imaginationẽ excitat, deinde quæ vtcunq; cogitata fuerint in memoria veluti in quadã cuſtodia reconduntur, vt occaſione inuitãte ad vſus noſtros depromantur, Cæterùm cur poeta Homerus & pleriq; alij Græci ſcriptores animæ principatũ in corde eſſe prodiderũt, quinetiã & ipſum diuinũ Euangelium huic ſententiæ clariſsimè accedit, *quare* .n. inquit, *cogitationes aſcendunt in corda veſtra*? hanc ego quęſtionem diſſoluere nequeo. Medici nãque cũ multas de ratiocinij memorięque interitu diſputationes agitauerint, quo loco paſſio fieret E nullum alium pręter cerebrum inuenire potuerunt. Quo circa & accommodata

Autoris dubitatio

A commodata ad curationem epithemata, fomenta aliaque auxilia nõ cordi, ſed capiti applicuerunt: ſiquidem ſtultitia, atra bilis, furor, co-mitialis, morboſus ſopor, inſania, occupatio, lethargus, delirium, obliuio, neruorum reſolutio aut omnis corporis, aut partis, omnia hæc vitia affecto cerebro eueniunt, eius enim corpore aut incaleſcente aut refrigerato, aut areſacto, aut humeſcẽte, vel etiam membranis ipſum veſtientibus itidem vitiatis, ſeu neruis ab ipſo prodeuntibus ob aliquas cauſas obturatis. De capite hæc enarraſſe ſatis fuerit.

THEOPHILI DE ARTIFICIO CORPORIS HVMANI

Liber Quintus.

Proponit dicenda. Cap. I.

De Spinæ dorſi medulla ortisq; ab ea neruis: prçterea de omnium genitalium partium formatione ſermo noſter in prçſenti volumine diſputabit: quoniam verò commu-C nes capiti colloq; partes ſunt, per quas annuimus, renuimus, ipſumq; caput ad obliqua circumagimus, ab iſtis initium facere opus eſt, quoniam primum hæ capiti atq; inter ſe committuntur.

Quædam ſupra poſita repetit. Cap. II.

Nullum ſanè oſſium motum fieri, niſi artus conſtituant, & per muſculos cohæreſcant, plerunque oſtenſum eſt, prorſumq; D oportere motorem eſſe muſculum, quod moueatur. oſſium compagem. item artuum motiones prævalentes iuxta & moderatè duras copulas fieri, id quoque docuimus. ad hæc neceſſariò copulas oſſiũ motos artus in orbem cingere, ne vnũ ab altero diſtet, & muſculum corpus eſſe ex ſimplici carne neruoq; conflatũ, denique muſculo à neruo motus facultatem præſtari, omnia hæc ſuperius enucleauimus.

De ſpinæ medulla ab eaq; naſcentibus. Cap. III.

E

Omniũ neruorũ radix cerebrũ eſt in ipſo tanquã in agro quodam rationabili anima conſita, aut primo aut per mediã *Rationalis anima in cerebro eſt*

ſpinæ medullam, quæ à poſteriore cerebro naſcitur, per ſpinam autem dorſi ad ſacrum vſque os delabitur materia, cerebro omnino ſimili conſtans, quocirca & longum cerebrum eam medici nominauerunt, permulti ex hac nerui oriuntur, in germina infinita diducti, per iſtos omne corpus primum quidem motu, deinde & ſenſione participat. A

De capitis ad ceruicem connexu motibuſque. Cap. IIII

CAEterum capitis artus, vtpote neruorum omnium inferiora animalis membra mouentium fontem in ſeipſo continens, tutiſsimam inter omnes artus molitionem iure adeptus eſt. Tutela B ſanè atque ſtabilitas copularum craſsitudine, muſculorum copia, totiusque coagmentationis firmitate præſtatur. Igitur caput cum prima ſecundaque vertebra committitur, cum prima tuberoſis capitis proceſsibus in ipſarum foramina ſeſe inſinuantibus ſingulo vtrinque complectente, at ſecunda vertebra proceſſum quendam accliuem oblongumque exigens, per ipſum valentiſsima copula capiti annectitur, per hanc vtique ad ſecundam vertebram adhæſionem annuit caput renuitque, ad latera autem per primæ vertebræ commiſſuram conuertitur, ſed per muſculos tendoneſque firmatur. accliuis ſecundæ vertebræ proceſſus à recentioribus medicis Specillaris, à vetuſtioribus Dens appellatur, ſic ipſum nominauit Hippocrates. Demonſtratum verò eſt, abſque muſculis motum non dari: itaque ſurſum verſum, deorſum, in dextrum, in ſiniſtrum per muſculos caput commouetur. C

De vertebris ſpinæ. Cap. V.

VErtebræ in homine ſunt quaternæ vicenæ: à capite quidem vbi primę ſecũdęq; vertebræ cõmittitur, vſq; ad vertebrarũ thoracis initiũ ſepté, quę ceruicis ſũt: pſius thoracis, duodecim: quãdoquidem & vtriuſque lateris nexus ſunt duodecim, ſed ceruicis thoracisque vertebræ diſsimiles ſunt: in inferiore dorſo vertebræ ſunt quinque. at omnes ſunt mediæ perforatę validis ligamentis & mediocriter duris cohærentes, ſpinæque medullam cauis tenuibus cõtinentes. Verum quoniam curuare ſe homo ad neceſſaria opera & ſupinum reflectere debuerat: diuina prouidentia non ſolis copulis priuatim vertebras inter ſe colligantibus contenta fuit, (neceſſaria eſt enim ingensque vtilitas) ſed extrinſecus aliam copulam colore flauo, materia inter neruum cartilaginemque media ſuperdedit, omnes vertebrarum artus communi vinculo continentem neque id ei ſatis fuit, ſed vtrinque à lateribus copulæ dorſales muſculos ad Apacia eundem vſum, vtq; etiã vertebrarum inania ſpatia farcirent, collocauit. Hos dorſales muſculos communis loquendi conſuetudo Apacia nõ- D E

cia nõ-

A cia nominat, ſub vertebris ſanè ſacrum os ceu fulcrum quoddam & baſis ſubiicitur. Inter ſe autem vertebræ deligatæ proceſſus quos dam iugorum montis inſtar, ſecundum ſpinæ regionem exigunt, ne in poſterius ſpina recuruetur. Pręterea cum vena caua & grandis ar teria à ſuperiobus ad inferiora deſcendentes ſpinę adhæreſcant, pru denter vertebræ interius paulum ſinuatæ fuerunt, vt ne cum ſe in clinant homines, ſpinaq; in orbem flectitur, ea vaſa collidantur. Cęterùm cur ſpina ex multis oſſibus integratur, neque ex vno tantũ oſſe conſtat? aut cur non ex tribus quatuor ve magnis oſſibus, ſed ex pluribus minutiſque?

B

Cur ex tot oſſibus ſpina conſtet. Cap. VI.

AN ſi ex vno tantum oſſe conſtaret, neutiquam ſe inclinare, neque vllam in partem deflectere inſtar ligni homines potuiſſét, quòd ſi curuari interdum, dum annunt renuuntque, cogerentur, oſſa friabilia fragiliſque naturæ in plura fragmenta diſſilirent. at ſi ex tribus quatuor ve grandioribus oſſibus effecta eſſet, ipſius medulla oſſium foraminibus recondita, dum homo ad neceſſaria negocia cur uatur, diſijceretur. articulorum enim flexio ad rectos angulos fieret, atque ita mors cita ſequeretur. nunc autem curuatis hominibus,
C & ad latera conuerſis, ſpina in orbem reflexa, medulla illæſa inviolataq; ſeruatur.

Dubia quædam circa vertebras & ſacrum os. Cap. VII.

SEd quare inferiores vertebrę eodẽ ordine poſitę ſuperiorib. maiores ſũt? an quia ferens, quam id quod fertur maius eſſe neceſſe eſt, ideo & natura imum os omniũ maximũ molita eſt, quòd vertebris omnibus tanquam fundamentum ſubſternitur? magnitudine ſecunda eſt illi contigua vertebra viceſima quarta, idemq; ad caput vſque aſcendens ſẽper inuenies: cur verò ſuperiores vertebræ inferioribus
D inaniores capacioreſq; ſunt. In primis ſanè propter medullæ ſpinalis exortum, vt eius ſummæ partes inferioribus ſolidiores eſſent: ſecũdò, vt ſuperiores vertebræ inferioribus leuiores, non adeo ipſas pondere fatigarent. Sacrum os autem cunctis vertebris ſubſtratum ritè omnibus robuſtius firmiuſque factum eſt, vtpote baſis, ſuſtentaculumq; vertebrarum. Iam ad partes prope Omoplata à Græcis vocatas, à noſtris ſcoptula operta poſitas declarandas, ij ſarũq; vtilitates indicandas tranſeamus.

E *De humeri articulo & latis oſſibus Scapularum. Cap. VIII.*

ITaque quoniam humeri caput in aliquo cauo vt mobilis eſſet omnia inſeri debuit, huiuſce caui gratia proceſſus quidam cerui-

cis inſtar à lato ſcapularum oſſe exigitur, isq; ſummo vertice ſinuatur, vt ſuperius humeri caput poſſit recipere. Hæc eſt prima ſummaque vtilitas, ob quam lata ſcapularum oſſa creata ſunt altera eſt: vt auerſas pectoris partes per eáq; animæ promptuariũ cor videlicet tueantur. Ille namque locus optimè munitus eſt, quod manuum ſubſidio defendi non poteſt. A

De Acromio vocato, & humeri motibus. Cap. IX.

IDcirco & propriam ſpinam vtroque ſcapularum lato oſſe diuina prouidentia exeruit, huius enim oſſis ſummum verticem modicè adaugens, & in rectum attollens, ibiq; iugulum connectens, id quod à Græcis Acromion nominatur, efficit, tegmentum pariter humeralis articuli præſidiumq; futurum: nec non & humeri caput ſurſũ prolabi non permiſſurum, protinusq; ipſum ſcapularum latus longius à thorace diſcedens retenturum: nam hoc loco, ſi nihil ad articuli cuſtodiam poneretur, facile à quocunque deforis incurſante lęderetur ac facile humeri caput ad lati oſſis ſcapularum exceſſum proſiliret, vt pote neque profundum ſinum neq; altiora ſupercilia habentem. Niſi enim cum hoc iugulum connecteretur, nihil vetaret, quin latum os ſcapularũ ſuper thoracem incideret, & humeri articulũ anguſtiorem efficeret. multasq; ipſius humeri motiones impediret: eo enim quòd longiſſimè à pectore diſtat, ipſi potiſſimum multiformis datur mobilitas. nam ſi coſtas attingeret, aut prorſus proximè ſitus eſſet, quemadmodum in quadrupedibus iuxta os pectoris Sternon dictum oppoſitumq; tergum, Epo nidas vocatas, & ſolium habuit, nullo pacto manuum in orbem motiones fieri valerent, quemadmodum nec quando luxatus humerus ſuper coſtas ceciderit. ad nullam enim oppoſitarum partium in id genus affectibus manus tendere poſſumus coſtarum conuexo humero ſe obijciente, ipſumque extrorſum & in latera protrudente. Igitur ijdem nobis ad hunc modum naturaliter habentibus affectus obuenirent, niſi humeri cum ſcapula nexus acromion Græci nominant, longiſſimè à pectore abeſſet. B C D

De Iugulis. Cap. X

IN medio interuallo ceu firmamentum quoddam iugulum diuina ſapientia collocauit: Siquidem homini bipedi animali & erecto ingredienti latum ſanè pectus conſtituit: at humeralem articulum exterius molita eſt, eandem prouidentiam & iuguli creatio teſtatur. Cum enim lata oſſa ſcapularũ in dexteriorem partẽ recuruari neceſſe eſſet, vtrumq; iugulum inter pectorale os & extremam latorum ſcapularum oſſium ſpinam ſitum eſt: ſed vacua oſſium iſtorũ ſpatia E

ab

A ab vtroque ſpinæ latere, muſculis humeralem articulum cientibus re plentur. At quare non directum ab oſſe pectoris iugulum, ad oſſa lata ſcapularum natura produxit, ſed alibi gibberoſum, alibi ſinuatum? an ſi directè iugula ad ſcapularum lata oſſa pertinerent, non ſatis amplè pectus poſſet dilatari?

De humeri compagine,
Cap. XI.

B QVare autem ſuperius humeri caput rotundum eſt, ipſum recipiens ſinus modicè cauus? an quoniam tota manus ad multos iuxta varioſq; ciendos motus idonea humeri caput rotundum & id recipientem cauitatem haud ita profundam ſupercilijſq; humilioribus cinctam habere debuit? igitur humeralis articulus multis & validis membranoſis copulis del gatur, at ſurſum verſus & deorſum in dextrum & in ſiniſtrum, introrſum iuxta & extrorſum per muſculos tendoneſq; mouetur. Quicunque vero id genus copulas, muſculos, & tendones cupit dignoſcere: ſimias, ſi in promptum dentur, diſſecato. harum ſi copiam non habeat, vrſos, ſi & his careas, obuia
C quæque animalia dum modo aliqua corpora diſſecet.

De coxæ articulo. Cap. XII.

DE coxæ articulo deinceps dicemus: artificioſamq; Dei ſapientiam circa horum oſſium compagem oſtendemus. nam ſpinæ compoſitionem abſoluens eius fini ſacrum vocatum os adiecit, cuius à lateribus oſſa duo longe maiora & figura multiformia collocauit, ad ilia vſque maximam illorum partem producens, (appellantur autem ilium oſſa) ad latera etiam & deorſum verſus paulatim extendens. Id genus oſſa Coxę nominantur, ſinus verticillatos profun- *Ilium oſſa* *Coxæ*
D doſq; habentia, in quos fœminorum capita conijci debeant. Huiuſmodi cauitates à Gręcis Cotylę vocantur, à Latinis heminæ dici poſ- *Cotylæ*
ſunt, continenti eas oſsi coxę vocabulum eſt, vnde inquit Homerus.

Vertitur in coxa, noſtri & dixere Cotylam.

Igitur quandoquidem maximum opus ab hac commiſſura præſtari debuit, crus autem longum & graue eſt, ex oſsibus conſtans, copulis alligatum muſculis veſtitum tentione curuatuque indigens,
E vtpote ambulatus organum futurum. Solus autem coxæ ſinus fœmoris tuberoſum caput recipiens, tanto muneri ſatis non fuit, (multis enim colligantibus opus erat,) Dei erga homines a-

mor, ex heminæ fundo teretem neruum promiſit, cartilaginoſum A vinculum fœmoris capiti inſertum adſtringensq́;,ne facilè elabatur Inde ex heminæ oris aliæ copulæ oriuntur,totum fœmoris caput in orbem conſtringentes, non teretes & ſolæ, qualis quæ ex fundo porrigitur, ſed latæ totoque heminæ oras ad commiſſuræ præſidiũ ambientes. Itaque cum id genus vincula,idq́ue etiam, quod de fundo exoritur, aliqua fluctione maduerint, fœmoris caput in quatuor loca exilire permittunt, aut extrorſum verſus, aut introrſum,aut in priores partes,aut in poſteriores: propterea has eaſdem copulas duriores, aridioresq́; diuina ſapientia condidit.

De cruris totius muſculis. Cap. XIII. B

QVoniam verò oſſium ſtructura nõ ad ambulandum ſolum & ad ſtandum ſatis erat,verùm etiam & iacere,& ſtare & ambulare hominem erecto corpore oportebat,cruris oſſa ab hemina ad genu maioribus, multisq́ue muſculis in neruoſam naturam deſinentib, vndique diſſipauit. Itemque à genu commiſſura ad malleolos vſque & calcaneum alijs frequentibus craſſisq́ue muſculis oſſa illa, potiſſimum poſteriores partes, quas Suras appellamus,communiuit:iſtos omnes ad cruris artus mouendos, & ad vim decoremq́ue ipſi addendos ſumma Dei prouidentia creauit,& ceu quædam amicula eos cruribus circumpoſuit. C

De ſede Cap. XIIII.

VErùm ſuper hæc omnia eius conſilium atque vtilitas in comparanda homini ſede apparuit: nam ſuprà vtraque crura ſed infrà ſacrũ os,& ab vtroque latere, quoniam rectos ad angulos in ſedẽdo heminæ commiſſura curuatur,multisq́ue tegmentis cum ad inania amborum artuum ſpatia replenda, tum ad decorem augendum,ſtabilitatemq́ue ſedenti homini præſtandam opus erat, multos ſolidos muſculos & ſitu diuerſos,aljos obliquos,alios transuerſos collocauit, rectos alios ſecundum clunes interpoſuit ad vtrumq; munus obeundum,vt ſtantibus ſcilicet ornamentum, ſedentibus indolentiã, tutamq́ue ſedem ſecundum clunes in dextrum & ſiniſtrum bipartita compararent. D

De pectine, Cap. XV.

Aprioribus autem partibus rotundis proceſſibus in ſignem magnitudinem habentibus, vocata pubis oſſa in vnum coeuntia
Pubis oſſa & in exteriora recuruata per cartilaginem committuntur,vnamque ſpatioſam concauitatem faciunt,vuluam, veſicam, rectum inteſtinum contegentem iuxta atque tuentem. Duobus ſuperior veſica eſt, rectum inteſtinum ſubiacet, vulua medium locum tenet. nam ſuper inteſtinum ſubter veſica eſt. E

A *De ſitu Vuluæ. Cap. XVI.*

IGitur primum ſitus eius rationem exponamus. Nullus ſanè locus vulue aptior, quàm iſte inueniri potuit. & ad venereos amplexus & ad ſemen recipiendum, & ad fœtus incrementum. vulua enim in maximũ tumorem ad abſolutum fœtum pariendum naturaliter diſtendi poteſt, vt deorſum verſus & ad crura facilior ſit fœtus emiſſio. nam vuluę ceruix feminis eſt introitus,& iam abſoluti fœtus ad exitũ via. Muliebre nanque genitale in concubitu adeò diſtentum pateſcit,vt recta iniectum ſemẽ ſubito atq; affatim in vteri ventriculos ſubeat.facto conceptu tam arctè occluditur.vt intrinſecis æquè atq;
B extrinſecis penitus inacceſſum ſit. Fœtu perfecto latiſſimè dehiſcit vt totus infans iſthac peruadere poſſit.

De vuluæ materia,cellis,figura,cornib.& teſtib.Cap.XVII.

IGitur nõ inconſultò neruoſa modiceq; dura eſt vteri q; ſubſtãtia. Interius autem vteri cauum in duos ſinus diſtinguitur, à dextra vnum, alterum à læua. Proinde maſculos fœtus in dextra,feminas in ſiniſtra magis conciti dicebat Hippocrates .Vterus ſanè T literæ imaginem refert. ita tamen, vt huius literæ pediculus in mulie-
C bris genitalis ſummo collocetur, ſuperior verò vteri pars vteri ceruix eſt,at pediculi cum tranſuerſo capite connexio vteri caua laxitas eſt,verùm tranſuerſam T literæ virgulam vtrinque recuruam eſſe neceſſe eſt,vt vtrobique facta curuitas vteri cornua repræſentet. Propè vtrunque cornu fœminæ teſtes ſiti ſunt,vtpote ab vtroque latere ſemen vterque in vtrumque cornu iacientes, neque figura ſimiles marium teſtib.ſunt,nec æquè grandes, ſed minores,duriores atq; imbecilliores,lenticulariq; forma præditi.

De Fœtu,ad fœtumq; pertinentib. Cap.XVIII.

D

AD hunc ſanè modum in vtero fit grauiditas,quando ab ingenito ſpiritu feminis humor intra vuluæ tergora natura aſperiora detruſus inciderit, cum muliebri ſemine & ipſo tenaciore permiſcetur. Ipſo etiam vtpote viſcidus aſperaque contingens corpora,facilè inſtar vnguinis adhæreſcit. Inde iam vnico temporis momento multa admirabilia opera à ſummo artifice Deo initio creandi animalis perficiuntur. Vulua celeriter circa ſemen contrahitur, tota ceruix, potiſſimum tamen interius eius hoſtiolum diligenter concluditur. Humore interiorem vuluæ faciem inungens, & eius aſpri- *Amnion.*
E tudinem læuigans, membrana fit, quam Græci Amnion vocant, hanc aiunt eum , qui fœtus veluti ſudor eſt , recipere. Ex ipſo autem ſemine altera membrana gignitur : eam Græci à farciminis.

ſimilitudine Alantoidea nominarunt. Hæc foramine in veſicam pertinente caua intra ſe infantis veluti lotium, vſque ad partus tempora colligit. Extra has in orbem tertia quædã membrana ſuperdatur, quam Græci Chorion, Latini ſecundas dixere: & per iter quoddam vſque ad infantis veſicam perforatur. Hoc in meatu ſecundarum venæ arteriæque omnes infanti eo more quatuor enaſcuntur, quo ex multis radicibus collecti caudices oriuntur. duę ſunt arteriæ, duę venæ, quarum medius eſt vrinæ canalis Vrachos inde apud anatomicos appellatus, è veſicæ ſpecu lotium in Alantoidea tunicam deriuans. Ab ſingulo enim vaſorum in vterum intrantium menſesq; iſthac purgantiũ, oſculo nunc poſitæ venæ arteriæque circa concipiendi tempora gignuntur. Iſtas inter ſe tenuis membrana, ſed valida connectit: quæ exterius vaſis omnibus adhæreſcens & ex penitis vteri partibus oriens vaſcula omnia, ipſumque vterum operit, colligat atque tuetur. Id genus vaſa ad infantis vmbilicum procedunt: rurſum ab vmbilico vna ex duabus venis compoſita vſque ad iecoris caua fœtui alimentum ſubuehens perlabitur: Arteriæ verò cordis longitudinem euitantes cũ ſpinali arteria coaleſcunt, per ipſamq; in cor ſpiritum tranſmittunt. omnis enim alimonia & vita infanti per vmbilicum ſuggeritur.

Vrachos (margin)

Exemplum & repetitio de pertinentibus ad fœtum, Cap. XIX.

IGitur ſi quiſpiam grauidam capram accipiens, & ipſam artificioſè reſcindens notitiam capere voluerit. in humore intra vuluam contento ex fœtus ſudore manante, vtpote omni qualitate carente, ac minimè noxio infantem natare, & ex vmbilico per conceptacula tunc ſanguinem ſpiritumque aduehentia ſuſtentari, comperiet. Itaque membranæ omnes fœtum inuoluentes intra vuluam ſunt poſitę: Amnius fœtui contiguus ſudorem ab ipſo defluentem colligit, ſed vocatus Alantoides verſus infantis genitale foratur, vt ſuprà poſuimus: & vrinæ iter, quod Vrachon vocauimus, intra foramen recipit. illud verò infantis lotium educit, ne cum ſudoris humore miſceatur. Vrina enim acris cum ſit, tenerum fœtum acrimonia ſua corroſiſſet. Quapropter diuina ſapientia ſummo homines amore complectens, ipſo fœturæ tempore plures tunicas machinata eſt, diuerſis humoribus ſuſcipiendis. Tertia membrana, quam ſecundas nominant, effecta eſt intra vuluam quidem ſita, procul tamen à fœtu ex venis arterijsque contexta, per qua omnia intra vuluam membra nutriuntur. Inde quoq; appellationem hanc, Chorion apud Græcos adepta eſt, quòd omnia ad fœtum pertinentia contineat. Alantoides verò membrana ab inteſtini ſimilitudine vocabulum

Margin notes: vrachon; Chorion. Margin letters: A, B, C, D, E.

A bulum habet, quaſi inteſtinalis. Vaſculorum ſanè oſtiola in vterum ſubeuntia Acetabula nominantur. Ea ſi firma aridaque ſint, fœtum quamuis grauem vſque dum abſoluitur, retinēt: Si madentia lento que humore viſcida fuerint fœtum retentare nequeunt, ſed abortiuum partum fieri permittunt. Id Hippocrates medicinæ prometheus contemplatus, in ſeparato quodam ſermone ita ſcriptum reliquit. *Quæcunque vterum gerentes citra euidentem cauſam bimeſtres aut trimeſtres abortiuntur, his vteri acetabula muci plena ſunt, neq; præ grauitate fœtum ſuſtinere valent, ſed abrumpuntur.* Acetabula

B *De virilis membri ſitu.* *Cap. XX.*

IGitur quoniam præſens hic liber hominis fabricam docere propoſuit, à duobus autem patre ſcilicet ac matre homo gignitur, (ita enim præcepit, effector & conditor mundi Deus) Iccirco & genitales partes neceſſariò duas eſſe melius fuit vnam maris alteram fœminæ ad recipiendum idoneam. vtraque pudenda nominantur. Sedem autem ad virilis pudendi ſitum aptiorem non eſſe, quàm vbi nunc eſt, ex his diſcere facilè fuerit, num propius ano ipſum poni oportuit? an aluum exonerantibus id eſſet in-
C commodum? ſed ſurſum verſus ad abdomen collocari non deforme ſolùm, verùm etiam inutile foret, & facilè ab exterius incidentibus vim pateretur.

De Arrectionis tempore. *Cap. XXI.*

ITem num ſemper rigens protentumq́ue aut contrà laxum ſemper & flaccidum, aut viciſſim, quemadmodum nunc habet, eſſe
D oportuit? primùm ſi continenter arrectum eſſet, à quaque leui cauſa læderetur, eſſet deinde incommodū atq; deforme: at ſi flacceſcens langueret aſſiduè, prorſus eſſet ſuperuacuum id, cuius cauſa creatum fuit, præſtare non potens: Quod ſi alternis modò laxum, modò rigens ſit, id ipſum mehercule omni admiratione dignum extiterit, quod quale ipſum debere eſſe ratio cogitauit, tale nunc eſſe reperiatur.

De virilis membri materia. *Cap. XXII.*

E

QVamobrem cum genitalis membri corpus durum iuxta & cauū eſſe fiſtuloſumq; debuerit, ex oſſe quidē vt reliquę copulę

oriri cernitur, at cōcauum & fiſtuloſum ex omnibus ſolum eſt, taleque ipſum eſſe vtilitas poſtulauit, vt rectum nullamque in partem declinans in venereo congreſſu perduraret, verum diſtendi etiam ſpatioſiuſq; reddi eius iter oportuit, vt quam plurimum ſemē quam lōgiſſimè rectaq; in vteri ſinus profundatur. Quare vocati hypoſpadięi ideſt quaſi ſpadones & oblæſi cum colis meatus in fine retorqueatur, generare non poſſunt, id verò curatio declarat. reſciſſo enim vinculo, apti ad generandum efficiuntur. A

De cauſa arrectionis, & collo veſicæ tam maris quā fœminæ Cap. XXIII B

IGitur pudendum ſpiritu diſtenditur, biniq; ab vtroque eius latere muſculi adiacent, meatū in ſeminis miſſione, ſi multū eijciendū ſit, veluti quædam manus diſtendentes. Cæterū quoniam vrinę veſica prope ſita eſt, nullum aliud expellendæ vrinæ, iter, quā quo & ſemē vtitur, excogitari potuit. Itaque non iniuria & ipſius ceruix omnem peritonei membranæ locum occupauit ab ano, cui à principio inſedit, ad eam, quæ apud virile eſt, germinationem aſcendēs. At in mulieribus cum genitale nō propendeat, huiuſmodi proceſſū veſicæ ceruix non ibidem habuit, ſed muliebre pudendum ſedi incumbit, ad ſuperiorem autem eius finem veſicę collum terminatur, C atque inde vrina profunditur, cum neque ita flexuoſum, vt in viris, neque ita longum eſſe debuerit.

De præputio tam mulieris quam maris. Cap. XXIIII.

PElliculoſæ verò appendices extremis vtriuſque genitalibus adiectæ, in mulieribus quidem ornamenti cauſa procreatę ſūt, vtque ne vuluæ refrigeſcant, tanquam operimenta obijciuntur: in viris autem pręterquam quòd ornamentum addunt, neutiquam ipſi carere mas potuit: igitur omnes, quas viri habent, particulas, eædē & in mulieribus conſpiciuntur, eo ſolum differentes, quòd mulierum genitalia intus deliteſcunt, virorum extrinſecus pendent. D

Quare mulier viro imperfectior. Cap. XXV.

QVocirca medici perhibent, virum eſſe muliere perfectiorem, huiuſce rei cauſā caloris exceſſū tradiderunt, Fœmina enim cum ſit frigidior: generationis membra foras propellere non potuit. E
Verius tamen dictu fuerit ad generis propagationem in hunc modū fœminam fuiſſe creatam ad recipiendum continendumq; ſemen,

præ-

A prętereà ad alendum perficiendumq́ue fœtum idoneum inſtrumentum. Iccirco mas fœmina calidior, merito membra ampliora, grandiora mobilioraque poſsidet: ſtatim ſanè & mulieris teſtes exiliores, imbecilliores ac frigidiores eſſe debuerũt: eorum pariter ſemen paucius, infirmius, & frigidius, æquè autem genitale durius & cauernoſum, in cuius extremo pelliculoſum additamentum ſuſpenditur, quod præputium appellatur, id in cunni præcluſione reſcinditur.

De motu virilis membri, Cap. XXVI.

B NVnc vtique quo motus genere virile cieatur doceamus: tres cum ſint in corporis particulis motiones, naturales, electoriæ ex vtriſque mixtæ, qua illarum trium virile moueatur, declaremus, Primùm ſi electoriè proximè nati infantes electione carentes immobiles hac parte permanerent: contra verò ipſos arrigi videmus identidem & nobis ſecũdum quietem accidit, Quare hinc efficitur, vt naturalis ſit pudendi motio, non electoria. In contrarium autem multis corporibus quieſcentibus, prorſumque immobilibus, alia nuda mulierum virorumúe corpora intuentibus, aut tangentibus protinus ac repente virile commouetur: igitur electoriè non naturaliter commoueri videtur, relinquitur ſanè tertiũ, vt mixto ſcil. genere
C moueatur, nam quatenus muſculis mobile voluntariò mouetur (omnis enim per muſculos motio electoria eſt) quatenus verò à ſpiritu, naturaliter. Itaque virile & naturalem & electorium motum habet.

Omnis motus per muſculos Voluntarius eſt.

De teſtium materia & forma. Cap. XXVII.

AT viriles teſticuli, quo mas fœmina calidior, eo fœmineis maiores ſunt. Quare de ipſorum materia, magnitudine & figura, pręterea de cana'ibus ad eos pertinẽtibus, deque germinantibus ab il-
D lis in pręſentia diſſeramus. Igitur teſtium materia glanduloſa eſt, colore alba, fungoſa, leuisq́; vaſcula multa capillacea aranealiq́; tenuitate per ipſam glandulam ſparſa: figura quidem lenticulari formati ſunt.

De vaſis ad teſtes euntibus. Cap. XXVIII.

POrro vaſa ipſos ineuntia ita ſe habent: quæ in dextrum viri teſtẽ dextráque in muliere vuluam feruntur, à magnis canalibus ſpinæ adhærentibus ſupra renes oriuntur: vena, à caua vena: arteria à grandi arteria: quæ verò ad ſiniſtrum teſtem in viris ſiniſtramq́; in
E mulieribus vuluam perueniunt, bina ſunt & hæc, vna arteria, altera vena: non item à magnis conceptaculis ſed à ramis in renes ſubeuntibus expullulant.

Cur in dextro mares, in ſiniſtro latere fœminæ gignantur. *Cap. XXIX.* A

QVamobrem iam neminem fugit, ſiniſtrum teſtem in viris, ſiniſtramque vuluam in mulieribus fæculentum, dilutum ſeroſumque haurire ſanguinem, atque inde recipientes quoque particulas non abſimili temperamento eſſe neceſſe eſt, nam ſicut purus ſanguis fęculento calidior eſt, ita & eo veſcentia mēbra dextra, ſcil. ſiniſtris calidiora ſunt, alia quoque ratione magis calorem participantia, quòd ab iecore collocātur, Id enim ab Hippocrate rectè ſæpius inculcatum eſt, *Membra è regione poſita neceſſariò magis reciproco munere foueri.* B Inde etiam mirari deſine dexteriores partes marium, ſiniſteriores fœminarum eſſe feraces: quandoquidem mas ſit fœmina calidior.

De cauſa voluptatis in coitu, *Cap. XXX.*

ARteriæ ſanè atque venæ à locis prope renes ad genitales partes deſcendentes in mulieribus quidem vteri fundum prætereunt, eius verò latera conſcendentes in duas partes ſinduntur, Inde portio vna ad muliebres teſtes à lateribus poſitos, & ipſa vtero incumbens proficiſcitur, altera fundum petens tota per ipſum diſſipatur, hoc in loco vaſculorum ſiniſtri vteri ſinus orificia vaſculorum C dextri orificijs committuntur: quare & ſeroſus humor à dextra vulua, licet obſcurè, participatur: cuius acre quiddam pruriginoſumq; habentis, ingens erat futura vtilitas. id genus namque & excitare membra hæc ad opus poteſt, & inſignem inter operandum voluptatem afferre. Quando enim humor iſte exire poſtulans icciroque excitans, & ad excretionē proritans atque vnà multus & calidus ſpiritus exhalare optat, immenſa quædam voluptatis magnitudo concipienda eſt. Huc adde, & harum partium ſenſum multo quàm in cute vegetiorem. Accedit præterea & aliud non mediocre ſubſidiū à glanduloſis corporibus, ab vtroque colli veſicæ latere poſitis, in D quibus ſeminis inſtar admodum tamen tenuior humiditas reperitur.

De ſeminis eſſentia, *Cap. XXXI.*

SEmen planè ſpiritus quidam ac veluti ſpumeus eſt, quare ſi humi ſpargitur mox, longè minus apparet citiſſimeque areſcit protinus exhalante ſpiritu viſcida parte relicta ac in ſe ipſam reſidente, neque enim vt mucus aut pituita diu durat neque areſcens eandemque molem retinens, tenuis namque & aquea & incocta eſt E iſtorum humiditas, contra craſſa tenax vitalique ſpiritu referta, quæ eſt in ſemine.

De

A *De ſeminis generatione.* *Cap. XXXII.*

CVius ſanè genitura ita ſe habet. Vaſorum in vuluas pertinentium, quæ ſecundum eius latera findi ſuprà poſuimus, pars de orſum petens perinde in plures anfractus reflectitur ac circa mariũ teſtes vaſcula reuoluuntur. ſupra namque eſt vena , infrà arteria, in multos orbes vtraque ſinuata. In his tortuoſis ambagibus dũ ad teſtes iter faciunt, diutius ſanguis ſpiritusq; vagati cõcoquuntur, perſpicueq; in primis orbibus humor quidã cruentus aſpicitur, qui
B paulatim in poſterioribus magis albeſcit, quoſque in poſtremis iam teſtes intrantibus diligentiſſime exalbuit. Ij nõ inanes & peruij hunc tranſmiſſum humorem recipiunt, coquunt iterum , & ad animantium propagationem perfectiſſimè in maribus elaborant, calidiorem que efficiunt, & itineris longitudine & receptaculorum viribus exquiſitiſſimè concoctũ, imperfectius verò fœminarum teſtes ob ante dictas cauſas ſemen gignunt.

Cur ſanguis in venis morans albeſcit. *Cap. XXXIII.*

VErum cur ſanguis diu in venis ſtagnans exalbeſcit? an quoniam membrum omne ſibi alimentum aſſimulat? Igitur nihil mirũ ſi
C albæ vaſorum tunicæ in ſibi ſimilem formam ſanguinẽ conuertunt.

De vaſis ſemen emittentibus. *Cap. XXXIIII.*

CÆterum cõcoctum in teſtibus ſemen cum excernendum eſſet alio rurſum canaliculo ipſum ad exitum ducente opus fuit. Itaque in mare cum foras ſemen proiecturus eſſet, eiuſq; craſſioris magnam copiam educturus ad virile vſq; pertinet, & in iter vrinarium ſemen eructat, longus, latus ac varicoſus. at in fœmina, cũ intra ſeipſam ſemen mittat, idq; paucum atque ſubtilius emiſſorium vaſculũ anguſtum & breue in ipſa vulua inſeritur.

D *De ſupergeminali,* *Cap. XXXV.*

QVæ res iterum cur ſeminarium conceptaculum non intra teſtes ſeſe immergit? ſed ſupergeminalem, quæ appellatur, vtriſque natura interiecit? an rari cum ſint fungoſiq; & molles teſtes, cum denſis validis ac duris ſeminarijs vaſculis tutò committi non poterant? Siquidem prudens natura nulla eſſentijs contraria in vnum cogit, niſi copulam aliquam amicitiæ conciliatricem in medium cõijciat. Quanto enim à ſeminarijs alueolis viribus denſitate duritiaq́, ſupergeminalis vincitur, tanto ipſa teſtes ſuperat. Quinetiam ipſius
E partes, quæ ſeminis vaſa contingunt, duriſſimæ, quæ teſtes, molliſſimę ſunt, quæ mediæ interiacent, quo propiores vaſculis, duriores, quo teſtibus, molliores creatæ ſunt.

A bẻ eodem tempore menſes ferantur, & lactet fæmina: ſemper enim alterum membrum exareſcit in alterum ſanguine declinante. Nam cũ ante vteri geſtationem in mulieribus florẽtem ætatem agentibus quicquid ſuperuacui colligitur, ſingulis menſibus natura per conceptacula in vuluam pertinentia excernat, cum grauidæ fuerint, fœtus à conceptaculis nutrimentum exhaurit. illic igitur venæ tam capaces tamq; prolixæ ſunt, vt inde fœtus abunde nutriatur, ſemperq; aliquid ſuperuacui redundet. Quando itaque toto grauiditatis tempore contractum in communibus hiſce alimenti vaſculis tanquam promptuarijs quibuſdam exerit, diſtenditq; vehementer, ac veluti locum humore ſubmergit, tunc aliò migrare contendit: ſed nulla eſt *Lactatio & menſtrua non ſimul eſſe poſſunt*

B alia regio prẹter pectus, in quod venæ diſtentæ iuxta atque oppreſſæ ſarcinam ſuam propellunt. Item & totius ventris ex prẹgnatione tumor tranſmittens atque protrudens incedentem locum compellit. Ita ſanè lac mẽſium germanum appellauit Hippocrates. octo menſes quidem agens, alimento vero redundante, ſic etiam & fœtu aliquem languorem paſſo, neque ſatis cibi attrahente, aut mulieris corpore aliqua ex parte vitiato, vt ſanguis ſatis copioſus gigni non poſſit: confunditur tunc quidem perturbaturq́ue operum naturæ ordo, contrarijsque affectibus mammas vexari neceſſe eſt, modo lacte ante tempus affluentes, cum fœtus ẹgrotat, modò gracileſcentes, *Lac menſiũ germanum Hippocratis*

C cum vuluæ inopia laborant. propterea dicebat Hippocrates, *Mulieri ventrem gerenti lac ex mammis multum emanans fœtum infirmat*. tanquam videl. in mammas prorſum eo, quod abundabat, aſcendente, quod in venis fœtus reliquerat, præ imbecillitate. quantum ipſi ſatis erat ad moderatum alimentum attrahere non potens. Contra cum dixit iterum, *Mulieri vterum gerenti ſi mammæ gracileſcant, abortus fiet*. Fœtum quidem tunc valentem eſſe putandum eſt, ſed alimenti inopia laborare: quare primum ex venis vuluæ communibus ſanguinem ſugit, indeq; mammæ contabeſcunt, poſterius paulo per abortum excluditur, nutrimento penitus ipſum deficiente. Hæc de admirabili humani corporis artificio altiſſima conditoris noſtri ſapientia monſtrante ſint tradita.

QVÆSTIONES NATVRALES ET MEDICAE A IVNIO PAVLO CRASSO Patauino editæ.

Quæſtio prima.

QVARE homo iecur maius, quàm cætera animantia poſ-
ſidet? An quoniam homo cũ animal ſit, multis tam ani- B
mi quàm, corporis laboribus occupatũ, vnde magna eſt
opus ſpirituũ multitudine, à quibus mẽtis corporisq́; ro
bur ad agendũ prouenit, ſpiritus verò ex ſãguinis purio
ri parte extenuata creantur, multus ideo in homine ſãguis ſit neceſſe
eſt, vt generandis multis ſpiritibus materia ſuppetat. At ſanguinis cre
andi iecur inſtrumentum eſt: quare magnum ipſum prouidens na-
tura creauit, vt potentius eſſet ſanguinisq́; capacius: pręterea in agen
do ſpiritus plurimi diſſipantur. crebra itaque ſpirituum inſtauratio-
ne opus fuit.

Quæſtio II.

CVr plerunque calidum iecur habentes, frigidiore ventriculo ſunt? an quoniam iecoris magna caliditas ventriculi calorem diſsipat, cum ipſi inhæreat. & complexu foueat, Quemadmodum maiorem flammam à minori extingui & extabeſcere cernimus.

Quæſtio III.

CVr Anginæ prodeſſe medici perhibent ſtercus canis, qui oſſa
comederit, & achoribus fimũ ſturnorum oriza veſcentium?
Vtrum cum primæ concoctionis, quæ in ventriculo fit, excremen- L
tum ſit ſtercus, nimirum ſi ex diuerſo cibo diuerſa quoque redditur
ſtercoris facultas & qualitas. neque enim per concoctionem cibi vis
penitus aboletur. Ex certo igitur cibo certa in ſtercore qualitas re-
manebit, quæ ad certum morbum tollendum idonea fuerit.

Quæſtio IIII.

CVr alicui ardentiſſima febre laboranti ſudor interdum frigidus
emanat? an humores febrim excitantes in conceptaculis pu
trent, ſolidorũ autem membrorum caliditas extincta eſt, per quæ re I
frigerata, effluens ſudor nimirum frigidus efficitur.

Quæ-

A *Quæſtio V.*

QVare vinum dulce iecoris obſtruit foramina, pulmonum verò obſtructiones demolitur? Vtrum quia vinum dulce in ventriculo breui commoratur, neque ibi perfectam concoctionem expectat? Nam cum naturæ humanæ ſit valde familiare, & eadem fermè temperie præditum, (calidum enim humidumque eſt, ex quibus qualitatibus ipſa dulcedo reſultat) quàm celerrimè à iecore eiuſdem temperaturę viſcere ſimilitudinis ratione inconcoctum attrahitur, cumque ſit craſſæ ſubſtantiæ, qualia ſunt omnia verè dulcia, nihil mirum ſi in anguſtis iecoris conceptaculis inhæreſcens, ea oblinat ac
B obſtruit. Ad pulmones verò cum peruenit, non tale eſt, quale anteà. Sed longum iter per venas medianas faciens, & in iecinore commorans concoquitur extenuaturq́, & partibus illis terreſtrioribus depoſitis ex conuexo iecinoris emergens, purius atque ſyncerius in pulmones per cordis dextrum ſinum (in quo etiam magis elaboratur, in fluit. Atque inde iam pulmones ingreditur, Quos non obſtruit, cum quia (vt oſtendimus) longe tenuius effectum eſt, tum quòd ex anguſtioribus iecoris venis in patentiores pulmonum illabitur, ibique cum craſsis illis humoribus admixtum eos extenuat, ſecumque impetu rapiens habiliores expulſioni per tuſſim faciendę reddit.

Quæſtio VI.

CVr quibus iecur calida intemperie afficitur, manuum partes internæ pedumq; caliditate fermè perpetua vexantur? Vtrum quia multi halitus, qui ob calorem humores digerentem gignuntur, per alias corporis partes vt pote rariores faciliùs tranſpirant: interiores autem manuum pedumque regiones penetrare & euadere neque unt. Sunt enim hæ denſæ admodum & anguſtiſſimis foraminibus præditæ. Huius autem rei cauſa eſt tendo quidam latus ex muſculo prodiens, & cuti internæ pedum ac manuum ſubſtratus, & ſua denſitate vaporum exitum intercludens: qui retenti magis incaleſcunt, atque ita ſenſui moleſtiam inferunt. Inde quoque efficitur, ne partes illæ pilis obſitæ ſint: ijdem enim illi vapores meatus ſubeuntes membrorum, ac ſeſe, (dum exitum petunt), viciſſim propellentes inter ſe inhæreſcunt, refrigeratique in corpus illud oblongum gracileque, quod pilum appellamus, conuertuntur. Glabrę nimirum partes illis ſunt, cum vaporibus quę pilorum materia ſunt exitus obſtructus ſit.

C *Quæſtio VII.*

CVr poſt multam ſanguinis in febribus profuſionem (vndecunque facta ſit) aluus liquida redditur? an caliditas nobis

nſita, cum rectè valet, omnia corpori noſtro vtilia, & neceſſaria ex A
quiſitè ac diligenter exequitur: ciborũ videl. cõcoctionẽ, in ſanguinẽ conuerſionem, in ſingulas partes digeſtionem: cum verò imbecilla eſt, nihil horum bene perficitur, atq; inde venter fluidus exiſtit. Quę enim malè concocta ſunt, tenuiora dilutioraque remanent, quandoquidem concoctio omnia craſsiora efficiat, eorum igitur excrementa talia quoque erunt, cumque à iecinore malè concoctus ſuccus de bilius attrahitur, & in vitioſum ſanguinem verſus non rectè in alia membra deriuetur, inibi remanens inteſtina humectat, & aſsiduo ferè profluuio ventrem ſollicitat. Itaque cum ſanguis multus, in quo domicilium ingeniti caloris eſt, antea effuſus fuerit, nimirum ea B
omnia vitioſe adminiſtrari neceſſe eſt.

Quæſtio VIII.

CVr munera omnibus iucunda ſunt? an animis hominum honoris commodiq; cupiditas inſita eſt, cupiditatem autem res concupita ſi poſſideatur, ſedare ſolet: id verò delectare perſpicuũ eſt. At munus honoris ſignum eſt. nam ille, cui mittitur, à mittente honoratur, & aliquo in precio habetur. Vtilitatem præterea munus affert. C

Quæſtio VIIII.

QVare Ventriculus magis aſtringentibus eget quam iecur. An cibi & medicamenta pro varia membrorum temperatura euariant, & non eadem omnibus conueniunt: cum ſingulæ corporis animalis partes in propria natura ſeruari debeant: ſeruantur autẽ per ſimilia, Ventriculus itaq; frigida & ſicca natura præditus, nimirum: aſtringentibus cibis & medicamentis conſeruatur, atque iuuatur. quippe quæ ex frigida & ſicca qualitate conſtent. At iecur calidum cum ſit & humidum, aſtringentibus non eget, niſi quatenus à laxantibus. & diſtrahentibus eius ſubſtantia per aſtringentia conſpiſſata defenditur. Laxatum enim imbecillius redderetur, vimque D
ſuam & actionem toti corpori conferentem amitteret: Ventriculus autem & ob hoc, & temperaturæ ſimilitudine valde aſtringentia nõ recuſat, quæ ſi iecinori applicarentur, eius temperaturam lædentia maximam noxam inferrent.

Quæſtio X

CVr lutum Armenium in peſtilenti febre conuenit? An affectus iſti populares & peſtiferi nõ niſi ex maxima ſãguinis putredine concitantur, & quanto maior putredo eſt, tanto atrocior peſtis inuadit? Signa verò putredinis ſunt puſtulæ verſicolores per cutẽ vndique

A dique erumpentes. At putredinis materia humiditas eſt, quamobrem bolus Armenius, cum vim exiccandi habeat exaſperandi aſtringendique facultatis expers, ſummopere huic morbo reſiſtere aptus eſt, Quod ſi aſtringeret, maioris detrimenti autor eſſet. materiam nanque concluderet, eamque magis putredini obnoxiam redderet. Prę terea ex quadam occulta proprietate veneno ipſum aduerſari credendum eſt: alioqui omnia ſiccantia ſimiliter peſtem propulſarent.

Quæſtio XI.

QVare humanum caput diſtillatione, quam Græci catarrum vocant, ſæpe tentatur? huiuſce rei cauſæ quatuor referri poſſunt. B prima eſt cerebri temperamentum nam frigidum atque humidum cerebrum eſt, vnde pituitam procreare facile poteſt, quæ eſt vera & propria diſtillationis materia Secunda cauſa eſt laxitas & raritas membri, ob quam vndique confluentes humiditates & vapores facillimè ſuſcipit: exemplo eſſe poſſunt glandulæ, quas Adenas Græci nuncupant, quæ laxitatis ſuæ ratione ad accipiendam pituitam paratiſsimæ ſunt, immo ſemper ea redundant, cerebrum verò eſt tanquam glandula magna. Tertia cauſa eſt multitudo atque amplitudo meatuum cerebri. Hi ſunt autem partim foramina lata, per quæ commodiſsimè vapores ab inferioribus partibus ſubuolant, partim cō- C ceptacula, quæ intra extraque ſunt, venæ. v. & arteriæ. Itaque multitudo amplitudoque vaſculorum & foraminum, quæ in baſi cerebri ſunt facilem aſcenſum plurimis vaporibus præſtant. Quarta cauſa eſt vel potiſsima, ipſius humani capitis ſitus, etenim cum rectè figuræ homo ſit, ſummaque ipſius pars caput exiſtat, & ingeniti caloris ſedes in corde ſit: Iſte rectà ſurſum fertur, caput petit, quem humiditates conſequuntur, & vapores omnes in cerebrum tanquam in fumarium aſcendunt: quod cum laxum ſit, facilè ſuſcipit: & quia frigidum, eos in humorem condenſat, atque inde fit diſtillatio. Bruta D verò animātia ideo rarius diſtillatione capiuntur, quòd capita in terram decliuia gerant, calorque & vapores in ea haud ita facilè ferātur.

Quæſtio XII.

CVr Diurnus ſomnus plurimis obeſt? an natura non temerè vitam noſtram in ſomnum & vigiliam partita eſt, cuius vtriuſq; modus ſi exceditur, naturæ ordo turbatur, detrimentumque afferat neceſſe eſt? Diurnis itaq; exercitationibus calor innatus totam corporis ambit ſuperficiem, excitatur, attenuatur, perficitur, concoquitur, & meatus corporis aperiens, & humores ſecum ad exteriora per- E ducens expellit, corpuſque mundum reddit, propterea tunc animal vegetum alacreque efficitur. In ſomno verò calor ad intima retrahitur, motuſque eius naturalis & ſpirituum intercipitur: vnde torpe-

ſcunt, craſsiores frigidioresq́; efficiuntur atq; iccirco quanto magis homo dormit, tanto ſegnior fit ad agendum, quoniam ſpiritus obtunduntur, & calor violenter à motu coercitus emarceſcit, qui omnium noſtrarum actionum autor eſt. A

Quæſtio XIII.

QVare à ſomno in genis oculorum tumor apparet? An quoniã per ſomnum ſpiritus interius occluſi craſſeſcunt cum motus priuatione (ſicut enim exercitatio attenuat, ita otium craſsitudinem gignit) tum, cum aliorum vaporũ admixtione, nam omnia excrementa in ſomnis præter ſudorem retinentur. Craſsiores itaque turbulentioresque ſpiritus in cute genarum inhærent, eamque peruadere nequeunt, genarum ſiquidem membranæ duræ denſæque admodum ſunt. Quocirca ibi potiſsimum retenti ſpiritus oculos efficiunt turgidiores. B

Quæſtio XIIII.

QVare cum rem geſtam aut fabulam quampiam recitamus, aut aliquid noui nunciamus, ſemper ferè nonnihil addere affingereque ſolemus? An res quanto admirabilior, tanto delectabilior iucundiorque habetur, animus enim noſter ſemper nouarum rerum appetens eſt, vt in pueris perſpicere licet, qui ad ſpectacula quæque auidiſsimè concurrunt, & cuiuſque ſermones attentiſsimè audiunt. Itaque nos vt auditoribus gratificemur, eosque magis delectemus, eis maiora & admirabiliora narrare ſtudemus. C

Quæſtio XV.

CVr plantæ pro locorum varietate mirum in modum bonitate prauitateque euariant, earumque maximè propria hæc differentia eſſe percipitur, adeo vt quæ nonnullis in locis venenoſæ, letalesque ſint, in alia loca translatę miteſcant penitus, earumque fructus iucundi & edules efficiantur, quę in genere animantiũ haud ita euenire conſpicimus. Etſi ipſa quoque non parum in genio permutari contingat? An ideo id ſequitur, quoniam terræ plantæ adhæreant, & nunquam ea abſolui, ſicut animalia poſsint, perpetuoque ex terra ſuum hauriant alimentum: quale verò alimentum accipiunt, talem acquirant naturã temperiemque neceſſe eſt. Qualitas enim alimenti in eo, quod alitur, remanet, vt euidenti experientia comprehenditur. In humo quidem varij multiplicesque humores continentur diuerſis & innumeris facultatibus prędit, & ſingulis ab ipſa enatis talem ſuggerit humorem, qualem intra ſe plantæ ab ortus initio contraxerunt, & vnaquæq́; è terra talem, qualis ipſa eſt, alimoniã ſugit. Roſa nãque ex terra humoré talẽ haurit, qualis & ipſa eſt facultate, ſic alliũ & reliqua D E

A quæ omnia ex terra prodeũtia: Niſi.n.id ita haberet,ea quę generãtur ſimilia,ſeminibus nõ crearentur. Cuicunq; igitur plantæ ex terra cognati humoris plus,quã conueniat,attrahitur,ægrotare plantam illã neceſſe eſt,cui minus,areſcere. At ſi humor in terra à plantæ natura diuerſus inſit,pro diuerſitatis gradu aut plantam interire, aut in aliam abire naturam opus eſt,aut à principio neque ibi ſponte,aut ex ſemine oriri apta fuerit. Argumento eſt,quòd neque in Ionia,neque in Peloponneſo,cũ multi anteà id tẽtauerint,laſerpitium prouenire queat, in Libya verò paſsim ſponte naſcatur. Quantum.n.locus à loco quãtũuis propinquo ingenio diſtet, ex eo etiam clariſsimè percipi poteſt B quòd alicubi ſyluestres plantę orientes,inde aliò vel vlnę ſpatiũ tranſlatæ,amplius expullulare nequeunt,neq; enim terra hæc ſuccum talẽ habet,qualẽ ſyluestribus plantis illa præbebat,ſed aut viroſiorem,aut dulciorem aut humidiorem,aut ſicciorem, aut aſperiorem, aut frigidiorẽ, aut calidiorem,aliaque id genus innumera.innumeræ enim in ipſa facultates inſunt. At animalia,cum terræ affixa nõ ſint,in diuerſis terrarum tractibus eandem ſeruare naturam poſſunt,quãdoquidem ex terra ſuum non hauriant alimentum.

Quæſtio XVI.

CVr poeſis excellentius quiddam,& magis philoſophicum,grauius que prælefert,quàm hiſtoria? An hiſtoricus quæ facta ſunt, narrat,poeta quæ fieri potuiſſent & qualia? Poeſis namque potius generalia:hiſtoria verò ſingularia perſequitur. Generale autem illud eſt,cui quæ nam dicere aut facere ſecundum decorum aut neceſsitatem contingat, explicare. Quod poeſis ſibi proponit nomina comminiſcens & imponens. Singulare autem fuerit,quid Alcibiades geſſerit,quid paſſus fuerit,recenſere.

Quæſtio XVII.

D CVr poeta aut furioſus, aut ingenioſus eſſe debet? An quoniam fabulas ita conſtituere, atq; oratione explicare conuenit,vt quàm maximè ante oculos poni videantur. Ita namque & legentiũ & ſpectantium affectus præcipuè mouebuntur,ſi veluti ipſas res cernere ſe ſe exiſtimauerint,Nemo autem in aliorum animis affectus excitare poterit,niſi ipſe prius quodammodo in eoſdem affectus inciderit. Iccirco & frigeſcens alteri frigus infert, qui verè iraſcitur.alios in iram concitat, lachrymans, alijs lachrymas elicit. Quocirca ſi ingenioſus E fuerit poeta,maximè omnia confingere & in omnia ſe vertere poterit. Si furioſus,maximè animo concitari & altiora tanquam diuinitus afflatus comminiſci poterit.

Quæſtio XVIII. A

CVr eorum imagines & elaborata ſimulacra libenter intuemur, quæ verè cernentes horreſcimus & contriſtamur. vt ferarum immaniſſimarum & cadauerum? An quòd hominibus à pueritia imitatio inſita eſt & eo differũt ab alijs animantibus: quòd maximè ſunt imitatores, omnesq; imitationibus delectantur: imagines autem & ſimulacra, quædam ſunt imitamenta naturæ. Altera quoque cauſa eſſe poteſt, quòd diſcere non philoſophis ſolùm iucundiſſimum eſt, verùm etiam alijs, licet minus diſcendi participes ſint. Idcirco enim delectantur imagines intuentes, quoniam accidit ſpectantibus diſcere, & quid vnumquodq; ſit, ratiocinari, vt quòd hęc huius, illa verò illius reij imago ſit. B.

Quæſtio XIX.

QVare cum omnes virtutes pulchræ ſint, & honore dignæ, tamen iuſtos potiſſimum, fortes, ac liberales honoramus? An, quod virtutes illæ maximæ habentur, quæ mortalibus vtiliſſimę ſũt quandoquidẽ virtus eſt facultas benefica (Idcirco igitur iuſtos viros & fortes ciuitates maximè colunt Nã fortitudo in bello, in pace iuſtitia ipſis præcipue vtilis eſt. poſt has liberalitas amabilis eſt. Liberales namque pecunias & opes concedunt, neque de illis certant, quas auidiſſimè cæteri mortales concupiſcunt. C.

Quæſtio XX.

CVr ſanitas res optima exiſtimatur? Quoniam duorum, quæ apud vulgus maximo in precio ſunt, effectrix eſt ſanitas: voluptatis videlicet & vitæ. Sine ſanitate namq; vita diuturna eſſe non poteſt: nihil præterea ſuaue, nihil delectabile in vita languenti corpori vſquam reperitur.

Quæſtio XXI. D.

QVare apud Lacedæmonios comam nutrire honeſtum pulchrũque habebatur? An quoniam ingenuitatis ſignum erat? neque enim comam gerenti vllum ſeruile opus exercere facile eſt.

Quæſtio XXII.

CVr arte aliqua victum quærere turpe eſt? contra nullam exercere artem ingenuum decorumq; exiſtimatur? An quoniam qui ex arte quæſtum faciunt, ab alijs pendeant neceſſe eſt? vtque multos alliciant, ſeſe ſubmittere, adulariq; coguntur. At ingenui animi eſt, liberam vitam degere, neque ad aliorum libidinem candorẽ ſuum polluere, & macula inficere. E

Quæ-

A

Quæſtio XXIII.

QVamobrem quæ naturaliter etiam contriſtant, ſi illis aſſueſcamus iucunda nobis redduntur? An quæ nobis ſecundũ naturam ſunt, nos delectare ſolent? nihil eſt enim aliud delectatio, quam animi ſeu corporis motio reuerſioq; ſubita & ſenſilis ad priſtinum naturę habitum. At vſitatum iam tamquã naturale euaſit. Conſuetudo enim cognata naturæ aſsimiliſque eſt. Siquidem id, quod ſępe fit, proximum eſt ei, quod perpetuum eſt. perpetuò autẽ natura agit, conſuetudo verò frequenter.

B

Quæſtio XXIIII.

CVr quicquid neceſſariò agitur, triſtitiam infert atque moleſtiã, etiam ſi anteà iucundè fieret, quam nobis neceſſitas eſſet impoſita? An neceſſitas violentum quoddam eſt, violentia verò pręter naturam eſt? Sed omnia præter naturam nobis infeſta ſunt. iccirco rectè dicitur, omne neceſſarium triſtabile eſt. Vnde cogitationes, ſollicitudines, animi corporisq; labores vehementes infenſi omnibus ſunt. Contrà deſidia, ocium, negligentia, luſus, quies, ſomnus, iucunditatem afferunt. nullum enim horum neceſſariò nobis iniungitur.

C

Quæſtio XXV.

CVr nonnullorum præteritorum meminiſſe nos oblectat, quæ cum adeſſent, terribilia nobis erant ac triſtia? An omne illud nos delectat, cuius anteà in nobis cupiditas inerat? Cupiditas enim eſt rei iucundæ ſuauiſque appetentia. At omnes honoris, gloriæque appetentes ſumus. præteritarum igitur calamitatum memoria nos delectat, quas euaſiſſe nobis honori & laudi datum eſt. Propterea ignominia præteritarum recordatio triſtis eſt atque odioſa, easque occulere ac obliuioni tradere omnes conantur. Præterea malum non habere ſuaue eſt. ideo exantlatas miſerias memoria complecti nos oblectat, quòd in præſentia illis carere, nosq; in tuto eſſe gaudeamus. Item quicquid admirationem inijcit, delectationem affert, ingentia verò pericula ſuperaſſe & maximas ærumnas conſtanter pertuliſſe, admirationem concitare ſolet. Ideo talia memoriæ repetere ſummam voluptatem afferre conſueuit. *Cupiditas quid*

D

Quæſtio XXVI.

QVare animi angores & mœror aſsiduus corpus emaciat, & triſti pallore contaminat? contrà verò hilaritas, & gaudium corpus plenius vegetiusque reddit, & ipſũ florido colore depingis. An triſtitia eſt quidam timor, timor autem eſt quædam inſiti ca-

E

loris refrigeratio,& ſpirituum fuga & cohercitio & debilitatio, Qua- A
propter cibus ingeſtus concoqui nequit:concoctio enim caloris eſt
actio. Vel vtcunque concoctus ob caloris conclusioné viarumq; ob
frigiditaté anguſtias per corpus nó diſtribuitur. Aut prauę noxięq;
humiditates ob cruditatem genitæ ad membra nó attrahuntur: illis
enim ſimiles non ſunt,Per ſimilitudinem autem fit attractio,aut pa-
rum ex illis attrahitur apponiturque, inde corpus aſſiduè magis ex-
tabeſcit,cum plus ſit illud,quod ab eo digeritur,quam quod apponi-
tur. fœdus etiam inde color ſequitur qui ex caloris viuacitate & ſuc
corum bonitate atque copia effloreſcit. At ex gaudio & animi tran
quillitate ingenitum calidum propriam retinet temperaturam ro- B
boraturq;,ſpiritus mobiles ſũt, & in omne corpus diffundũtur,vnde
tenues, puri nitidique redduntur. Inde fiunt ob caloris potentiam
optimæ concoctiones,ob eiuſdem in omnes partes dilatationem ali
menti ad membra deriuatio.Nam & alimentum benè concoctum at
tractioni habile eſt, membra proprio calore prædita valenter attra-
hunt, et tranſitus caliditate amplificantur. Neceſſario igitur bona
hinc prouenit corporis nutricatio & color florens atque ſuauis emer
git.

Quæſtio XXVII. C

CVr nõnulli ſubito & immodico gaudio,aut metu exanimantur?
ob iram autem,aut excandeſcentiam quantũuis acrem & vehe
menté nemo interijt? An metus ex innati calidi refrigeratione ortũ
habet,& ad proprium fontem reuocat cohibetq; ſpiritum & ſangui-
nem,extimas corporis partes refrigerans,vnde nonnulli pauore cor-
repti toto corpore horrent & contremiſcunt. Igitur nihil mirum, ſi
nonnulli ob repentinos pauores mortui ſunt:pręſertim cum eorum
animula naturaliter imbecilla vehementiore hac perturbatione con
cuſſa extinguatur ac ſuffocetur.Extinguitur quidem ob ipſam affe-
ctus naturam,quam in refrigeratione conſiſtere diximus: ſuffocatur D
auté, quoniam omnis & ſanguis & ſpiritus ad ſuum initium refugit
& relabitur, ibiq; locorũ anguſtia conculcatur, & ſolita ventilatione
priuatus, ſuffocatione cõmoritur.Magno verò gaudio nonnulli exi
guo animo præditi mortui ſunt : quòd in his animæ facultas,ideſt
calor natiuus ad exteriora feratur,non cum tenore & feruore:immo
contrà ſiquid prius habuit tenoris & firmitatis, id nunc exoluit la-
xatq;.Diſſipatur itaq; cum latiſſimè profuſus extrorſum dilabitur,&
vitæ arcé ſedemq; deſtituit.At nullus ira ſuccenſus perijt, quoniam
in eo extenditur quidem funditurq; ſanguis & ſpiritus,ſed nõ refri
geratur,neque diſſoluitur caloris naturalis robur:quin magis inca- E
leſcit feruetq; & potentior efficitur,In proprio enim domicilio ideſt
corde,omnibus his afficitur,neq; ad exteriora diſpergitur.

Quæ-

A *Quæſtio XXVIII.*

CVr omniũ noua felicitas magis odiũ in ſe cõcitat & inuidiá, quá
vetus & perpetua? An quoniá antiquũ & vſitatũ proximũ vide-
tur naturali? ná qui antiquitus & per generis ſucceſſioné diuites ſũt,
aut principatũ habẽt, aut potẽtiá, aut amicos multos, aut egregios fi
lios, & alia id genus poſſidẽt. at ſi propter hęc aliud quippiá ipſis bo-
nũ eueniat, aut nequaq̃, aut lõge minus ipſis inuidemus, & ęquiore
animo toleramus, quá eos, qui nuper diuitias, potẽtiá, imperiũ, aut
alia ſimiliter bona adepti ſũt. Huiuſce rei cauſa hęc eſt, quòd illi res
verè ſuas poſſidere vidẽtur, hi verò alienas. Nam quod ſemper, aut
B longo tempore ita ſe habere perſpectum fuit, verum eſſe exiſtima-
tur. Noua verò omnia adhuc aliena aduentitiaque & non propria
eſſe videntur, quare hos non ſua habere homines arbitrantur.

Quæſtio XXIX.

CVr neq; beſtiarũ nos pudeat, neq; puerorũ? An hoc ſcire poteri-
mus, ſi prius quid ſit pudor, nobis perſpicuũ fuerit? At verò
pudor eſt triſtitia quædá & animi perturbatio, circa ea mala aut præ-
terita, aut prẽſẽtia, aut futura, quę nobis ignominiá dedecusq; afferre
vidẽtur. Igitur cũ de ignominia quędá cogitatio pudor ſit, et nõ de e-
uẽtis: & nullus qualis de ſe ſit opnio, ſatagit, niſi propter opinátes, ne
ceſſe eſt eorũ quẽq; pudere, quorũ rationẽ habet. Rationẽ autẽ habet
C eorũ, qui ſe admirantur, quoſq; ipſe admiratur, & à quib. vult magni
fieri, & cum quibus de honore cõtendit, & quorũ opinonẽ non con-
temnit. Item nõ prędictorum modò nos pudet, verum & eorũ, qui
ea, quæ occulta eſſe volumus, alijs pro dituri ſunt, vt ſerui ſunt, &
eorũ amici. Contrà verò in totũ eorũ nos nõ pudet, qui neque alijs
referre poſſũt, & quorũ famá homines & opinionẽ deſpiciũt. ab illis
enim nulla in nos turpitudo redundare poteſt, cuius metum & ſu-
ſpicionẽ dicebamus eſſe pudorẽ, Tales autẽ ſunt & beſtiæ & pueri.

Quæſtio XXX.

D CVr cũ aliqua bruta videamus in reb. venereis & in cibis potio-
nib9q; ſumendis longè modeſtiora, quá multi ſint homines, ea
nõ ꝓpterea dicimus tẽperantię virtute eſſe prędita? Veneri. n. nõ niſi
ſtatis anni tẽporibus dedita ſunt: Eſca verò ſimpliciore, neq; varijs
cõdimẽtis prępararata neq; lõge petita, ſed facili & expoſita veſcuntur,
edẽdiq; finẽ famis naturalis nõ voluptariæ cupiditatis extinctio fa-
cit? An tẽperãtia eſt mediocritas in voluptatibus, quæ tactu guſtatu
que percipiũtur. idq; honeſtatis & nõ aliarũ rerũ cauſa. omnis enim
virtus honeſti eſt, & ad honeſtũ dirigitur. Quiſquis igitur ab his vo-
luptatibus aut timore, aut prẽmio, aut ambitione, aut aliquo id ge-
E nus alio abſtinuerit, iure is temperans dici non merebitur Propte-
rea a'ias præter hominem animantes temperantes non vocamus, tá
etſi quádam temperantiæ vmbram præſe ferant, quòd in ipſis ratio

non ſit, qua diiudicantes honeſtum ſectentur. ſed naturæ appulſu in A
venerem quodã tantũ anni tempore concitantur, cũ ſcilicet excre-
mento ſeminario in proprijs vaſculis collecto ad ipſum eijciendum
non voluptatis conſequendæ ſed moleſtę irritationis abijciẽdæ cau-
ſa permouentur. eo itaque eiecto, nec denuo genito, quid mirum, ſi
etiam coeundi deſinat appetentia, idem in eſca et potu accipiendis
dicendum eſt: nulla enim honeſti notitia prægreſſa meram naturæ
impellentis vim bruta ſectantur, qua ſublata & ipſa conquieſcunt.

Queſtio XXXI.

CVr canes ſummo niſu atque ægerrimè aluum exonerant? An B
reliqua animantia craſſioris inteſtini figuram ita conſtitutã ha-
bent, vt ſuperius anguſtum deorſum verſus in latiores ſinus ſeſe ex-
plicet? contrà in canibus à podice incipiens inteſtinum arctiſſimũ
eſt, quantòque ſuperius aſcendit, tanto laxius efficitur. Excremen-
ta igitur per maximas anguſtias elabentia non niſi maxima vi impul
ſa erumpere poſſunt.

Queſtio XXXII.

CVr pueri ſi parentes pulſent, nõ dicũtur impiè & iniuſtè agere, C
contrà ſi grandes natu id perpetrauerint, ab omnibus maxi-
mè ſceleris dãnantur. & per leges ſuppliciò afficiuntur? An in iuſtè &
ſceleratè agere quis dicitur, cũ per electionẽ & ſponte agit, & nouit ẽs
inquem, & propter quẽ, & cuius rei cauſa. Cum verò nihil iſtorum
ſciens aliquid iniuſti perpetrauerit, iniuſtus quidem non erit ſed in
felix. Nam ſiquis exiſtimans hoſtem ſe interficere, patrem interfi-
ciat, iniuſtum quiddam fecit, ſed nemini iniuriam intulit, ipſe verò
aduerſa fortuna vſus eſt. Itaque quòd quiſpiam iniuſta faciens iniu-
riam non inferat, neque iniuſtus ſit, ignorantia in cauſa fuerit, cum
quem, propter quẽ, & cuius rei cauſa lædat ignorauerit. Verùm
enim verò nõ quęlibet ignorantia à ſceleris culpa abſoluere poteſt. D
Diſtinguẽda eſt igitur ignorantia. Quotiens enim alicui aliquid agẽ-
di ignorantia cauſa ſit, tunc iſte non ſponte id agit, quare neque
iniuſte agit. At ſi ipſe ſibi ignorantiæ ſuæ autor ſit, & aliquid erroris
ex ignorantia illa, cuius ipſæ cauſa fuit committat, iſte iam iniuſtè
agit, & iure ſceleris autor vocandus eſt. Vt exempli cauſa temulentis
accidere ſolet. Temulenti namque aliquid mali perpetrantes iniuſtè
agunt: quoniam ipſi ignorantiæ ſibi autores ſunt. poterant enim nõ
eouſque bibere, vt patrem ignorantes verberarent. ſimiliter & ex alia
id genus ignorantia, quæ aliquorum culpa prouenerit, iniuſtè agen-
tes iniuſti ſunt. Qui verò aliquid ex ignorantia illa delinquunt, cuius E
ipſi autores non ſunt, ſed ipſa illis perperam agendi cauſa fuit, hi pro-
fectò iniuſti non ſunt. Huiuſmodi verò ignorantia naturalis eſt, qua
prædiu

A præditi pueri parentes ſuos ignari pulſant: ipſorum enim ignorantia naturalis in cauſa eſt, vt pueri ob huiuſmodi actionem iniuſti nō vocentur. nam ignorantia vt ita agant, cuaſa eſt, neque ipſi ignorantiæ autores ſunt. quod natu grandioribus raro & ex aliquo infortunio incidere ſolet.

Quæſtio XXXIII.

CVr feræ fortes dici non mereantur, quamquam audaces valde & in periculis intrepidæ conſpiciantur, vt apri, vrſi, leones? An ille fortis eſt, qui cū ratione, honeſti cauſa, vitæ periculis ſeſe obijcit *Ex primo libro magnorum moral*
B illa conſtanter atque impauidè ſuſtinens? Quamobrem illum fortē ne dixeris, qui non timeat ſe amiſſurum diuitias, quas naui & pelago commiſerit. neque illum, qui tonitrua & fulgura non veretur, neque aliud quicquam quod ſupra hominem terribile ſit. neque enim fortis iſte, ſed furioſus appellandus eſt. neque illum, qui propter peritiam & experientiam animoſus eſt, vt milites, qui per experientiam nouerint in tali loco, aut tali tempore, aut ita ſe habentibus hoſtibus, ſe nō poſſe ab illis quicquam pati, ſi eos propterea audacter expectent, atq; confligant, non idcirco fortes erunt. nam ſi earum conditionum nulla adeſſet, non expectarent, ideo iure tales fortes non ſunt dicendi.
C Rurſum illi, qui ex imperitia quę euenire poſſent ignorantes, nihil timent, fortes non ſunt. Item nonnulli propter animi affectum fortes interdum videbuntur, vt amantes, aut, furore perciti, neque iſtos ſanè fortes eſſe concedendum fuerit, quoniam affectu illo ſedato non amplius fortes videbuntur. At virum fortē ſemper fortem eſſe conuenit. Alij ſunt etiam, qui propter ciuium aut ſociorum pudorem pericula adeunt, fortiterq; ſe gerere videntur: Verum & iſti è fortium virorum cœtu eijciendi ſunt, quemadmodum & illi, qui alicuius premij ſpe compulſi in pericula ſeſe præcipitant. nam ſi ab illis pudorē,
D ab his commodi expectationem abſtuleris, ſtatim ignaui timidique deprehendentur. Cum nullus igitur taliū fortis aſſerendus ſit, reſtat eum ſolum fortem eſſe dicendum, quem ab initio deſcripſimus. Itaque neque vllum brutorum genus quantumlibet ferox & animoſum fortitudinis virtute pręditum eſt, cū rationis particeps non ſit, nullāque honeſti notitiam habeat, ſed animi tantùm concitatione inpetuque trahatur.

Quæſtio XXXIIII.

E QVare icta fulmine corpora incorrupta manent, indeque ortum eſt, vt neque ea cadauera veteres vrerent, neq; terra obruerent, vt nullam ea ſentire corruptionem omnibus perſpicuum eſſet? An

ab aura acri & ignea fulmine extincta corpora ſiccantur? & vis quædam ſulfurea, perinde atque ſal inſperſus hæc ſyderata corpora à corruptione vendicat? Quare Clymenem Euripidis poetæ damnant, quæ Phaethontem de cœlo tactum in vallibus computreſcere cecinerit. A

Quæſtio XXXV.

QVare nauium gubernatores vituli marini tergore, & hyænæ corio extrema vela operiunt muniuntq́;? An id faciunt, ne fulmine contacta deflagrent? Semper enim ſumma quæque fulmina petunt: ea verò animalia nunquam de cœlo tanguntur.

B

Quæſtio XXXVI.

CVr gallus iugulatus, qui in arbore fici pependerit, tenereſcit? an carnis teneritas & mollitudo à concoctione, ſicut contrà duritia ex cruditate prouenit, concoctio autem calore perficitur? Cum igitur fici arbor calidi ſit temperamenti (vt eius lacteus & adurens ſuccus clariſſimè teſtatur) auram acrem calidam & concoquentem expirat, quæ quicquid afflarit, concoquat & remolliat neceſſe eſt.

Quæſtio XXXVII.

CVr in Eunuchis pueris mulieribusq; & febrientibus vox acutior editur? An acutę vocis hæc reddi cauſa ſolet anguſtia ſcilicet vocaliũ inſtrumentorum, per quæ aer vocis materia exhalare debet? in eunuchis quidem & mulieribus ſemitæ illæ anguſtæ ſunt, cũ omne illorum corpus frigido temperamento ſit pręditum. Frigidum autem arctandi conſtringendiq; vim habet. At de pueris id dici profectò non poteſt, cum in his qui creſcunt, plurimum inſit natiui caloris. De illis dicendum igitur eſt, vocis itinere exilia eſſe & anguſta ob creſcentis adhuc corporis imperfectionem, multæque humiditatis ea replentis abundantiam: In febricitantibus autem calor ille naturæ inimicus humiditates membris ingenitas conſumens, vias etiam vocis ac tranſitus aridiores efficiens neceſſariò conſtringit. C D

Quæſtio XXXVIII.

4 Ethic. Nicomach.

QVare qui natura ſunt iracundi facile miteſcunt? An quòd interius iram non continẽt, ſed quam primum eam profundunt, vltioneq́; ſumpta conquieſcunt? id verò efficitur, quoniam vltio lætitiam affert, iccirco iram, quæ triſtitia quædam eſt, abigit atq; propellit. An illud etiam veriſsimè dici poteſt, iracundi biliosa ſunt temperatura, ſanguisq́ue ipſorum cum plurima bile permixtus humore tenui, calido, ſicco, feruenti facillimè inflammabili, talis & ipſe redditus. E

A redditus eſt. Itaque cum ira ex feruore ſanguinis in corde atque inflammatione excitetur, qui feruido inflammabilique ſanguine præditus eſt, neceſſariò citò excandeſcit: at hic feruore inflammatio cito quoque euaneſcat neceſſe eſt, vtpote à materia leui diſſolubili euanidaque proueniens, perinde atque in ſtupa & paleis ignem ſubitò accendi, confeſtimque extingui conſpicimus.

Quæſtio XXXIX.

4 *Ethic. Nicomach.*

PRopter quid verecundia non omnem ætatem decet, ſed iuuenilem? Arbitramur enim huius ætatis homines prudentes eſſe B debere. An cum animi perturbationibus agitati vitam degant neq; rationi obtemperent, in pleraq; vitia prolabuntur? At verecũdia tãquam freno retardantur, cohibenturque: ob id verecundos adoleſcẽtes laudare ſolemus, vtpote qui ignominię labem verentes, à flagitijs ſe abſtineãt, & ad virtutum iter deflectant. Nihil eſt enim aliud verecũdia, quam timor infamiæ? Hominem verò ingraueſcentis ætatis qui verecundię affectione laboret, nemo laudauerit, cum nihil ab eo committi debere arbitremur, cuius eum pudere conueniat. neque enim probi viri pudor eſt, quandoquidem ex vitioſè actis oriatur. hæc verò agenda non ſunt, quare neque pudendum eſt, nihil autem C refert an verè, an ſecundum opinionem ſint turpia: neutra enim perpetranda ſunt.

Quæſtio XL.

4. *Ethic. Nicomach.* 2. *Rhetoric.* 5. *De Accident. & mor.*

QVare cum pudore afficimur, facies rubore ſuffunditur? An motus quidam & affectio animalis facultatis pudor eſt? Eſt.n. contriſtatio quædam, & perturbatio metuſque eorum quæ ad infamiam ſpectant, in huiuſmodi ſanè affectione innata caliditas primum intima corporis ſubit, & ad ſuum principium fomitẽque recurrit. cumque ipſa ſanguis & ſpiritus, rurſumque ſubito ad exteriora reuertitur. niſi enim reuerteretur, timor eſſet, non pudor. repen- D te namque pudor fit, nihil mali facultate animæ, præter infamiam turpitudiniſque notam expectante, ſed præ mollitie (vt ita dicam) & ingenita formidine, viri longe præſtantioris conſpectum non ferente, ſed refugere, ac, ſi fieri poſſet, ſeſe è medio proripere feſtinante. Quamobrem in profundum ſe recipit tanquam fugitans ac latebras quærens, citra tamen inſiti calidi refrigerationem. Quod verò timori accidere conſueuit. At vis ratiocinatrix inſurgens, excitat impellitque partem patibilem, (ea verò eſt, quæ metu verecundiaque iactatur) vnde reuertitur, & ad exteriora mouetur, modo motionis eiq; E ſimillimo, qui in frigido balneo fieri conſueuit, cum caliditatis refractio fit & incrementum. Potiſsimum verò facies erubeſcit, quoniam eò facultas corporis gubernatrix ſubſidium ſuum ſanguinem ſpiri-

tusque tranſmittit, tamquam in partem ope magis egentem, quippe quæ detecta expoſitaque cum ſit, ſeſe velare atque abdere, ſi poſsit, percupiat. A

Quæſtio XLI.

Lib. de Frat. de artic. de Medicatr.

QVare (vt dici ſolet) exercitatio membrum robuſtius præſtat, & bene habitum, ocium contrà eneruat atque emaciat? An caliditas naturalis omnium bonorum in corpore noſtro effectrix eſt, vt bene. v. nutricetur, validumque ſit, quantoque plus huiuſce caliditatis in corpore ineſt, tanto & plus virium. Frigiditas è diuerſo omnibus naturæ facultatibus actionibusque inimica eſt. At motio exercitatioque cuique membro conueniens calorem hunc auget, proinde plus alimenti ad ipſum attrahit, melior inde fit concoctio & nutricatio & robur cōſequitur, Cōtra quies & deſidia refrigerat, vnde malè alatur membrum neceſſe eſt, atque inde contabeſcit & imbecillum efficitur. Vtque in ſumma dictum ſit. Quælibet corporis noſtri partes, ſi laboribus, quibus ſingulæ aſſuetę ſunt, moderatè vtantur, ſalubres, adultæ, tardeque ſeneſcentes euadent, ſi non vtantur autem, ſed ocio torpeſcant, languidiores efficientur, crementum nō acquirent, citoque ſenecta corripientur. B

Hippoc. lib. 3. de artic.

Quæſtio XLII. C

QVare pater magis amat filium quàm filius patrem? An amicitia eſt quædam actio amandi, neque vllus prætere amandi finis eſt præter actionem, ſed ea ipſa actio finis eſt? Pater igitur ſemper quodam modo magis agit, quoniam ipſius quoddam effectum filius eſt: hoc autē & in animalibus fieri cernimus: omnes namque erga id, quod ipſi effecerint, amore afficiuntur. Pater igitur filium, qui ſuum ipſius opificium eſt, beneuolentia complectitur, memoria & Spe ductus. In eo enim ſe renouandū quodammodo credit. Nihil autem iſtorum in filio reperitur, quid igitur mirū, ſi pater filium magis, quàm filius patrem, amore proſequitur.

Pauli Iunij Quæſtionum finis.

STEPHANI ATHENIENSIS PHILOSOPHI EXPLANATIONES

In Galeni priorem librum Therapeuticum ad Glauconem.

Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interprete.

A *animi ſignum aliquod oſtendam, ingratus merito & ſim et habear: & tu de hac ipſa re facere iudicium potes: qui præter ſacrorum librorum lectionem, qua trãquillum iſtum tuum animum incredibili per ſe quadam morum ſanctitate præditum excoluiſti, & philoſophiæ tractationem, quà ſummarum rerum ſcientiam adeptus es: alijs quoque bonarum artium ſtudijs ac medicinæ in primis mirificè delecteris: veterem ſcilicet maiorum tuorum morem ſequutus, qui adeo bonas omnes literas adamarunt, vt innumerabiles propè hebræorum græcorum, latinorũq́;*
B *auctorum manuſcriptos libros maximo labore æreq́; conquiſiuerint, ac celeberrimam bibliothecam in literatorum hominum gratiam publicauerint. Te igitur magnopere rogo, vt hoc munuſculum, paruum illud quidem, non paruo tamen ab animo oblatum, hilari fronte accipias: illud tibi perſuadens, me, ſi maiora vnquam parare potuero, ea quoque libentius ſub tui nominis claritate editurum eſſe. Vale.*

STEPHANI ATHENIENSIS
In priorem Galeni librum
Methodi Curatiuæ ad Glauconem explanatio.

AVGVSTINO GADALDINO MVTI- nenſi medico interprete.

QVòd quidem non communem tantum omnium ho- B
1. Epid. in ſect. 3. in principio *minum naturam ò Clauco, ſed etiam propriam cu-*
iuſque medicum ſcire oporteat: & olim ab Hip-
pocrate rectè dictum fuit, & à nobis etiam in ipſis
(vt noſti) artis operibus abunde laboratum eſt.

Procemium duo hæc ſubindicat: alterum, vnde huius libri con-
ſcribendi occaſio extiterit, nimirum à Glaucone, qui cauſam dedit:
alterum, quæ oratione explicari poſsint, & quæ non poſsint. nempe
communia tradi oratione poſſunt, propria non poſſunt. Quis enim C
quantitatem vel qualitatem proprietatis, quæ in vnoquoque eſt,
poſsit deprehendere? Quidam igitur opinati fuere, Galenum com-
munem naturam hominum hoc in loco calidam & humidam intel-
ligere: quòd dicant hominem in exuperantia calidi & humidi natu-
ram obtinere. At hi videntur mihi eorum, quæ à ſcriptore tum in li-
bro, De temperamentis, tum in alijs omnibus ipſius operibus dicta
ſunt, haud meminiſſe. Nam ipſe vbique ferè pronunciat hominum
temperaturas quatuor ſimplices, & quatuor compoſitas eſſe, & præ-
ter has omnes, illam quæ Eucratos id eſt, temperata eſt, haſque vni-
uerſas in humanis corporibus inuenire licet. Cur ergo reliquis
omiſsis, calidam & humidam dixere? quam & omnium peſsimam D
eſſe arbitratur Galenus, putredinoſorumq; morborum cauſam eſſe
pronunciat. Nos autem dicimus Naturæ nomen, tum apud Hippo-
cratem, tum apud Galenum quatuor ſignificata obtinere. Significat
enim aliquando temperaturam: cum dicit, *Naturarum hæ quidem ad*
3. Aph. 2. *æſtatem, hæ verò ad hyemen, bene vel male ſe habent. Aliquando particularũ con*
ſtitutionem: vt cum ait, Quoſdam eſſe natura anguſti thoracis: alios, qui crura
veluti leuiora, ac pro ſuperiorum ratione, tenuiora habeant. Significat etiam ali-
6 Epidem *quando facultatem corporum diſpenſatricem: quando Hippocrates inquit, Natu-*
ſect. 5. prin. *ræ morborum medici. Significat etiam animorum* ὁρμὴν, *hoc eſt appetitionem pro-* E
Libro de *penſionemúe: quando ait, Naturæ animalium indociles.* Hoc ergo in loco
alimento Naturæ nomen non de temperatura, neq; de animorum appetitio-
ne,

A ne, ſedde reliquis duabus profert. Licet enim reuera in omnibus hominibus communem quandam inuenire facultatem, attractricem, retentricem, altratricem, & expultricem: quin & ſenſibilem & motricem. Ac omnis ſanè homo has habet facultates. neq; has quidem puer habet, minimè vero ætate vigens: vel ætate vigens habet, ſenex nequaquam. verum omnes æqualiter ipſas habent in æſtate, ac omni tempore, in omni regione, & aeris conſtitutione. quare & actiones ab ijſdem facultatibus prodeuntes habent. Hæcq; omnium hominũ dicuntur eſſe communia; nimirũ quæ omnibus æquè hominibus inſint. Enimuero partium etiam conſtitutionem omnes ſimiliter habent. Nemo eſt enim, qui non habeat caput, manus & pedes. Neque enim, ſi quod monſtrum genitum ſit, ex hoc vniuerſalem orationẽ accuſare oportet, tanquam non rectè dictam. omnes enim ſecundum naturam ſe habentes, manus, & pedes, & vno verbo, totum corpus ſuis partibus diſtinctum habent. atque hac in re inter ſe non differũt. Hæc igitur eſt communis natura. Eſt & propria in vnoquoque differentia. Alteratrix enim quæ eſt in Platone, ab ea quæ eſt in Dione differt differentia quadam ineffabili, & quæ ſub ſermonem cadere non poteſt. Atque iccirco oportet, à proprijs ob difficultatem quæ in ipſis eſt, recedendo, de communibus ſermonem facere: vt in hunc modum ab ipſis ad particularia ſermonem accommodantes, non omnino aberremus.

B

C

2 *Non tamen ſicuti communis, ita etiam propria vnius cuiuſque ſcribi poteſt. ſed ſcripta contrario modo ſe habent ad actiones, tum ſæpe aliàs, tum non minimè in ijs quæ nunc à me ſcribentur.*

Per ea quæ ſuperius dixit, particularium auxit vtilitatem: per ea, quæ nunc dicit, horum venationem comprehenſionemq; orationi non poſſe ſubijci oſtendit. & ait, contrario modo ſe habere ſicuti cõmunia ad particularia, ita ſcripta ad praxeis, ideſt actiones. Dũ enim artis opera exercemus atq; tractamus, particularia quęrimus. Ingredientes enim ad ęgrotum quempiam, non communem, ſed propriam illius naturam curamus. Verum in ſermonibus particularia tum dicere, tum interpretari nequimus: ſed & ipſa ſub communium doctrinam reducimus. Hocque inuenire licet: non in febribus tantum, ſed & in alijs etiam affectibus. nam in illis etiam opere quidem particulare curamus: ſermone autem, vniuerſale docemus.

D

E 3 *Petijſti enim, vt nos remediorũ quandam tibi vniuerſalẽ methodum ſubfiguraremus. Hæc autem qualitate & quantitate ſingulorum præſidiorum, & modo eorum vſus, & occaſio-*

ne, quæ horum omnium cognitu difficillima eſt, perficitur. circa A
quam præcipitem admodum exiſtentem, quemadmodũ alicu-
bi & hoc dicit omnium bonorum nobis auctor Hippocrates, ſæ-
penumero vides nõ vulgares ſolùm medicos, ſed optimos etiam
falli.

Hoc in loco confirmare magis ſuam ipſius rationem volens, hoc
eſt particularia oratione nõ poſſe explicari, & hæc intulit. in quibus
oſtendit Glauconem petijſſe ab ipſo. vt curatricem ſibi methodum
compendioſe ſcriberet. Sed quoniam hæc, ait, progredi non poteſt B
niſi per quatuor hos canones, quantitatem. qualitatem, vtendi mo-
dum, & occaſionem: oportet ſanè & hos canones rectè aſſequi. Qua-
litas igitur ab affectionis ſpecie ſumitur. ſi enim morbus calidus, re-
frigerare: ſi frigidus, calefacere: quemadmodum ſi ſiccus, humectare:
ſi humidus, ſiccare eum debemus. Verùm non ſufficit hæc tantùm
nos ſcire: ſed & quantitatem metiri adhibendorum præſidiorum:
id quod nõ amplius à ſpecie, ſed à quantitate affectionis, & ab ipſius
magnitudine ſumitur. Nam ſi nouerim, verbi gratia, refrigerari opor
tere, nec ſciuerim quantum refrigerari oporteat: falli me circa cura-
tionem eſt neceſſe. Quippe quotquot quantitatem ignorarunt, vel C
præſidijs imperfectius vſi fuerunt: in contrariam certè intemperiem
corpus imprudentes duxere. Oportet etiam vt modum vtendi
ſciamus: verbi gratia, ſtomacho patienti quomodo præſidia adhibe-
re oporteat, intrinſecus an extrinſecus. Sæpenumero .n. incurabilis
cũ eſt ſtomachus, nullũ intus adhibitũ medicamentũ ſuſtinet. In hoc
enim nobiſcum bene agitur, ſi extrinſecus curationem adhibeamus.
Quin & dyſenteria, (quæ eſt inteſtinorum vlcus) aliquando per in-
feriora, nonnunquam per ſuperiora vtendi modum nobis dictat. nã
cum vlcus eſt in tenuibus inteſtinis, per præſidia, quæ ſuperius inge
runtur, curationem molimur: cum infrà in craſsis eſt, ijs quæ per in- D
feriora inijciuntur, vtimur. nec vulgaris eſt hic ſcopus. Sed præ o-
mnibus his difficillima cognitu eſt occaſio, quippe quæ maximè mo
mentanea ſit, ſicuti diuinus Hippocrates in Aphoriſmis pronuncia-
uit, inquiens, *Occaſio autem præceps.* Nam cum ſemper fluant noſtra
corpora, & varijs ſubinde modis ſe habeant: præſidia etiam in ipſis
diuerſa eſſe, & alia ſingulis occaſionibus neceſſe eſt. Nequaquam er-
go occaſio, quæ maximè præceps ſit, comprehendi poteſt: ne ſi quis
ipſam iuxta ſequi ac comitari queat: ita vt appoſitum præſidium
opportunè adhibeatur. Ob idque infortunia ſpeiq́; fruſtrationes nõ E
idiotis tantum, ſed optimis etiam medicis euenire conſpicimus.
Verùm idiotæ ob ſuam ipſorum imperitiam cadunt: artifices ob rei

incom-

A incomprehenſibilitatem. Cum ergo quatuor ſint hi ſcopi: duo tum communes ſunt, tum idiotis etiam cognitu faciles, modus vtendi, & qualitas. Quis enim neſcit calidum refrigerandum eſſe, & frigidum calefaciendum. Quin & vtendi modus quamuis difficilius percipiatur quàm qualitas, non omnino tamen captu difficilis eſt. Reliqui duo tum proprij, tum cognitu difficiles ſunt, occaſio & quantitas. Nec affectũ vllũ prohibere quis poterit qui his ſcopis non vſus fuerit. Ad ipſa enim artis opera ipſis neceſſario egemus. Si igitur neceſſariũ eſt per hos ſcopos fieri curationem, ſanatioq́ue ſiue his perfici nequit, quippe quæ vniuſcuiuſque propria ſit, propria autem ſcribere

B ſit difficile: ad communia neceſſariò conuertimur, hæcq́ue docemus, nihil nobis primario ad curationem conferentia, ſed ſecundaria ratione. Illa enim particularibus adaptantes, raró ſpe euentuq́ue fruſtramur.

4 *Quinetiam quod magnum ſit quantitatem recta coniectura ad facultatem accommodare, idem vir ſcripſit. Cum igitur ad rectè curandum maximè conferre videatur & occaſio & quantitas præſidiorum, hæc autem in ſingulis ægrotantibus propria ſint: nihil autem quod ſit proprium, ratione explicari*

C *poſſit. hac ratione quod commune eſt ſcribere cogimur, quamuis id vſu ſit ſecundum. Nam & quoſdam ægrotos ſæpenumero inuiſimus, quibuſcum dum ſani erant, non eramus verſati, quare cum quem colorem, vel habitudinem, vel naturalem calorem, vel arteriarum motum haberent, haud ſciuiſſemus: ſatis aliquando idonei iudices magnitudinis morborum nõ fuimus. Nam quantum à natura diſtat vnuſquiſque morbus, ad tantum etiam peruenit magnitudinis. Quantum autem diſtat, ſo*

D *lus ille ſcire poteſt, qui id quod ſecundum naturam eſt, exquiſitè cognoſcit. Hoc ergo in ipſis ignorantes: ne omnino hæſitemus, ad id quod commune eſt, confugimus, quamuis id vſu ſit ſecundum.*

Probe ſermoni additum eſt, bona coniectura id eſt εὐστόχως. cõiecturalis enim eſt ipſa quantitas: nec à quopiam exquiſitè ponderari poteſt. ſed vnuſquiſque, prout eſt prudens, ita ad id quod exquiſitum eſt, accedit. In hocq́ue excellentes medici cæteris imprudentioribus

E præſtant. quippe qui ad quantitatem coniectura aſſequendam præſtantiores ſint. Vox autem, ad facultatem ſeu ad vires (græce εἰς δύναμιν,) vel præſidiorum, vel laborantium, vel medentium accipienda

eſt. Præſidiorum quidem, in hunc modum, quando ægrotanti corpo- A
ri vel nutrimentum vel medicamentum offerimus: horum non mo-
les, ſed vis inueſtiganda eſt. quippe multa inuenire licet, quæ in ma-
gna mole paruam vim, vel in parua magnam obtineant. Enimuero
ſerpentium venenum mole minimum, vi maximum exiſtit. Confe-
ſtim enim ad cor iecur, & cerebrum repit vnaque cum principijs to-
tum corpus corrumpit. Olera multam quidem molem habent, vim
verò minimam. exiguum enim admodum corpori nutrimentum
præbent. & ob id multi idiotæ admirantur.

*5. Plus verò & in hoc quidpiam artifex habet quàm iners. Et
quid eſt hoc ipſum plus? Hippocrates quidem & hoc primus o-* B
*mnium, quos ſcimus, ſcripſit. Plenius autem id explicarunt ex
poſterioribus, quicunque illius ſcripta intellexerunt: quorum
vnus fuit Mneſitheus Athenienſis, vir tùm in reliquis omni-
bus, quæ ad artem ſpectant, abunde doctus: tum quantum me-
thodo artem medicam exercere oporteat, nulli peritia ſecundus.
Hic Mneſitheus à primis & ſupremis generibus auſpicatus,
diuidi ea oportere cenſuit per ſpecies, genera, & differentias: &
rurſus diuiſa eodem modo diuidi: & illa rurſus eodem modo:
quouſque ad talem quandam ſpeciem perueniamus, pòſt quàm
diuidendo, in vnum numero & indiuiduum deſinamus. Mi-
hi verò ſatis eſt breuibus tibi meam explicaſſe ſententiam. nã
ridiculus eſſem, ſi te tua docerem, tanquam iampridem ea à Pla-
tone non didiceris, neque enim vt te aliquo pacto quicquam
de hac methodo, quæ circa diuiſionem verſatur, docerem, men-
tionem feci: ſed quia mihi ad ſequentem deinceps ſermonem
omnem, vtilem eam fore exiſtimo, cauſamq́; ob quam ſubinde* D
*plurimos medicos errare vides, cum tu diſcere cuperes. eam ti-
bi aliter indicare non licebat. Nam quæ in alijs ſectis contin-
gunt errata, & quæ multi medici in ægrotantibus delinquunt:
primam ac maximam cauſam habent, diuiſionis prauitatem.
Quidam nanque in primis & ſupremis generibus perſiſtunt,
ſolis indicationibus, quæ ab ijs ſumuntur, contenti: Quidam
vſque ad aliquid quidem diuiſerunt, ad finem tamen vſque
non peruenerunt: Multi etiam vitioſis diuiſionibus ſunt vſi.*

Inertes, hoc eſt ἀτέχνους dicit, eos qui artẽ ſine ratione aggrediun- E
tur, quemadmodum & Plato oſtendit, inquiens, *artem haud voco rem,*

quæ:

A *quæ ſine ratione eſt: Artifices verò, eos, qui Hippocraticis methodis aduerſus morbos pugnant.* Igitur artifices plus habent, quàm inertes ex hac dignotione: Veluti & Hippocrates in Prognoſtico oſtendit, inquiens, *Prænoſcens enim & prædicens apud ægrotantes præſentia, præterita, & futura, credetur vtique ægrotantium res cognoſcere.* Ex his autem eo in loco oſtẽdit etiam curationem optimè ipſi eſſe progreſſuram. Sed vnde dignotio ipſi erit? An certè quia ἐμμεθόδως id eſt. recta methodo arte vtatur. ἐμμεθόδως autem nihil aliud eſt, quàm per diuiſionem rectã: ita vt genera ſumendo, & per proprias differentias in ſpecies diuidendo, demum in aliquod indiuiduum incidat, quod non amplius
B diuiſionem ſuſcipiat. Hoc ergo Mneſitheus fecit, philoſophiam aliasque diſciplinas exquiſitè callens, atque in medica arte primas partes ferens. Hic primus poſt Hippocratem aggreſſus eſt methodo medicam artem conſtituere, hac vſus diuiſione. Si lubet, eius diuiſionem in medium afferamus. Dicebat ergo Mneſitheus, Medicum vel ſanis ſanitatem cuſtodire: vel ægrotantibus ægritudines morboſue curare. at ſanè ſanitatem ſimilibus cuſtodire: morbum contrarijs tollere. perpetuòque cauſas morborum excindere. cauſas autem vel quantitate, vel qualitate infeſtare. quantitatem vel in ſpiritibus vel in humoribus conſiderari. ac rurſus qualitatem vel
C vel mordacem eſſe, vel ſalſuginoſam, vel acidam, vel acrem, vel cadam, vel frigidam. Sed & horum ſingula ab alijs rurſus cauſis fieri. etenim ſuccos eiuſcemodi genitos eſſe vel à natura ſtatim in prima animalis cõformatione, vel ab adſcititia quadam temperatura poſterius ob errores facta. * *

Nam & anni tẽmpus ſuccorum ideas commutare: quem enim eſſe, qui neſciat æſtatis tempore bilem procreari, hyeme pituitam, ac ſanè ſanguinem à vere, ſicuti melancholicum ſuccum ab autumno? Quin & regionem eadem poſſe quæ & anni tempus, & ætas, & diætę formam alio vel alio modo inſtitutam. Quin & labores ſuccos muta-
D re. hos autem vel circa animá, vel circa corpus conſiſtere. * * ipſius vero animæ, qui immoderatis laſciuijs vtuntur. nam nimium etiam venereorum vſum ſubiectũ animæ ſpiritum digerendo diſſipandoúe, laborem animalem vtique dici. Quin & curas cogitationesúe: triſtitias item, memoratas ſuccorũ qualitates facere. Hic ergo Mneſitheus ita diuidens, in ea incidebat, poſt quæ deinceps progredi nõ licet. Sed quoniam Galenus cum Glaucone philoſopho diſputat, generis meminit, & differentiarum, & ſpecierum, & indiuiduorum: in quibus ipſe fuerat conformatus, ac ab incunabilis, vt ita dicam, educatus, à Platone ipſa diſcens. ob id ait, mentionem horum feci,
E non vt te tua docerem: hoc enim ridiculum eſſet: ſed quia ad docendorum pollicitationem eiuſcemodi diuiſiua methodus vtilis eſt. ac etiam quia ob errata, quæ circa ipſam contingunt, medicorum in-

fortunia ſpeique fruſtrationes accidunt. cuius rei tu cauſam diſce- A
re cupiebas. Nunc ergo, inquit, audi: Controuerſia quæ in ſectis contingit, ac multorum medicorum infortunium ſpeique fruſtratio, ex diuiſionis prauitate oritur. Fit autem tribus modis. Nam quidam primis generibus ſunt contenti, nec amplius ipſa in alias particulares ſpecies diuidunt: ſicuti ſanè etiam Methodici fecerunt: qui ſtrictum duntaxat, & fluxile, & complicatum indicarunt ſciri oportere: nec vlterius hæc diuiſerunt. Quidam autem genera quidem diuiſerunt, imperfectè tamen nec vſq; ad indiuidua diuiſio ipſis peruenit: quemadmodum etiam Eraſiſtratus feciſſe videtur. Alij etiam prauè diuiſerunt, qui eſſentialibus differentijs accidentales oppoſuerunt: B
ſicuti ſanè Archigenes fecit. hic enim dicebat, febrium has quidem vehementes eſſe, has verò diuturnas. At porrò vehementia quidem eſſentiæ febrium propria eſt: nam caliditatis eſt characteriſtica ac obſignatrix, quæ caliditas ipſius febris eſſentia eſt: diuturnitas autē accidens eſt: accidit enim febribus, vt vel in longum vel in breue tempus extendantur. dicebat igitur, febrium has quidem eſſe vehementes, has verò diuturnas: quando vehementi imbecillum, diuturno breue opponere oportuiſſet. Hoc ergo modo in diuiſionibus errantes, ſectarum etiam controuerſiam conſtituerunt.

6 *Quicunque autem omnia & quæ ſecundum naturam, & quæ præter naturam ſunt, ad eiuſcemodi methodum reducens, ex omnibus ijs quæ per diuiſionem ſunt inuenta, integram ſumit indicationem: hic ſolus, quantum per humanas vires licet, medendo non errabit, atq; notos quidem melius quam alios: ignotos autem quàm fieri poterit proxime notis curabit. Si quis enim diſtinxerit primum quidem ætatem, poſtea temperaturarum ac facultatum differentias, cæteraq; omnia: quæ hominibus inſunt, calores dico, habitudines, pulſuum motiones, aſſuetudines, vitæ ſtudia, & animi mores: hiſq; differentiam, quæ eſt inter marem & fœminam, addiderit, ac quæcunque ad regiones, & anni tempora, aliaſq; ambientis nos aeris conſtitutiones ſpectant, conuenienter diſtinxerit: hic ad propriā laborantis naturam dignoſcendam prope accedet. Verùm ex his omnibus quædam in libris, De pulſibus, quædam in libris De temperamentis ſunt determinata. Sicuti etiam eorum omniū quæ præter naturam ſunt, quotquot ſunt per genera & ſpecies differentiæ, vniuerſas in libro De affectibus definiuimus. Nūc verò* C D E

A *verò tota noſtra oratio de ijs erit ægrotis, quorum naturam, antequàm in morbum inciderent, ſciueramus: cum ipſis tamē reliqui etiam omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti. Neq; enim difficile fuerit ab eo, quod perfectè eſt diſtinctum, id etiā, quod tale non ſit, inuenire.*

Nos ergo Mneſithei diuiſionem tradidimus: ac quomodo diuiſionis prauitas errorum ſit cauſa, demonſtrauimus. Age iam auctoris etiam diuiſionem tradamus, per quam omnia tum quæ ſecundum B naturam, tum quæ præter naturam ſunt, ſciri oportere, atq; ab vnoquoque indicationem quandam deſumi cenſet. Quæ igitur ſunt ſecundum naturam, vel elementa ſunt, vel temperaturæ, vel ſucci, vel particulæ vel facultates, vel actiones, vel ætates. quin & anni tempora, & regiones, & recentiores conſtitutiones. Horum autem ſingula ſubdiuiduntur. Nam elementorum aliud eſt calidum, aliud frigidū, aliud ſiccum, aliud humidum. Ac temperaturarum nouem ſunt differentiæ, quatuor ſimplices, & quatuor compoſitæ, ac præter has temperata. Succorum etiam alius ſanguineus, alius pituitoſus, C alius biliosus, alius melancholicus eſt. Particularum etiam aliæ imperant, aliæ imperantibus ſubſeruiunt: aliæ connatas ſolùm habent facultates, aliæ connatas ſimul & influxas, & aliæ quidem ſimilares, aliæ inſtrumentales: ac ſimilarium aliæ actionem obeunt, aliæ vſum præſtant: ac rurſus inſtrumentalium aliæ actionem obeunt, aliæ vſum præſtant.

Ac facultatum aliæ ſunt naturales, aliæ animales. & animalium aliæ ſenſibiles, aliæ motiuæ aliæ rectrices. atq; ſenſibiliū, alia viſoria, alia auditoria, alia olfactoria, alia guſtatoria, alia tactoria. Motiuę vnà cū partibus motis diuiduntur: tot.n. ſūt ſpecie motiuæ facultates, D quot & partes motæ, Rectricum alia imaginatrix, alia cogitatrix, alia memoratrix exiſtit. atque hæc eſt facultatum animalium diuiſio. Naturalium autem alia eſt vitalis, quæ à corde prouenit, atque per arterias in vniuerſum corpus diſpenſatur: aliæ autem re vera ſunt naturales. & harum aliæ ſunt primæ, aliæ ſecundæ. ac Primarum alia eſt formatrix, alia generatrix, alia auctrix. Secundarum, quæ ſanè primis ſubſeruiunt, alia attractrix, alia retentrix, alia alteratrix, alia expultrix eſt. Actionum porrò ſubdiuiſio eadem eſt cum facultatum ſubdiuiſione. quot enim facultates, tot etiam actiones exiſtunt. Aetatū etiam alia puerilis, alia vigens, alia decreſcens, alia ſenilis.

E Temporum anni aliud vernale, aliud æſtiuum, aliud autumnale, aliud hyemale. Regionū quoque alia calidior, vel frigidior, vel ſiccior, vel humidior eſt: alia calidior & ſiccior, vel calidior & humidior,

vel frigidior & ſiccior, vel frigidior & humidior: alia temperata. Cõſtitutionum itẽ eodem mo do. conſtitutiones autẽ (græce καταστάσεις) dicimus particulares aeris mutationes: quæ ſanè cum anni tem pore non neceſſariò conſentiunt: quoniam ſæpe numero inuenire licet in æſtate conſtitutionem hybernam, & in hyeme ęſtiuam: atque in alijs eodem modo. Hæc porrò eſt rerum, quæ ſecundum naturam ſunt, diuiſio. A

Iam ad alteram veniamus ſectionem, rerum ſcilicet quę pręter naturam ſunt. Hæ genere ſunt triplices. aliæ faciunt: aliæ fiunt, aliæ ſequuntur. faciunt cauſæ, fiunt morbi, ſequuntur ſymptomata. Cauſarum aliæ procatarcticæ ideſt primitiuæ, aliæ proegumenæ, ideſt antecedentes: aliæ ſynecticę, ideſt coniunctiuæ. Morborum alij ſunt ſimilares, alij inſtrumentales, alij communes. Similarium alij ſimplices, alij compoſiti: & alij quidem ſecundum nudam qualitatem, alij cum materia influxa. Et inſtrumentalium, alij in formatione, alij in numero, alij in magnitudine, alij in compoſitione. Et qui in formatione ſunt, alij in figura, alij in meatu alij in cauitate, alij in aſperitate, alij in leuitate. Et qui in numero ſunt, in ijs alia deficiunt, alia abundant. & deficientium, alia tota deficiunt: alia, partes. & abundantium, alia ex genere ſunt eorum, quæ ſunt ſecundum naturam: alia ex genere eorum, quæ ſunt præter naturam. Et qui ſunt in magnitudine, in ijs alia deficiũt alia excedũt. Et eorũ qui ſpectantur in poſitura, alij fiunt ex naturali partiũ poſitione permutata: alij cõmunione, quæ inter ipſas eſt mutua, læſa. Hæc eſt morborum diuiſio. Symptomatum autem, alia in læſionibus actionum conſiderantur, vt apepſia, ideſt inconcoctio, allucinatio, & ſingulæ aliæ læſiones: alia in corporum affectione, veluti cũ malus color hominem deprehenderit, quemadmodum in icteris, vel quæcunque alia affectio: alia in ijs quę excernuntur, vel cohibentur. vt in alui profluuijs & ſuppreſsione, in vrinæ retentione & in Diabete vocato. Actionum læſio, alia eſt abſoluta, alia debilis, alia deprauata. Atque hic ſcriptoris diuiſio terminatur, quæ incipit quidem à generaliſsimis, procedit verò vſque ad indiuidua per medias ſubalternas ſpecies: quæ genera quidem ſunt inferiorum, ſpecies vero ſuperiorum; & ob id ſubalternorum appellationem ſortitæ ſunt. B C D

7. Incipiamus igitur à febribus: quandoquidem & tu earum præcipue curandarum methodum tibi tradi cupiebas: primũq; de ſimpliciſsimis, quas Hippocrates Ephemeras, ideſt diarias vocat, dicamus. Tales ſũt quæ ob laßitudines fiunt, & ebrietates, & iras, & iracundias, & triſtitias, aliasq; animi curas vehementes. Et quæ ex bubonibus ortum habent, ex hoc genere ſunt E

A *ſunt: præter quam ſi abſque vlcere fiant manifeſto. tunc enim
ſuſpectæ ſunt, nec vllo modo mites. Sed & vigilia plerunque
ſimplicem febrem intulit, ſicuti ſanè & refrigeratio, & exuſtio.
Hæ omnes febres facillimè ſolui poſſunt, hoc ſanè modo. Oportet
ſiquidem eos confeſtim ducere ad lauacra, atque ad aliam con-
ſuetam victus rationem. Quandoquidem qui celebratam illã
diatriton (ideſt triduanam inediam) in omnibus hiſce admit-
tunt, acriores ſæpius eiuſcemodi febres reddiderunt: quamuis
B & aliter præterea delinquant. quemadmodum certe vides mul
tos in quolibet ingreſſu delinquere, ita vt manufactum re ve
ra faciant morbum.*

Hoc in loco conſequenter incipit exequi id quod Glauco petijt: ac
primo loco methodum tradit curandi febres diarias. Diarias autẽ
vocant febres, quæ ex ſpiritu incaleſcente fiunt: quæ ſanè ſimpliciſſi-
mæ atque benigniſſimæ ſunt, atque ad ſui ipſarum generationem
vnius diei tempus ſatis habent. Fiunt autem hæ febres, vel à corpo-
reis vel ab animalibus motionibus, corporeis quidem, ex laſſitudi-
nibus, ſtipationibus, & ebrietatibus: animalibus verò, ex curis, tri-
C ſtitijs, iracundijs, & reliquis id genus, ex his enim omnibus cum cõ-
teratur ſpiritus, acriorque ſeipſo reddatur: impertitur cordi cali di-
tatem, atque eiuſcemodi febrem accendit. Sunt ergo omnes hæ fe-
bres, vt diximus benignæ: quemadmodum ſanè & quæ ex buboni-
bus excitantur. In his tamen ſermo diſtinctione limitationeque in
diget. Nam febrium, quæ ex bubonibus excitantur, hæ quidem ſunt
diariæ: fiuntque euidenti quapiam cauſa in corpore prægreſſa, velu-
ti ſi impegerit quis, vel alioqui vlcus habeat. Quoniam enim quæ do-
D lent, fluxu ſemper tentantur, materiæ ad membrum vlceratum ferri
ſtudent: poſtea in itinere imbecilliori particulæ occurrentes, in illam
decumbunt, illamque moleſtant, atque in tumorem attollunt. Vo-
catur autem eiuſcemodi res, Bubo. Sæpenumero autem cũ copia ſit
in corpore, periculumque immineat, ne ab ipſa vires ſuffocentur: na
tura veluti repugnat, ac recalcitrat, ipſam deponere volens. Quoniã
igitur haud poteſt per ſenſibiles excretiones eius vacuationem mo-
liri, ipſam tranſmittit ad imbecilliores partes, Adenas, ſeu Glandu-
las, dico. Sicuti enim hoſtes ciuitatem obſidentes, quam varij mili-
tes cuſtodiant, à potentioribus propelluntur, irruunt autem in im-
E becilliores, à quibus haud amplius propelli poſſunt: Sic & ſucci, dũ
à valida facultate propelluntur, ad imbecilliores particulas accedũt,
Glandulas dico: quæ ſanè non imbecillitatis tantum ratione ad ma-

terias ſuſcipiendas promptè ſe habent, verũ & ob propriam ipſorũ A raritatem. nam cùm laxæ ſint, meatusque apertos habeant: facilè in ſeipſas copiam admittunt. Hæ ergo febres quæ ob copiã eueniunt, benignę nõ ſũt: ſed ex genere earũ quæ ex putredine ſuccorũ fiũt, exiſtẽtes, periculũ inferunt non vulgare. Atqui mentẽ diligenter adhibere oportet, ne imprudentes ijs qui ex putredine febricitant, ſine cuſtodia victum inſtituamus, putantes eos febrem habere diariam: cùm eiuſmodi error oriatur ob communitatem, quam bubo tam ad eas, quæ ex putredine oriuntur febres, quàm ad diarias, vt diximus, gignendas habet. Diarias igitur curare, haud eſt difficile: immo admodum facile. Nam ſtatim poſt acceſsionis declinationẽ, lauacris ipſos B vti iubemus: atque ad conſuetam victus rationem reducimus. Methodici verò non ita ſanè, ſed cùm eos aſſumunt, iubent ad tres dies cibum non capere: quòd acceſsionem, quæ per triduum fit, obſeruandam eſſe cenſeant. Arbitrantur enim cunctos ferè morbos per triduum accedere. Hi ergo, eiuſcemodi laborantes maximè lædunt: quippe qui eorum febres acriores reddant: atque ad febris acrimoniam, intemperiem, quæ ab inedia prouenit, addant. Non ſolùm autem in hoc errant: ſed vt aliquid facere, nec fruſtra ad laborantem accedere videantur, perfuſionibus vtuntur importunis, & irrigationibus, & cataplaſmatibus: à quibus non ſolùm nihil iuuatur laborãs, quinimmo lęditur, atque ob id ait Galenus ab ipſis manufactum fieri morbum. C

8 Quæ igitur ad curationem harum febrium pertinent, in promptu ſunt: quæ verò ad dignotionem, diligentiam maiorem requirunt: nec vllus ante nos quantum res exigebat, ea ſcripſit. Vnde nihil mirum eſt, multos in curationibus tantum delinquere, quantum etiã in dignotionibus falluntur. Sæpenumero enim quidã caſu aliquo in graues morbos ab initio incidẽrũt: ſicuti vino repleti, vel exuſti, vel refrigerati, vel laſsitudine D fatigati, vel vigilias perpeſſi, vel irati, vel quomodocunque aliter à cauſa, quæ ex ſeipſa lædere poſſit, correpti: deinde totum id ob antegreſſam cauſam non ob aliam quandam affectionem eueniſſe arbitrati: negligentius inſtituta ſibijpſis victus ratione, latenter incurabilem, aut ægre admodum curabilem morbum ſeipſos proiecere. Ob hæc igitur ante omnia prouidere oportet, ſicuti etiam Hippocrates adhortatur, vt non futura ſolum, ſed & præterita & præſentia praenoſcamus. Nam & quod nunc proponitur, ad eam artis partem attinet, noſq; quàm maniſeſtè E

A *niféſtè poterimus,id ſcribemus. Neque enim parua eſt differen-
tia,ſi laborantem laueris,ac conſidere iuſſeris: an per omnem cu-
ſtodiã ſecuritatẽq; traduxeris. Ingreſſos igitur ad ægrotantẽ pri-
mum quidem à maximis ea quæ circa ipſum ſunt, conſiderare
oportet: poſtea ab alijs, nihil etiam quod minimum ſit, pro viri-
bus omittentes. Nam quod magis, vel minus indicationi à ma-
ximis ſumpta, credamus, id ex aliorum additione fit. Maxima
igitur febrientibus omnibus, tum in pulſibus, tum in vrinis
B indicia ſunt. Addere etiam ipſis oportet vniuerſa alia circa fa-
ciem & dicubitus & reſpirationem ab Hippocrate dicta, &
quæcunq;, vel per ſuperiora vel per inferiora euacuantur. &
ſanè ſi quod etiam ſymptoma circa quamlibet particulam cor
poris, vel ipſius actionem conſiſtere videas qualia certè mille in
millibus ille ſcripſit, nullum ex ijs negligenter prætereas. Hæc
quidem in omnibus febribus ſunt communia. Quare in ſim-
pliciſſimis quoque, de quibus præſens eſt ſermo, nihil horum o-
mittere oportet. Sed quoniam quæ à pulſibus & ab vrinis ſu-
C muntur, febris formam indicant: Pulſibus quidem nec phleg-
mones ſignum habentibus, nec penitus inæqualitatem in vna
arteriæ applicatione, vel ſi habeant, eam omnino obſcuram: Vri-
nis verò vel omnino ijs, quæ ſecundum naturam ſunt, ſimili-
bus: vel non multum à natura diſtantibus: Tunc accedere o-
portet ad vniuerſa alia ſuperius dicta. Ac cum, veluti cho-
rus, conſonanter omnia loquantur, fidere iam oportet: &, ſi ve-
lis, interrogare, num aliqua manifeſta cauſa præceſſerit. Nam
D ſi & hoc faſſus fuerit ægrotans: prima febris ſolutione expecta-
ta, lauare ſtatim oportet: cùm fidelior tibi dignotio fiat ex ipſa
ſolutionis forma. Nam & arteriarum motio ei quæ in ſanis
eſt, ex toto aſſimilatur, quippe cùm nulla alia febris ad id quod
ſecũdum naturam eſt, redeat: ne ſi tempus illud inter priorem
extremitatem & ſecundum principium, interiacens, quam-
multum fuerit, quemadmodum in tertianis & quartanis. In
illis enim febris ſignum ſemper permanet: In diarijs autem to-
E tũ deletur acceſſione ceſſabte, Plurimis autem ipſarum etiam
madores, quibuſdam verò etiam ſudores vtiles poſt apparent:*

aut omnino ſanè veluti vapor quidam copioſus ex profundo A
a ttollitur. Sed & vrinæ multo meliores nunc quàm in febris initio tibi apparent. Et ſi capitis vel alterius cuiuſdam partis dolor ſimul inuaſerit, nec is ipſe amplius perdurat. Et laborantis facilis tolerantia, cum maximum & ipſa ſit indicium, ac veluti ſigillum quoddam vltra omnia alia, febris manſuetudinem tibi indicabit. Et ſi, dum lauantur, nec horror quidam inſolitus moleſtauerit, nec alia quæpiam inſuauitas: Et ſi poſt lauacrum deinceps in facili tolerantia perſtiterint: confidenter B
iam ipſos nutries: ac vinum intrepidè bibendū præbebis, quantum præſentibus eſt conueniens.

Dignotio via eſt ad curationem, & ſine hac modus curationis rectè cōfici nunquam poteſt. Neceſſarium igitur eſt, vt qui diariam febrem curaturus eſt, eius prius dignotionem poſſideat. Promptum ergo eſt dicere, diarias febres à procatarctica cauſa fieri: quæ verò ex putredine ortum habent, non item. & hac re has ab illis diſtinguere oportet. Sed quoniam ſæpenumero euenit, vt febris, quæ ex putredine ortum habet, cum aliqua procatarctica cauſa inuadat: vt ex hoc ſæpe decepti inexercitati medici ſuſpicentur eam febrem eſſe diari- C
am: hincque negligentius victum inſtituentes, magnopere peccent. periculumque non vulgare laboranti comparent: ob id melius eſt vniuerſam exquiſitè diariarum febriū naturam per vocata ſigna tum præſentia tum præterita apponere. Horum autem ſignorum alia ſunt maxima ac principaliſsima: alia ſecundam habent naturam. Ac maximis quidē maximè credere oportet: iam verò minimorum etiam ſuffragium eſt addendum. Nam hæc addita, maiora cōfirmant, atque ſtabiliunt. Maxima autem ſunt ſigna, quæcunque à principijs ſumuntur. Principia autem tria ſunt, vt ſæpius didicimus, cerebrum, cor, & iecur. Cerebrum ſanè haud multum nobis ad febris D
dignotionem confert: ſed cor & iecur. atque hæc meritò. Nam febris proprius eſt affectus cordis: huius autem affectio per pulſus oſtenditur. Quin & caliditas eſt ſuccorum in venis & iecore exiſtentium: qui certè per vrinas oſtenduntur. Igitur ſigna maxima in febribus, vrinæ ſunt & pulſus. Reliqua verò ſunt accubitus, & eius differentiæ: & quęcunque circa faciem apparent, in prognoſtico iam ab Hippocrate decantata: reſpiratio, & ipſius rhythmus: & ſi qua actio in aliqua particula oblæſa ſit: & quæ vacuantur, vel retinentur: & ſi qua particula tumorem habeat, vel aliquem dolorem: Hæc in- E
quam omnia addere oportet dignotioni, quæ à maximis ſumitur. Itaque vrinæ in diaria febre habere debent ſubſidentiam, hoc eſt hypoſtaſim.

A postaſim albam, lenem, & æqualem, ac ſanorum ſubſidentiæ ſimi-
lem. Parum tamen duntaxat in colore & conſiſtentia à naturali ſta-
tu digreſſæ ſint, ob febris nimirum caliditatē acriores quoquo mo-
do redditę: & nullū putredinis, ſignū habentes: eſt autē, id ſubſidentię
inæqualitas. Tales ergo ſint vrinæ. Sed & pulſus magnus perma-
net, & celerior, & frequentior ob caliditatem. æqualis etiam ſanè eſt,
ac nullam indicat inæqualitatem, nec contractionem accelerat: id
quod febrium ex putredine ortarum proprium eſt: cùm facultas in-
ſiſtat ac conetur per contractionem putredinoſa, fuliginoſaque ex-
crementa expellere. quod ſi inęqualitatem habeât pulſus, mediocris
B ipſa eſt. fit. n. aliquādo hęc ipſa inęqualitas ob febres diarias, quę ex ſti-
patione gignûtur: in his. n. cùm clauſi ſint meatus, nec amplius quę
digeri ſolita ſunt, euacuentur, facultas ab ijs grauata, aliquam in pul
ſu facit inęqualitatem. Hæc ergo ſunt maxima. Si verò omnia me-
morata cum his conueniant: tunc dignotionem confirmare, ſtabili-
reque oportet. quandoquidem ipſa magis ſcientifica erit. Si etiam
laborans febrem ſibi ab aliqua procatarctica cauſa, vel aliqua ex ijs
quæ circa ipſum ſunt, eueniſſe dicat: tunc ſanè ſtatim poſt acceſsio-
nis ſolutionē ad lauacrum abducendus eſt. Non tamen in ipſa mor-
bi ſolutione dignotio negligenda eſt. ſed certè tum in lauacro, tum
C poſt lauacrum ſigna aduertenda ſunt: in lauacro quidem, ſi nullus
ipſis fiat horror: nā hic in febribus ex putredine ortis, fieri naturâ ſo-
let, cùm à lauacri tepore putredinoſa excrementa fundâtur, ac ad par-
ticulas ſenſibiles ferantur, eaſque mordicent, hacque de cauſa hor-
rorem faciant, Sed & poſt lauacrum digitos ipſi arteriæ inijcere o-
portet: & interrogare, num aliquam præter naturam affectionem
corpus habeat. Nā ſi re vera febris ipſa ſit ex natura diariarum: nul-
lum modum præter naturam pulſus indicabit: ſed in omnibus ſa-
norum rhythmum ſeruabit, non vt in tertianis, & quartanis, & reli-
quis omnibus ex putredine ortis. in illis enim, nec in interuallo eti-
D am. inuenire licet pulſum, qui pulſui ſecundum naturam exiſtenti,
ex toto ſimilis ſit: ſed is omnino putredinis ſignum habere conſpici-
tur. In diarijs ſanè vnà cum acceſsionis ſolutione morbificæ etiam
cauſæ ceſſant, nec reliquiæ amplius affectionis illius, quę febrē pepe-
rerit, remanent. Quin & quibuſdam ipſarum madores (quos Græ-
cè [illegible] appellant) laudabiles apparent, quibuſdam verò ſudores.
Quęſituq; dignū eſt, cū febris in ſpiritib. ſit, vnde ſudor excernatur.
& dicimus, ſpiritum qui iā calefactus eſt, dum excernitur, ſuccū ali-
quem circa ſuperficiem inueniendo eum, attenuare, atque in ſudo-
res reſoluere, ſecumque etiam excernere. *Nonnulli verò dicere conati*
E ſunt, ſpiritum feſtinare, vt digeratur: deinde denſiori ſuperficiei oc-
currendo, ſiſti: atque in aquæ naturam reuerti: hincque ſudorem
excerni. Hoc autem eſt abſurdum. primum quidem, quoniam non

ſpiritus ſed vapor eiuſcemodi ſymptoma ſuſtinere poteſt. Pręterea, A
licet etiá demus ſpiritũ poſſe in aquá conuerti: ipſe tamẽ in cõuerſus
fuerit, non amplius excerni poterit. Nam ſi meatus ita denſati ſunt,
vt etiam ſpiritui non ſint peruij, multo magis non permittent hu-
morem exire. Craſsior enim ſpiritu eſt humor. Quare hæc explana
tio, aut eſt recipienda: ſed quæ à nobis dicta eſt. Differt autem quan
titate mador à ſudore. Sudor enim, eſt copioſus: madores autem
pauci. Omnia igitur hęc ſigna animaduertere oportet poſt balneum.
Quin & vrinas rurſus inſpicere oportet, atque attendere, ſi multo
meliores nũc euaſerint. Omnino verò ſanè ſi quod ſymptoma in febre
acciderat, id & nunc ſoluetur. & quod vltra prædicta colophonem, B
ac veſtigium imponit, eſt ipſa facilis tolerantia laborantis. hæc eni
præcipue diariæ febris dignotionem confirmat ſtabilitque. Nam in
ijs febribus quæ ex putredine oriuntur, aliqua omnino anxietas ori-
tur, & difficilis tolerantia: putredinoſis quibuſdam ſeminibus ad os
ventriculi tendentibus, & tale ſymptoma facientibus. Si ergo hæc
à nobis memorata, conſona ſint, ac idem inter ſe inuicem loquan-
tur, naturam febris diariæ indicantia: oportet confidenter lauare,
& conſueta victus ratione nutrire. Dare autem debemus & ipſis vi-
num: eius menſuram, tum ad laborantis conſuetudinem, tum ad
præſentem neceſsitatem, metientes. hoc enim eſt quod ipſe ait, *quan-* C
tum præſentibus eſt conueniens.

* alias interrogare

9 *Nos verò (vt noſti) ipſis dicere ſolemus, ante greſſam cauſá*
à laborante dici non ſuſtinentes. quod maximum eſt indicium*
eum non errare, qui talem quampiam ſit adeptus facultatem.
Si ergo manentibus adhuc animi affectibus conſideratio fiat, ex
pulſibus præcipuè tentanda eſt, vt in libris. De pulſibus ſcriptũ
eſt. Poſt hos autem & ab alijs dignotio eſt petenda. Si verò illi
quidem ceſſauerint, affectio autem remaneat: obſcurum profe- D
ctò ex pulſibus inuenies indicium affectuum qui febrem fece
rint, ſed & ſine pulſibus reliqua tibi ſufficient.

Ex cauſis morbificis (vt in pręcedentib. diximus) alię ſunt proca
tarcticæ, aliæ antecedentes, aliæ coniunctiuæ. Antecedentes, igi-
tur, atque coniunctiuas oportet vt medicus ſciens prænunciet: Pro-
catarcticas verò à laborantibus interroget. Nunc autem ipſarum
quoque (quantum fieri poteſt) tradere nobis vult dignotionem Ga
lenus, vt nimirum ipſas prænũciando glorioſi euadamus: nec ab æ-
grotis decepti, in curatione fruſtremur. Enimuero procatarctica- E
rum cauſarum aliæ ſũt animales, aliæ corporeæ. Animalium itaque
prius dignotionem tradamus. Sunt autem hæ, iracundia, triſtitia,
cogitationes

A cogitationes, vigiliæ. Illud verò prius dicere oportet, ab ijs cauſis ali
quando hominem, etiam dum morbo laborat, adhuc detineri. etenim ſæpenumero multi febricitantes adhuc ſunt irati, vel triſtantur,
vel cogitant vel vigilant. vel igitur hæ ipſæ cauſæ adhuc agunt: vel
abierunt quidem, affectio autem quæ ab ipſis prouenit, in corpore
remanet. Si igitur cauſis adhuc remanentibus, cõſiderationem facimus: haud difficile erit ipſas dignoſcere, pulſus tangendo. hi enim
nobis, eaquæ cordi accidunt, produnt. Vniuſcuiuſque autem horum differentiam in libris De pulſibus didicimus. In illis enim dictũ
eſt, quis ſit iratorum pulſus, quis triſtantium, quis cogitantium, &
B quis vigilantium. Non tamen ſatis eſt pulſibus ſolum vti: ſed & alia
etiam ſigna adhibenda ſunt, quæcunq; Hippocrates in prognoſtico,
à calore, ab accubitu, à reſpiratione, & eius ſpeciebus enumerauit.
Si verò cauſæ quidem ceſſauerint, aliquid autem omnino ab ipſis
in corpore relinquatur: ex pulſibus quidem mediocriter id dignoſcetur. quòd ſi ipſi nobis non ſuffecerint, dignotio à reliquis petenda erit.

10 *Communiter enim omnibus vrina ſunt rufa.*

In tractatione de Criſibus diſputatio de coloribus definita eſt: atque exquiſitè in illa dictũ fuit, quid ſit rufus color, quid ruber, quid
flauus, & quid pallidus: & quid ſinguli ipſorũ remiſſi ex additione,
Sub. præpoſitionis indicari, ſubrufus, ſubflauus, ſubpallidus, & ſubruber. Hoc ſanè in loco cùm ſermo ad tyrones ſcriptus fuerit: prædictos hos omnes colores craſsiori modo πυρροὺς id eſt rufos appellat: dicitque vrinas communiter omnibus eſſe rufas, non ijs qui febre diaria ſimpliciter febricitant, ſed quicunque, vel ex iracundia,
vel ex memoratis affectibus febricitant: quandoquidem paulo pòſt
diſcemus, ijs qui ex denſitate, & ijs qui ex bubonibus febricitant,
non rufiores eſſe vrinas, immo potius albidiores.

11 *Adeſt verò ijs qui ex triſtitia febricitant, acrimonia ma-*
D *gis quàm copia caloris: ſicuti contrà, ijs qui ex iracundia.
Sed & corporis gracilitas manifeſtior eſt ijs quos triſtitia,
quàm ijs quos cogitatio vexauit, oculorumque cauitas, ac inſita quædam decoloratio.*

Diſtinguit hoc in loco triſtitiam ab iracundia. quod autem vult
ipſe dicere, nihil aliud eſt, quam quod in vtriſque quidem & caliditas & ſiccitas ineſt: ſed in triſtantibus ſiccitas quidem maior, caliditas vero minor: in iraſcentibus contrà, caliditas maior, ſiccitas minor.
E Igitur vrinæ in triſtantibus apparent acriores quidem ob ſiccitatem, calidiores autem ob caliditatem: in iraſcentibus verò non

ita inueniuntur. ſed calidæ quidem ſunt, non tamen acres, id eſt nõ ſiccæ. Aliqui etiam aliter expoſuerunt, dicentes, in triſtantibus vrinas quæ excernuntur, laborantis ſenſum moleſtare, ac mordicare magis, minus autem calefacere, calefacere tamen. in iraſcentibus contrà: dum excernuntur, magis quidem calefacere, mordacitatẽ verò & acrimoniam non habere. Hæcque explanatio eſt vera. Quare ambæ recipi debent. Sed quoniam multam in his ſignis communitatem inuenit iracundiæ, & triſtitiæ: adhuc etiam ab alijs manifeſtioribus ſignis, eorum nobis tradit differentiam. Nam in triſtantibus gracilitatem ãit fieri totius corporis, ac præcipuè oculorum. Cum enim in ipſis multus contineatur ſpiritus, qui dudum ipſos in tumorem eleuabat: hic cùm à triſtitia ſit digeſtus, concidere ipſos facit. In iraſcentibus autẽ non eſt hoc inuenire: quin potius ipſũ corpus tumidius apparet, natura foras ſe vertente cum aliqua vehementia, hancque porrò inſequuntur & ſpiritus & ſanguis. At ſanè in triſtantibus pallidius (& vt ſimpliciter dicam) decoloratum corpus inuenitur. Nam cùm caliditas innata in profundum ſecedat, & quæ in ſuperficie ſunt relinquat: neceſſariò ob ſanguinis abſentiam decoloratio oritur: quod in iraſcentibus non adeſt, ob iam dictã cauſam. A B

Hæc quidem ſunt & alijs qui quouis modo cogitauerunt, communia. Maximè verò & ex oculis diſtinguere oportet. Nam & ex his in ſanis animi mores conijcere poſſumus, at in ægrotantibus certiora tibi erunt ſigna, ſi accuratẽ conſpicere queas. Sic igitur eos qui ob diſciplinas & ſpeculationem quandam cogitauerunt, à triſtatis diſtinguere conuenit. C

Triſtitiam ſanè iã ab iracundia diſtinxit prædicto diſcrimine, ex vrinis, ex gracilitate, ex oculorum cauitate, & ex decoloratione. Hęc autẽ in ijs etiam qui cogitarunt, eueniunt. Qua igitur re ipſos diſtinguemus? Ipſe ſanè hoc tacuit, illud duntaxat dicens. ex oculis diſtinguere ipſos oportere: quomodo aũt diſtinguere oporteat nõ addés. Nos autem hoc addamus: nempe in triſtantibus oculos veluti quieſcere, ac ſeſe haud mouere: in ijs autem qui cogitarunt, & moueri, & circumferri. Nunciant enim nobis oculi ipſos animi affectus: cùm ſint feneſtræ cerebri, in quo anima habitat. Ac turpe eſt phyſiognomonas quidem in ſanis ex oculorum affectione, quales ſint animi mores, pernoſcere: nos verò in ægrotantibus non prænunciare: cũ euidentiſsimæ, ac vehementer conſpicuę ſint eorum verſiones, quippe qui affectionibus animi inuicem reſpondeant. Illud autem, qui quouis modo cogitarunt, addidit: quandoquidem diuerſæ ſunt cogitationum cauſæ. Hic enim ob pecunias cogitationibus vexatur: alter ob filios: alius ob præſtantiorum ſpeculationem, & ſimpliciter, D E

A ter, vt generalius ipſa diſtinguamus, ſic dicamus. Cogitatio vel ob prę̨ſtantiora fit, vel ob deteriora, & vt ſimpliciter dicam, praua. Ac ſciendum eſt, deteriorum rerum cogitationem cum corpore vnà etiam animam deijcere: Præſtantiorum verò cogitationem corpus quidem deijcere, at animam & recreare & augere, robuſtioremq́ue (vt ita dicam) ipſam ſeipſa efficere. Hoc igitur modo cogitantes à triſtantibus diſtinguere oportet.

13 At eos qui ex vigilijs febricitant, diſtinguit decolorationis forma, ſubtumida enim eſt ipſis facies: & oculorum motus ligati,* vix enim palpebras attollunt: & humiditas* B *b: ſicci enim fiunt ijs qui triſtati fuere, vel cogitauerunt. Cauitas autem commune eſt omnium ſymptoma triſtitiæ, vigiliarum, et cogitationum: non tamen ſanè iracundiæ. In hac enim nec oculorum cauitas, nec decoloratio ſunt manifeſta. caliditasq́ tũ copioſior, tum celeriter ex profundo attollitur: nec pulſuum magnitudo diminuitur, ſicuti in vigilijs & triſtitijs & cogitationibus. Quare iracundiam clarè admodum ab his diſtingues: illa verò inter ſe, ſicut ante dictum eſt.*

C Vigilias ab alijs diſtingui non eſt difficile. Habent enim tum quid commune cum reliquis, decolorationem ipſam: tum diuerſum, quià corpore ſubtumido exiſtente vnà quoque eiuſcemodi decoloratio oritur. Hæc autẽ ipſa decoloratio oritur, quia haud probè concocti fuerint cibi. Sæpius enim didicimus, vt in ſomnis natura in profundũ recedens, ac cibis vacans, melius concoctiones faciat, & nutritiones. Hic igitur vigilias neceſſariò inſequitur inconcoctio: hanc autẽ nutrimenti ceſſatio, quam græcè atrophiam vocant: vnde nec floridus ille ſanguinis color in ſuperficie videtur. Sed & quæ ab inconcoctione genita fuere excrementa, dum in ſpiritum reſoluuntur, D habitum occupando: aquoſiorem ipſum reddunt. Hi verò palpebras ægrè mobiles habẽt: propterea quòd ipſæ excrementitia humiditate ſunt repletæ. Diligenterq́; eſt animaduertendum. hoc enim in loco dicimus palpebras ęgrè mobiles eſſe: quandoquidem in triſtantibus non palpebras, ſed quæ intus eſt, pupillam. Sunt igitur in his palpebræ, vt diximus, humidiores: at in antedictis, iracundia ſcilicet, triſtitia cogitationibus ſiccæ. Licet certè aliquid commune in vigilantibus, & triſtantibus & cogitantibus inuenire, ipſam nimirum oculorum cauitatem. Verùm in triſtantibus & cogitantibus cauſam E diximus: In vigilantibus autem eſt hæc ipſa: quomodo? Nam ob ſiccitatem ex vigilijs ortam abſumitur etiã ipſis viſorius ſpiritus. In iraſcentibus autem hoc dicendum non eſt: quin contra, plerique pro-

** Explanator videtur legiſſe corpus*

** δῆλαι, i. manifeſti. eſt in omnibus codicibus, quos viderĩ. ſeriò tamen δειλαὶ, id eſt ignaui, vel ligati, vt etiã Leonicenus olim tradu- xerat.*

b Codices manuſcripti ita habent: impreſſi tamẽ addunt, ἐν τοῖς βλεφάροις, id eſt in palpebris.

minentiores habent oculos: ſicuti etiam totum ipſum corpus vali A
dius & calidius. quin & pulſus in his non ſunt minores, ſicuti in antedictis omnibus. in illis enim viriũ debilitas, paruitatis cauſa eſt. in iracundia autem contrarium euenit: viriumque contentio adeſt: Quare pulſum etiam magnum fieri eſt neceſſe, conferente ad ipſius magnitudinem ipſa etiam caliditate. Illud duntaxat dicere oportet, ex iraſcentibus quoſdam pallidos fieri & tremulos: non quia iracundia talem ipſis inferat affectionem: ſed quia quidam metus iracundiæ ſit complicatus: qui vires deijciens, decolorationem etiam & tremorem facit. B

14 *Eorũ verò qui ex laßitudine febricitant, cutis eſt ſiccior, quàm in aliqua alia diaria febre. Sed hoc quidẽ omnib. ex laſſitudine febricitantib. in acceſsionis tẽpore, quod ad vigorẽ vſq; protrahitur, ẽ cõe, ab eo verò tẽpore deinceps, plærimis, qui ſanè ſupra modum non laborarint, humidi quidam vapores, vel, halitus calidus ex profundo attollitur. nonnullis verò etiam in temporibus quæ poſt vigorem ſunt ſiccitas permanet. hocque præcipuè euenit ijs, qui ſupra modum laborarint, aut refrige-* C
rati fuerint, aut exuſti vnà cum laſſitudine. & quidem pulſus non eodem modo in vtriſque habent. nam in ijs qui ſupra modum laborarunt, parui ſunt: in alijs verò, magni.

Completo de animalibus affectibus ſermone, traditaque ſingulorum proprietate, tranſit conſequenter ad corporeos affectus. ac inquit: quomodo febrem ex laſſitudine ortam dignoſcere oporteat. In his igitur cutis ſiccior apparet, ab immodica motione digeſto humore. Si igitur laſſitudo multa fuerit, vſque ad declinationem ta-
lis apparet ſiccitas: ſi autem moderata fuerit laſſitudo, vſque ad vi- D
gorem. hinc dum à calore reſoluitur humiditas: per ſudores excernitur, cutimque humidiorem ac molliorem reddit. Sed & in pulſibus quædam tradi poteſt differentia. Nam in immoderatis laſſitudinibus cùm vires diſſoluãtur, paruus fit pulſus: in moderatis autẽ, magnus: cùm & caliditas adſit, & vires ad hunc pulſum faciendum impotentes non ſint.

* inſolita

15 *Quæ verò ex cutis dẽſitate fiunt febres (denſantur autem hæc, vel frigeſcens, vel ex qualitate aliqua aſtringente * conſertim et occurrente: cuiuſmodi illi qui in aluminoſa aqua ſe la-* E
uerat, accidit.) * *[Hæ ſolæ omnium febrium ſtrictus eſt affectus.] Dignoſcere autem ipſas licet tactu, ſicuti etiam ſquali-*
das

*Non eſt in antiquis quibuſdã codicibus græcis.

A *das febres,& quæ ex laſſitudine proueniunt,& quæ ex exuſtio ne. neque enim harum denſitas tactum exercitatum latere queat. Sed & caloris motio quodam modo reſurgit: mitis qui dem prima applicatione apparens: acris autem, ſi diutius im moreris.*

Fit ſanè febris diaria ſtipata aliquando cute, verùm non in omni temperamento. In quibus enim id, quod difflatur, vaporoſum & vtile eſt: dum hoc cogitur, non febrem, ſed plethoram gignit. hoc autem fit in calidioribus, humidioribuſque corporibus. In quibus B autem, quod difflatur, fumoſũ eſt & acre: hoc, cute denſata, cùm non amplius digeratur, cogitur ac calefit, ac vnà ſecum calefacit vniuerſam materiam accendi idoneam. Gignit igitur frequentius etiã febres ex putredine ortas: ſi ſucci copia in corpore ſit, quæ putreſcere poſſit. ſin quandoque eas non gignet. tunc certè ſpiritus incaleſcens diariam febrem excitat. Sic igitur à denſitate febrem fieri oſtẽdimus. Denſitas verò ipſa à qualitate, vel ſimplici, vel compoſita fit: A ſimplici quidem, vel refrigeratione, vel ſiccitate. nam in hyeme & frigida conſtitutione hoc euenire conſpicitur. ſed & frictio C ſicca & exuſtio cutim exiccans, denſiorem ipſam efficit. Nonnunquam autem non eſt qualitas ſimplex, quæ cutim denſat, ſed compoſita: ſicuti in adſtringentibus ſe habet. nam hæc ipſa frigida ſimul & ſicca ſunt naturâ. ac plerique ſæpenumero aliquo ex adſtringentibus oleis ſe vngentes, vel in aqua aluminoſa ſe lauantes, talem ſuſtinnere affectionem. Duas igitur dignotiones nobis tradit Galenus: vnam à tactu, ſi cuti ſi rhu acceptis ac aqua diſſolutis, manus fricueris: tunc certè inuenientur denſati digiti, meatibus ipſorum veluti coactis & denſatis. In laſsitudinibus igitur inuenire licet cutim D ſicciorem ſimul & exuccam, in ſtipatis verò veluti ſtrictam & denſatam, vna igitur eſt hæc horum dignotio. Secunda verò ex Hippocratica lege procedit. quoniam Hippocratis tempore ſpeculatio quæ circa pulſus verſatur, nondum exquiſitè excolebatur: nec ab ipſis pulſibus febrium ſignificationes faciebant. ſed manum imponentes ſuper alias corporis particulas, maximeque ſuper thoracem (qui domicilium eſt cordis, cuius ſanè cordis proprius affectus eſt ipſa febris) dignotiones facere ſtudebant. In his igitur qui ſunt denſati, dum manus inijcimus, primum quidem caliditas pauca apparet: propterea quod foras ire nõ permittitur, cum meatus E clauſi ſint. vbi vero diutius immorati fuerimus, & ob id cutim calefecerimus, ipſamq; rariorem fecerimus: ex diuturna manus applicatione calor reſurgit, ac maior apparet: tuncque qualis nam ipſe ſit, percipitur.

16 *Verùm neque vrinæ his ſunt ruffæ, neq; corporis moles concidit. quare nec oculi concaui ſicciq; fiunt: ſed ſunt, quibus humidiores ac prominentiores appareant, quàm qui ſecundum naturam ſunt. Nec pulſus ſunt minores, quemadmodum in triſtitia, cogitationibus, & vigilijs, & in ijs qui immoderatè nimis exercitationibus ſunt vſi.* A

Ruffæ (hoc eſt πυῤῥαὶ) nunc ab ipſo dicuntur, quæ pallidæ (hoc eſt ὠχραὶ) ſunt. Igitur in his vrinæ non ſunt pallidæ: quoniam humidum illud, quod per occultos meatus digeri ſolebat: cum nunc non B item digeratur: cogitur, ac per arterias & venas fertur, ac cum vrina excretum, ob copiam colorem illius temperát: qui ſanè color vrinæ inerat ob bilis admixtionem. Hocque ſcire oportet, vrinas rariori exiſtente cute, ac multa digeſtione contingente, pauciores eſſe: ſi verò cutis ſit denſior, contrarium euenire, hoc eſt, copioſiores eſſe vrinas. Hancque ob cauſam æſtate paucæ ſunt vrinæ: hyeme, copioſiores: quamuis in ęſtate largiori potu vtamur, in hyeme, minori. ſed hoc ob digeſtionem, vt diximus, cõtingit. Itaque in his copioſiores quidem ipſis ſunt vrinæ, quam in alijs diarijs febribus ob aliam quampiam cauſam ortis. Sed nec corpus in his inuenire eſt gracile. quin ſæpe- C numero etiam tumidius eſt, cum digeſtio non fiat: ita vt nec oculorum etiam cauitas in ipſis conſpiciatur. Igitur nec pulſus minores reddentur: quippe cũ valida ſit facultas, propterea quòd eius tenor ob digeſtionem compilatus non fuerit.

17 *Hæ ſolæ ex omnibus febribus adſtrictus ſunt affectus:*

Hoc haud importunè addidit Galenus: ſed aduerſus Methodicos intendens: qui ſanè dicebant omnes affectus eſſe vel aſtrictos vel fluidos vel complicatos. ſicuti in libro De ſectis tradidit. omnes autem D febres, adſtrictum affectũ eſſe opinabantur. Quare ad verſus ipſos ait ſi febris morbus adſtrictus appellanda ſit, illam duntaxat appellandam eſſe, quæ ob cutis denſitatem ſit.

18 *Febribus autem quæ ex bubonibus eueniunt, pulſus fiunt maximi, & celeres, & frequentes: & caliditas multa: ac poſt vigorem ſtatim ex profundo humidus quidem vapor attollitur, calidus quidem ſed ſuauis. Acrimonia enim ac mordacitas minimè omnium eiuſmodi febribus ineſt. Et facies maxima ex parte ipſis rubicunda exiſtit, & in maiori mole. vrinæq; ſubalbidæ.* E

A Febres ex bubonibus ortas dignoſcere licet, primum quidem à
pulſibus. Nam in his ob caliditatis copiam magni fiunt pulſus & ve-
loces & frequẽtes. Quòd autem bubo nihil aliud ſit quàm phlegmo-
ne alicuius glandulæ: neminem puto ignorare. nam in his (vt ſupe-
rius diximus) quando vel vlcus, vel alius quidam dolor fit: excitatur
ſanè natura veluti properans, vt affectæ particulæ opem ferat, & ad
ipſam fertur: ſecumque etiam nimirum fertur ipſius vehiculum, ſan-
guis inquam & ſpiritus, hæcque glandulis tanquam imbecillioribus
occurrentia, illuc decumbunt, ac phlegmonem excitant. vocaturq;
eiuſcemodi res, Bubo. In his igitur poſt vigorem cernere eſt mado-
B res cutim irrigantes calidos ac ſuaues. talis enim eſt ſanguineus ſuc-
cus, qui ſanè in ipſis phlegmonem fecit. Quando autem humidum
hunc vaporem (græcè ἀτμίδα appellatum) ſuauem dicimus, minus
prauum intelligimus. neque enim ita ſuauis in febre eſſe poteſt, ac ſi
ſine febre accideret: ſed quia, vt in febribus, mordacitas & acrimonia
coercita temperataque eſt. Ineſt verò in his febribus facies rubicun-
dior, ac melioris habitus: vtrunque autem à ſanguine fit. ſed rubedo
colore, moles autem conſiſtentia craſsitudinéue percipitur. Vrinæ-
que ſubalbidæ. Quærendum ſanè eſt, quam ob cauſam in his albæ
appareant vrinæ. Ac Angeleuas quidem ait, à glandulis in veſicam
C vaſa tendere, per eaque materiam ex glandularum nutrimento tranſ
portari ac elargiri, alba autem eſt hęc ipſa materia. vnaquæq; enim
particula ſubiectum ſibi nutrimentum ad ſui ipſius naturam alterat.
Hoc ergo nutrimentum (inquit) ad veſicam tendens, ſeque vrinæ
miſcens, albam ipſam reddit. Hæc opinio multis ſanè modis euerti
poteſt. Primũ quidẽ, propterea quòd inuẽtũ quoddã inquirit, quod
nos in diſſectionibus nõ conſpicimus: neq; n. bubonibus cũ veſica
cõmunia cõſpiciuntur vaſa. Sed licet hoc demus, haud tamẽ poterit
exigua illa nutrimẽti glandularũ portio totã vrinã colore inficere. Il-
lud verò etiã ab ipſo percontabimur, vtrũ hæc vaſa in veſicã referen-
D tur, nec ne. ſi igitur non referantur, nihil ad ipſam aſportabunt: qua-
re nec prædicto colore vrinam inficient. ſi verò referantur, ſangui-
nem etiam aſportabunt. ſicque accidet vrinam ob ſanguinis com-
mixtionem, rubram fieri. Quòd verè omnium eſt maximè dubium,
addere ſanè oportet: nimirum vrinas albas apparere non ſolùm in
quibus phlegmone in coxarum glandulis eſt: ſed & in ijs qui tumo-
rem in axillis, & circa aures habent: & de reliquis omnibus glandu-
lis eodem modo. Quid ergo ad hæc eſt dicendum? Nos certè dici-
mus, eiuſcemodi vrinas accidere: propterea quòd bilis ad has gãdu
las tendens, ſanguini in ipſis infarcto miſcetur, ob idque per huius
E priuationem vrinas albas apparere. Sicuti aliquando in ijs qui capi-
te dolent, videmus vrinas albas fieri, propterea quòd bilis, (quippe
quæ tenuiorum ſit partium) ſurſum vniuerſa fertur: ita vt deinceps

vrinam colore non inficiat. Hic igitur etiam hoc dici poteſt ob bilis A ſcilicet abſentiam vrinas ſeroſi excrementi naturam oſtendere: album autem natura eſt hoc excrementum. Illud porrò addi oportet in artis operibus ſæpe à nobis viſum, nimirum in quibuſdam, qui ex bubonibus febrem diariam incurrerant, vrinas apparere bilioſiores. Hoc autem euenit, cùm & totum corpus calidius & ſiccius, proindeq; bilioſius compertum fuerit: tumorque ille qui in glandulis exiſtit, eryſipelatoſus fuerit, quippe à bilioſiori ſanguine genitus.

19 *Commune autē omnibus his diarijs febribus eſt ipſa pulſus æqualitas.* B

Æqualitatem quæ in pulſu eſt, communem eſſe ait inueniriq; in omnibus diarijs febribus, quoniam nondum in his diſſoluta eſt facultas: ſed adhuc valida eſt. quare cum valida ſit, æquales faciet pulſus.

20 *Nam paruæ admodū, ex his febribus eam, quæ in vno ictu eſt, inæqualitatem præ ſe ferunt, ſed neque hæ valde manifeſtè, nec euidenter. Tales ſunt diariarum febrium notæ.* C

Hoc ait propter eas febres, quæ ob cutis denſitatem fiunt: nam in his obſerata ea, quæ digeri ſolebant, facultatem grauant, ſicque inæqualitatem quæ in vno eſt ictu, efficiunt.

21 *Curare autem oportet lauacro quidem omnes.*

Conſequenter hic ſcriptor, cùm nobis diariæ febris dignotionem tradiderit, cauſasq; ipſam gignentes inter ſeſe diſtinguendas docuerit: deinceps ad curationis modum tranſit: qui ſanè & communis & diuerſus eſt. ſiquidem diariæ etiam commune quidem habent, vt ex D ſpiritu incaleſcente accendantur: diuerſum autem, ipſarum cauſarū varietatem. Atque in curatione lauacrum quidem in omnibus aſſumimus: verum pro cauſis febrem facientibus, vtendi modum variantes, ita vnicuique congruam facimus curationem. Sed quoniam lauacri mentionem fecimus, agè pauca de ipſo diſſeramus. (abſolutiſſimam enim de ipſo ſpeculationem in libris Curatiuæ methodi habemus) breuiterque quæcunque ad tyrones dicere licet, in memoriam reuocemus. Inquiramus ergo differentiæ lauacrorum partes, earumque ſingulorum facultatem. Lauacrorum igitur quædam ſunt ſulphuroſa, quædam aluminoſa, quædam ſimpliciter aliam quandā E vitioſam habent qualitatem: quædam ex potabilibus ſunt aquis. Hoc igitur in loco de potabilibus ſermo nobis ſit, quæ ſanè natura

A poſſunt tum aſperitates æquare, tum excrementa digerere, tum intemperaturas extinguere, tum facultates corroborare. Balnei autem tres ſunt partes, prima enim eſt aer ipſe calidus: ſecunda eſt ſolium (hoc eſt, ἐξέδραι) calidæ aquæ: tertia eſt ſolium frigidæ. Quidam ſanè ſine methodo arbitrati ſunt, vnam eſſe balnei facultatem: ita vt decepti fuerint, credentes id calidam & humidam in vniuerſum habere facultatem. Nos equidem calidorum diuerſitati mentem adhibentes, diuerſam quoque ipſius facultatem pronunciamus. Nam aer calidus digerit magis, minus verò humectat. Natatorium autem (hoc eſt κολυμβήθρα) calidum contrà, magis quidem humectat, minus verò B digerit: digerit tamen. Frigida vero aqua genitam à lauacro intemperiem conſolatur, ac extinguit, quin & meatus denſat: ita vt non permittat facultates euolare. His ergo ita traditis, nihil ſanè difficultatis erit, diuerſis diariæ febris cauſis, diuerſi etiam lauacri vſum adaptare.

22 *Sed qui ex cutis denſitate, vel ex bubonibus febricitant, ne ſi in balnei aere immorari iuſſeris, quicquam lædes.*

Et hoc meritò. nam hi ampliori indigent digeſtione: illi quidem qui ex cutis denſitate febricitant, quoniam ob hanc denſitatem, C quæ digeri erant ſolita, intus in corpore obſerata ſunt: illi autem qui ex bubonibus, quoniam copia adeſt ſanguinis, à quo influxio in bubonem facta eſt, vt paulo ſuperius diximus.

23 *Reliquos verò omnes quàm celerrimè ab aere abducere oportet. ſed in aqua etiam ſi diutiſſimè verſari velint, permittendum eſt.*

Iratos intelligit, triſtatos, laſſitudinem perpeſſos, vigilias paſſos, cogitationibus vexatos, quandoquidem in his omnibus communis eſt ipſa ſiccitas, humectarique expoſcunt. Permittemus igitur ipſos D in calida aqua verſari, quippe quæ poſsit excrementa à febre genita digerere, ac in eorum vicem, vtilem intrudere humiditatem.

24 *Oleo autem & tepido & multo, & mollibus manibus diutius perfricare oportet. præcipuè quidem qui ex laſsitudine. poſt hos autem, qui ex ſtipatione, ac tertio qui ex bubonibus febricitant.*

Sciendum eſt oleum relaxantem, ac diaphoreticam, hoc eſt digerentem facultatem obtinere: ſed idem ſanè ſimpliciter corporis meatus oblinire, hincq; ipſos occupare, ac digeſtionem prohibere ob E ſubſtantiæ viſciditatem: cum moderata autem perfrictione calefieri atque recalefacere corpus, ipſumque rareſaciendo, excrementa ad digeſtionem prouocare. Quoniam ergo in ijs qui laſsitudinem perpeſ-

ſi ſunt, mediocris quædam fit phlegmonoſa affectio tum in muſcu- A lis, tum in articulis, ſicuti declarat dolor ille, qui poſt laſsitudines remanet: ob hanc cauſam vnctione olei tepidi vſus eſt. eiuſcemodi.n. oleum relaxare naturâ poteſt. Ac ſanè emolliri iubet longiori tempore: molleſque etiam vult eſſe manus, quæ perfricant. nam duræ indurare, ſiccare, & moleſtare ſolent. Sic porrò in ijs qui laſsitudinem perpeſsi fuere, largè eſt vtendum oleo, relaxandi gratia duntaxat. Secundaria autem ratione in ſtipatis ipſo vtimur, quod poteſt meatus reſerare, ac excrementa digerere. Ob hanc verò cauſam & ijs qui ex bubonibus febricitant, vbi plenitudo adſit, moderata, opus eſt digeſtione. B

25 *Et lauare ſæpe quantum fieri poteſt, tales oportet.*

Tales dixit, eos qui proximè fuerunt memorati, ij inquam qui ex laſsitudinibus, & qui ex ſtipatione cutis, & qui ex bubonibus febricitant. Hi enim longiori tempore indigent lauacro. Probè enim addidit ſermoni, quantum fieri poteſt: nam quando facultas obſiſteret, non amplius ſanè lauacrum, immo nec vllum aliud præſidium aſſumeretur.

26 *Comedere autem ij ſæpe poſſunt, qui ex laſsitudinibus febrem incurrerunt: non tamen ij qui ex ſtipatione, nec qui ex* C *bubonibus febricitant. ſed vtriſque his tenuis victus ratio vtilis eſt. Iis verò qui ex laſsitudinibus febricitant, quæ concoquere poſſunt, imperare oportet vt comedant, inconcoctione ſola euitata.*

Conſequenter poſt lauacrum ad victus rationis modum tranſit, hancque rurſus victus rationem recta methodo determinat. Iis quidem qui laſsitudinem perpeſsi ſunt, quoniam pluſquam cõueniebat digeſti ſunt, id quod deeſt, reſtituere vult: ac ſæpe ipſis cibũ præbet, illis verò qui ex ſtipatione, vel ex bubonibus febrem inciderunt, non D item, quoniam in vtroque horum plenitudo eſt.

27 *Sed & vinum bibere, quantũ poſſunt conuincere ſunt permittendi. Scopi autem menſuræ, qui & aliorum omnium, ſunt facultas ægrotantis, ætas, temperatura, conſuetudines, anni tempus, regio, atq; alia id genus.*

Quoniam vult laſsitudinem perpeſſos reficere, imbecilli in ipſis exiſtente facultate, vinum exhibet. quippe quod poſsit celerrimè in E ventriculo in chylum redigi, celerrimeq; in iecore in ſanguinem verti, atq; vniuerſum corpus nutrire. Vini autem menſuram ab ijs o-

A omnib. quæ eiuſdē ſunt ordinis (grecè [illegible] appellant) aſſumit, ac primum à facultate. ſi enim ipſa imbecilla fuerit, minus vini ipſi dabimus: ſi robuſta, largius, quantum & ipſa concoquere poteſt. Sed & ab ętate ſumit. ſi enim ſenilis ſit, largiorem quantitatem expoſcit: ſi vigens, minorem. A temperatura item, ſi quidem calidior minori quantitate, frigidior largiori indiget. Quin & à conſuetudine. nam ſi in ſanitatis tempore vini potator erat, largiorem modum ipſi dabimus: ſi talis non fuerit, minorem: Et in æſtate quidem minus, in hyeme plus: Ac magis etiam in Scythia plus, in Æthiopia autem minus dabimus vini: Et ab aliis, etiam eodem modo.

B 28 *Qui verò ex bubonibus febricitarunt, arcendi ſunt à vino ante quàm bubones ſoluti fuerint.*

In his enim ſanguineus ſuccus ex vini potione duplicatus, maiorem tumorem efficit: ideoque etiam febrem.

29 *At qui ſtipati ſunt, ſi parũ hoc paſſi fuerint, minimè verò ſint plethorici, non ſunt à vino prohibendi; ſi verò multum patiantur, ac plethorici ſint, prohibere eos confert.*

In ſtipatis diligentius aduertendũ eſt, nunquid vino vti poſſint, C an prorſus à vino ſint arcendi. Limitatione autem indiget oratio. Nam ſi multa ſit ſtipatio, ac corpus plethoricum, non dabimus vinum. probabile enim eſt ab ipſo materias fuſas duplicari, ac particulas aggredi, multitudineque obſtructionem facere. ſi autem pauca ſit ſtipatio, nec ſuccorum copia adſit: tunc vinum dabimus, vt caloris mediocritate, tum meatus rarefaciat, tum facultatem roboret. quæ ſanè roborata, cauſis ipſam vexantibus magis reſiſtit.

30 *Qui verò ex vigilijs, vel ex aliquo animi affectu febricitarunt, vbi laueris, humectante, ac boni ſucci alimento cibare eos oportet.*

D In omnibus ſanè victus ratio, quæ boni ſucci ſit, inſtituenda eſt: ipſe tamen peculiariter ipſius meminit in affectibus animi: vt qui ſciat, ab ijs præcipuè corpus deprehendi, ac à nulla re ita poſſe diſſolui facultates naturales, vt ab immoderatis animi affectibus. Atque ob hanc cauſam, quicunque extra hos ſunt, hoc eſt à curis, cogitationibus ve, ac ab alijs animi affectibus ſoluti ac liberi: omnia, quæ ſibiipſis offeruntur, & concoquunt, & trãſmutant, eaque ſuperantes, emolumentum ab ipſis haud exiguum corpori acquirunt. Quicũque verò triſtantur, vel cogitant: ea etiam quæ facilia admodum E ſunt ad concoquendum, non concoquunt, vel temporis longo tractu, ac vix. Quoniam igitur in diarijs febribus. quæ ob animi affectum ortæ ſunt, ſucci acriores euaſerunt, ac vniuerſus corporis ha-

bitus ſiccior: ob id vult alimentum ipſis præbere, quòd & boni A
ſucci ſit, & humidum, quodque tranſmutari non ſecundum quali-
tatem ſolùm, ſed etiam ſecundum quantitatem poſſit.

31 *Vinùm autem præcipuè ijs qui vigilarunt, intrepidè eſt
dandum, niſi caput doleant, vel tempora pulſent: quòd ſanè
in omnibus etiam alijs eſt obſeruandum.*

Quoniam per vigilias tum totum corpus exiccatũ eſt, tũ verò eti-
am ſæpenumero contingit inconcoctionem oriri à qua multa pati-
untur excrementa, ob id in his vinum intrepidius exhibet tanquã
poſſit, tum exciccatum corpus humectare: tum excrementa ad excre B
tionem prouocare. propterea quod naturales effluxus ac meatus,
fluidiores facit. Obſeruandus autem duntaxat eſt in his, capitis do
lor. Nam vinum celeriter in vapores tranſiens, affectum locum oc
cupat, repletque ac diſtendit: ac præcipuè quod dolor ipſe opem fert,
vt vinum ad locum affectum feratur: cùm partes dolentes (vt ſæpi-
us didicimus,) natura ſoleant fluxionem ſuſcipere. Hunc ergo ca-
pitis dolorem non in ijs tantùm qui vigilarint, ſed in reliquis omni-
bus obſeruare oportet, in quibus vini potionem aſſumimus.

32 *Sed & ijs qui iram, vel triſtitiam, vel cogitationem paſſi
ſunt, vinum eſt dandum.* C

Iram (græcè ὀργὴν vocat moderatam iracundiam. Quòd autem
in his, & in ijs qui triſtati fuere, & in ijs qui cogitarunt, vinum dan-
dum ſit, quod ſiccitatem ab ipſis in corpore genitam humectare
irrigare poſſit, non eſt ſanè qui dubitet.

33 *Iratis autem, quando omnino extra hunc affectum ſunt:
prius verò, haud tutum eſt vino uti.*

Et hoc iure meritò. ſiquidem iracundia, ebullitio eſt ſanguinis
circa cor exiſtentis. ac certè hanc ebullitionem vini potio ſou .

34 *Tentandum autem eſt, vt ei quod triſtitiam intulit, con- D
trarium opponamus: laſſitudini quidem quietem: vigilijs
verò ſomnum: iræ autem, & iracundiæ, & triſtitiæ, eam quæ
ex ſermonibus, actionibus, ſpectaculis, & enarrationibus perci
pitur animi iucunditas. Sic & qui cogitauit, omnino à ratio
cinatione ceſſet. Et qui ob bubonem febricitauit, ipſum pri
us curet, & multo prius vlcus. à quo conſtitit. Hæc tibi febriũ
diariarum, indiciaque, & remedia ſufficiant.*

Quoniam cõmune eſt in ira & iracundia & cogitatione & triſtitia,
hoc ipſum triſtari inquam: omnes enim omnino triſtitiam quandã E
habent: irati quidem, quoniam iniuria fuerunt affecti: illi verò qui
cogitarunt, quoniam ipſis non abijt id, quod cogitatur: triſtati au-
tem

A tem, identidé: ob hanc cauſam communem etiam illis opponit eũ rationem eam quæ à voluptate ſumitur. Ipſa enim ſuccos corporis, ac præcipuè ſanguineum fundendo, in vniuerſas particulas extendit: ac per huius ipſius præſentiam, totum corpus humectat, ac ſanè à memoratis affectibus liberat. Oportet autem de laborantis natura coniectari, ac conuenientem ſibi facere animi iucunditatem. Si enim quis fuerit ſermonis amator, vel hiſtoriarum cupidus, huic medicus hiſtoriarum officia enarret, vel alia id genus dicat: ſi in philoſophicis diſciplinis fuerit enutritus, philoſophicas ratiocinationes inueſtiget, & philoſophorum officia explanet: ſi ſpectaculis vacet ac delectetur, medicus quidem huic nihil dicat, ſed alios ad eiuſ-
B cemodi enarrationem faciendam præparet. Sępenumero autem ad ipſa ſpectacula eos emandamus. Et, vt ſemel dicam, pro laborantis modo, voluptatis etiam differentia excogitari debet.

35 *Reliquarum verò febrium aliæ ex phlegmone, aliæ ex ſuccis accenduntur.*

Diximus, quemadmodum febrium aliæ ex ſpiritibus, aliæ ex humoribus, aliæ ex ſolidis partibus fiunt. Diſſeruit autem prius de ijs,
C quæ ex ſpiritibus conſtituuntur. tradiditque ipſarum tum dignotiones, tum curationes. Tranſit dehinc ad eas, quæ ex ſuccis fiunt. Nam de hecticis nullum in his libris ſermonem faciet, quoniá Glauco petijt, vt ſibi curatio ſcriberetur morborum frequentius euenientium. Hectica verò febris nõ eſt ex ijs, quæ frequentius accidant. Earum igitur quæ ex ſuccis proueniunt, aliæ quidem in toto corpore ſuccum habent putreſcentem, & ſynochi, id eſt continentes fiunt. aliæ autem in vna particula obſtructionẽ faciunt quorundam meatuum, vnde etiam febres periodicę, id eſt quæ per circuitum repetunt, fiunt, & phlegmonem, vel alium quendam tumorem faciunt.
B Ac rurſus febrium hæ quidem intermittentes, hæ verò continuæ. intermittentes quidem, quæcunque materiam extra vaſa habent. harum autem ipſarum rurſus, hæ quidem cum ſymptomatibus inuadunt, hæ verò ſine ſymptomatibus. Igitur hoc in loco non de ijs differet febribus, quæ ex phlegmonis fiunt, ſed de alijs: ac rurſus prius de ijs, quæ ſine ſymptomatibus ſunt. Diſputabit autem de ſymptomatibus quoque in ſuccedentibus. Intermittentes igitur febres, vel ex pituita putreſcente fiunt, ac faciunt quotidianam vocatam febrem, vel ex flaua bile, & faciunt tertianam: vel ex melancholico ſucco, & faciunt quartanam. Ac harum ſanè traditu-
E rus eſt dignotiones, curationesque. ac prius de tertiana tractabit: quandoquidem hæc alijs benignior eſt, ac mitior, ac præterea hominibus plurimum euenit.

36 *Et quæ ex phlegmonis ortum habent, veluti ſymptomata quædam ſunt partium phlegmone affectarum, nomenq; morbi denominatiuè magna ex parte ab affecta particula ſumitur phrenitis, vel peripneumonia, vel pleuritis vel quid aliud tale. De his certè, poſterius dicemus. Quæ verò ex ſuccis accidunt febres, hæ ipſo vocantur febres, & non ſunt ſymptomata morborum, ſed ipſi morbi.* A

Quoniam febris ipſa non eſt ſymptoma (neque enim excretorum vel cohibitorum naturam habet, nec eſt in genere affectionum corporis, nec ſanè etiam læſio eſt actionis, ſed potius ipſa actionem lædit, morbus cum ſit,) iccirco nunc noluit ipſam ſimpliciter vocare ſymptoma, ſed veluti ſymptoma: neque enim eſt, ſed re vera ſicuti ſymptoma morbum conſequitur: ita etiam phlegmonas hoc in loco febris ſequitur inſtar ſymptomatis. In alijs ſanè eiuſcemodi febribus, quæ primitus fiunt, non item ſequitur, ſed ipſa prima fit: alia verò quædam ſymptomata ipſã omnino inſequuntur. B

37 *Harum verò quædam quidem ſunt ſine ſymptomatibus, quæ certè ſunt mitiſſimæ: quædam verò vnà cum ſymptomatibus infeſtant. Dicetur ſanè à nobis de prioribus febribus, quæ ſine ſymptomatibus ſunt.* C

Quærendum quonam modo hoc in loco dicat quaſdam febres eſſe abſque ſymptomate. nullus eſt enim morbus, qui actionem non lædat, quoniam & hæc eſt morbi finitio, affectio præter naturam, actionem lædens. eſt autem actionis læſio, ſymptoma. Quomodo igitur ipſe hoc in loco ait febres quaſdam eſſe abſque ſymptomatibus? Ad hoc dicimus, ſymptomatum quædam eſſe morborum ſpecifica, ac omnino vnà cum ipſis inuadere, quæ ab empiricis pathognomonica vocantur, tanquam affectuum ideam ac formam declarantia quandoquidem eorum naturam charactere obſignant, ſicuti in pleuritide tuſsis, febris, ſpirandi difficultas, punctorius dolor: quædam verò poſterius apparere, ac ſuperuenire, aliena, nimirum. de quibus nunc ipſum loqui dicimus, non de ijs, quæ ex neceſsitate ſuperueniunt. Poteſt & alio modo dici, nempe febrium has quidem cum ſymptomatibus inuadere: has verò abſque ſymptomatibus. Symptomata autem dicimus non obuia quæque, ſed quæ adeo ſunt praua, & maligna, vt ſæuitia ſua facultatem deijciant: ac totam artem ad ſe trahant ob infeſtationis vehementiam. Hoc igitur in loco de ijs febribus diſputabit, cum quibus nullũ id genus ſymptoma vnà adeſt. poſterius verò & de reliquis diſputabit. D E

38 *In quibus maximè ſi fieri poſsit primo die dignoſcenda eſt*

qualis

A *qualis nam ſit febris, diuturna ne an acuta.*

Ingredientes ad ægrotum in prima die quærere ſtatim debemus an diuturnus ſit morbus an acutus, hoc enim nobis ad formam diætæ figurandam conferet. Nam ſi propè ſit vigor (quod in acutis euenit) tenuiorem diætam inſtituemus, vel in inedia ſeruabimus: ne alimenta dantes, vires tum ad alimenti confectionem, tum ad morbi curam diſtrahamus. Nam ſi alimentum ſumptum negligentes aduerſus morbum certauerint, accidet vt illud alimentum inconcoctum cum ſit, materia febris fiat: hincque morbus fortior factus in vires irruat, ipſasque deijciat. Si verò alimenti confectioni

B totæ incubuerint, morbus (quippe qui non amplius habeat quod contra ſe certet, ac reſiſtat) fortior ſeipſo fit, ac naturam affligit. Si verò longè diſtet vigor, pleniorem victus rationem inſtituemus, ne temporis ſpatio ab inedia vires diſſolutæ, imbecilliores ſeipſis circa vigoris tempus fiant. quando præcipue naturæ aduerſus morbum certamen eſt. Hocque cùm animaduertiſſet Hippocrates. dixit, *Quibus ergo ſtatim vigor, eſt, ijs ſtatim tenuis victus eſt adhibendus: quibus verò poſterius, in ipſo vigoris tempore, & parum ante illud ſubtrahere oportet. prius ve rò vberior victus adhibendus eſt, vt æger ſufficiat.*

39 *Et vtrum ex ijs quæ intermittentes vocantur. an ex con*

C *tinuis. Quod ſi primo die fieri non poſſit, at ſecundo certè inuenire tentabis ideam febris. quòd ſi nec in hoc quicquam firmiter cognitum fuerit, in tertia ſaltem omnino aliquid tibi manifeſtius apparebit.*

Intermittens eſt febris, quæ interuallū purum habet. fit autē hoc, quando materia extra vaſa eſt. Continua autem, quæ nullam requiem, ac laxamentum præbet naturæ. hoc autem fit, cùm materia intra vaſa eſt. Diuturna ergo an acuta ſit febris, quærere debemus ob diætæ formam, vt diximus: intermittens verò aū continua,

D ob cibandi tempus. Sciendum ſanè eſt naturam egere ſemper alimēto, quod baſim ac ſedem illius, quod digeſtum eſt, ipſi repleat. Sed hoc ipſum alimentū præcipuè dandū eſt, quando ipſum concoquere, ac conficere poteſt. concoquit autem quando pura ac integra eſt, nec à febris caliditate vexatur. quare in interuallo dandum id eſt. Si enim in acceſſione demus, facultas quæ à febris intemperie deiecta eſt, ipſum ſuperare non poteſt. Alimentum autem non concoctum materia fit febris. Et hoc eſt, quod Hippocrates in Aphoriſmis ait. In acceſſionibus ſubtrahere oportet: nam addere nocuum eſt. Dandum igitur eſt alimentum in interuallis, Sed hęc dici poſ

E ſunt in intermittentibus. In continuis verò quid vtique quis faceret? neque enim in his inuenire licet remiſſum ac quietum tempus, verùm continua eſt febris. Tamen in his etiā fit Meiopyrexia. ideſt fe

bris diminutio, quæ interuallum imitatur: tuncq; alimentum dan- A
dum eſt, non quando accedunt. quandoquidem ea quæ dicta ſunt. omnino euenient.

40 Nam pauca omnino febres quarta die ad exquiſitam ſui dignotionem indigent. Dicam verò tibi, quam breuiſſimè fieri poterit, ſigna, ex quibus ſpeciem febris intelliges.

Hoc ob compoſitas febres ait. nam ſimplices prima die digno- ſcere licet. At quoniam compoſitæ quædam ſunt, quæ ita inuadunt, vt exquiſitè prima die nō dignoſcantur, nonnunquā autem neque ſe cunda die: in his neceſſe eſt tertiam diem, vel etiam quartam aliquā- B
do ad exquiſitam ſuiipſarum dignotionem expectare.

41 Prolixius autem ac manifeſtius alibi omnia dicta ſunt.

Hoc in loco ait, pauca tibi differam de talium febrium dignotio- ne. Abſolutiorem verò de his conſiderationem, tum in ſecundo de Criſibus libro, tum in libro de differentia febrium habemus. Sciendum tamen eſt ſignificationibus hoc in loco poſitis nihil eſſe perfectius. Vniuerſam enim artem, quæ de ipſis habetur, citra defectū hoc in libro tradidit.

42 Quæ igitur cū rigore inuadunt, non ab re ex earum numero eſſe ſuſpicaberis. quæ per circuitum infeſtant. Tertianæ enim & quartanæ cum rigore ferè ſemper acceſſionem faciunt. Sed tertianæ quidem in primo ſtatim inſultu ſæpenumero cū vehementi rigore incipiunt. Quartanam verò non vidi cū vehementi rigore incipientem, ſed temporis ſpatio magnitudo illi ſuperuenit. C

Ingreſſus ad laborantem ſtatim in prima die inueni ipſum rigore detentum. Hoc, indicio mihi fuit hanc eiuſmodi febrem ex putredine eſſe (nanq; nulla ex ijs quæ ſine putredine ſunt. rigorem infert) D
quin & eandem eſſe intermittentem. Sed non ſatis eſt, hæc ſolum ſcire: verùm deinceps etiam febris ſpeciem inquiro, vtrum tertiana, an quartana, an quotidiana ſit. Tertiana ergo rigorem habet à principio vehementiorem. ſenſus autem ab ipſo rigore prouenit, ve luti pungentis cuiuſdam rei ac ſtimulantis, quod ob ſucci tenuitatē ac acrimoniam contingit. Quartana, in principijs validum non habet rigorem: Quoniam frigidus eſt ſuccus ille, ac terreſtris, ægreq; mobilis. progreſſu tamen temporis, quoniam à febris caliditate attenuatur, validior ipſis fit rigor. Ac idiotę quidem ob hæc conturbantur, putantque grauiorem ipſis fieri morbum, cùm rigor fuerit in- E
tenſus. Artifex verò Hippocraticos oculos adhibens, febrem in melius progredi pronunciat. Neque enim vehemens in quartana rigor fieret, niſi coctionis ſignum appareret.

Adde

A 43 *Adde quod neque ſtatim à principio magna ex parte hæc febris ſimul inuadit. ſed vbi aliæ prægreſſæ fuerint, contingit. Quartana igitur errabundis & erraticis quas vocant febribus ſuperuenit.*

Magna ex parte, adiecit: quandoquidem quartana interdum ex ſe ipſa inuadit, non prægreſsis ipſam erraticis febribus. hoc autem euenit, quando lien erga actionẽ, quę melancholicũ ſuccum attrahit, imbecillior redditus, permiſerit ipſum vnà cum ſanguine ferri. hincq́ abundantiore eo reddito ac putrefacto, fit quartana. Vt plurimum B verò erraticæ febres ipſam præcedunt, hanc ob cauſam. Melancholicus ſuccus duplicem habet generationem. fit enim vel à fæcoſo ſãguine, vel à flaua bile ſuperaſſata. Quoniam igitur non æqualiter vniuerſa flaua bilis ſuperaſſatur, ſed pars quidem ipſius citius, pars verò tardius: ac ſimpliciter, ſuperaſſatio ipſa inordinata fit: ob id, dum mutatio fit, inordinatæ etiam febres oriuntur, quæ nullum ſeruant ordinem, ſed aliquando circa auroram inuadunt, aliquando circa veſperas: atque quãdoque duobus interiectis diebus, interdum tribus, nonnunquam etiam ſingulis diebus, prout mutatio ſucci xanthocholici idest flauibilioſi in nigrum facta fuerit.

C 44 *Quotidiana verò raro conſtituitur, quin os ventriculi affectum ſit: quemadmodum quartana ex male affecto liene, tertiana ex iecore generatur.*

Quotidiana febris, quoniam ex pituita putreſcente fit, hæc autem pituita præcipue colligitur circa ventriculum, ac ſtomachum, vbi & prima concoctio eſt ipſa pituita: ob hanc ſane cauſam in ore ventriculi, & in ventriculo abundans, quando nonnunquam putrefacta fuerit quotidianam inducit febrem. Ipſum autem os duntaxat dixit D ventriculi, non quia in ventriculo non ſit pituita, ſed quia cum in vtriſque locis ipſa ſit, os magis ſentit, quod exquiſito ſenſu ſit præditum.

45 *Quæ igitur cũ vehementi rigore incipit, par magis eſt tertianam, quàm aliquam aliarum febrium eſſe. Si verò etiam alia quæ deinceps dicentur, atteſtentur, hanc ſtatim euidenter in prima die tertianam eſſe dignoſces. Si verò cum pauco rigore incipiat, tunc magis & alijs notis eſt mens adhibenda. quoniam non quotidiana & quartana ſolùm ſed & ſemitertiana E & alia quæpiam ex continuis eſſe poteſt. Aliæ verò notæ ſunt caliditatis tum qualitas, tum quantitas: arteriarum motio: ipſa etiam rigoris qui ſentitur, forma: tempus item anni, & te-*

gio, & conſtitutio, & ægrotãtis natura & ætas & quæ præceſſe- A
re, & quæ conſequuntur. Caliditatem enim multam & acrem
eſſe oportet: Pulſus verò magnos, vehementes, frequentes, & cele-
res, ac omnis inæqualitatis, præter quã febrilis, expertes: Rigo-
rem etiam, ac ſi corpus ab acuta quadam re magis quàm à fri-
gida pungeretur: cùm, qui quartana vel quotidiana detinen-
tur, frigidum rigorem ſentiant. Tempus autem anni æſtiuũ
eſſe debet: Sicuti ſanè & regio calida, & præſens conſtitutio.
Sit verò & ægrotantis natura calidior ac bilioſior: & ætas a-
doleſcentiæ: exercitatioque potius quàm ocium præceſſerit, ac B
exuſtio potius quam refrigeratio, atque indigentia potius quã
ſatietas: & vigilia, & triſtitia, & [illegible]ſitudines, & vehementes
cogitationes ad hoc conferunt. Quòd ſi plerıſque alijs ægro-
tantibus tunc tẽporis febribus tertianis corripi contingat: hoc
vtiq; præter ea quæ dicta ſunt, maximum erit indicium.

Quod vult dicere, tale eſt. ſi vehemens ſit rigor, ſuſpicandum eſt hunc ipſum tertianæ febri præcedere: ſi verò non ſit vehemens, nondum ſuſpicari oportet tertianam eſſe. Contingit enim hoc fieri, & ob quartanam, & ob quotidianam: nam in his etiam fit refrigeratio C quædam, quam nunc vocauit moderatum rigorem. Quin & in ſemitertianis hoc tale ac id.t.rigor.n. omnino in his fit ob xanthocolicum ſuccum: temperatur autẽ atque coexercetur eius vehementia ob pituitæ admixtionem. Aliquando etiam in quibuſdam continuis fit minor rigor, vt in cauſo. contingit enim quandoque bilem, cùm tenuiſsimarum ſit partium, haud poſſe totam in vaſis cohiberi, ſed nonnihil ipſius extra vaſa excidere, hocque moderatum rigorem facere. Quare haud tibi ſufficiet rigoris paruitas ad exquiſitam tertianæ dignotionem: ſed deinceps reliqua ſigna aduertere oportet. D Reliqua autem ſigna ſumuntur, vel ab ijs quæ ſecundum naturam ſunt, vel ab ijs quæ præter naturam, vel ab ijs quæ præceſſerunt, vel ab ijs que ſimul inuadunt. Ab ijs quidem quæ ſecundum naturam ſunt, quærentibus nobis laborantis temperaturam, ſi ſiccior ſit & ætatem, ſi vigens, hæc enim bilioſi ſucci eſt ferax: anni verò tẽpus, ſit æſtas: & regionem, ſi calida & ſicca: & conſtitutionem, eodẽ modo. Sed etiam quæ præter naturam ſunt, quærenda ſunt, vt caliditatis quantitas & qualitas: quantitas quidẽ, quoniã materia quę facilè accenditur, multam accendit caliditatem: qualitas verò, quoniam hanc oportet eſſe acrem & erodentem. Sed & arteriarum motiones indicant. E maximi enim in his ſunt pulſus & vehementiores, & celeres, & frequentes, hocque iure. ſiquidem caliditas eſt

quæ

A quæ vſum ſtimulat: ac facultas deiecta non eſt ob ſucci lenitatem. inæqualitatis tamen ſunt expertes. Nam inæqualitas facultatis imbecillę eſt ſoboles. Præter quam febrilis. Diximus enim in libro de Pulſib. febrilem inæqualitatem à Galeno vocari, quando extremitates dilatationis velociores ſunt medijs. nã in interna extremitate facultas accelerat, ad dilatationem ſtimulata, vt intemperiem a febre concitatam refrigeret. in externa veró extremitate adhuc magis accelerat. ſtimulata ad cõtractionem, vt excrementa fuliginoſa a febre genita excernat. Quin & ſitis ipſis adeſt multa, ac bilioſus vomitus. Ita ergo ab ijs quæ ſecundum naturam, & ab ijs quæ præter naturam ſunt, & ab ijs quæ ſimul inuadunt, tertianam dignoſcimus. Adhuc
B veró etiam ab ijs quæ præceſſerunt præſentem vitam: ſi cogitabundus, ſi peruigil, ſi inedijs, vel exercitationibus pluribus vti ſit aſſuetus. hæc enim vniuerſa ad xanthocholici ſucci generationem conferre naturã ſolent. qui ſuccus propoſitam in conſideratione febrem accendit. Poſt hęc omnia addere etiam oportet cõiecturalem quandam dignotionem, quæ ipſa quidem ex ſeipſa non ſufficit ad exquiſitam ac perfectã cognitionem tradendam, memoratis tamen ſignis confert. Aduertere enim oportet, ſi eo tempore tertianariorum morborum epidemia extitit. Sicuti enim in anni temporibus alij ſubinde fructus progignuntur: ſic etiã eſt morborum generatio. Si ergo
C gignantur tertianarij morbi, ſignum etiam hoc ponere oportet, pręſentem quoque hunc nobis morbum, talem eſſe, quales ſunt & communes. Indicant enim communem eſſe quandam cauſam, ipſam aeris alterationem, vel aliud quid vniuerſale, quod talem verſionem mutationemq́ue effecerit, ex qua tertianam fieri cõtigerit. Ex communibus igitur particularia etiam cognoſcimus.

46 Quòd ſi cum omnia hæc, vel eorum maxima, ac longè præcipua adſint, vehemens etiam ſitis ipſos detineat, vomitusq́; bilis, vel ſudor ſuperueniat, vel vtraq́; iam tum apertè mani-
D *feſta erit. Si vero etiam poſt hæc à febre quieuerit homo, hæc inquam, quæ in ſuo etiam motu omnibus eſt nota: relinquatur autem ipſi in arteriarum motu propria febrium inæqualitas: firmiter vtique ita pronuntiare poteris, ac ſi tertio quoque die accedere ipſam vidiſſes.*

Sitis fit ob ſucci caliditatem ac ſiccitatem. Sudor autem ex his ſequitur: quoniam cum tenuis ſit ipſe ſuccus, facile reſoluitur, ac ad
E ſuperficiem tendens, ſudore ipſam irrigat, ac à particulari acceſſione laborantem liberat.

47 Quartana vero (nam & huius notas tibi ſcribere oportet)

euidentiſsimum quidem ſui indicat argumentum inacceſsio- A
num principio, quando adhuc rigent ægrotantes.

Cùm tradiderit nobis tertianarũ febriũ dignotionẽ, vult cõſequẽter & quartanarũ dignotionẽ tradere. Iure autẽ poſt tertianas nõ de quotidianis, ſed de quartanis diſſerit. quãdoquidẽ hę cum tertianis multum cõmunicant, primũ quidẽ in rigore: poſtea, quoniã vtraque febris periculo vacat: verius autẽ, quoniam quotidiana quidẽ febris ex pituita generatur, quæ frigida & humida naturã eſt: tertiana verò ex bilioſo ſucco, qui calidus et ſiccus eſt. horumque ſuccorum qualitates ex diametro inter ſe ſunt contrariæ. melancholicus autem B
ſuccus, quãuis frigiditate differat, ſiccitate tamen cõmunicat. Et hæc quidẽ deliramenta nugamẽtaq; ſophiſtica ſunt, logicæ quæſtioni inhærentia. Tranſeamus deinceps ad harũ dignotionem. eamq; itidem faciamus ab ijs, quæ ſecundum naturam ſunt, ab ijs quæ præter naturam: ab ijs omnibus & quæ præceſſere, & quæ præſentia ſunt. Eſto igitur in his natura laborantis atrabilioſior, ætas decreſcens, anni tempus autumnus, (in hoc enim melancholicus ſuccus generatur,) hanc ob cauſam. In æſtate quidẽ, id quod tenuium partium eſt, ſemper digeritur: ſuccedens autem autumnus, frigiditateq; ſua ſuperficiem denſans, claudit: cohibentur autem ſanè quæ difficulter dige- C
runtur, & craſſa ſunt. quæ melancholica potius ſunt, quàm ex aliorum ſuccorum quopiam.) Sed & regio frigida eſto & ſicca, ac præſens aeris conſtitutio inæqualis. Probe enim de hoc ab Hippocrate definitum eſt, *Quando eadem die modo calor, modo frigus, fit, autumnales morbos expectare oportet.* Neceſſe enim eſt tunc ea quidem quæ ſunt tenuium partium, à calore digeri: craſſa autem retineri à frigore. hæc autem putreſcentia, quartanã inducunt febrem. Hæc ergo ſunt, quę ſecundum naturam ſunt. Quærenda autem & quæ præter naturã ſunt, vt rigor. eſt enim in his non punctorius, ſed oſtocopodes, id eſt quo oſſa laſsitudine afficiuntur. quippe cùm grauentur, ac veluti D
comprimantur oſſa ab huius ſucci grauitate. Quærenda etiam ſunt & quæ præceſſere. hæc enim omnia tibi quartanæ naturam exquiſitè indicabunt.

48 *Satis enim rari & tardi earum pulſus fiunt. In vigore autem vel adhuc increſcentibus acceſsionibus, celeres quidem neceſſe eſt & frequentes eſſe.*

Rari quidem fiunt ob refrigerationem: tardi autem ob facultatis imbecillitatem, quæ à ſucci craſsitudine grauatur.

49 *Seruatur tamen & tunc propria eorum tarditas & ra-* E
ritas, ſi id quod de celeritate ac frequentia acceſsioni eſt adiectum, ratione perpendas. Etenim ſi quartana febris vigorem

cum

A *cum tertianæ vigore compares, multò certè velocius ac frequē
*tius arteria tibi videbuntur in tertiana pulſare. & ipſius vni-
*us motionis inæqualitas in quartana febre, eius ideam indi-
cat.

Quod vult dicere, tale eſt. & ſi in aſcenſu & vigore celeriores, &
frequentiores fiunt pulſus in his febribus: non recedere tamē ipſos à
propria earū raritate, ac tarditate: ſed quatenus ad acceſsiones ſpe-
ctat, frequentes ac veloces fieri: poſſeque quempiam dicere, eos, ta-
les euaſiſſe, comparatos pulſibus. qui in quartanarum principijs ſunt
B non tamen eorum frequentiam vel celeritatem frequentiæ & cele-
ritati, quæ in tertianis exiſtit, ſimilem eſſe, ſed multum ſuperari.

50 *Nam communem eam omnium febrium in vna applica-
*tione, arteriæ inæqualitatem. euidentiſſimam in hac inuenire
licet.

Quæſitu ſanè dignum eſt, cur, cum febrilis inęqualitas in tertianis
& in quartanis exiſtat: in quartanis potiſsimum facilè dignoſcatur.
Et dicimus. in tertianis ob dilatationis totius celeritatem, id quod fe
brium proprium eſt, ſenſum latere. multa enim exiſtente calidita-
te, media etiam dilatationis eſſe celeriora: itaque extremè haud mul-
C to celeriora eſſe medijs. hic verò, quoniã non eſt tanta caliditas, haud
neceſſe eſſe totam dilatationem celerem fieri. ideoque cùm tardior
ea ſit, ac in longiori tempore moueatur, facilè dignoſci poſſe febrilis
inæqualitatis ſignum.

51 *Multo enim velocius principiū motionis & finem inueni
*es quam medium. non tamē in tertianis ita habet. breuis enim
ipſis eſt velocitatis exceſſus, maximeq; in vigore.

Notandum hoc in loco eſt, quod etiam in libro ad Teuphram de
pulſibus diximus, febrium propriam inæqualitatem eſſe hanc, vt ex-
tremitates dilatationis celeriores ſint, quàm media: ac magis exte-
D rior, quam interior. verùm hanc rationem ſępenumero diximus: nō,
quemadmodum aliqui dicebant, vt extremitas duntaxat exterior
dilatationis ſit celerior. Atque in illis polliciti fuimus, nos oſtenſu-
ros Galenum dictis noſtris conſentire. Hoc ergo in loco idem dicit
adeo euidenter, vt neminem lateat.

52 *Quin & caliditatis notæ diuerſo modo in his ſe habēt. Nã
*calorem, & æſtum, & veluti feruorem tertianarum febrium
*in quartanis haudquaquam inuenies. Hæc quidem maxima
E *ſigna ſunt. Reliqua vero, externa. neque enim hæc omittere opor
*tet. Sed & natura ægrotantis conſideranda eſt, ſi atribilioſior:
& tempus anni, ſi autumnus: & præſens conſtitutio, ſi inæqua

lis.ſic & regionis natura & morborum populariter uaganti- A
um.

Sicuti tertianam febrem à qualitate, & quantitate caliditatis notabat, ita & quartanam, ait enim acrimoniam & ardorem, quod tertianis inerat, in his non inueniri. frigidus enim eſt ſuccus ille, qui quartanam facit.

53 *Et ſi lien magnus ſit & ſi inordinatè febres praceſſerint, & ſi ætas vltra vigorem ſit, & ſi cum ſudore ceſſet. Bilis autem flauæ vomitus in his febribus expectandus non eſt, ſicuti nec in quotidianis. Nam hoc tertianarum proprium eſt.*

Cauſam ob quam inordinatæ febres quartanam præcedant, iam diximus. Lien verò magnus fit, quando melancholicus ſuccus a- B
deo exuperat, vt licet lien multam ipſius portionem trahat, ab eoq; incrementum ſuſcipiat: adhuc tamen in corpore multam ipſius partem relinquat, ex qua putreſcente eiuſcemodi febris oritur. Et ſi cũ ſudore ceſſet: hoc ſignum non diſtinguit quartanas febres à tertianis. (oſtendimus enim & in illis ſudorẽ prouenire.) ſed quartanas à quotidianis. nam in quotidianis, vel nullo modo proueniunt ſudores. vel ſi proueniunt, admodum pauci proueniunt. Nam cùm craſ- C
ſus ſit ſuccus ac glutinoſus, non aptus eſt, vt in ſudores reſoluatur. Xanthocholicus ſanè ſuccus cum tenuium ſit partium, facile reſoluitur. ac ſecundus poſt ipſum, melancholicus, quoniam ſiccitatem habet, quæ ad hoc ipſi confert. Porrò multus quidem eſt in tertianis: minor in quartanis & in quotidianis.

54 *At vbi febricitare ceſſauerint, ſi febris adhuc ſignum permaneat, pulſusque iis qui ſecundum naturam ſunt, rariores & tardiores fiant: quartana vtique manifeſtè erit eiuſcemo-* D
di febris.

Artificioſiſsime ſcriptor nullum acceſſionis tempus prætermittit. Ab ipſo enim principio ſignificationes aſſumpſit, qualis nam in ipſo rigor extiterit, quærens: Ab aſcenſu item, & à vigore. quippe cùm dixerit pulſus in his temporibus frequentiores & celeriores eſſe: Quin & à declinatione quoque, cum eas cum ſudore ceſſare aſſeruerit. Nunc verò ab interuallo dignotionem inducit, nã ſi ipſis febrilis inæqualitas adfuerit, etiam ceſſata febre: fuerint vtique hę quartanæ febres. Sed hoc commune ſanè eſt quartanis, tertianis, & quotidianis febribus. Illud etiam maximè animaduertendum eſt, E
pulſus in his, dum ſanitate fruuntur, hoc ſuſtinere, ob redundantis ſucci qualitatem.

A 55 *Quotidianam autem febrem his maximè notis deprehẽ*
des. humidiorem enim eſſe oportet eius caliditatem cum qua-
dam acrimonia.
Poſt tertianæ & quartanę dignotionem conſequens deinceps eſt
quotidianam etiam in medium adducentes, exquiſitè eam dignoſce-
re. Ac promptum quidẽ ſanè erat dicere in hac febre omnia ijs quę
in tertianis dicta fuere, contraria quærere oportere. Siquidem illæ
ex calido & ſicco ſucco eueniebant: hæ verò ex pituita, quæ frigida
& humida exiſtit. Nihil tamen abſurdi eſt, clarioris doctrinæ gratia,
particularia etiam addere, quæ methodo inhærent, dico ſanè eã quę
B ſunt ſecundum naturam, & quæ præter naturam, & quæ præceſſe-
runt, & quæ præſentia ſunt. Quę certè in hoc ſermone inuenire li-
cet euidenter expoſita. Oportet igitur in his caliditatis qualitatem
humidiorem eſſe cum quadam acrimonia: ſed humidiorem quidem,
ob ſucci naturam: acriorem verò, ob adiunctam ſibi putredinem.

57 *Quæ non in prima ſtatim, iniectione occurrit, ſed immorã*
te manu.
In his enim caliditas ob ſucci craſsitiem in profundo occultatur:
nec tactu percipitur, qualis ipſa ſit in prima manus applicatione. dũ
C autem immoratur manus, calore conuerſationeque corpus calefa-
ciendo, atque vnà meatus rarefaciendo, materiamque attenuando:
reditione ſua ſuam ipſius maliciam oſtendit.
57 *Fumoſam enim quandam caliditatem vapori multo com-*
mixtam extre arbitraberis. cùm potius ignis in humiditate
multa ſuffocetur, quam ipſe, materiam euincat.
Quemadmodum enim in humidis lignis videmus: vt ipſa flam-
mæ iniecta primum ipſam ſuffocant, ac vincere malunt, quàm vin-
ci: vnde etiam fumus ex ipſis eleuatur, cùm ignis veluti ſuffocetur:
eodem modo in quotidianis eſt videre caliditatem talem exiſtere:
D cùm à multa humiditate innatus calor veluti obruatur.
58 *Sed & harũ pulſus pulſibus quartanarum multo minores*
ſunt, quam quartanarum pulſus pulſibus tertianarum.
Quod vult dicere, tale eſt: quartanas minorem habere pulſum
quam tertianas: quotidianas verò, quàm quartanas. Subijciatur .n.
verbi gratia duobus digitis quartanarum pulſum tertianarum pulſu
minorem eſſe: inuenietur ſanè pulſus quotidianarum pulſu quar-
tanarum minor eſſe non duobus, ſed tribus vel quatuor digitis: ita
vt ex his concludatur, quotidianarum pulſũ minorem eſſe pulſu ter
E tianarum: quinque profectò vel ſex digitis. & hoc merito. Nam in
quartanis licet frigidus ſit ſuccus & terreſtris: non tamen multus,
vt facultatem diſſoluat. In quotidianis autem, quoniam frigidus eſt:

& humidus, & ſanè etiam multus, quantitate & qualitate ipſâ obruens, neceſſariò minorem facit pulſum. A

60 *Rariores rurſus quotidianarum pulſus pulſibus tertianarum tanto, quanto his pulſus quartanarum. in tarditate autẽ ſimiliter in vtriſque habent.*

Obſcurè hunc locum interpretatur. nos autem ipſum declarabimus. Rarus enim eſt pulſus & in quotidianis & in quartanis, tertianarum pulſui collatus. ſed multo certè magis eſt rarior pulſus quatanarum: minus verò, pulſus quotidianarum. Duobus enim verbi gratia digitis quotidianæ pulſus pulſu tertianæ cùm ſit rarior, pulſus etiam quartanæ duobus rurſus digitis pulſu quotidianarum eſt rarior, vt rurſus concludatur, quartanarum pulſum ſecundum præſentem hypotheſim tertianarũ pulſu quatuor digitis rariorem eſſe: Satius autem fuerit cauſam addere. Quoniam enim quartanæ quotidianis maiorem habent pulſũ: ob id natura, pro ingreſſo aere magnitudine dilatationis contenta, rariorem fecit pulſum, in quotidianis verò contrà. Quare, quantum ad magnitudinem, & frequentiam ſpectat, quartanæ quotidianis maiorem quidem habent pulſum ſed rariorem, quotidianæ verò quartanis minorem quidem ſed frequentiorem. Illud verò tanto quanto his, non de tertianarum, ſed quotidianarum pulſibus dicit. Tarditas autem in vtriſque eſt cõmunis. B C

61 *Minus autem ſiticuloſa eſt febris hæc quàm quartana, tanto, quanto illa quàm tertiana.*

Tertiana quidem vehementem habet ſitim, quandoquidem duas obtinet qualitates, quæ ad eiuſcemodi ſymptoma conferunt, caliditatem inquam & ſiccitatem. Secundo loco poſt ipſam ſiticuloſa eſt quartana, quoniam etiam ſiccitas ſqualorem inferens, ſitim ſolet inducere. Pituitoſa autem febris nullum eiuſcemodi ſymptoma obtinet. D

62 *Et lingua, ac vniuerſum corpus ſiccius eſt in tertianis: humidius autem in his febribus: & vomitus pituitoſi, & quæcunque per aluum excernuntur, frigidiora, & humidiora, & crudiora, & aquoſiora & pituitoſiora ſunt: ac in vniuerſum, inconcoctis ſuccis plenũ corpus in his febribus comperies. Proindeque & in ætatibus & naturis & anni temporibus et temperaturis humidioribus accidunt. Iuuenem porro bilioſum & ſiccum nunquam vidi hac febre captum. Pueri autem præcipueq; qui natu ſunt minores: & ex perfectis qui pituitoſiores ſunt, & habitudine corporis craſſa, & vitam ducentes ocioſam,* E

in re

A *in repletionibus ac ebrietatibus ac lauacris aſſiduis præcipue-
q́ʒ poſt cibum: quotidianis febribus facilè corripiuntur. Sed &
ex regionib. quæ humidiores ſunt, ex anni temporibus hyems,
ex aeris conſtitutionibus quæ humidiores ſunt, maximè hanc
febrem ferunt. Quòd ſi etiam tunc ipſa populariter vagetur,
hoc quoque præter ante dicta non parum tibi ad eius dignotio-
nem conducet.*

In quotidianis lingua ac totum corpus eſt humidius ob duas cau-
ſas, tum quia multa pituita ex antegreſsis omnibus, in ipſis abundat:
B tum quia hæc pituita à calore febris funditur. Præcipueq́ue qui na-
tu ſunt minores. In puerili ac ſenili ætate ſolet hæc febris accidere: in
ſenili quidem, quoniam pituita in hac ætate colligitur ob aſſiduas in
concoctiones ex imbecilli facultate prouenientes: in puerili autem
licet calidior ſit natura atque humidior, ob voracitatem tamen cru-
diora congeruntur excrementa. ex quibus putreſcentibus, quotidia-
na febris oritur. Ac lauacris aſsiduis præcipueq́ue poſt cibum. Nā
balnea, quæ poſt cibum fiunt, ea quidem excrementa quæ in ſuper-
ficie ſunt, digerunt: id verò quod in ventriculo ac iecore eſt, adhuc
inconfectum exiſtens, trahunt, balnei calore diſtributionis celerita-
C ti conferente. hincq́ʒ in ipſis ſuccorum crudorum generatio proue-
nit. Ob hancq́ʒ ipſam ſanè cauſam nos in artis operibus, ſi aliquem
humectare volumus, huic veſpertina potius lauacra imperamus.

*63 Non tamen acceſsiones harum febrium ſudoribus finiun-
tur, ſicuti in tertianis & quartanis.*

In quotidianis, quoniam multa adeſt copia putredinoſæ materię
in profundo, eiuſcemodiq́ʒ ſuccus glutinoſus eſt: ſudores certè nō fi-
unt, Morantia autem in profundo hæc excrementa, ſecundam rur-
ſus acceſsionem accendunt. Quare non eſt in ipſis inuenire purum
D interuallum, ſicuti in tertianis et quartanis fieri conſpicitur, in qui-
bus ſudor multus proueniens, acceſsionem iam factam ſoluit.

*64 Vnde nec in manifeſtam integritatem præterquam pau-
cæ quædam, veniunt.*

In quibus pituita eſt pauca, nec admodum craſſa, eſtq́ʒ corporis
habitudo rarior: in his contingit etiam ſudores fieri, purumq́ʒ inter-
uallum. Quod verò nos in ipſis artis operibus vidimus, id dicamus,
dictumq́ʒ ſanè etiam ab antiquis, quamquam rarò: nempe fieri ſæpe
numero quotidianā febrem ex pituita putreſcente vel in ventriculo
vel in inteſtinis, eiuſcemodique febrem ceſſare intra quartam vel
E quintam diem, cauſa febris per clyſteres ſolos vacuata.

65 Vrina autem, quæ quidem procedentibus his febribus fi-

unt,totius morbi tempora docent: quæ verò in principijs febris, A
etiam ſpeciem tibi indicabunt.

Superius dixerat maxima eſſe febrium ſigna tum pulſus tum vrinas. in ſignificatione autem tertianarum & quartanarũ & quotidianarum nullibi dignotionem, quæ ex vrinis percipitur aſſumpſit. hoc ergo in loco eam ipſam ordinat, & ait, Vrinas quidem indicare poſſe & vniuerſale morbi tempus, & ipſam etiam febris ſpeciem. Nam ſi ipſæ plures quidem at inconcoctæ omnino ſint, principium morbi oſtendunt: ſi autem obſcurum habeant concoctionis ſignum, aſcenſum: ſi ſubſidentiam habeant albam & lenem & æqualem vigorem: ſi perfectionem concoctionis obtineant, declinationem. Sed B
hanc quidem procedente tempore videre licet. Quæ verò primo ſtatim die apparent, oſtendunt nobis qualis ſit propoſita febris.

66 *Nam quotidianis vel tenues ſunt & albæ, vel craſſæ & turbidæ & rubræ.*

Albæ quidem & tenues apparent vrinæ propter obſtructiones, quoniam quod craſsius eſt, cùm non poſsitij per vrinas euacuari, id duntaxat quod aquoſum eſt, percolari permittit. ſuntq; eiuſcemodi vrinæ tenues quidem propter obſtructionem: albæ verò, ob ſeroſi ſucci colorem. Semper autem facultas, dum obſtructionibus incumbit, aliqua vaſa obſtructione liberat, craſſorumq; humorum portiones aliquæ vnà cum vrinis excernuntur. hincq; turbidæ apparent C
vrinæ & craſſæ: quin & rubræ etiam. nam craſſum hoc quod fuit obſtructum, omnino, à putredine quæ in ſeipſo erat, exuſtum fuit.

67 *Tertianis verò vel flauæ vel ſubruffæ.*

In tertianis ſanè vrinæ ſunt flauæ vel ſubruffæ, qoippe quæ cum xanthocholici ſucci colore conueniant.

68 *Quartanis verò multiformes quidem ſunt, ſed inconcoctæ. Et hæ quidem ſunt intermittentium febrium notæ.*

In quartanis autem varias ſubinde vrinas inuenire licet, quoniam D
& quartana ipſa ex diuerſis ſuccis generationem obtinet, vel fæculēto ſanguine, vt diximus, vel flaua bile ſuperaſſata. Qualeſcunque autem fuerint vrinæ omnino inconcoctæ ſunt. Repente enim hic ſuccus haud quaquam ſub alteratricem facultatem venit: cùm craſſus, ægreq; alterabilis ſit.

69 *Continuas autem febres præcipuè quidem ex eo noſces, quòd nullũ ipſis adſit ex ijs ſignis, quæ ineſſe oportere intermittentibus diximus.*

E

Cùm tradiderit intermittentium febrium dignotionem, vult cōſequenter continuarum etiam dignotionem tradere. Facillimum igitur

A igitur eſt ipſas noſſe, quòd nullum ipſis adſit ex ijs ſignis quæ intermittentes ipſas febres comitantur. ea autem ſunt, rigor, ſudores, interuallum purum. Horum enim nullum eſt inuenire quod cõtinuis febribus adueniat. Quin & per quædam alia ſigna, harum febrium naturam percipere licet, præter id, quòd neque ipſarum magnitudo inconſpicua relinquatur.

70 *Et ſi etiam intra vigintiquatuor horas non ceſſauerit febris.*

Sciendum eſt, tertianam nunquam vltra duodecim horas particularem paroxyſmum extendere: quotidianam vltra ſexdecim: quar-
B tanam vltra viginti quatuor. hæc autem in legitimis dicimus. Quandoquidem ſæpius inuenire licet notham tertianam, quæ etiam vigeſimam & quartam horam tranſcendat. verùm in legitimis ſermo nobis ſit. His enim cognitis nulla erit difficultas, eas etiam, quæ tales non ſunt, dignoſcere. Si ergo vigintiquatuor horas tranſcendat, hominem detinendo, præter id, quòd nullum adſit ex ijs quæ intermittentibus adeſſe diximus: ſcito eiuſcemodi febrem non eſſe intermittentem, ſed continuam.

71 *Si verò inæquale fecerit incrementum, hoc ſanè præter a-*
C *lias notas, longius etiam tempus ſignificat.*

Hoc ſignum non ſimpliciter continuarum eſt nota, ſed quòd in longum tempus protrahetur morbus, Inæqualia enim harum febrium incrementa ex diuerſis ac varijs ſuccis fieri ſolent, in quibus ſanè natura longiori tempore ad perfectam concoctionem elaborationemque indiget.

72 *Et ſanè & id quod proprium eſt febrium ſignum in pulſibus, ſi euidens habuerint. Si verò inordinatio quædam ac inæqualitas, vel arrhythmia ipſis adſit: & hoc certè ſignum erit*
D *tum magnitudinis, tum quod non ſunt ex intermittentibus.*

Hoc ait, non quòd intermittentes febrili inæqualitate priuatæ ſint, ſed quia in his maximè apparet. propterea quòd ſinguli s dieb. acceſsionis cauſæ non diſſlentur: ſed intus in profundo abſconditæ perturbent, ac diſſoluant facultatem. Enimuero & maior in his ſimiliter (ait) fit inordinatio & inæqualitas & arrhythmia: quæ declarant, non tantum continuam eſſe febrem, ſed inſignem etiam magnitudinem habere.

73 *Si verò etiam dum tales permanſerint, in tertia die maio-*
E *rem acceſsionem indicarint, vel etiam deiectiones & vrinæ omnino inconcoctæ appareant, eiuſcemodi febres non poſſunt circa ſeptimam iudicari.*

Hoc ſignum non amplius vniuerſaliter omnium continuarum fe- A
brium eſt nota, ſed Cauſorum (hoc eſt febrium ardentium) duntaxat, eorumque etiam diuturnorum. Si enim in his tertio quoque die accedentibus, concoctionis ſignum nondũ appareat, neceſſe eſt eiuſcemodi febrem in temporis longitudinem extendi.

74 *Si verò quarta etiam dies tertiæ ſimilis conſpiciatur:*

Similem ait eſſe tertiam diem quartæ, non ſecundum acceſſionis magnitudinem. hoc enim in febribus ardentibus non fit, ſed potius quinta tertiæ eſt ſimilis. quare non ſecundum acceſſionem hoc dicit, ſed ſecundum deiectionum & vrinarum inconcoctionem.

75 *Ac febris veluti deliteſcens ſit:* B

Deliteſcens (græcè σμυχόμενος hoc eſt circa profundum ſe habens, nec facilè veluti elucere circa ſuperficiem potens. Hoc autem fit ex immixtione pituitæ, quæ naturâ frigidior eſt, difficulterque accenditur, ac potius ſenſim ſuccenditur. Quare diuturna eſt, cùm huius ſucci craſſities pluribus ad concoctionem diebus indigeat.

76 *Nec facies nec vniuerſa corporis habitudo concidat: eiuſcemodi febris in longius tempus extendi ſolet. Tales quidem ſunt differentiæ febrium ſymptomatis carentium.*

Et hæc nota eſt copiæ humorum, diuturnæque febris ſignum. Fit autem in his totum corpus non gracile pro febris ratione: ſed potius tumidum, propterea, quòd qui prius erant concreti humores, C
nunc dum à febris caliditate funduntur, atque in ſpiritus reſoluuntur: maiorem occupant locum, totumque corpus attollunt.

77 *Curatio autem ſingularum deinceps ſcribetur. primum quidem intermittentium. ſecundo verò earum, quæ continuæ vocantur. Ex intermittentibus igitur acutiſſima ſimul & mitiſſima eſt tertiana.*

Acutiſſima (ſeu breuiſſima, gręcè ὀξυτάτη) eſt eiuſcemodi febris D
ob tenuitatem materiæ ipſam facientis, quæ facillimè concoqui poteſt, ac tenuari, digerique. Quia autem acutiſſima eſt, ob id etiam eſt mitiſſima. neque enim vires ſoluere præoccupat, quippe quæ citius recedat. Quinetiam, vt ſæpenumero etiam diximus, leuiſſima cùm ſit, ipſas non grauat.

78 *Longiſſima autem, & tuta, quantum in ſe ipſa eſt quartana.*

Longiſsima quidem, ob craſsitiem melancholici ſucci, qui ad ſui E
concoctionem longiori indiget tempore: tuta autem, ob interuallorum prolixitatem, vno enim die fatigata natura, reliquis duobus requieſcit, ſuumque peculiarem tenorem recuperat. Pulchrè autem di

ctioni.

A ctioni adiecit, quantum in ſe ip'a, Contingit enim aliquando temporis ſpatio vires deſatigari. Quin etiam per diuturnos morbos ſæpe numero in victus ratione delinquunt laborantes, vt qui exquiſitam obſeruationem eorum, quæ ſibi ipſis à medico fuerunt imperata, paruipendant. rationique cõſentaneum eſt, ex hoc delicto periculum haud exiguum ſubſequi, quale ſanè nequaquam ex ipſius quartanæ natura, ſed ob aliquod eorum, quæ extrinſecus ſibi forte contigerint, accidere diceretur.

79 *Quotidiana verò & longa, nec tuta.*

Iure longa eſt: quoniam pituita craſſa eſt, difficulterque digeritur. B Tuta autem non eſt: tum quia acceſſionum continuitas nullo die quietem dans viribus, periculum minatur corruptionis, quotidie enim eiuſcemodi febris inuadens, laxamentum quod ſatis ſit, non præbet naturæ: tum quia os ventriculi in his affectum, continuas ſyncopas minatur. Si verò præter memorata, celeriter non ceſſat, ſed in temporis prolixitatem extenditur: iure ex his omnibus periculum habet.

80 *Quare victus etiam rationem ſtatim à principio inſtituere debemus, ad vniuerſum morbi tempus reſpicientes. C nam in acutis ac celeriter vigentibus morbis etiam ſi quis admodum tenuem victum velit inſtituere, haud magnopere lædet. Quicunque autem diuturniores ſunt morbi, in his niſi à principio vberiorẽ victum inſtituas, vel vnà cum morbo hominem perimes, vel non in tempore victum immutabis. Neq; enim accedente vigore vberiorem quàm prius, victum inſtituere oportet: ſed contra ſumma illa totius victus tenuitas, quæ in affectu exhiberi debeat, in vigorẽ reſeruanda eſt. Hoc igitur commune omnium febrium eſt. Præter hoc autem quæ D febrium intermittentium propria ſunt, conſiderare oportet.*

Inquit omnium febrium hoc eſſe commune, ſummam illam victus tenuitatem in vigoris tempus reſeruari ſemper oportere.

81 *Veluti ſtatim in tertianis (neque enim deterius fuerit hinc auſpicari) diſtinguendum à principio eſt, an exquiſita, & (vt quiſpiam diceret) legitima, vel non exquiſita, ſed veluti notha ſit.*

E Diuiſionẽ ſuperius diximus, quẽadmodũ febriũ aliæ ex ſpiritib. alię ex humorib. aliæ ex ſolidis fiãt: & quę ex ſuccis cõſtituũtur, alię ſine ſymptomatib. aliæ cum ſymptomatibus ſint: & harum aliæ ſint

continuæ,aliæ deficientes. Nunc aliud quid addendo, perfectiſsimā A
ipſam facere vult. Sicuti enim nullum ens effugit quin adulterari poſsit, ſecundum ſpeciem dico: quamuis enim non omnia particularia adulterentur, non poteſt tamen omnino ſpecies aliqua inueniri, quæ non adulteretur. Sic exempli cauſa duo contraria cùm ſint album & nigrum, vtrunque adulteratur alterius admixtione. licetque inuenire album, aliud quidem exquiſitum, aliud autem non exquiſitum, quòd moderata quædam nigri portio ipſi admixta ſit, quæ ob paucitatem ſenſum latet. ſic ſanè etiam in omnibus alijs ſe habet. Sicuti igitur in his diximus: ita quoque in febribus fieri conſpicitur exquiſitæ enim & legitimæ dicuntur febres, quæ mixtione carent. B
quæcunque verò ſubſtantiam quandam alienam immixtam habēt, hæ adulteratæ ac nothæ ſunt. Animumque diligenter ad harum dignotionem attendere debemus: cùm curationis diuerſitatem haud exiguam eſſe non ignoremus.

82 *Nam tertiana exquiſita, quod longiſſimum eſt, in ſeptem circuitibus iudicatur, præter id quòd tutiſſima eſt. alteram verò, quæ non exquiſita eſt, vidi quandoq; autumno quidem incepiſſe, vere autem ceſſauiſſe. poſtea, vt par erat, in tanto tē-* C
pore, tum quia & ipſe æger non admodum medicorum mandatis obtemperaret. ſed in aliquo delinqueret: tum quia ab hyeme læderetur:

Hoc tradiderat Hippocrates, ſicque habet rei veritas. Nam exquiſitarum tertianarum extremus terminus eſt quarta & decima dies. ac intra hanc quidem contingit tertianam iudicari: extra verò vt exquiſita ac legitima tertiana proucharur, minimè fieri poteſt. Quòd autem ſeptem circuituum concurſus quatuordecim ſolos dies perficiat, cognoſcere poteris, ſi ipſos circuitus computaueris. Nam pri- D
mus circuitus eſt tertia dies: ſecundus, quinta: tertius, ſeptima: quartus, nona: quintus, vndecima: ſextus, tertiadecima: & accedit quarta & decima, quæ reliquum eſt ſeptimi circuitus.

83 *Lienq; maximè intumuit, & hypochondria flatu ſunt diſtenta.*

Hoc fieri contigit ob aſsiduas inconcoctiones, ex quibus cùm quotidie pituita gigneretur, atque in ſpiritus craſſos reſolueretur, tum lien auctus eſt, tum totum etiam corpus tale euaſit.

84 *Ac iam ſubtumida quædam erat decoloratio tum circa* E.
faciem tum non minimè in cruribus.

Decoloratio quidem, propterea quòd non amplius ſanguineus
effla-

A efflorefceret ſuccus, cùm eius color à pituitæ immixtione inficeretur ac tingeretur: Subtumida verò, ob flatuoſorum ac craſſorum ſpirituum redundantiam. quæ ſanè res etiam in toto corpore fiebant: præcipuè verò apparuere circa faciem & crura. verùm circa faciem, quia pars illa expers carnis magis eſt: circa crura verò, quidam ſanè conati ſunt dicere. quia hęc ipſa crura cognationē cũ hypochondrijs habeant, vt oſtendit eorundem crurum in hydropicis ſuperinfuſionibus intumeſcentia hoc igitur etiam in loco (aiunt) hypochõdrijs flatu diſtentis & ipſa intumu ſſe. Nos verò dicimus, crura ignobiliora cùm ſint, proculque ab innato calore poſitionem habeant, ſuas
B ipſorum facultates non admodum valentes obtinere: atque contingere quidem tunc vt totum corpus afficiatur, præcipuè verò hæc ipſa crura ob naturalem ipſorum imbecillitatem: ita vt quod nutrimenti ratione in ipſa defertur, inconcoctum relinquatur, atque in ſpiritum tranſmutatum ipſa attollat. Enimuero nonnulli quęrunt, cur non etiam in manibus illud idem accidat, ſiquidem & ipſæ eiuſdem generis cum cruribus ſunt. cola enim (ideſt artus ſeu membra longa) ſunt tum pedes, tum manus. Reſpondemus, manus, quòd cordi ſint vicinæ, ob ipſo calefieri, ob idque eiuſcemodi ſymptomata non ſuſtinere.

C *85 Ita vt de adoleſcente timuerimus, maioribusq́; præſidijs indiguerimus. Sic talis tertiana nihil tertianæ exquiſitæ ſimile habet. Quare ab initio eas diſtingui oportere dico. quantum enim naturæ differunt, tantum etiam rationi conſentaneum eſt diætæ modum permutari. Quomodo igitur optimè diſtinguantur? Iat mihi eſt quæ adoleſcenti contigerunt, ſcribere: quæ exempla ſimul non exquiſitarum tertianarum monumentaq́; tibi futura ſunt.*

D Metuimus inquit de hoc adoleſcente, qui tali febre febricitarat, ne tandem in hydropem ipſi affectus hic incideret: cùm totius corporis temperamentum refrigeraretur, ac vires à febris longitudine deijcerentur.

86 Erat anni tempus medium inter Pleiadum occaſum, & antegreſſum æquinoctium.

Hoc in loco in medium affert narrationem adoleſcentis qui tertiana notha febricitauerat. Vt autem eius negotium perdiſcatur,
E clariorque fiat doctrina, ſcire oportet duo eſſe æquinoctia: alterum, quod vere: alterum, quod autumno euenit. Hoc ergo in loco id intelligit, quod autumno euenerat. Antegreſſum autem dixit, ad Ple.

iadum (hoc eſt Vergiliarum) occaſum referens. Verùm ne in lõgius ſermonem protrahamus, ſi quænam ſint Pleiades, & qualis ſit ipſarum occaſus, qualiſque ſit ortus, quærere volumus, ob idque auditores confundamus: his tantùm dictis, ad propoſitum reuertamur, hoc eſt febrem hanc circa autumni medium incepiſſe, ita vt tunc ab anni tempore adulteraretur, oportuiſſet enim, ſi legitima fore debuiſſet, principium in æſtate habuiſſe. A

87 *Inceperat autem cum horrore febris adoleſcenti.*

Et hoc ſignum eſt, notham eſſe ipſam tertianam febrem, quippe tertianis exquiſitis ſemper ineſt rigor vehemens: quotidianis verò refrigeratio, quorum vtrorunque medium eſt horror. B

88 *Circa aurorã ferè ita vt nec caliditate ſimilis tertianæ videretur, nec pulſibus: ſed nec bilis vomitus ſecutus eſt, nec ſudor ſufficiens. ſed ſolùm in ſecunda die hora ferè tertia pauci madores aduenere. ex quibus tranſpirabat quidem febris, ſed adeò ſenſim, vt circa veſperam ferè vix à febre liber eſſe videretur. Manſit autem nimirum in pulſibus ipſi febris ſignum ſatis manifeſtum. In reliquis verò etiam facilè admodum ſe habuit circa veſperam & per totam noctem. Rurſus verò circa tertiæ diei auroram, ſecunda inuaſio fit, primæ in omnibus præterquàm in tempore ſimilis.* C

Et hinc quoque adulteratur. quippe oportuiſſet, ſi ipſa legitima fuiſſet media die inuadere, quando Sol ſupra verticem noſtrum exiſtens, ea quæ hic ſunt, calefacit, ac talem procreat ſuccum, à quo legitima tertiana fieri ſolet. Erat autem manifeſta eius caliditas, cùm non tantum incendij acredinisque haberet, quantum legitimæ febres habent. Sed neque pulſus huic erat maximus & celerrimus ac frequentiſſimus, ſicuti in tertianis exquiſitis eſt. ſed omnia imminuta habebat, ob pituitæ admixtionem. quare nec bilis in hoc vomita eſt, quia neque ſola bilis abundabat, ſed cum pituita. Sudores autem pauci aduenere: non ſanè tam copioſi, ſicuti in ſinceris tertianis adueniunt. D

89 *Superueniente enim nocte paulum ante lucem madores aduenere: & febris ceſſauit circa quartæ diei auroram. Ac reliquo toto autũno hyemeque quo tempore ægrotauit, tum cætera omnia, tum tempus inuaſionis & ſolutionis febris eodem modo permanſerunt.* E

Ex his ſanè perſpicuum eſt, primum paroxyſmum fuiſſe triginta ſeptem horarum: ſecundum autem, vigintiquatuor horarum. Opor-

A portuerat autem, ſi fuiſſet tertiana exquiſita, vltra duodecim horas (vt ſuperius diximus) nō trāſcen dere hunc paroxyſmum. Contigit autem primum paroxyſmum ſecundo longiorem fuiſſe, vel quia co‑pioſior in hoc eſſet materia vel quia delictum aliquod commiſiſſet adoleſcens, aut in febre tanquam nondum eius febris natura perſpe‑cta, aut etiam ante febrem.

90 Agebat autem adoleſcens circiter decimum octauum ætatis annum: albus aſpectu, & pinguis, vitæ deditus ocioſiori, ac ſæpe numero antea crapulis lauacriſque aſſiduis ac ſacietatibus vſus. quare neque probè cibos concoquebat.

B Hoc in loco oſtendit, quemadmodum à temperatura, & ab ætate, & ab alia viuendi ratione huic adoleſcenti pituitoſus redūdabat ſuc‑cus. Dubitantque nonnulli dicentes, cur non ſanè hoc in loco iudi‑canda potius ſit hæc febris, quotidiana notha, quàm tertiana notha. Nos certè dicimus, inuaſionem paroxyſmi tertio quoque die redeun tis hoc prohibere: quippe ſi ſingulis diebus inuaſiſſet, iudicaremus vtique cotidianam potius quàm tertianam dominium obtinuiſſe.

91 Simul autem & ei quoque acceſſit pulſus durus in prima quidem & ſecunda die mediocriter: in tertia autē & quarta & reliquis ſequentibus vſque ad ſeptimam ad tantam per‑
C *uenit duritiem, vt ſiquis ſoli pulſui credidiſſet, multorum mē ſium morbum fore putauiſſet.*

Hoc præcipuè eueniebat ex ſucci refrigeratione, quæ ob talem qualitatem, arteriæ corpus congelabat, durumque efficiebat pulſū. Porrò circa quidem primam & ſecundam diem cùm nondum com‑motus eſſet eiuſcemodi ſuccus, parum ſanè durus erat pulſus. Po‑ſtea autem ſoluto ipſo ſucco atque fuſo à febris caliditate, durior e‑uaſit pulſus. Poſſet etiam dici ab hypochondriorum diſtentione du ritiem ac tentionem habuiſſe.

D *92 Taliſque perdurauit vſque ad vernum æquinoctium, in quo primum cœpit molleſcere. Poſtea rurſus quadrageſima die perfectè liberatur à tertiana, paulatim tum pulſu emollito; tū paroxyſmo minori euadente, tum vrinis ſubſidentiam bonam habentibus. etenim hæ quoque in priori tempore admodum e‑rant inconcoctæ.*

Hoc verò in loco deinceps incepit molleſcere, atque ad morbi a‑ſcenſum accedere: ac cùm in aſcenſu quadraginta diebus manſiſſet,
E à febre liberatus fuit non criticè: neque enim confeſtim, vel agoni‑ſtice. id eſt cū certamine ſolutus eſt morbus: ſed paulatim συνεπέφθη, id eſt concoctus eſt, vt ex ſignis diſci poteſt. Nam & pulſus per‑

mutati ſunt, & paroxyſmus moderatior euaſit: ac concoctionis ſi- A
gna bona in vrinis apparuerunt: ſubſidẽtiaq; alba, lenis & æqualis.

93 Talis quidem tertiana exquiſita maximè contraria eſt: reliquas autem intermedias, quæ permultæ ſunt, ex extremis definitis haud difficulter inuenies. quæ enim in principio ſermonis tertianarũ febrium inditia ſcripſi, hæc ſi omnia adſint, exquiſitam tertianam faciunt. cui omnino paroxyſmo tempus breue, horarũ ſanè quatuor vel quinque vel ſex, vel quod longiſſimum eſt, vndecim, aut duodecim. Vrina etiam taliũ febrium in tertia die vel omnino in quarta aliquod cõcoctionis B
ſignum ferunt. Sic ergo exquiſitam & non exquiſitam tertianam cognoſces: ſimili etiam ratione quartanam & quotidianam. Cui enim inſunt omnia quæ ſuperius deſcripſi quartanarum febrium inditia, legitima illa atque exquiſita quartana eſt: cui verò non, notha illa eſt atque non exquiſita. Et ex quotidianis, cui omnia quæ ſcripſimus adſunt, exquiſita illa eſt: cui verò non, non exquiſita.

Maximè contrarium dicit legitimum & nothum. Quanquã legi- C
tima quotidiana legitimæ tertianæ maximè contraria eſt. tanquàm hæc quidem à ſucco calido & ſicco fiat: altera verò à pituita frigidam & humidam naturam habente. Sed expoſitam nunc febrem ait vt notham maximè contrariam eſſe exquiſitæ tertianæ. cùm enim multæ aliæ nimirum nothæ exiſtant, pro ratione maioris vel minoris permixtionis pituitæ: hæc ſanè omnium maximè notha eſt.

94 Non igitur æque diuturnæ ſunt quartana & quotidiana, quæ non ſunt exquiſitæ, ſed ſicuti tertiana exquiſita, acuta D
eſt: ſic quartana & quotidiana exquiſitæ, diuturnæ.

Tertiana adulterata diuturnior eſt: quartana verò & quotidiana, non ita ſed quantum adulterantur, tantum etiam temporis longitudo in his minuitur, & hoc meritò. Nam cùm tertiana à flaua bile, quæ tenuium partium eſt, fiat: adulteratur profectò, cùm ea craſſarũ partium fit. In quartanis autem & quotidianis, quoniam ex ſui naturà craſſa eſt materia: ſi adulterari debet, ex bilis certè, quæ tenuiũ eſt partium, permixtione adulteratur, hincque cùm non tanta indigeat concoctione, in exiguum neceſſariò tempus extenditur.

95 Hæc quidem in ijs qui per circuitum febricitant, conſiderare oportet. In alijs verò febribus, vrinas, & deiectiones, & totum corporis habitum inſpicere oportet, caliditatem quoque, E
atque

A *atque arteriarum motionem, & quæcunque alia præter hæc, Hippocrates longaque experientia conſiderare iubent, nempe regiones, anni tempora, aeris conſtitutiones, ætates, temperaturas corporum, cõſuetudines, & cauſas antegreſſas, & quæ ſimul cum morbis inuadunt, & quæ in medio tempore apparent.*

In febrib. intermittentibus (ait) prædicta ſigna quo tempore morbus euentum exitumque ſortietur, præſagiunt. veluti, ſi rigor in tertiana concuſſorius ſit, breuis temporis eſt eiuſcemodi febris: ſi autem non concuſſorius, ſed potius horridus. multi temporis: & in re-
B liquis eodem modo. In cõtinuis autem (has enim intelligit, alias febres) quoniam rigor non adeſt, nec ſudores, nec interuallum, vnde temporis longitudinem conſiderabimus? In his certè animaduertere oportet vrinas & deiectiones ac concoctiones quæ circa hæc ſunt, ſi eæ celerius vel tardius appareant. nam ſi celerius appareant, acutior erit morbus: ſi autem tardius, diuturnior. conſiderare etiam oportet totum corporis habitum ſi rarius id ipſum eſt vel denſius. nam denſa durabiliores ſolent facere febres, cùm in ſe ipſis earum cauſas cohibeant: rara verò, contrarium. Oportet autem animaduertere & ipſam caliditatem. nam ſi multa ſit, & facilè moueatur, acutus eſt morbus, ſi verò veluti ſenſim ſuccendatur, difficulter-
C que moueatur, diuturnus eſt. His etiam adde & quæ à pulſibus ſumuntur ac à reliquis eiuſdem ordinis vniuerſis. Tempore enim æſtatis, inuadente febre, celer expectanda eſt liberatio: autumni autem tempore vel hyemis, tarda. & reliquorum eodem modo.

96 Totum igitur, vt cuipiam videatur, admonitum eſt: non tamen re vera ita ſe habet. nam quod maximum horum omnium eſt, dictu autem breuiſſimum, nondum ſcriptũ eſt. Quid verò hoc eſt? quantitas morbi & facultatis: res, quæ ad eam
D *quidem explicandam vno indiget verbo: ad vſum verò maxima eſt. Neque enim rectè prænoſſe poſſis, niſi ſingulorum prædictorum quantitatem diligenter penſites. Nam an morbus ſit exitialis, an non: & quando maximè poſſit mori homo, vel ab affectu liberari: niſi omnium prædictorum qualitatem diligẽter contemplatus, in duo capita redegeris, nimirum in ipſum morbum, & ægrotantis facultatem: rectè vtique præſcire non poteris. Nam ſi facultas adeo valida ſit, vt morbum ſuperet, ho-*
E *minẽ ſaluari eſt neceſſe: ſi verò ſecus ſit, omnino morietur. Nõ igitur ſolum qualis idea ſit ipſe morbus, ſed & quantus ſit, inſpicias..*

Quod vult dicere, tale eſt. Poſſunt quidem etiam ea quæ diximus, morbi exitum ſimul & tempus prænunciare: ſed id quod horum omnium eſt ſummũ caput, nondum diximus: res, quæ dici quidem facile poſſit, cognoſci autem recteque attingi, niſi diuturna longaq; experientia non poſſit, quantitatem dico. Oportet enim conſiderare non ſolùm ſpeciem morbi ſed etiam quantitatem. ex hoc enim diſcere poterimus, an ſalutaris ſit morbus an pernicioſus. Nam cùm paruus eſt morbus, æger ſaluabitur: cùm verò magnus, morietur. Sed & horum vtrunque quando eueniet, ex nullo alio diſcere licet, quam ex exquiſita cognitione quantitatis. Itaque oportet vires ſemper morbo opponere, atque vtrum ex his fortius ſit, perpendere. Si enim vires ſint imbecillæ, ex hoc nos coniectantes prædicere debemus, quemadmodum ipſe ad vigorem vſque reſiſtere non poterunt: ſed morbi fortitudine defatigatæ deficient. Si verò contrarium ſit, nempe vires ſint robuſtæ, morbus autem imbecillus, perſeuerare ac perdurare aduerſus pugnam poterunt, ac poſtea ſuperſtites factę ſeipſas hominemque ſaluare. A B

97 *Non parua autẽ hoc indiget peritia tum propter alia, tũ quia nec ſcribi nec omnino doceri poteſt ſingulorum quãtitas.*

Speculatio inquit quæ circa quantitatem verſatur, multa atque aſſidua indiget meditatione in operum artis peritia, tanquam per hanc ſolùm ea rectè attingi poſſit, ſermoneq; explicari minimè poſſit: quinetiã, quia vtilis eſt ad ea quæ diximus: (hoc enim eſt, quod ait, tum propter alia) vel quia ex ſui ipſius naturà, difficilis ac moleſta eſt. Quare tanquam adhortatur hoc in loco Galenus, in quantitate percipienda aſſiduè verſandum eſſe, quòd & vtilis ea ſit, & ſermone rectè attingi non poſſit. Iam enim in huius libri principio diximus, Quantitatem propriam eſſe vniuſcuiuſque: cùm autem quæ propria ſunt, ſcribere non poſſimus, (quippe quæ infinita ſint) neceſſariò ad communia nos conuerti, quamuis vſu ſint ſecunda. C D

98 *Et ſi id quod noſtrum eſt, aliqui d forte eſt, ex nulla alia re ad tantum perfectionis venit, quàm ex adhibita præcipue exercitatione circa quantitatis coniecturam. Hoc quidem in ipſis operibus & diſci & doceri poteſt. Quæ verò in qualitate determinationem habent, hæc nos diligenter ſimul ac manifeſtè, quàm breuibus fieri poterit, ſcribemus.*

Hic locus, an ab antiquis explanatoribus ſimili modo exponatur, neſcio. Dimiſſis autem eorum nugis, quod verũ eſt, dicamus. quod enim dicere vult, tale eſt. Si forte excellentes, conſpicuique in arte medica euaſimus, ex nulla alia re hoc nobis euenit, quàm quia in percipienda quantitate diligentes fuimus. Et quia dixit, forte (græce ἴσ- E

morum

A morum modeſtia vſus eſt, nolens bonæ famæ & laudis, quam apud multos habebat, ſe ipſum ſibi ipſi eſſe teſtem.

99 *Exquiſitam ergo tertianam, vt in qua bilis commota dominetur, humectare & refrigerare oportet, quo ad fieri maximè poteſt.*

Poſt febrium dignotionem tum intermittentium & continuarũ tum legitimarum & notharum, conſequens deinceps eſt curationem etiam tradere. Præferatur autem in hoc ordine tertiana, quẽadmodum etiam in dignotione præpoſita fuerat. Verùm curationem facere oportet ad duos quoſdam ſcopos reſpiciẽdo. Cùm enim
B in febribus quæ ex ſuccorum putredine proueniunt, & materia & qualitas redundet: materiam quidem vacuare, qualitatem verò alterare oportet: quemadmodum ſi quid deficeret, addendum eſſet. Enimuero in tertianis quoniam qualitas præcipue infeſtat: contra hanc ipſam inſtamus, refrigerantes & humectantes. minus autem vacuamus. In quotidianis autem magis contra materiam quã contra qualitatem pugnamus. quandoquidẽ qualitas non admodum dominatur, propterea quòd frigidus & humidus ſit, earum ſuccus.

100 *Nã contraria contrariorũ ſunt remedia: quæ quidem*
C *quod ſuperat coerceant: quod verò deficit, ſuppleant. Flauæ autem bilis ſuccus omnium qui ſunt in corpore ſuccorum calidiſſimus ac ſicciſſimus eſt.*

Hæc ſententia eſt Hippocratis, omnique alia re maiorem habet veritatem, Ne tamen quiſpiam ſophiſta vos ſeducat, inquiens, Cõtraria contrarijs non curari, ſed potius tolli. nam ſi calidum à frigido & frigidum à calido corrumpitur, quomodo, quæ, corrumpuntur, curari dicentur? Ob hos ſanè illud addi oportet, Contraria contrariorũ dici remedia. tanquam ad ſubiectum ſibi ipſis corpus rela-
D ta. nam corpus eſt id, quod curatur. Hoc pacto abutentes ſæpius dicimus morbum contrarium eſſe ſanitati. & ijs qui diligenter conſiderant, morbo morbus eſſet ſanè contrarius. calido enim frigidus diceretur eſſe contrarius. Sed profectò hæc dicimus ad ſubiectum reſpicientes corpus, quoniam cõtingit ipſum à ſanitate quidem conſeruari: à morbo autem corrumpi. Quòd autem corruptio conſeruationi ſit contraria, nemo (arbitror) qui ſanæ mentis ſit, dubitat.

101 *Adhortari igitur oportet, vt qui ad ventriculum confluit, vacuetur per vomitum: qui verò deorſum ſubit, per inferiorem excretionem. hoc quidem etiam ſponte fit in exquiſitis*
E *tertianis. Vrinis etiam ac ſudoribus iter præbere oportet. bonæ enim ſunt & quæ per has *vias ſiunt bilis purgationes.*

* *Ita leguntur antiqui codices, impreſſi tamen habent inferiores.*

XX 2

Quod vult dicere tale eſt: oportet vacuationem fieri vel ſenſibilem vel inſenſibilem. Eſt autem ſenſibilis quidem vacuatio, quę per aluum fit, vel vomitum, vel vrinas, vel ſanguinis eruptiones: inſenſibilis autem quæ per occultos meatus fit. Definiet autem tibi taliam quodque ipſa ſucci inclinatio, quæ interdum quidem vergit ad ventriculos, quo tempore oportet ipſum per vomitum euacuare: aliquando autem potius decliuis ad inteſtina repit: nonnunquam verò facilius per vrinas vacuatur: ſæpenumero autem promptitudinem habet, vt per ſuperficiem ac per meatus quæ in ipſa ſunt, digeratur. A

102 Verùm ventrem quidem mollibus clyſterijs vacuare oportet. B

In tertianis, quoniam multa eſt ſiccitas, oportet clyſteria aſſumere, quæ humectare ac emollire potius valeant, non ſiccare. Nam cùm ex eiuſcemodi clyſteribns intendatur intemperies, magis corpori officit.

103 Vrinas autem prouocare, apium & anethum in potionibus madefacientes.

Quemadmodum purgantium medicamentorum, alia ad alium ſuccum attrahendum proprietatem habent: veluti verbi gratia ſcamoneum flauam bilem, epithymus melancholicum ſuccum, pituitam colocynthis: Sic & medicamētorum vnumquodque ad aliquam corporis particulam naruralem habet vel ſympateiam. vel antipateiam. Vnde nanque cantharides gulam, & ventriculi os, & ventriculum, venasque meſaraicas, & iecur, & renes, ac vrinarios meatus prætergreſſæ, veſicam ſolam vlcerant? vnde ſolùm pulmonem lepus marinus exulcerat? Sicuti igitur hæc naturalem antipateiam habent: ſic & alia naturaliter apta ſunt, nonnulla per vrinas, nonnulla per aliam viam excrementa vacuare. Vocāturque quæ per vrinas materiam vacuant, diuretica id eſt vrinalia. opusque eſt in tertianis, ipſis vti: quippe cùm per hæc ipſa, febrium affectionem paulatim compilemus. C D

104 Et ſi concoctionis ſigna tibi appareant, audacter iam abſinthium dare potes. quod alioqui maximum remedium eſt mordicationum ſtomachi ob bilem euenientium.

Abſinthium duas habet facultates, aſtrictoriam & purgatoriam. Si ergo dum adhuc ſuccus eſt inconcoctus, ipſum exhibeamus, adſtrictione magis condenſat materias. ita vt pugna quædam fiat: purgatoria quidem facultate, excernere volente ſuccum: aſtrictoria verò, retinente. hincque intus affligitur natura, ab vtroque horum vexata. Si verò poſt cōcoctionem exhibuerimus abſinthium, tunc purgatoriæ E

gatoriæ

A gatoriæ actioni adſtrictoria non reſiſtit: quin potius confert: ſtringendo enim exprimit: ſicuti qui manibus ſpongiam ſtringunt, humiditates in ipſa contentas foras exire faciunt.

105 *Et præcipuè ſi ex ipſius coma quantum ſatis ſit madefeceris.*

Sciendum eſt quemadmodum quarundam herbarum inuenire licet, radices eſſe efficaciores: quarundam verò ramos: aliarum verò. ſemina: ſicuti aliarum, folia In abſinthio igitur coma eſt efficacior: quippe quæ tenuiorum ſit partium, quàm ipſæ radices. Oportet autem ipſam exhibere prius in aqua madefacientes & decoquentes, vel etiam ſubſtantiam ipſam tondentes atque calidæ aquæ vel melicrato immiſcentes, vel prout vſus in præſens expoſtulauerit.

B

106 *Lauacra autem calida ex aqua potabili partim euacuant, bilem ducendo: partim qualitate ſua magnopere iuuant.*

Vnumquodque ex memoratis præſidijs quanquam materiam euacuabat, eamque ex accidēti refrigerabat rei calefaciens abſentia, aliam tamen introducebat calidam qualitatem. Lauacrum autem & materiam euacuat, & qualitatem non auget calidam ſiccamque: ſed contrà, ipſam extinguit tum refrigerando, tum vtilem meatibus humiditatem inferendo. Iam verò prius diximus in ſuperioribus quæcunque de lauacri facultate & ipſius partibus dicere oportuerat.

C

107 *Humectant enim ac refrigerant facultate omnia eiuſcemodi lauacra. Marina autem, & ſalſa & nitroſa & ſulphuroſa plus quidem bilis educunt, multò tamen minus quàm potabilia proſunt. Satius autem eſt dicere neque ea prodeſſe: cùm plus qualitatibus lædant, quàm euacuationibus iuuent. Equidem noui quēdam corrupta ratione hiſce lauacris vti perſuaſum: deinde corporis habitu vſque adeo exiccatum, vt tabefa-* D *ctus interierit. Intēdebatur autem reliqua etiam victus ratio vniuerſa ad bilis vacuationē. At contrarias qualitates qualitati præter naturam excedenti ſemper opponere oportet* Ac magna ex parte hoc melius eſt) quā quomodo* libet euacuare. Quod ſanè nec ille nouerat, nec alijs docentibus didicerat. Itaque in lauacris hic tibi ſit ſcopus, madefaciendi humectandique corporis: ob idque nec nitri nec ſalis nec ſinapis quicquā inſpergendum eſt: qualia factitare plurimos videre licet, qui* E *ægrotos affligunt.*

* Ita legunt antiqui cod. græci, latini tamen interpretes legunt cū hoc multo plus iuuet.

* Non eſt in antiquis.

Probè addidit, facultate: quandoquidem marina & nitroſa & ſalſuginoſa lauacra prima quidem inſpectione atque imagine, humi-

da ſunt: non tamen humectant: quin contrà, exiccant. Potabilium A
autem aquarum vſus & imaginem & facultatem humectantem habet. Enimuero facultas ipſa ex actione inquirenda eſt.

108 Sed quam maximè calidum oleum perfundentes, in aquam ducere, & madefacere.

Hoc enim poteſt tum meatus rarefacere, ob idque materiam digerere: tum profectò ſolidas etiam particulas humectare.

109 Et ſi in ea natare velint, ijs quātū poſſunt concedendū eſt.

Probè addidit, ſi velint. oportet enim aliquid ægrotantis voluptati gratificari. Hunc autē in natatorio latiore aſſumit, vt ſanè natu- B
ra latiorem locum pro natatione habens, ad voluptatem ſe extendat: ac magis aquę qualitate fruatur, refrigerando ſe ac humectādo.

110 Qui verò balneis delectantur, nec ſi bis die laues, peccabis. Sed in tempore maximè hoc tibi memoria ſit.

Hippocrates à conſuetudinibus indicationem ſumpſit. Itaque primum quidē lauacrum ob affectum aſſumatur: ſecundum autem, ob indicationem à conſuetudine ſumptam.

111 Et ſi etiam concoctionis morbi ſigna appareant, ſi ſæpius etiam laues, non peccaueris. C

Idoneum ipſis ex hoc videtur lauacrum in tertiana, etiam ante cōcoctionem aſſumptum. Inquiſitioneque dignum eſt, quomodo nō intendat augeatque obſtructiones: cùm in balneis ſoleant ſucci fundi, & ex obſtructionibus poſtea febres intendi. Dicimus ergo, quoniam in tertianis febribus qualitas magis, quàm materia nocet: ob id eum etiam ante concoctionem lauacrum aſſumpſiſſe. Quod autem ante concoctionem lauari iubeat, ipſe ſignificauit, inferens, poſt concoctionem ſi plus quàm bis eos laueris, te non peccaturum. Tunc enim materiæ concoctæ atque attenuatæ, facilius per ſu- D
dores excernuntur, meatibus iam rarefactis.

112 A vino autem antequàm concoquatur morbus prorſus, arcendi ſunt: at vbi concoqui cœperit, tenue & aquoſum & paucum ab initio eſt dandum: cùm autem propè eſt vt ſoluatur, copioſius.

Merito poſt lauacrum, vſum vini meminit: quoniam tunc, cùm à balnei calid tate [illegible]tis ipſis adueniat, potum dare debemus, non aquā (hæc enim in hypochondrijs morando alioqui nocet) ſed vinum. Quandoquidē vinum, cùm celerius diſtribuatur, poteſt tum excretiones vniuerſas prouocare, tum facultates roborare, tum ſuccos in E
bonam temperaturam transferre, dum ipſum in ſanguinem conuertitur, atque inutiles materias exornat ac tranſmutat. Sed id ipſum

dandum

A dandum non eſt ante concoctionis tempus: tunc enim materias fundendo, obſtructiones auget: ſed potius poſt concoctiones, vt memoratas res efficiat. Prouidendum autem eſt vt tenue ſit, facileque diſtribuatur, multamque habeat aquæ admixtionem: non antiquum, nec naturâ calidum: coloreque ſit album, potius quàm nigrū.

113 Cibaria autem quæcunque humectant ac refrigerant, omnia ſunt vtilia tertianis exquiſitis.

Cibariorum inquit qualitas tertianæ febris qualitati in contrarietate reſpondeat, frigidæ & humidæ facultatis exiſtens. Qualitas ſanè hoc modo nobis dicta eſt.

B *114 Quantitas autem in ipſis ſit tanta, quantam probè concoquere poſſint, ex oleribus quidem atriplex, blitum, lapathum, malua, lactuca, & cucurbita.*

Vnumquodque concoqui poteſt, quando nec grauatur ab eo ventriculus. nec (ἀπεπτεῖ hoc eſt, vt ita dicam) inconcoquit. accidet enim rurſus vt excrementa ab inconcoctionibus per circuitum quendam gignantur, ac circulo febris augeatur.

115 Ex alijs autem & ptiſſana cremor.

C Ptiſſana in his vtiliſsimum eſt remedium. quippe quæ poteſt tum febrem refrigerare atque humectare, tum materiam farctu liberare. abſterſoriâ enim quandá obtinet facultaté. quin & facultates nutrit.

116 Et ex chondro ſorbitiones.

Chondrum vocabant antiqui ipſam alicam. Oportet autem ipſum aſſumere, in quibus caliditas multa in ventriculo adſit, velimuſque vt ipſe in ventriculo permanens, aduerſus malam temperaturam pugnet. ac pręſertim ſi os ventriculi facile bileſcit. Poteſt. n. cùm craſſus ac tenax ſit, caliditatem quæ in ipſo eſt, extinguere. Obſeruandum tamen eſt, ne in his alui ſit ſuppreſsio. quippe cùm talis ſorbitio magis

D ipſam ſupprimere ſoleat.

117 Ac ex piſcibus ſaxatiles.

Ex piſcibus marinis alij littorales, alij ſaxatiles, alij pelagij ſunt. Inter hos præſtantiſsimi ſunt ſaxatiles: quandoquidem vnde ſaxis ſcopulis ve illiſæ, aſsidue ipſos mouere ac excrementitiam ipſorum humiditatem abſumere faciunt. Littorales autem peſſimi: quando quidem nutrimento fæculento nutriuntur: pręcipueque ſi vrbs propè littora ſita ſit, cuius excrementa, ac canales ipſa ſuſcipiat. Pelagij verò mediam habent naturam, nec ita prauam vt littorales, nec

E ita excrementis vacantem, vt ſaxatiles. illorum enim fæculentiam non habent: horum verò exercitationem, quæ motu fit, declinarūt.

118 Et ex volatilibus, quæ molli ſunt carne.

Domeſticas aues (quas gręci κατοικιδίους vocant) intelligit, & pha- A
ſianos. oportet autem hęc volatilia, parua aſſumere. quippe cum
humidior adhuc, facilisq́ue ad concoquendum ſit eorum caro.

119 *Et ex ijs quæ talia non ſunt, alæ. Et ſanè gallorum quoq; teſtes dandi.*

Et ex ijs quæ talia non ſunt, id eſt quæ non ſint molli carne prę-
dita, ſed adulta. cùm enim ſępius nobis deſint parua, adultorum alas
exhibemus, quandoquidem hæ ob exercitationem, quæ ex volatu
fit, excrementis vacant. Illud autem ſciri oportet, quod & experien-
tia à nobis inuentum eſt, ſi ventriculus multam habeat caliditatem, B.
potius alas à nobis iniungi: quippe quæ neruoſiores ſint, difficul-
terq́ue corrumpantur. ſi verò innata caliditas pauca ſit, tunc potius
ventres à nobis exhiberi: vtpotè qui carnoſiores ſint, ac vtilem
quandam caliditatem habeant. Dandi autem ſunt gallorum etiam
teſtes: cum boni ſucci ſint, ac nutriant, minimumque excrementi-
tij habeant.

120 *Et ſuum pedes, & cerebra. minorum verò ſi etiam ex carnibus liquefactis dederis, nihil lædes.*

Pedes accipit ſuum, quoniam exercitati ingreſſu excrementis va-
cant. Sed & cerebra offerre oportet, obſeruantes ne cuius ſtomachus C
Aſodes id eſt faſtidioſus ſit. Solet enim eiuſcemodi edulium ſto-
machum mouere.

121 *Sed & vt oua ſorbeant concedendum eſt, ac præcipuè*
vitellos, facilius enim ÿ quàm albumen concoquuntur. et ex
pomis (quæ Opora græcè dicuntur) concedendum eſt vt illa de-
guſtent, quæ non omnino ad concoquendum difficilia ſunt. Ab-
ſtinendum autem eſt à melle, & ſinapi, & ſalſamento, & ab a-
cribus omnibus, & à vinis admodum antiquis, & quæcunque D.
natura calida ſunt. Hæc ergo victus ratio multorum, ad con-
iecturam tibi ſit expoſita. Qui verò non deliciantur, ÿs victus
ratio eſt inſtituenda (ſicuti & mihi aliquando in exquiſita ter
tiana inſtitutam fuiſſe noſti ex Hippocratis ſententia) ex ptiſ-
ſanæ cremore vſque ad criſim. Hæc quidem in exquiſitis ter-
tianis.

Oua quanto minus elixantur, tanto ad concoquendum faciliora
redduntur: magis verò elixata, cùm in elixatione tenuis illa pars
quæ in ipſis eſt, abſumatur, craſſeſcunt, & ad concoquendum diffi- E.
ciliora redduntur. Hoc eſt enim quod dicit, oua ad ſorbendum ſunt
concedenda. neque enim ſimpliciter omnia ſorberi poſſunt: ſed ea
duntaxat.

A duntaxat quæ liquidiora ſunt, minusque elixata. Horum autem ouorum albumen eſt frigidius, ac ad concoquendum difficilius. vitellus autem facilior ad concoquendum eſt. vnde pro affectionis modo vtriſque vtiliter vtimur.

122 *In ijs verò quæ non exquiſitæ ſunt, prouidendum maximè eſt quantum fieri poteſt, ne morbus augeatur, neque deijciatur ægrotantis facultas, quæ longiori tempore affligi debet, Difficile porrò eſt vtrunque obtinere. quandoquidem inediæ quantum ad morbi concoctionem conferunt, tantum vel etiã* B *amplius facultatem offendunt: Nutrimenta autem quantum at roborationem ægrotantis conducunt, tantum concoctiones impediunt. Sed hoc in loco tibi noſcendum eſt, ad quantam magnitudinem veniat morbus, ad quantam etiam ipſius ægrotantis facultas, vt ad ea quæ maiori indigent auxilio inſpiciens: inedijs quidem in fortiori facultate, & morbo ad concoquendũ difficili audacius vtaris: nutrimẽtis autẽ plurib. in imbecilliori facultate & morbo nõ admodũ ad concoquẽdũ difficili. Hæc ſanè in alijs etiã omnibus morbis conſiderare oportet.*

C Poſt quàm legitimas tertianas curauit, vult conſequenter notharum etiam curationem nobis tradere. & oportet ait in his artificioſè mentem adhibere. quandoquidem legitimis ſunt diuturniores: dubiaque in his eſt curatio. Siue enim nutriamus ob facultatem, morbum augemus: ſiue non nutriamus ob morbum, facultatem deijcimus. Oportet igitur in his facultatem morbo comparantes, conſiderare vtrum ipſorum maius ſit: & ad id quod vrget, inſtare: altero omnino non neglecto.

123 *In tertianis verò non exquiſitis neque ſtatim inter ini*D*tia lauare bonum eſt. ſed cùm iam concoctionis ſigna apparẽt.*

Quoniam enim in his eſt ſuperflua pituita, timor eſt ne ſi per balnea quicquid in ipſa tenuiorum erat partium, euacuauerimus: reliquum ad digerendum difficile reddamus. Pręterea etiam contingit fuſione facta in lauacris, vtilia inutilibus admiſceri. atque ita ſuccos qui in vniuerſo ſunt corpore, corrumpi. ſed quando iam videntur apparentque concoctionis ſigna id eſt in vigore morbi: tunc attenuatus ſuccus promptè euacuationi obtemperabit.

124 *Neque quotidie nutrire, ſed alternis diebus ſatis eſt.*

E Hoc dicit, quoniam pituita ſuperflua in ipſis reſidens, poteſt in intermedijs diebus conſtitui, ac ad melius reduci: inediaque iniuncta, in ſanguinem mutari: ſicque nutrimenti rationem membris ſer-

uare. Conſiderare autem oportet nunquid ad hoc facultas reſiſtat, laborans que aſſuetus ſit, dum ſanus erat, aſsiduè comedere. In his enim non alternis diebus, ſed quotidie nutrire eum debemus. Tenuiorum tamen partium ſit alimentum : vt ex partium tenuitate, ipſius quantitatem temperemus ac corrigamus. A

125 *Quies verò, & fotus partium quæ in hypochondrio ſunt, ijs conferunt.*

Solet enim ipſa motio naturam à ſucci coctione ad exteriora transferre. Oportet ergo in his quietem iniungere. Sed & fotum iubet qui per cataplaſmata fit, quæ tum pituitoſum ſuccum in ventriculo contentum concoquere: tum diſtentionem à pituita in ventriculo ſubortam laxare poſſunt. B

126 *Et ſorbitiones ad concoquendum faciles.*

Si enim aliquam ex ijs quæ ad concoquendum difficiles ſunt obtulerimus, periculum eſt, primum quidem ne in hac concoquenda vires laborent. poſtea, ne ex inconcoctione, quæ ſuccos in pituitā trāſmutat, propoſito increſcente ſucco, febris diuturnior euadat.

127 *Clyſteres etiam inferioris ventris non admodum molles ſint.*

Oportet enim in his, acrioribus vti clyſteribus, vt ſuccum, qui glutinoſus ac viſcoſus eſt, eruas atque euacues. C

128 *Quòd ſi ſanguinis detractione indigeant, nec hoc omittendum eſt. ſed ſtatim à principio (ex ijs quæ ſcis diſtinctione adhibita) tantum ſanguinis effundendum, quantum præſentibus eſt conueniens. Tota verò diætæ conſtitutio ſit, non quæ refrigeret & humectet, quemadmodum in exquiſitis eſt tertianis.*

Indiget enim laborans ſanguinis miſſione, ſi plenitudo adſit, & ipſe ætate ſit tutus, præcipueque ſi febris verno tempore ipſi aduenerit. poterit enim natura reliquum facilius ſuperare. D

129 *Sed aliquid etiam ſecantioris calidiorisque modi aſſumat.*

Vt calfactoria quidem facultate, ſucci frigiditatem temperemus ac corrigamus: inciſoria verò, craſſitiem & glutinoſitatem ipſius attenuemus, ac, vt facilè excerni poſſit, faciamus.

130 *Maximè igitur ipſis competeret ptiſſanæ cremor pipere inſtcto. Quinetiam hyſſopum quandoque, vel origanum vel ſpicam nardi in melicratum iniecta ſimulq; cocta, potus dato.* E

Ptiſana quatenus abſtergit, talibus febribus conducit. Sed quoniam refrigerando atquè humectando, materiam ipſarum id eſt pituitam

A tuitam auget, cum ipſius nimirum temperamento conſentiens: ob id eiuſcemodi qualitates quæ in ipſa ſunt, imminuimus per piperis admixtionem: & ſi quid aliud quiſpiam excogitare poteſt, quod calefacere vnà & incidere poſſit.

131 Et alia quæcunque vrinas mouent, præterquàm ea quæ ſummè tum calefaciant tum exiccent.

Quæ enim magnopere calefaciunt & exiccant, febrem ſua ipſorũ acrimonia adaugent. Alioqui etiam par eſt, vt hæc pituitæ humidũ abſumentia, reliquum terreſtre ac craſſum naturâ exiſtens, in corpo-
B re relinquant.

132 Maximè verò abſinthium dandum eſt frequentiſſimè poſt ſeptimam diem. Et ſanè oxymeli multos iuuit epotum.

Abſinthium adhortatur in his dari: quoniam naturâ ſolet roborare ſtomachum, qui ſanè in propoſitis febribus imbecillus eſt. Nam ſi talis non eſſet, vnde nam ipſi colligeretur tanta pituitæ copia, vt etiam tertianam ipſam, notham efficiat? Præbet autem ipſum poſt ſeptimam diem ob memoratas à nobis ſuperius cauſas, vbi oſtendimus quantopere lædat, ſi ante ſucci concoctionem exhibeatur.

133 Et aliquid moderatorum ſubductoriorum quibus & me aſſiduè vti noſti.

Ὑπήλατα (ideſt ſubductoria ſeu depulſoria) vocant antiqui, quæ moderatas facere poſſunt euacuationes per aluum. vt eſt polypodium. & a'y,ium, & mercurialis herba. Sed hæc ſimplicia ſunt. Sunt verò & quędam etiam compoſita, vt nonnullæ confectiones quibus inijciuntur ſcaminonium, & colocynthis & agaricus, & elaterium.

134 Vomitus autem poſt cibos adeo ſanè vtilis eſt illis, qui in hac febre perdurant, vt multos ſciam prorſus fuiſſe liberatos ſtatim poſt vomitus.

D Ab antiquis ſanè fuerunt excogitati vomitus. Ac qui ante cibos fiunt, violentiores ſunt, vellicationemque haud exiguam faciunt: qui verò poſt cibos fiunt, cùm efficaciam non habeant, non multam violentiam inducunt. Oportet igitur in quotidianis eos aſſumere qui poſt cibos fiunt. Porrò faciemus, vt laborantes attenuantibus cibis vtantur, exhibitoque melicrato vel oxymelite, vt euomant iubebimus. Surſum enim prius educuntur oblati cibi: ſimul autem cum ipſis aliquis etiam educitur ſuccus ab ore tenuatus. ex hoc autem auxilio à febre liberantur: euacuata nimirum pituita, ex qua febrem
E adulterari, atque in longum tempus protrahi, contigerat.

135 Deinceps de quartanis dicemus, quas & ipſas per initia moderatè leniterq; tractari oportet, nullum forte medicamen-

tum exhibentes nec euacuationem. A

Poſt tertianæ tam nothæ quàm exquiſitæ curationē, conſequens
deinceps eſt ad quartanam accedere, quæ iam ex prædictis cognita
eſt, ac ſola indiget curatione. Oportet igitur in his, in principio,
quandoquidem tunc inconcoctus exiſtens ſuccus, ferinus eſt, con-
tra ipſum non pugnare. quippe qui magis agreſtis euadendo, labo-
ranti imponit: ſed mitigatorio modo vtendum eſt. Opus igitur eſt
in his non exhibere medicamenta melancholicum ſuccum euacuā-
tia. nondum enim concoctus fuit, craſſus inconcoctusque exiſtens
ſuccus: timorque eſt, ne purgatorium illud medicamentum, cùm fa-
miliarem propriumque ſibi ſuccum euacuare non potuerit, ad vtilē B
ſe conuertat: dupliciterque corpus lædatur, tum ex vtilis ſucci abſen
tia, tum ex noxij præſentia. Sed quoniam frigidus ſiccusque eſt eiuſ-
cemodi ſuccus, calefacientib. & humectantibus. in hoc vti debemus
hæc. n. caliditate quidem attenuantia, humiditate verò fundentia,
lubricumq; ipſum reddentia, celerem ipſius faciunt euacuationem.

136 *Niſi forte vehementer admodum abundare ſanguis vi-
deatur. & ſi ſecta vena, fluens ſanguis fuerit niger ac craſſus
(maximè verò in lienoſis talis comperitur) audacter euacuan-
dus eſt: ſin flauus & tenuis apparuerit, ſtatim ſupprimendus* C
*Secare autem debemus venam vel interiorem, vel mediam cu-
biti ſiniſtri.*

Quoniam vetuit per initia vacuationem fieri: nunc præfinit, di-
cens, quandoque etiam dum morbus adhuc inconcoctus eſt, ve-
nam ſecari oportere, quando ſanguis ipſe multus extiterit. Animad-
uertendum tamen diligenter eſt. Si enim ſanguis qui vacuatur. fue-
rit niger: audacter intrepideque copioſius eſt vacuandus: ſi verò
flauior, ſupprimendus eſt. metus enim eſſet, ne eo vacuato, vires diſ-
ſoluerentur. Secanda autem eſt vena, quæ κατ' ἴξιν ideſt ſecundum pro-
ceſſionem lienis eſt, hoc eſt ea, quæ in ſiniſtra manu è directo huius D
particulæ poſita eſt: non humeralis vena: hæc enim à capite magis
euacuat. ideoque in lippientibus vel alioqui caput aut aliquam ſupe
riorem partem dolentibus, illam ſecamus: In ijs verò quibus partes
infernæ ſunt affectæ, non hanc, ſed axillarem incidimus, per quam
inferiora euacuari poſſunt. Dum autem hanc non inuenimus, ad me-
diam nos conuertimus, quæ ex congreſſu humeralis atque axillaris
fit. ſatque tunc habebimus à toto corpore tum ſuperiorum tum in-
feriorum euacuationem facere.

137 *Et victum deinceps flatus expertē ac probum inſtituere.*

Solent enim flatuoſa excrementa lieni appoſita, ipſum attollere,
ac inconcoctionis cauſa fieri. quæ inconcoctio quantopere corpori
abſit,

A obſit, dicere non eſt opus.

138 Ventrem emollientes quantum fieri poteſt per conſueta. quæ ſi nihil proficiant, clyſteribus vtendum, in principio quidem mollibus: poſtea verò acrioribus,

Oportet inquit in his febribus ſemper ventrem ſubducere, ipſum, quàm fieri poteſt non medicando (ſolet enim medicatio ſeu pharmacia, deleteriofam quandam viſceribus inferre qualitatem ac malitiam) ſed per conſueta: conſueta autem, (græce συνήθη) vocantur cibaria, veluti lac, & mel, & ſorbitiones ex oleo, & garo, & ex oleri-
B bus quæcunque poſſunt ventrem mollire, Si verò compertum habuerimus, nihil effatu dignum nobis ex his ſucceſſurum, tunc deinceps neceſſariò ad medicamentoſa nos conuertemus, clyſteribus vſi prius quidem mollibus, vt ſuccum iamdiu ſiccum exiſtentem humectemus: poſtea verò etiam efficacibus. quandoquidem ſucci craſsitudo haud rarò violentia aliqua amolitioneque indiget: quò abuacuatio (hoc eſt, ἀποκένωσις) fiat.

139 Arcendi autem ſunt à ſuillis carnibus, et ab omnibus quæ viſcida ſint & tardi tranſitus.

In vniuerſum enim vult omnem in his diætam eſſe tenuium par-
C tium, non craſſorum & viſcidorum ſuccorum generatricem. quandoquidem hæc excretiones cohibent atque melancholico ſucco addita, duplicant febrem.

140 Et ab vniuerſis edulijs quæ refrigerant & quæ humectant. Vino verò vtendum eſt albo, & tenui, ac moderatè calido,.

Hoc coniūctim intelligere oportet, nō diſiunctim, Si enim ipſum diſiungentes, dicamus, oportere ab ijs quæ refrigerant ipſos arcere, & rurſus ab ijs quæ humectant: quatenus ad ea quæ refrigerant, verus eſt ſermo: quatenus autem ad ea quæ humectant, non item.
D diximus enim ſuperius, hunc ſuccum, quippe qui ſiccus ſit, humectandum eſſe. Sed ab hoc toto oportet ipſos abſtinere, nimirum ab ijs quæ refrigerant ſimul & humectant. Si autem aliquod ſit ex ijs quæ humectant, citra quòd refrigeret, haud incōuenienter ſanè hoc ipſis offeratur. Porrò ipſis exhibet vinum album. & tenue, ac humectare valens, propterea quòd hoc ipſum omnes naturales effluxiones prouocat.

141 Ex volucribus autem, quæ non paluſtres ſint.

Nam quæ in paludibus degunt, excrementoſiorem habent carnem: quandoquidem aſſiduè nutrimento paluſtriori ex illa aqua nu-
E triuntur.

142 Ex piſcibus qui facilè concoquuntur, ac molli ſunt carne præditi, nec quicquam viſciditatis habeant.

Molli carne prædictos piſces eligit: quia facilius ipſi concoquuntur. eligendi autem ex ijs ſunt, qui minimè excrementitiam habent carnem, nec viſcidam. Vt mulli quidem, duri ſunt. aſelli, viſcidi nihil habent. capitones & ſepiæ. viſcoſos ſuccos gignunt. A

143 Ac ſalſamentis vtendum eſt & ſinapi.

Quæſitu dignum eſt, quomodo ipſe, qui paſſim ſalita eſſe melancholica aſſerit, ea nunc iniungat. Ait enim nos ſalem ipſis inſpergere, quò humiditatem in ipſis contentam, abſumamus, reliquam verò ipſorum ſubſtantiam relinquamus, ſiccam inquam ac exuccam exiſtentem, aptamque vt in melancholicum ſuccum vertatur. Quo modo ergo ea exhibet quartanarijs, qui tali ſucco ſunt repleti? Et B dicimus, eum nunc, non vt nutrimentum, ſed vt medicamentum, hæc exhibere: iccirco etiam ſinapi eorum eſcæ admiſcet. Oportet autem ipſis vti per dierum interualla: vt tenuitate quidem attenuent, ſubſtantia verò nullam notatu dignam additionem faciant.

144 Et certis diebus diatrionpipereon vel dioſpoliticon medicamentum aſſumant. & ſi piper ſolum ſingulis diebus cum aqua ſumerent, rectè facerent.

Eiuſcemodi enim andidoti caliditate ſuccos attenuando, non parum conferunt. C

145 A frictionibus autem & ambulationibus & lauacris alijsque conſuetis non omnino ſunt arcendi. Et ſi etiam penitus à lauacris abſtinere poſſint, ſolis contenti frictionibus maximopere iuuarentur. Et ſi breuis fuerit nec admodum violenta quartana febris, nihil deterius fuerit in diebus inter medijs conſuetas exercitationes attingere. Hæc quidem in principijs & vſque ad vigorem ſunt peragenda.

Quandoquidem fieri poteſt, vt per has motiones, quæ cutim rarefaciunt ac materiam attenuant, pars quædam huius ſucci digeratur. Si verò poſſent à lauacro abſtinere: magnopere hoc ipſis conferret. quandoquidem in balneo, ſicuti etiam ſuperius diximus, accidit, vt facta vtilium cum inutilibus commixtione, omnium fiat corruptio: vel certè, vt digeſtis ijs quæ tenuium ſunt partium, id quod relinquitur, ad excernendum difficile reddatur. D

146 Si verò in vigore morbi maximè videatur eſſe laborãs, tunc victu tenuiori eſt vtendum, quàm antè vel pòſt.

Semper enim hoc nobis præcipitur, ſummam illam victus tenuitatem in vigorem ſeruandam eſſe: ne nimium in alimenti concoctione natura vacet atque impediatur, morbum negligens. Vtendum ergo tunc tenuiori victus ratione quam antè vel poſt. ante [illegible]. E

plenius

A plenius cibamus, ne facultas proſternatur. quæ temporis longitudine affligi debet: poſt verò, eam iam afflictam recreare volentes, craſſiori victus ratione vtimur.

147 Statim verò, vt diu quieſcat, eſt iubendum: viſceribusq́; eſt prouidendum, perfuſiones ac cataplaſmata, quæ emolliendi laxandiq́; vim habent, adhibendo, Deinceps verò diureticis vocatis medicamentis eſt vtendum.

Solet enim motio, naturæ certamen interrumpere.

148 Et ſi concoctionis morbi ſigna appareant: tunc medica-
B *mentis quæ atros ſuccos vacuant purgare oportet, non ſemel tantum, ſed etiam ſæpenumero ſi hoc opus ſit. vtendum etiam eſt vomitibus poſt cibum.*

Quoniam enim iam præparatus eſt ſuccus atque prætenuatus vacuantibus medicamentis promptè obtemperat. Vtendum igitur eſt tunc ijs quæ ipſum purgare poſſunt: tale autem eſt epithymum, ac quæcunque melancholicum ſuccum è corpore extrahere ſolent.

149 Tunc autem iugiter ſi nihil prohibeat, veratrum album
C *dandum eſt, primo quidem radiculis infixum. Si verò nihil proficiat, ipſum etiam veratrum. Qui verò vomere non poſſunt, his vehementius per inferiora purgatis.*

*ἰμπωνσῦτα *eſt in antiquis.*

Iugiter in his adhortatur vt veratrũ exhibeatur, quoniã in vigore melancholicus ſuccus concoctus atq; attenuatus, à toto corpore in ventriculum confluit: timorq́ue eſt ne afficiat ventriculi os, atque lipothymiam (hoc eſt animi defectionem) vel ſyncopam inferat. Oportet igitur euacuatione, quæ per veratrum fit, vti. Veratrum aũt varijs modis præberi poteſt. Nõnunquam enim decoquentes ipſum in aqua, decoctum damus. Aliquando autem ipſius veratri ſubſtantiam tundentes, præbemus, vel in tenuiores partes redditam vel in
D craſſiores: ſi ſanè minus vacuare volumus, in tenuiores partes redditam damus: præoccupat enim hoc medicamentum celeriter vnà cum ſucco excerni. immorans autem, ſuam ipſius actionem magis indicat. Quandoque vero veratri ramos ſumentes, infigimus ipſos radiculis, haſq́ue in oxymelite vnam vel alteram diem madefieri ſinimus. atque deinceps veratrum auferentes, radiculas ipſas comedendas exhibemus, veratri nimirum qualitate in radiculis contenta.

150 Medicamentum ex viperis confectum, in potu dan-
E *dum eſt: ac quæcunque ad huiuſcemodi febres commendantur: in quibus eſt illud familiare nobis omnium probatiſſimum, quod liquorem cyrenaicum recipit.*

A que alere corpus poſsint, tolerandos aſſueſaciamus. Solet enim ſubita mutatio vires conturbare. Et alioqui, cùm inualidæ ſint ob præcedentem febris intemperiem, & ob pugnam in morbo factam, nondũ poſſunt validiores cibos conficere: atque opus eſt vt ipſas paulatim in ſalubrem conſuetudinem inducamus, analeptico, hoc eſt refectorio modo vſi.

154 Sanguis verò, & ob morbi magnitudinem, & ſi rubor multo maior ſit quàm naturæ conueniat, ac quidam inſolitus totius corporis tumor, vel eminentes atque extentæ venæ: ſanè
B *eſt auferendus: niſi te vires vel ætas, vel aliquid aliud eorum quæ ab initio dixi, arceat.*

Oportet enim in his venam ſecando, per ſpirationem moliri: vt ex hoc putredinis malignitas ceſſet: Et certè ſanguinem auferentes, reliqua naturę committamus. Secare autem venam debemus, ſi ſanè ſcopi mittendi ſanguinis hoc atteſtentur, vt tumor corporis, venæ extentæ, vires validæ, ætas vigens, & quotquot alia in ſanguine detrahendo quærere oportet.

155 Quòd verò humidæ diætæ omnes, acutis febribus omni-
C *bus conferant, dudum rectè dictum eſt. Ptiſſanæ ergo cremorẽ, quibus non aceſcit, dare oportet: & mulſam, quibus ipſa non bileſcit: ac ſorbitiones ex chondro, & panẽ ex aqua ac quæcunq; alia eandem aut ſimilem facultatem habeant. Illis verò quæ vehementer calidæ & æſtuoſæ ſunt, cũ primum concoctionis ſigna conſpexeris, audacter frigidam aquam bibendam præbeto: exhibitionis quantitatem, ex tempore, ætate, regione, natura, & conſuetudine metiens. Talis ſanè (in vniuerſũ loquendo) eſt fe-*
D *brium quæ ſine ſymptomatibus ſunt, cura.*

Hippocratis lex iubet vt calido & ſicco morbo frigidam & humidã diætam opponamus. At humidam nominauit, nimirum cùm eius vſum ſecuriorem eſſe nouerit: frigidam porrò, quòd non parum diſcriminis habeat, limitationibusq; indigeat, ſilentio præterijt. Oportet enim frigida adhibere poſt morbi coctionem, facultate valida ſubiecta, conſuetudine atteſtante, nullaq; principalium particularum imbecilla exiſtente. Atque hæc omnia quærantur communiter in frigidis omnibus, ac pręſertim in frigidæ aquæ potione. cùm hæc ipſa in eiuſcemodi febribus agoniſtica maximè ſit.

E *156 Febrium autem quæ cum ſymptomatibus ſunt, non ita ſimpliciter. Sed quantum fieri poteſt, metiri oportet quanta ſit ipſa febris, quantumq; ſit ipſum ſymptoma quod periculum infert*

atque horum vehementiori difficilioriq; inſiſtendum eſt, alte- A
ro tamen haud omnino neglecto.

Cùm iam de febribus tum continuis & deficientibus, tum legitimis & ſpurijs narrauerit: nunc aggreditur id quod dudum fuerat pollicitus. Superius enim ipſe promiſerat, primum quidem febrium quæ ſine ſymptomatibus ſunt, curationem tradere: poſteà verò earum quæ cum ſymptomatibus ſunt. Diximus verò inibi, ſymptomata nunc ab ipſo dici, non quæ cum morbis ex neceſsitate ſimul inuadunt, ſed quæ pòſt apparent: quæ poſſunt adeſſe & non adeſſe: quæque ita difficilia ſunt ſi adſint, vt medicus à morbis recedat, B
& totam eis curam adhibeat. quanquam medici perpetuò morbos præcipuè curare velint: quibus curatis vnà etiam curentur ſymptomata, quæ morborum ratione eueniunt. ſed ob horum malignitatem coguntur ſæpenumero (vt diximus) omiſsis morbis potiſsimũ ſtudium ac ſolicitudinem in ſymptomatibus conſolandis mitigandisue demonſtrare. Sciendum præterea eſt, quandoque morbi curationem cum ſymptomatis ablatione concordare: tuncque medicus vno eſt contentus præſidio, quod vtriſque reſiſtere valeat. Nõnunquam autem inuicem aduerſari: atque id quod ſymptomati tollendo eſt, morbum augere, vel è cõtrario. tuncq; comparare opor- C
tet morbum ſymptomati: atq; ei quod vrget, reſiſtere: vrget autem, quod magis vires diſſoluit: eius ergo cura eſt habenda, altero tamen non neglecto.

* Affirmatiuè legit expoſitor.

157 *Age enim ſi quis febricitet, * & adſit plethorica affectio, verùm ex inconcoctionibus recentibus ſit, & mordeatur ac comprimatur os ventriculi: vel etiã ſuccum quendam prauum ipſe euomuerit, ac ex eius trãſitu magnopere ſit læſus, ita vt moleſtè anxieq; ferat: Nunquid hoc in loco ad febrem reſpicientes ſolam, vacuare multitudinem tentabimus? id quod ſa-* D
nè aliàs citra noxam feciſſemus: An prius ori ventriculi prouidebimus, atque ita deinceps, vbi ipſũ bene nobis ſeſe habuerit, conuenientem totius corporis vacuationem faciemus? Mihi quidem ita videtur. Sæpius ergo multos ita affectos vidi, alios quidem interijſſe: alios verò in extremum periculũ adactos, cùm medici eos prius vacuare quàm ſtomachum roborare tentauiſſent. Sed nec ſi cum diarrhœa, hoc eſt alui profluuio febris fuerit, aliqua alia indiget euacuatione. Sed hæc ipſa ſuffi- E
cit, quamuis non ſit pro multitudinis ratione. Quicunque enim ijs tanquàm pluri detractione indigentibus, vel ſangui-

nem,

A *nem ducere, vel ventrem mouere ſunt auſi, adhuc magis cu-*
ta pericula intulerunt.

Plethorica affectio eſt, ipſa quatuor ſuccorum auctio: nonnun-
quam etiam ſanguinis immoderantiam ita nominant. Itaque con-
tingit quandoque plethoricum quempiam hominem à febre cor-
ripi, ſtomachumq́ue ipſi vitiatum eſſe vel à vomitu, prauis nimi-
rum ſuccis in tranſitu ipſum vitiantibus, vel à diuerſitate ciborum
ex inconcoctione corruptorum, ideoq́ue ſtomachum mordican-
B tium: id quod moleſtum atque anxium eum reddit. Quid er-
go hoc in loco agendum eſt? Nunquid ſtomachum curare prius o-
portet, an multitudo vacuanda eſt? Profectò hoc facere non poſſu-
mus citra noxam ſtomacho non curato. quare melius eſt ad huius
curationem primum accedentes, ita deinceps ea quę multitudinem
euacuant, adhibere.

158 *Sed neque ſi quis ſpaſmo laboret, ſimulq́; ſanguinis va-*
cuatione indigeat: huic tantum ſanguinis ſemel auferre conue
nit, quãtum exigit plenitudo. verùm aliquid etiam ſympto-*
mati eſt relinquendum, quod plerunque & ſudores mouet, &
C *vigilias infert, & robur ægrotantis deijcit. ita etiam ſi vehe-*
mens vigilia, ſi dolor intenſus ægrotantem infeſtet, conferta ac
multa vacuationes ſunt cauendæ.

* Impreſſi cod. habent πάθος id eſt affectus.

Quòd ſpaſmus motio inuoluntaria ſit in voluntarijs inſtrumen-
tis eueniens, quodq́ue particulæ ſpaſmo laborantes, longitudinis
ablationem patiantur, ſæpius diximus. Quin quòd eiuſcemodi ſym-
ptoma à repletione & ab euacuatione fiat, nemo eſt qui neſciat.
Nunc ergo ſupponatur ipſum à plenitudine ortum eſſe, ergo huius
curatio per contrarium ſit, quod eſt euacuatio. Verùm non oportet
D tantam fieri vacuationem, quantam pollicetur plenitudo. ſed me-
diocriter eſt euacuandum, reliquumq́ue ſpaſmo permittendum.
cùm ipſe poſt moderatam vacuationem & ſiccare & digerere poſsit
quicquid relicta multitudo euacuandum indicat: cùm præſertim
immodica facta euacuatione par ſit vires ipſas deijciendas eſſe: quip
pe tum à ſymptomate, tum ab immoderata vacuatione vexatas.

159 *Veluti autem ſymptoma quoddam & ipſa ambientis*
aeris temperatura exiſtimanda eſt, cùm ſanè exquiſitè calida
E *ſit & ſicca, quemadmodum hoc anno fuit inter canis ortum &*
arcturi. obidque omnes interiere, quibus medici nulla pror-
ſus animaduerſione temporibus adhibita, venam ſecare ſunt

auſi. Sic ſanè & ſi vehementer frigida ſit. nam & tunc ab effun A
dendo ſanguine cauendum eſt, cùm non parua in his pericula
ſubſequi viderimus. Perduntur autem, qui in calidis admodũ
conſtitutionibus haud rectè fuerunt vacuati, à ſyncopa (hoc eſt
Conciſione) quàm Vocant ac Diaphoreſi (hoc eſt digeſtione)
qui verò in frigidis, per acceſſionum initia vehementer refri-
gerati, non amplius releuantur. Ob hæc igitur neq; in calidis
neq; in frigidis ſupra modum regionibus, ſanguinem detrahe-
re audimus. ſed ſi tempus anni regioni conſentiat, penitus abſti-
nemus: ſi verò non conſentiat. vacuamus quidem, aſt multo mi- B
nus, quàm ſi neutrum prohiberet. Veluti etiam ſymptoma
quoddam, ipſa ægrotantis ad patiendum facilitas conſideran-
da eſt. multi enim (neque vnquam ſunt vacuati,) neque vllã
euacuationem confertiorem neq; inediam longiorem tolerant:
Sed nonnulli ob hæc toto corporis robore inualidi facilè fiunt:
quidam verò ſtatim ſtomachum malè affectum habent, ita vt
cibos abhorreant: & ſi coacti, eos aſſumant, vel non retinent, C
vel non probè concoquunt. In hac dignotionis parte, ægrotantis
etiam temperamentum ponendum eſt. Quicunq; *enim calidi*
& ſicci naturâ ſunt, hi omnes à confertis vacuationibus prom-
ptè læduntur. Conſuetudo quoq; non parũ confert cùm ad alia
omnia tum non minimè ad vacuationis indicationem * quidã*
enim nunquàm antea fuerunt vacuati, nec vnquàm vacua-
tionẽ confertã pertulerunt, & multis cibis ſũt vſi. quidã cõtra,
nec multis vtũtur cibis, & vacuationibus ſunt aſſueti, Hos igi- D
tur intrepidè vacuare oportet, quãdo ſanè etiã reliqua vacua-
tionem dictent: cæteros autem, nec ſi alia omnia perſuaſerint.

In quibuſdã cod. græcis hæc verba non habẽtur

** Manuſcripti tamẽ quidam codices habẽt. Quidam.n. nec vnquam va cuationẽ cõfertam pertulerũt, & multis cibis ſunt vſi &c. Sunt etiam codices qui habeant. Quidam .n. nec vnquam vacuationem confertã pertulerunt, nec multis cibis ſunt vſi quidam contra, & multis vtũtur cibis, & vacuationibus ſunt aſſueti.*

Rectè addidit *veluti ſymptoma* : quandoquidem continens am-
biens ue nos aer non in corpore contentus, ſed extrinſecus conſide-
ratus, indicationes à ſe ipſo ſumptas nobis ad vacuationem præbet.
Igitur cùm hic vel calidus admodum & ſiccus, vel frigidus admodũ
& humidus eſt: vacuatio non eſt facienda. Vtrunque enim horum
temperamentorum non parum corporibus officit: calidum quidem
& ſiccum, ob immoderatam digeſtionem, ſyncopam inducendo: fri-
gidum verò & humidum, corpus refrigerando, ac præcipuè in acceſ- E
ſionum principijs, ſuffocationem minatur. Quoniam enim didici-
mus hoc tempore corpus perfrigerari: quippe cùm natura in profun-
dum.

A dum ſe contrahat ac recedat, ſimulque ſecum eius vehicula, ſpiritus inquam & ſanguis, in quibus innatus calor continetur: ob id frigiditas ab immodica vacuatione & ab ambiente aere proueniens, huic addita frigiditati, ſæpenumero hominem adeo refrigerat, vt amplius nec reuocari, nec regredi, nec priſtinam caliditatem recuperare valeat, periculumq; ſæpius eiuſcemodi temperamento intulit.

160 *Ad eundem verò modum & habitudines corporis conſiderare oportet. nam qui denſam & ſolidam habent carnem, his habitus eſt difficilis ad patiendum. quare timendum non eſt eos ſemel vacuare, ſi id etiam alia iubeant, qui verò mollem al-*
B *goſam promptequ diffluentem habẽt: in his habitus ad patiendũ eſt admodum facilis: quamobrem in his etiam ſi reliqua omnia effundendum eſſe ſanguinem iubeant, id tamen facere non eſt audendum: quin & alijs etiam vacuationibus quantum moderatè & cautè fieri poteſt, vtendum eſt.*

Habitudines (græcè ἕξεις) corporis, vocat denſitatem, raritatẽ, mollitiem, & duritiem carnium. Oportet ergo in his quærere ſi carnes ſint duræ, & denſæ, & molles, & raræ. Si .n. molles ſint, facilè in
C his halitus à profundo venientes, ipſas vulnerant, ac digeſtionis ſunt cauſæ. ideoque ſanè eiuſcemodi corpora, mediocri indigent vacuatione: Si verò ſint duræ, contrarium euenit: atque ob hanc cauſam, in pueris habitum eudiaphoreton, ideſt qui facilè digeri poſsit, eſſe dicimus: non quia omnino rariores habeant cutis meatus: ſed quia mollis ipſis ineſt caro, atque algoſa, ab immodica nimirum humiditate, talis reddita.

161 *Eodem modo & qui ſupra modũ ſunt craſsi vel graciles:*
D *nam & his tum venam ſecare cauendum eſt, tum reliquas euacuationes confertas vereri oportet. Inter hac etiam ponenda eſt ætas veluti ſymptoma quoddam, confertam euacuationem prohibens, neque enim pueri, neque ſenes innoxiè ipſam ferunt. Hos igitur commemoratos omnes, vbi affectiones euacuationẽ dictent, non ſemel, nec confertim, ſed paulatim euacuare oportet, inedijs moderatis, clyſteribusq; mollibus, perfuſionibus, cataplaſmatis & balneis: horum ſingulorum rurſus indicationem à prædictis ſumentes. Ita verò ſi quando duo ſymptomata con-*
E *traria conſequantur, conſiderare oportet, vtrum eorum ſit fortius. Eodem etiam modo ſi duo morbi eundem hominem obſederint, qui pugnantes faciant indicationes: nam & tunc ad-*

uerſus id quod magis vrgeat, inſtandum, altero haud prorſus A
neglecto.

Craſſos hîc dicit non qui carnoſi ſunt, ſed qui pinguedinis copia
teguntur, cum frigiditas ſemper eiuſcemodi craſsitiem generare ſo-
leat. Patet igitur, vt hi immoderatius vacuati ad extremum frigidita-
tis perueniant, præſertimque quòd accidat ſanguine vacuato, carnes
quæ vaſis ſuperiacent, vbi ſuper ipſa deciderint, venarum ſymptoſin
(hoc eſt concedentiam) facere: ob idque ſuffocationis periculum
inferre. Sanè inquiſitione dignum eſt, quonam modo in gracilibus,
vacuationem reſpuat, cùm ipſe tamen ſæpenumero pronunciarit,
graciles magis quàm cæteros ſanguine plerunq; abundare, magiſq; B
quantum ad hoc ſpectat, confertas vacuationes tolerare. Et dicimus
graciles hîc ab ipſo dici, nõ qui parũ, ſed qui ſupra modũ ſunt graci-
les. hoc enim in oratiõe ponitur. Ac profectò craſſi quidẽ vacuatione
lędũtur, quia refrigerantur: graciles verò, quia exiccantur. Neq; ve-
rò pueri neq; ſenes innoxiè ipſas ferunt: pueri quidem, ob facultatis
imbecillitatẽ: ſenes verò ob frigiditatem ſiccitatemq; temperamenti.

162 *Quæ verò à ſymptomatibus & morbis indicationes ſumũ-
tur: non ſimpliciter ſed pro cauſa quæ vnumquodque facit, cõ-* C
*ſideranda ſunt: veluti eſt animi defectio & exolutio. conſueue-
rũt enim medici de vna re ambo hæc nomina proferre. ipſa qui-
dem igitur res, vna eſt: cauſæ verò ipſius, multæ.*

Artificioſiſsima methodo vtens Galenus, hoc in loco ſymptoma-
ta ac morbos curat: cauſas, quæ hæc ipſa faciunt, inquirens. Accidit
enim quandoque morbi vnius vel etiam ſymptomatis, multas eſſe
diuerſas cauſas: atque oportet nimirum, vbi cauſam facientem ex-
quiſitè cognoueris, atq; aduerſus ipſã inſtiteris, ita deinde congruã
remediorum exhibitionem facere.

163 *Animo enim deficiunt ex choleris, diarrhœis, & dyſen-
teriis.* D

Lipothymia (id eſt, animi defectio) nihil aliud eſt, quàm conferta
digeſtio vitalis tenoris. fit autem ipſa genere quidem tripliciter: ſpe-
cie verò à multis cauſis. Fit enim vel ob multitudinem quæ grauita-
te vires ſuffocet: vel ob vacuationem immodicam quæ vnà cum inu-
tilibus vtilia egredi faciat: vel ob confertam temperamenti mutatio-
nem. Ac prius immoderatæ vacuationis cauſas particulatim expo-
nit, deinceps verò reliquas etiã attingit. Choléra autẽ (hoc eſt bila-
ris eſt bilis tũ per ſuperiora tũ per inferiora vacuatio. Diarrhœa autẽ
eſt alui latio fluxioue, & ipſa rurſus pro cauſis eam facientibus, eua- E
rians. vel enim ex cibariorum corruptela fit, vel ex obſtructione pri-
marum venarum. neceſſarium enim tunc eſt, cùm diſtributio haud
amplius

A amplius fiat, nutrimentum ſubduci. Nonnunquam autem memoratorum nihil eſt, ſed ab ijs quæ à toto corpore in ventriculum confluunt, ſuccus per inteſtina vacuatur. quare pro diuerſitate cauſæ diuerſam adhibere curationem oportet.

164 Et lienterijs & muliebri fluxu, vulneribusque, & hæmorrhoidibus, & ſanguinis reiectionibus, ac ſanguinis per nares eruptionibus.

Lienteria (hoc eſt leuitas inteſtinorum,) eſt celer egreſsio cibariorum, eiuſcemodi exeuntium, qualia deuorata fuere. Fit autem hæc ipſa lienteria: vel quia ventriculus imbecillitate laboret ob extremam
B cauſum retentricis facultatis: vel quia internam ac ſummam ſui ipſius partem, ob vlcerationem ſuperficiariam, inutilem habeat. Tunc enim cibaria ventriculi corpus tangentia, ipſum moleſtant ac mordicant, atque ad doloroſam motionem ducunt: vt non amplius contineantur, ſed ſtatim tanquàm per canalem quendam inanimatum excernantur. vnde etiam idiotæ σωλῆνα, hoc eſt canalem, hunc affectum nominant.

165 Immodicisque puerperis purgationibus. Nonnunquam verò magna inconcoctio animi defectionem intulit, ac præſertim cùm inmoderatius ventrem ſubduxerit. Et qui vocatur
C *bulimos, nihil aliud eſt quàm animi defectio.*

Sciendum eſt, circa fœtum tres eſſe membranas: quarum altera Amnios, altera Allantoeides, tertia Choriō appellatur. ita autē nominata fuit: quandoquidem multę venę ac arteriæ in ipſa ſunt, tanquā in choro quodam congreſſæ, ac per ipſam fœtus nutritur. Hoc igitur chorion ſæpius quidem cum infantibus deorſum ducitur: ſæpius verò etiam poſt partum deinceps detrahitur. Siue autem hoc ſiue illo modo neceſſe ſit illud per auulſionem deorſum duci, pericula haud pauca mulieri infert. Tunc igitur accidit, vt ſanguis multus
D in vaſis vuluæ contentus, qui & à toto corpore ad nutriendum fœtum aſportatur, eo deorſum ducto, euacuetur. eiuſcemodique res, purgatio Locheia id eſt puerpera appellatur. quæ cùm immoderatior fit, ſæpius animi defectiones facit. Intulit etiam quandoque ipſa inconcoctio animi defectiones. nam inconcoctio neceſſariò multa excrementa facit, eaque interdum mordacia. Accidit autem vt ipſa vel cohibeantur, vel educantur: ſi igitur cohibeantur, hæc ipſa grauitate ac mordicatione, animi defectionem faciunt: ſi verò educantur, immodica vacuatione idem efficiunt.

166 Ac omnem etiam vterinam ſtrangulationem animi de
E *fectio præcedit: ac vterorū recurſus ad ſuperiora inſequitur: atque inclinationes ad latera, eorumq́; phlegmonas plerumq;*

quę conſequitur. A

Inquit animi defectionem vterinæ ſtrangulationi antecedere. quanquam ſtrangulatio prius fit, ac deinceps animi defectio ſequitur. Et dicimus hoc in loco Pniga. id eſt ſtrangulationem, abuſiue pro apnœa id eſt intercepta ſpiratione, ab ipſo vocatam fuiſſe. Differt enim apnœa, à ſtrangulatione vterina. ſi quidem apnœa, fit ex ſuperfluitate ſeminis putreſcentis, prauasque quaſdam exhalationes ac præſertim frigidas ad cor mittentis, ipſumque extinguentis, atqui ita ſpirationem intercipientis. contingit autem quandoque melancholicas exhalationes, quæ ex ipſo ſemine feruntur, ſurſum B ad cerebrum recurrere, ſymptomataque melancholica facere. Talis quidem eſt vterina apnœa. Strangulatio autem fit ex ſpaſmo matricis ſurſum tractæ, & per continuitatem inteſtina, ventriculum, ſeptum tranſuerſum, ac reſpiratoria alia mēbra comprimentis: nō, (vt quidam ſuſpicati ſunt,) quòd quaſdam particulas prætergreſſa ipſa matrix circa thoracē perueniat, immo magis in thorace ipſo tanquā eum deprehenderit, ſtrangulatum faciat. Hoc enim inopinabile eſt. In vterina igitur apnœa omnino præcedit animi defectio: (nihil .n. aliud eſt apnœa, quam intenſio defectionis animi) neceſſeque eſt moderatiorem affectum difficiliori antecedere. quare prius quidem C animo deficiunt: poſtea verò affectu inualeſcente, apnœa etiam ſequitur. Strangulationes autem, quas & ἀναδρομὰς id eſt ad ſuperiora recurſus vocant, vt diximus, animi defectio ſequitur.

167 Præcedit autem apoplexiam.

Nam apoplexia cùm ſit abſoluta priuatio ſenſus & motus corporis, præcedentem habet animi defectionem, in qua etiam moderatè ſentiri poteſt. Enimuero ſæpius animi defectio, vel potius animo deficiens, tanquam ex profundo quodam ea quæ dicuntur, audire ſuſpicatur: ac qui vehementius clamant, tanquam vix loquantur, perſentit. D

168 Et malignam epilepſiam, & diaphoreſeis, & ſyncopas, & maraſmos.

Epilepſia eſt ſpaſmus totius corporis cum actionum rectricum leſione, ſed non abſoluta. verùm quę maligna eſt, talis exiſtit, nimirum quando continenter fit, ita vt & reſurgant & decidant. in quibus contingit vt vires diſſolutæ affectum, in quo animus deficit, excipiant.

169 Sed & vnà cum non paucis inuaſionibus febrium inuadit, præcipueque quando ſummè ſiccum & ſqualidum aut immodicè plethoricum fuerit corpus. E

In acceſſionum principijs contingit quandoque defectionem animi

A mi fieri duobus modis: vel ob immodicam ac confertam intemperiem: vel quia tunc in profundum confluentes ſucci, ſtrangulatum & animi defectionem inferunt.

170 *Et cum ardenti & maligna febre nonnunquam ſimul inuaſit, & eos quibus extrema corporis vehementer ſunt refrigerata in ferbium inuaſionibus.*

Cauſus (hoc eſt febris ardens,) ob immodicam quandoque digeſtionem, largo nimirum exiſtente febrili calore, defectionem animi inducit: quanquàm maximè in principio acceſſionis, ob cauſam B prius dictam.

171 *Et quicunque vel ob magnitudinem phlegmones iecoris, vel ventriculi vel ſtomachi febricitant, y etiam animo deficiunt nonnunquàm in acceſſionum principijs: in primis verò, quibus ſuccorum crudorum inconcoctorumq́; copia adeſt.*

Qui phlegmonas, inquit, habent in aliqua harum particularum, in acceſſionum principijs animo deficiunt, meritò. Confluentes enim ſucci, cōprimentesque innatum calorem, à plegmone iam compreſſum, ex duplici compreſſione animi defectionem inducunt:
C præcipue verò quibus copia ſuccorum crudorum atque inconcoctorum adeſt. tunc enim facultas tentabit quidem eos extrudere: at ij ob ſuam ipſorum craſsitiem ac viſcoſitatem obtemperare non valebunt. quare facultas ipſa diſſoluta neceſſariò animo deficiet.

172 *Et aliqua obſtructio inſignis particulæ.*

Hæc enim in conſenſum ſympatheiamúe ducentes principia, animi defectionem faciunt.

173 *Animo etiam deficiunt quibus os ventriculi imbecillū eſt,* vel à ſuccorum prauorum qualitate mordetur, vel à*
D *craſſis ac viſcidis humoribus grauatur.*

* *Ita legunt ant. cod. impreſsi tamen habent: vel à ſuccorū prauitate mordetur, vel à craſſis aut viſcidis, aut humidis aut frigidis grauatur*

In his enim ob naturalem imbecillitatem à toto corpore in os ventriculi ſucci confluentes, pro ſua ipſorum natura, animi etiam defectionem faciunt. Nam ſi hi, craſſi vel viſcidi fuerint, comprimendo, vires diſſoluunt: ſi verò acres, vel mordaces vel aliquam aliam prauā qualitatem habuerint, ob eiuſcemodi intemperiem ſyncopas inferunt.

174 *Quinetiam ex affectuū animalium vehementia animo quidam deficiunt: magis verò ſenes hoc patiuntur, & qui a-*
E *lioqui imbecilles ſunt. Nam plerīq; eorum triſtati vel lætati,*

Sciendum eſt, affectus ipſos animales, ſi imbecillæ admodum facultati ſuperuenerint, ipſam diſſoluendo, mortem inferre, animi de-

fectione poſthabita : Si verò facultas reſiſtat, cuiuſque ſit imbecil- A
la, animi defectionem facere. Triſtitia ergo ob refrigerationem immo-
derantiam, & quia ſucci in profundum corruunt, naturamq́ue ſuffo-
cant, animi facit defectionem, voluptas verò naturam diſſipando,
innatumq́ue calorem digerendo.

175 Et irati animi defecerunt.

Quæſitu dignum eſt, quomodo ipſe ſibi ipſi aduerſari videatur. Ait enim alijs in locis, iratum nullum periiſſe, & hoc meritò. nam in iracundia facultas validior ſeipſa longe fit, vt diximus: nimirū quæ conetur ea, quæ triſtitiam intulerunt, punire. ob idq́ue tunc innatus calor extrorſum fertur, veluti per ſe ipſum tentans hoſtem vlciſ- B
ci. Hoc autem in loco animi defectionem ait ex iracundia fieri. Dicimus ergo, iraſcentes, quoniam in eis ſpiritus innatusq́ue calor extra proruit, ſi facultate robuſta fuerint, reſiſtere, nec animo deficere: ſi verò imbecilles fuerint, vt non amplius facultatis tenorem poſſint conſeruare, animo deficere: præcipueque cùm habitu corporis raro fuerint. Ob hanc ſanè cauſam inuenire licet ex iraſcentibus aliquos quidem rubicundiores, aliquos verò pallidos ac tremulos: tremulos ſanè, ob facultatis imbecillitatē, quod nō amplius particulas ſuſtentare ac vehere queat, ſed inordinatè ipſas moueat: pallidos autē, C
quia cum iracundia quidam metus coiunctus eſt, qui talem in ipſis colorem inducit. Poteſt & illud quoque dici, iracundiam quæ animi defectionem facit, ad interitum nunquàm ducere (nam quæ moderata eſt, neque etiam animi deiectionem infert) cùm nec ipſam quidem poſſit intendere. ſi enim haberet id quod facit, neceſſario etiam ſanè id quod fit, haberet. Enimuerò intenſio defectionis animi nihil aliud eſt, niſi mors. Non eſt ergo mors in iraſcentibus. Qua re ſermo ille verus eſt, Nullus iratus perijt, licet animo defecerit.

179 Quinetiam & madores aliquando haud in tempore ys qui ita habent, ſuperuenientes, animi defectionem inferunt: D
quemadmodum robuſtioribus ſudores immoderati. Et ſi abſceſſus rumpatur, ei qui valida non admodum ſit facultate, præcipueq́, ſi ruptus confertim in ventriculum vel ſtomachum vel thoracem confluat. Et nos ipſi abſceſſus ſecantes, ſi pus confertim vacuauerimus, hominem animo deficere eſt neceſſe. Et ſi purgantes vel clyſterem inÿcientes, vel quomodocunque vacuantes, confertius ipſum egerimus. Neque enim humidum quod in hydrope eſt, licet ſuperfluum ſit ac præter naturam, in- E
noxie fert confertam vacuationem: ſed tunc quoque neceſſe eſt hominem animo deficere.

Hi

A Hi qui ita habent, inquit, id eſt qui facultatem habent imbecillã,
& immoderatos animi affectus ſuſtinent. in his enim moderati eti-
am madores ſatis ſunt ad animi defectionem inferendam. Si verò
robuſtiores fuerint, madores non amplius hoc facere poſſunt: ve-
rùm ſudorum immodica vacuatio animi defectionem inducit.

177 *Sed & ob doloris magnitudinem exclutiones fiunt, mor-
ſibus quibusdam, vel torminibus.*

Solet etenim doloris exceſſus vires diſſoluere.

178 *Vel ileo, vel colica affectione ſubito incidente.*

Ileus eſt vomitus ſtercoris fit autem à phlegmone inteſtina occu-
B pante, nec permittente ſtercori ſolitum iter facere. & hoc eſt ſignũ
affectus periculoſum, ac rarò ſalutare: vires enim diſſoluit doloris
exceſſu ac ſtercoris qualitate ſtomachum ac concoctoria inſtrumen
ta perturbans. Quòd autem colici etiam dolores vehementiſſimi
ſint, non opus eſt vt dicam. fiunt autem à pituita craſſa, quæ intra
duas coli tunicas continetur, atque inflatum reſoluitur. ac στρόφους
hoc eſt torſiones torminàue, ac immoderatas diſtentiones infert.

179 *Sed & neruus vulneratus ac muſculi caput animi de-
fectionem attulit, & vlcera maligna in articulis exiſtentia, &
C gangrenoſa ac depaſcentia omnia: & immoderata quædam
frigiditas vel caliditas, ac vitalis tenoris ſolutio. Hæ quidem
ſunt defectionis animi cauſa. In ſingulis autem ipſarum pecu-
liaris eſt curatio. ac de omnibus nunc ſcribere non eſt locus.*

Quoniam hæ fluxionibus magis obnoxiæ ſunt, quàm reliquæ
ipſius partes. Fiunt autem quandoque vlcera in his.

180 *Nam quæ affectibus aſſident, ſine illis curari non poſſũt.
Tantum ergo in præſenti oratione de ipſis dicemus, quantum
D edoctus quiſpiam acceſſionibus ſtatim incidentibus occurrere
valeat. verbi gratia, ijs qui ex choleris & diarrhæis atq; alijs
copioſis atque confertis vacuationibus exoluuntur: aqua fri-
gida aſpergenda eſt, nareſq; comprehendendæ, atque os ven-
triculi perfricandum, vomitusque eſt imperandus: aut irri-
tandus eſt ſtomachus vel digitorum vel pennarum immiſſio-
nibus. ſed & manus & crura ligare oportet, ac vincula plura
quidẽ ac vehementia circa manus, quando per inferiores par-
tes vacuationes fiunt. quemadmodum in hæmorrhoidibus, &
E diarrheis, & quæcunq; per vteros mulieres euacuant. Tunc e-
nim vehemens crurum ligatio, aliquid ſæpius deorſum detra-*

bit. Contrà verò in ſanguinis per nares eruptionibus & vo- A
mitibus vincula plura & vehementiora circa crura fiant. Et
ſanè quibus ex vulneribus ſanguis erumpit, eodem modo, ſupra
quidē, ſi in inferioribus infra verò ſi in ſuperioribus id accidat,
vincula inijcere oportet. Inueniēda autē eſt aliqua etiā accliuis
figura parti, non tamen admodum vehementer. Si enim tenda-
tur ex hoc & doleat, nihilominus irritatur ac ſi eſſet decliuis.

Oportet, inquit, in his artus (græcè c*la) id eſt manus & crura li
gare. Et in vacuationibus quæ deorſum fiunt, magnus ligamus, vt
ex dolore materias illuc proritemus, ac veluti reuellentes ab inferio- B
ribus ad ſuperiora, vacuationem arceamus. Si verò per ſuperiora
vacuatio fiat, contrarium facere oportet, hoc eſt crura ligare: ſcien-
tes ſi in eas ipſas regiones à quibus vacuatio prouenit, vincula inijcia
mus, nedum nihil nos profuturos, quin magis etiam laborantem
læſuros: quippe qui ſanguinis profluuia augeamus.

181 *In vniuerſum autem reuellere oportet vel ad ea quæ*
cum partibus affectis communia ſunt, vel ad ea quæ euacua-
tionem ſunt exorſa: ob id enim confertas vterorum vacuatio-
nes cucurbitulæ ſub mammas appoſitæ celerrimè ſedant. C

Hoc in loco generales quoſdam exponit modos reuulſionis. O-
portet enim ait, reuulſionē fieri vel ad eas particulas quæ miſerunt,
vel ad eas quæ communicant. Vt exempli gratia, communitatem
habent mammæ cum matricibus per quaſdam venas, quæ ſcilicet
ſanguinem (qui dudum in vtero prægnationis tempore, vt in fœtus
nutritionem diſpenſaretur, erat collectus) nunc ad mammas tranſ-
ferunt, vt in lactis formam traſmutetur: ac rurſus extra exiens,
puerulum nutriat. Si igitur ex vtero vacuatio fiat, cucurbitulas mā-
mis apponentes, ipſam fieri prohibemus. Hæc itaque eſt reuulſio, D
quæ per communicantes partes fit. Reuulſionem autem ad parti-
culas quæ miſerunt, faciemus, quando, quæ ſuſceperunt, nobilio-
res ſint, quàm quæ tranſmiſerunt: Nam ſi contrà ſe habeat res: vt quæ
miſerunt nobiles, quæ ſuſceperunt, ignobiles ac minus principales
ſint non amplius reuulſionem ab hoc ſcopo capimus.

182 *Quæ verò ex naribus fiunt, iecori & lieni ſecundum na-*
rem, à qua ſanguis erumpit, & ſi ex ambabus confertus mul-
tuſq; feratur: viſceribus ambobus adijciendæ ſunt.

Quærendum eſt, cur cùm ſanguinis à dextera vel à ſiniſtra nare
fertur, eùm, qui ex dextra fluit, iecoris eſſe dicamus, eum verò qui E
ex ſiniſtra, lienis: omnes enim venæ ſanguinem portantes à iecore
feruntur. neque enim (vt quidam arbitrabantur) ex cerebro duæ ve-

næ:

A næ deferuntur. hoc enim ex anatome redarguitur. Quomodo ergo
dicimus ſecundum rectitudinem ſanguinem ferri, vel ſecundum pro
ceſſionem (hoc eſt κατ' ἴξιν, vt ait Hippocrates? neque enim conſpici
mus ex ipſo iecore venam ſecundum rectitudinem ferri ad dexterã
narem: ſed propagines quędam ſunt, quarum vnaquæque particula
in dextro latere fruitur. Hoc igitur ſoluemus in hunc ſanè modum.
Sciendum eſt, ex tribus quibuſdã noſtrum corpus, vt ſæpius dixi-
mus, conſtare, ſolidis inquam, humidis, & ſpiritibus: atque his aſ-
ſumptis naturam totum corpus compoſuiſſe, ipſumque bipartitò
ſecuiſſe, veluti quadam linea duas ipſius partes diſtinguente, quod
ſanè in labro & ſterno id eſt, oſſe pectorali apparet. Hoc autem fecit
natura, ne dum vna pars eſt affecta, totum corpus ſimul afficiatur:
ac ex vnius partis actione læſa, totius corporis actio lædatur. E-
nimuero in ſemipercuſſis hoc fieri videmus. Nam ſiniſtris ſæpenu-
mero partibus reſolutis dextræ ſanè ſunt: vel è contra. Tria igitur
hæc, dico ſanè ſolida, humida, atque ſpiritus. inter ſe mutuò affici-
untur, atque vno moto, reliqua etiam vnà mouentur. Et hoc eſt
quod Hippocrates *dicebat, Conſpiratio vna: & confluxio vna: & omnia,*
ſimpathea, .i. cõpatabilia ſunt, mutuove interſe afficiuntur. Cõſpiratio
nem quidem in ſpiritibus, confluxionem vero in humoribus, ſympa *Libro de Alimento.*
thea autem in ſolidis accipiens. Et conſpirationem vnam confluxio
C nemque vnam dextrorum ad dextra, ſiniſtrorum ad ſiniſtra. Quoniã
igitur didicimus in noſtro corpore eſſe ſpiritum, ſcire etiã oportet,
quemadmodum in omni particula corporis eſt: nullaque eſt quæ
huius ſpiritus non ſit particeps: ſed & per carnẽ & per os permeat
tenuiſſimarũ enim partium eſt (ita vt nihil ipſi ſit inuiũ: per omnia i-
gitur permeãs, cõtinuus ſibi ipſi eſt) qui quidẽ in dextera parte eſt, ei
qui eſt in dextera: qui verò in ſiniſtra, ei qui eſt in ſiniſtra. Si ergo in
liene quædam affectio exiſtat, facultas quæ in ipſo eſt excretoria, in-
D ſurgit vt noxium expellat. cogitur itaque in ſe ipſum lien, ac veluti
contrahitur (hæc enim eſt excretoriæ facultatis actio) & dum cogi-
tur, mouetur: dumque mouetur, vnà cum ipſo ſpiritus etiam moue-
tur: quippe qui tenuium partium ſit, ſuperioremque lationem ex-
petit atque inſequitur, ac tum per vaſa tum per occultos meatus pro
ficiſcitur. dumque ipſe peruadit, vias dilatat. poſteà, dum eſt circa ſi-
niſtras cerebri partes, ſiniſtram narem, raram ac latiorem facit, ac vt
ex ea ſanguis erumpat, paratiorem. Succus igitur qui pellitur à facul
tate quæ in liene eſt excretoria, retrograditur ad iecur: poſtea facul-
tas quæ in iecore eſt, cùm nequeat ipſum ferre, expellit. hic verò ſur-
ſum per venas tendit, ac dum circa caput fertur, ſiniſtram narem aper
E tam inuenit, per eamque excernitur. Ad eum etiam modum in ieco-
re ſe habet. cũ .n. in ipſo affectio fuerit, ſpiritus qui in ipſo eſt, cùm mo-
uetur, ac ad ſuperiora fertur, dextram ſibi ipſi narem præparat. Qui

igitur ſanguinis eruptionem quæ per nares fit, reuellere vult: ſi ex
dextra quidem nare profluat, iecori: ſi ex ſiniſtra, lieni: ſi ex ambo- A
bus, ambobus etiam viſceribus cucurbitulam imponere debet. Nam
ſpiritus dum ex ſuperioribus ad inferiora transfertur, ſuccos ſecum
commouere facit, ob idq́; vacuationem quæ per nares fit, prohibet.

*183 Sanat etiam vinum frigida temperatum exolutionẽ quæ
ex confertis vacuationibus proueniunt: ac præſertim ſi fluxio-
nes ad ventriculum repant. Conſiderandum autem eſt num
aliquid talem exhibitionem prohibeat, veluti ſi aliquod viſcus
phlegmone laboret, vel capitis dolor adſit vehementior: vel af-* B
*fectus aliquis deliratorius, vel febris ardens in morbo inconco-
cto. magna enim in hiſce, ac propemodum inſanabiles ex vini
potione noxa ſequuntur. Quòd ſi nihil prohibeat, deinceps ægro
tantis naturam, conſuetudinem, ætatem, atque ambientis aeris
temperamentum definire oportet. adhæc enim reſpiciens, calidũ
vel frigidum potum dabis. Nam qui frigido potui ſunt inſueti,
vel etiam manifeſtè ab ipſo læduntur: & qui naturà ſunt fri-
gidiores, & qui in extremo ſunt ſenio, & regione natura frigi-* C
*diori, & in hieme, à frigido ſunt arcendi: Qui verò contrario
modo ſe habent, ijs intrepidè dare debemus.*

Quoniam ex immoderata digeſtione defectio animi fit, iccirco nu-
trimentis indigemus, quæ id quod deeſt, corpori reſtituant. Verùm
ſi ipſa nutrimenta ſe ipſa & tranſmutare & corpori apponere natura
poſſent: illa certè impræſentiarum eligeremus, quæ maximè nutrire
poſſent, qualis eſt caro ſuilla, & panis, reliquaq́; id genus edulia. Sed
quoniã facultas eſt, quæ has omnes actiones diſpenſat, nec ſine ipſa, D
nutrimẽtũ vnquàm corpori apponeretur: iccirco pro ipſius tenore
nutrimentũ admouemus. Neq; igitur cũ nunc imbecilla ſuppona-
tur facultas, nutrimentis maximè nutrientibus indigemus (hæc. n.
concoctu difficilia ſunt, nec facilè facultati alteratrici cedunt:) ſed
ijs quæ celeriter ac citra laborem concoqui, celeriterque diſtribui
poſsint. In hoc igitur vinum exhibemus, cùm celerrimè alterari ba-
ſimque ac ſedem illius quod digeſtum eſt, replere poſsit. Oportet
autem ipſum aqua frigida temperare, vt nimirum frigiditate faculta-
tes diſperſas colligat, corporique tenorem adijciat. Si verò à toto
corpore ad ventriculum confluxio fiat, tunc maximè confert, vino E
aqua frigida temperato vti. Dum enim eiuſcemodi vinum diſtribui-
tur, materias etiam ſecum aſportat, facitque vt ipſæ contrario itinere
ferantur:

A ferantur: ſicque lationem, quæ in ventriculum fit, prohibet.

184 *Sit autem vinum in fluxionibus quæ in ventriculum repunt, tenue & calidum, quale eſt Lesbium.*

Huiuſmodi enim vinum cùm prompte diſtribuatur, fluxionibus quæ in ventriculum feruntur, obuiam it: diſtributionisque violentia ea quæ perperam atque inordinatè mouentur, ſecum aſportat.

185 *In ſanguinis verò eruptionibus, craſſum & nigrum & acerbum.*

Oportet ſanè vt plurimum, vbi adeſt ſanguinis eruptio, cauere ab exhibendo vino. Si forte verò neceſſitas id expoſcat, cùm nos alio
B modo haud poſſimus facultatem reuocare, niſi per vini vſum: dandũ id eſt craſſum atque acerbum: vt craſſitudine quidem, craſsiorem ægreq; fluxilem reddat ſanguinem: acerbitate verò, meatus condenſet, ſicq; vndequaque ſanguinis excretionem prohibeat. Sit autem (inquit) & illud vinum nigrum, quandoquidem vina nigra naturà craſsiora exiſtunt.

186 *Locis verò ipſis, ventriculo quidem & matrici & ſtomacho & thoraci, ea imponenda ſunt, quæ roborandi vim habent:*
C *capiti verò & fronti & hæc ipſa, & ea etiam quæ refrigerant.*
In his particulis, quoniam naturà neruoſiores ſunt, nullaque earum propugnaculum habet, quod prohibere valeat, ne frigus ad imas partes ingrediatur, à refrigerantium vſu cauendum cenſet: quando nimirum ex vna harum partium euacuatio prouenit: vel à matrice, in menſtruo muliebri: vel à ſtomacho, in cholera: vel à ventriculo, in diarrhœa: vel à thorace, in ſanguinis aut puris eductione. Enimuero adſtringentibus ſolis vtitur, vt per hæc meatibus condenſatis vacuationem cohibeat. In capite autem præter hæc, refrigerantia etiam addit: quoniam huic ipſi os prætenſum eſt, quod non permittit refrigerantia ipſi cerebro immediatè occurrere, ipſiq; obeſſe.

D 187 *Et quibus in ſuperficie & naribus vena aliqua rupta ſit, medicamentum aliquod ex ijs quæ ſanguinem ſupprimunt, imponendum eſt.*

In quibus eſt ruptio vaſis, vt ob id ſanguinis eruptio fiat: in his, medicamentis ijs, quæ ἴσχαιμα id eſt ſanguinẽ ſupprimentia, vocantur, vti oportet. Hæc autem ſanguinis eruptionẽ contrahunt vel adſtringendo condenſandoq;: quod facit oxycratum & frigidæ aquæ vſus: vel oblinendo, quemadmodum eſt id quod ex pompholyge conficitur,
E & amylo, & ceruſſa, & thure, & aloe, ipſumq; oui albumen: vel vrendo cruſtamque inducendo, vt quę ex chalcitide conſtant, & myſi & chalcantho: in quibus cruſta oborta tum meatum per quem ſan-

guis fertur, occupat, tum ſanguinis eruptionem ſiſtit. & certè ſingu- A
lis his, prout vſus poſtulat, vti debemus. Nunc autem non eſt tempe-
ſtiuum conuenientem ſingulorum vſum tradere.

*188 Lauacra verò in fluxionibus, quæ ad ventriculum ferun-
tur, maximè idonea ſunt.*

Hæc enim cùm ad exteriora materiam trahant, veluti reuulſionē faciunt: prohibentque ne humores per ventrem atque per inteſtina excernātur. (Sciendum autem eſt, in quibus multitudo materiæ in corpore continetur, in illis balnea magis ventriculum irritare, materias enim fundentia, fluuidiores ipſas reddunt: atque eas omnes, quæ per occultos meatus prouocari poſſunt, illac prouocāt: reliquas, quæ in profundo ſunt, per ventrem ac inteſtina ferri faciunt.) Suppreſsionem autem nos ceſſare facimus per balnei vſum, ipſos in natatorium dimittendo, atque in bonam temperaturam reducendo: qua ſanè facultates gaudent: tunc enim ab ipſa roboratæ, per accidens reſurgunt: naturalesque ipſas effluxiones, quę erant ſuppreſſe, in priſtinum ſtatum reſtituunt. hoc autem euenit, quando ex imbecillitate facultatis excretricis, ventris ſuppreſsio oriretur. B

189 Sanguinis verò eruptiones vehementer irritant. C

Quia nimirum calefaciunt funduntq; materias.

190 Et quicunq; ob ſudoris copiam animo deficiunt, ijs maximè contraria ſunt. Horum enim cutim adſtringere ac refrigerare oportet, non relaxare. Ac vinum frigidum præcipuè dare, nihilq; omninò calidum offerre.

Atque hoc meritò. Si enim (vt ait) ex ſudorum exceſſu animi defectio orta fuerat, eos autem intendere naturà ſolent ipſa balnea: cōſtat hæc ipſa maximè contraria his eſſe. D

191 Sed nec etiam artus ligare oportet, neq; cogere ad vomitū, neq; vllo modo mouere: ac ſpirituum ventorúmue refrigerantium introitum machinari, aeremq; domus in frigidam atque adſtringentem qualitatem vertere, myrtis nimirum vitiumq; capreolis & roſis pauimentum conſternentes. Horum nihil eſt vtile fluxionibus, quæ in ventriculum feruntur. Has enim tantum augent, quantum tu cutem denſabis. Iis igitur qui ex vacuationibus exoluuntur, ita confeſtim ſuccurrendum.

Oportet enim in his quietem imperare, cùm compertum habea- E
mus, quòd quælibet etiam vacuatio, eos calefaciendo, ſudores præcipuè augere, periculumq; inferre poteſt.

A *192 At qui ex multitudine, non item eodem modo. verùm illorum artus plurimum fricare oportet et calefacere, ac ligare. à vino autem et alimento abſtineant.*

Conſolata curataq; ea animi defectione, quæ ex immoderatis vacuationib. fiebat, conſequẽter tranſit ad eam quæ ex multitudine euenit: oppoſitamq; curationem adhibendam aſſerit: ſiquidem cauſa etiam quæ fecit, contrario penitus modo ſe habet. Oportet igitur in his artus vehementer perfricare, vt ab imis partibus ad ſuperficiem multitudinem attrahamus: ex hocq; imas partes liberemus. Nec ſo-
B lum perfricandi ſunt artus, verùm etiam calefaciendi. quippe cùm caliditas fluxiones attrahere naturâ ſoleat. Et ſanè etiam deligandi ſunt, cùm dolor illud idem facere poſſit. Et ab alimento abſtinendũ eſt. abſurdum enim eſt multitudinem ſuper multitudine acceruare: cũ excrementa ab exhibito alimento generẽtur. Arcendi autẽ hi ſunt & à vini potu: cùm id nutriat, ideoq; multitudinem augeat, ac præterea ſua ipſius caliditate materias fundat, ac multiplicare ipſas faciat.

193 Et à lauacris, ſi febricitent.

Probè addidit limitationem. Si enim non febricitent, haud omnino ipſos à lauacro arcebimus, ſed permittemus ipſos in balneo in-
C greſſos, in eo aere immorari, qui digerere, & ab imis partib. ad ſuperficiem, multitudinem attrahere poteſt.

194 Satis autem eſt ipſis dare melicrati potum, in quo thymus vel origanum, vel pulegium, vel hyſſopum decoctum fuerit.

Melicratum præbet, vt ſuccum ſubiectum attenuet, fluidumque ipſum reddat. Porrò ipſi admiſcet quæcunque calidæ ac attenuantis ſunt facultatis, vt thymum, pulegium, hyſſopum, origanum.

195 Conuenit verò & oxymel.

Etenim & hoc attenuare ſolet ſuccos, atque ad excretionem prouocare.

D *196 Et quæ ex vteris affectis exoluuntur, eodem modo curare oportet, præter quàm oxymelite.*

Eandem inquit curationem ſuſcipimus in animi defectionibus ob vterorum recurſus ad ſuperiora prouenientibus, qualem & in multitudine ſuſceperamus. conſtat enim vteros quoque ad ſuperiora recurriſſe, quia ob multitudinem eorum vincula appenſioneſq; replentem cõuulſi erant. Cauendus aũt in his eſt oxymelitis vſus. ὑστεραλγὴς 3. de diæta
enim eſt, ideſt dolorem vtero infert, vt dicit Hippocrates, læſioneq; acu. morb.
E haud vulgari particulam hanc, neruoſiorem exiſtentem afficit. Ace- 39.
tum enim, ſicco & frigido cùm ſit temperamento, matrici ſimili temperatura præditæ contrariatur appoſitũ, ipſiusq; intẽperiẽ duplicat

197 *Et ligare fricareq; crura magis quàm manus. Et quem admodum in excretione multa, iuxta mammas cucurbitulas imponimus: eodm modo quibus ſurſum & in latus retractus eſt vterus, inguinibus ac coxis admouebimus.* A

Voluimus enim matricem ad ſuperiora retractam, ad inferiora deducere. Quare inferiores particulas fricare oportet: vt hac via materias alliciendo, matricem quoque vnà cum ipſis in proprium locum attrahamus. Hoc idem faciunt cucurbitulæ inguinibus adaptatæ: quippe quæ non ſuccos ſolum attrahere ſoleant, ſed & ipſas etiam particulas. Adde quòd, vt ſuperius dictum fuit, ſuccorum propenſiones ipſa etiam matrix inſequitur. B Illud tamen amplius diſtinguendũ eſt: cùm matrix ſecundum vnam partem retracta atque inclinata eſt, vni etiam inguini ponendam eſſe cucurbitulam: cùm verò ſurſum ad acta atque attracta eſt, vt tota ipſa æqualiter ſupera ſit, duabus tunc particulis cucurbitulas iniiciendas eſſe.

198 *Ac naribus quidem odorabilia grauiſſimè olentia, matricibus autem bene olentia, & quæ laxare calefacereq; poſſint, adhibebimus.*

Hinc quidã commoti dicere conantur, videri & ipſum etiam Galenum, C vt matrix ſit animal, decreto aſſerere. aiuntq; ipſum ſibi ipſi aduerſari: vt qui paſsim decretum hoc reprobet ac redarguat: Videri autem ita Platonem in Timæo affirmare, vt ſit animal, eo quòd facultatem quandam ſeminis appetitricem habeat: quo non potita, per totum vagetur corpus, rem amatam deſideratamq; perquirens: poſtea tandem ſecundum thoracem perueniens, ſtrangulationes inferat. Verùm hæc in ſuperioribus iam redarguimus. Aiunt autem iidẽ viri iuxta Ariſtotelicam rationem: Quæcunque vel quinque ſenſus, vel quatuor, vel tres, vel duos, vel vnum duntaxat ſenſum habent, ea dicuntur eſſe animalia: & quæcunque primum ſenſum habent, re D liquos etiam ex neceſsitate poſsident. Primus autem ſenſus eſt viſio. ergo quæ hanc habent, omnino etiam audiunt, odorant, guſtant, & tangunt. Non tamen quæcunque audiunt, omnino ſanè ea vident: ſed hæc ſenſum quidem auditorium habent, non tamen omnino viſionem. Sunt etiam quædam, quę neque auditorium ſenſum habent, ſed qui poſt hunc ſunt, odoratum, guſtatum, & tactum: Quædam verò duos ſolos, quemadmodum hiatulæ marinæ. Spongiæ verò tactorium duntaxat ſenſum obtinent. Si igitur matrix odoratorium ſenſum habet, guſtatorium etiam profectò obtinebit. Atque ita cùm tres habeat ſenſus, propriè etiam dicitur & eſt animal. E Quòd autem odoratorium ſenſum habeat, patet: propterea quòd & ipſa ſuperius quidem* exiſtens, vt ipſe inquit, in thorace: graueolentia adhibita moleſte

A moleſtè ferendo, fugit, deſtituitq; eas partes, atque ad beneolentia quæ deſubter apponuntur, currit. Hæc eſt horum dubitatio, acris ſanè, nec ſolutu facilis. Nos verò eam hunc in modum ſoluemus. Sciendum eſt, ſi matrix odoratum haberet, deſubter adhibita graueolētia certè ſentiret: nunc verò deſuper offeruntur. Et quo nam modo, tot partes pertranſeuntia, ad matricem ferri poſſunt? Sed dicerent ſecundum thoracem hoc modo ea percipit. At certè hoc minime fieri poſſe, à nobis in ſuperioribus oſtenſum eſt. Quomodo enim poteſt, inteſtina & ventriculum, & ſeptum tranſuerſum ac reliquas illic poſitas particulas prætergreſſa, ſecundum thoracem peruenire? Di-
B cimus igitur, cerebrum graueolentia ſentiendo, ab illis moleſtari, ac contrahi, ſimulq; cum ipſo odoratorium ſpiritum: ac per continuum ex hac moleſtia reliquas etiam particulas contrahi, atque hac contractione trudere, ac veluti exprimere, propellereque ac deorſum prouocare matricem. Sed dicat quiſpiam: cur alia quędam calida ac graueolentia non admouemus? Et dicimus, naturaliter his ſuauibus maximè delectari ac gaudere principales particulas. quandoquidem præterquàm quòd calefaciant, facultatem etiam quandam ſympepticam, ideſt concoctoriam habent: quæ & excitare naturā ſo-
C leat, ac partium tenuitate affectus iiſdem particulis exiſtentes curare ac ſanare queat.

199 Si verò ſtomachus fuerit imbecillus, atque ob id animo defecerint, ea quæ roborandi vim habent emplaſtra imponere oportet: qualia ſunt quæ ex palmulis fiunt, & vino, & polentis & croco, & aloe, & maſtiche. Irrigare autem iis quæ ex abſinthio conſtant, & oleo melino, & maſtichino, & nardo, & œnanthe, & vino. Et ſi æſtuet, miſcere aliquid oportet ex refrigerātib. veluti cucurbitæ ſuccum, & lactucæ, & portulacæ, & ſolani, &
D *ſereos, & omphacis, ideſt vuæ acerbæ. hac enim non refrigerat ſolùm, ſed etiam adſtringit, & aqua frigida æſtuantibus ſtomacho ſæpenumero profuit in tempore data. alioquin magnopere lædit. Et oportet potius vinum calidū dare iis qui infirmo ſunt ſtomacho, ſi nihil aliud prohibeat.*

In tempore dicit, ſi nec particula ſit imbecillis, nec phlegmone in aliquo membro principali ſit, nec inconcoctorum ſuccorū multitudo adſit. His enim omnibus affectionibus haud mediocriter officit.

E *200 Iuuat autem magnopere eiuſcemodi ſtomachos extremorum frictio. Si verò ex his nihil melius habeant, æſtuantes quidem ad lauacrum celerrimè ſunt ducendi. Qui verò alicuius*

frigoris ſenſum habent, ijs medicamentum diatrionpipereon appellatum, & ipſum etiam piper ſolum, & abſinthium in potu dandum. A

Quoniam calefactus ſtomachus à toto corpore in ſe ipſum excrementa atthrahit: ob id recalefacere iubet et artus, vt illuc materias alliciat, ſtomachumque ipſum liberum conſtituat.

201 *Qui verò ex prauis ſuccis os ventriculi mordentibus exoluũtur, exhibita aqua calida vel hydrelæo euomere iubeto.*

Quoniam ſucci prauitas, deleteria quadam qualitate os ventriculi obſidendo animi defectionem inducit: oportet ſanè prius hanc κατακεραστικῶς, ideſt contemperatorio modo mitiorem facere. hocque faciet calida aqua, contemperans quidem, vt aqua: diſſoluens verò ac diffundens, vt calida: ita vt ad excernendum facilem ipſum reddat. Conuenit etiam & hydrelæon exhibere, vt ex faſtidio quod ex oleo percipitur, vomitum concitantes, noxiam cauſam vacuemus. B

202 *At ſi difficulter euomant, fouere oportet prius tum regiones quæ circa ſtomachum ſunt, tum manus & pedes. ſi verò ne ſic quidem vomere poſſint, digitos vel pennas demittendo irritare oportet. ſin ne ſic poſſint, rurſus ipſis oleum calidum quam optimum dandum eſt.* C

Si non poſsint, ait, vomere, ſuccis nimirum adhuc craſsis exiſtentibus, nequeuntibusque facile reijci: oportet in his ſtomachum fouendo, ipſos tum diſſoluere, tum ad excernendum idoneos reddere. Fouere præterea oportet ipſos artus: quoniam os ventriculi his incaleſcentibus vnà calefieri ſolet. dici etiam poſſet: quia ſi portionem materiæ ad artus prouocauerimus, expulſoriæ etiam facultati dabimus, vt reliquum facile propellat.

203 *Solet autem ſæpenumero oleum non ad vomitum ſolum irritare, ſed & ventrem emollire. eſt autem & hoc præſentibus rebus non parum vtile. quare niſi accidat, machinari id oportet.* D

Hoc facit ob permixtionem aliorum, quæ mordicatione quidem facultatem expulſoriam excitent, tenuitate verò partium excretiones prouocent.

204 *Præcipue verò ſubditis hoc facere tentandum eſt. Quod ſi facilius ex his fiat, abſinthij comam in melicrato decoquens, bibendum dato: & vinum deinceps. Et omnino roborare oportet particulas tum per medicamenta exterius appoſita, tum abſin-* E

A *abſinthij potionibus. Non tamen in principijs te hoc ita facere iubeo, ſed poſtea, quando nimirum iam pura fuerint, quæ circa ventriculum ſunt. Cùm verò adhuc ſucci in ipſo continentur, nondũ adſtringere oportet, ſed ſatis eſt fouere dũtaxat, vt prius dictum eſt.*

Subdita (græcè ὑπόθετα) vocantur, quæ à medicis conficiuntur glandes: quod ſanè moderate irritare poſſunt. Fugiendus autem à nobis in his eſt clyſterum vſus. quippe cùm ſciamus ex his prauá quãdam qualitatem circa ſtomachum tranſmitti, ipſumq; vitiare. Enim B vero in quibus imbecillus eſt ſtomachus, vbi clyſtere vſuri ſumus, prius aquam temperatam potandam præbemus : vt hæc ante omnia qualitatem à clyſtere prouenientem, ſtomacho immediatè occurrere non permittat. Nunc verò adhuc magis tempeſtiuum eſt clyſteras fugere, quandoquidem ſuppoſitum eſt, animi defectionem fieri ex praua ſuccorum qualitate: timorque eſt ne hæc ipſa ex qualitate clyſteris exhalante, duplicetur.

205 *Vbi verò pituita multa ac frigida in ore ventriculi fuerit collecta, perfundere quidem plurimum oportet oleo, in quo* C *abſinthium decoctum fuerit. deinde melicratum dandum eſt, in quo vel hyſſopum vel aliquid ſimile maduerit. Dandũ præterea eſt & oxymeli & piper, vel diatrionpipereon, vel dioſpoliticum medicamentum. Et vniuerſum tibi diæta caput ſecantius ſit. Quæ verò ex vehementibus frigiditatibus fiunt exolutiones, non ſecus ac bulimos curare debemus, omni modo calefacientes. Itaque ipſis vinum dare oportet calida temperatum, ac alimenta quæ calefaciendi naturam habeant: perfricareq́;* D *ac fouere ad ignem. Quæ verò ex caliditate nimia accidunt animi defectiones, ijs quæ refrigerare roborareq́; poſſunt, ſunt curandæ. hæ verò maximè eueniunt ijs qui in aere ſuffocante ac balneo moram traxerint. Roborabis autem ipſos ſtatim frigidam aquam ſpargendo, & flabellando, & ad uentum exponẽdo, ac os ventriculi fricando irrigandoq́; : deinceps verò vinum atque alimenta exhibendo.*

* Oleo quidem ipſi os perfundens, oleũ verò ſua ipſius caliditate E laxando ac fundendo ſuccum fluuidiorem reddet. Admiſcet autem abſinthium, vt os ventriculi, quod ſemper roboratione indiget, ex ipſo tenorem ſeruet.

206 *Qui verò ob phlegmones magnitudinem vel febris vehementis melignitatem animo deficiunt in inuaſionibus, & artubus refrigerantur: ijs vehementer fricando & fouendo & ligãdo manus ac crura.* A

Phlegmone ſæpe quidem in nobili particula exiſtens, animi defectionem facit: ſępe verò licet in ignobili exiſtat loco, ob propriam tamen magnitudinem, doloris exceſſum inducens, laborantem diſſoluit, ac animi defectionem facit. Quin & febres malignæ interdum dum inuadunt, ſecum ferunt animi defectionem: quæ ſanè fit, eò quia ſucci omnes in profundum confluunt, facultatemque ſuffocãt. B Oportet ergo in his artus fricare & fouere & ligare: vt per hæc omnia à profundo ad ſuperficiem materiam attrahamus.

207 *Vigiliaſque imperando.*

Quòd per ſomnos in profundum ſucci omnes fluant, tum ex alijs multis comprobari poteſt, tum verò magis quia dormientes in ſuperficie refrigerantur: Ita vt pluribus tunc opertorijs indigeant, quã ſi vigilarent. Hoc igitur oſtenſo, neceſſariò tum ex ſomnis, tum ex acceſſione inuaſionis confluxio in profundum duplicata, naturam multitudine ſuffocabit: quare optimum eſt ipſos excitare, ſobrios nimirum vigilanteſque præparando. C

208 *Ac omnis cibi potusq́ abſtinentiam. Optimum autem eſt in his, vt quod futurum eſt, pranoſcas: hacq́ ante acceſſionem facere anticipes.*

Et hoc meritò: neque enim phlegmones magnitudo extitiſſet, neque febris maligna euaſiſſet, niſi immodica ſuccorum multitudo adfuiſſet: in quibus ſanè nutrire abſurdiſſimum eſt, quippe cùm alimẽtum, ſuccorum redundantiam perpetuo augeat.

109 *Et qui ex ſiccitate in acceſſionum principijs ſincopam incurrunt, eos optimum eſt vt pranoſcas. Si enim duabus tribusve horis ante acceſſionem nutrimento exhibito, conſtringi manus ac pedes iuſſeris, haud ſanè interibunt. Oportet autem vt alimenta ſint concoctu facilia ac ſtomacho apta. Si verò vehemens fore periculum ſuſpiceris, vinum dare anticipato: magis verò, vbi in chondrum elixatum, vinum infuderis, exhibeto. Si verò panem loco chondri dederis, idem valebit.* D

Calidiorum ſiccioriùmque temperamentorum vniuerſas cauſas in curatiua methodo didicimus: quandoquidem in illis libris abſolutius de hac ſpeculatione hic ſcriptor tradidit. Quòd verò etiam nonnulli ex ijs animo deficiunt, illic etiam dictum eſt, nuncq; nihilominus E

A nimus dicitur. Duplicata enim ſiccitas tum à naturali laborantis temperamento, tum à febris intemperie, facultatem deijcit. Exhibere ergo ipſis oportet alimentum, quod tum humectet, tum ſimul ſqualorẽ illũ vehementẽ conſolari extinguereq́; poſſit. Hoc autẽ fieri oportet nonnunquàm quidem duabus tribusve horis antequàm acceſſio inuadat: ſæpenumero autem in ipſo etiam principio. Hoc enim præcipue eſt Galeni inuentum, ob quod magnopere ipſe celebratur: cùm nemo ex ijs qui ipſum præceſſerunt, de hoc enunciarit. immo etiam Hippocrates reclamet inquiens, *In acceſſionibus ſubtrahere oportet: addere enim læſio eſt.* Enimuero iubet, vt poſt alimentũ
B exhibitum pedes & manus conſtringantur: ſciens membra hæc multam cum ſtomacho communionem habere: ita vt his incaleſcentibus vnà quoque ille incaleſcat: atque exhibitum alimentum concoquat, celeriterque illud ad iecur reliquumq́ue corpus tranſmittat.

210 Vbi verò mediocris ſyncopa expectatur, nec vinũ dãdũ eſt: ſed tũc ſatis eſt mala punica, vel pira, aut mala, vel aliquod aliud pomũ aſtringens alimẽtis admiſcere. Siq́; poſt hac moderatè acceſſionẽ ferãt, cũ rurſus nutries, pomis vti nõ erit neceſſariũ.

C Si magnam fore animi defectionem expectamus, ijs vinum exibere ſatius eſt, vel cum chondro vel cum pane: Si verò mediocrem, vinum quidem non amplius dabimus, miſcebimus verò chondro panem cum aliquo ex pomis (quę ὀπώραι græce dicuntur) adſtringentibus. Hæc namque humiditate quidem ſiccitatem conſolabuntur: adſtrinctione verò facultatem roborabunt. Poſt quæ ſanè, ſi acceſſio tolerabilius inuadat, ita vt nec animi inducat defectionem: oportet deinceps alimentis memoratis vti, nec amplius poma complicare atque admiſcere: quandoquidem ſuccorum quædam prauitas ex
D ijs colligitur, quę febres tum augere, tum duplicare poteſt.

211 Hac quidem agenda ſunt, ſi quod futurum eſt, præcognoueris. Iis verò qui ex inopinato in periculum inciderunt, vinum calidum panisq́;, ac cum eo chondri exiguum quid omnino dandum eſt. Si enim plura concoctu difficiliora cibaria ijs qui ita habent, dederis: non ſyncopam incurrent ſolum, ſed & ſuffocabuntur. Qui verò ob inſignis particulæ obſtructionem animo deficiunt, ijs oxymeli dandum eſt, potioq́; quæ ex hyſſopo, origano, pulegio, ac melle conficitur, ac alimenta quæ ſe-
E *cantioris modi ſint. Craſſa enim ac viſcida alimenta magnas in hiſce læſiones faciunt. Sed & artus fricare ac ligare nihil deterius fuerit. Bonum etiam eſt potionibus vrinam cientibus*

vti: qualia quæ ex anetho, & fœniculo, & apio, & petroſelino, & dauco, & ami, & ſpica nardi conficiuntur. Ex quibus vbi manifeſtum iam iuuamentum exiſtat, vino tenui & albo nec admodum antiquo vtendum eſt. A

Melius ſanè eſt. futura tempeſtate præuiſa, præparationem aduerſus ipſam facere, corpusque ad patiendum contumax reddere, vt imminenti ſymptomati haud facilè cedat. hoc autem per memoratam victus rationem fiet. ſi verò in ipſo iam periculo ſimus, tunc vinum calidum exhibere oportet: vt diſtributionis celeritate tum nutriat, tũ vniuerſas facultates roboret. Vino autẽ exiguũ quid chondri vel panis admiſcebimus, vt alimentũ firmius efficiamus. Vinum enim ſicuti celerrimè nutrit, ita etiam celerius digeritur, ob idque eidem memoratas res admiſcemus, retentionem alimenti & ſecuriorem & diuturniorem machinantes. B

212 *Noſcemus autem eiuſmodi obſtructiones tum ex alijs pulſuum inæqualitatibus, tum maximè ex ijs quæ ſecundum magnitudinem & paruitatem, vehementiam & debilitatem fiũt: modò non adſit ſindrome id eſt concurſio, quam plethoricam vocant. Sunt enim & illius communes.* C

Diagnoſticum hoc theorema interſperſit, quod multæ inhæret veritati. Fiunt enim ex obſtructionibus vniuerſæ inæqualitates, præcipuè verò quæcunque facultatis ſunt propriæ. Cùm enim cauſas obſtruentes facultas aggrediens, nonnunquàm quidem vincat, nõnunquàm verò vincatur: ſi vincitur, paruum & debilem facit pulſũ: ſi vincit, magnum & vehementem. atque hoc ſæpius eueniens inæqualem in pluribus ictibus faciet arteriæ motionem. Conſiderare autem oportet, nunquid adſit plethorica affectio. prædicta enim inæqualitas & huius eſt communis. hanc ipſam autem ſanè diiudicabimus ijs ſignis, quæ de multitudine iam à nobis tradita ſunt. D

213 *Fiunt autem intermittentes etiã pulſus in eiuſmodi affectionibus, ſi magnæ fuerint. Hæc quidem plenius in libris De pulſibus dicuntur. Nunc verò ad ſermonem tranſeamus de reliquis exolutionibus, quales ſunt quæ propter ruptionem abceſſus vel ſectionem fiunt, & quæ propter vacuationem confertã in hydrope.*

Quòd intermittens ſit pulſus, quando dum expectatur motus, quies fit, iam in libro de Pulſibus diximus. Hoc autem intelligi poteſt vt obſtructionis & multitudinis commune. Quandoquidem debilitata, ac veluti tenore admodum priuata facultas, interim quieſcere E

A cere ſtudet, atq; intermittentẽ facit pulſum. Poteſt & item conſiderari, veluti diſcrimen inter plethoricam affectionem & obſtructionẽ faciat. quoniam intermittentes pulſus in plethora magis fiunt, tanquàm & ipſa etiam magis quàm obſtructio facultatem grauet: ſiquidem obſtructio in vna continetur particula: multitudo verò in toto corpore obambulans, totam deijcit facultatem.

214 *Satis autem eſt hos quàmprimum odoratis recreare: paulo verò poſt ſorbitionibus concoctu facilibus nutrire.*

Quoniam, dum humores præter naturam vacuãtur in hydericis interpunctionibus, & abceſſuum ruptionibus ſectionibusve, vnà B cum inutilibus multũ quoque ipſius vitalis tenoris excernitur, hincque homines animo deficiunt: opus ſanè eſt eos, dum adhuc in animi defectione perſiſtunt, odoratis recreare, ijs inquam quæ tunc per occaſionem inueniuntur, qualia ſunt roſæ, vel lilia, vel in Alexandria lotaria. Et certè ſciendum eſt, & hoc optimè ab antiquis dictum fuiſſe, cùm noſtrum corpus ex tribus ſubſtantijs ſit compoſitum, humida, ſolida, & aerea: harum vnamquanq; ex eo quod ſibi ſanum ac familiare eſt, nutriri: ſolidas quidem partes ex ſolido alimento: humidas autem per potuum adhibitionem: ipſos verò ſpiritus, per aeris ingreſſum. & hoc eſt quod Hippocrates dicebat, Continentia, cõtenta, & impellentia, & alio loco, ipſius ſpiritus nutrimentum nares, C os, bronchus. Reſpirat enim cor per os & nares: Cerebrum autem (quandoquidem & ipſum reſpiratione vti oſtenſum eſt) per nares dũtaxat. Hinc appoſitio ſpiritus,* calorem innatum aereum exiſtentẽ augebit. Ob id ergo odorata naribus admouemus, vt qui ab ipſis effluũt vapores, cùm tenuium partium ſint, aptique vt ſpiritus optimi ſubſtantiam traſmutentur: in locum illius vitalis ſpiritus qui digeſtus eſt, introducantur: Enimuero adſtrictione etiam, ſpiritum qui in nobis eſt, cogere conſtringereque poſſunt. Quare per ſuam quidem ipſorum ſubſtantiam, ſtatim ſpiritum nutriunt: per aſtri-D ctoriam verò qualitatem, eos qui diſſolui periclitantur, tum claudunt ac firmant, tum robuſtiores efficiunt. Atque hæc quidem in ipſa animi defectione adhibere oportet. Deinceps verò vbi hæc ipſa ceſſauerit, alimentis concocta facilibus facultatem digeſtam reſumere reficereque debemus: ſorbitiones ex chondro, vino admixto, ac quæcunque ſimilis fuerint facultatis, exhibentes.

6. Epid. ſectione 8. Lib. de Alimẽto.

215 *Si verò ob triſtitiam vel gaudium vel metum vel iracũdiam vel terrorem exoluti fuerint, odoramentis ac narium ap-E prehenſionibus recreati, ad vomitum ſunt cogendi. Eodem modo & qui ex vulneribus, vel ruptio*nibus, vel doloribus ſecundum articulos, neruos, ac muſculorum tendones exiſtentibus,*

exoluti fuerint ſtatim quidem ſunt recreandi: poſtea verò conueniens affectus curatio facienda eſt. A

In animalibus affectibus animi defectio contingit, vel digeſto vitali tenore, vt in iraſcentibus & confertim delectantibus accidit: vel ſuffocato ac refrigerato, vt in triſtantibus & metuentibus: vel congelato, id quod accidit illis, qui in horribilẽ quampiã rem ſubito atq; ex improuiſo incidunt. congelatis enim ipſis, veluti immobilis permanet ſpiritus, quod haud amplius poſſit vel intro ferri, vt in metu & triſtitia: vel extrà, vt in iracundia atque delectatione. In his igitur, quoniam vndequaque ſiue per conſtrictionem ſiue per fuſionem, deficit ſpiritus: melius eſt odoramentis ipſos recreare ob eam cauſam B quæ de ipſis tradita eſt. Cogendi autem ſunt ad vomitum: illi quidem qui ex delectatione animo defecerunt, vt retrahamus, atque intrò naturam auocemus, nec permittamus ipſam per ſuperficiem effluere: illi verò qui ex triſtitia, vt id quòd in ore ventriculi à ſuccorũ confluxione repleto continetur, vacuemus. Eadem etiam intelligẽda ſunt in iracundia & metu. Nam iracundia, quemadmodum delectatio animi defectionem infert, vires per exteriora deprædando: metus autem eodem modo, quo triſtitia, naturam in profundũ compellendo. Cæterùm in ijs qui terrorem ſuſtinuerunt, vomitus facultatem reuocat, neutrum ex prædictis faciendo, ſed eam pungendo & ſtimulando, ac veluti ex profundo ſomno excitando. C

216 *Quæ verò ex colicis affectibus vel ileis vel aliquo ex ijs qui tam magnos inferunt dolores, ſequuntur animi defectiones: affectarum partium calefactionibus atque extremorum frictionibus, deſiſtunt.*

Colica affectio fit, vbi pituita in ſinu continetur intra duas tunicas inteſtini: quæ ſanè pituita dum reſoluitur ac diſtenditur, & torſiones & immoderatos dolores facit. hacq; de cauſa animi defectionem infert. Hoc autem (inquit) etiam fit à phlegmone quæ inteſtina deprehenderit: nec amplius permittat ſtercori, vt per conſuetum D iter feratur. Enimuero in exitioſis ileis videre licet etiã ſtercus euomi. Fiunt autẽ & in his tũ torſiones, tũ immoderatus dolor. Oportet ergo in his ambobus, ſi imbecilla ſanè facultas ſubijciatur, & à dolore, (vt quæ illius exceſſum minimè ferat,) diſſoluatur, ſtupefacientibus vti, quæ dolorem ſedant, affectionem non tollentia. Sed quoniã ex horum præſidiorum frigiditate par eſt vt locus intemperatus iam redditus denuo vexetur, ob imbecillitatẽ quæ ipſi ex intemperie aduenit: ſatius eſt poſt doloris ſedationem, ijs quæ calefaciant ac recorporare poſſint, euertere erueréque particulæ affectionem. Ac illi qui E dem qui his medicamentis haud vſi ſunt, in poſterum in cauſa fuerunt.

A runt, vt aſſiduè colon inteſtinum fluxione laboraret. Oportet autẽ
in ipſis quoque crura & manus fricare: vt ab imis partibus ad exte-
riora materias auertamus.

*217 Quæ verò ob imbecillitatem propriam facultatum cor-
pus diſpenſantium exolutiones eueniunt, ex intemperie illarũ
particularum factæ, vnde facultates prodeunt: eas contrarijs
intempreiebus curare conuenit, frigidas quidem calefaciendo,
calidas verò refrigerando, atque in alijs eadem ratione. Vita-
lis igitur vocata facultas, quam à corde prodire oſtendimus,*
B *ex debilibus pulſibus dignoſcitur. Quæ verò à iecore prodit, nu
trixque appellatur, ex ſanguinolentis deiectionibus initio
quidem aquoſis atq; tenuibus, poſtmodum verò craſſis veluti
eſt amurca. Quæ autem à cerebro prodit facultas, quæ peculia
riter ab aliquib. Animalis nominatur, ex voluntariorũ motuũ
infirmitate dignoſcitur. Verũ de eiuſmodi affectionibus priua-
tim tibi in alio libro ſcribemus: permulta .n. ſunt in ipſis, quæ à
medicis perperam ſunt viſa. Quoniam verò hucusq; ſermo-*
C *nem de ſymptomatibus fecimus: rurſus ad ea quæ ab initio pro-
poſita ſunt, redeamus, vnum communem in omnibus haben-
tes ſcopum, cauſam, à qua vnumquodque horum fit, conſidera-
re. hac enim conuenientem curationem tibi indicabit.*

Vnus ex affectibus iecori euenientibus eſt is qui atonia.i.imbe-
cillitas vocatur: quę ex refrigeratione iecoris fit ſine vllo tumore.
Hæc autẽ à nobis ex deiectionibus cognoſcitur. excernuntur enim
in his primùm quidem aquoſæ deiectiones, loturæ carnium recen-
D ter mactatarum ſimiles: poſtea verò craſſę, idq; iure. Cùm enim ie-
cur imbecillitate laboret, haud amplius propriam actionem incul-
patè perficit, nec amplius deinde perfectè ſanguinem faciet: vel ſaltẽ.
vbi ſemicoctum ipſum reddiderit, eum ſeroſiorem & aquoſum qui-
dq; colorem duntaxat ſãguinis obtineat, dimittet. deinceps verò, quo-
niam portio ſucci, quæ craſſior eſt, non excernitur, ſed in iecore re-
manet, eadem tractu temporis cùm putrefiat ac ſuperaſſetur, febres
infert, & vbi multa extiterit, ex collectione paulatim facta excerni-
tur, fæci olei quam amurcam nominant, ſimilis.

E *218 Veluti ſi quis doleat caput, ſi quidẽ faſtidioſus ſit, ac cordis
morſum ſentiat: iubendum eſt vt euomat: euomet .n. vel bilem
vel pituitam vel vtrunque. Nullo verò inſigni affectu appa-
rente in ventriculo, conſiderandum eſt vtrum multitudo vel*

obſtructio vel phlegmone aliquarum partium capitis adſit. In A
uenies autem, ſi interrogaueris, primum quidem nunquid per-
totum caput extendatur dolor, an in aliqua particula vehemē
tius infixus ſit. poſtea verò nunquid cum grauitate, vel tenſio-
ne, vel mordicatione, vel pulſu. Nam qui cum grauitate ſi-
unt dolores, multitudinem oſtendunt: qui cum mordicatione,
acrimoniam vel vaporum vel ſuccorum: qui cum pulſu phleg
monem: qui cum tenſione. ſi quidem ſine grauitate & pulſu,
ſpiritus inconcocti & flatuoſi multitudinem: ſi verò cum pul- B
ſu, membranoſi corporis phlegmonem: ſi cum grauitate, multitu
dinem intra membranas retentam. Quando ergo omnia hæc ti
bi diſtincta fuerint, cauſam ſingulorum facientem conſide-
rare oportet. illa enim tibi curationem indicabit. Veluti ſi mul-
titudo vaporum vel ſuccorum contineatur: conſiderare opor-
tet nunquid ob febrium magnitudinem ſucci fuſi ac veluti ef
feruescentes, in caput impetum fecerint: an ob partium infir
mitatem: an ob repletionem quæ in toto corpore ſit. Hāc enim
haud difficulter ſanaueris, totius corporis euacuationibus. C

Quoniam capitis dolor ſimptoma eſt, ac ſæpenumero dum vehe-
mentior euadit, totam artem ad ſe ipſum auertit: age & huius cura
tionem tradamus, factricem ipſius cauſam prius inquirentes: atque
ita ad ipſam nosmet accommodantes. Fit enim non vno ſanè modo,
ſed multipliciter. nam vel per proprium affectum, vel per conſenſū.
Ac per proprium quidem affectum vel à multitudine, vel à multis va
poribus, vel à phlegmone, vel à qualitate acri ac mordaci. Si igitur
per conſenſum cephalalgia eueniat, ſtomacho ſæpenumero vel ven-
triculo exhalationes in caput mittentibus: vbi illos vacuauerimus, D
vnà etiam & ipſum caput curamus. Vacuamus autem ab ipſis vel
pituitam vel bilem. & ſi pituita fuerit, per faſtidium, quod ſanè ex hu
miditate putredinoſa fieri ſolet, indicatur. ſi verò bilis, per cardiog-
mum oſtenditur: cardiogmos autem eſt oris ventriculi tum dolor
tum morſus. cardiam enim, hoc eſt cor, vocabant antiqui, ipſum os
ventriculi: tanquàm in conſenſum cor trahat. Sic ergo ſi per conſen-
ſum afficiatur caput. Si verò proprium habeat affectum, his diſcerne
re oportet. Si enim multitudo ſit, grauitas adeſt, ac diſtentio: ſi ſpi-
ritus multus, diſtentio quidem at non grauitas: ſi phlegmone, diſtē
tio & grauitas: ſed & pulſatorius dolor à multitudine & à ſpiritu ip- E.
ſam diſtinguit. Si verò qualitas ſit ſola, nec grauitas, nec tenſio, nec
pulſatorius dolor adeſt: verùm mordicatio ſola. hæc autem ipſa qua
litas.

A litas interdum quidem in ſuccis non multitudine,ſed acrimoniâ moleſtantibus, interdum verò in vaporibus vel ſpiritibus naturâ mordacioribus continetur. Oportet ergo vbi factricem cauſam dignouerimus, atque ad ipſam nos accommodauerimus, cephalalgiæ curationem facere.

*219 Eum verò qui ex partis imbecillitate prouenit, partim in totum corpus reuellendo, partim ipſi particulæ remedia adhibendo. Reuelles igitur clyſteribus acribus, vinculis, & multis infernarum partium frictionibus: & ſi ita opus fuerit, aliquid etiam ſanguinis abducendo. Particulam autem curabis quo quidem tempore in totum corpus reuellis, perfuſionibus ÿs, quæ à capite repellere quid poſſunt: poſtea verò ÿs quæ vacuant, poſtremò ÿs quæ roborant. Repellit igitur oleum quod omotribes, ideſt immaturum vocatur, vel aliquod aliud eiuſmodi: veluti oxyrhodinum. & roſaceum ipſum per ſe ipſum: & quæcũq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuæ germinibus & hæderæ corymbis, & menta viridi & ſiſymbrio præparantur. Vtendum verò ipſis in crudiori quidem frigidiorique C a*ffectu, temperatis: in calidiori verò & biliosiori, frigidis. Vacuat autem & digerit calidum oleum tum ipſum per ſe, tum magis ſi antiquum, vel ſycionium ſit, vel etiã anethũ in ſe ipſo ebullitũ habeat. Nã multitudinẽ non admodũ craſſã nec viſcidorum ſuccorum, abundè per id genus medicamenta vacuabis.*

* πάθους .i. affectu habens antiq. Codices nō πλήθους id eſt multitudine.

Quoniam tres ſunt cauſæ fluxionum quæ ad caput feruntur: multitudo in toto corpore contenta: febris calidior ſuccos in vapores diſſoluens, ac fundens, ac exhalationes ad caput mittens: capitis imbecillitas, ſiue in primo ortu genita, ſiue poſtea ex aliquo errore ad- D uenerit acquiſititiaque ſit. Eius quidem qui ex multitudine prouenit, curationem tradere non vult, cùm is curari facile poſſit per ea præſidia: quæ multitudinem euacuant, reliquos verò duos nunc pertractat. ac prius quidem eum, qui ex imbecillitate prouenit. Solet enim ſemper omnino loci infirmitas fluxiones ad ſe ipſum attrahere. Oportet igitur duplicem fieri medelam: partim quidem ſuperfluum à particula abducendo, partim verò intemperiem in ipſa exiſtentem à qua imbecillitas proueniebat, tranſmutando, eamq; in bonum temperamentum tranſponendo. Igitur prius reuulſione v- E ti debemus, manus & crura ligantes ac fricantes: clyſteribusq; acrioribus materiam per vim ſubducentes. Hæc enim omnia docebunt monſtrabũtq; viam ad lationem quæ ad inferiora fit. Huicq; rei tunc

etiam opitulari oportet, per ea quæ deſuper materiam pellunt, vna A
q; etiam exprimunt. Hoc autem faciemus, ſi capiti in temporere uulſionis adſtringentia adhibuerimus: Poſteaquàm verò à reuellendo ſucco quieuerimus: quoniam omninò aliquid craſſius in capite collectum eſt: quippe cùm adſtrictoria medicamenta tenuiorem ſucci partem prius excreuerint, ac quidquid ipſius craſſum ſupererat, cohibuerint: neceſſe eſt digerentibus atque abigentibus vti, vt reliquū deinceps vacuemus. Vbi verò à præſenti affectu locum affectum liberauerimus, eis vtemur quę tenorem capiti indere poſſunt, vt ne amplius eodem affectu corripiatur.

220 *Sed & ſi ſpondylion vel ſerpyllum incoxeris vel pulegij comam vel calamenti vel mentæ vel ſiſymbrij: craſſiorem iſta multitudinem vacuabis. Hæc autem etiam tenorem quendam dant particulis, debilitatasq; roborant. Vtendum igitur deinceps ipſis eſt, vſque ad integram ſanationem. ſiq; opus fuerit, per nares ac palatum purgato, ac ſternutamenta moueto.* B

Hæc enim vniuerſa calefacientem attenuantemq; facultatem habent: ac conferunt ad vacuandum digerendumq; id quod in capite continetur. Animaduertendum aūt eſt, eum menta, ſiſymbrio vſum fuiſſe, vt qui roborare vellet ac ſanè etiam digerere. verùm ſuperius viridibus his ipſis herbis vſum fuiſſe, quandoquidem tunc adſtrictoriæ adhuc facultatis ſunt participes: hoc verò in loco ſiccis. ſiccatæ enim hanc exuunt, euidentiorem verò reliquam habent, attenuantē ſcilicet ac digerentem facultatem. attamen ne ſiccatæ quidem roborāte facultate omninò ſunt expoliatæ. quare ad vtraque nunc, tum ad id quod ſuperfluum eſt vacuandum, tum ad facultatē roborandam ipſis vti expedit. C

221 *Et ſi in lauacrum hominem duxeris, caput ſiccū ſindonibus perfricato, atq; ſine oleo ſalem, & nitrum, & ſinapi aſpergito. Hæc quidem ſunt cephalalgiæ ex infirmitate prouenientis, remedia.* D

Hæc enim caput exaſperantes, poſſunt violenter ſuccos in ipſo cōtentos, licet craſsi ſint, eruere. Porrò ſale ac nitro quæ ſiccare atque attenuare valent, caput inſpergere oportet. Oleo aūt non eſt irrigandum. neque enim in preſens humectandi ſed ſiccandi potius ſcopus nobis eſt.

222 *Ei verò quæ ex febriū magnitudine fit, quæq; remedia exposſtulat frigidæ qualitates & facultates, & quæ ex hydrelæo & oxyrhodino, & capitibus papaueris componuntur perfuſiones,* E

con-

A *congruunt.*
Cephalalgiam tripliciter fieri dixit: vel ob totius corporis plenitu-
dinem, quam ſanè haud difficile ait nos curare, ſi corpus vacuaueri-
mus: vel ob capitis imbecillitatem, hancq́; curauit, vel ex febrili ca-
liditate ſuccos fundente, eosq́; ad caput mittente. & hanc poſtremā
nunc oratione curat, refrigerantia particulæ adhibens, tum vt intem
periem calidam à vaporibus prouenientem ſedet: tum vt roborato
capite, excrementa quæ ad ipſum ferri debuerant, repercutiat.

223 *Eius verò quæ criticam ſanguinis eruptionem vel vo-*
B *mitionem oſtendit, remedia ſanè quærere non oportet. Nam nec*
ſymptoma, talis cephalalgia iudicanda eſt: ſed potius ſignum bo
num, ſicuti & alia omnia quæ ante criſeis eueniunt, quæ mul-
tis quidem metum incutiunt, vtile aũt quid oſtendunt. Opti-
mũ autẽ, eſt poſſe cognoſcere corpus quod perturbatur à natura
præparante tum ad alias excretiones, tum non minimè ad eas
quæ per vomitum & ſanguinis eruptionem fiunt: quarum ſi-
gnum inſeparabile eſt cephalalgia. Fuſius autem vniuerſa
C *hæc alibi traduntur. Impræſentiarum verò quatenus licet per*
compendia dicere, eo, quod à principio inſtitutum fuerat, ſer-
uato, aliquid de ipſis dicetur.

Quoniam de cephalalgia ſermo ipſi erat, hæc autem fit aliquando
vt bonum ſignum, criſim præcedens, ac iam fermè naturæ certamen
oſtendens: ob id præcipit vt ipſa non prohibeatur: ſiquidem neque
ſymptoma etiam eſt, ſed ſignum bonum: ſymptomatum autem tra-
diturum ſe curationem promiſerat. Non igitur talem cephalalgiam
curamus: ita enim criſim ipſumque naturæ impetum qui aduerſus
D morbum fit, interrumperemus. Criſis autem eſt conferta in morbis
ad melius mutatio. Nam ſi ad peius fieret, omnino vel pernicioſè vel
periculoſè fieret: hancq́; non criſim ſimpliciter, ſed imperfectam cri-
ſim appellamus. Sicuti & alia omnia quæ ante criſeis eueniunt, quæ
multis quidem metum incutiunt, vtile aũt quid oſtendunt. Alia in-
quit ſymptomata quæ ante criſim contingunt, vt vigilias, ſitim, pro-
iectationem, delirium, faſtidium, & quæcunque id genus alia idio-
tis quidem metum incutiunt, artifici aũt naturæ victoriam præmon-
ſtrant. Et hoc eſt quod dicebat Hippocrates. *Neq; multum metuere ma*
la quæ præter rationem eueniunt. Optimum aũt eſt poſſe agnoſcere corpus quod
E *perturbatur à natura præparante &c.* Non infructuoſum tibi (inquit) erit
hoc ipſum dignoſcere, à præſenti nimirum perturbatione criſim &
naturæ certamen prænunciari. Tunc enim ſi plenè facta fuerit criſis,

nihil innouabis: ſi verò vel parcius vel immoderatius ipſa eueniat, vel A
adiuuabis vel prohibebis.

224 *Conſideranda igitur primò quidem eſt ipſa ſpecies febrium, ſi calidæ & perurentes. eiuſcemodi enim febres excretionibus ſolent iudicari. quemadmodum molliores & veluti deliteſcentes, moram trahunt, atque in abſceſſus ſæpenumero prorumpunt.*

Hoc in loco vult tibi tradere etiam ſigna quibus dignoſcere poteteris morbum non ſolutum, ſed potius iudicatum iri. Quoniam febrium hæ quidem ſoluuntur, cùm paulatim materia συμπέττεται, B
hoc eſt concoquitur, ac pars quidem ipſius per obſcuros meatus digeritur, pars verò per vrinæ ſubſidentiam excernitur: aliæ aũt confertim iudicantur. Quæ igitur iudicantur, calidas eſſe & perurentes acuteq́; moueri neceſſe eſt. In his enim ſucci tenues cùm ſint, impetum faciunt, ac cùm ſuapte natuturà facilè mobiles ſint, facultaem excitant, ipſamq́; ſtimulant: ita vt conferta ipſorum excretio fiat. Si verò ſucci craſsi ac viſcidi ſint, febrisq́; ex ipſis non admodum vehemens excitetur: tunc earum potius ſolutio quàm iudicatio expectanda eſt. C

225 *Secundo verò, ſi ſalutaris ſit morbus. Nam quæ bona criſis in pernitioſis morbis ſperanda eſt?*

Hoc ſignum non ſimpliciter criſeos ſolius eſt prognoſticum, ſed & bonæ criſeos. Dignoſcemus aũt ſi morbus ſalutaris ſit, tenorem nimirum facultatis magnitudini morbi comparantes. Nã cùm id quod præter naturam eſt, potentius fuerit: pernitioſum ipſum eſſe dicimus. cùm verò facultas magis potens ſit, ac morbus non admodum magnus exiſtat, ſalutare ſanè huius morbi ſignum fuerit.

226 *Tertiò verò poſt hæc, tempus morbi totius cõſiderare oportet. Si enim principij vel augmenti ſit ſignũ, nondum aũt vigoris neq; concoctionis notæ ex vrinis vel ſputaminibus, vel deiectionibus extiterint: bona criſis fieri non poteſt. Hæc quidẽ ſunt* D
ex quibus quiſpiam per excretionem iudicatum iri morbum ſperauerit. Eius verò quod adeſt, nec iam etiam futurum eſt, ſigna, ſunt hæc.

Sæpenumero diximus, ſicuti ætates quatuor temporibus diſtinguuntur, ita & ipſos morbos: principio inquam, augmento, vigore, & declinatione: atque in principio inconcoctam eſſe omnino materiam, in augmento incepiſſe quidem concoqui, nondum tamen per- E
fectè concoctam eſſe, in vigore aũt perfecta eſſe concoctionis ſigna. His ergo à nobis in hunc modũ dictis, ſcire oportet, Vt, ſicuti athleta

A ta non initio ſtatim deijcere aduerſarium ſtudet, cùm valida adhuc illius facultas exiſtit (periculum enim ita eſſet nõ vt deijceret, ſed vt deijceretur facultas): Verùm prius eum emollit, ac diſſoluit, ac poſtquam eum infirmiorem reddiderit, ita deinceps adoritur, quippe quem prius ad affectionem facilè ſuſcipiendã pręparauerit. Ita etiã natura morbi certamen non ſuſtinet facere, dum inconcocta adhuc eſt materia, ipſiq; excretiones facere volenti minimè cedit: Sed pręſtat, vt prius eam incidat atq; attenuet, atque vbi fluuidiorem eam fecerit, ita demum inſurgat: ac confertim ipſam vel per aluum vel per vomitus, vel per ſudores protrudat. Hæc aũt fiunt in vigoris ſanè B tempore: in quo etiam perfecta morbi concoctio eſt. Nonnunquam verò etiam in augmento ſymptoma: aliquod violentum obortum naturam præripit: eſtque nobis & hoc ſignum, vt ſi criſis contingat non bonam ipſam iudicemus, neque perfectam: quippe cùm naturæ lex perfracta fuerit.

227 *Difficilis tolerantia omnem cryſim antecedit: & noctu quidem, ſi in die iudicari debet morbus: interdiu verò, ſi in nocte. Si igitur tale quid inſpicis, conſiderare oportet quotã diem agit homo ex quo ægrotat. Sunt enim & qui iudicare natura* C *apti ſunt dies, vel breui à natura impulſu accepto. Multi autem in vehementibus motibus omnino haud poſſunt magnitudinem conſpicere perturbationis, nunquid pro diei natura ſit: Septima enim dies, etiam per breues naturæ apparatus ad eã criſim quæ per vacuationem fit, erumpit. Sexta & magno apparatu indiget: ac ſæpenumero etiam non iudicauit: quòd ſi etiam iudicauerit, non ſine periculo ſanè nec fideliter. Sic & ſingulis alijs diebus propria quædam eſt natura, quàm in libris de Die-* D *bus decretorijs definimus.*

Ex motione ebullitioneque ſuccorum inordinatè motorum, & interdum in alias particulas, nonnunquam circa ſtomachum ipſum tẽdentium: contingit eiuſcemodi ægrotantes inquietari difficulterùe tolerare. Et hoc eſt quod dicit Hippocrates, *Quibus criſis fit, bis nox quæ eſt ante acceſſionem, toleratu difficilis eſt.* Signum autem ponit præſentis criſeos, ipſam quoque diei naturam. Scire enim oportet, dierum quoſdam eſſe qui maximam habent vim, vt ipſe in commentarijs de Diebus decretorijs oſtendit: vt eſt ſeptimus, nonus, vndecimus: quoſdam verò, qui non tantum habent roboris ac potentiæ, vt E eſt ſextus, octauus. Noſſeq; oportet, in prius memoratis diebus, licet haud magna fiat perturbatio, perfectã tamen fieri poſſe criſim. quippe cùm natura à diei robore ac potentia firmitatem acquirat. In ſexta

verò & octaua, ſi perfecta fieri debet criſis, neceſſe omnino eſt, vt mul
ta fiat perturbatio, cùm alioqui ſæpenumero neque ex immodicis A
perturbationibus perfecta criſis ſubſequuta ſit: ſed vel imperfectè
vel male iudicauerit. Hoc ipſum verò male, duo ſignificat: vel.n. in
laborantis perniciem, vel ſanè cum periculis, vt animi defectione,
& ſiyncopa, vel alijs etiam vniuerſis quę exiguam nobis ſpem ſalutis
in morbis præbent.

228 *Agedum ſit dies pro perturbationis magnitudine: po-*
ſtea conſiderare oportet qualis erit criſis. De alys ergo nihilo-
pus eſt nunc dicere. An verò vomitio vel ſanguinis per na-
res excretio futura ſit (his enim excretionibus vnum ex ſignis B
eſſe cephalalgiam diximus) ex his maximè determinare opor-
tet. Primum quidem, ſi non per initia ſtatim inuaſit, veluti
ſymptoma quoddam morbi, ſed in perturbatione criſim præce-
dente. Secundo verò, ſi & collum condoleat, & hypochondrium
retractum ſit, ac ſpirandi difficultas quadã repentina ſuperue-
niat, veluti anguſtato thorace. Si .n. poſt hæc omnia pulſus re-
pente intumeſcentes non concidant in paruitatem, nec debiles
fiant, ſtatim criſis ſperanda eſt. Si verò præterquam quòd non C
concidant, in altum etiam fuerint elati, vehementiamq́; ac-
quiſiuerint: inſpicere iam oportet ægrotantis faciem. Nam ſi ali
qua eius particula palpitet, aut venæ temporũ pulſent, aut ma-
lum vel naris vel oculus rubicundiora facta fuerint, magis
ſperanda eſt criſis. Si verò etiam inuiti illachryment, vel mar-
marygas, (id eſt ſplendores tractùsve maculis marmoris ſimi-
les) videre imaginentur, manúsq́; ad nares veluti ſcalpentes
admoueant: tunc ſanè non fluxurum, ſed iam fluentem ſan- D
guinem inſpicies. Nam vbi ipſi ſemel aut bis ſcalpſerint, ſtatim
erumpit. Neque verò in his perterrearis, ſi delirantem homi-
nem vel reſilientem inſpexeris. nam & hæc ſuccos ſurſum fer-
ri indicant: ſicuti & ipſa ſpirandi difficultas, et hypochondriũ
retractum, collumq́; vnà cum capite aggrauatum. ſed tibi
etiam cum his vnum quoddam ſignum ſit & delirium. Et hæc
quidem indicia ſufficiunt. Sæpe verò & ad hæc accedit ægro-
tantis ætas & natura, ſpem ſtabiliens: præterea & anni tem- E
pus, & præſens conſtitutio. Nam ſi ægrotans ſit adoleſcens, vel
alioqui natura calidus, vel multo abundans ſanguine: adhuc
magis.

A *magis ſperabis. Si vero anteà etiã ſæpenumero ipſi vel ſuo vel
ægrotanti ſanguis è naribus fluere viſus eſt, vel hoc ſolum ſatis
fuerit eruptionis ſanguinis ſpem afferre. Si autem & anni
tempus æſtatem, vel non æſtatem quidem, alioqui tamen ca-
lidam præſentem conſtitutionem videris: nonne quandam &
ex his indicationem ſumes? Si verò multi per id tempus ſangui
nis eruptionibus iudicati fuerint, & hoc ſanè ſpem tibi adau-
gebit: Et ſi corpus plethoricum extiterit, fueritq́; conſuetarum*
B *excretionum cohibitio. Mihi quidem nedum non difficile eſſe
videtur, vt qui tot ac talia excretionis futuræ indicia habeat,
prænoſcere poſſit: immo abſurditatis cuiuſdam, grandisq́; rudita-
tis eſſe, ſi non prænoſcat. Medicorum tamen noſtri temporis
incuria ea admirationi habentur, quæ minimè ſunt admiran
da. Etenim an ex ſiniſtra nare, an ex dextra fluxurus ſit ſan-
guis; nihil difficile eſt ex prædictis prænoſſe. Multis tamen
medicis non ſolum difficile eſſe, ſed nec omnino fieri poſſe vide-
tur. Quanquam & has & alias vniuerſas excretiones prænoſ*
C *ſe poteſt, qui duo hæc conſiderat, nempe vnde impetus naturæ
& quò. Nam tum deficientes lationes adiuuabimus, tum im-
moderatas prohibebimus, ſi hæc nouerimus. Vt verbi gratia,
ſanguinis eruptiones ex liene prodeuntes, magna cucurbitula
ſiniſtro hypochondrio appoſita, facilè reuellunt: ex iecore verò
dextro & in alijs eadem ratio, ex vno enim omnia colligere po-
teris, vniuerſale conſiderando. Quare & ego hoc in loco præ-
ſentem finiam ſermonem. Deinceps autem de febribus quæ ex*
D *phlegmonis accenduntur tibi diſſeram, deq́; alijs affectibus, qui
in ſingulis corporis particulis conſiſtunt. Phlegmonas autem,
ideſt inflammationes antiqui quidem phlogoſeis (ideſt inflam-
mina ſeu incenſiones) nominabant: iuniores verò non vniuer-
ſas, neq; enim herpetem, nec eryſipelas, nec vllum aliud id ge-
nus phlegmonis connumerant: ſed vni ſoli ex calidis affectibus,
qui cum tumore duro doloreq́; pulſatorio fit, nomen hoc inferũt.
non tamen hunc ſolum, febres & dolores ſequi videmus, ſed
omnes ſimpliciter calidos ac veluti ferventes affectus. De*
E *his igitur ac alijs eiuſcemodi morbis, ſequentem ſermonem
faciemus.*

Vniuerſa ſigna ſuperius tradita vel futuræ criſeos erant prognoſtica, vel præſentis diagnoſtica. quæ verò nunc tradenda ſunt, modũ etiam criſeos nobis manifeſtabunt: veluti, an per aluum, an per ſudores, an per vomitus, an per ſanguinis eruptiones erit. Verùm de alijs diſputare nõ eſt oportunum. Quoniã verò de cephalalgia erat ſermo, quæ ſanè commune eſt ſymptoma ad vomitionem ſanguinisq́; eruptionem prænunciandam, oportet & hoc diſtinguere. Hoc ipſum autem diſtinguemus ex ſignis ab ipſo traditis. ac prius quidẽ dignoſcemus, nunquid cephalalgią decretorium omnino ſit ſignum, an ſit ſymptoma. hoc autem ex hiſce diſcemus. Primum quidem, ſi nõ vnà cum morbi principio inuaſerit cephalalgia, ſed nunc ante perturbationem apparuerit. Si enim hoc ſit, ſignum certè criſeos erit, non ſymptoma. Porrò Hippocrates aſſerit vnà cum morbi principio ſæpenumero cephalalgiam inuaſiſſe, ſimiliterq́; apud vigorem contigiſſe criſeos ſignum, intenſam videlicet. hæcq́ue cephalalgia etiam poſt perturbationem eſt, ſymptomaq́ue nunc in vigore intenſum eſſe, ſignum decretorium eſt. Poſt hæc conſiderare oportet, an hypochondrium ipſis ſit retractum. Hoc enim euenit, dum natura per ſuperiorem viam excrementa veluti compellit, & tanquam protrudere vult. accidit autem ſæpenumero, vt dum aliquid pellimus, ipſum veluti vnà inſequamur. ſic & natura, dum ſuperfluum ſuccum conatur per ſuperiora abigere, ſuffragando concomitatur.

Explanationum Stephani Athenienſis in priorem librum therapeuticũ Galeni ad Glauconem,

FINIS

SCHOLIA
AVGVSTINI GADALDINI
Medici, in Stephani Athenienſis explanationes.

Pagina. 117. C

SEd & horũ ſingula ab alijs rurſus cauſis fieri. etenim ſuccos &c. Legitur græcè ἀλλὰ καὶ τούτων ἕκαστον ἄλλων αὖθις αἰτίας γίνεται. ἢ γὰρ οἱ χυμοὶ & c. i. ſed & horũ
B ſingula aliorum rurſus cauſæ fiunt. vel enim ſuccos &c. Ego verò arbitror ita eſſe legendum, ἀλλὰ καὶ τούτων ἕκαστον ὑπ' ἄλλων αὖθις αἰτιῶν γίνεται. καὶ γὰρ οἱ χυμοὶ. vt ſit vertendum quemadmodum ego tranſtuli. Nam quòd humores verbi gratia calidiores vel frigidiores magis abundent, in cauſa eſt diæta, ætas, anni tempus, regio & animi affectus: vt ex ſequentibus mox apparet. Ac fortaſſe, vbi in codice & græco & latino locus ille prior vacuus in eadem pagina habetur: deſunt quæ Stephanus de ætate, & victus ratione ex Mneſitheo narrabat: quomodo ab his ipſis humores alterentur..

Ibidem D.

Ipſius verò animæ.) Videtur ex illa dictione (verò) eum ſuperius dediſſe exemplum laborum corporis: poſteà cœpiſſe etiam declarare labores animales, inter quos etiam nimium venereorum vſum Mneſitheus ponit, quanquam Galenus
C libro ſecundo de Cauſis ſymptomatum capite primo inter corporeos motus eum collocat.

Pagina 119. C.

Rectricem alia imaginatrix, alia cogitatrix, alia memoratrix exiſtit. Totum hoc deerat in exemplari græco. Ego autem, vt diuiſio perfecta fieret, adiungendum eſſe cenſui.. Diuiſio autem quam hic ponit facultatum, vt aliæ ſint naturales, aliæ animales, & ſub animalibus etiam vitales ponantur: eſt Galeni tum in libro de Symptomatum differentia capite tertio & quarto, tum in libro primo de Reſpirandi difficultate cap. 12. tum in libro de Curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap. 3. tum etiam in libro de Vocalium inſtrumentorum diſſectione cap. 2. Sub naturali enim vitalem his in locis collocaſſe videtur Galenus.

D Ibidem, D.

Actionũ porrò ſubdiuiſio &c.) Græcè ita legitur. ἡ δὲ τῶν ὑποδιαίρεσις ἡ αὐτὴ τῇ τῶν δυνάμεων. ὅσαι γὰρ δυνάμεις ἐνέργειαι. Addendum autem iudicauimus pro huius loci emendatione, in priori quidem vacuo, ἐνεργειῶν, in poſteriori autẽ τοσαῦται καὶ.

Pagina 120. C

Alia in læſionib. actionum conſiderantur.) Græcè eſt, τὰ μὲν ἐν βλάβαις, θεωρεῖν ἐνεργεῖται. facilè tamen quiſq; corrigere poteſt τὰ μὲν ἐν βλάβαις θεωρεῖται τῶν ἐνεργειῶν. eſt enim literarum methatheſis..

Pagina 121 C

Cùm cõteratur ſpiritus.) in græco cod. deeſt ſpiritus. ego tamen rem ipſam ſequutus, addendum eſſe exiſtimaui.

Pagina 122 B

Quippe qui eorum febres acriores reddãt) Græce ita legitur: δριμυτέρους αὐτοὺς ἑαυτῶν ἀποτελοῦντες.
E Sed tamen legendum arbitror, δριμυτέρους τοὺς πυρετοὺς αὐτῶν ἀποτελοῦντες. i. quippe qui eorum febres acriores reddant. nam hoc magis etiam Galeni verbis quadrat..

Pag. 125. B

Vel aliqua ex ijs quæ circa ipſum ſunt. Græcè ἢ τῶν περὶ αὐτόν. Quid hæc verba ſibi velint, planè neſcio, niſi forte declaratio ſit cauſæ procatarcticæ, nẽpe quæ ſit non in ipſo ægrotante, ſed circa ipſum ac extrinſecus, vt pleriſque in locis ex Galeno habetur. vt totus hic locus ita græcè ſit legendus. ἢ δὲ τὸν πυρετὸν ὁ κάμνων ἔχων προσενεχθῇ αὐτῷ, ὑπὸ λόγου προκαταρκτικῆς αἰτίας ἢ τῶν περὶ αὐτόν. Locus tamen omnino obſcurus eſt.

Pagina. 126. D

Ex cauſis morbificis (vt in præcedentibus diximus) aliæ ſunt procatarcticæ aliæ antecedentes, aliæ coniunctiuæ. Antecedentes igitur atque coniunctiuas oportet vt medicus ſciens prænunciet, procatarcticas verò à laborantibus interroget. Græce ita habetur. τῶν ποιούντων αἰτίων ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν εἴρηται ἄμεινον, τὰ μὲν ἐστι προκαταρκτικά, τὰ δὲ προηγούμενα, τὰ δὲ συνεκτικά, δεῖ τὸν ἰατρὸν εἰδότα προαναφωνεῖν, τὰ δὲ προκαταρκτικὰ παρὰ τῶν καμνόντων πυνθάνεσθαι. Sed facile fuit librariorum culpa inter οὖν καὶ & δεῖ omiſſa fuiſſe hæc verba. τὰ μὲν οὖν προηγούμενα καὶ τὰ συνεκτικά. Quæ niſi addantur, bonus ſenſus qui poſſit elici non video.

Pagina 128. D

Nunciant enim nobis oculi ipſos animi affectus, cùm ſint feneſtræ cerebri, in quo anima habitat) Græce ἀγγέλλεις ἐστι μὲν γὰρ ἡμῖν οἱ ὀφθαλμοὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. θηρεύοντες τοῦ ἐν κεφαλῇ, ἐν ᾧ κατοικεῖ ἡ ψυχή. Horum verborum ſenſus bonus meo iudicio elici non poteſt, niſi quædam immutentur. Nos igitur coniectura quadam ducti, legimus ἀγγέλλουσι μὲν γὰρ, i. nunciant enim. & pro θηρεύοντες legimus θύραι ὄντες, id eſt cum ſint ianuæ ſeu feneſtræ. Ex oculis enim tanquam ex feneſtris intueri poſſumus, quemadmodum quiſque animo ſit affectus. Sic etiam Q. Cicero in lib. de petitione conſulatus, frontem dixit eſſe animi ianuam.

Pag. 129. A

Ac ſciendum eſt deteriorum rerum cogitationem cum corpore vnà etiam animam deijcere: præſtantiorum verò cogitationem corpus quidem deijcere: at animam & recreare & augere, robuſtioremque &c) Græcum exemplar habet, καὶ χρὴ γινώσκειν ὅτι ἡ μὲν τῶν χειρόνων φροντὶς σὺν τῷ σώματι καὶ τὴν ψυχὴν καταβάλλει. τὴν δὲ ψυχὴν ἀνάγει τε καὶ αὔξει, καὶ ῥωμαλεωτέραν &c. Ideſt. ac ſciendum eſt deteriorum rerum cogitationem cum corpore vnà etiam animam deijcere. at animam & recreare & augere, robuſtioremque &c. Quæ verba quàm inter ſe conueniant, tu vides. Ego verba aliqua addere, quæ librariorum indiligentia, vt opinor, omiſſa ſunt, non ſum veritus. ea autem ſunt ἡ δὲ τῶν κρειττόνων, τὸ μὲν σῶμα καταβάλλει. id eſt præſtantiorum autem corpus quidem deijcere, at animam &c. ita enim iudicio meo integra ac vera habetur ſententia. Sanè quæ ſint deteriora, Galenus etiam declarat ſecundo libro de Criſibus capite ſecundo inquiens: Quòd ſi (vt diximus) ociosam & ſocordem vitam egeris, vel laborioſam quidem, ſed circa deteriora (græcè εἰς τὰ χείρω) diuitias, honorem, & ciuilem potentiam veritati præferendo.

Pagina 131 A

Hoc autem fit in calidioribus humidioribusque corporibus) Græcus codex habet τοῦτο γίνεται ἐπὶ τῶν θερμοτέρων καὶ ξηροτέρων. ideſt, Hoc autem fit in calidioribus ſiccioribusque.

A ribusque. Ego tamen ratione motus, vocem ξηροτέρων corruptam eſſe, ac ὑγροτέρων illius loco legendũ eſſe cenſui. Neq; enim in calidis & ſiccis, quod difflatur vaporoſum & vtile eſt, ſed in calidis & humidis. De hac autem materia copioſius libro de cauſis morbo capite tertio.

Pagina 133. B

Sed rubedo colore) Græcè ἀλλὰ τὸ μὲν ἐρυθρὸν τῷ χρόνῳ. Sed res ipſa indicat pro χρόνῳ χρώματι legendum eſſe.

Pagina 133. C

Ac Angelleuas quidem ait à glandulis in veſicam vaſa tendere, per eaq; &c) Græce ὁ μὲν οὖν ἀγγελλεύας φησὶ ἐπὶ φέρεσθαι τὴν κύστιν, δι' ὧν &c. Hic deeſſe ἀγγεῖα id eſt vaſa, facile
B quiſque iudicare poteſt. Error autem hic forte ob dictionem ἀγγελλεύας contigit de quo ſanè viro nunquam aliàs quicquam me legiſſe memini.

Pagina 135. D

Sed idem ſanè ſimpliciter corporis meatus oblinire) Græce ἀλλ' οὕτως μὲν ἁπλῶς τοὺς τοῦ σώματος πόρους. Puto librariorum negligentia omiſſum fuiſſe ἐμπλάττειν, id eſt oblinire, idque fortaſſe factum fuiſſe ob ſimilitudinem quam ἁπλῶς cum ea dictione habet.

Pagina 137. C

Vt caloris mediocritate) Græcè ἵνα τῇ ἀμετρίᾳ τῆς θερμότητος vt caloris exceſſu ac im-
C moderatione. Fortaſſe tamen melior lectio eſt, συμμετρίᾳ id eſt mediocritate. Quã quam prior etiam lectio recipi poteſt, ſi rectè intelligatur.

Pagina 139. C

Et ſynochi id eſt continentes fiunt) Mendoſe legi græce συνεχῶν, id eſt continuę, facile quiſque medicæ artis non ignarus, conijcere poteſt. Nam quæ in toto corpore id eſt in omnibus arterijs & venis ac præcipuè maximis & calidiſſimis, humorem habent putreſcentem, continentes ſunt, non ſimpliciter continuæ: vt Galenus pleriſque in locis præcipueque in ſecundo libro de differentijs febrium in fine, & nono meth curatiuæ, cap. 3. & vndecimo libro cap. 4. aſſerit. Secus autẽ eſt de periodicis febribus.

D

Pagina 143 B

Atque quandoque duobus interiectis diebus, interdum tribus, nonnunquam etiam ſingulis diebus, Nota illa aſteriſci non poſteriori ſed priori dictioni, diebus) potius erit ſuperponenda. Græce autem eſt) ἢ ποτὲ μὲν διὰ δύο ποτὲ δὲ διὰ τριῶν ἢ καθ' ἑκάστην. Subintelligo ego) ἡμέραν vel ἡμερῶν, & ἡμέραν, ac ſi ita diceret, ἢ ποτὲ μὲν διὰ δυοῖν ἡμέραιν, ποτὲ δὲ διὰ τριῶν, ἐνίοτε δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

Pagina 144. C

E Vel ab alijs quæ præter naturam ſunt. Addendum omnino in codice græco ἢ ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν.

Pagina 144. D

Sed & quæ præter naturam ſunt, quærenda ſunt, vt caliditatis quantitas & qualitas: quantitas quidem &c.) Græcè in meo codice eſt, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ φύσιν ζητητέον ἐστί, τὸ ποιὸν, τὸ μὲν ποσὸν Ego in huuc modum corrigo, vt etiam tranſtuli, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ φύσιν ζητητέον ἐστί, οἷον τὸ ποσὸν τῆς θερμασίας καὶ τὸ ποιὸν, τὸ μὲν ποσὸν. &c. Ita enim concinnum, vt ex ſequentibus apparet, habebit ſenſum: cum prius intelligi nequaquam poſſet.

Pagina 148. E

Pulſus in his, dum ſanitate fruuntur, hoc ſuſtinere ob redundantis ſucci qualitatē.) Græcè legitur. ὅτι οἱ χυμοὶ ἐπὶ τούτων ἐν τῷ ὑγιαίνειν ὄντων ἀνωμάλους δὲ τυγχάνειν ἐκ τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ ποιότητος. Locus corruptus eſt. Ego verò χυμοὶ in σφυγμοὶ mutandum eſſe iudico, nam ſermo eſt de pulſibus. videtur enim velle dicere, pulſus in quartanarijs, dum liberi ſunt à febre, inæquales etiam eſſe ob ſucci melancholici qualitatem. hoc ergo modo emendarem hunc locum, ὅτι οἱ σφυγμοὶ ἐπὶ τούτων ἐν τῷ ὑγιαίνειν ὄντων ἀνωμάλους δὴ τυγχάνειν ἐκ τῆς τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ ποιότητος.

Pagina 149. B

Sed humidiorem quidem ob ſucci naturam: acriorem verò ob adiunctam ſibi putredinem) Locus in græco mutilus. legitur enim ἀλλ' ὑγρότερον μὲν, δριμύτερον δὲ διὰ τὴν προσγινομένην αὐτῷ σηπεδόνα) id eſt: Sed humidiorem quidem acriorem verò ob adiunctam ſibi putredinem. Debuerat autem priori etiam membro addi cauſa. Addo igitur ego, coniectura fortaſſe non aberrans., διὰ τὴν τοῦ χυμοῦ φύσιν., vt ſic legatur, ἀλλ' ὑγρότερον μὲν διὰ τὴν τοῦ χυμοῦ φύσιν. id eſt ſed humidiorem quidem ob ſucci naturam, quæ ſanè humida eſt.

Pagina. 150. B

Quoniam enim quartanæ quotidianis maiorem habent pulſum: ob id natura pro ingreſſo aere, magnitudine dilatationis contenta, maiorem fecit pulſum. Quoniam igitur, quantum ad magnitudinem & frequentiam ſpectat, quartanæ quotidianis maiorem quidem habent pulſum, ſed rariorem, quotidianæ verò quartanis minorem quidem, ſed frequentiorem: iccirco dicit, tanto quanto his non de tertianis, ſed de quotidianis intelligens. Græcè ἐπειδὴ γὰρ οἱ τεταρταῖοι τῶν ἀμφημερινῶν μείζονα τὸν σφυγμὸν ἔχουσι, διὰ τοῦτο ἡ φύσις ἀρκεσθεῖσα τῷ εἰσενεχθέντι ἀέρι ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς διαστολῆς, ἀραιότερον ἐποίησε τὸν σφυγμόν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφημερινῶν. ὅσον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ πυκνότητα οἱ μὲν τεταρταῖοι τῶν ἀμφημερινῶν μείζονα μὲν τὸν σφυγμὸν ἔχουσιν, ἀραιότερον δέ. οἱ ἀμφημερινοὶ τῶν τεταρταίων μικρότεροι μὲν πυκνότεροι δέ. τοσοῦτον ὅσον τούτων φησὶν οὐ τῶν τριταίων ἀλλὰ τῶν ἀμφημερινῶν. Aliàs cum hunc locum multis ſanè erroribus ſcatentem interpretarer, dempſi verba illa ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφημερινῶν, vt qui ea cum cæteris connectere nequirem. immutaui etiam nonnulla, vt eſt videre in verſione impreſſa. cùm tamen deinceps rem accuratius perpendi, iudicaui eum meliori faciliorique modo caſtigari poſſe, hoc pacto: ἐπειδὴ γὰρ οἱ τεταρταῖοι τῶν ἀμφημερινῶν μείζονα τὸν σφυγμὸν ἔχουσι, διὰ τοῦτο ἡ φύσις ἀρκεσθεῖσα τῷ εἰσενεχθέντι ἀέρι ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς διαστολῆς ἀραιότερον ἐποίησε τὸν σφυγμόν: ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφημερινῶν, τοὐναντίον: ὥστε ὅσον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ πυκνότητα, οἱ μὲν τεταρταῖοι τῶν ἀμφημερινῶν, μείζονα μὲν τὸν σφυγμὸν ἔχουσιν, ἀραιότερον δέ: οἱ δ' ἀμφημερινοὶ τῶν τεταρταίων μικρότερον μὲν, πυκνότερον δέ. τὸ δὲ τοσοῦτον ὅσον τούτων, φησὶν οὐ τῶν τριταίων, ἀλλὰ τῶν ἀμφημερινῶν. hoc eſt. Quoniam enim quartanæ quotidianis maiorem habent pulſum, ob id natura pro ingreſſo aere, magnitudine dilatationis contenta, rariorem fecit pulſum: in quotidianis verò, contrà. Quare quantum ad magnitudinem & frequentiam ſpectat, quartanæ quotidianis maiorem quidem habent pulſum, ſed rariorem: quotidianæ verò quartanis minorem quidem, ſed frequentiorem. Illud verò (tanto quanto his) nō de tertianarum ſed quotidianarum pulſibus dicit. Itaque minore mutatione facta, clarior etiam ſenſus euadit. Equidem ni ſi erratis plenum hoc meum græcum

cum

A cũ exemplar eſſe animaduerterem, tã audax aliquando in eo immutando nõ eſſem.

Pag. 150. C

Tertiana quidem. Mendoſè legitur τεταρταῖος ideſt quartana, euidens error.

Pag. 153. C

Hoc ſignum non ſimpliciter continuarum eſt nota) Græce τοῦτο σημεῖον οὐχ ἁπλῶν συνεχῶν ἐστι γνώρισμα. Sed lego ego ἁπλῶς. Error certè librarij eſt.

Pagina 160. B

Maximè contrarium dicit legitimum & nothum) Quandoquidem legitima quotidiana legitimæ tertianæ maximè contraria eſt. Locus græcè mendoſus: ἐναντιώτατος τῷ φυσικῷ γνησίῳ ὁ νόθος. ἐπεὶ τῷ τελείῳ γνήσιος ἀμφημερινὸς ἐστιν ἐναντιώτατος. Ego cùm hunc locum transferrem, addidi γνησίῳ, ſed forte etiam illud ἐπεὶ .i. quandoquidem, in καίτοι. ideſt quanquam, mutandũ eſſet: vt eſſet ſenſus. Galenus quidẽ dicit maximè contrariam notham tertianæ exquiſitæ. quanquam propriè

B maxime contraria eſt tertiana exquiſita quotidianæ exquiſitæ.

Pag. 163 E

Bonæ autem ſunt & quæ per has vias fiunt bilis purgationes) Exemplaria græca impreſſa habent: bonæ autem ſunt & quæ διὰ τῶν κάτω, ideſt per inferiora fiunt bilis purgationes. Sed cum nuper dixiſſet humorem, qui deorſum ſubit, per inferiora vacuandum eſſe, hic idem videretur dicere. Codex Stephani habet vt ego tranſtuli: ἀγαθαὶ δὲ καὶ διὰ τῶνδε καθάρσεις τῆς χολῆς, Franciſcus Quirinus Hieronymi filius, vir vt nobiliſſimus, ita etiam ſingulari propè bonitate eximioq́ue ingenio ornatus, ac bonarum literarum amator ſummus, nuper mihi librum hunc Galeni manuſcriptum ac ſatis antiquum dedit: qui hoc in loco ita habet, ἀγαθαὶ γὰρ καὶ διὰ τῶνδε τῆς χολῆς καθάρσεις ideſt bonæ enim ſunt & quæ per has vias (ſu-

C dores inquam & vrinas) fiunt bilis purgationes. quæ ſanè lectio alijs præſtat. quaſi reddat rationem Galenus cur ſudoribus & vrinis iter ſit præbendum.

Pagina 166. B

Hippocrates à conſuetudinibus indicationem ſumpſit.) Manca eſt hæc ſententia in græco: ac fortaſſe etiam aliquid ante hæc verba legebatur. deeſſe ſaltem videtur ἔλαβεν vel quid tale. eſt enim græce. ἱπποκράτης ἀπὸ τῶν ἐθῶν ἔνδειξιν. ὥστε &c.

Pag. 167. B

Ex piſcibus marinis alij littorales &c) Addidi ego, marinis, quòd de marinis ſermo ſit.

Pagina 171. C

ὑπήλατον, ait etiam Erotianus antiquus dictionum Hippocratis collector atque explanator, & Euſtathius Homeri expoſitor quod inferiorem ventrem purgat:

D ab ὑπελαύνειν (vt Erotiano placet) vel etiam altius (vt Euſtathio) ab eo verbo à quo & ὑπελαύνω deriuatur, originem trahens, hoc eſt ab ὑπὸ & ἐλῶ, quod verbum per tranſlationem etiam purgare ſignificat. vnde ἐλατήριον, quod de omni medicamento ventris purgatorio dicitur, peculiariter verò de eo quod ex cucumere agreſti fit.

Pagina 172. A

Nondum enim concoctus fuit, craſſus inconcoctusq́ue exiſtens ſuccus. (Græcè οὔπω γὰρ ἐπέφθη, παχὺς καὶ ἄπεπτος ὢν ὁ χυμός. At certè videtur quando non eſt concoctus, vt omnino ſit inconcoctus. conſidera.

Pagina 172. D

E Quæ ex congreſſu humeralis atque axillaris fit) Græcè legitur. ἥτις ἐκ συνόδου τῆς τε ὠμιαίας γίνεται, addo ego καὶ τῆς μασχαλιαίας ideſt & axillaris. neq; aliter meo iudicio legi debet.

Pagina 173. B

Amolitioneque) græce legitur μοχθηρίας, id eſt prauitate. quod hoc in loco nullum habet ſenſum. Iudicaui ego legendum omnino eſſe μοχλείας: quod ſententiæ quadrat.

Pagina 173. C

Et ab vniuerſis edulijs quæ refrigerant & quæ humectant. Leonicenus legere voluit, quæ refrigerant & exiccant. Vt codices tamen græci habent, non vt Leonicenus voluit omnino legendum eſſe: Oribaſij, & Pauli, & Aetii, & Stephani teſtimonio comprobatur. Quin Alexander etiam Trallianus Galenum hoc in loco arguit, quod laborantem febre quartana à refrigerantibus & humectantibus abſtinere iuſſerit. Cuius ſanè Tralliani ratio conuinci poteſt, ſi locus hic eo intelligatur modo, quo Stephanus intelligi voluit, id eſt, coniunctim, non disiunctim. B

Pagina 173. D

Ex volucribus autem quæ non paluſtres ſunt. Ita habent ferè omnes codices manuſcripti, & ita etiam Stephanus in explanatione videtur legiſſe. Impreſſi autem habent, Ex volucribus autem quæ boni ſucci ſunt, non paluſtres. Sed ſi aues illæ, quæ in paludibus degunt, boni ſucci non ſunt, alterum horum videbitur abundare. Quanquam, ſiue hoc, ſiue illo modo legas, parum refert.

Pagina 176. A

μετασυγκρῖναι. Quid hoc verbum ſignificet, Galenus libro quarto meth. medendi, & libro quinto de Simp. pharmacorum facultatibus cap. vigeſimo quinto docet. Cælius Aurelianus vertit, recorporare.

Ibidem.

Quòd autem alius ſit liquor Cyrenaicus, & alius qui vocatur Medicus, perſpicuum eſt) Græce ὅτι δὲ ἕτερος ἐστιν ὀπὸς κυρηναϊκὸς ὁ καλούμενος μηδικός, ἔνδηλον, id eſt quod autem alius ſit liquor Cyrenaicus, & qui vocatur Medicus, perſpicuum eſt. Ambigua verba. Videretur ergo idem eſſe & Cyrenaicum liquorem, & Medicum, cùm tamen & regione inter ſe eos differre nomina ipſa indicent: & virib. inferiorem eſſe Medicum, apertè & Dioſcorides, & Plinius, & Galenus plurimis in locis, & Paulus Aegineta, & Aetius aſſerant. Duas igitur dictiones, librarij fortaſſe incuria prætermiſſas addidi, quo locum hunc clariorem redderem. C

Pag. 177. D

In frigidis. deprauate legitur in græco ἐπὶ τῶν ἰσχόντων, id eſt in habentibus. nam vel ἐπὶ τῶν ψυχόντων, id eſt in refrigerantibus, vel ἐπὶ τῶν ψυχρῶν, id eſt frigidis, legi debet.

Pagina 179. D

Poſt moderatam vacuationem) Græce διὰ τὴν ἀμέτρου κενώσεως id eſt ex immoderata vacuatione, Porrò antecedentia & ſubſequentia legendum eſſe indicant, poſt moderatam vacuationem, vel ex moderata vacuatione. D

Pagina 182. B

Neque enim pueri. οὔτε γὰρ οἱ παῖδες Sed certè, illud γὰρ in γε vel quid ſimile mutandum eſt. Neque verò pueri &c. vt ſit noua ſententia, non cauſæ redditio.

Pagina 182. D

Quæ vnà cũ inutilib. vtilia egredi faciat) Græce συνεκθεῖν ποιοῦντα τοῖς ἀχρήστοις τὰ χρήσιμα. id eſt quæ cum inutilib. vtilia conſentire faciat. Dum hunc locũ conuerti lineã quandã vidi dictioni συνεκθεῖν ſubtenſam, & in margine collatum συναινεῖν, arbitratus igitur ſum eam dictionem alicui fuiſſe ſuſpectam, qui illius loco συναινεῖν legendum cenſuerit: quem tunc ſequutus ſum. Si tamen res conſideretur diligentius, nec is dicendi modus improbandus videtur, quo per metaphorã vtilia inutilibus conſentire dicuntur. E

Pagina 183 C

A Siue autem hoc, ſiue illo modo neceſſe ſit illud per auulſionem deorſum duci, pericula haud pauca mulieri infert) Græce εἴτε δ' οὖν οὕτως εἴτ' ἐκείνως, ἀνάγκη αὐτὸ καθελκυσθῆναι ἐπισηπόμενον, κινδύνους οὐκ ὀλίγους περιφέρει τῇ γυνῃ. i. Siue aũt hoc ſiue illo modo, neceſſe ipſum deorſum duci putreſcens, pericula haud pauca mulieri inferre. Ego illud σηπόμενον muto in ἐπισπώμενον, neque enim ſatis video quo modo putrefieri poſſit tam cito ſecunda, dum cum infante egreditur, ſed videtur mihi ſenſus hic eſſe: ſiue cum infante exeat chorion, ſiue poſtea etiam, ſi violenter ac per auulſionem detrahitur, neceſſe eſt, vt ex immodica euacuatione ſanguinis, pericula non exigua ſequantur.

Ibidem.

Tunc igitur accidit vt ſanguis multus in vaſis vuluæ contentus, qui & à toto corpore ad nutriendum fœtum aſportatur, eo (hoc eſt chorio) deorſum ducto euacuetur) Græce τηνικαῦτα δὲ συμβαίνει αἷμα πολὺ ἐν τοῖς κατὰ τὴν μήτραν ἀγγείοις περιεχόμενον, ὃ καὶ
B κομίζεται μὲν ἀπὸ τοῦ παντὸς σώματος εἰς τροφὴν τοῦ ἐμβρύου, καθελκυσθέντος δὲ τούτου μάτην ἐν αὐτοῖς περιέχεται συμβαίνει κενοῦσθαι. In quibus verbis καθελκυσθέντος δ' vſq; ad finem, mendum eſſe ſuſpicatus ſum. nam ſine vllo ordine ac ſenſu inculcata illic videntur μάτην ἐν αὐτοῖς περιέχεται. ea igitur inducenda eſſe duxi, ac ita legendum, καθελκυσθέντος δὲ τούτου συμβαίνει κενοῦσθαι ita enim concinnus ſenſus haberi poteſt.

Pagina 185. A

Et cum ardenti & maligna febre non nunquam ſimul inuaſit etiam eos quibus extrema corporis vehementer ſunt refrigerata in febrium inuaſionibus. καὶ καυσώδει καὶ κακοήθει πυρετῷ συνεισβάλλει ποτὲ καὶ τοῖς μεγάλως καταψυχθεῖσι τὰ ἄκρα τοῦ σώματος ἐν ταῖς εἰσβολαῖς τῶν πυρετῶν. Hic locus de ijs intelligi iudicio meo debet qui in inuaſione cauſi maligni, extremis corporis partibus refrigeratis, lipothymiam incurrunt, vt etiam videre eſt textu 205. Aliqui tamen interpretes duo eſſe
C membra voluerunt, hoc eſt vt lipothymia & inuadat cum febre maligna, & inuadat etiam iis quib. per febrium acceſſiones extrema vehementer refrigerata ſunt.

Pag. 185. A

Cauſus, hoc eſt febris ardens, ob immodicam quandoque digeſtionem, largo nimirum exiſtente febrili calore, defectionem animi inducit. Hic locus diu magnum mihi negocium exhibuit. legitur enim grecè Συνεισβάλλει ποτὲ ὁ καῦσος τῇ ἀμετρίᾳ τῆς διαφορήσεως γινομένης. λάβρου τοῦ πυρετώδους θερμοῦ λειποθυμίαν ἐπάγει. neſciebã. n. quò referri deberet illud, Συνεισβάλλει ποτὲ, nec ſyntaxin percipere vnquam valui. cùm tamen demum in vetuſto quodam Bernardini Lauredani adoleſcentis & nobiliſſimi & doctiſſimi, volumine, in quo varia Galeni aliorumq; medico-
D rum ſcripta græcè continentur, loco verborum illorum Συνεισβάλλει ποτὲ quæ in hoc 169. textu Galeni leguntur, viderim Συνεισβάλλει ποτὲ; coniectatus ſanè fui, fieri potuiſſe, vt hęc ipſa verba olim quidem ab aliquo in margine fuerint poſita è regione illorum quæ in cõtextu habentur, quò in eorum fortaſſe locum ſubſtituerẽtur: at deinde à librario indocto ſine vllo iudicio (vt ſæpè vſu venit) in principio explanationis tranſpoſita fuerit. Ea igitur inducẽda eſſe exiſtimo, atque ita hunc locum eſſe corrigendum, ὁ καῦσος τῇ ἀμετρίᾳ ποτὲ τῆς διαφορήσεως, γινομένου λάβρου τοῦ πυρετώδους θερμοῦ, λειποθυμίαν ἐπάγει.

Pag. 186 D

Non eſt ergo mors in iraſcentibus. Corruptè legitur λυπουμένων pro θυμουμένων.

E Pagina 187 B

Ileus eſt vomitus ſtercoris. corruptè etiam ἴμμετος pro ἴμμελος legitur. Sicuti in eodem comm. intra duas coli tunicas, male etiã in greco cauſi legitur pro coli.

Pagina 188. C

Quæ ſcilicet ſanguinem (qui dudum in vtero, prægnationis tempore, vt in fœtus nutritionem diſpenſaretur, erat collectus) nunc ad mãmas transferunt, vt in lactis formã tranſmutetur) græcè αὗται τὸ πάλιν συναγόμενον ἐν ταῖς ὑστέραις αἷμα κατὰ τὴν κύησιν εἰς τροφὴν τοῦ ἐμβρύου χορηγούμενον, νῦν ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς μεταφέρουσιν οὕτως ἂν εἰς γάλακτος ἰδέαν μεταβάλλοιτο. in quibus verbis ſi πάλιν in πάλαι & οὕτως in ὅπως mutetur, clara meo iudicio reddetur ſententia.

Pagina 189 C

Per omnia igitur permeans, continuus ſibi ipſi eſt, qui quidem in dextera parte eſt, ei qui in dextera: qui verò in ſiniſtra, ei qui eſt in ſiniſtra) Græcus cod h bet διὰ πάντων γοῦν φοιτῶν ἑαυτῷ, συνεχὲς δὲ τὸ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὸ δ᾽ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τοῦ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. ego verò ἑαυτῷ cum συνεχὲς coniunxi, diſtinctionem inter φοιτῶν & ἑαυτῷ ponens & illud δὲ quod ſtatim poſt συνεχὲς habetur, mutaui in ἐστί. nam in tranſcribendo, id quod eſt ſignum vnius ſæpenumero pro altero à librarijs incautè vſurpatur. illa etiam duo τοῦ mutaui in τῷ. ita enim poſtea perſpectus habetur ſenſus. Nec tamen difficile omnino fuit, hunc in modum, hunc locum emendare.

Pag. 192. B

Sciendum autem eſt in quibus multitudo materię in corpore continetur, in illis balnea magis ventriculum irritare. materias enim fundentia, fluuidiores ipſas reddunt. atque eas omnes quæ per occultos meatus prouocari poſſunt, illac prouocant: reliquas quæ in profundo ſunt, per ventrem ac inteſtina ferri faciunt) Græca lectio non caret mendis. χρὴ δὲ εἰδέναι, ἐφ᾽ ὧν ἐστι πλῆθος ὕλης ἐν τῷ σώματι περιεχόμενον, ἐπ᾽ ἐκείνων τὰ βαλανεῖα μᾶλλον ἐρεθίζειν τὴν γαστέρα. χέοντα γὰρ τὰς ὕλας καὶ ὑγροτέρας αὐτὰς ποιεῖ. καὶ δυναμένας πάσας ἐπὶ τὰς ἀδήλους ἐρεθίζει κατὰ πόρους, τὰς ὑπολοίπους ἐν τῷ βάθει ποιεῖ φέρεσθαι διὰ γαστρὸς καὶ ἐντέρων. An bonum ſenſum ego elicuerim alij iudicent.

Pag. 192 C.

Vt ait. καὶ φύσει. Facilis lapſus. legendum arbitror ὥς φησι.

Pag. 194. G

Quippe quæ non ſuccos ſolum attrahere ſoleant, ſed & ipſas etiam particulas Græce ἕλκειν πεφυκέναι ὠμὸν χυμὸν, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ μόρια, ideſt, quippe quæ (ſcilicet cucurbitulæ) crudum ſuccum attrahere ſoleant, ſed &c. Quid autem ſibi velit illud ὠμὸν χυμὸν non video. Librarij ergo fuiſſe erratum conieci, atque legendum eſſe οὐ μόνον χυμὸν, ideſt non ſolùm ſuccos. Senſus enim tunc clarus eſt.

Pag. 194. C

Vt qui paſſim decretum hoc reprobet atque redarguat) Græce πάντα χοῦ γε ἀνατρέπειν τὸ δόγμα τοῦτο καὶ διελέγχων αὐτό. ego διελέγχων in διελέγχει mutandum eſſe arbitror, vel in διελέγχων, inducto illo καί. vt qui paſſim decretum hoc reprobet, ipſum redarguens. Quod mox ex Platone citatur, ex eodem nos correximus.

Pagina 194. C

Si magnam fore animi defectionem expectamus, ijs vinum exhibere ſatius eſt vel cum chondro, vel cum pane: ſi verò mediocrem, vinum quidem non amplius) &c. Deeſt in græco exemplari, ſi verò mediocrem, quod facile ex Galeni verbis addi potuit.

Pagina 200 D

Nunc verò ad ſermonem &c.) Tota hæc pars cum ſubſequenti textu connectenda erat in græcis & in latinis exemplaribus.

Pagina 137. C

Spiritus) αἵματος græcè, ideſt ſanguinis, ſed πνεύματος iudico eſſe legendum.

A Pagina 202. A

Vel congelato.) Græcè ἢ ἀπὸ πάγους & in margine ἀπὸ παγέντος. Ego ἀποπαγέντος legendum, id eſt congelato ac firmato. Et paulo inferius P. 202. D. vt in metu & triſtitia, corruptè ſanè græcè legitur. ὡς ἐπὶ τῶ φόβου τε καὶ τῆς λύπης pro ὡς ἐπὶ τῶ φόβου τε καὶ τῆς λύπης. Et paulo mox 202. E. animi defectionem, legitur τὸν θάνατον, id eſt mortem cùm tamen ſuperius Pag. 186. dixerit ex iracundia nullum periјſſe. ego illa ratione motus, legi λειποθυμίαν. Et paulo inferius. Cæterum in ijs qui terrorem ſuſtinuerunt, vomitus facultatem reuocat, neutrum ex prædictis faciendo, ſed eam pungendo &c. Græce ἄλλως τε δι' αὐτοὺς ἐκπλήξιν ὑπομείναντας ὁ ἔμετος οὐδὲν τῶν εἰρημένων ποιῶν οἷα ἢ ἀνακαλεῖται τὴν δύναμιν, νύττων τε αὐτὴν ἢ ἐρεθίζων ἢ οἷον ἐξ ὕπνου ἐγείρων. Ego verò delenda eſſe cenſui οἷα ἢ & addendum ἀλλὰ poſt dictionem δύνα-

B μιν. ita enim ſenſus & euidens & concinnus habetur.

Pag. 20.4 C

Sed multipliciter. nam vel per proprium affectum vel à multitudine &c.) Græcè, ἀλλὰ πολλαχῶς ἤτοι κατ' ἰδιοπάθειαν ἢ ὑπὸ πλήθους &c. ideſt Sed multipliciter vel per proprium affectum, vel à multitudine &c. Facile ſanè potuit librarius ob vocum ſimilitudinem aliqua omiſiſſe. legendum ergo videtur ex diuiſione. ἀλλὰ πολλαχῶς, ἤτοι γὰρ κατ' ἰδιοπάθειαν ἢ κατὰ συμπάθειαν, ἢ ἢ κατ' ἰδιοπάθειαν ἢ ὑπὸ πλήθους &c.

Pagina 204. B

Hæc autem ipſa qualitas interdum quidem in ſuccis non multitudine ſed acrimonia moleſtantibus, interdum quidem in vaporibus vel ſpiritibus natura à mordacioribus continetur. ἡ δὲ ποιότης αὐτὴ περιέχεται ποτὲ μὲν ἐν χυμοῖς τῷ πλήθει λυποῦσα, ἀλλὰ τῇ δριμύτητι. ποτὲ δὲ ἐν ἀτμοῖς ἢ πνεύμασι δακνωδεστέροις τὴν φύσιν. quæ ad ver-

C bum ſic ſonant: ſi verò qualitas ipſi continetur, aliquando quidem vexat non multitudine moleſtans, ſed acrimonia: aliquando autem in vaporibus vel ſpiritibus natura mordacioribus.) At certè non videtur membrum aliud hoc eſſe, à ſuperiori diſtinctum, ſed potius ſuperioris ſubdiuiſio. Nam cùm nuper ſigna dederit doloris capitis à qualitate ſola orti, mordicationem inquam ſolam ſine grauitate, tenſione, aut pulſu: nunc declarat quomodo hęc ipſa qualitas, vel in humoribus vel in vaporibus ſpiritibusúe, continetur: qui ſanè humores & vapores ſpiritusúe, non quantitate ſed acrimonia officiunt. Clarius igitur hic locus intelligetur, ſi ita legatur: ἡ δὲ ποιότης αὐτὴ περιέχεται, ποτὲ μὲν ἐν χυμοῖς οὐ τῷ πλήθει λυποῦσι, ἀλλὰ τῇ δριμύτητι: ποτὲ δὲ &c.

D Pagina 209. D

Ex motione ebullitioneq; ſuccorũ inordinatè motorũ, & interdũ in alias particulas nonnunquã circa ſtomachũ ipſum tendentiũ, contingit eiuſcemodi ęgrotãtes inquietari difficulterúe tolerare. Græce ἐκ τῆς τῶν χυμῶν κινήσεως τε ζεύσεως ἀτάκτως κινουμένων. ἢ ἄλλο ἐπ' ἄλλων φερομένων μορίων, ἢ ποτὲ περὶ τὸν στόμαχον ἐφ' ὃν συμβαίνει τοὺς τοιούτους δυσφορεῖν. in quibus verbis multæ videntur eſſe deprauationes, ita vt nec ſyntaxis bona ſit. ego igitur ζεύσεως in ζέσεως mutandum eſſe indicaui: & ἄλλο ἐπ' ἄλλων in ἄλλοτε ἐπ' ἄλλο. & ἐφ' ὃν in αὐτόν. vt ſic legatur. ἐκ τῆς τῶν χυμῶν κινήσεως τε ζέσεως ἀτάκτως κινουμένων ἢ ἄλλοτε ἐπ' ἄλλο φερομένων μορίων, ἢ ποτὲ περὶ τὸν στόμαχον αὐτόν, συμβαίνει τοὺς τοιούτους δυσφορεῖν.

Pag. 125. B

E Hæcque cephalalgia etiam poſt perturbationem eſt) Græcè καὶ ἔστιν ἡ μετὰ ταραχῆς κεφαλαλγία, ideſt & eſt hæc cum perturbatione cephalalgia. Meo tamen iudicio legendum eſſet καὶ ἔστι δὲ μετὰ ταραχὴν κεφαλαλγία. vt tranſtuli. Senſus enim mihi.

eſſe videor quæ ea cephalalgia quæ ſymptoma eſt, ideſt quæ vnà cum morbi ini- A
tio inuadit, quandoque fit etiam criſeos ſignum, quando nimirum ante criſim intenditur. ſed hæc ipſa etiam poſt criſim perſeuerat, quanquam non ita intenſa id quod in ea non euenit, quæ ſignum duntaxat eſt criſeos, nec fuit prius ſymptoma.

Pagina 212. C

Poſt hæc conſiderare oportet, an hypochondrium ipſis ſit retractum. Hoc enim euenit dum natura per ſuperiorem viam excrementa veluti compellit, & tanquam propellere vult. Accidit autem ſæpenumero, vt dum aliquid pellimus ipſum vnà veluti inſequamur. ſic & natura, dum ſuperfluum ſuccum conatur per ſuperiora abigere, ſuffragando concomitatur. Græca ita habent: ἐπὶ τούτοις δὲ σκοπεῖν τὸ ὑποχόνδριον αὐτοῖς ἀνεσπασμένον. τοῦτο γὰρ τῆς φύσεως γίνεται. οἷον συνεπωθούσης διὰ τῆς ἄνω φορᾶς τὰ περιττά, καὶ ὥσπερ αὐτὰ ἀπώσασθαι βουλομένης. συμβαίνει δὲ πολλάκις τῷ ὠθουμένῳ καὶ οἱονεὶ τῷ συνεπόμεθα ὅλως καὶ ἡ φύσις ἀπομηχανωμένη διὰ τῆς ἄνω τὸν περιττεύοντα χυμὸν ἀπελάσαι συναγωνίζεται. Mendis ſcatent omnia, bonum tamen ſenſum an elicuerim, alij iudicent.

Finis.

INDEX LOCVPLETISSIMVS

Eorum quæ in comm. Stephani Athen. in I. Galeni Terapeutices habentur.

ABſinthium duas habet facultates, adſtrictoriam & purgatoriam 164.d
Abſ.n.bio coma eſt efficacior quã radices, quia tenuiorum eſt partium 165.a
Abſinthium roborat ſtomachum 171.b
Abſinthium maximum remedium eſt mordicationum ſtomachi ob bilem euenientium 164.d
Abſinthiũ cur non antè ſed poſt coctionẽ exhiberi debeat in tertianis, 164.d 165.a
Abſinthium cur frequentiſſimè dandũ poſt ſeptimam in febre tertiana notha 171.b
Abſinthij exhibendi varij modi prout vſus expoſtulat 165.b
Abuacuatio 172.c
Acetum cur matrici officiat 193.e
Actionum diuiſio eadem eſt cum facultatum diuiſione 119.d
Adenum natura 122.a
de Adoleſcente quodam febre notha detento, quæ autumno incepit, vere finijt, hiſtoria 157.c. *diffuſe*
Adſtringere non oportet, cùm adhuc ſucci in ventriculo cõtinentur 197.a
Adu teratur omne ens 156.a
Aer ambiens cur veluti ſymptoma aliquando ſit 180.d
Aer ambiens nimis calidus, vel frigidus cur confertam euacuationem probibeat 180.a
Aequinoctia 157.e
Aeſtate vrinæ cur pauciores, hieme copioſiores 132.b
Aetatum diuiſio 119.d
alimentum inconcoctum fit materia febris 141.a
Alypium eſt ſubductorium 171.c
Analepticus modus 177.a
ἀναδρομὴ Vterina 184.c
anethum vrinam promouet 164.b
Angelleuæ opinio de cauſa vrinarum ſubalbidarum in glandularũ phlegmone, confutatur 133.c
animi affectus maximè diſſoluunt facultates naturales 137.c.d
animi defectio ideſt Lipothymia, eſt cõferta digeſtio vitalis tenoris 182.d
animi defectionis cauſa triplex, generica, immodica vacuatio, multitudo, intemperies ibid.
animi defectio, eſt bulimos 183.c
animi defectionis intenſio, eſt mors 186.c
animi defectionis ex animi affectibus cauſa triplex, digeſtio vitalis roboris, ſuffocatio, congelatio. vide exempla 185.d.186.b.202 a.b
& curatio 202.b
animi defectio præcedit ſtrangulationem vterinam 183.e. *apoplexiam, epilepſiam, diaphoreſeis, ſyncopas, maraſmos* 184.e
animi defectionis quomodo cauſæ ſint vteri tũ recurſus ad ſuperiora vel inclinationes ad latera, tum phlegmone 183.e. *curatio diffuſe* 194.a.b
animi defectionis quomodo cauſa ſit inconcoctio 183.d
animi defectio cur nonnunquam in principijs febrium inuadat 185.a

animi defectionis ex ſiccitate prouenientis in acceſsionum principijs curatio 199.a
animi defectio cur cum febre ardente inuadat aliquando in principijs febrium 185.a.199. a.*curatio* 198.a
animi defectio cur ob phlegmones viſcerum magnitudinem inuadat in acceſsionum principijs 185.a.b.198 a.*curatio* 198.a
animi defectionem cur inferat obſtructio inſignis particulæ 185.c.73.b *curatio* 200.a.b
animi defectio quomodo adueniat quibus os ventriculi imbecillum eſt: & vel mordetur, vel grauatur ab humoribus 185.c d.*curatio* 190. 197 *diffuſe*
animi defectionem ijs qui imbecilia ſũt facultate, & immoderatos animi affectus ſuſtinent, madores aliquando inferunt: ſicuti robuſtioribus ſudores immodici 187.a
animi defectionum ex confertis vacuationibus vt choléris, diarrhœis, ſanguinis profluuio, ſudoribus, &c. propria cuique curatio 187. 188. 189
animi defectionis ex hydericis interpunctionibus & abſceſsuum ruptionib. ſectiob. & cauſa, & curatio 202.c.d
animi defectionis ex dolore & colicis affectibus & ilcis cauſa 187.a
curatio 202.c
animi defectionem infert neruus vel caput muſculi vulneratum, & vlcera maligna in articulis, ac depaſcentia omnia 287.b
animi defectionem infert caliditas immoderata vel frigiditas 187.c.*curatio* 197.c
animi defectionem infert vitalis tenoris ſolutio 187.c
animi defectionem ob imbecillitatem facultatum corpus diſpenſantium curatio 203.a
animi defectionum quæ ex multitudine proueniunt, curatio 193.a.b
animi defectiones quæ affectibus aſsident, ſine illis curari non poſſunt. 183.d
animalia ea dicuntur eſſe, quæ ſenſum vnum vel plures habent 194.c
animalia quæ viſum habent, reliquos ſenſus habent non è contrà 194.d
anni temporum diuiſio 119.d.c
anni tempus mutare poteſt humores 117.c
antipatheiam vel ſympatheiam habet vnumquodque medicamentum ad aliquam corporis particulam 164.c
anxietas in febre putrida fit, putredinoſis quibuſdam ſeminibus ad os ventriculi tendentibus 126.b
apium vrinam prouocat 164.c
apnœæ vterinæ cauſa 184.a
ἀποκύησις. 173.a
apoplexia quid 184.c
apoplexiam quomodo animi defectio præcedat 184.d
in aquæ naturam non vertitur ſpiritus ſed vapor 125.e.126.a
aqua calida contemperat vt aqua, diſſoluit vt calida 196.b
aquæ frigidæ audacter dandæ in continua febre æſtuoſa tempus eſt cùm ſigna apparent concoctionis 177.c
in aqua frigida danda, quæ obſeruanda 55.a
ἄρα. 162.e
archigenes eſſentialibus differentijs accidentales opponebat 118.b
archigenes male opponebat vehementi diuturnum ibid.
artem non vocat Plato rem quæ ſine ratione eſt 116.e.117.a
artifices dicuntur qui Hippocraticis methodis aduerſus morbos pugnãt 117.a

artifices quid plus habeant quàm inertes ibid.
artifices ob rei incomprehenſibilitatem cadunt 114.c.115.a
artifici proprij ſcopi occaſio & quantitas 115.a
ἀτυχοῦς. 116 E
atrophia neceſſario ſequitur inconcoctionem 129.c
aues domeſticæ quænam ſint 168.a
aues paluſtres cur excrementoſæ 172.e
auium adultarum alas exhibemus in tertianis 168.b
auium adultarum cur alæ dentur in ventriculo calidiori: in frigidiori, ventres. ibidem

B

Balnei tres ſunt partes, prima eſt aer calidus, ſecunda ſolium aquæ calidæ, tertia ſolium aquæ frigidæ 135.a
pro Balnei diuerſis partibus diuerſæ etiam ſunt facultates ibid
Balnea poſt cibum cur crudorum ſuccorum ſint cauſa 155.b
Vide Lauacrum.
Bilis flauæ ſuccus omnium qui in corpore ſunt ſuccorũ calidiſſimus eſt ac ſicciſſimus 163.c
Bubo eſt phlegmone alicuius glandulæ 133.b
Bubonis cauſa 133.a

C

Calor innatus aereus exiſtens, per ſpiritus appoſitionem augetur 201.c
Canalis ſeu σωλὴν *morbus lientericus* 183.b
Canones quatuor methodi curatiuæ Qualitas præſidiorum, Qualitas, vtendi modus, Occaſio 113.c
Cantharides naturalem habent antipatheiam ad veſicam: vnde eam ſolam exulcerant 164.c
Capitis dolor vide Cephalalgia.
καθαιρεσεως modus 196.c
Cauſæ morborum vel qualitate vel quãtitate infeſtant 117.c
Cauſæ faciunt, Morbi fiunt, Symptomata ſequuntur 120.a
Cauſæ aliæ procatarcticæ aliæ antecedentes, aliæ cõiunctiuæ 120.b 126.d
Cauſas antecedentes & coniunctiuas medicus peritus prænunciat, procatarcticas à laborante inquirit 126.d
Cauſæ procatarcticæ aliæ animales, aliæ corporeæ 126.e
Cauſæ pcocatarcticæ animales numerantur 126.e.127.a
Cauſis procartarcticis animalibus aliquando detinentur homines etiam dum ægrotant 127.a
Cauſæ procatarcticæ ſi adſint adhuc, haud difficile eſt ex pulſibus eas dignoſcere 127.a
Cephalalgia ſymptoma eſt 204.b
Cephalalgia vel per proprium affectum in capite, vel per conſenſum 204.c.d
Cephalalgiæ per proprium affectum quatruplex cauſa. multitudo humorum, multitudo ſpiritum ac vaporum phlegmone, qualitas ſola. vide quomodo inter ſed diſtinguantur 204.d.e
Cephalalgiæ triplex cauſa. plenitudo totius corporis, capitis imbecilitas febrilis caliditas ſuccos fundens & earum curatio 205 206.
Cephalalgia criticam ſanguinis eruptionem vel vomitum oſtendens, ſymptoma non eſt, ſed ſignum criſeos 207.a. quomodo dignoſcendũ an ſit ſymptoma, an ſignum criticum 212.b.c
Cephalalgia ex Hippocrate poteſt cum morbi principio inuadere, & etiam

apud vigorem contingere ſignum criticum 212.b
Cerebrum vtitur reſpiratione 201.c
Cerebrum graueolentia ſi ſentit, moleſtatur ac contrahitur, ſimmulque cũ ipſo odoratorius ſpiritus, ac per continuum reliquæ etiam partes 195.b
Cerebrum non multum confert ad febris dignotionem 124.d
Cerebrum in cibo datum, ſolet ſtomachum mouere 168.c
Cholera eſt bilis per ſuperiora & per inferiora vacuatio 181.d
Chondrum vocabant antiqui ipſam alicam 167.c
Chondri natura & vires, & in quibus dandus ibid.
Chorion membrana circa fœtum cur ita dicta fuerit 183.c
Cibus cur in declinatione vel remiſſione febris dandus, & non anteà 141.d
Cibaria in febre tertiana humectent & refrigerent enumerantur 167.a
Clyſterum vſus cur fugiendus ſit in ijs qui exoluti ſunt ex prauis ſuccis os ventriculi mordentibus 197.a.b
Clyſtere vſuri in ſtomacho imbecillo cur aquam temperatam potandam prius præbeamus 197.b
Clyſteres molles dicuntur, qui humectare & emollire poſſunt 164.b
Cogitationum diuerſæ ſunt cauſæ 128.e
Cogitatio vel ob præſtantiora, vel ob deteriora ſit 129.a
Cogitatio rerum deteriorum vnà cum corpore animam deijcit ibid.
Cogitatio præſtantiorum, corpus quidem deijcit, at animam & recreat & auget ibid.
Cola ſunt manus & crura 188.a
Colicæ affectionis cauſa 187.b.202.c
Colocynthis proprietatem habet ad attrahendam pituitam. 164.c
Color rufus de quibus coloribus craſſiori modo dicatur 127.c
Color ruffus vbi pro pallido ſumatur 132.a
Κολλημένθρα 135.b
Communia oratione tradi poſſunt, propria non poſſunt 112.b
ad Communia neceſſario conuertimur quia propria ſcribere eſt difficile 115.b
Communia nobis primario ad curationem non conferunt, ſed ſecundario ibid.
Communia cùm adaptamus particularibus, raro ſpe euentuq; fruſtramur ibid.
Comparatio inter ſuccos prauos & boſtes 122.
Comparatio inter athletam cum aduerſario, & naturam cũ morbo 209.a
Concoctiones cur meliores in ſomnis 129.c
Concoquitur vnumquodque, quando ventriculus nec grauatur ab eo, nec inconcoquit 167.b
Concoctionis ſignis apparentibus in febre tertiana & non anteà, cur dandum abſinthium 164.e.165.a
Concoctionem morborum iuuant inediæ, nutrimenta impediunt 169.b
Conſpiratio vna, confluxio vna, & omnia ſympathea, quomodo intelligatur 189.b
Conſtitutionum diuiſio 120.a
Conſtitutiones dicuntur particulares aeris mutationes ibid.
Conſtitutiones non neceſſario conſentiunt cum anni tempore ibid.
Conſuetudo 180.c
Conſueta cibaria ventrem mollientia quæ ſint 173.a
Contemperatorius modus 196.b
Contemperat aqua calida contraria ibid.

Contraria contrariorum eſſe remedia, quomodo intelligendū ſit 163. c
Controuerſia quæ contingit in ſectis, ex diuiſionis prauitate oritur 118. a
Cor & iecur, cur multum conferant ad febris dignotionem 124. c
Cordis domicilium thorax 130. d
Corpus noſtrum ex tribus ſubſtantijs, ſolida, humida, & aerea cōpoſitum eſt 189. a. 201. b
Solidæ ex ſolidis alimentis, humidæ per potuum exhibitionem aereæ per aeris ingreſſum nu triuntur 203. c
Craſſos dici in hoc libro non qui carnoſi ſunt, ſed qui pinguedinis copia tegū tur 182. a
craßi cur immodicam vacuationem nō tolerent 182. b
criſis eſt conferta in morbis ad melius mutatio 207. c
criſis imperfecta quæ 207. d
criſim præcedētia ſymptomata quæ, ibi.
criſim cur difficilis tolerantia antecedat 209. d
critica ſigna idiotis metum incutiunt: artifici naturæ victoriam præmonſtrant 207. d
criſis per excretionem iam iam futuræ ſigna 209. c
criſis per ſanguinis eruptionē per nares futuræ ac iam præſentis, & per quā narem ſigna, diffuſe 210. c
criſis cur in vigoris tempore fiat 209. a
criſis in augmēto ob aliquod ſymptoma violentum contingit quandoque, at non bona nec perfecta 209. b
criſis ſi perfecte facta fuerit, nihil inno uandum: ſi vel parcius vel immoderatius ipſa eueniat, vel adiuuandum vel prohibendum 207. e. 208. a
crura cur intumeſcāt vbi hypochondria flatu ſint diſtenta 157. a. b
cucurbitulæ ſub mammas appoſitæ cur confertas vterorū vacuationes ſiſtant 188. c
cucurbitulæ cur ſi dextro hypochondrio apponantur, reuellunt ſanguinem qui ex nare dextra fluit: ſi ſiniſtro, qui ex ſiniſtra 188. d. e
curæ ſuccos mutare poſſunt 117. d
cutis denſitas in calidioribus humidioribusq́ corporibus plethoram, in calidioribus & ſiccioribus febrē gignit 131. a
cutis à quibus denſetur 131. b
cutis inuenitur ſiccior & exucca in laſsitudine 131. c
cutis veluti ſtricta & denſata reperitur in ſtipatione ibid.

D

Decolorationis cauſa 157. a. 156. e
Decoloratio cur in triſtantibus 128. a. b
Decoloratio cur in vigilantibus 129. c
Defectio animi. vide animi defectio.
Denſationis cutis cauſa 131. b
Diarrhœæ cauſæ variæ 182. d. e. 183. a
Dirrhœa vacuationem confertam prohibet 178. d
Dieta mutare poteſt ſuccos 117. c
ob Dietæ formā figurandam quærendum eſt ſtatim febris an acuta an diuturna ſit 144. a
ob Dietandi tempus quærendū eſt intermittens an cōtinua ſit febris 141. e
Dieta licet frigida & humida calido et ſicco morbo opponatur, cur tamen Hippocrates ſolius humidæ meminerit, non frigidæ 107. d
Dieta cur tenuior inſtituenda in quibus prope eſt vigor: & cur plenior, in quibus longe diſtat 141. b. 155. d
Dieta tenuißima in vigoris tempus ſeruanda 155. d. cauſa 175. d
Dieta in febribus tertianis exquiſitis humectans ſit & refrigerans 167. a.

Diæta in febre tertianis exquiſita in bis qui non deliciantur, inſtituenda eſt vſque ad criſim ex ptiſſanæ cremore 168.d
Diæta in febre tertiana non exquiſita, qualis 169.b.c
Diæta continuarum febrium qualis in inſtituenda ſit 176.c
Vide Victus ratio
Diatritarij cùm putent morbos fere omnes tertio quoque die acceſſionem facere, quorum errorum ſint cauſa 122.b
Dies quidam ſunt qui iudicare poſſunt vel breui à natura impulſu accepto, vt ſeptimus, nonus, & vndecimus, quidam ſecus, vt ſextus, & octauus 209.c
dies quartusdecimus eſt reliquiæ ſeptimi circuitus 156.c
digeſtio pauca per halitum, cauſa eſt multitudinis vrinæ: multa, paucitatis 132.c
dignotio via eſt ad curationem 124.b
in dignotione quantum delinquitur, tantum etiam in curatione 122.d
diuiſiua methodus 116.c
diuiſionis prauitas ſit trib. modis 128.a
diuiſionis prauitas, prima & maxima cauſa errorum 116.d
dolentes partes fluxu ſemper tentantur 121.c.138.b
dyſenteria quæ eſt inteſtinorum vlcus, ſi in tenuibus inteſtinis eſt, per præſidia quæ ſuperius ingeruntur curatur: ſi in craſſis eſt, per ea quæ per inferiora iniiciuntur 114.c

E

Elementorum diuiſio 119.b
Epilepſia quid 184.d
Eraſiſtratus genera diuiſit, imperfecte tamen nec vſque ad indiuidua 118.b
ἐνμεθόδως *quid* 117.b
ἐνσόχως 115.d

F

Faciei ſubtumidæ & decoloratæ cauſa 157.a
Facultas vel vis, vox vel præſidiorum, vel laborantium, vel medentium accipienda eſt 115.c
Facultate maxima, mole minima quæ ſint, vel contrà 126.a
Facultatum aliæ naturales, ſub quibus etiam vitalis eſt, aliæ animales & earum ſubdiuiſio 119.c
Facultatis vitalis, naturalis, & animalis imbecillitates: ex quibus dignoſcantur 203.a
Facultatis concoctoriæ natura 195.d
Febrem eſſe morbum a ſtrictum opinabantur Methodici 132.d
Febris eſſentia caliditas 118.b
Febris eſt proprius affectus cordis 124.d 131.d
Febres aliæ ex ſpiritibus, aliæ ex humoribus, aliæ ex ſolidis fiunt 139.b 155.c
Febris eſt caliditas ſuccorum qui ſunt in venis & iecore 124.d
Febrium eſſentiæ propria eſt vehementia, nam caliditatis eſt characteriſtica 118.b
Febribus non eſſentiale ſed accidentale eſt, vt vel in longum, vel in breue tempus extendantur 118.c
Febrium ſigna alia maxima, alia ſecundam habent naturam 124.c
Febriū maxima ſigna ſunt, quæ à principijs ſumuntur ibid.
Febrium ſigna maxima cur ſint pulſus & vrinæ 124.d
Febrium ſignis maximis maximè credendum: minimorum tamen etiam ſuffragium eſt addendum 124.c
ad Febris dignotionem non multum cōfert cerebrum 124.d
ad Febris dignotionem cur multum conferat cor & iecur ibid.

Febrium ſigna non maxima, quæ ſint ibid
Febrium dignotiones tempore Hippocratis à pulſibus non faciebant, ſed tangendo præcipue thoracem 131. d
Febres ephemeræ, ideſt diariæ, ad ſui ipſarum generationem vnius diei tempus ſatis habent 121.b
Febres diariæ vocantur, quæ ex ſpiritu incaleſcente fiunt 121.b
Febrium diariarum cauſæ 120.e
Febres diariæ à cauſa procatarctica ortum habent 124.b
Febres diariæ quomodo à cauſis procatarcticis corporeis vel animalibus fiant 121.b
Febres diariæ ſimpliciſsimæ ſunt ac beniginiſsimæ 120.e.121.c
Febres diariæ ſolutu faciles ſunt omnes 121.a
Febris diariæ ſignum, ſi à cauſa procatarctica euenerit 125.c
Febris diariæ ſignum præcipuum eſt facilis tolerantia ægrotantis 126.b
Febrium diariarum vrinæ ſimiles ſanorum vrinis, niſi quòd parum in colore & conſiſtentia diſtant 125.a
Febribus diarijs omnibus cur commune ſit ipſa pulſus æqualitas 225.a. 134.b
Febris diaræ dignotio & ſigna ex modo ſolutionis 125.e
Febris diariæ ſignum, ſi in lauacro nullus fiat horror 125.c
Febris diariæ ſignum, ſi poſt lauacrum pulſus ſanorum rhythmum ſeruat 125.e
in Febre diaria morbificæ cauſæ ceſſant in ſolutione acceſſionis 125.d
in Febre diaria madores, vel ſudores in declinatione ibid.
in Febre diaria cur ſudor excernatur, licet in ſpiritibus ſit. ibid.
in Febre quando dicimus madorem ſuauem eſſe, minus prauum intelligere debemus 133.b
Febrium diariarum curatio diffuſe pro cauſarum varietate 134.c
Febribus diarijs omnibus lauacrum vtile eſt variato vtendi modo 134.c.d
Febribus diarijs omnibus quæ ex animi affectibus fiunt, communis eſt ipſa ſiccitas 135.c
in Febribus diarijs quæ ob animi affectus ortæ ſunt, ſucci acriores euaſerunt, ac vniuerſus corporis habitus ſiccior 137.e
Febribus omnibus diarijs ex affectibus animi ortis communiter vrinæ ſunt ruſæ 127.b
Febrium diariarum ex iracundia, triſtitia, & cogitatione indicia diſtinctiua à ſe mutuo 127.c.128.a.129.e
Febribus diarijs ob animi affectus ortis cur præcipue alimentum dandum ſit humidum & boni ſucci 138.a
in Febribus diarijs ex moderata iracuncia ortis & triſtitia & cogitatione vinum cur dandum 139.c
in Febribus diarijs ob vigilias ortis vinum cur intrepidè dandum ibid
Febrium diariarũ ex laſsitudine ſigna 130.b.c
in Febribus diarijs ex laſsitudine, cutis ſiccior ſimul & exucca inuenitur 131.d
in Febribus ex laſsitudine cur ſæpius cibum præbeat 136.c
Febribus ex laſsitudine cur vinum det 136.d.e
Febres ex bubonibus quænam diariæ, & quæ putridæ ſint 121.c
Febris ex bubonibus quæ ob copiam eueniunt, benignæ non ſunt 122.a
Febrium diariarum ex bubonibus ſigna, & dignotiones traduntur à pul-

ſibus, à madore, à modo caloris, à colore, & mole faciei, ab vrinis 133.a
Febrium ex bubonibus curatio 138.d
in Febribus ex bubonibus antequam ſoluti ij ſint, cur non dandum vinum 137.b
Febres ex denſitate cutis ſola morbus adſtrictus ſunt: ſi tamen febris morbus adſtrictus appellanda ſit 132.e
Febrium diariarum ex cutis denſitate cauſa 130.d
in Febribus diarijs ex ſtipatione, cutis veluti ſtricta & denſata reperitur 131.c
Febris diariæ ex ſtipatione ortæ cur pulſus inæqualis 125.b.134.e
in Febre ex denſitate caliditas tactui cur primo pauca appareat poſtea maior reſurgat 131.d
in Febribus ex denſitate cutis cur vrinæ non ſint pallidæ 132.a
Febribus ex ſtipatione cutis ſi plethora adſit, cur non dandum ſit vinum: ſi non adſit, concedendum 137.b
Febrium aliæ cum ſymptomatibus, aliæ ſine ſymptomatib. quomodo intelligendum 139.c
Febres putridæ, aliæ ſynochæ, aliæ periodicæ 139.c
Febres ſynochæ in toto corpore putreſcentem habent humorem 139.c
Febres periodicæ obſtructionem in aliqua particula faciunt, & phlegmonē vel alium quempiam tumorem faciunt ibid
Febres periodicæ aliæ continuæ, aliæ intermittentes 139.c
Febriū aliæ legitimæ aliæ nothæ 156.a
Febres quædam compoſitæ nonnunquā quartam etiam diem requirunt ad exquiſitam ſui ipſarum dignotionem 142.a
Febres putridæ nō habent ortum à cauſa procatarctica 124.b
Febris putrida aliquando cum aliqua cauſa procatarctica inuadit ibid
Febris cum rigore ſemper putrida eſt 142.c
Febris putridæ ſignum ex vrinis, eſt ſubſidentiæ inæqualitas 125.a
febris putridæ ſignum ex pulſibus, eſt inæqualitas hoc eſt vt ſyſtole celerior ſit quàm diaſtole, & cur ibid.
Febrilis inæqualitas pulſuū intelligitur, quando principium motionis & finis ſunt velociora quàm medium 145.a.147 c
Febrilis inæqualitas pulſuum cur maximè in continuis febribus ſit 153.c
in febre putrida ſignum putredinis in pulſu ſemper remanet etiam in interuallo 125.c
in febre putrida, ſemina quædam putredinoſa ad os ventriculi tendunt vnde aliqua omnino anxietas & inquietudo oritur 162.b
febris putridæ ſignum, ſi in lauacro horror excitetur 125.c
febris formam & tempus vniuerſale indicant vrinæ & quomodo 152.a
febris tempora vniuerſalia quomodo ab vrinis indicentur 152.a
febrium incrementa inæqualia ex diuerſis ſuccis fieri ſolent 153 c
in febribus putridis quia materia & qualitas redundat: materia vacuanda eſt, qualitas, alteranda 162.b
in febris vel declinatione (in intermittentibus) diminutione (in continuis) cibus cur dandus, & non ante 141.d
in febre vbi opus eſſet euacuatione et ſtomachus eſſet anxius, prius ſtomacho ſuccurrendum 179.b
febris intermittens an continua ſit, quærendum eſt ob cibandi tempus 141.e

febris

Febris intermittens eſt, quæ interuallũ purum habet ibid. & ſit quando materia eſt extra vaſa 139.d.141.e

febres intermittentes vel tertianæ ex bile, vel quartanæ ex atra bile, vel quotidianæ ex pituita putreſcente ſunt. 139.d

febris cum rigore, intermittens eſt 142.d

in febrib. intermittantibus quæ ſigna attendenda ſint, vt breuitas vel diuturnitas pernoſcatur 163.a

febris tertianæ indicia ab ijs quæ ſunt ſecundum naturam, quæ ſunt præter naturam, quæ præceſſerunt, quæ ſimul inuadunt 143.d.e

Febris quartana cur rarò incipiendo inuadat, ſed ſuccedat febribus erraticis 143.a

Febris quartana cur longiſſima & tuta quantum ex ſe ipſa 154.d.e

Febris quartana notha cur breuior quã legitima 160.c.d

Febris quartanæ paroxyſmus particularis non tranſcendit viginti quatuor horas 153.a

Febris quartanæ dignotio à tempore principij, augmenti, vigoris, declinationis, & interualli traditur 148.d

Febres quartanæ habent horrorẽ 142.c

Febris quartanæ rigor qualis & quare 142.c.d

Febrem quartanam non vidit Galenus cum vehementi rigore incipientem, ſed temporis ſpatio. 142.c

in Febre quartana rigor vehemens, bonum: quia non fit niſi concoctionis ſigna appareant 142.e

in Febre quartana cur ſudor minor quã in tertiana, copioſior tamen quàm in quotidiana 148.b.151.d

Febrium quartanarum pulſus in principio, augmento, vigore & declinatione cur tales 146.d.147.c

Febrilis inæqualitas cur euidentior in quartanis quàm in tertianis 147. etiam in interuallo 184.d

Febris quartanæ vrinæ cur variæ & inconcoctæ 152.d

in Febribus quartanis cur lien magnus fiat 148.b

Febris quartana cur leniter tractanda inter initia 171.e.172.b

Febris quartana ſimplex, per initia male tractata, facta fuit primò duplex, poſtea triplex, ac aliquando mortalis 176.b

in Febre quartana cur cibaria quæ refrigerant & humectant ſimul cauenda ſint 173.c

in febre quartana cur diæta flatus expers & proba, inſtituenda ſit 172.e

in Febre quartana cur ſalſamentis quandoque vtendum licet melancholica ſint 174.a

in febre quartana cur vino vtendum albo tenui & moderatè calido 173.d

in Febre quartana cur abſoluta à lauacris abſtinentia laudetur vſque ad vigorem 174.d

in Febre quartana in initijs nulla euacuatio facienda, niſi ſanguis abundare videatur, tunc enim phlebotomia facienda, ſi præſertim niger extiterit ſanguis 172.b

in Febre quartana quæ vena ſecanda 172.b

in Febre quartana cur emolliendus ſit venter in initijs per conſueta & clyſteribus primò mollibus, poſteà acribus 173.a

in febre quartana in vigore diu quieſcẽdum 175.a

in febre quartana in vigore viſcera fouenda ijs quæ emolliendi laxandiq; vim habent ibid.

in febre quartana in vigore diureticis eſt vtendum ibid.
in febre quartana in vigore vomitibus vtendum eſt poſt cibum, vnde elleborus albus datur 175.b
in febre quartana apparentibus ſignis concoctionis in vigore, cur ſæpius vacuandi ſint atri humores ibid.
in febre quartana poſt purgationem cur theriaca, ac medicamentum id quod liquorem Cyrenaicum recipit danda ſint. 175.e
febris quotidianæ ſigna diffuſe traduntur ab ijs quæ ſunt ſecundum naturam, quæ ſunt præter naturam, quæ præceſſerūt, quæ præſentia ſunt 149.a.b
febris quotidiana cur longa nec tuta 155.a
febris quotidiana aliquando fit ex pituita putreſcente vel in ventriculo vel in inteſtinis: & ceſſat intra quartam vel quintam diem cauſa febris vacuata per clyſteres 151.e
febris quotidiana cur affecto ore ventriculi generetur 143.c.d
febris quotidiana cur in pueris & ſenibus magis quàm in cæteris ætatibus 151.b
in febre quotidiana cur purum interuallum non inueniatur 151.d
febris quotidianæ legitimæ paroxyſmus particularis non tranſcendit ſexdecim horas 153.a
febris quotidianæ vrinæ cur tenues & albæ vel craſſæ & rubræ 152.b
in febribus quotidianis cur vel nullo modo ſudores proueniant vel pauci. 148.b.151.d
febris quotidiana nothа cur breuior quàm legitima 160.d
febrium quotianarum curatio 176.b
in febribus quotidianis materia magis quàm qualitas peccat contra eam ideo inſtandum 163.b
febrium erraticarū & inordinatarum cauſæ 143.a.b
febres erraticæ cur præcedant quartanas ibidē
febres quæ phlegmonas aliquarum partium inſequuntur, cur dicantur veluti ſymptoma 140.b
febris continua eſt quæ nullam requiē præbet naturæ, & fit quando materia intra vaſa eſt 141.c
febris continuæ ſigna multa 143.a
in febribus continuisquæ ſigna attendenda ſint, vt breuitas vel diuturnitas prænoſcatur 161.b
febres calidæ & perurentes excretionibus ſolent iudicari 208.a.b
febrium continuarum curatio 176.c
febrium continuarū diæta qualis eſſe debeat 176.d
febribus omnibus acutis diætæ humidæ conferunt 177.b
in febribus acutis cur tenuior victus ratio ſit inſtituenda 155.c
in febre continua æſtuoſa apparentibus ſignis concoctionis aqua frigida audacter bibenda præbetur 177.d
in febribus continuis cur ſanguis mittatur 177.a.b
febris an acuta an diturna, quærendū eſt ob diætæ formam figurandam 141.a.b
febris diuturnæ ſignum eſt, faciem & coporis habitudinem non concidere 154.b.c
febris deliteſcens, quæ 154.b
febres mollilores ac veluti deliteſcentes paulatim concoquuntur, & in abceſſus ſæpenumero prorumpunt 208.a
in febrib. diuturnis cur plenior victus ratio ſit inſtituendæ 155.e
de febribus becticis cur non meminerit

rit in hoc libro Galenus 139.c
circa Fœtũ tres membranæ amnios al-lantoeides, & chorion 183.c
fluxu ſẽper tentãtur quæ dolent 121.d 138.b
frigidam diætam cur non meminerit Hippocrates in morbo calido & ſicco ſed humidam 177.d
in frigidis omnibus dandis ac præſertim aqua, quot obſeruanda ibid.
fruſtratio ſpei medicorum ex diuiſionis prauitate oritur 118.b

G

Galeni exquiſita traditur diuiſio rerum tum quæ ſunt ſecundum naturam, tum quæ ſunt præter naturã 119.a.b.c
Galenum conſpicuum & excellentem reddit diligens exercitatio circa coniecturam quantitatis 161.d.e
Galeni inuentum eſt, in principio etiam febrium aliquando nutriendum eſſe 199.a
Glandularum natura 122.a
Glauconis laus 116.c.d.117.d
Graueolentibus moleſtatur ac contrabitur cerebrum, ac odoratorius ſpiritus, ac per continuum reliquæ etiam particulæ 195.b

H

Habitudo corporis quæ vocetur. 181.b
Habitudo mollis cur prohibeat conferſtam vacuationem 181.c
Habitu eudiaphoreto ſunt pueri, non quia omnino rariores habeãt cutis meatus, ſed quia mollis eſt eorum caro ibid.
Hieme cur vrinæ copioſiores, æſtate pauciores 132.b
Hippocratis loci ex libris APHORISMORVM.
prima aphoriſmus.1.Occaſio autem præceps 114.d
prima aph.x. quibus igitur ſtatim morbus 141.b
prima aph.xi. In acceſſionibus ſubtrahere oportet 141.d.149.b
Secunda aph. xiii. quibus criſis fit, his nox quæ eſt ante acceſſionem, toleratu difficilis eſt 209.d
Secunda aph. xxvii. Neque multum metuere mala quæ præter rationem eueniunt 207.d
Secunda aph. lviiii. Tertiana exquiſita ſeptenis circuitibus quod longiſſimum eſt indicatur 156.b
Tertia aph.ii Naturarum hæ quidem ad æſtatem &c 102.d
Tertia aph.iiii. quando eodem die modo calor 146.c
PROGNOSTICORVM T.ij.
Prænoſcens.n. & prædicens apud ægrotantes præſentia, præterita & futura 117.a.122.e
Ex libro de ALIMENTO *Cõſpiratio vna, confluxio vna, & omnia compatientia, quomodo intelligendũ* 189.b
Ex eodem libro ipſius ſpiritus nutrimẽtum, nares, os, bronchus 201.c
Ex eodem libro Magnum eſt quantitatem recta coniectura ad facultatem accommodare 115.b
Ex eodem libro, Naturæ animalium indociles 112.e
Ex libris EPIDEMIORVM.
ex primo libro, ſectione tertiat. primo, Naturam & communem omnium & propriam cuiuſq; ſciri oportere dmeo dico 112.a
Ex ſexto epid. ſectione quinta titulo 1. *Naturæ morborum medici* 112 d
Ex eodem libro ſectione octaua titulo nono, Continentia, contenta, & impellentia 201.c
Hippocratis In libro Prognoſtic poſuit ſi-

na à facie & iis quæ in ea ſũt 124.d.à co
lore, ab accubitu, à reſpiratione 127.b
Hippocratis tempore ſpeculatio quæ circa pulſus verſatur, nondum exquiſitè excolebatur 131.d
Hippocratis tempore Febrium dignotiones non petebant a pulſibus, ſed manum præcipue ſuper thoracem imponendo 131.d
Hippocratica lex, vt febris dignotio ex tactu fiat, tum ſuper reliquas corporis partes, tum præſentiũ ſuper thoracem ibid.
Hippocrates cur in morbo calido & ſicco diætam ſolum humidam meminerit, non frigidam 177.d
Hippocrates febres ſimpliciſſimas ephemeras appellat 120.e
Hippocraticis methodis qui morbos curat, artifex eſt 117.b
Hiſtoria de adoleſcente quodam febre tertiana notha detento, quæ autumno inceperat, & autumno finierat. 157.c.152.c.e
Hominũ natura & communis & propria ſciri debet a medico 112.a.125.c
Horror cur fiat ĩ lauacro in febre putrida
Humidæ partes humidis nutrimentis nutriuntur 201.b
Humorum ideam quæ commutare poſſunt 117.c
Hydrelæon cur vomitũ concitet 196.a
Hypoleta (ſeu ſubductoria) dicũtur quæ moderatas facere poſſunt vacuationes per aluum exempla dat 171.c
Hipocõdria cur flatu diſtẽdantur 167.d 157.a
Hipochondrij retractio cur eſt ſignum ſãguinis fluxuri per nares critice. 212.c

I

Iecur & cor cur multum conſpirant ad febris dignotionem 124.d
Iecoris imbecillitas quid ſit. quæ cauſa, quæ indicia 201.c
Ileus quid ſit, & à qua cauſa 187.b
Inconcoctio neceſſario ſequitur vigilias. 189.c
Inconcoctionẽ neceſſariò ſequitur atrophia ibid.
Inertes dicuntur qui artem ſine ratione aggrediuntur 116.e
Ira id eſt ὀργὴ eſt moderata iracundia. 128.c
Iracundia eſt ebullitio ſanguinis circa cor exiſtentis ibid.
in Iracundia natura foras ſe vertit cũ aliqua vehemẽtia, & hanc inſequuntur ſpiritus & ſanguis 128.b
Iracundiæ à triſtitia diſtinctio, ex calore, vrinis habitudine, oculis, colore, pulſibus 127.e.128.a
Iraſcentes cur nonnulli pallidi & tremuli 130.a.186.b
Iracundia quomodo animi defectionem inferat, 86.b.202.a.b κατ' ἰξιν 172.c. 189.a

L

Labor corporis vel animi 117.d
Labor mutare poteſt humores ibid.
in Laſſitudinẽ perpeſſis mediocrem quandam fieri phlegmonoſam affectionẽ in muſculis & articulis, declarat dolor, qui poſt laſſitudinem remanet 136.a
Lauacrorum diuiſio 134.d
Lauacri fa. ultates & partes 135.a
Lauacrorum ex aquis potabilibus vires. 135.b.165.b.c.d
Lauacra poſt cibum, licet quod in ſuperficie eſt digerant: id tamen quod in ventriculo & iecore eſt, adhuc inconcoctum trahunt, hincque ſuccorum crudorum generatio ſequitur 151.b.c
Lauacra veſpertina imperantur dum humectare.

mectare volumus 151.c
Lauacrum omnibus febribus diarijs conuenit variato eius vſu pro diuerſis cauſis febris 135.a.b
Lauacrum cur etiam ante concoctionem in tertianis concedatur 166.c
Lauacra cur ante concoctionem non fiant in febre tertiana notha 169.d
Lauacra ſalſa, nitroſa, ſulfuroſa plus lædunt qualitatibus, quam proſint euacuationibus in tertiana 165.c.166.a
Lauacra cur in fluxionibus quæ ad ventriculum feruntur maxime idonea ſint 192.a.b
Lauacra cur ſanguinis eruptiones irritent 192.c
Lauacra cur officiant ijs qui ex immodica ſudorum copia animo deficiunt ibid.
Lauacra cur animo deficientibus ex multitudine, ſi febricitent obſint 193.c
Vide Balneum.
Lepus marinus pulmonem ſolum exulcerat ob naturalem antipathiam 164.c
Libri huius conſcribendi occaſio 112.b
Lilia odorata ſunt, & ſtatim ſpiritum nutriunt olfacta 201.b
Lien cur magnus fiat in quartanis 148.b
Lienis intumeſcentia 156.d
Lienteria quæ ſit, & eius cauſæ 181.a
Lotaria in Alexandria, odorata ſunt. & ſtatim olfacta ſpiritum nutriunt 201.b

M

Mador à ſudore differt quantitate, madores enim pauci: ſudor autem copioſus eſt 126.a
Mador in febre quando ſuauis dicitur, minus prauus intelligendus eſt 113.b.
Mador calidus & ſuauis ſignum eſt ſanguinei ſucci abundantis ibid.
Matrix, vide Vterus
Medicus ille ſolus non errabit (quantum per humanas vires fieri licet) qui omnia quæ ſecundum naturam & quæ præter naturam ſunt ad methodum diuiſiuam reducit, atque ex eis integram ſumit indicationem 118. c. d 119. a.b
Medicus vel ſanitatem ſimilibus cuſtodit vel morbum contrarijs tollit 117.c
Medicus voluptatem eam laboranti iniungere debet, quæ illi gratior magis ſit 139.a.b
Medicamenta quædam ſunt quæ in parua mole vim magnam, vel è contra habent 116.a
Medicamentorum vnumquodque naturalem habet vel ſympathiam vel antipatiam ad aliquam corporis particulam 164.c
Medicamentorum purgantium alia ad alium ſuccum attrahendum proprietatem habent 164.b
Medicatio ſeu pharmacia ſolet deleterioſam quandam qualitatem inferre viſceribus 173.a
Medicus liquor diuerſus à Cyrenaico 175.c
Melancholici ſucci ideſt atræ bilis duplex generatio à fæcoſo ſanguine, vel flaua bile ſuperaſſata 143.b
melancholicus ſuccus cur autumno generetur 146.b
melancholicus ſuccus cur in principio non ſit irritandus nec vacuandus 172.a.b
melicrati vis eſt attenuandi & fluidum reddendi 193.c
membra principalia cur gaudeant ſuauibus ac odoratis. 195.a.b
menta etiam exiccata non eſt omnino expoliata facultate roborante 206.c
mercurialis herba eſt ſubductoria 171.c
methodus vniuerſalis perficitur præſidiorum qualitate, quantitate, vten-

di modo, occaſione 113.e
methodici morborum diuiſionem facie bant in ſtrictum duntaxat fluxile, & complicatum 118.a.132.d
methodici opinabantur febrē eſſe morbum adſtrictum 132.d
methodici arbitrabantur cunctos ferè morbos tertio quoq; die accedere 122.b
methodici iubebant ad tres dies febricitantes febre diaria cibum non aſſumere 122.b
methodici vt aliquid facere viderentur, vtebātur perfuſionibus, irrigationibus, & cataplaſmatibus importunis 122.c
meiopyrexia imitatur interuallum febris 141.d
μετασυγκρίνειν. 176.a
Mneſithei laus 116.b.117.b
Mneſitheus primus poſt Hippocratem aggreſſus eſt conſtituere artem medicam 117.b
ex mneſitheo medicæ artis diuiſio traditur ibid
morbus eſt affectio præter naturam, actionem lædens 140.a
morbi fiunt, Cauſæ faciunt, Symptomata ſequuntur 120.b
morborum cauſæ vel qualitate vel quantitate infeſtant 117.c
morborum exquiſita diuiſio ex Galeno 117.d
morbos omnes vel adſtrictos vel fluuidos vel complicatos opinabantur eſſe methodici 132.c
morbus quilibet quantum diſtat à natura, ad tantum etiam peruenit magnitudinis 115.c
morbi non ſolum qualitas ſed quantitas conſideranda eſt 162 a
morbi quantitas cum virium quantitate comparanda 161.c.162.b
morbus an ſalutaris an pernitioſus, cognoſcitur ex comparatione virium ad morbum 208.c
morborum tempora quomodo ab incoctione vel concoctione dignoſcantur 208.d.e
morbus tollitur contrarijs, ſanitas ſimilibus cuſtoditur 117.c
in morbis opere particulare curamus, ſermone vniuerſale docemus 114.a
morbi curatio quandoque cum ſymptomatis ablatione concordat: quandoque aduerſatur 178.b
motus qui corporei & qui animales dicantur 122.b

N

NAturæ nomen apud Hippocratem & Galenum quatuor modis capi, pro temperatura, conſtitutione partium, facultate corporum diſpenſatrice, animorum propenſione 122.d
Natura communis de facultate corporum diſpenſatrice & conſtitutione partium intelligitur ibid.
Natura communis ſcribi poteſt 113.c
Natura propria cuiuſque hominis 113.c
Natura propria cuiuſque ſcribi non poteſt ibid.
Naturam propriam ægrotantis curamus non communem 113.d
Naturæ vehiculum ſanguis & ſpiritus 133.a
νοτίδες 125.d
Nutrimenta quædam ſunt quæ in parua mole magnam vim habent, vel è contrà 116.a

O

OCcaſio vnus ex 4. canonibus & ſcopis 113.e
Occaſio cur præ omnibus ſcopis difficillima

ma 115.d
Occaſio & quantitas proprij ſunt ſcopi artificis nec cognitu faciles 115.c
in Oculis multus continetur ſpiritus, qui ipſos in tumorem eleuat 128.b
Oculi ſunt feneſtræ cerebri 128.d
Oculi nunciant nobis animi affectus ibid.
ex Oculis ſigna diſtinctiua triſtãtium, cogitantiũ, iraſcentiũ, vigilantiũ 128.c
Odorata præterquam calefaciant, facultatem habent concoctoriam 195.b
Odorata ſtatim ſpiritũ nutriunt 201.d
Odoratis gaudent membra principalia: ſicuti triſtantur graueolentib. 195.b
Odorata per occaſionem inuenta, Roſæ, Lilia, Lotaria in Alexandria 201.b
Olera multam molem habent, vim vero minimam 116.a
Oleum licet facultatem relaxantem ac digerentem habeat, ob ſubſtantiæ tamen viſciditatem, corporis meatus oblinit 136.d
Oleum calidum meatus rarefacit, materiam digerit, & ſolidas etiam particulas humectat 166.a
Oleum cur vomitum concitet 196.d
Oporæ humectandi ac adſtringendi vim habent 199.c
ex Oporis ſuccorum quædam prauitas colligitur quæ febres augere poteſt 199.c
Opera adſcripta contrario modo ſe habent 113.c
Opere particulare curamus: ſermone, vniuerſale docemus 113.d
ὀψὶς 138.c
ὀργὴ 112.e
Oui albumen eſt frigidius ac concoctu difficilius: vitellus facilior concoctu 168.c
Oua quanto minus elixantur, tanto ad concoquendum faciliora reddun-tur 168.d
Oxymelitis vis attenuandi ſuccos & ad excretionem prouocãdi 193.d
Oxymel dolorem vtero infert quòd neruoſus ſit ibid.
ὤχρα vrina 132.a

P

Particularium comprehenſio orationi ſubijci non poteſt 113.c
Particularia ſub communium doctrinam reducimus 113.d
Particularia quærimus, dum artis opera exercemus ibid.
Particulare opere curamus, vniuerſale ſermone docemus ibid.
Particularum aliæ imperant, aliæ ſubſeruiunt, aliæ connatas ſolum habẽt facultates: aliæ connatas ſimul & influxas 119.c
Particularum aliæ ſimilares, aliæ inſtrumentales, ac vtrarumque aliæ actionem obeunt, aliæ vſum præſtant ibid.
Pedes ſuum in tertiana dantur, quoniam exercitati greſſu excrementis vacant 168.c
Pharmacia hoc eſt medicatio ſolet inferre viſceribus deleteriam quandam qualitatem 173.a
Phlæbotomiæ ſcopi 170.c.177.b
Phlebotomiam confertam quæ habeat 179.180.181.
Phlegmonas antiqui nominabant phlogoſis, ideſt incenſiones omnes 211.d
Phlegmonen iuniores vocant, affectũ calidum cum humore duro ac dolore pulſatorio ibid.
Phyſiognomones in ſanis pernoſcunt ex oculis quales nam ſint animi affectus 128.d
Piſciũ marinorũ, alij ſaxatiles qui præſtantiſſimi, alij littorales, qui peſſimi

alij pelagij qui medij ſunt. Vide rationem 167.d.e
Piſces molli carne præditi facile concoquuntur 173.e
Piſcis mullus, durus eſt 174.a
Piſces aſelli, viſcidi nihil habent ibid.
Piſces capitones & ſepiæ, viſcoſos ſuccos generant ibid.
ad Pituitam attrahendam proprietatem habet colocynthis 164.c
Platonis locus in Phædro. Artem haud voco rem quæ ſine ratione eſt 116.e
in Timæo, Vterum eſſe animal 194.c
Plethorica affectio quæ 179.a
Plethora fit, vbi vaporoſum & vtile diſſlatur, & cutis denſatur 131.a
Pleuritis ſymptomata pathognomonica 140.c
Polypodium eſt ſubductorium 171.c
ad Praxes ſcripta contrario modo ſe habent ſæpiſſime 113.c
Præſidiorum moles, virtus 116.a
Proœmium libri huius, duo ſubindicat 112.b
Proprium in ſingulis ægrotantibus cur oratione explicari non poſſit 115.b
ὀυ ἐνδεικτικῶς 176.e
ἐνδεικτικῶς 197.a
Ptiſſanæ vires 46.b.49.b
Pueri cur ſint habitu facile diſſolubili 167.c
Pueri cur non ferant vacuationem confertam 182 b
Pulmonem ſolum lepus marinus exulcerat ob naturalem antipathiam ad hoc membrum 164 c
Pulſus indicant quæ cordi accidunt 127.a
Pulſus indicat nobis cauſas procatarcticas animales ſi adſint ibid.
Pulſuum ſpeculatio, Hippocratis tempore nondum exquiſitè excolebatur 131.c
à Pulſibus ſigna febrium non faciebāt tempore Hippocratis: ſed manum imponentes ſuper thoracem præcipuè, dignotiones facere ſtudebant 131.d
Pulſuū inæqualitas febrilis dicitur, quādo extrema motionis ſunt celeriora medijs, ac magis in externa extremitate quàm interna 145.a
Pulſus inæqualitas, hoc eſt, vt ſyſtole celerior ſit quàm diaſtole, cur putredinis ſignum ibid
Pulſus cur inæqualis in ijs febribus quæ ob cutis denſitatem fiunt 125.b.134.c
Pulſus inordinatio & arrythmia 153.d
Pulſus & vrinæ cur ſint ſigna maxima in febribus 124 d
Purgantium medicamentorum alia ad alium ſuccum attrahendum proprietatem habent 164 b
putredinis ſignum ex vrinis eſt ſubſidentiæ inæqualitas 125.a
Putredinis ſignum ex pulſibus, cur eſt inæqualitas, hoc eſt, vt ſyſtole celerior ſit quàm diaſtole ibidem
putrediniſo ſemina infebre putrida ad os ventriculi tendentia anxietatem inducunt 126.b
πυῤῥὸς color 127.e
πυῤῥὰ vrina 132.a

Q

QValitas præſidiorum, canon & ſcopus curatiuus 114.a.b.c
Qualitas præſidiorum, ab affectionis forma ſumitur 114.b
Qualitas præſidiorum & vtendi modus ſcopi communes ſunt & idiotis etiam cognitu faciles 115.a
Quantitas vniuſcuiuſque propria eſt 162.e
Quantitas morbi & facultatis res, eſt quæ ad eam explicandam vno indiget verbo,

verbo, ad vſum verò maxima eſt 161.d
Quantitatem rectâ coniectura ad facultatem accommodare, magnum, ex ſententia Hippocratis 115.b
Quantitas cõiecturalis eſt nec à quopiã exquitè Ponderari poteſt. 115.d. 162.c
Quantitas præſidiorum & occaſio propriȷ ſunt ſcopi artifi:is, & difficiles cognitu ſunt 115.b
Quantitas præſidiorum à magnitudine affectionis ſumitur 114.b

R

Regionum diuiſio 119.e
Regio mutare poteſt humores 117.c
Res ſecundum naturam ſunt, elementa temperaturæ, ſucci, particulæ, facultates, actiones, ætates, anni tempora, regiones, conſtitutiones aeris, & ſingulorũ ſubdiuiſio traditur 119.b
Res quæ ſunt præter naturam genere triplices, aliæ faciunt, vt cauſæ: aliæ fiunt, vt morbi: aliæ ſuquuntur, vt ſymptomata 120.a
Reuulſio facienda eſt vel ad partes mittentes vel ad partes communicantes. vide quomodo 188.b.c
Reuellatur cur ſanguis fluens à dextera nare ſi iecori, à ſiniſtra ſi lieni cucurbitula apponatur 188.e. 89.a
Rhu vires 131.c
Rigor tertianarum cur vehemens, & ac ſi corpus pungeretur à re acuta 142.c
Rigor quartanarũ cur oſtocopodes 146.c
Rufus color craſſiori modo de quot coloribus dicatur 127.b.c
Rufus color nunc pro pallido 132.a

S

Saliſamenta quanquam melancholica ſunt. ea tamen exhibet Galenus in qu... non vt nutrimenta, ſed vt medicam... & p r dierum interualla exhiberi debent 174.a b
S... ſp itus naturæ vehiculũ 133.a
Sanguinis abundantis ſigna ibidem
Sanguinis eruptio quæ per nares fit cur ſi ex dextera, iecori: ſi ex ſiniſtra, lieni cucurbitulam imponamus reuulſionis cauſa diffuſe 188.d.e. 189.a.b
Sanguinem ſupprimentia medicamẽta triplicia: vel enim adſtringendo condenſandoq́, vel oblinendo, vel vrendo, cruſtamq́ inducendo 191.d.e. vide exempla
Sanitas ſimilibus cuſtoditur, morbus tollitur contrarijs 117.c
Scopi curatiui quatuor, qualitas præſidiorum, quantitas, vtendi modus, & occaſio: quorum qualitas, & vtendi modus ſunt cognitu faciles & communes: reliqui duo, proprij artificis & cognitu difficiles 115.a
Scripta contraria modo ſe habent ad actiones ſæpiſſimè 113.c
Sectarum controuerſia ex diuiſionis prauitate oritur 118.a
Sermone vniuerſale docemus, opere particulare curamus 113.d
Senes cur non ferant vacuationem confertam 182.b
Serpentium venenum vi maximum, mole minimum 116.a
Serpentum venenum ſtatim ad cor, iecur, & cerebrum repit. & vnà totum corpus corrumpit ibid.
Siſymbrium etiam exiccatum, non eſt omnino expoliatum facultate roborante 206.c
σφυγμώμενος. 154.b
Solidæ partes ſolidis alimentis nutriuntur 201.c
inter Solutionem & criſim differentia videtur. nam Criſis fit ſubito, Solutio fit paulatim 208.c
per Somnos in profundum ſucci omnes confluunt 198.b

in Somnis natura in profundũ recedit ac cibis vacat, ideoq; melius concoctiones fiunt ac nutritiones 129.c
Spaſmus quid 179.c
Spaſmus à repletione confertam vacuationem cur prohibeat ibid.
Spiritus & ſanguis naturæ vehiculum 133.a
Spiritus in omni corporis particula eſt 189.c
Spiritus continuus ſibi ipſi eſt, qui in dextera parte ei qui in dextera, qui in ſiniſtra ei qui in ſiniſtra ibid.
ſpiritus nutritur per aeris ingreſſum 201.c
Spiritus ipſius nutrimentum, nares, os, bronchus ibidem
Spiritus odoratorius 195.b
Spiritus conteritur atque acrior ſe ipſo fit ex motibus tum corporis tum animalibus: vnde cordi impertiens caliditatem, febrem diariam accendit 121.b
Spirius non vertitur in aquam, ſed vapor 125.e
Stomachus ſæpenumero cùm incurabilis eſt, nullum intus adhibitum medicamentum ſuſtinet 114.c
Stomachus calefactus, toto corpore in ſe ipſum excrementa attrabit 196.a
Stomacho anxio in febribus, plenitudine exiſtente, prius ſuccurrendum ſtomacho, poſtea vacuatio facienda 179.a.b
στρόφος. 187.b
Stupefacientibus quando vti debemus. 202.d
Stupefacientibus iam adhibitis quæ medicamenta adhiberi debent parti, pro tollenda partis affectione 202.d.e
Subalterna, quia genera ſunt inferiorũ, & ſpecies ſuperiorum, ita appellata ſunt. 120.d.
Subdita vocantur glandes quæ poſſunt moderatè irritare 197.a
Subductoria id eſt ὑπάγοντα, dicuntur quæ poſſunt facere moderatas vacuationes per aluum: numerantur quædam ſimplicia & compoſita 171.e
Succorum diuiſio 119.b
Succus quæ commutare poſſint 117.c
Succi vel ſtatim à natura in prima animalis conformatione ita geniti ſunt, vel ab adſcititia quadam temperatura mutati ibid.
Sudor à madore differt quantitate: ſudor enim copioſus eſt: madores autẽ pauci 126.a
Sudor cur ſuperueniat in diarijs febribus, licet ſint in ſpiritibus 125.d
Sudor cur multus in tertianis, minor in quartanis, adhuc minor in quotidianis 148.b.151.c
Sũ pedes cur in tertianis dari poſſint. 117.b
Sympathiam vel antipathiã habet vnumquodque medicamentum ad aliquam corporis particulam 164.c
σύμπτωμα 159.c.208.a
Symptomata ſequuntur, Morbi ſiunt, Cauſæ faciunt 120.a
Symptomatum exquiſita diuiſio 120.c. 140.d
Symptomata quædam ſunt morborum ſpecifica, & pathognomonica vocãtur: quædã poſterius ſuperueniunt 140.d
Symptomata in hoc libro intelligenda ſunt non obuia quæque, ſed ſuperuenientia ea quæ adeo maligna ſunt vt ſeuitia ſua facultatem deijciant 140.a
ita vt medicus relicto morbo totam ferè eis curam adhibeat 178.a.b.

T

Temperaturarum diuiſio 112.c.119.b
Temperatura calida & humida. omnium.

nium peſſima 112.c

Temperatura calida & ſicca cur prohibeat vacuationem confertam 180.c

Theriacæ vires 176.a

Thorax cordis domicilium 131.d

Triſtari quomodo commune eſt in ira & iracundia & cogitatione & triſtitia 138.d

Triſtitiæ diſtinctio ab iracundia, ex calore, vrinis, gracilitate, oculorum cauitate, & decoloratione 127.d

in *Triſtitia calor innatus in profundum ſecedit* 128.b

in *Triſtantibus ægre mobilis eſt pupilla* 129.d

V

Vacuatio quæ ſenſibilis & quæ inſenſibilis dicatur 164.a

Vacuatio facienda eſt, quò ſucci inclinatio eſt ibid.

Vacuantia ferè omnia quemquam ex accidenti refrigerant calefacientis rei præſentiam, aliam tamen calidam qualitatem introducunt excepto dulci lauacro 165.b

Vacuationem confertam multam prohibent Diarrhœa, Spaſmus, Vigiliæ ingentes, Dolor intenſus, Ambiens aer nimium calidus vel frigidus, item Tempus anni, ægrotantis facilitas ad patiendum, Temperatura calida & ſicca, Conſuetudo: Habitudo nimis mollis, pinguis, gracilis: Aetas puerilis, ſenilis 179.180.181.

Vapor vertitur in aquæ naturam non ſpiritus 125.c.126.a

Vehiculum naturæ ſanguis & ſpiritus 133.a

Vehementia, propria eſt eſſentiæ febrium 118.b

Vena humeralis à capite magis euacuat 172.d

Vena axillaris ab inferioribus euacuat. 172.c

Vena media ex congreſſu humeralis & axillaris facta, à ſuperioribus, & ab inferioribus euacuat 172.d

Vena quæ ſecanda in quartana 172.c

Venenum ſerpentum vi maximum, mole minimum eſt 116.a

Venenum ſerpentũ ſtatim ad cor, iecur & cerebrum repit: & vnà totum corpus corrumpit ibid.

Ventrem mollientia cibaria conſueta quæ ſint. 173.a

Venus à Mneſitheo inter labores corporis numeratur 117.d

Veratrũ quot modis præbeatur 175.c.d

Veratrum pro vt variè exhibetur, magis etiam vel minus euacuat 175.d

Veratrum in quartana in vigore, cur dãdum 175.c

Veſicam exulcerant ſolam cantharides ob naturalem antipathiam 164.c

Victus ratio. vide Dieta

Vigilias neceſſario ſequitur inconcoctio 129.c

Vigilias cur decoloratio inſequatur ibid.

in *Vigilijs cur palpebræ ægre mobiles ſint* 129.d

ex *Vigilijs qui febricitant quomodo diſtinguendi ab ijs qui ex animi affectibus febricitant* 129.d.e

Vinũ celeriter in vapores tranſit 138.a

Vinum celerrime alteratur 190.d

Vinum celerrimè in ventriculo poteſt in chylum redigi, & in iecore in ſanguinem verti, & vniuerſum corpus nutrire 136.c

Vinum celerrimè nutrit, & celerrimè digeritur 200 b

Vinum cùm celerius diſtribuatur, poteſt excretiones vniuerſas prouocare, facultates roborare, ſuccos in bonam temperaturam tranſmutare 166.c

Vinum, corpus exiccatum humectat, as

excrementa ad excretionem prouocat 138.a.b
Vinum album tenue, quale 173.d
Vini nigri craſſi & acerbi vires 191.a
Vini dandi menſura deſumitur à facultate, temperatura, ætate, conſuetudine, anni tempore, & regione. exẽpla ponuntur 137.a
Vinum in ſolutione febris diariæ intrepide dandum habita ratione conſuetudinis et præſtitis neceſſitatis 126.b
Vinum cur in diarijs febribus ex moderata iracundia vel triſtitia vel cogitatione ortis dandum 138.c
Vinum in febre diaria ex iracundia orta non dandum, antequàm affectus animi ceſſarit ibid.
Vinum cur in febribus ex vigilijs intrepidè exhibeatur 138.a
Vinum cur detur in febribus diarijs ob laſſitudinem ortis 136.e
Vinum cur in febribus ex bubonibus non dandum, antequam bubones ſint ſoluti 137.b
Vinum cur in febribus ex cutis ſtipatione, ſi plethora adſit, non dandum: ſi non adſit, concedendum 137.b.c
Vinum cur ante concoctionem non dandum in tertiana 166.d
Vinum frigidum temperatum, cur exolutiones ex confertis vacuationibus prouenientes, ac præſertim ſi ad ventriculum repant ſanet 140.d
Vinum quale eſſe debeat in fluxionibus ad ventriculum, quale in ſanguinis eruptionibus 191.a
Vinum cur in dolore capitis cauendum 138.a.b
Vinum in quibus affectibus cauendum ſit 191.192.193.
Vis vel facultas, vox vel de præſidiorũ vel laborantiũm, vel medentium accipienda eſt 115.e
vi maxima & mole minima vel contrà quæ ſint 116.a
vniuerſale ſermone docemus, particulare percipere curamus
vomitus ante cibum violenti & efficaces ſunt 171.d
ad vomitus poſt cibum quomodo præparari debeat laborans ibid.
vomitum quæ concitent 196.c.d
voluptas, ac animi iocunditas, corporis ſuccos ac præcipuè ſanguineum fundit, ac in vniuerſas particulas extendit 139.a
voluptas & animi iocunditas pro laborantis modo ac natura excogitari à medico debet ibid.
vrinæ ſeroſi excrementi naturam oſtendunt. 134.a
vrinæ rariori exiſtente cute ac multa digeſtione contingente pauciores ſũt denſiori vero exiſtente, copioſæ ſunt 132 b. vnde æſtate paucæ, hyeme copioſæ
vrinæ ; uſæ pro pallidis intelliguntur 132.a
vrinæ color pallidus ineſt, ob bilis admiſtionem 132.b
vrinæ cur in dolore capitis albæ ſint 133.e
vrinæ & pulſus cur ſint ſigna maxima in febribus 124.d
vrinæ indicant & vniuerſale tempus & febris formam 152.a.62.a
vrinæ quales eſſe debent in febribus diarijs 124.c
vrina rufa communiter omnibus diarijs febribus quæ ex affectibus animi ortæ ſunt, ineſt 127.b
vrinæ cur acres & calidæ in triſtantibus 127.c
vrinæ cur calidæ at non acres in iraſcentibus 128.a
vrina cur pallida non conſpiciatur in febribus.

bribus ob cutis denſitatem ortis 132.b
vrinæ in glãdularum phlegmone, albæ cur ſint 133.d
vrinæ in febribus ex bubone cur aliquando appareant bilioſæ 134.a
in vrina putredinis ſignum eſt ſubſidentiæ inæqualitas 125.a
vrina copioſa & inconcocta omnino, principium febris indicat 152.a
vrina obſcurum coctionis ſignum habens, aſcenſum indicat ibid.
vrina ſubſidentiam habens albam, lenẽ, & æqualem, vigorem indicat 152.b
vrina perfectionem concoctionis habẽs Declinationem indicat ibid.
vrinæ in tertianis cur flauæ vel ſubrufæ 152.c
vrinæ in quartanis cur variæ & omnino inconcoctæ ſint 152.d
vrinæ in quotidianis cur appareant albæ vel tenues vel rubræ &c. 152.b
vrinam prouocantibus cur ſit vtendum in febribus tertianis 164.d
vrinam prouocantibus vtendum eſt in vigore quartanarum 175.a
vrinam prouocantibus vtendum in quotidiana poſt primos dies 176.c
vrinas prouocant anethum & apium 164.d
vterus ſecundum Platonem animal 169.c
vterus quod ſit animal improbatur diffuſe 194.d.e.195.c
vterum aſcendere vſque ad thoracem improbatur 184.b.195.a
vterus ſuccorum propenſiones inſequitur 194.c
vtero cur officiat acetum & oxymeli 193.e
vterus cur graueolentibus nari adhibitis ad inferas partes recurrat 195.a
vterina ſtrangulatio abuſiue in hoc libro pro apnœa, ideſt intercepta ſpiratione dicitur 184.a
vterinæ apnœæ cauſa ibid.
vterinam apnœam cur animi defectio præcedat 184.b
vterinæ ſtrangulationis cauſæ 184.c
vterinas ſtrangulationes, ἀναδρομὰς ideſt ad ſuperiora recurſus appellant ibid.
vterinam ſtrangulationem cur animi defectio inſequatur ibid.
vterini recurſus ad ſuperiora curatio diffuſe 193.d.194.e

X

Xanthocholicus humor ideſt flauiæ bilioſus de flaua bili intelligitur vox apud hunc explanatorem frequens 143.b

INDICES II. RVFFI ET THEOphili Librorum chirurgicorum

A

Abdomen. fol. 8.c.22.a
Acetabula 9.d.32.d
Acetabulum humeri 7.a
Achichadaron 8.c
Acini 7.d
Acini cacumina 21.c
Acinalis tunica oculi 24.d
Acromion 7.a.21.b
Acromphalon 8.c
Actiui nerui 16.b
Adenes qui ſint 29.c
& vbi 13.a
Adeps 16.b.88.a
Adſtrictor 28.a
Agnina membrana 17.c
Ala 7.b.21.b
Alæ ſeu pinnæ naſi 19.c
Altrices venæ teſtium 15.a
Aluus 8.c.22.a
Amatorium 19.c
Amnios membrana 17.d
Amphidion 14.d
Amphiplix 9.a
Anatome humanorum corporum antiquitus fiebat 3.c
Ancon 7.c.21.b
Ancyſtroides & Ancyroides proceſſus. 31.c
Anguli oculorum 4.d.19.d
Animalia homini ſimilia 10.b
Anthelices 5.c.20.b
Anthereon 20.a
Antiades 6.d.25.d
Anthicardion 7.a.21.a
Antilobis 5.d
Antiſternon 26.a
Antitragus 20.b
Anularis digitus 7.d.21.c
Anulus 28.c
Aorta 15.c
Aortæ 12.d
aqualiculus 8.c
aquilæ venæ 15.c
arachnoides tunica 12.b
aranealis tunica ibid.25.a
arculæ 31.a
areæ 5.b
arteriarum munus eſt micare 15.c.29.d
arteriæ ab antiquis venæ dictæ aortæ, ſpirabilia vaſa cauernæ, inanitates, nerui 16.a
arteria craſſa ibid.
arteria aſpera 7.a.21.a
arteriæ & venæ pulmonis quales 15.c
arterialis vena ibid.
aſcoma 8.b
aſpera arteria 26.a
aſſeſſor os hyoides 12.c
aſſeſſores 14.a.29.a
aſtragali 9.b
atra bilis 16.d
auditus 5.c
auditorij meatus 30.b
auriculæ 2.d.29.b
auriculæ cordis 27.b
auriginis ortus 26.c

B

Baſis 11.d
Biceps exortus 13.b
Bilis atra 16.d
Bilis flaua ibid.
Bilis porracea ac ruginoſa ibid.
Bilis receptaculum ſeu vaſculum 26.b. 13.d
Bilis meatus ad inteſtina 26.c
Bilis vſus 36.c
Blepharides 4.c
Brachiale 7.c.32.d

Brachium 7.c.21.b.31.d
Bronchia 12.c.26.a
Bronchus 76.a.21.a.26.a
Bruta iugulis carent 7.a

C

Cæca foramina folio 11.c
Cæcum inteſtinum 28.b.13.b
Cælum 20.d
Calor 17.b
Caluariæ foramina in fundo 31.b
Caluaria 30.d
Calx 10.a.23.a
Candida oculi tunica 4.c.24.c
Canini dentes 6.b
Canthus 4.c
Caput 19.a
Capitis ſuturæ 10.c
Caput geminorum 8.c
Caput humeri 7.c
Caput lienis 14.a
Caput ſcroti 22.b
Caro muſculorum 16.c
Carotides arteriæ 16.a
Cartilagines 16.b.30.a
Caro viſcerum 16.c
Cauernæ 12.d
Caua vena 15.b
Cauum 4.c
Cauum pedis 23.a
Centones 9.c
Cercis 31.d
Cerebellum 24.b
Cerebrum 15.c
Cerebrum in homine maximum 24.a
Cerebri ſubſtantia 24.b
Cerebri ventriculi 11.b
Cerebri pars varicoſa ibid.
Cerebri membranæ ibid.
Cerebri prima tunica 24.b
Cerebri ſecunda tunica ibid.
ceruix 6.c.14.d.21.d
ceruix linguæ 6.c
cerumina 16.d. chelæ 4.c.
chemoſis 5.a
chetæ 19.c
chorion 25.a
choroides tunica cerebri 11.d
choroides tunica oculi 24.c
chilos 17.c
chimos ibid.
cilia 4.b.19.d
circumoſſalis tunica 10.c
circulus 19.c
cirri 14.d
claues 21.b
clitoris 9.b
clunes 9.c.22.c
cocyx 9.c
coles 22.b
colis 8.d
collum 6.c.21.a
colli vertebræ 31.b
collum vteri 14.d
collum veſicæ 8.d
colon 13.b.28.b
columella 20.c
columna 5.b.19.c
conceptacula cordis 27.b
concha 5.d.20.b
condili 7.d
conuexum iecoris 13.d
coniungens ſutura 10.d
copulatiui nerui 16.b
cor 8.b.21.d
cordis auriculæ 27.b
cordis caput 12.d
cordis conceptacula 27.a
cordis corpus 26.c
cordis forma 27.a
cordis motus ibid.
cordis ſinus ibid.
cordis ſitus 26.c
cordis morſus 8.c
coræ Pupillæ 19.d
cornea oculi tunica 24.d
cornicularis tunica 4.c.12.a

Cornua & Cirri 14.d
Corna 4.d
Coronæ 4.c
Corona ſutura capitis 19.b
Coronaria ſutura 10.d 30.d
Corſæ 4.b
Coryza 5.b
Coſtæ 21.d
Coſtarum forma, 20.b
Coſtæ ſpuriæ 8.b.21.d.32.c
Cotyla 32.d
Coxæ 32.c
Coxendix 9.d
Cremnaſter 15.a
Cranteres 6.b
Craſſa arteria 16.a
Cremni 9.b
Crines 4.b. 4.
Crotaphi 4.b
Cryſtaloides tunica oculi 83.e.12.b
Ctedones 24.d
Cubicum os 33.b
Cubitus 7.c.21 b.31.d
Cubitiſſare 7.c
Cuculus 9.c.22.c
Cunnus 14.e
Cypſelis 15.d

D

Dartos. fol 29.b
Deiectiones albæ 26.c
Delphis 14.c
Dens vertebra 12.c
Dentes 6.c.20.b
Dentes inciſores ibid.
Dentes genuini 6.b
Dera 21.a
Dextræ partes cur ſiniſtris validiores 26.c
Digitorum terna oßa præter pollicem 32.a
Digitus magnus 7.d
Digitus medius 7.d
Dionyſius Oxymachi 15.d
Diploe 10.e
Diſcoides tunica oculi 25.a
Dodecadactylus 28.a
Dorſalis medulla 12.a.16.c
Dorſum naſi 5.b
Dorſum ſcapularum 7.a
Draconitides venæ 15.c

E

Efloreſcentia folio 15.d
Electiui nerui 16.b
Epanthiſmos 15.d
Ephebæon 8.e
Ephædrana 22.d
Epidermis 5.a
Epigaſtrion 8.c.22.a
Epiglottis 6.c.20.d
Epigonatis 9.d.33.a
Epigunides muſculi 22.d
Epimylis 9.d
Epiploon 13.c
Epiſion 9.b.22.a
Epiſcenion 4.b.19.b
Exi-zūv cubicum os
Epomiae, .a.21.a.337.b
Erythroides tunica 15.a.29.b
Eunuchi quale ſemen eijciunt 29.b
Exortus biceps 13.b
Extremitas naſi 5.c

F

Faba folio 8.b
Facies 5.d
Fauces 6.d
Femina 9.d
Femora 32, d
Fibra 5.c.20.d
Fiſſum 22.b
Flatus 16.d
Flaua bilis 16.c
Frons 4.b.19.b
Fundum cordis 12.d
Fundum ſcroti 8.d.22.b

Fundum vteri	14.d

G

Gaſtrocnemia	9.d
Gemini teſtes	8.e
Geminorum caput	ibid.
Genæ	4.c
Genitales venæ	14.a.29.a
Genitura	17.a
Genuini dentes	6.b.20.c
Genu	9.d
Gingiuæ	6.b.20.c
Glabella	4.b
Gladius in iecore pars	13.d
Glanduloſa vaſa ſeminaria	14.a.29.a
Glanduloſæ carnes	29.d
Glans	8.d
Glena	4.d.19.e
Globulus	5.c.19.c
Gonos	17.a
Gracile inteſtinum	13.b
Gula	12.c.25.e
Gulæ figura	27.c
Gulæ munus	27.d
Gulæ ſitus	27.c
Gurgulio	6.c
Guttur	7.a.12.c.21.a

H

Habena folio	6.b.20.c
Helicæ	5.c.20.b
Heminæ	9.c
Hepaticis	15.d
Hilit hya membrana cur Ammias dicta	17.b
Hircus	5.d
Homo exiguus mundus	23.e
Homo latiſſimi pectoris eſt	7.b
Hoſtiarius	13.b 28.a
Hoſtium ventriculi	21.e
Hoſtium vteri	14.d
Humerus	7.a.21.b.31.b
Humeri brachiorum capita	21.a
Humeri acetabulum	7.a
Humeri caput	7.c
Humeri forma & ſitus	31.d
Humeri vteri	14.d
Humor vitreus	25.a
Humores in tunicis fœtus	17.b
Hyaloides tunica oculi	12.b
Hypena	6.a
Hypochondria	8.c.22.a
Hypodermis	9.b
Hypodiris	6.e
Hypogloſſis	6.c.20.d
Hypoglutides	9.e
Hypopia	3.c.20.a
Hypo inon	5.c.19.d
Hypoſpondylon	9.c.22.c
Hypoſtena	22.b
Hypothenar	7.e
Hypothenatron	21.b
Hyſtera	14.d

I

Ianitor folio	13.b
Iecur	26.b
Iecoris conuexum	13.b
Iecoris porta	ibid.
Iecoraria vena	15.b
Ieiunum	13.b.28.a
Ilia	9.c
Ilium oſſa	ibid.
Inanitates	16.a
Inciſores dentes	6.b
Index digitus	7.d.21.c
Inguina	9.c.22.d
Intercoſtalia	8.b.21.e
Interfœmina	9.d
Internodia	7.d.21.c.33.c
Interſepientes membranæ	12.e
Interſeptum ſeu ſeptũ tráſuerſum	27.c
Interſeptum naſi	5.b.19.a

Inteſtinum 13.b.
Inteſtinum cæcum 13.b
Inteſtinum gracile ibid.
Inteſtinorum gracilium omnium longitudo & ſitus 28.a.b
Inteſtinum maius 28.b
Inteſtinum rectum ibid.
Inteſtinum laxum 13.b
Inteſtinorum omnium vnum & idem foramen 28.a
Iris 19.c
Iſthmus 25.d
Iter vrinarium 8.d
Ithmoide foramina 10.c
vel Ithmodes os 31.a
Iugalia oſſa 11.a
Iugula 7.b.21.d
Iuguli forma & ſitus 31.c.a
Iugulatio 21.a
Iulus 6.a

L

Labia folio 5.c.19.c
Lac 16.c
Laccopedum 8.c.22.b
Laccoſchea 9.a
Lacertus 21.b
Lactes 13.c.28.c
Lambdalis ſutura 30.c
Lamdoides ſutura 12.b
Lanugo 4.b.6.a.19.b
Leparæ partes 9.c
Lapidea oſſa 11.a
Lata ſcapularum oſſa 7.b
Latus 8.b.21.d
Laxum inteſtinum 13.b
Lēticularis membranæ oculi 12.b.24.d
Lepidoides ſutura 10.d
Leucauia 5.c.7.a.20.a
Lienaria vena 15.b
Lienis caput 14.a
Lienis forma 26.d
Lienis venæ quales 15.b
Lingua 6.b.25.b
Linguæ ceruix 6.a
Linguæ radix ibid.
Lobus 5.c
Loci muliebres 14.d
Lumbi 8.a.21.d.22.a

M

Magnus digitus fol. 7.d.21.c
Maius inteſtinum 28.b
Malæ 5.d.20.a
Malleoli 10.22.c
Mammæ 8.a.21.d
Manus 7.d
Mandibulæ 20.a
Maxillæ 5.d.20.a
Maxillares dentes 6.b
Meatus auditorij 20.b
Meatus bilis ad inteſtina 26.c
Medius digitus 7.d.21.c
Medulla 16.c.30.b
Medulla dorſalis ſeu ſpinalis 12.a.16.a 24.b
Medulla oſſalis 16.a
Membranæ 16.a
Membranæ cerebri 11.d
Membranæ interſepientes 12.a
Membrana ſuccingens 27.b
Membranula ſpinalis 16.c
Menſa in iecore pars 13.d
Menſæ 6.b.20.d
Menſes 16.d
Mentum 5.c.20.a
Meſaræon 13.c 28.c
Meſenterion 13.c.28.c
Miſomeria 9.d
Meſophryon 4.b.19.c
Metacarpion 7.d
Metacondyli ibid.
Metaphrenon 8.a.21.d
Metra 14.b
Minimus digitus 21.c
Mneſithei opinio de Chylo, & Chymo. 17.b
Mola 22.d.33.a

Molares dentes 6.b.20.c
Mortariola 6.b.20.d
Mucor 5 b
Mucus 16.d
Muliebres loci 14.d
Muliebris ſinus ibid.
Muſculus 30.b
Muſculi temporarij 11.b
Muſculorum caro 16.c
Myrtochile 9.b.21.c
Myrton 9.b.22.c
Myſtaces 6.a
Myxa 5.b

N

Nares fol. 19.c
Naſus 5.b.19.c
Naſi dorſum 5.d
Naſi extremitas 5.c
Naſi interſeptum 5.b
Naſi pinnæ 5.b
Nates 9.c.22.c
Naviculare os 33.c
Neruus 30.a
Neruorum origo 11.e
Neruorum natura duplex ſecundum Eraſiſtratum 30.a
Neruorum facultates 11.e
Nerui triplices ſecundum Herophilum 30.b
Nerui actiui, electiui, ſenſorij 11.e
Nerui copulatiui 16.b
Neruus latus 22 e
Nerui arteriæ ab antiquis vocabantur 16 e
Niera 13 b
Nodi 21.c
Nomina prius in qualibet facultate diſcenda 18.
Nympha 5.c.9.b

O

O[illegible]rium folio 2[illegible].b
[illegible] 4.[illegible].19.[illegible]
Ocul[illegible] 4.[illegible].24.c
Oculi tunica ſecunda 24.d
Oculi tunica tertia 25.a
Oculi tunica quarta ibid.
Oculorum anguli 19.d
Oeſophagus 12.c
Olecranon 7.d.21.b
Omentum 13.c
Omenti vſus 28.d e
Omenti vulnus periculo vacat 28.e
Omoplatæ 7.a
Orthos 8.d
Os 6.a.20.c
Os ventriculi 8.b
Oſſa 29.e
Os cubicum 33.b Os naſi 31.a
Os naviculare 33.c
Os pectoris 8.a
Oſſa ilium 9.c
Oſſa iugilia 11.a
Oſſa lapidea ibid
Os ſacrum 9.c.22.c
Oſſa ſcapularum lata 7.a
Oſſalis medulla 16.c

P

Palatum, folio 6.c. 29.e
Palma 7.d.21 b.3 e
Palpebræ 4.b
Pancreas 12.c
Papilla 8.a.83.f
pappus 6 a
parameria 9.d
paraſtra 6.c 20.d
parencephalis 11.d
pariſthmia 6 d 25.d
patella 9.d.22.d.23.a
pecten 8.c.9.a.22 a 22.b
pectus 8.a.10.a.21.d
pectus manus 23.b
peluis 24.c.ſeu peluicula 31.a
penis 22 b
perforata oculi tunica 24.e
pe[illegible] membrana 12 d 27 b

pericranios tunica 10.c
perinæus 22.b.c
perioſtios tunica 10.c
peritonæos 13.a
peza 23.a
phalanges 7.d.21.c.32.a
pharinx 25.d.25.e
Philiſtio Italus medicus 15.c
philtron 5.e.19.c
phrenes 12.e
pinguitudo 29.d
pinnæ aurium 5.c.20.b
pinnæ naſi 5.b
pituita 16.c
planta 9.a.10.a.23.a.22.d
plichas 9.b
pollex 7.d.21.c
poples. 9.d.22.d
porracea ac ruginoſa bilis 16.d
portæ, Menſa, Gladius, vnguis in iecore 13.d
porta iecoris ibid.
præcordia 8.b.22.a
præcordium 8.b
praxagoræ opinio de ſuccis. 17.a
prælinguium 20.d
præputium 8.d.22.b
præputij ſummum. 8.d
præſepia 20.d
probarbium 6.a
procardia 21.d
procardion. 8.b
prochyla 5.c.19.d
procondyli 7.d.21.e
profluuium 16.e
progloſſon 20.d
prolabia 82.e 5.c.19.d
propogonium 6.a
proſtomion 5.c.19.d
pterigomata 9.b
pſoæ 14.b
pubes 22.a
pudenda. 14.d
pulmo 26.a
pulmonis venæ & arteriæ quales 15.a
pulſus 29.d
pupilla 4.d
pyclides 31.a
pyloros 13.b
pyrinoides vertebra 12.c

Q

Quatrio Allachius. folio 33.b

R

Radius. fol. 31.d
radij ſinus duo 31.e
Radices vngium 21.e
Radix linguæ 20.d
Rectum inteſtinum 28.b.c
Renes 13.e
Renum cribra 28.d
Renum meatus ibid.
Ren dexter altior et maior ſiniſtro ibid.
Renum vulnus mortiferum ibid.

S

Sacra veteres omnia magna nominabant 32.e
Saliua 16.d
Sanguis ibid.
Sanguineus ſinus 27.a
Scaphula 30.d
Scapularum oſſa lata 7.a
Schiſma 9.b
Sciſſura ibid.
Scoptula operta 21.b.31.c
Scrotum 8.d.29.b
Scroti caput 22.b
Scroti fundum 8.e.22.b
Scuticulæ 7.d.21.e
Scytades 32.a
Secundæ 17.d
Sedes 13.e
Sedilia 9.e
Sedimentum. 8.d.22.b
Semen 16.e
Semen fœcundum 29.a

Semen infœcundum ibid.
Seminaria vaſa glandoloſa 14.a
Seminaria vaſa varicoſa 14.b.29.a
Seminaria vaſa & in fœminis ſūt 14 b
Senſorij nerui 16.b
Septum tranſuerſum 12.e.21.d
Seranges 16.c
Sinus muliebris 14.d
Sinus ſpirituoſus 27.a
Sinus ſanguineus ibid.
Sophroniſteres 83.b.6.b.20.c
Spatulæ 21.d
Sperma 16.e
Sphingter 28.a
Spina 9.c.21.b.22 c
Spinalis medulla 12.a.16.c.24.b
Spinalis membranula 16.c
Spiritus 17.b
ſpirabilia vaſa 16.a
ſpirituoſus ſinus 27.a
ſplenitis 15.b
ſpuriæ coſtæ 8.b
ſquamoſæ ſuturæ 31.a
ſtema 8.d
ſternon 21.d.33.a
ſtethos 10.a
ſtiloides proceſſus 11.b
ſtomachus 12.c
ſubcartilaginea 22.a
ſubcauum 4.c
ſubcani tumor 16.d
ſubnatales 9.e
ſubocularia oſſa 5.a.20.a
ſuccingens Membrana. 12.e.27.b
ſudor 16.d
ſumen 22.a
ſura 9.e.22.d.e.32.e
ſupercilia 4.b.19.b
ſupertentorium 4.b.19.c
ſuſpenſor 15.a
ſuturæ capitis 10.c.30.d
ſuturæ ſquamoſæ 31.a
ſuturæ in facie 31.a
ſinciput 14.a.19.a
ſcytalides 33.c

Talus.folio 10.a.23.a
Tarſi,ideſt Cilia oculorū 4.c.19.d
Tarſus os pedis 10.a.23.a 33.c
Tempora 4.b.19.b
Temporarij muſculi.folio 11.b
Tendones 7.a.16.b
Tenores 12.c
Tergum 21.d
Teſtes gemini 8.e
Teſtium altrices venæ folio 15.a
Teſtium materia 29.c
Thenar 7.e.21.e
Thora 16.e
Thorax 4.e.19.a
Thymus 13.a
Tibia 9.e.22.e.33.a
Tibiæ proceſſus ibid.
Toni 12.c.16.b
Tonſillæ 6.d. 25.c
Tragus 15.d.20.b
Trammis 8.d
Tranſuerſum ſeptum folio 12.e
tunicæ 16.b
tunica prima cerebri.folio 24.b
tunica ſecunda cerebri folio ibid.
tunica aranealis 25.e
tunica candida 24.c
tunica cornicularis 12.a
tunica oculi cornea 24.d
tunica vitrea 25.a
tunica reticularis ibid.
tunica oculi prima 24.c
tunica oculi ſecunda 24.d
tunica oculi tertia 25.a
tunica oculi quarta ibidem
tunica oculi perforata 24.e

V

Varicoſa pars cerebri folio. 11.d
Varicoſa ſeminis vaſa.folio 14.a
Vaſa ſeminis 14.a
vaſa ſeminis varicoſa.folio ibid.

vaſculorum ſeminis exitus 29.a
vaſculum bilis 13.d
vber 8.a
vbera 8.b
venarum officium 29.d
venæ aquilæ 15.e
venæ arteriales ibid.
venæ draconitides 16.d
venæ vel arteriæ pulmonis quales ibid.
venæ genitales 14.a.29.a
venæ lienis quales 15.b
venter 8.c.13.b.22 a
venter inferior 13.b
ventriculus 13.b 27.d
ventriculi forma 27.d
ventriculi natura ibid.
ventriculi ſitus ibid.
ventriculi os 8.b
ventriculi cerebri 11.d
ventriculi cordis 12.d
vertex 4 b.19.b
vertebræ 9.b.22.c
vertebrarum ſtructura et forma 32.a
vertebre omnes quatuor et viginti 32.a
vertebræ colli 31.b
vertices 7.d
veſica 14.a
veſtigium 23 a
vetula 8.c.22 a
viſio 4.d
viſorij nerui 2,.c
vitrea tunica 25.a
vitreus humor ibid.
vlna 21.b
vmbilicus 8.c.17 d.22 a
vnguis 5.a
vnguium radices 7.d 21.c
vnguis in iecore 13.d
vngulæ 4.c
vola 8.a.21.c
vreteres 8.a.14.a
vrethra 8.c
vrina 16.d
vrinaculum 17.d
vrinarium iter 8.d
vter 8.b
vterus 14.d
vteri figura 29.c
vteri ſitus ibid.
vterales nerui 14.c
vua 6.c.20.e
vualis tunica 24 e
vuiſer proceſſus 6.c
vulpes 14.a
vulua 14.d

Y

Ypſiloides oſsiculum. folio 12.c

Z

Zenonis opinio de Calore & ſpiritu folio 17 c

Ex the

EX THEOPHILO DE COR-poris Humani fabrica.

A
Acetabula 87 a
Arboribus fimus ſturno-
rum oriza veſcentium
cur proſit 94.d
Acromion 82 b
Acrorinion Poetæ Spberion 81. d
Alantoides 76.a.c
Alimento ſimilem naturam conſequun
tur eo veſcentia 98.d
Aluus cur liquida reddatur in febribus
poſt multam ſanguinis profuſionem
95.d
amnion 85.d
ancon Hippocrati quid 41.a
animabilis ſpiritus quid & vbi 70.a
animalia in diuerſis terrarum tractibus
eandem naturã ſeruare poſſunt 99.b
anginæ prodeſt ſtercus canis & cur
94.c
angores animi cur corpus emaciet 101.e
armenium lutum cur in peſtilenti febre
conueniat 96. e
armenium lutum ex quadam occulta
proprietate veneno reſiſtit 97. a
arteria grandis ex corde 58. c
arteriæ aſperæ deſcriptio 61.b
arteriarum ſimilis motus cũ corde 60.b
articulorum in digitis deſcriptio 36. d
arytæna quid ſit 62.c
aures cordis 59.b

B

BLænas, veteres cerebri ſordes dixe-
runt 70.c
Brachialis oſſa quot 40.a
Bronchia quæ dicantur 61.b

C

Caloris in homine origio & fons
56.c
caluaria capitis pluribus ſuturis coagmẽ
tatur, & quare 67.c
Caluaria dicitur pars Crinita 66.d
Caluaria ſex conſtat partibus 66.d
Canes cur ſummo niſu & ægrè aluum
exonerent 104.b
Caput, cerebri domus eſt 66. b
Caput grandius cum gracili ceruice non
bonum 66.c
Caput magnum cum valida ceruice bo-
num 66.c
Caput paruũ omninò repudiatur 66. c
Capitis ad ceruicem connexus 80.a
Capita ſuturis carentia morbis ſunt ex-
poſita 67.d
Carnis vſus 36.c
Cartilaginum in gutture deſcripto 62.c
Cartilago 37.d
Cauæ venæ inceſſus & diuiſio per cor-
pus 55.b
Cerebrum cur in altiſſima parte 69.d
Cerebrum in totum corpus ſenſum mo-
tumq́ diffundit 66.a
Cerebrum omnem voluntarium motũ,
ſenſumq́ corpori per neruos profun-
dit 69.c
cerebrũ quare molle 68.a
Cerebrum mollius eſt in priore parte, du-
rius in poſteriore 68.a
Cerebrum neruorum fons 67. e
Cerebri ventriculi fronte contenti, ima
ginatricẽ animæ partẽ continent 78.c
ceruix capitis fulcrum 66.b
chorion 86.a.c
claſsis quid 73.c
colon inteſtinum eiuſq; deſcriptio 49.e

conarion 99.b
concha 73.d
cor toti corpori vitalitatem largitur per arterias 66.a
cordis deſcriptio 57.b.figura 58.a
cordis motus duplex 57.a. poſitus b
cordis ſubſtantiæ deſcriptio 58.c
cordi cetera omnia inſtrumenta ſeruiunt 56.c
coronalis ſutura frontē deteminat 66.d
corpus animalis gubernant cerebrum, cor & iecur 66.a
cotyla 83.d
coxæ poſitus, figura, vſus 83.c
crus ambulatus organum 83.e
cruris muſculi qui, & quo ordine 84.b
crurum in homine ſtructura qualis 42.c 43.a
cubiti deſcriptio 39.c
cubiti poſitus 40.c
cupiditas quid 101.c
cutis manuum deſcriptio 38 c
cutis faciei cuiuſmodi 78.c
cylinder quid 61.b

D

Entiam ordines duo 78.a
Dentium vſus & diuerſitas ac numerus 38.b
Difflatio 60.c
Digeſtio à Iecore quomodo fiat 52.a
Digitorum deſcriptio 35. c
Digitorum in pedibus vſus 43.b
Dionyſij Siculi tyranni inuentum tormentum ex coloribus 75.a
Dorſales muſculi 80.c
Dulcedo reſultat ex calido & humido 95.a

E

Epiglottidis deſcriptio 62.a
Excrementorum genere quatuor 67.c
Exercitatio membrū robuſtius præſtat
Expiratio qua 60. b

F

febre laboranti etiam ardentiſſima cur quādoq; ſudor frigidus emaneat 94.d 108.
Fœmoris figura magnitudo et vſus 45.c
Fibræ in cordis ſubſtantia 58.d
Fibræ ventriculi 50.b. iecoris 53.d.pulmonis 59.e
Flauæ bilis curatio 51.d
Fœlicitas noua cur potius odium in ſe concitet, quā vetus & perpetua, 103.a
Fœtus ad fœtumq́; pertinentium declaratio 85.d.86. a
Fœtus in vtero formatio 48.d
fœtus ſudor 85.d
Fulmine icta corpora cur incorrupta maneant 105.e
Functiones tres ab animabili ſpiritu procedunt, imaginatio, memoria & cogitatio earumq́; ſedes 78. c

G

Gaudio aut metu immodico cur quidā emacientur 102.c
Genitales partes pudenda dicūtur 87. b
Graniditas in vtero quomodo fiat 85.d

H

Hippoc. medicinæ Prometheus 87.a
Homo iecur maius habet & quam cætera animantia 94.b
Hominis finis quis ſit, docet eius fabrica 42.e
Homini opus eſt ſpirituū multitudine 94.b
Homini opus multo ſanguine 94.b
Humanum caput cur catharro ſæpius laboret diuerſæ cauſæ 97.b
Humerus quare maior cubito 42.a
Humeri caput quare rotundum 83.b
Humeri compago 83.b
Humeri motus quomodo fiant 82.b

Humores in oculo tres 72.d
Hypoſpadiæi qui dicantur 88.a

I

Iecur habētes calidū,cur frigidiore ſint ventriculo 94.c
Iecur per venas tanquam per cuniculos corporis mēbra irrigat, alit & auget 66.b
Iecur ſanguinis creādi inſtrumētū 94.b
iecoris ſubſtantia fibræ et operatio 53 d
iecore calida intemperie affecto cur ma nuū partes internæ pedumq́; caliditate fermè perpetua vexentur 95. c
imagines & ſimulacra earum rerum cur libenter intueamur, quas verè cernentes exhorreſcimus 100. a
infanti alimonia omnis & vita per vm bilicum ſuggeritur 86.b
infantem per vmbilicum nutriri docetur exemplo 86.c
inferiores vertebræ quare ſuperioribus maiores 81 c
inteſtinorum numerus vis & ſubſtantia 49.b
iracūdi natura facile miteſcunt 106.
iugulares venæ 69.a
Iugulum quare non directum ab oſſe pectoris ad oſſa lata ſcapularum productum ſit 82 a
iuguli ſitus & vſus 82.d

L

Lacrimæ vnde 74.c
Lactatio & menſtrua cur nō ſimul eſſe poſſint 93.a
Lambdalis ſutura occipitium circumſcribit 66.c
Laſerpitium neque in Ionia neque in Peloponeſo prouenit 99 a
Lingua locutionis guſtatusq́; inſtrumentum 77.d
Linguæ materia muſculoſa 77.c
Lingua oris proportione magnitudinē conſequitur 77.d
Linguæ ortus vnde 77.d
Lingula gutturalis quid 62.d
Locus à loco quamuis propinquo multum natura & ingenio diſtat 99.a

M

Mammæ & cor ſe mutuo calore perfundunt 65.a
Mammæ cordi præſidio ſunt 65 a
Manuum deſcriptio 34.d. *earum vſus* 35.b
Mares cur in dextro, fœminæ in ſiniſtro latere generentur 90,a
Mas in vtero citius moueri incipit quā fœmina 48.d
Maxillæ vtroſque dentium ordines retinent 78.a
Maxillarum poſitus & ſitus 77.a
Meatus vrinarij 54.c
Membrana localis quæ 68.d
Membranulæ cordis 59.a
Membrorum diuiſio 34.c
Menſentery deſcriptio 52.c
Metopon 66.c
Motio omnis fit per muſculos 75.d
Mulier viro quare imperfectior 88.d
Mulieri vterū gerenti ſi mammæ gracileſcant abortus cur fiat 93.c
Mulieri ventrem gerenti, lac ex mammis multum emanans cur fœtum infirmet 93.c
Munera cur omnibus iucunda 96.b
Muſculi abdominis 51.a
Muſculi guttur claudentes ex lambdali oſſe oriuntur 65.b
Muſculorum in humero & cubito deſcriptio 41.d
myxoteres cartilagines quæ & quis earum vſus 17.a

N

Nares à poetis Thalami 71.a
Naſus cerebri purgamenta ducit 70.b
Naſus cur non totus oſſeus 71.c.72.a

Naſus cur creatus tali figura 72.a
Naſi extremo cur ca[illegible] addita 72.a
Neceſsitati violenti quiddam eſt 101.b
Neruorum ex cerebro naſcentium ordo 77.b
Neruorum natura duplex 67.a
Neruorum radix eſt cerebrum 69.c
Neruorum recurrentiũ deſcriptio 63.a
Nutritio quomodo fiat, & per quae inſtrumenta 35.c
Nutritoria inſtrumenta non ſine neruo 51.d

O

Occipitum forma trilatera 68.b
Oculi cur mobiles & gemini 75.d
Oculi glaucicur [illegible] 75.c
Oculi vnde deueniant nigri 75.c
Oculorum motus ſex 75.c
Oculorum figura ſitus & numerus 72.c.73.a
Oculorum munimenta quae 73.b
Oculorum muſculi ſunt ſex 76.a
Oculis qui colores iucundi 75.a
Omentum quid 47.d
Omoplata 82.a
Oſſa quae maiora quae minora eſſe conueniat 37.
Oſſium in cruribus deſcriptio 44.d
Oſsiũ in pede ſitus ordo ac motus 44.b

P

Palmae oſſa quot ſint 40.a
palpebras & ſupercilia quare duo muſculi claudant vnus, tantum aperiat 73.c
palpebras membranae veſtiunt, & pili etiam a ſudore defendunt 74.a
patellae in genibus vſus 15.c
pectus quid 56.d. eius oſſa ibid.
pectoris motus 60.d, 63.c
pectoris vtilitates 57.a
pericardios cordis membrana 59.c
pericranion 68.d
peritonei deſcriptio 51.a.64.c
plantae pro locorum varietate cur [illegible]rum in modum varient bonitate prauitateq; 98.c
plantae deſcriptio 44.b
poeſis excellentius quiddã & magis philoſophicũ praeſefert quã hiſtoria 99.b
pollex quare deſit pedibus 43.d
praeputium in muliere ornamenti cauſa, in viris etiam neceſſitatis 88.c.d
praeteritorum malorum cur iucunda recordatio 101.a
pubis oſſa 84.d
pulmonis artificium 59.d
pulmonis vtilitas 57.a. poſitus b
pulmonis vtilitates 57.a. deſcriptio c

R

Rady poſitus 40.a
rationalis anima ſit cerebro 79.c
renum deſcriptio 54.a
reticularis texturae ſitus 69.a
retorta palpebra 73.a

S

Sanguis in venis diu morans cur albeſcat 21.b
Sanitas res optima cur dicatur 100.c
Scapularum lata oſſa quare creata 81.c.82.a
Scapularum lata oſſa in exteriorẽ partem curuari neceſſe eſt 82.b
Scybalum quid 52.b
ſedes quam conuenienter inuenta 84.c
Seminis generatio quomodo fiat 91.a
Seminis eſſentia 90.d
Septum a poetis columna 71.c
Sinus in corde gemini 58.d
Somnus diurnus cur obſit 97.d
Sphincter quid ſit 49.b
Spina cur ex tot oſſibus conſtet 81.b
Spinae medulla quid 69.a
Spiratio & eius ſpecies 60.c
Spiratio propter cor inuenta 57.c
Spiritus cordis incola 38.a
Statura hominis quare ſit erecta 42.c
Sternon os cordis 58.a

Stolides

Stolides 78.c
Supergeminale 91.d
Supergeminales in mulieribus cur non euidentes ac ſenſiles 92.a
Suræ deſcriptio & vſus 45.a
Suſpirium 61.d
Sutura verticis caluariæ oſſa diſiungit 67.a
Suturæ capiti propriæ ſunt quinque 67.a

T

Tarſus 73.d
Tarſi deſcriptio 44.c
Teſtium materia & forma quæ 89.c.d
Tendonis manuum deſcriptio 38.d
Thenar quid ſit 38.c
Thymum quid ſit 57.d
Tibia quare maior fœmore 43.b
Tormina quando mortifera 52.a
Tranſuerſi ſepti eſſentia 64.c.d
tumor à ſono cur in genis appareat 98.a
Tunicæ Neruoſæ quos contineant humores 74.c
Tunicæ ventriculi & inteſtinorum 50.b
Tunicarum oculi ordo 74.e

V

Vaſa ad teſtes euntia quæ & quot 89.d
Vaſa ſemen emittentia 91.c
Vaſcula à corde naſcentia 58 b
Vena caudicis ſeu truncalis 52.d
Venæ cauæ deſcriptio 57.c.d
Venæ cauæ proceſſus 57.b
Ventriculus cur magis aſtringentibus egeat quam iecur 96.c
Ventriculus frigida & ſicca natura præditus 96.c
Ventriculus non adducit ſpiritum 63.d
Ventriculi ſitus eius figura & vſus 46.d.47.b
Ventriculi vires 48.b
Vetriculi tumor ex intemperãtia 64.a
vertebræ in homine viginti quatuor 80.e
vinum dulce in vẽtriculo breui commoratur 95.a
vinum dulce cur iecoris obſtruat foramina, pulmonum vero obſtructiones demoliatur 95.a
virile membrum quo motu moueatur 89.b
virilis membri materia 87.c.88.a
virilis membri ſitus eiuſque erectionis ratio 87.b
viſilia cuncta ſecundum rectas lineas videntur 76 c
viſorij nerui qui 72.d
viſio quomodo fiat 76.b
viſio cum Solis radijs emiſſis comparatur 76.d
vnguium deſcriptio 36.a
vnguium vſus et vtilitas 36.d
voluptatis in coitu quæ ſit cauſa 90.b.c
Vox & eius cauſæ 60.d. *eius materia* 61.a
Vox per pulmones editur 66.c
Vrachos 86.a.d
Vranoſcopus piſcis 43.a
Vreteræ quæ 55.a
Vrinæ & ſeminis idem eſt iter 88.b
Vteri cum ventriculo comparatio 48.c
Vuluæ cum mammis mirus conſenſus, & quare 92.c
Vuluæ materia, cellæ, figura, cornua, teſtes 85.b.c
Vuluæ ſitus 85.a.c

Y

Ypſiloides, os partim oſſea partim cartilaginea natura cõſtat 65.e
Ypſiloides ſeu os lambdale mole paruũ ſed animali vtile 65.b
Ypſiloidis oſſis ſitus 65.c

FINIS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE